

ॐ

॥ परोपकाराय सतां विभूतयः ॥

श्री पंचप्रतिष्ठमण्य सार्थ

—(०)—

—: प्रसिद्धकर्ता :—

डॉ. भगनदास दीवाचंद शाह
बकील. श्रीभनदास अभूतदास शाह
जोनररी सेक्रेटरीज्या.

....

[सद्गत शैव वेत्तीयंद सुरयंद संस्थापित]

श्री जैन श्रेयस्कर मंडल—महोसाणा

आवृत्ति ६ वी.

प्रत-३०००

वीरसंवत् २४७७

सन् १९५१

विक्रमसंवत् २००७

मूल्य: २-१०-०

: સુદ્રક :

શા. મણીલાલ છગનલાલ
ધી નવપ્રભાત પ્રી. પ્રેસ
બીકાટારોડ - અમદાવાદ.

અવિહિકયા વરમકયં, ઉત્સુખવયણું વયંતિ સંવણ્ણુ;
પાયશ્ચિત્તં જમ્હા, અક્રમે ગુરુમ્મં ક્રમે લહુમ્મં ॥ ૧ ॥

જહાવિસં કુઠ્ઠગયં, મંતમૂલવિચારયા;
વિજ્ઞા હણ્ણતિ મંતેહિં, તો તં હવધ નિવ્વિસં ॥ ૨ ॥

એવં અકુવિહં કમ્મં, રાગદોસસમનિજમ્મં;
આલોમ્મંતો અ નિંદંતો, ખિપ્પં હણ્ણધ સુસાવમ્મો ॥ ૩ ॥

અર્થ—“અવિધિએ કરવા કરતાં નહિ કરવું એ શ્રેષ્ઠ,”
એ વચનને સર્વજ્ઞો ઉત્સુક વચન કહે છે, કારણ કે નહિ કરના-
રને ગુરુ પ્રાયશ્ચિત્ત અને અવિધિએ કરનારને લઘુ પ્રાયશ્ચિત્ત છે. ૧

મંત્ર મૂળના વિચારદ વૈદ્યો શરીરવ્યાસ વિષને મંત્રોએ
કરીને હણે છે; ત્યારે તે શરીર નિર્વિષ થાય છે. ૨

એજ પ્રમાણે ગુરુની સમીપે પોતાના પાપ પ્રકાશતો વળી
આત્મસાથે નિંદતો એવો બલો શ્રાવક, રાગદ્વેષથી ખાંધેલાં એવાં
આઠે પ્રકારનાં કર્મને શીઘ્ર હણે છે. ૩

યદપિ વિષાર્ત્તં પુરુષ મણિ મંત્રાક્ષર ઔષધિના પ્રલાવ
જણતો નથી, તો પણ પ્રભાવ અચિંત્ય છે, તેથી તેનું વિષ ઉતરે
છે, તેજ પ્રમાણે પ્રતિક્રમણ સૂત્રોના શબ્દોનો પણ અચિંત્ય મહિમા
છે, તેથી તેના અક્ષરના શ્રવણમાત્રથી પણ લાલ થાય જ છે.

પદોપક્રમરાય સતાં વિભૂતયઃ

પ્રસ્તાવના

ૐ અહમ્

આ પંચપ્રતિક્રમણ સૂત્રોનાં અર્થની ચાર આવૃત્તિઓ અગાઉ છપાવવામાં આવેલી. તે ખલાસ થયા પછી. સાક્ષરવર્ષ શ્રીયુત પ્રભુદાસ બહેચરદાસભાઈએ. વિદ્વાનોને પણ ઉપયોગી એવી શૈલી વાળી અર્થ અને રહસ્યથી ભરપુર લગભગ ૧૪૦૦ પૃષ્ઠની. પાંચમી આવૃત્તિ (અથવા નવી આવૃત્તિ પહેલી) ઇ. સ. ૧૯૪૦ માં પ્રસિદ્ધ કરી હતી. તે પણ ખલાસ થઈ જતાં આ છઠ્ઠી આવૃત્તિ જૈન જનતા સમક્ષ મૂકતા અમને હર્ષ થાય છે.

સદર પુસ્તક પ્રથમ આવૃત્તિ પ્રમાણે નજીવા ફેરફાર સાથે છપાવવામાં આંચું છે. સારા કાગળ અને પાકું મળંગ છીંટનું બાઈન્ડીંગ હોવા છતાં. સંસ્થાના ઉદ્દેશ મુજબ જોખમાં જોખી કિંમત મૂકવામાં રાખવામાં આવી છે.

બલિદોષ કે ગ્રેસદોષથી રહી જતી ભૂલો માટે ક્ષમા યાચીએ છીએ.

લી.

મહેસાણા

સંવત ૨૦૦૭

ભાદરવા સુદિ પંચમી

મુકેશ્વર તા. ૬-૮-૫૧

પ્રસિદ્ધર્તા

ડોક્ટર મગનલાલ લીલાચંદ

વકીલ ચીમનલાલ અમૃતલાલ

ઓતેરરી સેક્રેટરીઓ.

અનુક્રમણિકા.

વિષય.	પૃષ્ઠ.	વિષય.	પૃષ્ઠ.
નવકાર પંચમંભજનપ ...	૧	કલ્લાણકંઠની સ્તુતિ ...	૬૪
પંચિન્દ્રિય સૂત્ર ...	૧૦	સંસાર દાવાની સ્તુતિ ...	૬૭
અમાસમણુ વા પ્રણિપાતસૂત્ર	૧૨	પુખ્તખરવરદી વા શ્રુતસ્તવ સૂત્ર	૭૨
સચ્ચરુને સાતા મુખ પુચ્છા	૧૨	સિદ્ધાણુબુદ્ધાણુ વા સિદ્ધ-	
ધરિયાવહિયં સૂત્ર... ..	૧૩	સ્તવ સૂત્ર ...	૭૬
તસ્મ ઉત્તરી સૂત્ર	૧૭	વેઆવચ્ચગરાણુ ...	૮૦
અન્નત્ય ડીસસિચ્છેણુ સૂત્ર	૧૮	ભગવાનાદિ વંદન ...	૮૦
લોગસ્મ વા નામસ્તવ સૂત્ર	૨૧	દેવસિચ્છપડિક્કમણે ઠાઉં સૂત્ર	૮૧
કરેમિભંતે સૂત્ર વા સામા-		ધ્ચ્છામિ ઠામિ સૂત્ર ...	૮૧
ચિક્કુ પચ્ચખખાણુ ...	૩૩	અતિચારની આઠ ગાથા	૮૪
સામાયિક પારવારણુ સૂત્ર	૩૬	મુચ્છુ વાંઢણાં	૮૧
જગચિંતામણિ ચેત્યવંદન	૩૮	દેવસિચ્છ આલોઉં સૂત્ર	૧૦૦
જંકિચ સૂત્ર	૪૪	સાત લાખ	૧૦૦
નમુચ્છુ વા શકસ્તવ ...	૪૫	અઠાર પાપ સ્થાનક ...	૧૦૨
અવંતિ ચેષ્ઠઆઈ	૫૨	વંકિતા સૂત્ર	૧૦૪
અવંત કેવિસાહુ	૫૩	અખમુદ્ધિઓ (ચુરખામણા)	
પંચપરમેષ્ઠિ નમસ્કાર ...	૫૪	સૂત્ર ..	૧૪૦
ઉવસગ્ગહરં સ્તવન ...	૫૫	આચરિય ઉવજ્જાએ સૂત્ર	૧૪૨
જયવીયરાય સૂત્ર	૫૮	નમોઽસ્તુ વદ્ધંમાનાય ...	૧૪૪
અરિહંત ચેષ્ઠઆણુ વા ચે-		વિશાલ લોચન	૧૪૭
ત્યસ્તવ સૂત્ર	૬	શ્રુત દેવતાની સ્તુતિ ...	૧૪૮

વિષય-	પૃષ્ઠ.
ક્ષેત્ર દેવતાની સ્તુતિ ...	૧૫૦
કમલદલ સ્તુતિ ...	૧૫૧
અઢાધન્યેસુ (મુનિવંદન)	
સૂત્ર	૧૫૨
વરકનક-એકસોસિતેર જિન	
સ્તુતિ ...	૧૫૩
સધુશાન્તિ સ્તવ ...	૧૫૪
ચરિત્રસાચ ...	૧૬૭
ભરહુસર્વની સળઝાય	૧૬૯
તીર્થ વંદના ...	૧૭૪
મન્દુજિજ્ઞાણું સળઝાય	૧૭૭
પોસહહું પન્ચખખાણું	૧૮૧
પોસહ પારવાનું સૂત્ર	૧૮૩
સામાયિક લેવાનો વિધિ	૧૮૪
સામાયિક પારવાનો વિધિ	૧૮૫
ચૈત્યવંદન કરવાનો વિધિ	૧૮૬
ગુરુવંદન કરવાનો વિધિ	૧૮૬
દેવસિ પ્રતિકમણુ વિધિ	૧૮૭
નાઈ પ્રતિકમણુ વિધિ	૧૮૧
પન્ચખખાણુ પારવાનો વિધિ	૧૮૩
સ્નાતસ્થાની સ્તુતિ ...	૧૮૪
જીવનદેવ સ્તુતિ ...	૧૮૯
ક્ષેત્ર દેવ સ્તુતિ ...	૨૦૦
સકલાર્જવ ...	૨૦૦
પાણિદાદિ અતિચાર ...	૨૨૧

વિષય.	પૃષ્ઠ.
નવદેવમરણી.	
નવકાર પંચમંગલરૂપ ...	૨૪૨
ઉવસખાહરું સ્તવનમ્ ...	૨૪૩
સંતિકર સ્તવનમ્ ...	૨૪૩
તિજય પહુત ...	૨૫૯
નમિઝીણુ (ભયહરસ્તોત્ર)	૨૬૯
અનિત શાંતિસ્તવનમ્ ...	૨૮૬
ભકતામર સ્તોત્ર ...	૩૩૯
કલ્યાણ મન્દિર સ્તોત્ર ...	૩૮૮
મહોદી શાન્તિ ...	૪૩૫
સંચારા પોરિસિ ...	૪૫૮
સ્તનાકર પંચવિંશિકા ...	૪૬૯
મહુકારસાહયનું પન્ચખખાણું	૪૮૧
પોરિસિ સાહુપોરિસિનું પ-	
ચખખાણું ...	૪૮૪
પુરિમહુઅવર્ણનું પન્ચખખાણું	૪૮૬
એકાસણા બિચાસણાનું પ-	
ચખખાણું ...	૪૮૭
આયંબિસનું પન્ચખખાણું	૫૦૨
તિવિહાર ઉપવાસનું ...	૫૦૩
ચરિવિહાર ઉપવાસનું ...	૫૦૪
પાણહારનું પન્ચખખાણું	૫૦૫
ચરિવિહારનું પન્ચખખાણું	૫૦૫
તિવિહારનું પન્ચખખાણું	૫૦૬
હુવિહારનું પન્ચખખાણું	૫૦૬

વિષય.	પૃષ્ઠ.
દેશાવગાસિકતું પચ્ચખખાણુપ૦૬	
પાક્ષિક ખામણા ...	૫૦૭
અષ્ટપ્રકારી પૂજના દૂહા	૫૧૩
ગૌતમાષ્ટક છંદ ...	૫૧૫
એકસોસિતેરજિનચૈત્યવંદન	૫૧૬
સિદ્ધચક્રનમસ્કાર-ચૈત્યવંદન	૫૧૬
વીશસ્થાનકતું ચૈત્યવંદન	૫૧૬
પર્યુષણ ચૈત્યવંદન ...	૫૧૭
ચોવીશજિનલ્લંછન ચૈત્યવંદન	૫૧૮
સામાન્યજિન ચૈત્યવંદન...	૫૧૮
પાર્શ્વજિન ચૈત્યવંદનો ...	૫૧૮
સિદ્ધાચલનાં ચૈત્યવંદનો ...	૫૨૦
શ્રી સીમંધરસ્વામીનાં ચૈ- ત્યવંદનો ...	૫૨૧
બીજતું ચૈત્યવંદન ...	૫૨૧
જ્ઞાન પંચમીતું ચૈત્યવંદન	૫૨૨
અષ્ટમીતું ચૈત્યવંદન ...	૫૨૩
એકાદશીતું ચૈત્યવંદન ...	૫૨૪
નવપક્ષતું સ્તવન ...	૫૨૫
વીશસ્થાનકતું સ્તવન ...	૫૨૬
શ્રીમંધરજિનસ્તવનો ...	૫૨૮
શ્રી યુગમંધરજિન સ્તવન	૫૩૦
શ્રી સિદ્ધાચલ સ્તવન ...	૫૩૧
શ્રી આદિજિન સ્તવન ...	૫૩૩
શ્રી સુમતિજિન સ્તવન ...	૫૩૪
શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામીતું	

વિષય.	પૃષ્ઠ.
સ્તવન ...	૫૩૫
શ્રી શાંતિજિન સ્તવન ...	૫૩૫
શ્રી પાર્શ્વનાથ સ્તવન ...	૫૩૭
શ્રી વીરજિન સ્તવનો ...	૫૩૭
શ્રી વીરપ્રભુતું દીવાળીતું સ્તવન ...	૫૩૯
શ્રીપર્યુષણ પર્વતું સ્તવન	૫૪૦
પાંચ કારણતું સ્તવન	
વિનયવિજયલ કૃત ...	૫૪૧
અમ્યક્તવરતનવિના સર્વ ક્રિયા નકામી ...	૫૪૮
શ્રી પાર્શ્વજિન સ્તવન ...	૫૪૯
ભાવમંદિર ...	૫૪૯
બોધિ બીજ વિના બધી ક્રિયા ગદ્ગામજુરી છે ...	૫૫૩
શ્રી સીમંધર સ્વામીની સ્તુતિઓ ...	૫૫૦
શ્રી શત્રુંજયતીર્થની થાયો	૫૫૧
શ્રી સિદ્ધચક્રની થાયો ...	૫૫૧
શ્રી વીશસ્થાનકની થાય	૫૫૩
શ્રી શાંતિજિન થાય ...	૫૫૪
શંખેશ્વર પાર્શ્વજિન સ્તુતિ	૫૫૫
બીજની થાય ...	૫૫૫
પંચમીની થાય ...	૫૫૬
અષ્ટમીની થાય ...	૫૫૭
એકાદશીની થાય ...	૫૫૮

વિષય-	પૃષ્ઠ,
ક્ષેત્ર દેવતાની સ્તુતિ ...	૧૫૦
કમલદલ સ્તુતિ ...	૧૫૧
અદ્વાઈતજ્યેષ્ઠ (મુનિવંદન)	
સૂત્ર	૧૫૨
પરકનક-એકસોસિતેર બિન	
સ્તુતિ ...	૧૫૩
સંધુશાન્તિ સ્તવ ...	૧૫૪
ચરિત્રસાચ ...	૧૬૭
ભરહુસરની સજ્જાય	૧૬૯
તીર્થ વંદના ...	૧૭૪
મન્દુજિજ્ઞાણું સજ્જાય	૧૭૭
ગોસહજી પંચગખાણું	૧૮૧
ગોસહ પારવાણું સૂત્ર	૧૮૩
સામાયિક લેવાનો વિધિ	૧૮૪
સામાયિક પારવાનો વિધિ	૧૮૫
ચૈત્યવંદન કરવાનો વિધિ	૧૮૬
ગુરુવંદન કરવાનો વિધિ	૧૮૬
દેવસિ પ્રતિકંભણું વિધિ	૧૮૭
રાઈ પ્રતિકંભણું વિધિ	૧૯૧
પંચગખાણું પારવાનો વિધિ	૧૯૩
સ્નાતસ્થાની સ્તુતિ ...	૧૯૪
ભુવનદેવ સ્તુતિ ...	૧૯૬
ક્ષેત્ર દેવ સ્તુતિ ...	૨૦૦
સાક્ષાદ્દેવ ...	૨૦૦
પાશ્વિદાદિ અતિચાર ...	૨૨૧

વિષય. પૃષ્ઠ.

નવસ્વમરણી.

નવધાર પંચમંગલરૂપ ...	૨૪૨
ઉવચ્ચગાહરું સ્તવનમ ...	૨૪૩
સંતિકર સ્તવનમ ...	૨૪૩
તિજય પહુત ...	૨૫૯
નમિતીજ (સચહુરસ્તોત્ર)	૨૬૯
અનિત શાંતિસ્તવનમ ...	૨૮૬
સક્રતામર સ્તોત્ર ...	૩૩૯
કલ્યાણ મન્દિર સ્તોત્ર ...	૩૮૮
મહોદી શાન્તિ ...	૪૩૫
સંચારા પેરિશિ ...	૪૫૮
સ્નાકર પંચવિંશિકા ...	૪૬૯
મધુકારસંહ્યનું પંચગખાણું ૪૯૧	
પૌરિશિ સાહુપૌરિશિનું પ-	
ચગખાણું ...	૪૯૪
પુરિમહુઅવર્જનું પંચગખાણું ૪૯૬	
એકાસણા બિવાસણાનું પ-	
ચગખાણું ...	૪૯૭
આયંબિલનું પંચગખાણું ૫૦૨	
તિવિહાર ઉપવાસનું ...	૫૦૩
ચર્વિવહાર ઉપવાસનું ...	૫૦૪
પાણહારનું પંચગખાણું	૫૦૫
ચર્વિવહારનું પંચગખાણું	૫૦૫
તિવિહારનું પંચગખાણું	૫૦૬
હુવિહારનું પંચગખાણું	૫૦૬

વિષય.

પૃષ્ઠ.

દેશાવગાસિકતું પચ્ચખખાણુપાઠ	૫૦૬
પાક્ષિક ખામણા	૫૦૭
અષ્ટપ્રકારી પૂજના દૂકા	૫૧૩
ગૌતમાષ્ટક છંદ	૫૧૫
એકસોસિતેરજિનચૈત્યવંદન	૫૧૬
સિદ્ધચક્રનમસ્કાર-ચૈત્યવંદન	૫૧૬
વીશસ્થાનકતું ચૈત્યવંદન	૫૧૬
પ્રયુષણ ચૈત્યવંદન	૫૧૭
ચોવીશજિનસંઘન ચૈત્યવંદન	૫૧૮
સામાન્યજિન ચૈત્યવંદન	૫૧૮
પાર્શ્વજિન ચૈત્યવંદનો	૫૧૮
સિદ્ધાચલનાં ચૈત્યવંદનો	૫૨૦
શ્રી સીમંધરસ્વામીનાં ચૈત્યવંદનો	૫૨૧
બીજતું ચૈત્યવંદન	૫૨૧
જ્ઞાન પંચમીનું ચૈત્યવંદન	૫૨૨
અષ્ટમીનું ચૈત્યવંદન	૫૨૩
એકાદશીનું ચૈત્યવંદન	૫૨૪
નવપદ્મનું સ્તવન	૫૨૫
વીશસ્થાનકતું સ્તવન	૫૨૬
શ્રીમંધરજિનસ્તવનો	૫૨૮
શ્રી યુગમંધરજિન સ્તવન	૫૩૦
શ્રી સિદ્ધાચલ સ્તવન	૫૩૧
શ્રી અપાદિજિન સ્તવન	૫૩૩
શ્રી સુમતિજિન સ્તવન	૫૩૪
શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામીનું	

વિષય.

પૃષ્ઠ.

સ્તવન	૫૩૫
શ્રી શાંતિજિન સ્તવન	૫૩૫
શ્રી પાર્શ્વનાથ સ્તવન	૫૩૭
શ્રી વીરજિન સ્તવનો	૫૩૭
શ્રી વીરપ્રભુનું દીવાળીનું સ્તવન	૫૩૯
શ્રીપ્રયુષણ પર્વનું સ્તવન	૫૪૦
પાંચ કારણનું સ્તવન	
વિનયવિજયલ કૃત	૫૪૧
જ્ઞમ્યક્તવરત્નવિના સર્વ	
ક્રિયા નકામી	૫૪૮
શ્રી પાર્શ્વજિન સ્તવન	૫૪૯
ભાવમંદિર	૫૪૯
બોધિ બીજ વિના બધી ક્રિયા ગાંઢામજુરી છે	૫૫૩
શ્રી સીમંધર સ્વામીની સ્તુતિઓ	૫૫૦
શ્રી શત્રુજયતીર્થની થાયો	૫૫૧
શ્રી સિદ્ધચક્રની થાયો	૫૫૧
શ્રી વીશસ્થાનકની થાય	૫૫૩
શ્રી શાંતિજિન થાય	૫૫૪
શંખેશ્વર પાર્શ્વજિન સ્તુતિ	૫૫૫
બીજની થાય	૫૫૫
પંચમીની થાય	૫૫૬
અષ્ટમીની થાય	૫૫૭
એકાદશીની થાય	૫૫૮

વિષય.	પૃષ્ઠ.
મી પર્યુષણની થોથો ત્રણ પપટ	
કોવની સજઝાય ...	૫૬૨
માતની સજઝાય ...	૫૬૨
માયાની સજઝાય ...	૫૬૩
લોભની સજઝાય ...	૫૬૪
અરણ્યક મુનિની સજઝાય	૫૬૪
આઠ મદની સજઝાય ...	૫૬૫
શિખામણની સજઝાય ...	૫૬૬
આપત્તવલાવની સજઝાય	૫૬૭
અકેશી રાજાની સજઝાય	૫૬૮

વિષય.	પૃષ્ઠ.
સ્થાપના ફલક સજઝાય	૫૭૧
પખિખપ્રતિક્રમણ વિધિ	૫૭૨
ચઈમાસી પ્રતિક્રમણવિધિ	૫૭૫
સંવત્સરી પ્રતિક્રમણવિધિ	૫૭૫
પાશ્વજિન ચૈત્યવંદન ...	૫૭૬
પોસહ લેવાની વિધિ ...	૫૭૭
પરિલેહણની વિધિ ...	૫૮૦
દેવ વાંદવાની વિધિ ...	૫૮૧
સાંજના પરિલેહણની વિધિ	૫૮૨

પ્રતિક્રમણના સામાન્ય હેતુઓ.

(દેવસિ પ્રતિક્રમણ હેતુ.)

પ્રથમ સામાયિક હેતુ જોઈએ. “ સમ ” એટલે સમતા તેનો “ આય ” એટલે લાભ છે જેને વિષે તે “ સામાયિક ” કહેવાય. ધર્મનું મૂળ આજ્ઞા છે તેથી દરેક ક્રિયા ગુરૂ મહારાજની આજ્ઞાપૂર્વક તેમની સમીપે કરીએ, જેમ જિનને વિરહે જિનપ્રતિમાનું પૂજન વંદન ફળદાયી થાય છે તેમ તેમને (ગુરૂ મહારાજને) વિરહે^૧ સ્થાપનાઆર્યની સમક્ષ આજ્ઞાપૂર્વક ક્રિયાઓ કરવી સફળ થાય છે. ગુરૂસ્થાપના ન હોય તો (થોડા કાળ માટે) પુસ્તક અથવા નવકારવાળીની સ્થાપના સ્થાપીએ, તે સ્થાપવા માટે જમણો હાથ અવળો સ્થાપના સન્મુખ રાખીએ. આમ કરવાનું કારણ સ્થાપનામાં આચાર્યના ગુણોનું આલ્લસ કરવું તે છે. કારણકે આલ્લસન મુદ્રાની આકૃતિ તેવી છે. પછી “ નવકાર તથા પંચિંદ્રિય ” કહેવા. “ નવકાર ” મહા મંગળ રૂપ છે અને “ પંચિંદ્રિય ” માં આચાર્યના છત્રીશ ગુણોનું વર્ણન છે. તેનું આરોપણ સ્થાપનામાં કરવાનું છે એ હેતુ છે. પછી “ ખમાસમણ ” હેતુ તે ગુરૂના વિનય અર્થે છે. પછી “ ધરિયાવહિય ” પ્રતિક્રમવા સંબંધી આદેશ માગવો, કેમકે આજ્ઞા એ ધર્મનું આરાધન છે. એમ આદેશ સંબંધી સર્વત્ર સમજવું. પછી “ ધરિયાવહિય ” પડિછમવા. તેનું કારણ એ કે તેની અંદર

૧. નવકારથી પંચપરમેષ્ઠિની અને પંચચિંદ્રિયથી ગુરૂની એમ બંને સ્થાપના એકી સાથે સ્થપાય છે. કેમકે દેવવંદન, સ્તવનાદિ વખતે પહેલી અને અન્ય સ્થાને બીજી ઉપયોગી છે. ૨. અક્ષાદિરૂપ યાવતકથિત સ્થાપના.

પાપનું આલોચનું થાય છે. પછી “તસ્મ ઉત્તરી” કહેવી તે ઇરિયાવહિ પડિમતાં અશુદ્ધ રહેલાં એવાં પાપ (અશુદ્ધ આત્મા)ની વિશુદ્ધિને અર્થે છે. પાપની વિશુદ્ધિ થવાથી સંવરક્રિયાઓ વિશેષ ફળીભૂત થાય છે. પછી શેષ પાપને ટાળવા અર્થે કાર્યોત્સર્ગ કરવો, તેના રક્ષણાર્થે ક્ષેત્રને વાડ તેની પેઠે આગાર (છૂટ) રાખવાની જરૂર છે તે માટે “અન્નતથા” કહેવું. પછી એક “લોગસ્સ” નો કાઉસ્સગ્ગ કરવો, તેનો હેતુ એ છે કે તેથી પ્રભુના નામોનું સ્મરણ-ધ્યાન થાય છે. તે કાઉસ્સગ્ગનું માન પરચીશ શ્વાસોશ્વાસનું કહ્યું છે તેથી “ચંદેસુ નિમ્મલયરા” સુધી પરચીશ પદ થાય છે, તે એકેક પદે એકેક શ્વાસોશ્વાસ ગણતાં ત્યાં સુધી કાઉસ્સગ્ગ કરવો જોઈએ. “લોગસ્સ” ન આવડે તો આર “નવકાર” ગણવા. જો કે તેથી તો બત્રીશ શ્વાસોશ્વાસ થાય છે; પણ “લોગસ્સ” નથી આવડતો તેથી “નવકાર” થી ન છૂટકે-અપવાદરૂપે કામ ચલાવવું પડે છે. પછી પ્રકટ “લોગસ્સ” કહેવો, તેનું કારણ એ કે સામાયિક લેવા પૂર્વે દેવવંદન કરવું જોઈએ, તે સામાન્યતઃ “લોગસ્સ” ના પાઠથી થઈ જાય છે પછી “ખમાસમણ” દર્ધ મુહપત્તિ પડિલેહવાનો આદેશ માગી મુહપત્તિ પડિલેહવી, તેનું કારણ એ છે કે આગળ ખમાસમણ પૂર્વક આદેશો માગવાના છે, તે ખમાસમણ દેતાં પાંચે અંગ (જે હાથ, જે હીંચણ, મસ્તક) લેળાં થાય ત્યાં જીવ-હિંસાનો સંભવ છે; તેથી તેમાં કોઈ જીવ રહેલ હોય તે પડિ-લેહવૃત્તી દૂર થાય. પછી જે “ખમાસમણ” પૂર્વક “સામાયિક સંદેસવું” અને “સામાયિક ઠાઉ” એવા જે આદેશો માગવાના છે. પહેલાંથી સામાયિક લેવા સંબંધી આદેશ (આજ્ઞા) મંગાવ્યું છે,

ને બીજાથી સામાયિકમાં સ્થિર થવા સંબંધી આદેશ મંગાય છે. પછી એક “ નવકાર ” ગણી ગુરૂ પાસે સામાયિક દંડક ઉચ્ચરવા સંબંધી પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે, અત્રે ગુરૂ ન હોય તો સામાયિક લીધેલા કે લેતા જ્ઞાનવૃદ્ધ શ્રાવક પાસે તે પ્રમાણે પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે, અને તે “ કરેમિભંતે ” ઉચ્ચરાવે છે. આ પ્રાર્થના ગુરૂના વિનયાર્થે છે. ગુરૂને અલાવે જે વડીલ શ્રાવક હોય તેની પાસે સૂત્રો બોલવા સંબંધી આદેશો માગવા, તેના પાર્યા પછી કાઉન્સગળ પારવો, સર્વ આદેશો તેમનેજ માગવા દેવા, અને બીજાઓએ તેમની નિશ્રાએ વર્તવું, ઇત્યાદિ વિનયક કરણી કરવી જરૂરની છે. જિનાજ્ઞા એવીજ છે, માટે તેનો ઉપયોગ પૂર્વક ખપ કરવો. પછી ચાર ખમાસમણ દેવાપૂર્વક ચાર આદેશો માગવામાં આવે છે. તેમાં “ બેસણે સંદસાવું ” એ બેસવાની રજા માગવા સંબંધી છે, અત્રે ઉભો હોય તેજ બેસવાની આજ્ઞા માગે તેથી સામાયિક ઉભા ઉભા લેવું એમ સૂચવાય છે; બેઠેલો બેસવાની આજ્ઞા માગે તે જેમ હાસ્યપાત્ર થાય છે તેમ અત્રે પણ સમજવું. પછી “ બેસણે ઠાઉ ” એટલે બેસું છું. એજ પ્રકારે “ સજ્જાય સંદસાવું ” એટલે સ્વાધ્યાય કરવાની આજ્ઞા આપો અને “ સજ્જાય કરૂં ” એટલે સ્વાધ્યાય (પઠન પાઠન)માં પ્રવર્તું છું. પછી મંગલિક અર્થે ત્રણ નવકાર ગણવા. અહીંથી દેવસિ પ્રતિક્રમણનો આરંભ થાય છે. પ્રથમ પચ્ચખખાણ લેવા માટે ગુરૂના વિનયાર્થે વાંદણા દેવામાં આવે છે, તેની પહેલાં ખમાસમણ દેવા પૂર્વક મુહપત્તિ પડિલેહવી. આ ખમાસમણ દેવાનો અધિકાર શ્રી સેનપ્રશ્નમાં છે. મુહપત્તિ પડિલેહી, વાંદણા દઈ, પચ્ચખખાણ લઈ, ખમાસમણ દઈ “ ચૈત્યવંદન ” કરવું, તે કરતી વખતે અને લીં

ચણા^૧ ભૂમિપર સ્થાપીને યોગમુદ્રાએ બેસવું. પછી જંકિંચિ ક-
હેવું. ચૈત્યવંદન અને જંકિંચિથી જિનનું સ્મરણ તથા વંદન થાય
છે. હરકોઈ શુભકાર્યના આરંભમાં દેવવંદન કરવું જોઈએ; એ
હેતુથી અત્ર પણ આર સ્તુતિએ દેવવંદન કરવામાં આવે છે. પ-
હેલી સ્તુતિથી અમુક અરિહંતનું આરાધન, બીજીથી સર્વ અરિ-
હંતનું આરાધન, ત્રીજીથી શ્રુતજ્ઞાનનું આરાધન અને ચોથીથી
ધર્મકાર્યોમાં નડતાં વિઘ્નોને દૂર કરનારા શાસ્ત્રનદેવતાનું સ્મરણ
થાય છે. આ દેવવંદનમાં ખાર અધિકાર આવે છે, તે લખીએ
છીએ.—“નમુત્યુષ્ણી જીઅભયાણુ” સુધી પહેલો અધિકાર ગણાય
છે; તેથી સમવસરણમાં વિરાજીત ભાવઅરિહંત ભગવાનૂનો વં-
દના થાય છે. નમુત્યુષ્ણની છેલ્લી ગાથાથી દ્રવ્યજિનને વંદના
થાય છે, અનાગતકાળે થનારા તીર્થંકરો જેમના જીવો અત્યારે
દેવલોક વિગેરેમાં છે તે, તેમજ સિદ્ધ સ્થાનમાં ગયેલા તીર્થંકરો
પણ દ્રવ્યજિન કહેવાય છે. એ બીજો અધિકાર. “અરિહંત ચેઈ-
આણુ” થી ત્રીજો અધિકાર ગણાય છે, અને તેથી એક ચૈત્યના
સ્થાપનાજિન (પ્રતિમા) ને વંદના થાય છે. ‘લોગસ્સ’ એ ચોથો
અધિકાર છે, તેથી નામજિનને (જિનેશ્વરના નામકીર્તનરૂપ)
વંદના થાય છે. ‘સંવલોએ અરિહંત ચેઈઆણુ’ થી ત્રણ ભુવ-
નના સ્થાપનાજિનને વંદન થાય છે. એ પાંચમો અધિકાર. ‘પુ-
અરવરદ્દીથી’ વિહરમાન જિન (વિચરતા જિન શ્રી સીમંધરાદિ)
ને વંદન થાય છે; એ છઠ્ઠો અધિકાર. ‘તમતિમિરપડલ’ છત્યાદિ
ત્રણ ગાથાથી શ્રુતજ્ઞાનને વંદન થાય છે, એ સાતમો અધિકાર

૧ ડાંગ્રો હીંચણ ઉમો રાખી ચૈત્યવંદન કરવામાં નમ્રતા અને જમણો
હીંચણ ઉમો રાખી વંદિતુ બોલવામાં વીરાસન બતાવવામાં આવે છે.

“સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું” થી સર્વ સિદ્ધને વંદન થાય છે. એ આઠમો અધિકાર. નવમાં અધિકારમાં “જો દેવાણ્ણવિ દેવો” ઇત્યાદિ એ ગાથાથી તીર્થાધિપ શ્રવીરસ્વામિની સ્તુતિ થાય છે. દશમે અધિકારે “ઉબ્બિજંતસેલસિહરે” એ ગાથાથી રૈવતાચલમંડન શ્રી નેમિનાથને વંદન થાય છે. “ચત્તારિઅઠ્ઠહસદોય” એ ગાથાથી અષ્ટાપદ પર્વતને વિષે સ્થાપેલા ચોવીશ જિનને તથા બીજી અનેક રીતે જિનેશ્વરોને વંદન થાય છે, એ અગ્યારમો અધિકાર. અને છેલ્લે એટલે બારમાં અધિકારે “વેઆવચ્ચગરાણું” ઇત્યાદિ પાઠથી સમ્યગ્દૃષ્ટિ દેવનું સ્મરણ થાય છે. એ પ્રકારે બાર અધિકારના સ્થાનકો જાણી તે તે સ્થાનકે ચૈત્યવંદન કરનારાઓએ ઉપયોગ-પૂર્વક વંદન કરવાનું લક્ષ્યમાં રાખવું જરૂરનું છે. વળી ચાર ખ-માસણપૂર્વક ચારને થોભવંદન કરવાનું છે. પહેલા ખમાસણથી “ભગવાન” એ પદવડે અરિહંત ભગવાન અથવા ધર્માચાર્ય ચણ લેવા, એટલે જેનાથી ધર્મ પામ્યા હોય એ તેને વંદન કરવું. બાકીના ત્રણ પાઠથી અનુક્રમે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સર્વ સા-ધુને વંદન થાય છે. અત્ર વળી “ઇચ્છકારી સમસ્ત શ્રાવક વંદુ” એ પાઠથી સર્વ શ્રાવકોને વંદન કરાય છે. (આ વિધિનો પ્રચાર થોડો હોવાથી તે પ્રમાણે વર્તવા અને અન્યને વર્તાવવા ઉપયોગ રા-ખવો.) પછી દેવસિપ્રતિકમણ ઠાઉંનો આદેશ માગી જમણો હાથ તથા મસ્તક ચળવળાપર સ્થાપી “સંવસ્સવિ દેવસિય” નો પાઠ કેહેવો. અહીં ચરવાળા ઉપર હાથ તથા મસ્તક સ્થાપવા તે ગુરૂનું ચરણસ્પર્શવારૂપ સમજવું, તથા સાથે ભારથી નમવાનું થયું એમ પણ સમજવાનું છે. “સંવસ્સવિ દેવસિય” થી દિવ-સના પાપનું સામાન્યપણે આલોચન થાય છે, તે પ્રતિકમણનું

બીજક સમજવું. પછી ઉભા થઈ “કરેમિભંતે” નો પાઠ કરેવો.
 અહિંથી પહેલું આવશ્યક શરૂ થાય છે, તે સમતાની વૃદ્ધિ અર્થે
 જાણવું. આવશ્યક એટલે અવશ્ય કરવા યોગ્ય કરણી. પછી કાંઈક
 સ્ફુટ રીતે પાપની આલોચનારૂપ ‘ઈચ્છામિ ઠામિ’ કરેવું. પછી
 “તસ્મ ઉત્તરી” આદિ કહી અતિચારની આઠ ગાથાનો કયોત્સર્ગ
 કરવો. તે કયોત્સર્ગની અંદર પંચાચાર સંબંધી જે દૂષણો લા-
 ગ્યાં હોય, તે સમકિતની શુદ્ધિ માટે સંભારી કાઢવાં; જેથી
 આગળ પાપને વિશેષ આલોચતી વખત સુગમ પડે. પછી “લો-
 ગસ્સ” કરેવો એ બીજું આવશ્યક. પછી ત્રીજા આવશ્યકની મુહ-
 પત્તિ પડિલેહીને વાંદણાં બે દેવાં (અહીં મુહપત્તિના ૫૦ બોલ,
 વાંદણાના પચીશ આવશ્યક તથા સત્તર પ્રમાર્જન વિગેરે બાળતો
 ઉપર ધ્યાન રાખવાનું છે. એ ત્રીજું આવશ્યક. અહિંથી
 આગળ ચાલતાં છેક અખલુઠિયો ૦ ” સુધી પ્રતિક્રમણ નામક
 ચોથું આવશ્યક જાણવું. અહીં શરૂની સમક્ષ પાપ આલોચવું
 છે તેથી તેમના વિશેષ વિનયાર્થે દ્વાદશાવર્ત વંદન કરવું, પછી “જે મે
 દેવસિયો અઈઆરો કચો” તથા “સાત લાખ અને અઠાર પાંચ
 સ્થાનક” ને આલોચવા, તે પાપની સામાન્ય આલોચના જાણવી.
 પછી “સંવસ્સવિ” કરેવું, તે શરૂ આગળ પ્રાયશ્ચિત માગવારૂપ
 છે. અત્ર શરૂ “પડિક્કમેહ” એટલે ‘પ્રતિક્રમણ કરો’ એમ કહે.
 એ પ્રકારના દશ મોહિતાં બીજા પ્રાયશ્ચિતને ગ્રહણ કરી, બેસીને
 મંગલિક અર્થે એક ‘નવકાર’ ગણે, સમતાની વૃદ્ધિને અર્થે “કરે
 મિભંતે” કહે. વારંવાર કરેમિભંતે કરેવાથી સમતાની વિશેષ વૃદ્ધિ
 થાય છે, જે અતિ આવશ્યક છે. પછી સામાન્ય પાપ આલોચવા-
 રૂપ “ઈચ્છામિ પડિક્કમિઉ” ને મે દેવસિયો” કહે, પછી “વંદિતુ”

કહે તે વિશેષ સ્કુટપણે પાપની આલોચનારૂપ છે. જે જે દોષ લાગ્યા હોય તે તે દોષોનું પ્રાયશ્ચિત્ત કરવા મહા પશ્ચાત્તાપ પૂર્વક મહા વૈરાગ્યભાવથી ચિંતન કરવાનું છે, જેવા સંકલિષ્ટ અધ્યવસાય પાપ બાંધતી વખતે આવ્યા હોય તેવાજ અગર તેથી વધારે વિશુદ્ધ અધ્યવસાય પાપને આલોચતી વખતે આવે. તે તથાપ્રકારે યથાર્થ રીતે તે પાપનો ક્ષય થઈ શકે છે, અન્યથા પ્રતિક્રમણ કર્યા છતાં પણ પાપનો ક્ષય થતો નથી. ઉપયોગ વગરની ક્રિયા નિષ્ફળપ્રાયઃ થાય છે, માટે સાવધાનપણે આલોચના કરવાનું ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું. વંદિતુ કહેતી વખતે ડાબો ઢીચણ વાળીને જમીન ઉપર સ્થાપવો અને તે (ડાબા ઢીચણ) ના તળીયા ઉપર જમણા પગની બાજુના પાછળના અધોભાગનો સર્વ ભાર આવે તેમ જમણો પગ ઉભો રાખી બેસવું, ખરી રીતે તો આ બે ઢીચણ જેવી રીતે સ્થાપવાના કહ્યા છે તેવીજ રીતે બૂમિપર ફક્ત બંને પગની અંશુલીજ સ્થાપીને ઉભડક બેસવાનું છે, તેમ ન બને તો ઉપર મુજબ બેસવું. આવા ઉત્કટ આસનથી ઉપયોગ એકાગ્ર થાય છે, અને તેથી અતિચારની ચિંતના બરાબર થાય છે. “તસ્સ ધમ્મસ્સ” ગાથાથી ઉભો થઈને શેષ “વંદિતુ” બોલે આ વિધિ ભારને ઉતારીને હળવો થનાર મનુરની પેઠે શ્રાવક પણ પાપરૂપી ભારથી હળવો થયો એમ સૂચવવા અર્થે છે. પછી શુદ્ધો અપરાધ ખમાવવા અર્થે બે વાંદણા પૂર્વક “અબ્ભુકિયો અખિલંતર” સૂત્રથી અપરાધ ખમાવે પ્રતિક્રમણ કરવાથી પણ જે અશુદ્ધ રહ્યો હોય તેવા ચારિત્રાચારના અતિચારની શુદ્ધિને માટે કાઉસ્સગ્ગ કરવાનો છે તેથી પ્રથમ બે વાંદણા દે. અહિંથી પાંચમું આવશ્યક શરૂ થાય છે. ચારિત્રાચારની વિશુદ્ધિ

કધાયની ઉપશાંતિએજ થાય, તેથી આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સ્થવિ-
રાદિ પ્રત્યે તથા સર્વ જીવ પ્રત્યે કરેલા અપરાધ ખમાવવા માટે
“ આચરિય ઉવલ્લખાએ ” સૂત્ર બોલે. તે પહેલાં વંદન કરે (બે
વાંદણા દે) તેનું કારણ, જેમ હરેક ક્રિયા પંચપરમેષ્ટિને નમ-
સ્કાર કરીને કરવામાં આવે છે તેમ ગુરુ સમીપની સર્વ ક્રિયા ગુ-
રુના બહુમાનાર્થે વંદન કરવા પૂર્વક કરવી તે છે. તેમજ આઠ
કારણે વાંદણા દેવામાં આવે છે તેમાંનું કાયોત્સર્ગ પણ એક કાર-
ણ છે. અવગ્રહમાંથી પાછો ઓસરતો ઓસરતો “ આચરિય ઉવ-
લ્લખાએ ” બોલે, તે બાણે પોતે કધાય ચતુષ્ઠથી પાછો નિવર્તતો
હોય એમ બતાવે છે. પછી સમતાની વૃદ્ધિ અર્થે “ કરેમિલંતે ”
કહી પ્રથમ લખેલા હેતુ પ્રમાણે “ ઈચ્છામિઠામિ, તસ્મ ઉત્તરી ”
ઈત્યાદિ કહી બે લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. તેનું કારણ ચારિત્ર
વિનાશનું એકલું જ્ઞાન પાંગળું છે, ચારિત્ર સહિત જ્ઞાન સફળ થાય
છે. બીજા આચારો કરતાં ચારિત્રાચારમાં વિશેષ દૂષણ લાગે છે,
તેથી તેની વિશુદ્ધિ માટે પ્રથમ કાયોત્સર્ગ કરવો. પછી સમ્યગ્-
જ્ઞાનનું મૂળ દર્શન (શ્રદ્ધા-સમ્યક્) છે. તેથી દર્શનાચારની
વિશુદ્ધિ માટે એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ જ્ઞાનાચારથી પ્રથમ કર-
વો. તેને માટે ચતુર્થિ શિતિ જિનના ગુણોત્કીર્તનમાં “ લોગસ્સં
સંવલોએ ” ઈત્યાદિ કહીને કાઉસ્સગ્ગ કરે. પછી જ્ઞાનાચારની વિ-
શુદ્ધિને અર્થે “ પુષ્પવરદીં સુઅસ્સ લગવઓ ” ઈત્યાદિ કહેતો
એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરે. પછી એ સર્વ આચારના નિરતિ
ચારપણે સમ્મદ આચરણથી ઉત્કૃષ્ટ રૂપ પ્રાપ્ત કરનાર સર્વ સિદ્ધો-
ને વંદન કરવારૂપ “ સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું ” કહે. પછી શ્રુતજ્ઞાનથીજ
સર્વ ધર્મનું સ્વરૂપ સમજાય છે, તે શ્રુતધર્મની વૃદ્ધિ શ્રુતદેવતા-
થી થતી હોવાથી તેના સ્મરણ અર્થે એક નવકારનો કાયોત્સર્ગ

કરી, પારીને “સુઅદેવયાની” સ્તુતિ કહે. સ્વલ્પ પ્રયાસે દેવતા સાધ્ય હોવાથી આઠ શ્વાસોર્ધ્વાસ (એક નવકારના આઠ શ્વાસોર્ધ્વાસ થાય છે) નો કાર્યોત્સર્ગ કરવો. તેજ પ્રમાણે જે ક્ષેત્રમાં આ પણે રહીએ છીએ તે દેવતા અનુકૂળ હોય તો આપણું ધર્મકાર્ય નિર્વિઘ્નપણે પરિપૂર્ણ થાય તેથી તેના સ્મરણાર્થે પણ એક નવકારનો કાઉત્સર્ગ કરી, પારીને “જીસે ખિત્તે સાહૂ” ની થોય કહે-
 ચી. પછી મંગલાર્થે એક નવકાર ગણી, બેસીને મુહપત્તિ પઠિલે-
 હવી, તે હવે પછી ગુરૂને દ્વાદશાવર્ત વંદન કરવું છે તેને અર્થે છે. લોકિકમાં પણ રાજા અમુક કાર્ય બતાવે તે કર્યા બાદ પ્રણામ કરીને નિવેદન કરવાનું પ્રવર્તન છે, તેમ આ છેલ્લું વંદન સમજવું પચ્ચખખાણુરૂપી છઠું આવશ્યક તો પહેલાંજ થઈ ગયું છે તેથી હવે તે કરવાનું નથી. પછી છ આવશ્યક સંભારવા પછી “ઈન્દ્રામો આણુસઠ્ઠિ” કહી બેસી ઉચ્ચ સ્વરે “નમો ખમાસમ-ણાણું નમોડહત” ઇત્યાદિ પૂર્વક “નમોડસ્તુ વર્દ્ધમાનાય” ની ત્રણ સ્તુતિ અને “નમુત્યુણું તથા સ્તવન” કહેવા. “ઈન્દ્રામો આણુસઠ્ઠિ” એટલે અમે અનુશાસ્તિ-ગુરૂની આજ્ઞા-હિતશિક્ષાને ઈન્દ્રીએ છીએ, ૧ તે આજ્ઞા પ્રમાણુ કરવા રૂપ “નમો ખમાસમ-ણાણું” ઇત્યાદિ પદથી ગુરૂને તથા પંચપરમેષ્ઠિને નમસ્કાર થાય છે. અને ઉચ્ચ સ્વરે ત્રણ સ્તુતિ તથા નમુત્યુણું અને સ્તવનક. હેવાય છે, તે “વડાવશ્યક નિર્વિઘ્ને પૂર્ણ થયા” તેનો હર્ષ ઉત્પન્ન થયેલો છે એ સૂચવવા અર્થે છે. “નમોડસ્તુ” તથા રાઈ

૧. અહીં ગુરૂ મહારાજની આજ્ઞાપૂર્વક મેં પ્રતિક્રમણ કર્યું છે એમ સંભાવના કરવાની મતલબ એ છે કે પ્રતિક્રમણ સંબંધી હવે બીજા આ-
 દેશ ગુરૂમહારાજ પાસે માગવાના નથી.

પ્રતિક્રમણમાં “વિશાલલોચન” ને બદલે સ્ત્રી “સંસાર દાવાની” ત્રણ ગાથા કહે; કારણ કે “નમોઽસ્તુ, વિશાલ લોચન, નમોઽર્હત” એ પૂર્વાન્તર્ગત છે, તેથી સ્ત્રી ન કહે, એમ કહેલું છે. પછી ઉત્કૃષ્ટ કાળે વર્તતા ૧૭૦ બિન વાંદવાઅર્થે ‘વરકનક’ કહે. તથા ચાર ખમાસમ પૂર્વક ગુર્વાદિકને વંદન કરે પછી અઢી-દ્વીપમાં રહેલા મુનિઓના વંદન અર્થે “અદ્વાર્ધજ્જેસુ” કહે. દરેક ક્રિયા દેવગુરના વંદનપૂર્વક શરૂ થાય અને દેવગુરના વંદનપૂર્વક પૂરી થાય, એ અર્થે અન્ન છેલ્લે પણ દેવગુરનું વંદન કરવામાં આવે છે. આ દેવગુરવંદન મુનિને નમોઽર્હતથી ચાર ખમાસમણ દેવા સુધી જાણવું અને શ્રાવકને અદ્વાર્ધજ્જેસુ કહેવા પર્વત જાણવું. પછી પ્રથમના “કાઉસ્સગ્ગ” કરતાં રહેલ અતિ-ચારને ટાળવા અર્થે દૈવસિક પ્રાયશ્ચિત વિશેષનાર્થે ચાર લોગ-સ્સને કાઉસ્સગ્ગ કરે, પછી મંગળાર્થે પ્રકટ લોગસ્સ કહી, બે ખમાસમણ દેવાપૂર્વક સજ્જાયના બે આદેશ માગી, બેસી, એક નવકાર ગણી સજ્જાય કહે. ત્રણ આચારની વિશુદ્ધિ અર્થે કાઉસ્સગ્ગો કરવામાં આવ્યા છે અને તપઆચારની વિશુદ્ધ માટે પન્થખખાણ કયું છે, તેથી વિશુદ્ધિ સ્ફર્ગઈ છે, તથા પ્રતિક્રમણ કરતાં જે વીર્ય ફેરવવું પડે તેથી વીર્યાચારની શુદ્ધિ થાય છે. સજ્જાય કહ્યા બાદ દુઃખક્ષય કર્મક્ષય નિમિત્તે ચાર લોગસ્સને કાઉસ્સગ્ગ કરવો. આ લોગસ્સ પૂરા કહેવા, બાકી સર્વ કાઉસ્સગ્ગો “અંદેસુ નિમ્મલયરા” સુધી કહેવા. કાઉસ્સગ્ગ કર્યા પછી પારીને મંગળાર્થે એક જણ “લધુયાંતિ” કહે, બીજા કાયોત્સ-ર્મમાંજ સાંભળે. કાઉસ્સગ્ગ પારી પ્રકટ “લોગસ્સ” કહે. તે પછી ઇરિયાવહિ પ્રતિક્રમે તથા અઉક્કસાયથી જયવીચરાય સુધી ચેતવંદન કરી સામાયિક પારવા પર્વત જે વિધિ છે તે સર્વ કરે.

સજ્જાય પછીની વિધિની હકીકત મૂળ અંથમાં નથી. તે વર્તમાન પ્રવૃત્તિને અનુસારે લખી છે. ઇતિ

રાધપ્રતિક્રમણના સામાન્ય હેતુઓ.

પ્રથમ સામાયિક લઈ “કુસુમિણુ ૧ કુસુમિણુ ઉહકુવણી રાઈ પાયચ્છિત્ત વિસોહણુત્યં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં” ઇત્યાદિ કહી ચાર લોગસ્સનો ૧૦૮ શ્વાસોશ્વાસ પ્રમાણુ એટલે “સાગરવરગંભીરા” પદ યુધી ગણુતાં એક લોગસ્સના ૨૭ પદ થાય તેને ચાર ગુણુ કરતાં ૧૦૮ પદ થાય છે તેટલો કાયોત્સર્ગ કરવો. અત્ર એ વિ. શેષ છે કે કુસ્વપ્ન આંચુ હોય અગર ન આંચુ હોય તો ૧૦૦ શ્વાસોશ્વાસ (અંદેસુ નિમ્મલયરા સુધી ચાર લોગસ્સ) નો કાયોત્સર્ગ કરે અને સ્વપ્નમાં સ્ત્રીસેવન થયું હોય તો ૧૦૮ શ્વાસોશ્વાસનો કાયોત્સર્ગ કરે પણ પ્રમાદવશાત્ કેવું સ્વપ્ન આંચુ હતું તેની સ્મૃતિ ન રહે, તેથી ૧૦૮ શ્વાસોશ્વાસ પ્રમાણુનો કાયોત્સર્ગ કરવાનું પ્રવર્ત્તન છે. એ કાયોત્સર્ગથી રાત્રિ સંબંધી ઘણાં પાપ દૂર થાય છે. પછી સર્વ ધર્માનુષ્ઠાન દેવગુરૂવંદન પૂર્વક કરવું, માટે પ્રથમ “જગચિંતામણિ” નું ચૈત્યવંદન “જયવીરરાય” પયંત કરવું. પછી “ભરહેસર”ની સજ્જાય ઉત્તમ પુરૂષો તથા સ્ત્રીઓના નામ સ્મરણુર્થે કહેવામાં આવે છે. પછી ગુરૂમહારાજને સુખ-સાતા પૂછી રાઈ પડિકક્રમણુ ઠાઈને “શકસ્તવ” કહેવાય છે, તે પ્રતિક્રમણુનો આરંભ થયો તેની પહેલાં દેવવંદન કરવા અર્થે છે. પ્રથમ ચૈત્યવંદન કર્યું પણ તે આવશ્યક બહારની ક્રિયા છે. પછી “કરેમિભંતે” કહે તે પહેલું આવશ્યક. પછી ચારિત્રાચાર, દર્શનાચાર તથા જ્ઞાનાચારની વિશુદ્ધિ અર્થે અનુક્રમે એક લોગસ્સ,

એક લોગસ્સ^૧ તથા આઠ ગાથાનો કાર્યોત્સર્ગ કરવામાં આવે છે. અત્ર આરિત્રાચારનો એક લોગસ્સનો કાર્યોત્સર્ગ કરવામાં આવ્યો અને દૈવસિકમાં જે લોગસ્સનો કરવામાં આવે છે તેનું કારણ દિવસ કરતાં રાત્રીને વિષે પ્રવૃત્તિ ઓછી હોવાને લીધે પ્રાયઃ અદ્ય દોષ લાગે છે તે છે. દોષનું ચિંતવન ત્રીજા કાર્યોત્સર્ગમાં કરાય છે, અને પહેલા કાર્યોત્સર્ગમાં નહિ તેનું કારણ એ છે કે પહેલા કાર્યોત્સર્ગમાં નિદ્રાનો ઉદય હોય, તેથી દોષનું સંભારવું ઘરાખર ન ચાય માટે ત્રીજામાં સંભારવામાં આવે છે. પહેલા કાઉત્સગ્ગ પછી “લોગસ્સ” કહેવાય છે, તે બીજાં આવશ્યક. ત્રીજા આવશ્યકની મુક્યપત્તિ પડિલેહીને વાંદણા દેવાય છે, તે ત્રીજું આવશ્યક. વાંદણા દીધા પછી ઇચ્છાં રાઈઅં આલોઉં, સાત લાખ, અઠાર પાપસ્થાનક, વંદિતું, અખલુહીઓ વગેરે કહેવામાં આવે છે તે સર્વ ચોથા આવશ્યકની ક્રિયા છે, તેના હેતુ દૈવસિક પ્રતિક્રમણ પેઠે જાણવા, પછી પ્રથમ ત્રણ આચારોના કાર્યોત્સર્ગથી પણ અશુદ્ધ રહેલા અતિચારોની એકત્ર શુદ્ધયર્થે તપ ચિંતવનનો કાર્યોત્સર્ગ કરવાનો છે. તે ન આવડે તો સોળ નવકારનો કરે એમ પ્રવર્તન છે. પણ ખરી રીતે તો તપનું ચિંતવન કરવું જોઈએ, તેની વિધિ આ પ્રમાણે—“શ્રી વીર લગવંતે છ માસી તપ કર્યો, હે ચેતન ! તે તું કરી શકીશ ? (અત્ર ઉત્તર મનમાં ચિંતવેવો કે) શક્તિ નથી, પરિણામ નથી તે એક ઉપવાસ એ.છો કર ? શક્તિ નથી, પરિણામ નથી, તો જે ઉપવાસ ઓછા કર, એમ યાવત્—૨૯ ઉપવાસ ઓછા કરવા પર્યંત ચિંતવવું અને

૧ રાઈપ્રતિક્રમણનો કાઉત્સગ્ગ ૫૦ શ્વાસોચ્છ્વાસ પ્રમાણ કહેલો છે તેથી આરિત્રાચાર અને દર્શનાચારના મળી જે લોગસ્સના કાઉત્સગ્ગને પાંચમા આવશ્યક તરીકે ગણવું કીક લાગે છે.

દરેક વખતે શક્તિ નથી, પરિણામ નથી; એમ મનમાં બોલવું.
 પછી પંચ માસી કર; ચઉ માસી કર, ત્રિમાસી કર, દ્વિમાસી
 કર, માસ ક્ષપણુ કર, અહીં પણ દરેક વખતે ઉત્તર મનમાં
 ચિંતવતા જવું, પછી એક દિવસ ન્યૂન, બેદિવસ ન્યૂન, એમ તેર
 દિવસ ન્યૂન (૧૭ ઉપવાસ) સુધી વિચારવું. પછી ૩૪ ભક્ત
 (૧૬ ઉપવાસ) કરી શકીશ? ૩૨ ભક્ત કર, ૩૦ ભક્ત કર,
 એમ બે ભક્ત બોધા કરતાં યાવત્ ચોથ ભક્ત સુધી કહેવું.
 પછી એક ઉપવાસ કર, આયંબિલ કર, નિવિ કર, એકાસણું
 કર, અવઢ કર, પુરિમઢ કર, સાઢ્ઢપોરિસ કર, પોરિસ કર,
 નમુઝારસી મુઠ્ઠિસહિઅં કર, અહીં સર્વ સ્થાનકે શક્તિ નથી,
 પરિણામ નથી; એમ ચિંતવવું પણ જે તપ કર્યો હોય પણ
 અત્યારે કરવો ન હોય ત્યાં કહેવું કે શક્તિ છે પણ પરિણામ
 નથી, અને છેલ્લે જે તપ કરવો હોય ત્યાં શક્તિ પણ છે અને
 પરિણામ પણ છે. એમ કહી કાર્યોત્સર્ગ પારીને લોગસ્સ કહેવો.
 પછી છઠ્ઠા આવશ્યકની મુહપત્તિ પડિલેહીને વાંદણા દેવા. પછી
 તીર્થવંદનાદિક કરી કાર્યોત્સર્ગમાં જે પરચખખાણુ કરવા ધાયું
 હોય તે અત્ર પ્રકટપણે લેવું, એ છઠ્ઠું આવશ્યક. પછી પડાવશ્યક
 પૂરા થયા તેનો હર્ષ થયો તેથી વીરસ્તુતિરૂપ “વિશાલલોચન”
 કહે, પણ મંદસ્વરે કહે. કારણકે ઉચ્ચ સ્વરે બોલવાથી હિંસક જીવો
 બગી હિંસામાં પ્રવર્તે તો, તેનો કારણિક પોતે થાય. આખું રાઈપ્રતિ-
 ક્રમણુ મંદ સ્વરેજ કરવું જોઈએ. પછી ચાર થોઈએ દેવવંદન કરે.
 પછી ચાર ખમાસમણુપૂર્વક ગુર્વાદિકને વાંદી, “અઢ્ઢાઈજજેસુ” કહે.
 પછી સીમંધરસ્વામીનું તથા સિદ્ધાચળજીનું ચૈત્યવંદન કરે. તે
 સમાચારી પ્રમાણે તથા સમાયકનો બે ઘંડી કાળ પૂર્ણ કરવા માટે
 સૂચન થાય છે. આ પ્રતિક્રમણુમાં “જગચિંતામણિ” તથા વિશા-

સંલોચન એમ બે ચૈત્યવંદનો આવે છે, છતાં સીમંધરસ્વામી આદિના ચૈત્યવંદન કરીએ છીએ તે વિશેષ મંગલિકને અર્થે સમજવાં, તેજ પ્રમાણે સાંજના પ્રતિક્રમણમાં “નમોઽસ્તુ વર્ધમાનાય” તથા “અઉક્કસાય” ચૈત્યવંદનો આવે છે, છતાં આરંભમાં દેવવંદન કરીએ છીએ, તે પણ વિશેષ મંગલિકના અર્થે સમજવું. લગવાનાદિને વાંધા પડેલા શ્રાવક ધોષધમાં હોય તો તે “બહુવેલ સંદિસાવુ” તથા “બહુવેલ કરશુ” એવા આદેશો માગે, છુટા શ્રાવકને તેમ કરવાનું નથી.

પગખી, ચોમાસી અને સંવત્ષરી પ્રતિક્રમણના સામાન્ય હેતુઓ.

સૂક્ષ્મ અને બાહ્ય અતિચારની વિશુદ્ધિ માટે દિવસ અને રાત્રીને છેડે દેવસી અને રાઈ પ્રતિક્રમણ કરવા છતાં, પણ ચતુર્માસ અને સંવત્સરને અંતે પગખી, ચોમાસી અને સંવત્ષરી પ્રતિક્રમણ વિશેષ પ્રકારે કરાય છે. તે ઉત્તરીકરણ કરવાને અર્થે એટલે દેવસીરાઈ પ્રતિક્રમણ દરરોજ કરતાં છતાં પણ રહી ગયેલ દોષોનું નિવારણ કરવાને અર્થે સમજવું. જેમ શરીરને તૈલાદિ વડે સંસ્કાર કર્યા છતાં પણ ધૂપ, વિલેપન અને આલૂષણાદિકે કરીને વિશેષે શોભિત કરે છે તેમ અહીં પણ વિશેષ શુદ્ધિ કરે છે. તેને માટે શાસ્ત્રકાર દ્વ્યાંત આપે છે કે જેમ ઘરને હંમેશા સ્નાદ કરવામાં આવે છે તોપણ પર્વાદિકને વિષે વિશેષ પ્રકારે એટલે ચારે બાજુથી ખુણેખોચરેથી સ્નાદ કરવામાં આવે છે, તેમ અહીં પણ હંમેશા પ્રતિક્રમણ કરતાં છતાં પગખી આદિ પ્રતિક્રમણ વિશેષ શુદ્ધિને માટે કરવાનાં છે. વળી નિત્ય પ્રતિક્રમણ

કરતાં કોઈક અતિચાર વિસ્મૃત થઈ ગયેલ હોય, સાંભર્યા છતાં ભયાદિકથી ગુરુ સમક્ષ પ્રતિકર્યો ન હોય અથવા તેા પરિણામની મંદતાથી સમ્યક્ પ્રકારે પ્રતિકમેલ ન હોય, તેવા અતિચારને પ્રતિક્રમવા માટે પાખી આદિ પ્રતિક્રમણ કરવાનાં છે.

પાશ્વિક (પાખી) પ્રતિક્રમણમાં વંદિતા સુધી દેવસી પ્રતિક્રમણ પ્રમાણે વિધિ કરવાની છે તેથી તેના હેતુ દેવસી પ્રતિક્રમણ પ્રમાણે સમજી લેવા. ક્ષમા છે પ્રધાન જેમાં એવા સર્વ અનુષ્ઠાનો સંકળ છે એમ જણાવવાને માટે અબ્મુદ્ધિઓહં સંબુદ્ધાસ્વામણેણ ઇત્યાદિ પાઠવડે સંબુદ્ધ જે ગુર્વાદિક તેમને ખમાવવામાં આવે છે. અને ગુર્વાદિકને ખમાવવા છે તે માટે તે અગાઉ દ્વદશાવર્ત વંદન (વાંદણાં) દેવામાં આવે છે અને વાંદણાં દેતાં વિરાધનાનો સંભવ છે તેથી વાંદણાં અગાઉ શરૂઆતમાં પખિખ મહુપત્તિ પડિલેહવાની છે. તે પછી સંક્ષેપ અને વિસ્તારથી પાપ આળોવવા માટે આલોચનસૂત્ર અને અતિચાર કહે અને પછી સવ્વસ્સવિ પરિવસ્સય ઇત્યાદિ સૂત્ર કહીને ઉપવાસાદિરૂપ પ્રાયશ્ચિત અંગીકાર કરે. પછી પ્રત્યેક ખામણાવડે સર્વને ખમાવે તેની પહેલાં ને પછી વિનયાર્થે ગુરુમહારાજને દ્વદશાવર્ત વંદન કરે. પછી પાખીસૂત્ર ને વંદિતા સૂત્ર કહ્યા પછી બાર લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરવામાં આવે છે તે પ્રતિક્રમણ કર્યા છતાં અશુદ્ધ રહેલા અતિચારોની શુદ્ધિને અર્થે બાણુવો પછી સમ્મત્તસ્વામણેણ ઇત્યાદિ વડે છેવટે ખમાવવામાં આવે છે, તે છેવટે કરેલા કાયોત્સર્ગમાં સ્થિત રહ્યા છતાં શુભ એકાત્ર ભાવવડે કાંઈક અપરાધાદિ ન સાંભર્યા હોય તેને ખમાવવા માટે બાણુવું. અથવા અહીં સર્વથા પાખી પ્રતિક્રમણની સમાપ્તિ થાય છે તેથી પ્રથમના ક્ષામણુક પછી કાંઈ અપ્રીતિકારી થયું

હોય અથવા વિતથ (ખોટી) ક્રિયા થઈ હોય તો તે અહીં ખમા-
વવા માટે જાગવું. આ વિધિને ભગવંતે ત્રીજા વૈદના ઔષધ
સમાન કહી છે. પછી પખ્ખિખખામણાં ખામવાનાં છે તેનો હેતુ
ખામણાંના અર્થના પ્રસ્તાવે જણાયેલ છે ત્યાંથી જોઈ લેવો.
ત્યાર પછી વંદિત્તાસૂત્ર પછીની વિધિ દેવસિ પ્રતિક્રમણ પ્રમાણે
કરવાની છે. માટે તેના હેતુ દેવસિપ્રતિક્રમણ પેઠે જાણી લેવા.
એમાં એટલું વિશેષ છે જે શ્રુતદેવતાને પખ્ખીસૂત્રને પ્રાંતે
સંભારેલ હોવાથી તેના કાઉરસંગને સ્થાને ભુવન દેવતાનો કા-
ઉરસંગ કરે. ક્ષેત્ર દેવતાની નિરંતર સ્મૃતિમાં ભુવનનું ક્ષેત્રાંત-
ર્ગતિપણું હોવાથી તત્ત્વથી તો તે પોતાની સ્મૃતિ પણ દરરોજ
થઈ જાય છે, તોપણ પર્વે દિવસ તેનું વિશેષ બહુમાન કરવાના
સાક્ષાત્ તેનો કાઉરસંગ કરાય છે. આમાં પંચવિધ આચારની
વિશુદ્ધિ આ પ્રમાણે જાણવી જ્ઞાનાદિ શુભવાનની પ્રતિપત્તિરૂપ
હોવાથી વાંદણાં અને સંયુદ્ધ ક્ષામણુકથી જ્ઞાનાચારની, બાર લો-
ગસ્મૃતના કાઉરસંગ પછી પ્રકટ લોગસ્સ (ચઉવિસતથો) કહેવાવડે
દર્શનાચારની; અતિચારની આલોચના, પ્રત્યેક ક્ષામણુક, પખ્ખી-
સૂત્ર અને સમાપ્તક્ષામણુક વગેરેથી ચારિત્રાચારની, તપની પ્રતિ-
પત્તિ અને બાર લોગસ્મૃતના કાઉરસંગ વગેરે વડે બાહ્ય અભ્યંતર
તપઆચારની અને એ સર્વ પ્રકાર વડે સમ્યગ્ આરાધના કરવાથી
વીર્યાચારવી વિશુદ્ધિ જાણવી. આ પ્રમાણે ચાતુર્માસિક અને સાં-
વત્સરિક પ્રતિક્રમણમાં પણ સમજવું. સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણમાં ૪૦
લોગસ્સ ઉપર એક નવકારનો કાઉરસંગ કરાય છે તે નવકાર મં-
ગલિક અર્થે સમજવો. આ “હેતુઓ” “પ્રતિક્રમણ ગર્ભ હેતુ” તથા
“પ્રશ્નોત્તર રત્નચિંતામણી” ગ્રંથને આધારે લખવામાં આવ્યા છે.

महोपाध्याय-श्रीयशोविजयगणि-स्तुत्यष्टकम् ॥

(वसन्ततिलकावृतम्)

श्री-जैनशासननयामृतपूरसिन्धौ ,

य-श्चारु चन्द्रककलां कलयाञ्चकार ।

शो-भामनन्यसदृशं सुदृशां विधाता,

वि-द्यानिधिर्वरयशोविजयः स वन्द्यः ॥ १ ॥

ज-न्तूपकारकरणं करणाग्निवारि,

य-न्नाममन्त्रमनुसृत्य जनावलीयम् ।

जै-नोदयाय यतते सततं प्रवीणा,

न-म्रा न के भुवि यशोविजयं नमेयुः ? ॥ २ ॥

सं-बोधबन्धुरधुरीणहृदा मुदासं-

स्कृ-त्याभियुक्तिततिमागममार्गवृत्त्या ।

त-त्कालमद्भुतमतीन्विबुधान्विजेता,

पा-ण्योऽन्यना किमु यशोविजयेन तुल्यः ? ॥ ३ ॥

ठ-प्रौढिमानमखिलं परिखण्डयन्तं,

शा-स्त्रोद्युत्तममतीनमनोहरन्तम् ।

ला-भप्रदं कृतवत्ते यतमानसाय,

म-न्ये नतिं ननु यशोविजयायकुर्याम् ॥ ४ ॥

हे-यप्रकाशनपटिष्ठ वरिष्ठशुद्धेः ,

शा-स्तुः प्रपञ्चपटुवादिवरेण्यबुद्धेः ।

न-आशैर्बुधगणनतपादपद्मात् ,
 पु-ष्टप्रभः किमु यशोविजयाद्विदोऽन्यः ॥ ५ ॥
 शी-ज्यानियुक्तमनसो मतिशोधनस्य,
 या-प्यप्रवृत्तिपदनस्य यशोधनस्य ।
 चि-त्रप्रसूतचरितोचितधर्मवृत्ते-
 रं-हो विनश्यति यशोविजयस्य नाम्ना ॥ ६ ॥
 स-त्काव्यशक्तिवशसाधितवाणिमन्त्रे,
 मे-धाप्रकर्षपरिभावितसर्वतन्त्रे ।
 ध-र्माध्ववीरवरतानृपपूज्यताधां,
 तां-तां निबोधतं यशोविजये गुणालीम् ॥
 भू-भूषण ! प्रतनुकर्मकृतोपकार !
 व-र्य ! प्रपन्नतपसां यतमानमुख्य !
 ल-ब्धोदय ! प्रवरपण्डितमण्डिताहे !
 ये-यं तवावतु यशोविजय ! प्रशस्तिः ॥ ८ ॥
 इत्थं लेशविवर्णितोजितगुणग्रामो गुणिग्रामणी-
 रुद्गीताद्भुतभूरिमाग्यविभवो वैदुष्यविद्याभयैः ।
 कल्याणाङ्कुरवर्धने जलधर प्रोद्यत्प्रभावाकरः ,
 श्रीमान्न्यायविशारदो विजयते स्वर्गाथमान्योऽधुना ॥ ९ ॥
 इति मुनिप्रवरमुनिश्रीकैसरविजयचरणसरोजसेविना
 मुनिकल्याणविजयेन विनिर्मितं महोपाध्याय-
 श्रीयशोविजयगणिस्तुत्यष्टकम् ॥

શુદ્ધિ પત્રક

પાત્ર	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૦૭	૧	ધમ્માઈઆદસ	ધમ્માઈઆરસ
૧૧૩	૮	મપ્પમસત્થે	મપ્પસત્થે
૧૧૩	૯	પણાય	પમાય
૧૧૪	૯	આયરિ	આયરિય
૧૧૭	૨	પરિણામે	પરિમાણે
૧૨૬	૬	અસસંજસેસુ	અસસંજસેસુ
૧૪૬	૮	સદ્દશૈરિતિ	સદ્દશૈરિતિ
૧૪૬	૧૦	જિનેદ્રા:	જિનેન્દ્રા:
૧૪૮	૧૪	હર્ષભરાત	હર્ષભરાત્
૧૫૨	૨	હાહાતુ	હહાતુ
૧૬૦	૧૦	વિજયયે	વિજયે
૨૦૮	૧૮	વાચા:	વાચ:
૨૨૦	૧૩	શ્રી ઋષભાચૈ	શ્રી ઋષભાદયૈ
૨૪૩	૪	મંગલ	મંગલ
૨૪૩	૫	ધારેઈ	ધારેઈ
૨૫૮	૪	ધમ્મે	ધમ્મ
૨૭૦	૧૪	રંજિત્તં	રંજિત્તં
૩૫૭	૨૧	તલપુર:	તૈલપુર:
૩૭૫	૬	મયખ	મયૂખ
૪૦૭	૧૮	ભવ્ય:	ભવ્યે:
૪૭૫	૧૨	પરણાય	પૂરણાય
૪૭૫	૧૮	પીયષ	પીયૂષ

॥ ॐ अर्हं नमः ॥

श्री पार्वनाथाय नमः

प्रतिष्ठमशानां सूत्रो.

अर्थ सहित.

प्रथम नवकार सूत्र पंचमंगलरूप

शब्दार्थ.

नमो-नमस्कार हो.
सिद्धाणुं-सिद्ध लगवानेने.
विजयाणुं-विजयाय
महारान्जयाने.
ओसो-ओ.
सवपाव-प्राप्ति पापने.
मंगलाणुं-मंगलोर्मा.
स-अने.
६५४-७.

अरिहंताणुं-अरिहंत लगवानेने.
आयारियाणुं-आचार्य महारान्जयाने.
लोअ-लोकर्मा.
सवसाहूणुं-सर्व साधुयाने.
पंचनमुक्कारे-पाचने करेल नमस्कार.
पुण्ड्रासणुं-नाश करनार.
सव्वेसिं-सर्वने विषे.
थठमं-प्रथम.
मंगलं-मंगलरूप.

* નમો અરિહંતાણુ ॥૧॥

શ્રી અરિહંત (પરમાત્મા) ને નમસ્કાર થાઓ. ૧

* ક્રેવેળગાન પામીને ભવ્ય જીવેને બોધ દેતા અગર બોધ દેવાને વિચરતા તીર્થ કર મહારાજ તે શ્રી અરિહંત તેમના બાર ગુણ આ પ્રમાણે.

૧ અશોક વૃક્ષ—ન્યાં ભગવંતનું સમવસરણુ રચાય ત્યાં ભગવંતના દેહથી બારગુણ આસોપાલવનું વૃક્ષ દેવતા રચે છે. જેના નીચે બેસી ભગવંત ધર્મોપદેશ આપે છે તે.

૨ સુરપુષ્પવૃદ્ધિ—એક યોજન પ્રમાણુ સમવસરણુ ભૂમિમાં જળ સ્થળમાં ઉત્પન્ન થયેલા સુગંધી પંચવર્ણા સચિત કુલોની વૃદ્ધિ હીંચણુ પ્રમાણુ દેવતા કરે છે તે.

૩ દ્વિગ્ય ધ્વની—ભગવંતની વાણીને માલવકોશ રાગ, વીણા, વાસળી, આદિકના સ્વર વડે દેવતા પૂરે તે.

૪ ચામર—રત્નજડિત સુવર્ણની ડાંડીવાળા ચાર બેડી શ્વેત ચામરે સમવસરણુમાં દેવતાઓ ભગવંતને વીંછે છે તે.

૫ આસન—ભગવંતને બેસવાને રત્નજડિત સુવર્ણમય સિંહાસન દેવતાઓ સમવસરણુમાં રચે છે તે.

૬ ભામંડળ—ભગવંતના મસ્તકની પાછળ શરદ્વૃત્તના સૂર્યના ફિરણુજેતું ઉગ્ર તેજવાળું ભામંડળ (તેજનું માંડણું) દેવતા રચે છે તે. ભગવંતના તેજને પોતાના તેજમાં સંહરી લે છે તે ન હોય તો ભગવંતના મુખ સામું જોઈ શકાય નહિ.

૭ હુંદુલિ—ભગવંતના સમવસરણુ વખતે દેવતાઓ દેવદુંદુલિ વગેરે વાજત્રો વગાડે છે તે. એ એમ સૂચવે છે કે હે ભવ્યો ! તમે શીવપુરના મથવારા તુલ્ય આ ભગવંતને સેવો.

૮ છત્ર—સમવસરણુમાં ભગવંતના મસ્તકઉપર ઉપરા ઉપર શરદ્વૃત્તના ચંદ્રતુલ્ય ઉજ્જ્વલ અને મોતીની દારોએ સુશોભિત ત્રણ ત્રણ છત્રો દેવતાઓ રચે છે તે. ભગવંત સમવસરણુમાં પૂર્વાભિમુખે બેસે છે અને

નમો સિદ્ધાણું ॥૨॥

શ્રી સિદ્ધ (પરમાત્મા) ને નમસ્કાર થાઓ. ૨

ખીજી ત્રણ દિશાઓમાં ભગવંતના જેવા પ્રતિબિંબો દેવતાઓ સ્થાપે છે, તેથી ખાર છત્ર સમવસરણમાં હોય. એ એમ સૂચવે છે કે ત્રણ ભુવનના સ્વામિ એવા આ ભગવંતને તમે ભળ્યો સેવો ! સમવસરણ ન હોય ત્યારે પણ આઠ પ્રાતિહાર્ય તો હોયજ છે.

અતિશય એટલે ઉત્કૃષ્ટતા. વિશિષ્ટ ચમત્કારવાળો ગુણ. આ મૂળ ચાર છે.

૧ અપાયાપગમાતિશય—(અપાય-ઉપદ્રવ તેનો અપગમ-નાશ) આ બે પ્રકારનાં છે:—

અ—સ્વાશ્રયી—એટલે પોતાના સંબંધમાં અપાય એટલે ઉપદ્રવનો દ્રવ્યથી અને ભાવથી નાશ કર્યો છે તે.

દ્રવ્ય ઉપદ્રવ—સર્વ રોગો. આ પોતાને ક્ષય થઈ ગયા હોય છે.

ભાવ ઉપદ્રવ—અંતરંગ એવા અઢાર દ્વંષણ. આ અઢાર નીચે પ્રમાણે (૧) દાનાંતરાય. (૨) લાભાંતરાય. (૩) વીર્યાંતરાય. (૪) ભોગાંતરાય. (૫) ઉપભોગાંતરાય. (૬) હાસ્ય. (૭) રતિ. (૮) અરતિ. (૯) ભય. (૧૦) શોક. (૧૧) ભુગુપ્સા-નિંદા (૧૨) કામ (૧૩) મિથ્યાત્વ. (૧૪) અજ્ઞાન. (૧૫) નિદ્રા. (૧૬) અવિરતિ. (૧૭) રાગ. (૧૮) દ્વેષ.

આ રીતે સ્વાશ્રયી અપાયાપગમાતિશય.

અ પરાશ્રયી અપાયાપગમ અતિશય—કે જેનાથી પારકાના ઉપદ્રવ નાશ પામે, એટલે જ્યાં ભગવાન વિચરે, ત્યાં દરેક દિશામાં મળીને સવાસો ભોજન સુખીમાં પ્રાયઃ રોગ, મરકી, વૈર, અતિવૃષ્ટિ. દુકાળ આદિ થાય નહિ.

૨—જ્ઞાનાતિશય—જેનાથી ભગવાન લોકલોકનું સ્વરૂપ સર્વ પ્રકારે જાણે છે તે, કારણ કે તેમને કેવળજ્ઞાન છે તેથી કંઈ પણ તેમને અજ્ઞાત રહી શકતું નથી.

નમો આચરિયાણું ॥૩॥

શ્રી આચાર્ય (મહારાજ) ને નમસ્કાર થાઓ. ૩

૩—પૂજાતિશય—જેનાથી શ્રીતીર્થ કર સર્વને પૂજ્ય છે, એટલે ભગ-
વંતની પૂજા રાજ, બલદેવાદિ, દેવતા-ઈદ્રિ આદિ કરે છે અગર કરવાની અ-
ભિલાષા કરે છે તે.

૪—વચનાતિશય—જેનાથી શ્રીતીર્થ કરની વાણી દેવ, મનુષ્ય
અને તિર્થયતે પોત પોતાની ભાષામાં સમજાય છે. કારણ કે તેમની વાણી
સંસ્કારાદિ ગુણવાળી છે. આ વાણી ૩૫ ગુણો સહિત છે તે ગુણો નીચે
પ્રમાણે:—

૧ સર્વ ઠેકાણે સમજાય તેવી. ૨ યોજન પ્રમાણ સંભળાય તેવી. ૩
પ્રૌઢ. ૪ મેઘ જેવી ગંભીર. ૫ શબ્દવડે સ્પષ્ટ. ૬ સંતોષકારક. ૭ દરેક
મનુષ્ય એમ જાણે જે મનેજ કહે છે એવી. ૮ પુષ્ટ અર્થવાળી. ૯ પૂર્વાપર
વિરોધરહિત. ૧૦ મહા પુરુષને જાણે એવી. ૧૧ સદેહ વગરની. ૧૨ દૂષ-
ણરહિત અર્થવાળી. ૧૩ કઠણ વિષયને સહેલો કરે એવી. ૧૪ જ્યાં જેવું
શોભે તેવું બોલાય એવી. ૧૫ પદ્મ દ્રવ્ય અને નવ તત્ત્વને પુષ્ટ કરે એવી.
૧૬ પ્રયોજન સહિત. ૧૭ પદ રચના સહિત. ૧૮ જ દ્રવ્ય નવતત્ત્વે પદ્મતા
સહિત. ૧૯ મંદુર. ૨૦ પારદો મર્મ જણાઈ ન આવે એવી ચતુરાઈવાળી
૨૧ ધર્મ-અર્થ પ્રતિપદ્ધ. ૨૨ દીપ સમાન પ્રકાશ-અર્થ સહિત. ૨૨ પર-
નિંદા અને પોતાના વખાણ વગરની. ૨૪ કર્તા, કર્મ, ક્રિયા, કાળ, વિભ-
ક્તિસહિત, ૨૫ આશ્ચર્યકારી. ૨૬ વક્તા સર્વ ગુણસંપન્ન છે એવું જેમા લાજે
તેવી. ૨૭ અર્થવાળી. ૨૮ વિલંબ રહિત ૨૯ પ્રાપ્તિ રહિત. ૩૦ સર્વ પોતાની
ભાષામાં સમજે એવી. ૩૧ શિષ્ટ બુદ્ધિ ઉપજાવે એવી. ૩૨ પદના અર્થને
અનેકપણે વિશેષ આરોપણ કરી બોલે તેવી ૩૩ સાદ્વસિકપણે બોલે એવી.
૩૪ પુનરુક્તિદોષ વગરની. ૩૫ સંભળનારને ખેદ ન ઉપજે એવી.

નમો ઉવજ્ઞાયાણું ૧૪૧

શ્રી ઉપાધ્યાય (મહારાજ) ને નમસ્કાર થાઓ. ૪

આઠ પ્રાતિહાર્યના આઠ અને ચાર મુળ અતિશયના ચાર મળી કુલ ૧૨ ગુણુ અરિહંત ભગવાનના જાણવા.

આઠ કર્મનો ક્ષય કરીને સાધ્યું છે મોક્ષપદ જેણે તે સિદ્ધ ભગવાનના આઠ ગુણુ છે તે આ પ્રમાણે—

૧ અનંત જ્ઞાન—જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણુ પ્રાપ્ત થાય છે. આથી લોકલોકના સ્વરૂપને સમસ્ત પ્રકારે જાણે છે.

૨ અનંત દર્શન—દર્શનાવરણીય કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણુ પ્રાપ્ત થાય છે. આથી લોકલોકના સ્વરૂપને સમસ્ત પ્રકારે દેખે છે.

૩ આવ્યાબાધ સુખ—વેદનીય કર્મનો ક્ષય થવાથી સર્વ પ્રકારની પીડા રહિત-નિરૂપાધિકપણું પ્રાપ્ત થાય છે.

૪ અનંત ચારિત્ર—મોહનીય કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણુ પ્રાપ્ત થાય છે. આમાં ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ અને યથાખ્યાત ચારિત્રનો સમાવેશ થાય છે. આથી સિદ્ધ ભગવાન સ્વભાવમાં સદા અવસ્થિત રહે છે; તેજ ત્યાં ચારિત્ર છે.

૫ અક્ષયસ્થિતિ—આયુ કર્મનો ક્ષય થવાથી નાશ નહિ થાય એવી અનંત સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય છે. સિદ્ધની સ્થિતિ આદિ છે પણ અંત નથી તેથી સાદિ અનંત કહેવાય છે.

૬ અરૂપીપણું—નામ કર્મનો ક્ષય થવાથી વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શરહિત થાય છે કેમકે શરીર હોય તો એ ગુણો રહે છે, પણ સિદ્ધને શરીર નથી. તેથી અરૂપીપણું પ્રાપ્ત થાય છે.

૭ અગુરુદંઢુ—ગોત્ર કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણુ પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી ભારે હજવો અથવા ઉંચ નીચપણાનો વ્યવહાર રહેતો નથી.

૮ અનંતવીર્ય—અંતરાયકર્મનો ક્ષય થવાથી અનંત દાન, અનંત ક્ષાલ, અનંત ભોગ, અનંત ઉપભોગ અને અનંત વીર્ય—શક્તિ પ્રાપ્ત

નમો લોચે સંવસાહૂણું ॥૫॥

(અઢીઢીપ પ્રમાણ) લોકક્ષેત્રમધ્યેના સર્વ સાધુઓને નમસ્કાર થાઓ. ૫

થાય છે—સમસ્ત લોકને અલોક અને અલોકને લોક કરી શકે તેવી શક્તિ સ્વાભાવિક સિદ્ધમાં રહેલ છે; છતાં તેવું વીર્ય કદી ફેરવતા નથી અને ફેરવશે નહિ કેમકે પુદ્ગલ સાથેની પ્રવૃત્તિ એ તેમનો ધર્મ નથી. એ ગુણુથી-પોતાના આત્મિક ગુણોને છે તેવાને તેવા રૂપે ધારી રાખે, ફેરફાર થવા દે નહિ,

પાંચ આચારને પાળે અને બીજાને પળાવે એવા અને વળી ધર્મના નાપક છે તે આચાર્ય મહારાજના છત્રીશ ગુણો છે તે નીચે પ્રમાણે:—

૧ સ્પર્શન્દ્રિય (ત્વચા-શરીર), ૨ રસન્દ્રિય (જીભ), ૩ ઘ્રાણ્દ્રિય (નાક), ૪ નેત્રન્દ્રિય (આંખ) અને ૫ શ્રોત્રન્દ્રિય (કાન) એ પાંચ ઇન્દ્રિયનાં ત્રેવીશ વિષયોમાં મનગમતા ઉપર રાગ અને અણુગમતા ઉપર દ્વેષ આચાર્ય મહારાજ કરે નહિ.

બ્રહ્મચર્યની નવ પ્રકારની ગુપ્તિ એટલે શીયલની નવ વાડોને જાળવી રાખે. ક્ષેત્રનું જેમ વાડથી રક્ષણ થાય છે તેમ આ નવ વાડોથી શીયળનું રક્ષણ થાય છે.

૧ સ્ત્રી પશુ નપુંસક ત્યાં ન હોય ત્યાં વસે.

૨ સ્ત્રીની સાથે રાગથી વાતો કરે નહિ.

૩ સ્ત્રી બેઠી હોય તે આસને પુરૂષ બે ધડી સુધી બેસે નહિ અને પુરૂષ બેઠો હોય તે આસને સ્ત્રી ત્રણ પહોર સુધી બેસે નહિ.

૪ રાગ વડે સ્ત્રીના અંગોપાંગ જૂએ નહિ.

૫ સ્ત્રી પુરૂષ સૂતા હોય અગર કામબોગની વાત કરતા હોય ત્યાં બીંતના આંતરે રહે નહિ.

૬ અગાઉ બોગવેલા વિષયાદિને સંભારે નહિ.

૭ સ્નિગ્ધ આહાર કરે નહિ.

એસા પંચનમુક્કારો ॥૬॥

એ પાંચને કરેલ નમસ્કાર (નવકાર સૂત્ર). ૬

૮ નીરસ એવો પણ અધિક આહાર કરે નહિ.

૯ શરીરની શોભા ટાપટીપ કરે નહિ.

સંસારની પરંપરા જેનાથી વધે તે કષાય તેના ચાર પ્રકાર છે ૧ ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા અને ૪ લોભ એ ચાર કષાય આચાર્ય મહારાજ કરે નહિ.

મહાવ્રત એટલે મોટા વ્રત-પાળવામાં આકરાં હોય તે મહાવ્રત પાંચ છે.

૧ પ્રાણાતિપાત વિરમણ—કાઈ જીવનો વધ કરવો નહિ.

૨ મૃષાવાદ વિરમણ—ગમે તેવું કષ્ટ આવી પડે તેમ હોય તોપણ અસત્ય વચન બોલવું નહિ.

૩ અદત્તાદાન વિરમણ—કાઈની અણુ આપેલી નજીવી ચીજ પણ લેવી નહિ.

૪ મૈથુનવિરમણ—મન વચન કાયાએ કરીને અહમ્કાર પાળવું-વિષય સુખ ભોગવવા નહિ.

પરિગ્રહ વિરમણ—કાઈપણ વસ્તુનો સંગ્રહ કરવો નહિ તેમજ ધર્મોપકરણ પુસ્તક આદિ વસ્તુ પોતાની પાસે હોય તેના ઉપર મૃદ્ધા રાખવી નહિ, એ પાંચ મહાવ્રત સાધુ મુનિરાજ પાળે છે.

આચાર્ય મહારાજ જે પાંચ આચારને પાળે છે તે આ પ્રમાણે—

૧ જ્ઞાનાચાર—જ્ઞાન લણે લણાવે, લખે લખાવે, જ્ઞાન બંડાર કરે કરાવે, લણનારને સહાય આપે.

૨ દર્શનાચાર—શુદ્ધ સમ્યક્ત્વને પોતે પાળે, બીજને પણાવે અને સમ્યક્ત્વથી પડતાને સમજાવી સ્થિર કરે.

૩ ચારિત્રાચાર—પોતે શુદ્ધ ચારિત્ર પાળે, બીજને પણાવે અને પાળનારને અનુમોદે.

સંવ્યાવધાનસૂત્રો ૧૭૧

સર્વ પાપનો નાશ કરનાર છે. ૭

૪ તપ આચાર—૭ બાલ અને ૭ અધ્યંતર એમ બાર પ્રકારનો તપ પોતે કરે, કરાવે અને કરતાને અનુમોદન આપે.

૫ વીર્યાચાર—ધર્માનુષ્ઠાન (ધર્મક્રિયા) કરવામાં છતી શક્તિ ગોપવે નહિ તથા તમામ આચાર પાળવામાં વીર્યશક્તિ સંપૂર્ણ રીતે ફેરવે તે.

ચારિત્ર ધર્મની રક્ષાને અર્થે મુનિને પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિશ્રી આઠ પ્રવચનની માતાને પાળવાની જરૂર છે. તે આ પ્રમાણે—

૧ ઇર્ષ્યાસમિતિ—સાડાત્રણ હાથ મોં આગળ દષ્ટિ નીચી રાખીને ચાલવું.

૨ ભાષાસમિતિ—સાવધ વચન બોલવું નહિ.

૩ એપણાસમિતિ—અપ્રામુદ્ય આહાર પાણી આદિ વહોરવાં નહિ.

૪ આદાન નિક્ષેપણાસમિતિ—વસ્ત્ર પાત્ર અણુપુંજ ભૂમિ ઉપર લેવું મૂકવું નહિ.

૫ પારિજ્ઞાપનિકા સમિતિ—મલ મૂત્ર અણુપુંજ છત્તાકુલ ભૂમિએ પરડવું નહિ.

૧ મનગુપ્તિ—મનમાં આર્ત રોદ્ધ ધ્યાન ધ્યાવાં નહિ.

૨ વચનગુપ્તિ—નિરવચ વચન પણ કારણ વિના બોલવાં નહિ.

૩ કાયગુપ્તિ—શરીર અણુપડિલેલું દલાવવું નહિ.

પાંચ ઇન્દ્રિયના વિષયને સંવરનાર તેથી ૫ ગુણ, નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિને ધારણ કરનાર તેથી નવ, ચાર પ્રકારના કષાય રહિત તેથી ચાર, પાંચ મહાવ્રતના પાંચ, આચારના ૫, પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ અગી અષ્ટ પ્રવચન માતાના આઠ, એમ સર્વ મળીને છત્રીસ ગુણ આચાર્ય મહારાજના થયા.

મંગલાણું ચ સંવેસિં

વળી સર્વ મંગલોમાં.

પ્રથમ હવઈ મંગલ ॥૮॥

પ્રથમ મંગલ (કલ્યાણરૂપ) છે. ૮

પદ (૬) સંપદા (૮) ગુરુ (૭) લઘુ (૧૧) સર્વવર્ણ (૬૮).

ધૃતિ નવકાર સૂત્ર. ૧

સિદ્ધાંત ભણે તથા બીજાઓને ભણાવે તે ઉપાધ્યાય-પાઠક-વાચક તેના ગુણ ૨૫:—

૧ આચારાંગ, ૨ સૂચગડાંગ, ૩ ઠાણાંગ, ૪ સમવાયાંગ, ૫ ભગવતી, ૬ શ્રીતા-ધર્મકથા, ૭ ઉપાશ્વક દર્શાંગ, ૮ અંતગડ, ૯ અનુત્તરોવવાઈ, ૧૦ પ્રશ્ન વ્યાકરણ અને ૧૧ વિપાક એ અગ્યાર અંગ અને ૧ ઉવવાઈ, ૨ રાયપસેણી, ૩ જીવાલિગમ, ૪ પત્રવેણા, ૫ જાંબુદીપ પત્રત્તિ, ૬ ચંદ્રપત્રત્તિ ૭ સૂરિપત્રત્તિ, ૮ કપિપયા, ૯ કપ્પવડંસિયાં, ૧૦ પુષ્કિયા, ૧૧ પુષ્ક ચૂલિયા અને ૧૨ વક્ષિ-દર્શાંગ એ બાર ઉપાંગને ભણે ભણાવે તેથી ૨૩ ગુણ થયા. ૨૪ ચરણસિત્તરિ અને ૨૫ કરણસિત્તરિને પાળે એમ ૨૫ ગુણો થયા.

મોક્ષ માર્ગ સાધવા માટે યત્ન કરે તે સાધુ તેના ગુણ ૨૭ તે આ પ્રમાણે જાણવા—

૧ પ્રાણાતિપાત વિરમણ, ૨ મૃષાવાદ વિરમણ, ૩ અદત્તાદાન વિરમણ, ૪ મૈથુન વિરમણ અને ૫ પરિગ્રહ વિરમણ. એ પાંચ મહાવત અને ૬ રાત્રિભોજન વિરમણ એ ૭ વ્રતને પાળે તેથી ૭ ગુણ. ૭થી ૧૨ પૃથ્વીકાય અપકાય, તેહકાય, વાઉકાય, વનસ્પતિકાય અને ત્રસકાય એ ૭કાયની રક્ષા કરે તેથી ૭ ગુણ. ૧૩ થી ૧૭ પાંચ ઇન્દ્રિયનો નિગ્રહ કરે એટલે તેનાં વિષયવિકારોને રોકે તેથી પાંચ ગુણ. ૧૮ લોભનો નિગ્રહ. ૧૯ ક્ષમાનું ધા-

૨. ॥ પંચિદિવ્ય સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

પંચિદિવ્ય-પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયોને.	સંવરણો-રોકનાર.
તદુ-તથા.	નવવિહુ-નવ પ્રકારના.
અંશચેર-અંશચર્યાની.	ગુત્તિધરો-વાઠને ધારણ કરનારા.
ચરિવિહુ-ચાર પ્રકારના.	કંસાય-કંપાયથી.
મુક્તો-મુક્તએલા.	ધ્ય-એ.
અઠારસગુણોહિં-અઠાર ગુણોવાડે.	સંજીવિતો-યુક્ત.
પંચમહાવ્ય-પાંચ મહાવ્રતોએ.	જીવિતો-યુક્ત.
પંચવિહાર-પાંચ પ્રકારના આચારને	પાંચસમધ્યો-પાળવામાં સમર્થ.
પંચસમિતો-પાંચ પ્રકારની સમિ-	તિગુત્તો-ત્રણ ગુણિએ સહિત.
તિએ યુક્ત.	છત્રીસગુણો-છત્રીસ ગુણોએ યુક્ત.
ગુરુ-ગુરુ.	મળઝં-મારા.

રણ કરવું. ૨૦ ચિત્તની નિર્મળતા રાખવી. ૨૧ વિશુદ્ધ રીતે વસ્ત્રની પડિસે-
દણા કરવી. ૨૨ સંયમ યોગમાં પ્રવૃત્ત રહેવું. (૫ સમિતિ ૩ ગુણિ આદરવા;
નિદ્રા, વિક્રધા અને અવિવેક ત્યજવા). ૨૩ અકુશળ મનને સંરોધ. એટલે
માઠા માર્ગે જતાં મનને રોકવું ૨૪ અકુશળ વચન સંરોધ. ૨૫ અકુશળ
કાપાનો સંરોધ. ૨૬ શીતાદિ પરિસદ સહન કરવા અને ૨૭ મરણાદિ ઉપ-
સર્ગ રહેવા એમ ૨૭ ચર્ચા.

એ પ્રકારે અરિદંતના ૧૨, સિદ્ધના ૮, આચાર્યના ૩૬, ઉપાધ્યાયના
૨૫, અને સાધુના ૨૭ મળી કુલ ૧૦૮ ગુણ પંચપરમેષ્ટિના બાણવા.

પંચિંદ્રિય-સંવરણો,

પાંચ ઇન્દ્રિયો (ના વિષયો) ને રોકનાર,

તહ નવવિહ-બંધયેર-ગુત્તિધરો ॥

તથા નવપ્રકારની બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિના ધરનાર,

ચઉવિહ-કસાય-મુકકો ॥

ચાર પ્રકારના કષાયથી મુક્ત,

ઇચ્છા અઠારસ-ગુણેહિ સંજુતો ॥૧॥

એ અઠાર ગુણોએ સહિત ૧

પંચ-મહાવ્યયજુતો,

પાંચ મહાવ્રતો મુક્ત,

પંચ-વિહાયારપાદાણુ-સમથ્યો ॥

પાંચ પ્રકારના આચાર પાળવાને સમર્થ,

પંચ-સમિત્યો તિગુતો,

પાંચ સમિતિએ સમિતા (અને) ત્રણ ગુપ્તિએ ગુપ્ત,

છત્તીસગુણો ગુરૂ મજ્જ ॥૨॥

(એ) ૧છત્રીશ ગુણોએ સહિત (તે) મારા ગુરૂ (છે). ૨
૫૬ (૮) ગાથા (૨) ગુરૂ (૧૦) લઘુ (૭૦) સર્વવર્ણ (૮૦).

ધૃતિ પંચિંદ્રિય સૂત્ર-૨.

૩ ખમાસમણ વા પ્રણિપાત-સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

ધ્વજામિ-હું ઈચ્છું છું.

વંદિઉં-વાંદવાને.

નિસીહિઆએ-પાપ બ્યાપાર ત્યાગ મત્યએણુ-મસ્તકથી.

કર્યો છે એવા શરીરવડે.

ખમાસમણો-હે ક્ષમાશ્રમણ, સાધુજી !

જવણિજનએ-શક્તિ સહિત એવા.

નિસીહિઆએ-પાપ બ્યાપાર ત્યાગ મત્યએણુ-મસ્તકથી.

વંદામિ-હું વંદના કરું છું.

ધ્વજામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જવણિજનએ
નિસીહિઆએ મત્યએણુ વંદામિ. ઇતિ. ॥૩॥

અર્થ:—હે 'ક્ષમાશ્રમણ ! મારા શરીરની શક્તિ સહિત તથા પાપબ્યાપાર તજીને (આપના ગરણુકમલને) વાંદવાને ઈચ્છું છું (અને) મસ્તકે કરી વાંદું છું. ૩

ગુરૂ (૩) લઘુ (૨૫) સર્વવર્ણ (૨૮).

૪ ॥ અથ સુગુરૂને શાતા સુખપૃચ્છા ॥

શબ્દાર્થ.

ધ્વજાદાર-ઈચ્છા કરું છું.

સુહૃદાધ-સુખે રાત્રિ.

સુખતથ-સુખે તપશ્ચર્યામાં.

સુખસંગમજાત્રા-સુખે સંગમયાત્રામાં.

સુહૃદવસિ-સુખે દિવસ.

શરીર નિરાખાંધ-રોગ રહિત શરીર.

નિર્વહિણાજી-પ્રવર્તો છાજી.

ઈચ્છકાર, સુહરાઈ,^૧ સુહદેવસિ,^૨ સુખ-
તપ, શરીર નિરાબાધ, સુખસંજમજાત્રા નિ-
ર્વાહો છોજી, સ્વામી શાતા છેજી? ભાત પા-
ણીનો લાભ દેજોજી ॥ ઇતિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—(હે ગુરુજી !) આપ સુખે રાત્રિ, સુખે દિવસ,
સુખે તપશ્ચર્યામાં, શરીર સંબંધી રોગરહિતપણામાં, સુખે સંયમ
યાત્રામાં પ્રવર્તો છો જી, એમ ઈચ્છું છું. સ્વામી શાતા છે જી ?
ભાત પાણીનો લાભ દેજો જી. ઇતિ. ૪

પ ॥ અથ ઇરિયાવહિયં સૂત્રા ॥

શબ્દાર્થ.

ઈચ્છાકારેણ-ઈચ્છાપૂર્વક.	સંદિસહુ-આરા આપો.
ભગવન્-હે ભગવન્ !	ઈરિયાવહિયં-ઈરિયાવહિ-ગમન કરતા
પડિક્કમામિ-હું પડિક્કમું (પાછો	થયેલ જીવ બાધાદિ પાપક્રિયા.
હહું) છું.	પડિક્કમહુ-પડિક્કમ, (નિવર્ત.)
ઈચ્છં-પ્રમાણ છે.	ઈચ્છામિ પડિક્કમિઉં-હું પડિક્કમવાં
	(પાછો હઠવા) ઈચ્છું છું.
ઈરિયાવહિયાએ-માર્ગમાં ચાલતાં.	વિરાહુણાએ-જીવની વિરાધના થઈ હોય.
ગમજાગમણે-જતાં આવતાં.	પાણુકમણે-પ્રાણી ચાંપ્યા હોય.
બીયકમણે-બીજ ચાંપ્યાં હોય.	હુરિયકમણે-લીલી-વનસ્પતિ ચાંપી હોય.

૧ બપોર પહેલાના વખતે કહેવું. ૨ બપોર પછીના વખતે કહેવું.

ઓસા-ઝાઝળ.

પહુળું ઢગ-સેવાળ તથા કાચું પાણી. મટ્ટી-માટી.

મકુડા સંતાણ્યા-કરોળીયાની નળ સંક્રમણે-ચાંપી હોય.

જે-જે.

મે-મે.

વિરાહિયા-વિરાધ્યા હોય.

બેઈદિયા-બેઈદ્રિય હોય.

ચઈરિદિયા-ચાર ઇદ્રિયવાળા.

અભિહયા-લાતે માર્યા.

લેસિયા-ભોંય સાથે ધસ્યા.

સંઘટ્ટિયા-સ્પર્શ કર્યા હોય.

કિલામિયા-ખેદ પમાડ્યા.

ઠાણાઓઠાણું-એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે

જીવિઆઓ વવરોવિયા-જીવિતથી

ચૂકાવ્યા.

મિ-મારું.

હવા-હવો.

એગિદિયા-એઈદ્રિય હોય.

તેઈદિયા-ત્રણ ઇદ્રિયવાળા.

પંચિદિયા-પાંચ ઇદ્રિયવાળા.

વત્તિયા-ધુળવડે ઢાંક્યા.

સંઘાઈયા-મેળા કર્યા.

પરિઆવિયા-પરિતાપ ઉપજાવ્યા.

ઉદવિયા-બીવરાવ્યા (ત્રાસ પમાડ્યા).

સંક્રામિયા-મૂક્યા.

તરસ-તે.

મિચ્છા-મિથ્યા થાઓ.

કુકુડું-પાપ.

ઈચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ! ઈરિ-

યાવહિયં પડિક્કમામિ,^૧ ઈચ્છ^૨ ॥

અર્થ—આપની ઈચ્છાપૂર્વક હે જ્ઞાનવંત ! (પૂજ્ય !)
આદેશ આપો તો આલવાના માર્ગમાં જે પાપ લાગ્યું તે પાપથી

૧ શુદ્ધ પડિક્કમહ કહે. ૨ શુદ્ધમહારાજનો આદેશ સ્વીકારવાને આ
વચન છે.

નિવર્તુન્,-પ્રતિક્રમું ! ત્યારે શુદ્ધ આદેશ આપે કે પ્રતિક્રમો, પછી શિષ્ય કહે કે આજ્ઞા પ્રમાણુ છે.

ઈન્દ્રિયામિ પડિક્કમિઉં ॥૧॥ ઇરિયા-
વહિયાએ વિરાહણુએ ॥૨॥

અર્થ—હું પાપ થકી નિવર્તવાને ઇન્દ્રિય છું, ૧. જવા આવવાના માર્ગમાં તથા સાધુ શ્રાવકના માર્ગમાં જે વિરાધના (પાપ યુક્ત ક્રિયા) થઇ હોય. ૨ જેમકે—

ગમણુગમણુ ॥૩॥ પાણુકકમણુ, બીય-
કકમણુ, હરિયકકમણુ, ઓસાઉત્તિંગ-પાણુગ-દ
ગ-મટ્ટી-મકકડાસંતાણુાં-સંકમણુ ॥૪॥

અર્થ—એક સ્થાનકથી બીજે સ્થાનકે જતાં આવતાં, ૩ (જે ત્રણ અને ચાર ઇન્દ્રિયવાળા) જીવોને પગે કરી ચાંપવાથી, ધાન્યના બીજને ચાંપવાથી, લીલી વનસ્પતિને ચાંપવાથી, આકાશમાંથી પડતા ઠારને, કીડીયોનાં નગરાંને, પાંચવર્ણી નીલ કુલને સચિત્ત માટી યુક્ત સચિત્ત પાણીને, કરોળીઆની જાળને પગે કરી ચાંપવાથી વા મસળવાથી, ૪

જે મે જીવા વિરાહિયા ॥૫॥

અર્થ—જે જીવોની મેં વિરાધના કરી હોય અર્થાત્ જે જીવોને દુઃખી કર્યા હોય, ૫

તે કયા જીવો ?

એગિંદ્રિયા, એઇંદ્રિયા, તેઇંદ્રિયા, ચઉરિં-
દ્રિયા, પંચિંદ્રિયા ॥૬॥

અર્થ—એક ઇંદ્રિયવાળા, એ ઇંદ્રિયવાળા, ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા.
ચાર ઇંદ્રિયવાળા, પાંચ ઇંદ્રિયવાળા, ૬
તેઓને કેવી રીતે વિરોધ્યા ?

અભિહિયા, વત્તિયા, લેસિયા, સંઘાઇયા
સંઘદ્વિયા, પરિયાવિયા, કિલામિયા, ઉદ્ધવિયા
ઠાણાઓ ઠાણું સંકામિયા, જીવિયાઓ વવ-
રોવિયા, તરસ મિચ્છામિ દુક્કડં ॥૭॥*

અર્થ—સામા આવતાને હાથ્યાં (લાતે માર્યા) હોય, ધૂળે
કરી હાંક્યા હોય. ભૂમિ સાથે મસળ્યા હોય, માંહોમાંહે શરીરે
શરીર એકઠાં કર્યા હોય, થોડા સ્પર્શથી દુહળ્યા હોય, પરિતાપ
ઉપજાવ્યો હોય, મૃતપ્રાય કીધા હોય, ત્રાસ પમાડ્યા હોય, એક
સ્થાનકથી બીજે સ્થાનકે મૂક્યા હોય, જીવિતવ્યથી જીવતા કર્યા
હોય; તે સંબંધી જે પાપ લાગ્યું હોય, તે પાપ સારું નિષ્ફળ
થાઓ ! (તે પાપનો મિચ્છામિ દુક્કડં દઉં છું.)

પદ (૨૬) સંપદા (૭) ગુરુ (૪) લઘુ (૧૩૬) સર્વવર્ણુ (૧૫૦).

ઇતિ ઇરિયાવહિયં સૂત્ર. ૫

*જે સૂત્રમાં ગાયા નથી છતાં અંક આપ્યા છે તે સંપદાના સમજવા.

૬ ॥ અથ તસ્સ ઉત્તરી સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

તસ્સ-તેની

પાયચ્છિત્તકરણેણુ-પ્રાયશ્ચિત્ત
કરવા વડે.

પાવાણુ કમ્માણુ-પાપ કર્મોના
ઠામિ-કરું છું.

ઉત્તરીકરણેણુ-કરીને શુદ્ધિને અર્થે.

વિસોહીકરણેણુ-વિશેષ શુદ્ધિએ કરી.

વિસદ્ધીકરણેણુ-શલ્ય રહિતપણે.

નિગ્ધાયણુકાએ-નાશ કરવાને અર્થે.

કાઉસ્સગ્ગ-કાઉસગ્ગ.

તસ્સ ઉત્તરીકરણેણુ, પાયચ્છિત્તકર-
ણેણુ, વિસોહીકરણેણુ, વિસદ્ધીકરણેણુ,
પાવાણુ કમ્માણુ નિગ્ધાયણુકાએ, ઠામિ
કાઉસ્સગ્ગાં ॥ ૮ ॥

અર્થ-તેને વિશેષ શુદ્ધ કરવાને, તેની શુદ્ધ પાસે આલો-
ચણા કરવાએ કરી, આત્માના અંતરમેલને ટાળવાએ કરી, આત્માને
શલ્યથી રહિત કરવાને અને તેથી સર્વ પાપકર્મોનું ઉચ્છેદન કરવાને
માટે હું કાયવ્યપારના ત્યાગ કરવારૂપ કાઉસગ્ગ કરું છું. ઇતિ. ૬

પદ (૬) સંપદા (૧) શુદ્ધ (૧૦) લઘુ (૩૬) સર્વવર્ણુ (૪૬)

૧ પાપથી લેપાયેલ આત્મા ધરિયાવહિથી શુદ્ધ થાય છે, છતાં જોડો
અશુદ્ધિવાળો રહ્યો હોય તેને વિશેષ શુદ્ધ કરવાને.

૭ ॥ અથ અત્તથ ઊસસિએણું સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

અત્તથ-ખીન્ને (નીચેની આર
ખાખતો શિવાય.)

ખાસિએણું-ઉધરસ ખાવાથી.

જાંભાઇએણું-ખગાસું આવવાથી.

વાયનિસગેણું-વાજૂટ થવાથી.

પિત્તમુચ્છાએ-પિત્તવકે મૂછા
આવવાથી.

ખેલસંચાલેહિં-ખળખો આવવાથી.

એવમાઇએહિં-એ વગેરે.

અલગગો-અખ ડિત.

હુંજજ-હો.

કાઉરસગો-કાઉરસગ.

અરિહુંતાણું-અરિહંત.

નમુકારેણું-નમસ્કારે કરીને.

તાવ-ત્યાં મુધી.

હાંણાણું-એક સ્થાનકે

ઝાણેણું-ધ્યાનને વિષે.

વોસિરામિ-વોસરાવું છું.

ઊસસિએણું-ઉંચો શ્વાસ લેવાથી.

નીસસિએણું-નીચો શ્વાસ લેવાથી.

છીએણું-છીંક આવવાથી.

ઉડુંએણું-ઝોડકાર આવવાથી.

ભમલીએ-ચકરી આવવાથી.

સુહુમેહિં-સૂક્ષ્મ.

અંગસંચાલેહિં-અંગ ચાલવાથી.

ઠિઠુંસંચાલેહિં-દ્રષ્ટિ ચાલવાથી.

આગારેહિં-આગારો ટાળીને.

અવિરાહિઓ-અવિરાધિત.

મે-મારો.

જાવ-જ્યાં મુધી.

ભગવંતાણું-ભગવંતોને.

ન પારેમિ-ન પારં.

કાય-કાયાને.

મોણેણું-મૌનપણે.

અખાણું-ખોતાની.

*અન્નતથ ઊસસિએણું, નીસસિએણું, ખાસિએણું, છીએણું, જંભાઈએણું, ઉકુએણું,

× આ સૂત્રવડે કરવાનો કાઉસગ્ગ ૧૯ દોષ વર્જીને કરવાનો છે, તે દોષ આ પ્રમાણે—

૧. ઘોડાની પેઠે એક પગ ઉંચો રાખે, વાંકો પગ રાખે તે ઘોટકદોષ.
૨. જેમ વાયરાથી વેલડી હાલે તેમ શરીરને ધુણાવે તે લતાદોષ.
૩. થાંભલા પ્રમુખને ઓઠીંગણુ દબ રહે તે સ્તંભાદિદોષ.
૪. ઉપર મેડી અથવા માળ હોય તેને મસ્તક ટેકાવી રહે તે માલદોષ.
૫. ગાડાની ઉઘની પેઠે અંગુડા તથા પાની મેળવીને પગ રાખે તે ઉઘિદોષ.
૬. નિગડ (ખેડી)માં પગ નાખ્યાંની પેઠે પગ પહોળા રાખે તે નિગડદોષ.
૭. લિલડીની પેરે ગુણ સ્થાને હાથ રાખે તે શાખરિદોષ.
૮. ઘોડાના ચોકડાની પેરે હાથ રજોહરણુ યુક્ત આગળ રાખે તે ખલિણુદોષ.
૯. નવ પરણીત વધુની પેરે માથું નીચું રાખે તે વધૂદોષ.
૧૦. નાભિની ઉપર અંતે ઢીંચણુથી નીચે લાંબું વસ્ત્ર રાખે તે લંબોત્તરદોષ.
૧૧. ડાંસ મસાના લયથી, અજ્ઞાનથી અથવા લજ્જાથી હૃદયને આચ્છાદન કરી સ્ત્રીની પેરે ઢાંકી રાખે તે સ્તનદોષ.
૧૨. શીતાદિકના લયથી સાખ્વીની જેમ બંને સ્કંધ ઢાંકી રાખે એટલે સમગ્ર શરીર આચ્છાદિત રાખે તે સંયતિદોષ.
૧૩. આલાવો ગણુવાને અર્થે અથવા કાર્યોત્સર્ગની સંખ્યા ગણુવાને અંગુલી તથા પાંપણના આળા કરે તે લમ્બુહંગુલિદોષ.
૧૪. કાગડાની પેરે ડોળા ફેરવે તે વાયસદોષ.
૧૫. પહેરેલા વસ્ત્ર ચૂકા અથવા પ્રસ્વેદે કરી મલીન થવાના લયથી કાઠની પેરે ગોપવી રાખે તે કપિત્થ દોષ.
૧૬. યક્ષાવેશિતની પેરે માથું ધુણાવે તે શિરઃકંપ દોષ.

વાયનિસગ્ગેણું, ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ ॥૧॥

અર્થ—જે આગારોનું વર્ણન કરે છું તે સિવાયના બીજે સ્થાનકે (કાયબ્યાપારનો ત્યાગ કરે છું.) તે બાર આગારોનાં નામ,—

ઉંચો શ્વાસ લેવાવડે, નીચો શ્વાસ મૂકવાવડે, ઉધરસ આવવાથી, છીંક આવવાથી, બગાસું આવવાથી, ઓડકાર આવવાથી, વા સંચરવાથી, ચક્રી આવવાથી, પિત્તના પ્રકોપથી. ૧

સુહુમેહિ અંગસંચાલેહિ, સુહુમેહિ ખેલસંચાલેહિ, સુહુમેહિ દિઠિસંચાલેહિ ॥૨॥

અર્થ—સૂક્ષ્મ શરીરનો સંચાર થવાથી, સૂક્ષ્મ થુંક અથવા કફ ગળવાથી, સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિના સંચારથી. ૨

એવમાઘએહિ આગારેહિ અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુબ્બ મે કાઉરસગ્ગો ॥૩॥

અર્થ—પૂર્વોક્ત આગારો વિગેરે બીજા (પણ ચાર)* આ-

૧૬. મુંગાની પેરે હું હું કરે તે મૂકદોષ.

૧૮. આલાંબા ગણુતા મદિરાની પેરે બડબડાટ કરે તે મદિરાદોષ.

૧૯. વાનરની પેરે આસપાસ જોવા કરે, જોષ્ટપુટ ચલાવે તે પ્રેક્ષ્યદોષ.

*૧. અગ્નિના ઉપદ્રવથી બીજે સ્થાનકે જવું પડે, તથા વિજળીના પ્રકાશથી વસ્ત્રાદિ ઓટવા પડે. ૨. ગિલાડી, ઉંદર વિગેરે આડા ઉતરતા દોષ, તથા પંચેન્દ્રિય જીવનું હેદન ભેદન થતું હોય તો બીજે સ્થાનકે જવું

ગારોથી મારો કાર્યોત્સર્ગ અખંડિત, અવિરાધિત, હોજી ! ૩

(ક્યાં સુધી ?)

જવ અરિહંતાણું, ભગવંતાણું નમુક્કા-
રેણું, ન પારેમિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—જ્યાં સુધી અરિહંત ભગવાનને નમસ્કાર કરવા
વડે ન પારે, ૪

તાવ કાયં ઠાણેણું મોણેણું, ઝાણેણું
અપ્પાણું વોસિરામિ ॥ ૫ ॥

અર્થ—ત્યાં સુધી પોતાની કાયાને, સ્થાનકવડે, મૌન ર-
હેવાવડે (અને) ધ્યાનવડે (પાપક્રિયાથી) વોસિરાવું છું.
પદ (૨૮) સંપદા (૫) ગુરૂ (૧૩) લઘુ (૧૨૭) સર્વવર્ણ (૧૪૦)

૮ ॥ અથ લોગસ્સ (નામસ્તવ) સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

લોગસ્સ—લોકને.

ઉજ્જોઅગરે—ઉઘોત કરનારા.

પડે. ૩. અકસ્માત્ ચોરની ધાડ આવી પડે તેથી અથવા રાત્રિના ભ-
યથી બીજે સ્થાનકે જવું પડે. ૪. સિંહ વગેરે ઉપદ્રવ કરતા હોય, અથવા
તો સર્પાદિક ડંશ કરતા હોય, અથવા ભીંત પડે તેવી હોય તો બીજે સ્થા-
નકે જવું પડે.

ધર્મમતિત્યયરે-ધર્મરૂપ તીર્થના
કરનારા.

દિત્તધર્મસં-હું સ્તવીશ.

દેવલી-દેવળા લગવાનોને.

અ-અને

સંલવમલિણુદણુ અ-સંલવનાથ
તથા અલિનંદનસ્વામીને.

સુપાસં-સુપાર્થનાથને.

સુવિહુ-સુવિધિનાથને.

સીયલ સિજજંસ-શીતળનાથ તથા
ત્રેયાંસનાથને.

જિણુ-જિનને.

ધર્મ-ધર્મનાથને.

કુંથુ-કુંથુનાથને.

મલ્લિ-મલ્લિનાથને.

નમિજિણુ-નમિજિનને.

રિહુનેમિ-અરિષ્ટનેમિને.

વદ્ધમાણુ-વદ્ધનાનસ્વામીને.

મએ-મેં.

વિહુય-ટાળ્યા છે.

પહીણુ-વિશેષે ક્ષવ ક્યા છે.

જિણુવરા-સામાન્ય દેવળાઓમાં શ્રેષ્ઠ.

મે-મને.

દિતિય-સ્તવ્યા.

મહિયા-પૂજ્યા.

લોગસ્સ-લોકમાં.

સિદ્ધા-સિદ્ધ થયા છે.

જિણુ-જિનોને.

અરિહંતે-અરિહંત લગવાનોને.

ચઉવીસંપિ-ચોવીશે [અજિતનાથને.

ઉસભમજિયં-શ્રી ઋષભદેવ અને

વંદે-હું વંદના કરું છું.

સુમધં-સુમતિનાથને.

પઉમરપહું-પદ્મપ્રભુને.

ચંદરપહું-ચંદ્રપ્રભુને.

પુષ્કંતં-(ખીણું નામ) પુષ્પદંતને.

વાસુપુજ્જ-વાસુપૂજ્યસ્વામીને.

વિમલમણુતં-વિમળનાથ તથા અ-
નંતનાથને.

સંતિ-શાંતિનાથને.

અર-અરનાથને.

મુણિસુવ્વયં-મુનિસુવ્રતસ્વામીને.

વંદામિ-હું વંદના કરું છું.

પાસં-પાર્થનાથને.

એવં-એવી રીતે.

અલિથુઆ-સ્તવ્યા.

રયમલા-કર્મરૂપ રજ અને મેલને જે

જરમરણા-જરા અને મરણુ જેમ

તિથયરા-તીર્થકરો.

પસીયંતુ-પ્રસન્ન થાઓ.

વંદિય-વાંઘા.

જેએ-જે.

ઉત્તમા-ઉત્તમ.

આરુગ્ગ-આરોગ્ય.

બોહિલાભ-સમ્યગ્દર્શનનો લાભ

ઉત્તમ-ઉત્તમ.

ચંદ્રસુ-ચંદ્રના સમૂહથી.

આઈચ્છેસુ-સૂચના સમૂહથી.

પયાસયરા-પ્રકાશ કરનારા.

સિદ્ધા-સિદ્ધ ભગવાનો.

સિદ્ધિ-સિદ્ધિને.

દ્વિસંતુ-આપો.

સમાહિવર-પ્રધાન સમાધિ.

દ્વિંતુ-આપો.

નિમ્મલયરા-અતિ નિર્મળ.

અહિય-અધિક.

સાગરવરગંભીરા-સયંભૂરમણ

સમુદ્રની પેઠે ગંભીર એવા.

મમ-મને.

લોગસ્સ ઉજ્જેઅગરે, ધમ્મતિત્થયરે
જિણે ॥ અરિહંતે કિત્તધસ્સં, ચઉવીસંપિ
કેવલી ॥ ૧ ॥

અર્થ—લોકને (કેવળજ્ઞાન વડે) ઉદ્ધોતના કરનારા,
ધર્મતીર્થના કરનારા, (રાગદ્વેષના) જિતનારા, કર્મ શત્રુનો
નાશ કરનારા (અને) કેવળજ્ઞાની એવા ચોવીસે* તીર્થ*કરો અને
બીજાઓનું પણ કીર્તન કરીશ. ૧

* ૧. શ્રીઋષભદેવનો જન્મ વિનિતાનગરીમાં થયો. તેમના નાભિરાજ પિતા
અને મરદેવા માતા હતાં. બંધા તીર્થ*કરોની માતાએ પહેલા સ્વપ્ને સિંહ દેખે
પણ મરદેવા માતાએ પ્રથમ વૃષભ દીકો; એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી તેમનું
શ્રી ઋષભદેવ નામ રાખ્યું, તથા ધર્મની આદિના પ્રવર્તાવનાર તેથી જીજ્ઞુ*
આદિનાથ નામ પણ કહીએ. તેમનું પાંચશે ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર અને ચો-
રાશી લામ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું તેઓ સુવર્ણના જેવા વર્ણવાળા અને
વૃષભ લાંછનવાળા હતા. તેમને સો પુત્ર હતા. મોટાનું નામ ભરત હતું,
જેમને આરિસામુવનમાં કેવળજ્ઞાન થયું હતું અતે ૯૯ પુત્રો દીક્ષા લઈ
કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષે ગયા હતા.

દિસલ-મજિઅં ચ વંદે, સંલવમલિ-
ણુંદાણું ચ સુમહં ચ ॥ પઉમપ્પહં સુપાસં,
જિણું ચ ચંદપ્પહં વંદે ॥ ૨ ॥

શ્રી અજિતનાથ અયોધ્યાનગરીમાં જન્મ્યા, તેમના પિતા જીતશત્રુ રાજા અને તેમની માતાનું નામ વિજયારાણી હતું. તે રાજા રાણી પ્રથમ પાસાખાજી રમતાં ત્યારે રણી દારી જતી અને ગજની જીત થતી હતી અને ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી રાણી જીતે અને રાજા હારે, એવો ગર્ભનો મહિમા જાણીને અજિતનાથ નામ દીધું. તેમનું સામાચારશેં ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર, અ-
હોંતેર લાખ પૂર્વનું આયુ, સુવર્ણવર્ણ અને લાંબન લાથીનું હતું.

શ્રી સંલવનાથનો આવસ્તિ નગરીમાં જન્મ હતો તેમના પિતા જિતારી રાજા અને સેના રાણી માતા હતાં. દેશમાં દુકાળ હતો, જતાં ભગ-
વંત ગર્ભે આવ્યાથી અણચિંત્યો પૃથ્વીમાં ધાન્યનો સંલવ થયો; તેથી સંલવનાથ નામ દીધું. તેમનું ચારશેં ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર અને સાઠ લાખ પૂર્વનું આયુ હતું. તેઓ સુવર્ણ વર્ણવાળા તથા લાંબન ઘોડાનું હતું.

શ્રી અલિનંદન સ્વામીનો અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ હતો અને તેમના પિતા સંવર રાજા અને સિદ્ધાધી રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી હંદમદારાજ આવીને ભગવંતની માતાને લણીવાર સ્ત્રી જતા હતા તે વારે રાજાપ્રમુખે જાણું જો એ ગર્ભનોજ મહિમા છે; માટે અલિનંદન નામ દીધું સાડા ત્રણશેં ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર તથા પચાસ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. લાંબન વાનરનું અને સુવર્ણ વર્ણવાળા હતા.

શ્રી સુમતિનાથનો અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા મેઘરથ રાજા અને સુમંગલા માતા હતાં. પ્રભુ ગર્ભમાં રહ્યા પછી—તે ગામમાં એક વણિકની જે સ્ત્રીઓ હતી, તેમાં ન્દાનીને પુત્ર હતો અને મ્હોટી વંધ્યા હતી, પણ તે બેઠરાનું પ્રતિપાલન જન્મે માતાઓ કરતી હતી. એમ કરતાં

અર્થ—(શ્રી) ઋષભદેવ તથા અજિતનાથને વાંદું છું, સાંભવનાથ, અભિનંદનસ્વામી તથા સુમતિનાથને, પદ્મપ્રભુ, રાગ-દ્વેષના જિતનારા સુપાર્શ્વનાથ તથા ચંદ્રપ્રભુને વાંદું છું. ૨.

તે વાણીયો જ્યારે મરણ પામ્યો ત્યારે મ્હોટી સ્ત્રી ધનની લાલચે કહેવા લાગી જે “પુત્ર મારો છે, માટે જેનો પુત્ર હોય, તેનું ધન થાય.” તેમજ ન્હાનીનો તો દીકરો હતો તેથી તેણે કહ્યું કે “એ પુત્ર મહારો છે અને ધન પણ મહારું છે.” એમ બન્ને શોક્યોનો ટંટો થયો. તે વઢતી વઢતી દરબારમાં આવી, તે વારે ગર્ભના મહિમાથી રાણીને ચુકાદો કરવાની ભલી શુદ્ધિ ઉત્તમ થઈ, તેથી એ બન્નેને રાણીએ કહ્યું કે “બન્ને મળીને ધન અહો અહો વહેંચી લો અને છોકરાના પણ બે ભાગ કરી અહો અહો વહેંચી લો.” તે સાંભળી નાની સ્ત્રી ખેલી કે “મારે દ્રવ્ય જોઈતું નથી, છોકરાના કાંઈ બે વિભાગ થાય નહિ, એ છોકરો એનો છે તે મહારોજ છે.” તે સાંભળી રાણી ખેલી કે “એ છોકરો ન્હાની સ્ત્રીનો છે. કેમકે પુત્રનું મૃત્યુ થાય ત્યાં સુધી મ્હોટી સ્ત્રીથી ના કહેવાણી નહી અને ન્હાની સ્ત્રીએ મારવાની મનાઈ કરી, માટે પુત્ર અને ધન એને હવાલે કરો અને મ્હોટી સ્ત્રીને ઘરથી બહાર કાઢો.” ગર્ભના મહિમાથી ભગવંતની માતાને એવી શુદ્ધિ ઉપજી તે માટે સુમતિ નામ દીધું. તેમનું ત્રણશે ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર, ચાળીસલાખ પૂર્વનું આયુષ્ય, સુવર્ણવર્ણુ તથા લાંછન કૌચ પક્ષીનું હતું.

શ્રી પદ્મપ્રભુ સ્વામીનો કૌશાંબીનગરીમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા શ્રીધરરાજ અને સુસીમારાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાને કમલની શય્યામાં સુવાનો દોહલો ઉપજ્યો (જે દેવતાએ પૂર્ણ કર્યો) તેથી અને ભગવંતનું શરીર પદ્મ (કમલ) સરખું રક્ત વર્ણુ હતું તેથી પદ્મ પ્રભુ નામ દીધું. તેમનું અઢીશે ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર. અને ત્રીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. લાંછન પદ્મનું હતું તથા રક્ત વર્ણુ હતા.

શ્રી સુપાર્શ્વનાથનો વાણારસી નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સુપ્રતિષ્ઠ રાજ અને પૃથ્વીરાણી માતા હતાં. માતાનાં બન્ને પાસાં રાગે કરી

સુવિહિં ચ પુષ્કદંતં, સીઅલ-સિજ્જંસ
વાસુપુજ્જં ચ ॥ વિમલમાણંતં ચ જિણું,
ધરમં સંતિ ચ વંદામિ ॥ ૩ ॥

આમ હતા, તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી બન્ને પાસાં સુવર્ણવર્ણી અને ઘણાં સુકોમળ થયાં, માટે સુપાર્શ્વ નામ દીધું. (એક પ્રતમા ભગવંતના પિતાનાં જે પાસાં કોઈ રોગવાળાં હતાં તેને ભગવંતની માતાએ હાથ ફેરવ્યાથી સુકુમાળ નિરોગી થયાં એનો પાઠ લખ્યો છે.) તેમનું બશેં ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, વીસ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. સુવર્ણ વર્ણ અને લાંછન સાથીયાનું હતું.

શ્રી ચંદ્રપ્રલસ્વામી ચંદ્રપુરી નગરીમાં જન્મ્યા હતા, તેમના પિતા મહાસેન રાજા અને લક્ષ્મણા રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાને ચંદ્રમાને પાન કરવાનો દોહલો ઉપન્યો (જે પ્રધાને બુદ્ધિએ કરી પૂર્ણ કરાવ્યો) એ ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી ચંદ્રપ્રલનામ દીધું. તેમનું એકસો પચાસ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને દસ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. શ્વેત વર્ણ અને લાંછન ચંદ્રનું હતું.

શ્રી સુવિધિનાથ (એનું બીજું નામ પુષ્પદત છે) તેમનો કાકંદી નગરીમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા સુગ્રીવરાજા અને શામા રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતા તથા પિતા લક્ષી વિધિએ કરી ધર્મ કરવા લાગ્યા, એવો ધર્મનો પ્રભાવ જાણી સુવિધિનાથ નામ દીધું; અને મયકુદંતા કુલની ક્ષત્રી સરખા પ્રભુના ઉજ્જવળ દાંત હતા માટે બીજું પુષ્પદંત નામ દીધું. તેમનું એકસો ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, જે લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય, શ્વેત વર્ણ અને મગરમંચનું લાંછન હતું.

શ્રી શીતળનાથનો ભદ્રિપુર નગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા હરચ રાજા અને નંદા રાણી માતા હતાં. પિતાના શરીરે દાહજવર થયો

અર્થ—(શ્રી) સુવિધિનાથ (બીજું નામ) યુષ્યદંતને, શીતલનાથને, શ્રેયાંસનાથને અને વાસુપૂજ્યસ્વામીને, વિમલનાથને, અનંતનાથને અને રાગદ્રેષના જિતનારા ધર્મનાથને તથા શાંતિનાથને હું વંદના કરું છું. ૩

હતો તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી રાજના શરીરની ઉપર રાણીએ હાથ ફેરવ્યાથી શીતલતા થઈ, એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી શીતળનાથ નામ દીધું. તેમનું નેવું ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને એક લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. સુવર્ણ વર્ણ અને શ્રોવચ્છનું લાંછન હતું.

શ્રી શ્રેયાંસનાથનો સિંહપુરનગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા વિષ્ણુરાજ અને વિષ્ણુરાણી માતા હતાં. ડાઈ દેરાસરમાં પરંપરાગત દેવતા અધિષ્ઠિત શય્યાની પૂજા થતી હતી તે શય્યાએ જે ખેસે અથવા સૂવે તેને ઉપદ્રવ ઉપજે જે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાના મનમાં આવ્યું જે દેવ ગુરૂની પ્રતિમાની પૂજા થાય તે તો ખરું છે, પણ શય્યાની પૂજા તો ક્યાંયે સાંભળી નથી; એમ ચિંતવી સજ્જનના રક્ષા કરનાર પુરુષે મનાઈ કર્યા છતાં પણ પ્રભુની માતા તે શય્યા ઉપર ખેડાં તથા સૂતાં; તે છતાં ગર્ભના પ્રભાવથી અધિષ્ઠિત દેવતા ઉપદ્રવ ન કરી શક્યો અને શય્યા મૂકી જતો રહ્યો. ત્યાર પછી રાજ પ્રમુખે તે શય્યા વપરાશમાં લીધી. એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી શ્રેયાંસ નામ દીધું. તેમનું એંશી ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને ચોરાશી લાખ વર્ષનું આયુષ્ય હતું. સુવર્ણ વર્ણ હતો અને લાંછન ગેંડાનું હતું.

શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામીનો ચંપાપુરીમાં જન્મ થયો હતો. તેમના પિતા વસુપૂજ્યરાજ અને જ્યારાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી ઈન્દ્ર-મહારાજ વારંવાર આવી વસુ એટલે રત્નની વૃષ્ટિ કરીને માતા પિતાની પૂજા કરતા તેથી વાસુપૂજ્ય નામ દીધું. તેમનું સિત્તેર ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, અને બહોતેર લાખ વર્ષનું આયુષ્ય હતું. રક્ત વર્ણ અને લાંછન પાડાનું હતું.

શ્રી વિમળનાથનો કંપિલપુર નગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા કૃતવર્મારાજ અને શ્યામારાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી તેમના

કુંથું અરં ચ મદ્ધિં, વંદે મુણિસુવ્વયં
 નમિજિણું ચ ॥ વંદામિ રિઠ્ઠનેમિં, પાસં
 તહ વદ્ધમાણું ચ ॥ ૪ ॥

નગરમાં ઢાઢ ઓભર્તાર દેહરે આવી ઉતર્યાં, ત્યાં ઢાઢ વ્યંતરી દેવી રહેતી હતી. તેણે તે પુરુષનું રૂપ જોઈું, તેથી તેની કામક્રીડા કરવાની અભિલાષા થઈ. પછી તેની ઓના જેવું પોતાનું રૂપ વિકૂર્વિં વ્યંતરી તેની પાસે સૂતી, પ્રભાતે અન્ને ઓ સમાન દેખી પુરુષે કહ્યું જે ‘ આમાં મહારી સ્ત્રી ઢાણુ છે ? ’ ત્યારે પહેલી જોલી કે એ મહારો ભર્તાર છે અને બીજી જોલી કે એ મહારો ભર્તાર છે, એમ વદતાં વદતાં સર્વ રાજા પાસે આવ્યાં, રાજા તથા પ્રધાન જેહુ સ્ત્રીને સમાન દેખી ઢાઢ રીતે નિવેડો કરી શક્યા નહિ, પણ રાણીએ પૂરુષને દૂર ઉભો રાખ્યો અને અન્ને ઓઓએ પણ દૂર ઉભી રાખીને કહ્યું કે “ જે પોતાના સત્યના પ્રભાવથી ભર્તારને સ્પર્શ કરે તેનો એ ભર્તાર જાણવો. ” તે સાંજળી વ્યંતરીએ દેવશક્તિના પ્રભાવે પોતાનો હાથ લાંબો કરી ભર્તારને સ્પર્શ કર્યો, તેવોજ રાણીએ તેનો હાથ પકડી લઇને કહ્યું કે “ તું તો વ્યંતરી છે, માટે તારે સ્થાનકે જતી રહે. ” એવી રીતે યુકાદો થવાથી વિમળમનિવાળી રાણી કહેવાણી. તે ગર્જનો જ પ્રભાવ જાણી વિમળનાથ નામ દીધું. તેમનું સાઠ ધનુષ્ય પ્રમાણુ ચરીર અને સાઠ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. મુવર્ણુ વર્ણુ અને શુકર (‘ - ’) નું લંછન જાણવું.

શ્રી અનંતનાથનો અયોધ્યાનગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સિંહસેન રાજા અને મુવદ્ધા રાણી માતા હતાં. વળી સ્વપ્નમાં જેનો અંત ન આવે એવું એક મહોદું ચક્ર ભમતું રાણીએ આકાશને વિષે દીધું અને અનંત રત્નની માત્રા દીડી તથા અનંત ગાંડના દરા કરી આંખ્યા, તેથી સોદ્ધિના તાર ગયા; એવો ગર્જનો પ્રભાવ જાણી અનંતનાથ નામ દીધું. તે-

અર્થ—(શ્રી) કુંથુનાથને તથા અરનાથને, મહિનાથને, મુનિસુવ્રતસ્વામિને તથા રાગદ્વેષને જિતનારા નમિનાથને વાંદું છું. (શ્રી) અરિષ્ટનેમિ તથા પાર્શ્વનાથને અને વર્ધમાનસ્વામિને હું વંદના કરું છું.

મનું પચાસ ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર અને ત્રીસલાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન સિંચાણાનું જાણવું

શ્રીધર્મનાથસ્વામી રત્નપુર નગરમાં જન્મ્યા હતા. તેમના પિતા જાનુરાજ અને સુવ્રતા રાણી માતા હતાં. રાજા રાણીને પૂર્વે ધર્મ ઉપર અલ્પ રાગ હતો તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી બન્નેને ધર્મ ઉપર અત્યંત રાગ થયો. એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી ધર્મનાથ નામ દીધું. તેમનું ૪૫ ધનુષ પ્રમાણુ શરીર અને દસ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન વજનું જાણવું.

શ્રી શાંતિનાથનો ગજપુર નગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા વિશ્વસેન રાજા અને અગ્નિરા રાણી માતા હતાં. વળી તે દેશમાં મરકીતો ઉપદ્રવ ધણો હતો તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાએ અમૃત છાંટ્યું તેથી મરકીતી શાંતિ થઈ. એવા પ્રભાવથી શાંતિનાથ નામ દીધું. તેમનું ચાલીશ ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર અને એક લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન મૃગનું જાણવું.

શ્રી કુંથુનાથનો હસ્તિનાગપુર નગરમાં જન્મ હતો અને તેમના પિતા સૂર રાજા અને શ્રી રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાજીએ સ્વપ્નમાં રત્નનો યુલ પૃથ્વીને વિષે દીઠો તથા શત્રુ હતા તે કુંથુઆની જેવા ન્હાના થયા અથવા કુંથુઆ પ્રમુખ ન્હાના મહોટા જીવોની જમણા દેશમાં પ્રવર્તી, તેથી કુંથુનાથ નામ દીધું. તેમનું પાંત્રીશ ધનુષ્યનું શરીર અને પંચાણું હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન ડાગ (ખાકડા) નું જાણવું.

એવં મમે અભિયુગ્મા, વિહુયરયમલા
પહીણુજરમરણા ॥ ચઉવીસંપિ જિણુવરા,
તિથ્યયરા મે પસીયંતુ ॥

શ્રી અરનાથનો ગજપુર નગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા મુદ્દર્શન રાજા અને દેવી રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી રાણીએ સ્વપ્નમાં રત્નમય આરો તથા યુલ્લદીર્ઘા, એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી અરનાથ નામ દીધું, તેમનું ત્રીસ ધનુષ્ય શરીરનું માન અને ચોરાશી હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણ્યું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન નંદાવર્તનું જાણ્યું.

શ્રી મલ્લીનાથ મિથિલાનગરીમાં જન્મ્યા હતા. તેમના પિતા કુંભ રાજા અને પ્રભાવતી રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાને એક રાત્રીએ, જ્યે ઋષુના કૂલની શર્યાએ સુવાનો દોહલો ઉપન્યો તે દેવતાએ પૂર્યો. એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી શ્રી મલ્લીનાથ નામ દીધું. તેમનું પચીસ ધનુષ્ય શરીરનું માન અને પંચાવન હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણ્યું. નીલ વર્ણ તથા લાંછન કુંભનું જાણ્યું.

શ્રી મુનિચુવતરુનાથનો રાજગૃહ નગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા મુનિમત્ર રાજા અને પદ્મા રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાપિતા મુનિરાજની પેરે શ્રાવકના ભક્ત તરત સાચવવા લાગ્યા; એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી મુનિચુવત નામ દીધું. તેમનું ત્રીસ ધનુષ્ય શરીરમાન અને ત્રીસહજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણ્યું. કૃષ્ણ વર્ણ તથા લાંછન કાચળનું જાણ્યું.

શ્રી નમિજિન મિથિલા નગરીમાં જન્મ્યા હતા, તેમના પિતા વિજય રાજા અને વદ્રા રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી સીમાડિયા રાજા ભગવંતના પિતાના શત્રુ હતા તે ચક્રો આવ્યા, ગામના કિલ્લાને ચારે બાજુ ઘેરતો પદ્મ નાખી વિંટી લીધું, રાજાને ઘણી બીક લાગી પણ

અર્થ—એ પ્રકારે મેં (નામપૂર્વક) સ્તવ્યા, તે ચોવીશે તીર્થંકરો તથા બીજા પાણુ તીર્થંકરો, જેઓએ (કર્મરૂપ) રજ તથા મલને ટાળ્યા છે (તથા જેમણે) જરા અને મરણ અતિ-શયે કરીને ક્ષય કર્યા છે (તથા જે) સામાન્ય કેવળીઓથી શ્રદ્ધ છે, એવા તે તીર્થંકરો મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ ! ૫

રાણીએ કિલ્લા ઉપર ચઢીને શત્રુઓને વાંકી નજરે જોયા. રાણીનું તેજ વૈરી રાજાઓથી અમાયું નહિ, તેથી સર્વ આવીને ભગવંતની માતાને નમસ્કાર કરી કહેવા લાગ્યા કે અમારા ઉપર સૌમ્યદષ્ટિએ જુઓ, રાણીએ તેમના ઉપર સૌમ્ય નજરે જોઈ માથે હાથ મુક્યો. સર્વ રાજાઓ રાણીને પગે લાગી આજ્ઞા માગી પોતપોતાને નગરે ગયા. એવો પ્રભાવ જાણી નમિનાથ નામ દીધું તેમનું પત્તર ધનુષ્ય શરીર માન અને દશહજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણ્યું. અને સુવર્ણ વર્ણ અને લાંછન નીલા કમળનું જાણ્યું.

શ્રી અરિષ્ટનેમિ પ્રભુનો શૌરીપુરનગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સમુદ્રવિજય રાજા અને શિવાદેવી રાણી માતા હતાં. પ્રભુ ગર્ભે આવ્યા પછી માતાએ સ્વપ્નમાં અરિષ્ટ એટલે કાળા રત્નની રેલ દીડી તથા આકાશમાં ચક્ર ઉછળતું દીધું, એવો પ્રભાવ જાણી અરિષ્ટનેમિ નામ દીધું. બીજું નામ શ્રી નમિનાથ તેમનું દશ ધનુષ્ય શરીરમાન અને એક હજાર વર્ષનું આયુષ્ય, ક્યામ વર્ણ અને લાંછન શંખનું હતું.

શ્રી પાર્શ્વનાથસ્વામીના વાણારસીનગરીમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા અશ્વસેન રાજા અને વામા રાણી માતા હતાં. વળી ભગવંતગર્ભે આવ્યા પછી માતાએ અંધારો રાત્રે પોતાની પાસે સર્પ જતો દીઠો. તે સર્પના જવાના માર્ગની વચમાં રાજાનો હાથ દેખી રાણીએ ઉચો કીધો તેથી રાજા જાગી ઉઠ્યો ને બોલ્યો કે શા માટે હાથ જાંચો કીધો? રાણીએ સર્પ દી-ઠાનું કહ્યું, રાજા કહે તમે જુઠું બોલો છો. પછી દીપક મંગાવી જોયું તો સર્પ દીઠો તે વારે વિસ્મય પામી રાજાએ વિચાર્યું જે મેં ન દીઠો ને રા-ણીએ દીઠો એ ગર્ભનો પ્રભાવ છે, એમ જાણી શ્રી પાર્શ્વનાથ નામ દીધું,

પરિહામિ-પાછો હહું છું.

ગરિહામિ-મુશ્કાલીએ વિશેષે કરી
નિંદુ છું.

નિંદામિ-આત્મસાક્ષીએ નિંદુ છું.

અરપાણું-મારા આત્માને.

વોસિરામિ-હું પાપ થકી વોસરાવું છું.

કરેમિ ભંતે ! સામાઈયં, સાવજ્જં જોગં
પચ્ચખ્ખામિ, જવનિયમં પજ્જુવાસામિ,
દુવિહં, તિવિહેણું,

અર્થ—હે ભગવંત ! હું (રાગદ્વેષના અભાવરૂપ) (જ્ઞા-
નાદિ શુણના લાભરૂપ) સામાયિક^૧ કરું છું (અર્થાત્) પાપયુક્ત

૧. સમ એટલે સરખું છે મોક્ષ સાધન પ્રત્યે સામર્થ્ય જેતું એવા
જ્ઞાન દર્શન તેનો આય એટલે લાભ છે જેમાં તે, અથવા સમ એટલે
મધ્યસ્થ ભાવ તેનો લાભ જેમાં થાય છે તે, અથવા સમ એટલે સમાન-
ભાવ-સર્વ જીવને મિત્ર તરિકે લેખવારૂપ લાભ જેમાં થાય છે તે સામાયિક
તેના ભાગા ૪૯ તે આ પ્રમાણે:—

૧ મને કરવું.

૨ મને કરાવવું.

૩ મને અનુમોદવું.

૪ વચને કરવું.

૫ વચને કરાવવું.

૬ વચને અનુમોદવું.

૭ કાયાએ કરવું.

૮ કાયાએ કરાવવું.

૯ કાયાએ અનુમોદવું.

૧૦ મન વચને કરવું.

૧૧ મન વચને કરાવવું.

૧૨ મન વચને અનુમોદવું.

૧૩ મન કાયાએ કરવું.

૧૪ મન કાયાએ કરાવવું.

૧૫ મન કાયાએ અનુમોદવું.

૧૬ વચન કાયાએ કરવું.

૧૭ વચન કાયાએ કરાવવું.

૧૮ વચન કાયાએ અનુમોદવું.

વ્યાપારનું પન્થ્યખખાણુ કરું છું (નિષેધ કરું છું) જ્યાં સુધી તે નિયમનું સેવન કરું ત્યાં સુધી, એ કરણ અને ત્રણ જોગથી.—

મણેણું, વાયાએ, કાએણું, ન કરેમિ,
ન કારવેમિ, તસ્સ ભંતે ! પડિક્કમામિ,
નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણું વાસિરામિ,

૧૯ મન વચન કાયાએ કરવું.

૨૦ મન વચન કાયાએ કરાવવું.

૨૧ મન વચન કાયાએ અનુમોદવું.

૨૨ મને કરવું, કરાવવું.

૨૩ વચને કરવું, કરાવવું.

૨૪ કાયાએ કરવું, કરાવવું,

૨૫ મને કરવું, અનુમોદવું.

૨૬ વચને કરવું, અનુમોદવું.

૨૭ કાયાએ કરવું, અનુમોદવું.

૨૮ મને કરાવવું, અનુમોદવું.

૨૯ વચને કરાવવું અનુમોદવું.

૩૦ કાયાએ કરાવવું, અનુમોદવું.

૩૧ મને કરવું કરાવવું, અનુમોદવું.

૩૨ વચને કરવું કરાવવું. અનુમોદવું.

૩૩ કાયાએ કરવું કરાવવું, અનુમોદવું.

૩૪ મન વચને કરવું કરાવવું.

૩૫ મન કાયાએ કરવું, કરાવવું.

૩૬ વચન કાયાએ કરવું કરાવવું.

૩૭ મન વચને કરવું અનુમોદવું.

૩૮ મન કાયાએ કરવું, અનુમોદવું.

૩૯ વચન કાયાએ કરવું, અનુમોદવું.

૪૦ મન વચને કરાવવું, અનુમોદવું.

૪૧ મન કાયાએ કરાવવું, અનુમોદવું.

૪૨ વચન કાયાએ કરાવવું, અનુમોદવું.

૪૩ મન વચને કરવું કરાવવું, અનુમોદવું.

૪૪ મન કાયાએ, કરવું, કરાવવું,

અનુમોદવું.

૪૫ વચન કાયાએ કરવું, કરાવવું,

અનુમોદવું.

૪૬ મન વચન કાયાએ કરવું,

કરાવવું.

૪૭ મન વચન કાયાએ કરવું,

અનુમોદવું.

૪૮ મન વચન કાયાએ કરાવવું,

અનુમોદવું.

૪૯ મન વચન કાયાએ કરવું, કરાવવું,

અનુમોદવું.

સામાયિક વિધે લીધું, વિધે પાયું વિધિ
કરતાં જે કોઈ અવિધિ હુએ હોય, તે સવિ
હું મન વચન કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં ॥

દશ મનના, દશ વચનના, બાર કાયાના, એ બીસીસ લો-
પમાં જે કોઈ દોષ લાગ્યો હોય; તે સવિ હું મન વચન કાયાએ
કરી મિચ્છામિ દુક્કડં,

ગાથા (૧) શુદ્ધ (૭) લઘુ (૬૭) સર્વવર્ણ (૭૪)
ધૃતિ સામાયિક પારવાનું સૂત્ર. ૧૦

૧૧૥ અથ જગચિંતામણિ ચૈત્યવંદન ॥

શબ્દાર્થ.

જગચિંતામણિ-ભગ્ય હોવોને ચિં- જગનાહુ-ભગ્ય હોવોના નાથ.

તામણિ રત્ન સમાન. જગગુરુ-સર્વ લોકના હિતનો ઉપ-
જગરખખણુ-જ હવ નિકાયના રક્ષક. દેશ કરનાર.

જગબંધવ-સમાન બોધવાળાના જગમત્યવાહુ-મોક્ષાભિલાષીના.

તથા સકળ જંતુના અંધુ.

સાર્થવાહ.

જગભાવ-પરદેશ તથા નવ તત્વના વિચખખણુ-વિચક્ષણ.

સ્વરૂપને કહેવામાં.

અઢાવય-અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર.

સંઠવિચરુવ-જેમના બિજ સ્થાપન કરેમકું-આઠ કર્મને

કરેલાં છે. વિષ્ણુસણુ-નાશ કરનારા.

જિજ્ઞવર-તીર્થ' કરો.

જયંતુ-જય પામો !

અપ્પડિહય-કાષ્ઠથી હણાયું નથી.

સાસણ-શાસન જેમનું.

કમ્ભભૂમિહિં-જ્યાં કર્મ વર્તેછેએવા.

કમ્ભભૂમિહિં-કર્મ ભૂમિના ક્ષેત્રોને વિષે.

પદ્મસંઘયણિ-પદ્મેલા સંઘયણવાળા

ઉક્લોસય-ઉત્કૃષ્ટપણે.

સત્તરિસય-એકસો સિત્તર.

જિજ્ઞવરાણુ-તીર્થ' કરો.

વિહરંત-વિચરંતા.

લગ્નભ્રમ-પામીએ.

નવકોડિહિં-નવ કોડ.

કેવલિણુ-કેવળી.

કોડિસહસ્ત-કોડ હજાર.

નવ-નવ.

સાહુ-સાધુઓ.

ગમ્ભમ્ભ-ગમ્ભીઓ.

સંપદ-વર્તમાન કાળે.

વીસ-વીશ.

મુણિ-મુનિઓ.

ખિહું-ખે.

વરનાણુ-ઉત્તમ (કેવળ) જ્ઞાનવાળા.

સમણુહ-સાધુઓ.

સહસદુઅ-ખે હજાર.

થુણિબજમ્ભ-સ્તવના કરીએ.

નિઅય વિહાણિ-નિત્ય પ્રભાતે.

જયઉ સામિય-સ્વામી જય પામો.

રિસહ-ઋષભદેવ ભગવાન.

સત્તંજિ-શત્રુજયને વિષે.

ઉજિજંતિ-શ્રી ગિરનારપર્વત ઉપર.

પહુ-પ્રભુ.

નેમિજિજ્ઞ-નેમિનાથ ભગવાન

વીર-શ્રી વીર ભગવાન

સઅયઉરિ-સત્યપુરી (સાયોર)

મંડણુ-આભૂષણરૂપ

નગરના.

ભરૂઅઅહિં-ભરૂઅને વિષે.

મુણિરુબ્બય-મુનિસુવ્રત સ્વામી.

મુહરિ-મુહરિ ગામમાં.

પાસ-શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન.

દુહ-દુઃખ

હુરિય-પાપના.

ખંડણુ-ખંડન કરનાર.

અવર-ખોળ.

વિદેહિં-પાંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે.

તિત્થયરા-તીર્થ' કરો.

ચિહું-ચાર.

દિસિ-દિશાઓમાં.

વિદિસિ-વિદિશાઓમાં, (ખૂણામાં,

જિ'કેવિ-જે કાષ્ઠપણ.

તીઅ-અતીત (ભૂત) કાળ સંબંધી.

આત્માગય-અનાગત-અવિશ્વકાળ	સંપદઅ-વર્તમાનકાળ સંબંધી.
સંબંધી.	વંદ્-હું વંદના કરું છું.
જિજ્ઞુ-જિતેશ્વરેને.	સર્વેવિ-સર્વે પણ.
સત્તાજીવક-સત્તાણું.	સહુરસા-હજાર.
લખખા-લાખ.	છપ્પત્ર-છપ્પન.
અકુ-આક.	કોડિઆ-કોડ.
અતિસય અત્રીશ સો.	ખાસિઆઇ-ખ્યાસી.
તિઅલોએ-તણ લોકને વિષે.	ચેઇએ-ચેત્યોને.
વંદે-હું વંદના કરું છું.	પનરસ-પંદર.
કોડિસયાઇ-સો કોડ.	ખાયાલ-ખેતાળીશ.
લખખ લાખ.	અડવત્રા-અઠાવન.
છત્તીસ-છત્રીશ.	સહુસ-હજાર
અસિઇ-એંશી	સાસય-સાશ્વતા.
ખિંખાઇ-ખિંખોને.	પણમામિ-હું પ્રણામ કરું છું.

ઇચ્છા કરેણુ સંદિસહ ભગવન્ ! ચૈત્ય-
વંદન કરું ? ઇચ્છં.

અર્થ—સુગમ છે.

જગચિંતામણિ જગનાહ, જગગુરુ
જગરખખણુ ॥ જગખંધવ જગસથવાહ,

૧ ચોતમસ્ત્રાગિ અષ્ટાપદજની યાત્રા માટે ગયા ત્યારે હાં તેમણે આ
ચૈત્યવંદન અનાવ્યું છે.

જગભાવ-વિઅખખાણુ ॥ અઠાવય-સંઠવિય-
રૂવ, કમ્મઠુ-વિણાસણુ ॥ ચઉવીસંપિ જિ-
ણુવર, જયંતુ અપ્પહિહયસાસણુ ॥ ૧ ॥

અર્થ—ભવ્ય જીવેને ચિંતામણિરત્ન સમાન, નિકટ ભવ્ય
જીવેના નાથ, સમસ્ત દોષનાં હિતોપદેશક, છ જીવનિકાયના
રક્ષક, સમાન યોધવંતના ભાઈ, મોક્ષાભિલાષીના સાર્થવાહ, પદ-
ભવ્ય તથા નવતરતનું સ્વરૂપ કહેવામાં વિચક્ષણુ, અષ્ટાપદ પર્વત
ઉપર સ્થાપન કર્યા છે બિંબ જેનાં, અષ્ટકર્મના નાશ કરનારા
એવા ચોવીશે તીર્થંકરો જયવંતા વર્તો ! જેનું શાસન કોઈથી
હુણાય નહીં તેવું છે. ૧

કમ્મભૂમિહિં કમ્મભૂમિહિં પઠમ-સં-
ઘયણિ, ઉકકેસય સત્તરિસય, જિણુવરાણુ-

૧ આષ્ટાપદ ઉપર શ્રી ઋષભદેવના પુત્ર ભરત ચક્રીએ ચોવીશે તીર્થ-
કરની પ્રતિમા મણિમય સ્થાપન કરેલ છે. તે દરેક તીર્થંકરોની પોતપોતાની
કાયાના માથે પ્રતિમા છે; સૌની નાસિકા સરખી લાઈનમાં છે, જેઠકની
પાટલી નીચા ઉંચી છે.

* ૫ ભરત, ૫ એરવત અને ૫ મહાવિદેહની પૂર્વ પશ્ચિમની મળી
૧૬૦ વિજય એમ ૧૭૦ ઠેકાણે એકેક તીર્થંકર ઉત્કૃષ્ટ કાળે હોય, શ્રી
અન્નિતનાથ સ્વામીના વારે તે પ્રમાણે હતા.

વિહરંત લખ્ખઘ ॥ નવકોડિહિં કેવલિણુ,
 કોડિસહસ્સ નવ સાહુ ગમ્મઘ ॥ સંપઘ
 જિણુવર વીસ મુણિ, ખિહું કોડિહિં વર-
 નાણુ ॥ સમાણુહ કોડિ સહસદ્ધુઅ, થુણિ-
 જજઘ નિચ્ચ વિહાણિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—અસિ, મધો અને કૃષિકર્મ જ્યાં વર્તે છે એવા
 કર્મભૂમિના ક્ષેત્રોને વિષે; પ્રથમ સંઘયણુવાળા ઉત્કૃષ્ટપણે એકસો-
 સિત્તેર તીર્થંકરો, વિચરતા પામીએ; કેવલજ્ઞાની નવ કોડ (અને)
 નવ હજાર કોડ સાધુઓ (હોય એમ સિદ્ધાંતથી) જાણીએ;
 વર્તમાનમાં (શ્રી સીમંધરસ્વામિ પ્રમુખ) વીશ તીર્થંકર (અને)
 પ્રધાન કેવળજ્ઞાનના ધરનારા એ કોડ મુનિ (તથા) એ હજાર
 કોડ સાધુઓ (હોય) તેઓની નિરંતર પ્રજ્ઞાતે સ્તવના કરીએ.

જયઉ સામિય જયઉ સામિય રિસહ
 સત્તુંજિ ॥ ઉજિંજતિ-પહુ નેમિજિણુ, જયઉ
 વીર સચ્ચઉરિમંડાણુ ॥ ભરૂઅચ્છહિં મુણિ-

જન્મન્યકાણે વીશ તીર્થંકરો હોય તે દરેક મહાવિદેહની ૮-૯-૨૪
 -૨૫મી વિજયમાં અડેક હોય એટલે જંભુદીપમાં ચાર, વાતકી ખંડમાં
 (એ મહાવિદેહ માટે) ૮ અને પુષ્કરવરાહમાં ૮ મળી ૨૦ હોય. હાલ તે
 પ્રમાણે છે. વિજયના આંદ દરેક વખતે આ પ્રમાણેજ હોય એ નક્કી નથી.

સુવ્યય, મુહુરિપાસ દુહ-દુરિચ્છ-ખંડણુ ॥
 અવરવિદેહિં તિથ્યયરા, ચિહું દિસિ વિદિ-
 સિ જિંકેવિ ॥ તીઆણુગય-સંપદચ્છ, વંદુ
 જિણુ સવ્વેવિ ॥ ૩ ॥

અર્થ—જયવંતા વત્તો ! શ્રી શત્રુજય ઉપર શ્રી ઋષભદેવ
 જયવંતા વત્તો ! શ્રી ગિરિનારણ ઉપર પ્રભુ નેથનાથ તીર્થંકર
 (અને) સાચોર (સત્યપુરી) નગરના આભૂષણરૂપ શ્રી વીર-
 સ્વામી જયવંતા વત્તો ! લગ્નચમાં શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામી (અને)
 મુહુરિ ગામમાં શ્રી પાર્શ્વનાથ (એ પાંચે જિનવરો) દુઃખ અને
 પાપના નાશ કરનારા છે. બીજા (પાંચ) મહાવિદેહને વિષે જે
 તીર્થંકરો, (છે તથા) ચાર દિશાઓ અને ચાર વિદિશાઓમાં
 જે કોઈ પણ, અતીકાળ, અનાગતકાળ, અને વર્તમાનકાળ સંબંધી
 તીર્થંકરો છે, તે સર્વને પણ હું વંદના કરું છું. ૩

સત્તાણુવર્ધ—સહસ્સા, લખખા છપ્પન્ન
 અઠ્ઠ કોડીઓ ॥ ખત્તિસય ખાસિઆઈ,
 તિઅલોએ ચેઈએ વંદે ॥ ૪ ॥

અર્થ—આઠ કુહ, છપ્પન લાખ, સત્તાણું હજાર, અત્રીશ સો
 અને (૮૫૭૦૦૨૮૨) ખાસી, ત્રણલોકને વિષે જિનપ્રસાદ છે તેને
 હું વાંદું છું. ૪

૨ દીંદાઈ નામના ગામમાં મુહુરી પાર્શ્વનાથ બીરાજે છે તે સંભવે છે.

બોહિયણું-બોધી બીજને
આપનારને.

ધમ્મનાયગણું-ધર્મના નાયકને.

ધમ્મ-ધર્મરૂપી.

ચક્રવટીણું-ધર્મના ચક્રવર્તીને.

દરનાણું-દેવળગાન.

દરાણું-દારણ કરનારને.

છડિમાણું-છદ્મસ્થાવસ્થામાંથી તેને

જાવયાણું-જિતાડનારને.

તારયાણું-તારનારને.

બોહિયણું-બોધ આપનારને.

મોચ્ચગાણું-બીજને કર્મથી
મુકાવનારને.

સિલ્લ-ઉપદ્રવ રહિત.

અરુચ્ચ-રોગ રહિત.

અખખય-અક્ષય.

અપુત્તરાવિત્તિ-ન્યાયી ફરી અવતાર. સેવે! નથી એવું. ઠાણું-સ્થાનને.

સંપત્તાણું-પામેલાને.

જિણાણું-જિનેશ્વરને.

જેઅ-જેઓ

અધચ્ચા-અતીતકાળે.

ભવિસ્સંતિ-સિદ્ધ થશે.

સંપદ્ધઅ-જે પર્તમાન કાળે.

સંવે-તે (દ્રવ્યજનિ) ને.

મંદામિ-દું વંદના કરે છું.

ધમ્મદયાણું-ધર્મના આપનારને.

ધમ્મદેસયાણું-ધર્મનો ઉપદેશકરનારને

ધર્મસારહીણું-ધર્મના સારથીને.

ચાઉરંત-ચાર ગતિનો અંત કરનાર.

અર્યપિહુય-કોઈથી હણાય નહીં તેવા.

દંસણું-દેવળદર્શનને.

વિચ્છદ્ધ-જે નિવર્ત્યા છે.

જિણાણું-જીતનારને.

તિન્નાણું-તરનારને.

બુદ્ધાણું-તત્ત્વ જાણનારને.

મુત્તાણું- પોતે કર્મથી મુકાયેલાને.

સંવન્નૂણું-સર્વજ્ઞને.

સંવવદરિસિણું-સર્વદર્શીને.

અચ્ચ-અચળ.

અણુંત-અનંત.

અવ્વાખાણું-આધાર રહિત.

સિદ્ધિગમ્મનામધેય-સિદ્ધગતિ નામનું.

ઠાણું-સ્થાનને.

નમો-નમસ્કાર હો.

જિઅભયાણું-જીત્યા છે ઈલ્લોકાદિ
સાત ભય જેણે એવાને.

સિદ્ધા-સિદ્ધ થયા.

અણાગચ્ચે કાલે-અનાગતકાળને વિષે.

વિદ્ધમાણા-વિદ્યમાન છે.

તિવિહેણું-મન, વચન, કાયાએ કરી.

* નમુત્યુણું ૧ અરિહંતાણું ભગવંતાણું ૧

અર્થ—નમસ્કાર હો, (શ્રી) અરિહંતને, ભગવંતને, ૧

* શક્ર એટલે ઈંદ્ર તેની કરેલ સ્તુતિ તે શક્રસ્તવ.

૧ અરિહંત ભગવાનને ચોત્રીશ અતિશય હોય છે તે આ પ્રમાણે—

૧. શરીર અનંતરૂપમય, સુગંધમય. રોગરહિત, પરસેવા રહિત અને મલ રહિત હોય.

૨. રૂધિર તથા માંસ, ગાયના દૂધસમાન ઘોળાં અને દુર્ગંધ વગરનાં હોય.

૩. આહાર તથા નિહાર, ચર્મચક્ષુથી અદૃશ્ય હોય.

૪. શ્વાસોચ્છવાસમાં કમળ જેવી સુગંધ હોય.

આ (૧-૪) ચાર અતિશય જન્મથીજ હોય માટે સ્વાભાવિક-સહજાતિશય અથવા મૂલાતિશય કહેવાય છે.

૫. યોજનન પ્રમાણુ સમવસરણુમાં મનુષ્ય, દેવ, અને તીર્થંચની કોડા-કેડી સમાય અને તેમને બાધા થાય નહિ.

૬. પચીસ યોજનન એટલે બશે ગાઉ સુધી પૂર્વોત્પન્ન રોગ ઉપશમે અને નવા રોગ થાય નહિ.

૭. વૈરભાવ જાય.

૮. મરકી થાય નહિ.

૯. અતિવૃષ્ટિ એટલે હૃદ ઉપરાન્ત વરસાદ થાય નહિ.

૧૦. અનાવૃષ્ટિ એટલે વરસાદનો અભાવ થાય નહિ.

૧૧. દુર્ભિક્ષ એટલે દુકાળ ન પડે.

૧૨. શ્વચક્ર અને પરચક્રનો ભય ન હોય.

૧૩. ભગવંતની ભાષા મનુષ્ય, તિર્થંચ અને દેવતા પોતપોતાની ભાષામાં સમજે. (વાણી પાંત્રીશ ગુણુવાળી હોય છે તે ગુણુ નવકારની મોટમાંથી જેવા.)

અર્થ—લોકને વિષે ઉત્તમને, લોકના નાથને, લોકના હિત કરનારને, લોકને વિષે દીવા સમાનને, લોકમાં પ્રકાશ કરનારને, ૪

અભયદયાણું, ચખ્ખુદયાણું, મગ્ગદયા-
ણું, સરણુદયાણું, બોહિદયાણું ॥ ૫ ॥

અર્થ—અભયદાનના આપનારને, (શ્રુત જ્ઞાનરૂપ) ચક્ષુના આપનારને, (સોક્ષ) માર્ગના આપનારને, શરણુ આપનારને, સમક્ષિત આપનારને, ૫

ધમ્મદયાણું, ધમ્મદેસયાણું, ધમ્મનાય-
ગાણું, ધમ્મસારહીણું, ધમ્મવરચાઉરંતચ-
ક્રવદીણું ॥ ૬ ॥

અર્થ—ધર્મના દાતાને, ધર્મના ઉપદેશ કરનારને, ધર્મના નાયકને, ધર્મના સારથીને, ચાર ગતિના અંત કરનાર ઉત્તમ ધર્મ ચક્રવર્તીને, ૬

અપ્પહિહયવરનાણુદંસણુધરાણું, વિઅ-
દ્ધઉઆણું ॥ ૭ ॥

અર્થ—કોઈથી હણાય નહીં એવા ઉત્તમ જ્ઞાન (કેવળ જ્ઞાન) અને દર્શન (કેવળદર્શન) ના ધારણુ કરનારને, નિવર્ત્યું છે હઠસ્થપણું તેમને, ૭

જિણાણું જાવયાણું, તિન્નાણું તારયાણું,
બુદ્ધાણું બોહયાણું, મુત્તાણું મોઝગાણું. ૮

અર્થ—રાગ દ્વેષના જિતનારને (તથા) જિતાડનારને,
(સંસારથી) તરનારને (તથા) તારનારને, તત્ત્વના જાણનારને
(તથા) જાણાવનારને, (કર્મથી) મુક્તને (તથા) મુકાવનારને.

સંવન્નૂણું, સંવદ્ધરિસીણું, સિવ-મયલ-
મરુઝ-માણું ત-મખ્ય-મંવાબાહ-મપુણરા-
વિત્તિ-સિદ્ધિગઠ-નામધેયું, ઠાણું, સંપત્તાણું,
નમો જિણાણું જિઝભયાણું ॥ ૯ ॥

અર્થ—સર્વજ્ઞને; સર્વદર્શીને; કલ્યાણરુપ, અચળ, રોગ
રહિત, અતંત, અક્ષય, અવ્યાબાધ, અપુનરાગમન ઝોવી, સિદ્ધિ
ગતિ છે નામ જેનું, એવા સ્થાનને પામેલાને; રાગ દ્વેષના ક્ષય
કરનાર તથા સર્વ ભયના જિતનારને નમસ્કાર હો. ૯

જેઝ અઠઝિા સિઠ્ઠા, જેઝ ભવિરસં-
તિણાગયે કાલે ॥ સંપઠ અ વદ્ધમાણા, સંવે
તિવિહેણ વંદામિ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—જેઝો અતીતકાળે સિદ્ધ થયા, જેઝો અનાગતકાળે

સિદ્ધ થશે (અને) વર્તમાનકાળે વિદ્યમાન એવા સર્વ (દ્રવ્ય
જિનો) ને હું ત્રિવિધે વંદના કરું છું. ૧૦

પદ (૩૩) સંપદા (૬) આથા (૧) ગુરુ (૩૩)
લઘુ (૨૬૪) સર્વ વર્ણ (૨૬૭)

ઇતિ નમુશ્ચુણં સૂત્ર. ૧૩

૧૪ ॥ અથ જાવંતિ ચેઈઆઈં સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

જાવંતિ-જેટલા

ઉડ્ડે-ઉધ્ધલોકને વિષે.

તિરિઅ લોઅ-તિર્છાલોકને વિષે

તાઈં-તેને.

ઈહ-અહીં.

તત્થ-ત્યાં.

ચેઈઆઈં-ચૈત્યો છે.

અહિ-અધોલોકને વિષે.

સંવાઈં-સર્વને

વંદે-હું વંદના કરું છું.

સંતો-છતો.

સંતાઈં-રહેલાને.

જાવંતિ ચેઈઆઈં; ઉડ્ડે અ અહિ અ
તિરિઅલોઅ અ, સંવાઈં તાઈં વંદે ઈહ
સંતો તત્થ સંતાઈં ॥ ૧ ॥

અર્થ—ઉર્ધ્વ દોકને વિષે તથા અધોદોકને વિષે અને તિર્ચ્છા દોકને વિષે જેટલી જિનપ્રતિમાઓ છે, તે સર્વને, હું અહીં છતો; ત્યાં છે તેને વંદના કરું છું. ૧ ઇતિ ૧૪

ગાથા (૧) સંપદા (૪) પદ (૪) શુરુ (૩)
લઘુ (૩૨) સર્વ વર્ણ (૩૫).

૧૫ ॥ અથ જાવંત કેવિ સાહુ સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

જાવંત-જેટલા.

સાહુ-સાધુઓ.

એરવય-એરવત ક્ષેત્રને વિષે.

સંવેસિં-સર્વને.

પણુઓ-નમ્યો.

તિદંડ-ત્રણ દંડથી.

કેવિ-કોઈપણ

ભરહુ-ભરતક્ષેત્રને વિષે.

મહાવિદેહે-મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે.

તેસિં-તેને.

તિવિહુણુ-મન, વચન, કાયાએ કરીને.

વિરયાણું-નિવર્તેલાને.

જાવંત કેવિ સાહુ, ભરહે-રવય-મહા-
વિદેહે અ ॥ સંવેસિં તેસિં પણુઓ, તિવિ-
હુણ* તિદંડવિરયાણું ॥ ૧ ॥

અર્થ—(પાંચ) ભારત, (પાંચ) ઐરાવત, અને (પાંચ) મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે જેટલા કોઈ સાધુઓ, મન વચન કાયાએ કદીને ત્રણ દંડથી નિવર્તેલા છે, તેઓ સર્વેને હું નમ્યો. ૧ ઇતિ.

પદ (૪) સંપદા (૪) ગાથા (૧) લઘુ (૩૭)

શુભ (૧) સર્વ વર્ણ (૩૮).

000

૧૬ ॥ અથ નમોઽર્હત (પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર) ॥

શબ્દાર્થ.

નમો—નમસ્કાર હો.

અર્હત—અરિહંત.

સિદ્ધ—સિધ્ધ.

આચાર્ય—આચાર્ય.

ઉપાધ્યાય—ઉપાધ્યાય.

સર્વસાધુભ્યઃ—સર્વ સાધુઓને.

નમોઽર્હતિસિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુ—

ભ્યઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય (અને) સર્વ સાધુઓને (મારો) નમસ્કાર હો. ૧

૧૭ ॥ અથ ઉવસગ્ગહર સ્તવન^૧ ॥

શબ્દાર્થ.

ઉવસગ્ગ ઉપસર્ગ (વિધન) ને.

હર-હરનાર.

પાસ-પાશ્વ નામનો યક્ષ જોને છે એવા

પાસ-પાશ્વનાથને.

૧ વરાહમિહિરનો જીવ મરીને વ્યંતર થવાથી તેણે સંધમાં મરકીને ઉપદ્રવ કર્યો. તેની શાંતિને અર્થે સંધની વિનંતિથી શ્રી ભદ્રબાહુસ્વામિએ સાત ગાથાનું આ સ્તોત્ર રચ્યું. તે બાણુવા, ગણુવા તથા સાંભળવાથી મરકી શાંત થઈ. આથી લોકો નિરંતર આ સ્તોત્ર બાણુવા લાગ્યા, તેથી ધરણેંદ્રને પ્રત્યક્ષ આવવું પડતું. માટે ધરણેંદ્રની વિનંતિથી ગુરુ મહારાજે છેલ્લી બે ગાથા બંડારી મુકી, અને હાલ છે તે પાંચ ગાથા કાયમ રાખી. આ સ્તોત્રમાં શ્રી પાશ્વનાથજી તથા તેમના યક્ષ પાશ્વ અને પદ્માવતી તથા ધરણેંદ્રની દ્વી અર્થી સ્તુતિ છે. તે બાણુવાની ઇચ્છાવાળાએ ટીકા જોવી. દરેક ગાથાના પહેલા પદનો અર્થ એકત્ર કરતાં પાંચ પરમેષ્ઠીને નમસ્કાર થાય છે. તે આ પ્રમાણે—
 ઉવ-ઉપાધ્યાય. ૨ વિસ-એ બે અક્ષરવડે સાધુઓ લેવા, સર્વ રસમય વિષને દેખાડનાર તે સાધુઓ ૩ ચિકુ પદવડે આચાર્ય લેવા. તીર્થ કર મોક્ષ મળે છતે જ્યાં સુધી શાસન રહે ત્યાં સુધી રહે તે અથવા તત્ત્વથી એકત્ર કરેલા દ્રવ્ય ગુણુ પર્યાયના સ્વરૂપમાં રહેવાવાળા. ૪ તુહ પદવડે અરિહંત લેવા, તોહંતિ-અદ્યન્તિ અર્થાત્ ધાતી ક્રમને અને સકળ સંશયને નાશ કરે તે અરિહંત. ૫ ઇચ્છ પદવડે સિદ્ધ-ભગવંત લેવા. ઇચ્છ ગતૌ અર્થાત્ અપુનરાવૃત્તિમાં-મોક્ષમાં ગયા તે સિદ્ધો. અહીં પરમેષ્ઠીનો ક્રમ આ પ્રમાણે કર્યો તેનો હેતુ આ પ્રમાણે બાણુવો. સૂત્ર ઉપાધ્યાયની પાંસે બાણુય, તેથી પ્રથમ ઉપાધ્યાયને નમસ્કાર કર્યો. ઉપાધ્યાય સમીપે અભ્યાસ કરતા સાધુઓને સાધુ સહાય કરે, માટે ખીજે સાધુને નમસ્કાર કર્યો. બાણુલ સૂત્રનો અર્થ આચાર્યો કહે, તેથી ત્રીજે આચાર્યને નમસ્કાર કર્યો, આચાર્યના ઉપદેશથી અરિહંતપણાનું જ્ઞાન થાય, માટે ચોથો અરિહંતને નમસ્કાર કર્યો. અને પાંચમો સર્વે સિદ્ધોને નમસ્કાર કર્યો.

વંદામિ-હું વાહું છું.
 મુક્ત-મુક્તિપ્રાપ્ત.
 વિમ્-વિષ્ણુ.
 મંગલ-મંગળ.
 ગ્યાવાસ-વ્રતરૂપ છે.
 કંઠ-કંઠમાં.
 ધારેન્-ધારણ કરે.
 સયા-હંમેશા.
 તદસ-તેના.
 રોગ-રોગ.
 દુઃ-નહારો.
 જાતિ-પામે છે.
 ચિદુ-રહો.
 મંતો-મંત્ર.
 પશુમોવિ-નમસ્કાર પશુ.
 હોષ-થાય છે.
 તિરિએસુવિ-તિયંચને વિષે પશુ.
 પાવંતિ-પામે.
 દુઃખ-દુઃખ.
 પુદ-તમારું.
 લદ્દે-પામે.
 દરપપાયવખ્ખદ્ધિએ-કલ્પવૃક્ષથી.
 અધિક.
 જીવા-જીવો.
 ઠાણ-રથાનને.
 મંથુઓ-સ્તવેલા.
 ભનિખમર-ગદિતના સમદે કરી

હમ્મવણ-કર્મના સમૂહથી.
 વિસહર-વિષધર-સર્પના.
 નિત્રાસ-નાશ કરનારા છે.
 કલ્યાણ-કલ્યાણના.
 વિસહર કુલિંગમંત-વિષધર રહુ-
 દિવંગ નામના મંત્રને.
 જો-જો.
 મહુઓ-મનુષ્ય.
 ગહ-ગ્રહ.
 મારી-મરણી.
 જરા-તાવ.
 ઉવસામ-શાંતિને.
 દૂરે-દૂર.
 તુજ-તમારો.
 અહુંદો-વર્ણા કળવાળો.
 નર-મનુષ્ય.
 જીવા-જીવો.
 ન-નહો.
 દોગચ્ચ-દુર્ભાગ્ય.
 સમ્મત્તે-સમકિત-દર્શન.
 ચિંતામણિ-ચિંતામણિ રત્ન.
 પાવંતિ-પામે છે.
 અવિગ્ધેણ-નિર્વિધનપણે.
 અચરામર-અજરામર.
 ઇન્દ્ર-એ પ્રકારે.
 મહાયસ-હે મોટા યજ્ઞવાળા !
 નિખરેણ-પરિપૂર્ણ જોવા.

હિમચોણુ-હૃદયે કરી.

તા-તે કારણ માટે.

દેવ-હે દેવ !

દિનજ-આપો.

બોહિં-બોધિબીજ

ભવે ભવે-ભવો ભવને વિષે

પાસ જિણુચંદ-હે શ્રીપાર્શ્વ જિનચંદ્ર !

ઉવસગ્ગહરં પાસં, પાસં વંદામિ ક-
મમધણુમુક્તં ॥ વિસહર-વિસનિન્નાસં,
મંગલ-કલ્યાણુ-આવાસં ॥ ૧ ॥

અર્થ--ઉવસર્ગનો હરનાર પાર્શ્વ નામનો યક્ષ સેવક છે જેનો એવા શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન, જે કર્મના સમૂહથી મુક્ત છે, (તથા) જે સર્પના ઝેરને અતિશયે કરીને નાશ કરનાર છે (વળી) જે મંગળ અને કલ્યાણના ધર છે, તેમને હું નમસ્કાર કરું છું. ૧

વિસહરપુલિંગમંતં, કઠેધારેઈ જો સયા
માણુઓ ॥ તસ્સ ગહ-રોગમારી,-દુઠ્ઠ-જરા
જંતિ ઉવસામં ॥ ૨ ॥

૧. વિષ એટલે મિથ્યાત્વ કષાયાદિ તેને ધારણ કરનાર જીવોના વિષ એટલે મિથ્યાભાવને નાશ કરનાર, અથવા વિષગૃહ-વિષ એટલે પાણી ઉપલક્ષથી મણિકર્ણિકા નદીનું પાણી ત્યાં ગૃહ એટલે નિવાસ છે જેનો એવો કમકમુનિને તેના વિષ એટલે પંચાગ્નિ પ્રમુખ ધર્મને નાશ કરનારા.

૨ મનુગો-મંત્રને જાણનાર-માત્રિક.

અર્થ—જે મનુષ્ય નિરંતર (શ્રી યાશ્વિનાથના નામગર્ભિત)
વિષધરસ્કુલિંગ નામના મંત્રને કંઠને વિષે ધારણ કરે છે, તેના
(દુષ્ટ) ગ્રહ, રોગ, મરડી (અને) દુષ્ટ જ્વર-તાવ થાંત
પામે છે. ૨

ચિઠ્ઠિ દૂરે મંત્રો, તુજમ પણામેવિ બ-
હુરેલો હોઈ ॥ નરતિરિએસુ વિ જીવા,
પાવંતિ ન દુખખ-દોગચ્યં^૧ ॥ ૩ ॥

અર્થ—(એ) મંત્ર દૂર રહો, તમને નમસ્કાર કરવો તે
પણુ ધણું ફળ આપનાર થાય છે. તેથી જીવો મનુષ્ય અને
તિર્યંચને વિષે પણુ દુઃખ અને દારિદ્ર પામતા નથી.

તુહ સમ્મતે લક્ષ્મે, ચિંતામણિ-કપ્પ-
પાયવખભહિએ ॥ પાવંતિ અવિગ્ધેણું,
જીવા અયરામરં ઠાણું ॥ ૪ ॥

અર્થ—ચિંતામણિરત્ન (અને) કલ્પવૃક્ષથી અધિક મહિમા
વાળું એવું તમારું સમ્યગ્દર્શન (સમકિત) પામે છતે, (ભવ્ય)
જીવો અમર અમર (મોક્ષ) સ્થાનને નિર્વિધનપણે પામે છે. ૪

ઈન્દ્રિય સંથુઓ મહાયસ ! ભત્તિખભર-

નિષ્કલેષેણ હિયમ્બેણ ॥ તા દેવ ! દિનજ
બોહિં, ભવે ભવે પાસ જિણુચંદ ! ॥ ૫ ॥

અર્થ—હે મહાયશ ! ભક્તિના સમુદયથી પૂર્ણ ભરેલા અં-
તઃકરણથી આ સ્તવના કરી, તે કારણથી હે દેવ ! શ્રી પાર્શ્વજિન-
ચંદ ! (મને) જન્મોજન્મને વિષે બોધિષીજ (સમ્યગ્દર્શન)
આપો. ૫ ઇતિ. ૧૭

ગુરુ (૨૧) લઘુ (૧૬૪) સર્વ વર્ણુ (૧૮૫) ગાથા (૫)

૧૮ ॥ અથ જયવીયરાય (પ્રાર્થના સૂત્ર)

શબ્દાર્થ

જય-જય પામો.

જગગુરુ-હે જગતના ગુરુ.

મમ-મને.

પ્રભાવમ્બો-પ્રભાવથી.

ભવનિવેમ્બો-ભવનું ઉદાસપણું.

મૃદુ ફલિ-મૃદુ ફળની.

લોગવિરુદ્ધમ્બો-લોક વિરુદ્ધનો.
ત્યાગ.

તવ્યયણુ-તેમનાં વચનનો.

આભવં-જ્યાં સુધી ભવ કરવા

પડે ત્યાં સુધી.

વીયરાય-હે વીતરાગ.

હોઉ-થાઓ.

તુહ-તમારા.

ભયવં-હે ભગવન.

મગ્ગાણુસારિઆ-માર્ગાનુસારીપણું

સિદ્ધિ-સિદ્ધિ.

ગુરુજણુપૂઆ-વડિલ જનની પૂજા.

પરત્યકરણુ-પરોપકાર કરવાપણું.

સુહુગુરુભેગો-શુદ્ધ ગુરુનો યોગ.

સેવણુ-અંગીકાર.

અખંડા-અખંડ.

વારિજજઘ-નિષેધ્યું છે.

જયવિ-જે કે,
 તુહ-તમારા.
 તહવિ-તોપણ.
 હુજજ-હોજો.
 ભવેભવે-ભવોભવતે વિષે.
 મલજાણું-ચરણની.
 કરમખઓ-કર્મનો ક્ષય.
 બોહિલાભો-બોધિબીજનો લાભ.
 મહ એચ્ચં-મને, એ.
 નાહ-હે નાથ !
 સર્વ મંગલ-સર્વ મંગલિકર્મા
 સર્વ કલ્યાણ-સર્વ કલ્યાણનું.
 પ્રધાન-પ્રધાન એવું.
 જૈન-જૈન.
 શાસન-શાસન.

નિઆણુ બંધણું-નિયાણાનું બાંધવું.
 સમએ-સિક્કાતમા.
 મમ-મારે.
 સેવા-સેવા.
 તુમેહ-તમારા.
 દુખખખઓ-દુઃખનો ક્ષય.
 સમાહિમરણું-સમાધિ મરણ.
 સંપજજકે-પ્રાપ્ત થાઓ.
 તુહ-તમને.
 પછામકરણું-પ્રણામ કરવાથી.
 મ ગદ્ય-મંગળરૂપ.
 કારણું-કારણરૂપ.
 સર્વ ધર્મણું-સર્વ ધર્મોમા.
 જયતિ-જય પામે છે.

જય વીયરાય જગગુરુ, હોઉ મમં તુહ
 પભાવઓ ભયવં ॥ ભવનિવ્વેઓ મગ્ગા,-
 ણુસારિઆ ઈઠ્ઠ્ઠલસિદ્ધિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—હે વીતરાગ ! હે જગતના ગુરુ ! (તમે) જયવંતા
 વર્તો. હે ભગવંત ! મને તમારા પ્રભાવથી ભવનું ઉદાસપણું,
 માર્ગાનુસારીપણું (અને) ઈષ્ટરૂપ (શુદ્ધ આત્મધર્મ) ની સિદ્ધિ
 હોજો. ૧

લોગવિરુદ્ધચ્યાઓ, ગુરુજાણુપૂઆ પર-
ત્થકરણુંચ ॥ સુહગુરુજોગો તવ્વચ, -ણુસે-
વાણુ આભવમખંડા^૧ ॥ ૨ ॥

અર્થ—લોગ વિરુદ્ધનો ત્યાગ, (માતાપિતાદિ) ગુરુજનની
પૂજા તથા પરોપકાર કરવાપણું, શુદ્ધગુરુનો મેલાપ, તેમના વચનનું
અંગીકરણ (તે સર્વ) જ્યાં સુધી મારે ભવ કરવા પડે ત્યાં સુધી
(મોક્ષ પ્રાપ્તિ સુધી) અખંડ હોજો. ૨

વારિજજઈ જઘવિ નિઆ, -ણુખંધાણું
વીયરાય ! તુહ સમચે ॥ તહવિ મમ હુજજ
સેવા, ભવે ભવે તુમહ ચલાણાણું ॥ ૩ ॥

અર્થ—હો વીતરાગ ! તમારા સિદ્ધાંતમાં જો કે નિયાણાનું
ખંધનું નિષેધું છે, તો પણ મને ભવોભવને વિષે તમારા ચર-
ણોની સેવા હોજો. ૩

દુખખખઓ કમમખઓ, સમાહિમરાણું
ચ બોહિલાભો અ ॥ સંપજજઉ મહચેઅં
તુહ નાહ ! પાણામકરણેણું ॥ ૪ ॥

અર્થ—હે નાથ ! તમને પ્રણામ કરવાથી, મને દુઃખનો ક્ષય, કર્મનો ક્ષય, સમાધિ મરણ તથા બોધિનો લાભ, એ (ચાર) સંપ્રાપ્ત થાયો.

સર્વ-મંગલ-માંગલ્યં, સર્વ-કલ્યાણ-
કારણમ્ ॥ પ્રધાનં સર્વ-ધર્માણાં, જૈનં
જયતિ શાસનમ્ ॥ ૫ ॥

અર્થ—સર્વ મંગલીકમાં મંગલીક. સર્વ કલ્યાણનું કારણ (મને) સર્વ ધર્મોમાં પ્રધાન (એવું) જૈન શાસન જયવંતુ વર્તે છે. ઇતિ. ૧૮.

સંપદા (૨૦) ગાથા (૫) પદ (૨૦) શુરુ (૧૯)
લઘુ (૧૭૨) સર્વવર્ણ (૧૯૧).

૧૯ ॥ અરિહંત ચૈઠ્યાણું (ચૈત્યસ્તવ) ॥

શબ્દાર્થ

ચૈઠ્યાણું-પ્રતિમાને (વાંદવા માટે)	વાંદણુવત્તિઆએ-વાંદવાને નિમિત્તે.
પૂજ્યણુવત્તિઆએ-પૂજા કરવાને	સકારણવત્તિઆએ-સકાર કરવાને
નિમિત્તે	નિમિત્તે
સમ્માણુવત્તિઆએ-સન્માનને	બોહિલાણવત્તિઆએ-બોધિલાભને
નિમિત્તે.	નિમિત્તે.

૧ આ સુત્રવડે સ્થાપનાગ્નિનની સ્તુતિ થાય છે.

નિરુવસગ્ગવત્તિઆએ-ઉપસર્ગરહિત સદ્ધાએ-શ્રદ્ધાથી
 સ્થાનક (મોક્ષ) પામવા નિમિત્તે. મેહાએ-નિર્મળબુદ્ધિથી.
 ધિઇએ-ચિત્તની સ્થિરતાથી. ધારણાએ-ધારણાપૂર્વક
 આણુપેહાએ-વારંવાર વિચારીને. વઢુમાણીએ-વધતા પરિણામે.

અરિહંતયેઈઆણું, કરેમિ કાઉરસગ્ગં ૧

અર્થ—અરિહંતની પ્રતિમાને (વંદનાદિ અર્થે) હું કર્યો-
 રસર્ગ કરું છું. ૧

વંદણુવત્તિઆએ, પૂઆણુવત્તિઆએ,
 સક્કારવત્તિઆએ, સમ્માણુવત્તિઆએ, યો-
 હિલાભવત્તિઆએ, નિરુવસગ્ગવત્તિઆએ ૨

અર્થ—વાંદવાને નિમિત્તે, પૂજા કરવાને નિમિત્ત, સત્કારને નિ-
 મિત્તે, સન્માનને નિમિત્તે, યોધિ (સમ્યગ દર્શન અથવા રત્નત્રયી)
 લાભને નિમિત્ત (અને)ઉપસર્ગરહિત(મોક્ષ)સ્થાન પામવા નિમિત્તે. ૨

સદ્ધાએ, મેહાએ, ધિઇએ, ધારણાએ,
 આણુપેહાએ, વઢુમાણીએ, ઠામિ કાઉરસ-
 ગ્ગં ॥ ૩. ॥

અર્થ—વૃદ્ધિ પામતી શ્રદ્ધાથી, નિર્મળ બુદ્ધિપૂર્વક, ચિત્તની

સ્થિરતાએ, ધારણા પૂર્વક (અને) વારંવાર વિચારણા પૂર્વક, હું
કાયોત્સર્ગ કરું છું ૩ (વૃદ્ધિ પામતી એ પદ શ્રદ્ધાદિ પાંચે
સાથે જોડાયું.) ઇતિ ૧૯

સંપદા (૩) પદ (૧૫) શુરુ (૧૬) લઘુ (૭૩) સર્વવર્ણ (૮૯).

૨૦ ॥ અથ કલ્યાણકંદં સ્તુતિ ॥

શબ્દાર્થ

કલ્યાણકંદં-કલ્યાણના મૂળ	પદમં-પહેલા.
નિર્ણિહં-શ્રી નિનેંદ્રને.	સંતિં-શ્રીશાંતિનાથને.
તત્ત્વો-તે પછી.	નેમિનિર્ણ-શ્રી નમિનિનને.
મુણિહં-મુનિઓના ઈન્દ્રને.	પાસં-શ્રી પાર્થનાથને.
પયાસં-ત્રણ લુવનને પ્રકાશ	મુગુણિક્ષ્ણાણ-સારા ગુણોના એક
કરનારા.	સ્થાનરૂપ.
ભક્તીર્ધ-ભક્તિથી.	વંદે-હું વંદના કરું છું.
ચિરિવદ્ભાણ-શ્રી વદ્ભાન	અપાર-જેનો પાર નથી એવા.
સ્વામીને.	સંસાર સમુદ્ધ-સંસારરૂપ સમુદ્રના
પારં-પારને.	પતા-પામેલા
સિવં-મોક્ષને.	દિંતુ-આપો.
મુદ્ધકસારં-સર્વ પવિત્ર વસ્તુઓને	સન્વે-ગંધા.
વિષે સારરૂપ.	નિર્ણિહા-નિનેંદ્રો.

૧ દરેક થોડાં જોડામાં પહેલી સ્તુતિ અમુક તિર્થંકર અગર તીર્થ-
દેરાની રૂપ, બીજી સર્વ જિનોની, ત્રીજી જ્ઞાન અગર સિદ્ધાંતની, અને
ચોથી શાસનના અધિષ્ઠાત્રક યક્ષ યક્ષણીની રૂપ છે.

મુરવિંદ-દેવતાના સમૂહથી-
 ક્ષીણવદ્વીણ-કલ્યાણરૂપ વેલના.
 નિવ્વાણમગ્ને-મોક્ષ માર્ગને વિષે.
 પણ્યાસિય-નાશ કર્યો છે.
 કુવાન-કુવાદિઓના.
 મય-મતને.
 સરણ-આધારરૂપ.
 નમામિ-હું નમું છું.
 તિજગરૂપહાણ-ત્રણ જગતને
 વિષે પ્રધાન.
 મોખખીર-ગાયત્રું દૂધ.
 વત્રા-વણુંવાળી.
 હત્યા-જેના હાથમાં છે.
 નિસત્રા-મેઢેલી.
 પુત્યય-પુસ્તકનો.
 હત્યા-જેના હાથમાં છે.
 સા-તે.
 સયા-હંમેશાં

વંદા-વંદાએલા.
 વિસાલકંઠા-વિશાળ મૂળીયારૂપ.
 જાણકરૂપ-રથ સમાન.
 અસેસ-બધા.
 દરૂપ-ગર્વને
 જિણાણ-જિનેશ્વરોના.
 યુહાણ-તત્ત્વવેત્તાઓને.
 નિચય-હંમેશાં.
 કુંઠ-ડોરલનાં પુલ.
 ઇંદુ-ચંદ્ર.
 તુસાર-હિમના જેવા.
 સરોજ-કમળ.
 કમલે-કમળને વિષે
 વાએસિરી-શ્રુતદેવી
 વગ્ગ-સમૂહ.
 સુહાય-સુખને અર્થે.
 અમહ-અમને,
 પસથા-ઉત્તમ.

કલ્યાણ-કંઠં પદમં જિણિંદં, સંતિં તઓ.

નેમિજિણં મુણિંદં; પાસં પયાસં સુગુણિકક-
 ઠાણં, ભત્તીઈ વંદે સિરિવદ્ધમાણં ॥ ૧ ॥

અર્થ—કલ્યાણના મૂળ શ્રી પ્રથમ જિનેંદ્રને, શ્રી શાંતિનાથને
 તથા મુનિઓના ઇંદ્ર શ્રી નેમિજિનને, (ત્રણ ભુવનને) પ્રકાશ

કરનારા (અને) સારા ગુણોના એક સ્થાનકે શ્રી પાર્શ્વનાથને
(તથા) શ્રી વર્દમાનસ્વામિને હું લક્ષિતપૂર્વક વાહું છું. ૧

અપાર-સંસાર સમુદ્રપારં,-પતા સિવં
દિંતુ સુઘઙ્ગસારં ॥ સંવે જિહ્વિદા સુરવિદ-
વંદા, કલ્યાણ-વલ્લીણ વિસાલ-કંદા ॥ ૨ ॥

અર્થ—તત્રી દેહો જેનો એવા સંસાર રૂપ સમુદ્રના પારને
પામેલા (તથા) દેવતાઓના સમૂહથી વંદાએલા (અને) કલ્યાણ
રૂપ વેલના વિશાળ મૂળ જેવા એવા સર્વ જિનેન્દ્રો, સર્વ પવિત્ર
વસ્તુઓને વિષે સારરૂપ એવું મોક્ષ (મને) આપો. ૨

નિવ્યાણમગ્ગે વરજાણકચ્ચં, પાણાસિયા-
સેસ કુવાઈદચ્ચં ॥ મયં જિણાણં સરાણં ધુ-
હાણં, નમામિનિચ્ચં તિજગચ્ચહાણં ॥ ૩ ॥

અર્થ—મોક્ષમાર્ગને વિષે પ્રધાન રથ સમાન (અને) સ-
મન્ત કુવાઈદોના નાશ કરનાર, તત્ત્વવેત્તાઓને આ-
ધારભૂત (અને) બધું જગતને વિષે પ્રધાન, એવા જિનેશ્વરોના
મતને હું દિરંતર નમસ્કાર કરું છું ૩

હુંદિંદુગેખિંખીરતુસારવન્ના,સરોજહૃત્થા
કસલે નિસન્ના ॥ વાએસિરી પુત્થય-વગ્ગ-

હૃત્યા, સુહાય સા અમહ સયા પસત્યા ॥ ૪

અર્થ—મયકુંદના કુંડ, ચંદ્રમા, ગાયત્રું દૂધ (અને) હિમ
એ (ચાર) ના વર્ણુ જેવો રંગ છે જેનો, હાથમાં કમલવાળી,
કમલને વિષે બેઠેલી, પુસ્તકનો સમૂહ જેના હાથમાં છે એવી,
અથવા પુસ્તકવડે ભરેલ છે હાથ જેનો એવી તથા ઉત્તમ, એવી
તે શ્રુતદેવી, નિરંતર અમને સુખને અર્થે થાઓ. ૪ ઇતિસ્તુતિ.

૨૧ ॥ અથ સંસારદાવાની સ્તુતિ ॥

શબ્દાર્થ.

દાવાનલ-દાવાનળના.
નીરં-પાણી સમાનને.
ધૂલી-ધૂલને.
સમીરં-પવન સમાનને,
રસા-પૃથ્વીને.
સાર-તીક્ષ્ણ.
નમામિ-હું નમું છું.
ગિરિસાર-મેરૂપર્વત જેવા
ભાવ-ભાવપૂર્વક.
ધુર-દેવ.
માનવ-મનુષ્યના.
ચૂડા-મુગટને વિષે રહેલા.

દાહ-તાપને (ઓલવવામાં)
સંમોહ-મોહરૂપી.
હરણે-દૂર કરવામાં.
માયા-માયા-કપટરૂપી.
દારણ-ખોદવામાં.
સીરમ-હળ સમાનને.
વીરં-શ્રી વીર ભગવાનનને.
ધીરમ-ધીરને.
અવનામ-નમસ્કાર કરનારા.
દાનવં-દાનવ.
ઇન-સ્વામીઓના.
વિલોલ-ચપળ એવા.

૧ આ સ્તુતિ શ્રી હરિમદ્ભગવદ્ગીતામાં છે. તે સમ સંસ્કૃત ભાષામાં છે.

કમલ-કમળોની
 માલિતાનિ-પૂજાએલા.
 અભિનત-લક્ષ્મી.
 સમીહિતાનિ-વાંછિતો જેણે.
 નમામિ-હું નમસ્કાર કરું છું.
 પદાનિ-ચરણોને.
 પ્રોધાગાધ-જ્ઞાનથી ગંભીર.
 પદવી-રચનારૂપ.
 અભિરામ-મનોહર.
 અવિરલ-આતરા રહિત.
 સંગમ-મળવાથી.
 દેહમ્-સ્વરૂપવાળા.
 વેલ-વેલવાળા.
 ગમ-પાઠરૂપ.
 સંકલ-ભરપૂર.
 સાર-પ્રધાન.
 જલનિધિ-સમુદ્રને.
 માધુ-સારી રીતે

આવલિ-શ્રેણીથી.
 સંપૂરિત-સારી રીતે પૂરેલા છે.
 લોક-લોકાનાં.
 કામ-અત્યંત.
 જિનરાજ-જિનેશ્વર ભગવંતના.
 તાનિ-તે.
 સુપદ-સારા પદોની.
 નીરપૂર-જળના પૂરવડે
 જ્વાહિર-જ્વાહી અહિસારૂપ.
 લહરી-તરંગોના.
 અગાહ-અગાધ.
 ચૂલા-સિદ્ધાંતોની ચૂલિકારૂપ.
 ગુરુ-મોટા.
 મણી-રત્નોથી.
 દૂર પાર-દૂર છે કહી જેનો.
 વીરાગમ-વીરભગવાનના આગમરૂપ.
 સાદર-આદર સહિત.
 સેવે-હું સેવું છું,

(ઈંદ્રવજ્રા છંદ.)

સંસારદાવાનલ-દાહનીરં, સંમોહધૂલી-
 હરણે સમીરં ॥ માયા-રસા-દારણુ-સાર-સીરં,
 નમામિ વીરં ગિરિસાર-ધીરમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—સંસાર રૂપી દાવાનળના તાપને ઓલવવાને પાણી-
સમાન, અજ્ઞાનરૂપ ધૂળને હરણ કરવાને યવન સમાન, કપટ
રૂપી પૃથ્વીને ખોદવાને તીક્ષ્ણ હળ સમાન અને મેરૂપર્વતની
જેવા ઘૈર્યતાવાળા એવા વીરપ્રભુને હું નમસ્કાર કરું છું ૧

(વસંતતિલકા વૃત્તમ્.)

ભાવાવનામ-સુરદાનવમાનવેન,-
ચૂલાવિલોલકમલાવલિમાલિતાનિ ॥
સંપૂરિતાભિનતલોકસમીહિતાનિ,
કામં નમામિ જિનરાજપદાનિ તાનિ ॥૨॥

અર્થ—ભાવપૂર્વક નમસ્કાર કર્યો છે જેણે એવા દેવ, દાનવ
અને મનુષ્યના સ્વામી તેમના મસ્તકને વિષે રહેલા મુગટ ઉપરના
દેહીખ્યમાન (ચપળ) કમળોની શ્રેણીઓવડે જે પૂજાયેલા છે. તથા
સમ્યક્ રીતે પૂર્ણ કર્યા છે નમસ્કાર કરનારા લોકોના મનોવાંછિત
જેણે, એવા જિનેશ્વર ભગવાનના તે ચરણો પ્રત્યે હું સ્વેચ્છાએ
નમસ્કાર કરું છું. ૨

(મંદાકાંતા વૃત્તમ્.)

ખોધાગાધં સુપદપદવી-નીરપૂરાભિરામં,
જીવાહિંસાવિરલલહરીસંગમાગાહદેહમ્ ॥

ચૂલાવેલં ગુરુગમમણીસંકુલં દૂરપારં,
સારં વીરાગમજલનિધિં સાદરં સાધુ સેવે.

અર્થ—ગંભીર છે જ્ઞાન જેને વિષે તથા સુંદર પદોની રચના રૂપ પાણીના સમૂહો કરી મનોહર, તથા જીવોની રક્ષા રૂપ, આંતરારહિત તરંગોના પરસ્પર મલવા થકી અગાધ છે દેહસ્વરૂપ જેનું, વળી વિકાસોની ચૂલિકારૂપી વેદો છે જેને વિષે તથા મોટા જોવા સરખા પાઠરૂપ રત્નોથી ભરેલો અને અત્યંત દૂર છે કાંઠો જેનો તથા પ્રધાન, જોવા શ્રી વીર પરમાત્માના આગમરૂપ સમુદ્રને આદરસહિત સમ્યક્ પ્રકારે હું સેવું છું. ૩

શબ્દાર્થ.

આમૂલ-મૂળ સુધી.
ધૂલી-પરાગના-રજના
પરિમલ-મુગંધને વિષે.
લોલ-ચપળ.
માલા-પંક્તિઓના.
આરાવસાર-શબ્દોથી શ્રેષ્ઠ.
ફલ-પત્રવાળા.
અગાર-ધરની.
નિવાસે-જેનો નિવાસ છે એવી.
સંભાર-સમૂદયી.
વર-પ્રધાન.
તાર-દેહીપ્રમાન
અભિરામ-મનોહર.

આલોલ-ડોલવું.
ખાડુલ-ધણાં.
આલીઠ-આસક્ત.
અલિ-ભમરાઓની.
ઝંકાર-ઝંકારના
અમલ-નિર્મળ.
કમલ-કમળરૂપ.
ભૂમિ-ભૂમિમાં.
છાયા-ક્રાંતિના.
સારે-સુશોભિત.
કમલકરે-કમળ જેના હાયમાં છે.
હાર-હારવડે.
વાણી-દદશાંગીરૂપ વાણીનો

સંદોહદેહે-સમૂહ જેનો દેહ સ્વરૂપ છે.

દેહિ-આપો.

દેવિ-દેવિ.

ભવવિરહ-મોક્ષરૂપ વરદાન

મે-મને

સાર-પ્રધાન.

(સ્વગ્ધરાવૃત્તમ્.)

આમૂલાલોલ-ધૂલીખહુલપરિમલાલીલ-
લોલાલિમાલા,-ઝંકારારાવસારામલહલકમ-
લાગારભૂમિ-નિવાસે ! ॥ છાયાસંભારસારે !
વરકલકરે ! તારહારાભિરામે ! વાણીસંદો-
હદેહે ! ભવવિરહવરં દેહિં મે દેવિસારમ્ ॥ ૪ !

અર્થ—મૂળસુધી ડાલતું તથા પરાગની (સુગંધી કણ્ઠીઆની) અત્યંત સુગંધને વિષે આશક્ત એવા અપલ ભમરાઓની શ્રેણીના ગુંભરવ શબ્દોએ કરીને શોભતું નિર્મળ પાંદડા વાળું એવું કમલ તેની ઉપર લુવનના મધ્યભાગની ભૂમિને વિષે નિવાસ છે જેનો એવી; તથા કાંતિના સમૂહવડે સુશોભિત એવી; તથા સુંદર કમળ છે જેના હાથને વિષે એવી; તથા દેહીખ્યમાન હારે કરી મનોહર એવી, દ્રાઢશાંતીરૂપ વાણીના સમૂહ રૂપી શરીર છે જેતું એવી; હે શ્રુતદેવિ ! મને પ્રધાન મોક્ષરૂપી વરદાન આપો ! ૪ ઇતિ ॥ ૨૧ ॥

આથા (૪) પદ (૧૬) સંપદા (૧૬) સર્વ (લઘુ) વર્ણ (૨૫૨)

૨૨ ॥ અથ પુખ્ખરવરદી શ્રુતસ્તવ^૧ સૂત્ર ॥

શબ્દાથ .

પુખ્ખરવર-પુખ્ખરવર નામના
ધાયધસંડે-ધાતકી ખંડને વિષે
એરવય-એરવતક્ષેત્રને વિષે.
ધર્મમાર્ગરિ-ધર્મની આદિ કર્તાને.
તમ-અજ્ઞાનરૂપી.
પડસ-સમૂહનો.
મુરગણ-દેવતાના સમૂહ
ઈંદ્ર-ઈંદ્રાગ્રે.
સોમાધરસ-મર્યાદામા રાખનારાને
પદ્માડિય-તોડી નાખ્યું છે.
જાઈ-જા-મ.
મરણ-મૃત્યુ.
પણાસણસ-નાશ કરનારાને.
પુખ્ખસ-સંપૂર્ણ,
મુહાવહસ-મોક્ષ મુખના આપનારા
દેવ-દેવતા.
નર-મનુષ્યો.

દીવડ્ઢે-અર્ધ^૧ દીપમાં.
જંબુદીવે-જંબુદીપની અંદર
વિદેહે-મહાવિદેહક્ષેત્રને વિષે.
નમંસામિ-હું નમસ્કાર કરું છું
તિમિર-અંધકારના.
વિહંસણસ-નાશ કરનારાને.
નર-મનુષ્યોને.
મહિઅસ-પૂજેલાને.
વંદે-હું વંદના કરું છું.
મોહજાલસ-મોહ જાળ જેણે.
જરા-વૃદ્ધાવસ્થા.
સોગ-શોકને.
કલ્યાણ-કલ્યાણ.
વિસાસ-વિશ્વાસ.
કો-કોણ.
દાણવ-દાનવ.
ઈંદ્ર-ઈંદ્રોના.

૧ આ મુત્રવડે સિદ્ધાંતની સ્તુતિ કરી છે તેથી શ્રુતસ્તવ, પહેલી આથાવડે
જાણ અગ્નિ વતી સ્તુતિ કરી છે અને પાછળની ત્રણ આથાવડે શ્રુતંતી સ્તુતિ
કરી છે.

ગણુ-સમૂહ.
 ધમ્મરુસ-શ્રુત ધર્મનો.
 પમાય-પ્રમાદ.
 સિદ્ધ-સિદ્ધ એવા.
 પયઓ-આદર સહિત.
 જિજ્ઞમએ-શ્રીજિનમન (સિદ્ધાંત)ને.
 સયા-હંમેશાં.
 દેવ-વૈમાનિક દેવ.
 સુવત્ર-જ્યોતિષી દેવ.
 ગણુ-સમૂહથી.
 અગ્નિયએ-પૂજાએલા.
 જત્ય-જેમાં.
 જગમિજુ-આ જગત્.
 મન્ય-મનુષ્ય.
 ધમ્મો-શ્રુત ધર્મ.
 સાસઓ-શાશ્વતો.
 ધમ્મુત્તર-દેશવિરતિ સર્વ વિરતિ
 આદિ બીજા ધર્મને.
 સુઅરુસ-સિદ્ધાંતને.

અગ્નિઅરુસ-પૂજેલા.
 ઉવલબ્ભ-પ્રાપ્ત કરીને.
 કરે-કરે.
 ભો-હે જ્ઞાનવંત લોકો.
 જુમો-હું નમસ્કાર કરું છું.
 નંદી-વૃદ્ધિ થાઓ. મંગલકારી.
 સંજમે-ચારિત્ર ધર્મને વિષે.
 નાગ-ભવનપતિ દેવ.
 કિન્નર-અંતર દેવતાના.
 સબ્ભૂઅભાવ-સત્ય ભાવે કરીને.
 લોગો-સર્વ લોકનું જ્ઞાન.
 પધ્ધિઓ-રહેલ છે.
 તેલુક્ક-ત્રણ લોક.
 અસુર-ભવનપતિ.
 વડ્ડઉ-વૃદ્ધિ પામો.
 વિજયઓ-વિશેષ જયપૂર્વક
 વડ્ડઉ-વૃદ્ધિ પામો.
 ભગવઓ-પવિત્ર.

પુખ્ખરવરદીવદ્દે, ધાયઇસદે અ જંબુ-
 દીવે આા ભરહેરવયવિદ્દે, ધમ્માઇગિરે ન-
 મંસામિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—પુષ્કરવર નામના દ્વીપના અર્ધ લાગમાં, ધાતકી-
ખંડમાં તથા જંબુદ્વીપમાં આવેલા પાંચ ભરત, પાંચ અરવત
અને પાંચ મહાવિદેહ સંધ્યેના ધર્મની આદિના કરનારને હું
નમસ્કાર કરું છું.

તમતિમિરપડલવિદ્ધં, -સણુરસ સુરગ-
ણુનરિંદમહિચરસ, સીમાધરસ વદે, પચ્છે-
ડિચ-મોહજલસ ॥ ૨ ॥

અર્થ—અજ્ઞાનરૂપી અંધકારના સમૂહનો નાશ કરનાર તથા
દેવતાના સમૂહ અને મનુષ્યના ઇંદ્રોથી પૂજિત વળી (આત્માને)
મર્યાદામાં રાખનાર અને મોહરૂપી જાળને ત્રોડી નાંખનાર એવા
(સિદ્ધાંતને) હું વાંદું છું. ૨.

(વસંતતિલકા)

જઈજરામરણસોગપણાસણુરસ,
કલ્યાણપુખખલવિસાલસુહાવહસ ॥

કેા દેવદાણુવનરિંદગણુચિચચરસ,
ધમ્મરસ સાર-મુવલખલ હરે પમાય ? ॥૩॥

અર્થ—જન્મ, જરા, મૃત્યુ અને શોકનો અતિશયે કરીને
નાશ કરનાર, કલ્યાણ અને સંપૂર્ણ વિશાળ એવા મોક્ષના સુખને

આપનાર, દેવ દાનવ અને મનુષ્યના ઈંદ્રોના સમૂહથી પૂજિત,
એવા શ્રતધર્મનો સાર યાત્રીને કાણુ પ્રમાદ કરે ? ૩.

(શાર્દૂલવિકીરિત વૃત્તમ્.)

સિદ્ધે ભો પયઓ ણુમો જિણુમઓ, નંદી સયા
સંજમે, દેવંનાગસુવન્નકિન્નરગણુ, -રસખભૂ-
અભાવચ્ચિઓ, લોગો જતથ પઠઠિઓ જગ-
મિણું, તેલુક-મચ્ચાસુરં, ધમ્મો વટ્ટઉ સા-
સઓ વિજયઓ ધમ્મુત્તરં વટ્ટઉ ॥ ૪ ॥

સુઅરસ ભગવઓ કરેમિ કાઉરસગ્ગં
વંદણુવત્તિઆઓ ॥

અર્થ—હે જ્ઞાનવંત લોકો ! (સર્વનય પ્રમાણથી) સિદ્ધ
એવા જિનમત (સિદ્ધાંત) ને આદરસહિત નમસ્કાર કરો તે
(જિનમત) આદિત્ર ધર્મને વિષે નિરંતર મંગલકારી છે વૈમાનિક-
દેવો, ભવનપતિ દેવો જ્યોતિષી દેવો અને વ્યંતર દેવોના સમુ-
હથી સત્ય ભાવે કરીને પૂજાએલો છે. વળી જે જિનમતને વિષે
લોકનું તથા ત્રણ લોક સંગ્રામી મનુષ્ય, ભવનપતિ પ્રમુખ સર્વ
દેવતા અને ઉપલક્ષણથી તિર્યંચ અને નારકી એ સર્વ લોકનું
જ્ઞાન જેમાં પ્રતિષ્ઠયું છે, એવો શાશ્વત સિદ્ધાંતરૂપ શ્રતધર્મ.

વિશ્વયપૂર્વક વૃદ્ધિ પામે! તે શ્રુતધર્મ દેશવિરતિ—સર્વાવિરતિ
આદિ ધર્મને વૃદ્ધિ કરે! ૪ હે ભગવંત! તે પવિત્ર શ્રુતધર્મને
આરાધવા હું ઇચ્છુ છું.

પદ (૧૬) સંપદા (૧૬) ગાથા (૪) શુરુ (૩૪) લઘુ (૧૮૨)
સર્વવર્ણ (૨૧૬).

ઇતિ શ્રુતસ્તવ સૂત્ર ૮.

૨૩ ॥ સિદ્ધધાણું બુદ્ધધાણું (સિદ્ધસ્તવ^૧)

સૂત્ર. ॥

શબ્દાર્થ.

સિદ્ધાણું—સિદ્ધોને.

પારગયાણું—સંસાર સમુદ્રના પાર
પામેલાને.

લોચ્છાણું—લોચ્છના અગ્ર ભાગને.

બુદ્ધાણું—બુદ્ધોને.

પરંપરગયાણું—ગુણસ્થાનકના ક્રમે
ચડી મોઢે પહોંચેલાને

ઉવગયાણું—પામેલાને.

૧ આ સૂત્રવડે શિદ્ધ ભગવંતોની સ્તુતિ કરેલ છે તેથી સિદ્ધસ્તવ પહેલી
ગાથાવડે સદ્ગુણ સિદ્ધોને, બીજી અને ત્રીજી ગાથાવડે તીર્થાધિપ શાસનનાયક
વીરગિજનને, ચોથી ગાથાવડે ગિરનાર પર્વત ઉપર રહેલા નેમિનાથને અને
પાંચમી ગાથાવડે અષ્ટાવક પર્વત ઉપર રહેલા ચોવિશ તીર્થંકરોને સ્તવ્યા છે.
તથા એ ગાથાવડે જુદીજુદી રીતે વંદના કરેલ છે, તે જાણવાની ઈચ્છા-
વાળાએ ચૈત્યવંદન માખ્યનો અગ્ર ભોવો.

નમો-નમસ્કાર કરું છું.
 સર્વસિદ્ધાણું-સર્વ સિદ્ધોને.
 દેવાણુવિ-દેવોના પણુ.
 જ-જેતે.
 પંજલી-ખે હાથ જોડીને.
 તં-તે.
 મહિઅ-પૂજેલા.
 વંદે-હું વંદના કરું છું.
 ઇક્ષોવિ-એક પણુ.
 જિણુવર-જિનવરમાં.
 વંદમાણુરસ-વંદમાન સ્વામીને
 સાગરાઓ-સમુદ્રથી.
 નર-પુરુષને.
 ઉજિજંતસેસ-ગિરિનાર પર્વતના
 દિખ્યા-દીક્ષાકલ્યાણુક.
 નિસીહિઆ-મોક્ષ કલ્યાણુક.
 ધરમચક્રવર્તિ-ધર્મના ચક્રવર્તીએવા
 નમંસામિ-હું નમસ્કાર કરું છું.
 અકુ-આદ.
 હો-ખે.
 જિણુવરા-જિનવરો.
 પરમકુ-પરમાર્થથી.
 સિદ્ધા-સિદ્ધ થાય છે.
 મમ-મને.

સયા-હંમેશાં.
 જો-જે.
 દેવો-દેવ છે.
 દેવા-દેવતાઓ.
 નમંસંતિ-નમસ્કાર કરે છે.
 દેવદેવ-દેવના દેવ-ઈંદ્રોએ.
 સિરસા-મસ્તકવડે,
 મહાવીર-મહાવીર સ્વામીને.
 નમુકારો-નમસ્કાર.
 વસહસ-શ્રેષ્ઠ એવા.
 સંસાર-સંસારરૂપ
 તારેધ-તારે છે.
 નારિંવા-અથવા સ્ત્રીને.
 સિહુરે-શિખર ઉપર.
 નાણું-કેવળજ્ઞાન કલ્યાણુક.
 જરસ-જેના થયા છે.
 અરિહુનેમિ-અરિષ્ટ નેમિને.
 ચતારિ-ચાર.
 દશ-દશ.
 વંદિઆ-વંદાએલા છે.
 ચઉવીસ-ચોવીસ.
 નિકુઅણું-કૃતાર્થ થયા છે.
 સિદ્ધિ-સિદ્ધિને.
 દિસંતુ-આપો.

‘સિદ્ધાણું’ બુદ્ધાણું, પારગયાણું પરંપર-
ગયાણું ॥ લોઅગ્ગ-મુવગયાણું, નમો સયા
સુવ્વસિદ્ધાણું ॥ ૧ ॥

અર્થ—સિદ્ધને, બુદ્ધને, સંસાર સમુદ્ધના પાર પામેલાને
ગુણસ્થાનકતા ક્રમે ચડી એણે પહોંચેલાને, લોકના અગ્રભાગને
પામેલાને એવા સર્વ સિદ્ધોને હું હંમેશાં નમસ્કાર કરું છું. ૧

જો દેવાણુવિદેવો, જં દેવા પંજલી ન-
મંસંતિ ॥ તં દેવદેવમહિચ્ચં, સિરસા વંદે
મહાવીરં ॥ ૨ ॥

અર્થ—જે દેવોના પણ દેવ છે, જેને દેવતાઓ હાથ જોડીને
નમસ્કાર કરે છે, વળી દેવોના દેવ (ઈદ્ર) થી જે પૂજાયેલા છે
તે મહાવીર સ્વામીને મસ્તકે કરીને હું વાંદું છું ૨.

ઈક્કેવિ નમુક્કારો, જિણુવરવસહસ્સ
વહ્ધમાણુસ્સ ॥ સંસારસાગરાચ્ચો, તારેઈ
નરં વ નારિં વા ॥ ૩ ॥

અર્થ—જિનવરમાં વૃષભ ચમાન (શ્રેષ્ઠ) એવા વહ્ધમાન

૧ અપૂર્ણ સ્થાને પડી પ્રાકૃતત્વાત.

સ્વામીને (કરેલો) એકપણ નમસ્કાર પુરૂષ, કે સ્ત્રી (કે કૃત્રિમ નપુંસક) ને સંસાર સમુદ્રથી તારે છે. ૩

ઉન્નિજતસેલસિહરે, દિગ્ખાનાણું નિ-
શીહિઆ જરસા ॥ તં ધમ્મચક્રવર્તિં, અરિ-
હુનેમિં નમંસામિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—ગિરનાર પર્વતના શિખર ઉપર જેનાં દીક્ષા, જ્ઞાન અને મોક્ષ કલ્યાણક થયા છે. તે ધર્મ ચક્રવર્તી શ્રી અરિષ્ટનેમિને હું નમસ્કાર કરું છું. ૪

ચત્તારિ અઠ્ઠ દસ દો ય વંદિયા જિણુ-
વરા ચઉન્વીસં ॥ પરમહુનિઠિઅઠ્ઠા, સિદ્ધા
સિદ્ધિં મમ દિસંતુ ॥ ૫ ॥

અર્થ—ચાર, આઠ, દસ અને બે એવા જે (ઈદ્રાદિથી) વંદાયેલા વળી પરમાર્થથી જેઓ કૃત્યકૃત્ય થયેલા અને સિદ્ધ થયેલા એવીશ જિનવરો મને મોક્ષ આપો ! ૫
૫૬ (૨૦) સંપદા (૨૦) ગાથા (૫) શુરુ (૨૫) લઘુ (૧૫૧)
અર્ધર્ધાણુ (૧૭૬.)

ધૃતિ સિદ્ધસ્તવ સૂત્ર. ૨૩

૨૪ ॥ અથ વૈયાવચ્ચગરાણું સૂત્ર ॥

વૈયાવચ્ચ-વૈયાવચ્ચના.

ગરાણું-કરનાર.

સંતિગરાણું-શાંતિના કરનાર.

સમ્મદિઠ્ઠિ-સમ્યગ્દષ્ટિ જીવોને

સમાહિગરાણું-સમાધિના કરનાર (દેવોને આશ્રયીને)

વૈયાવચ્ચગરાણું, સંતિગરાણું, સમ્મદિઠ્ઠિ,
સમાહિગરાણું ॥ (ઇતિ) કરેમિ કાઉરસગ્ગં
અન્નતથ ॥

અર્થ—શ્રી ત્રિનિશાસનની વૈયાવચ્ચના કરનાર, શાંતિના કરનાર અને સમ્યગ્દષ્ટિ જીવોને સમાધિના કરનાર દેવોને આશ્રયીને; હું કાઉરસગ્ગ કરું છું. ઇતિ.

૨૫ ॥ ભગવાનાદિ વંદન. ॥

‘ભગવાન્હં આચાર્યહં, ઉપાધ્યાયહં,
સર્વસાધુહં.

અર્થ—ભગવંતોને આચાર્યોને, ઉપાધ્યાયોને, (અને) સર્વ સાધુઓને નમું છું.

૧ અહીં સર્વત્ર હં મુકેલ તે પછી વિભક્તિનો નિપાત છે.

૨૬ ॥ દેવસિચ્છા પડિક્કમાણે ઠાઉં સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

સંવરસવિ-સર્વ પાણું.

દેવસિચ્છા-દિવસ સંબંધી.

દુચ્છિતિચ્છા-દુષ્ટ ચિંતવન કરવાથી. દુષ્સાસિચ્છા-દુષ્ટ ભાષણ કરવાથી.

દુચ્છિક્રિચ્છા-દુષ્ટ ચેષ્ટારૂપ પ્રવૃત્તિ કરવાથી.

સંવરસવિ, દેવસિચ્છા, દુચ્છિતિચ્છા, દુષ્સાસિચ્છા, દુચ્છિક્રિચ્છા, મિચ્છામિ દુક્કડં ॥

અર્થ—સર્વે પાણું દિવસ સંબંધિ અતિચાર, દુષ્ટ ચિંતવન કરવા થકી, દુષ્ટ ભાષણ કરવા થકી, દુષ્ટ ચેષ્ટારૂપ પ્રવૃત્તિ કરવા થકી, લાગ્યા હોય, તે માટે પાપ મિચ્છા થાયો.

૨૭ ॥ અથ ઇચ્છામિ ઠામિ સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

ઇચ્છામિ-ઇચ્છું છું.

ઠામિ-કરું છું.

જે-જે.

દેવસિચ્છા-દિવસ સંબંધી.

અઇચ્છારો-અતિચાર.

કચ્છા-કર્યા હોય.

કામચ્છા-કાયા સંબંધી.

વામચ્છા-વચન સંબંધી.

માણસિચ્છા-મન સંબંધી.

ઉચ્છુત્તો-જિનાગમ વિરુદ્ધ બોલવાથી.

ઉચ્છા-ઉચ્છાને સેવવાથી.

અકલ્પો-અકલ્પપણથી ઉત્પન્ન થયેલ.

અકરણિજ્ઞે-નહિ કરવા યોગ્ય
કરવાથી.

અણાચારો-અનાચારથી.

અસાવગપાઉગો-આવકને જે ઉ-
ચિત નથી તે કરવાથી.

દંસણે-દર્શનને વિષે.

મુગ્ધે-શ્રુત-સિદ્ધાંતને વિષે.

સમાગ્ર્યે-સામાયિકને વિષે.

ગુતિણું-ગુપ્તિને વિષે.

ક્રમાચાણું-ક્રપાએ કરી.

અણુવચાણું-અણુવત મધ્યેથી.

ગુણુવચાણું-ગુણુવત મધ્યેથી.

શિષ્યાવચાણું-શિક્ષાવત મધ્યેથી.

સાવગધમ્મસ્સ-આવકધર્મ માંહેથી.

જં-જે.

જં-જે.

દુજ્ઞાઓ-દુર્ધ્યાન ધ્યાવાથી.

દુચ્ચિચિંતિઓ-દુષ્ટ ચિંતન કરવાથી.

અણિચ્છિઅવ્વો-જે ઇચ્છવા યોગ્ય
નથી તેથી.

નાણે-જાનને વિષે.

ચરિતાચરિત્તે-દેશવિરતિ રૂપ આવક
ધર્મને વિષે.

તિણહું-તણ.

ચઉણહું-ચાર.

પંચણહું-પાંચ.

તિણહું-તણ.

ચઉણહું-ચાર.

આરસવિહુસ્સ-આર પ્રકારના વત-
રૂપ.

ખંડિચ્ચં-દેશચક્રી ભાંગ્યું હોય.

વિરાહિચ્ચં-સર્વથક્રી વિરાધ્યું હોય.

ઇચ્છામિ ઠામિ કાઉરસગ્ગાં.

અર્થ—હું ઇચ્છું છું; કાઉરસગ્ગ કહું છું.

જો મે દેવસિઓ અઇઆરો કઓ
કાઇઓ વાઇઓ માણસિઓ,

અર્થ—જો મે દેવસ સંબંધી અતિચાર કર્યા હોય, જેમ
કે-કાયા સંબંધી, વચન સંબંધી, મન સંબંધી.

ઉરસુતો ઉમ્મગ્ગો અકપ્પો અકરણિ-
જ્જો, દુજ્જાઓ દુવિચિંતિઓ અણુચારો
અણુચિદ્ધઅવો અસાવગપાઉગો.

અર્થ—જિનાગમથી વિરૂદ્ધ બોલવાથી ઉન્માર્ગને સેવવાથી
અકદમ્યપણાથી ઉત્પન્ન થયો જે અકરણિય—નહિ કરવા યોગ્ય તે
કરવે કરીને.

(ઉપરના અતિચાર કાયા અને વચન સંબંધીના કહ્યા.

હવે મન સંબંધી અતિચારનું સ્વરૂપ કહે છે.)

દુર્ધ્યાન ધ્યાવવાથી (અને તેથીજ) દુષ્ટચિંતવન કરવાવડે
કરીને અનાચાર (જેથી વ્રતાદિકનો સર્વથા ભંગ થાય,) તેથી
જે કે ઇચ્છવા યોગ્ય નથી અને શ્રાવકને ઉચિત નથી; તેવું અનુ-
ચિત કરવાથી થયેલા અતિચાર—

જ્ઞાને વિષે લગાડ્યા હોય તે કહે છે.

નાણે દંસણે ચરિતાચરિત્તે સુએ
સામાઈએ તિણહં ગુત્તિણં

અર્થ—જ્ઞાનનેવિષે, દર્શનને વિષે, દેશવિરતિરૂપ શ્રાવક ધર્મને
વિષે શ્રુત-સિદ્ધાંતને વિષે, સામાયિકને વિષે, ત્રણ ગુપ્તિને વિષે

ચઉણહં કસાયાણું પંચાણહ-માણુન્વયા-
ણું તિણહં ગુણુન્વયાણું ચઉણહં સિખખા-
વયાણું ખારસવિહરસ સાવગધમ્મસ જં
ખંડિચં જં વિરાહિચં તસસ મિચ્છામિ
દુકકકકં ॥

અર્થ—ચાર કપાયે કરી, પાંચ અણુવ્રત મધ્યેથી, ત્રણ ગુણુ-
વ્રત મધ્યેથી અને ચાર શિક્ષાવ્રતમધ્યેથી (અર્થાત્) ખાર પ્રકરના
વ્રત રૂપ જે શ્રાવક ધર્મ તે માંહેથી જે દેશ થકી ખંડયું હોય
તથા જે સર્વ થકી વિરાધ્યું હોય, તે માફ પાપ નિષ્ફલ થાઓ.

ગુરુ (૨૯) લઘુ (૧૩૮) સર્વવર્ણુ (૧૬૭)

ઇતિ ઇચ્છામિહામિ સૂત્ર ૨૭.

૨૮ ॥ અથ અતિચારની ૧આઠ ગાથા ॥

શબ્દાર્થ.

નાણુંમિ—જ્ઞાનને વિષે.

દંસણુંમિ—દર્શનને વિષે.

ચરણુંમિ—ચારિત્રને વિષે.

તવંમિ—તપને વિષે.

૧ આ સૂત્રવડે દિવસ સંજથી મન વચન કાયાવડે શ્રાવક ધર્મને વિષે
દેવતા પાપની આલોચના થાય છે, માટે ખોલની વખત ઉપયોગ રાખીને
પોતે આખા દિવસમાં જે જે પાપાચરણુ સેવ્યાં હોય તે તે યાદ લાગીને
શુદ્ધ અંતઃકરણથી પશ્ચાત્તાપ કરવો.

તહ ય-તેમજ.

આચરણ-જે આચરણ.

ધ્યમ-એવી રીતે

પંચહા-પાંચ પ્રકારનો.

કાલે-જે કાળે ભણવાની આજ્ઞા
હોય તે કાળે ભણવું, તે કાળ
આચાર.

ઉવહાણે-સૂત્રો ભણવાને તપ વિશેષ
કરવો તે ઉપધાન આચાર.

અનિષ્ઠવણે-ભણાવનાર ગુરુને
ન ઓળવવા તે અનિષ્ઠવણ
આચાર.

તદુભયે-સૂત્ર અર્થ બંને શુદ્ધ
ભણવા તે તદુભય આચાર.

નાણુમાચારો-જ્ઞાનાચાર કહેલો છે.
નિક્કંખિઅ-જનમત વિના અન્ય
મતની ઇચ્છા ન કરવી.

અમૂઠદ્વિકીય-મિથ્યાત્વીના ચમત્કાર
દેખી તેનાથી વ્યામોહિત ન થવું.

થિરીકરણે-જન ધર્મ પામેલાને
તેમાં સ્થિર કરવા.

અકું-આ આક લક્ષણો દર્શનાચારનાં છે. કરવી.

પણિહાણુજોગ-સાવધાન પણે મન, જુત્તો-યુક્ત એવો.

વચન, કાયાના યોગથી.

સમિધાહિં-સમિતિવડે.

ગુત્તીહિં-ગુપ્તિવડે.

વીરિયમિ-વીર્યન વિષે.

આચારો-તે આચાર કહેવાય છે.

એસો-એ આચાર.

ભણિઓ-કહેલો છે.

વિણુએ-જ્ઞાનીનો વિનય કરવો તે
વિનય આચાર.

બહુમાણે-જ્ઞાની ઉપર અંતરંગ પ્રેમ
કરવો તે બહુમાન આચાર.

તહ-તથા.

વંજણ-સૂત્રના અક્ષરનો શુદ્ધ ઉચ્ચાર
કરવો તે વ્યંજનાચાર.

અર્થ-સૂત્રનો અર્થ બરાબર કરવો તે
અર્થ આચાર.

અકુંવિહો-આક પ્રકારનો.

નિરસંકિઅ-વીતરાગના વચનમાં
શંકા ન કરવી.

નિવિવિતિગિચ્છા-કુગંછા ન કરવી.

ઉવવૂહ-સમકિતધારીના અલ્પ ગુણની
પણ પ્રશંસા કરવી.

વચ્છદ્વિ-સાધર્મિ વાત્સલ્ય કરવું.

પભાવણે-જૈન શાસનની પ્રભાવના

પંચહિં-પાંચ.

તીહિં-ત્રણ.

એસ-એ.

ચરિતાચારો-ચારિત્રાચાર.

હોઈ-છે.

આરસવિહંમિ-આર પ્રકારના.

સખિભંતર-છ પ્રકારે અભ્યંતર.

કુસલદ્વિઠ્ઠે-કુશળ પુરૂષ-તીર્થકરોએ ઉપદેશેલા.

નાયબો-મળુવો.

તવાચારો-તપ આચાર.

ઉણોઅરિયા-પાંચ સાત કોળીયા

ઓછા ખાવા અથવા ઓછાં વસ્ત્ર વિત્તીસંખેવણું-કન્ય વગેરેનો સંક્ષેપ પાત્ર રાખવાં તે ઉણોદરી.

રસચ્યાઓ-વિગઢ પ્રમુખ રસનો કાયદિલેસો-કાયાને કષ્ટ આપવા લોચ થોડાવા અધિક લાગ તે રસલાગ કરાવવો તે કાયકલેશ.

સંલીણ્યા-વિપયાદિકની ઉદીરણા બળઝો-આલ.

કરવી નહિ, તેમજ અંગોપાંગ તવો-તપ.

સંકાચી રાખવાં તે સંલીનતા. પાયચ્છિત્ત-લાગેલા દોપનો ગુરુ પાસે પ્રકાશ કરી તેના નિવારણને અર્થે

વિણુઓ-જ્ઞાન તથા જ્ઞાનીનો વિનય કરવો તે વિનય તપ. ગુરુ જે આલોચણ આપે તે કરવું તે પ્રાયશ્ચિત્ત તપ.

વેયાવચ્ચ-ગુરુ પ્રમુખની આહાર તહેવ-તેમજ.

વગેરેથી ભક્તિ કરવી તે વેયાવચ્ચ તપ. સજ્જાઓ-વાંચના, પૃચ્છના પ્રમુખ ઝાણું-આર્ત તથા રૌદ્ર ધ્યાન નિવારી પાંચ પ્રકારથી અભ્યાસ કરવો તે ધર્મ તથા શુકલ ધ્યાનમાં પ્રવર્તવું

ન્યાધ્યાય તપ. તે ધ્યાન.

ઉસગ્ગો-કર્મ ક્ષય અર્થે કાયાને વિચ્ચ-નિશ્ચ.

વેસરાવવી તે કાચોત્સર્ગ તપ. અખિભંતરઓ-અભ્યંતર.

તવો-તપ. અણિગહિઅ-પ્રગટ છે.

બલચિરિગો-બળવીર્ય જેનું. પરક્રમઈ-પરાક્રમ કરે છે.

જો-જો.

આઉત્તો-સાવધાન થઇને.

બહુતમ-તીર્થંકર દેવે જેમ કહ્યું છે તેમ.

જુજી-પ્રવર્તે.

બહુથામ-પોતાની શક્તિને અનુસારે વીરિઆયારો-વીર્યાચાર.

નાણુંમિ દંસણુંમિ અ, ચરણુંમિ
તવંમિ તહ ય વીરિયંમિ ॥ આચરણું
આચારો, ઈઅએસોપંચહાભણિઓ ॥ ૧ ॥

અર્થ—જ્ઞાનને વિષે, દર્શનને વિષે, ચારિત્રને વિષે, તપને વિષે તેમજ વીર્યને વિષે જે આચરણુ તે આચાર કહેવાય. એ પાંચ પ્રકારે આચાર આ પ્રમાણે કહ્યો છે. ૧

કાલે વિણુએ બહુમાણે, ઉવહાણે તહ
અનિહવણે ॥ વંજણુ-અત્ય-તદ્ભાએ,
અઠ્ઠવિહો ૧નાણુમાચારો ॥ ૨ ॥

અર્થ—જે કાળે જે ભણવાની આજ્ઞા હોવ તે કાળે તે ભણવું તે કાળ આચાર; જ્ઞાનીના વિનય, વંદન પ્રમુખ સાચવવાં તે વિનય આચાર; જ્ઞાની ઉપર અંતરંગ પ્રેમ તે બહુમાન; સૂત્રો ભણવા તપ વિશેષ કરવો તે ઉપધાન; તેમજ ભણાવનાર ગુરુને ન ઓળવવો તે અનિહવણુ; સૂત્ર અક્ષરનો શુદ્ધ ઉચ્ચાર કરવો તે

૪૮
 યંજન; સાચો અર્થ કરવો તે અર્થ; તથા ખંને શુદ્ધ લાણવા તે
 તદુભય એ આઠ પ્રકારે જ્ઞાનાચાર કહ્યો છે. ૨

નિરસંકિચ નિક્કંખિચ, નિર્વિતિગિ—
 ચ્છા અમૂઢદ્દિઠી અ ॥ ઉવવૂહ ચિરીકરણે
 વચ્છદ્ધ પભાવણેઅઠૂ ॥ ૩ ॥

અર્થ—વીતરાગના વચનમાં શંકા ન કરવી તે નિઃશંકિત
 જિનમતવિના અન્યમતની ઇચ્છા ન કરવી તે નિઃકાંક્ષિત; સાધુ
 સાધ્વીના મલિન વસ્ત્ર, ગાત્ર દેખી દુગંધાં ન કરવી તે નિર્વિતિ-
 ગિચ્છા અથવા ધર્મના ફલમાં સંદેહ ન આણવો તે નિર્વિતિ-
 ગિચ્છા; મિથ્યાત્વીના કષ્ટ, મંત્ર, ચમત્કાર દેખી તેનાથી વ્યામોહિત
 ન થવું તે અમૂઢદ્દિઠ; સમક્ષિતધારીના અદ્ય ગુણની પણ શુદ્ધ
 મનથી પ્રશંસા કરવી તે ઉપપ્રુંહક; જિન ધર્મમાં જોડવા તથા
 તે પામેલાને સ્થિર કરવા તે સ્થિરીકરણ; સાધમી ખંધુનું અનેક
 પ્રકારે હિતચિંતવન તે વાત્સલ્ય; અને અન્યદર્શની પણ જૈન-
 શાસનની અનુમોદના કરે તેવા કાર્ય કરવાં તે પ્રભાવતા; આ
 આઠ લક્ષણો દર્શનાચારના જાણવા. ૩

પણિહાણુજ્ઞેગજુત્તો, પંચહિં સંમિઠહિં
 તીહિં ગુત્તીહિં ॥ એસ ચરિતાચારો, અઠૂ—
 વિહો હોઘ નાયવો ॥ ૪ ॥

અર્થ—પ્રણિધાન યોગ અર્થાત્ એકાગ્ર—સાવધાનપણે કરી મન, વચન કાયાના સર્વ યોગ, ચરિત્ર પાળવાને વિષે યુક્ત, એવો ચારિત્રાચાર તે પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુણિએ કરી આઠ પ્રકારનો છે એમ જાણવું. ૪

બારસવિહંભિવિ તવે, સખિભતર-
બાહિરે કુસલદિદે ॥ અગિલાઈ આણુજીવી,
નાયવો સો તવાયારો ॥ ૫ ॥

અર્થ—બાર પ્રકારના તેપને વિષે પણ તે તપ આચાર (નિશ્ચયથી) જાણવો. તે તપઆચાર દુર્ગંધા ભાવ રહિતપણે તથા હું તપ કરું તો મારી આજીવિકા ચાલે એવા દોષ રહિત (તે બાર પ્રકારનો તપ), છ અભ્યંતર અને છ બાહ્ય એમ બાર પ્રકારથી તીર્થંકરોએ ઉપદિશ્યો છે. ૫

આણુસાણુમૂળોઅરિઆ, વિત્તીસંખેવણું
રસચ્યાઓ ॥ કાયકિલેસો સંલી,—ણુયા ય
બજઝો તવો હોઈ ॥ ૬ ॥

અર્થ—ચારે પ્રકારના આહારનો અદ્ય વા બહુ કાળ સુધી ત્યાગ તે અનશન; વસ્ત્ર પાત્ર ઓછા રાખવા વા પાંચ સાત કોળીઆ ઓછા જમવા તે ઉણોદરિ; દ્રવ્યાદિનો સંક્ષેપ તે વૃત્તિ સંક્ષેપ; વિગઈ પ્રમુખ રસનો (રસ લોહપતાનો) થોડો વા અધિક ત્યાગ તે રસત્યાગ; કાયાને કષ્ટ પ્રમુખ આપવા—લોચ કરાવવા

ઈત્યાદિ તે કાયકલેશ; વિષયાદિ ઉદીરવા નહીં તેમજ અંગોપાંગ સંકોચી રાખવાં તે સંલીનતા; એ છ પ્રકારે આદ્ય તથા છે. ૫

પ્રાયશ્ચિત્તં વિશુદ્ધો વૈયાવચ્ચં તદેવ
સજ્જાઓ ॥ આણું ઉરસગ્ગોવિ અ,
અભિભંતરઓ તવો હોઈ ॥ ૭ ॥

અર્થ—લાગેલાં દોષનો શુરુ પાસે પ્રકાશ કરી તેના નિવારણાર્થે શુરુ જે આલોચણ આપે તે કરવું તે પ્રાયશ્ચિત્ત; જ્ઞાન તથા જ્ઞાનીનો વિનય કરવો તે વિનય તપ; શુરુ પ્રમુખની આહારાદિકથી ભક્તિ કરવી તે વૈયાવચ્ચ; તેમજ વાંચનાં, પૃચ્છના પ્રમુખ પાંચ પ્રકારથી અભ્યાસ કરવો તે સ્વાધ્યાય; આર્ત તથા રોદ્ર ધ્યાન નિવારી, ધર્મ અને શુદ્ધધ્યાનમાં પ્રવર્તવું તે ધ્યાન; કર્મ ક્ષય અર્થે કાયાને વોસરાવવી તે કાયોત્સર્ગ; નિશ્ચયથી એ છ પ્રકારે અભ્યંતર તથા છે. ૭

અણિગૂહિઅખલવીરિઓ, પરક્રમઈ જ્ઞે
જહુત્તમાઉત્તો ॥ જુનઈ અ જહાથામં,
નાયન્વો વીરિયાયારો ॥ ૮ ॥

અર્થ—પ્રકટ છે બળ વીર્ય જેનું, વળી જે જેમ શ્રી તીર્થ-કર દેવે કહ્યું છે તેમજ પરક્રમ કરે છે અર્થાત્ સર્વ પ્રકારથી

ધર્મને વિષે ઉદ્યમ કરે છે, વળી સાવધાનપણે પોતાની શક્તિને અનુસારે ધર્મકાર્યને વિષે પ્રવર્તે, તે વીર્યાચાર જાણવો.

૧૬૫ સૂત્ર ૨૮.

૨૮ ॥ અથ સુગુરુવાંદણા. ॥

અણુજાણું-મને આજ્ઞા આપો મિહિગ્ગાહું-મિત અવગ્રહ (સાડા ત્રણ નિસીહિ-ગુરુવંદન સિવાય બીજને હાથ પ્રમાણવાળા ક્ષેત્ર)માં પ્રવેશ વ્યાપાર જોણે નિષેધો- કરવાને.

૧ આ સૂત્રમાં જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચરિત્રાચાર, તપચાર અને વીર્યાચાર એ પાંચ આચારની આચરણના ભેદ જણાવ્યા છે તે આચરણમાં જે સખલના-પ્રમાદ તે અતિચાર જાણવા. જેટલી આચરણ તેટલાજ તેના અતિચાર હોય તેથી, આચારની ગાથાને અતિચાર ગાથા કહી છે.

* આ સૂત્રવડે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, પ્રવર્તક, સ્થવીર અને રત્નાધિક એ પાંચપદસ્થ ગુરુમહારાજને વંદન કરાય છે તેથી સૂત્રનું નામ સુગુરુવાંદણાં. બ્યારે ગુરુમહારાજ શાંત ચિત્તે, સન્મુખ આસને બેઠા હોય અને વંદન દેવરાવવામા ઉજમાળ હોય ત્યારે તેઓની આજ્ઞા માગીને વંદન કરવું. પણ વ્યાક્ષિપ્ત ચિત્ત હોય, અવળા મુખે બેઠા હોય, આહાર નિહાર કરતા હોય અગર કરવાને ઇચ્છતા હોય, ત્યારે વંદન કરવું નહિ. કેમકે તેથી તેમનો અનાદર અને અશાંતના થાય છે. એ વાત લક્ષ્યમાં રાખવી. પ્રતિક્રમણ કરતાં, વાચના લેતાં કહિરસગ્ગ કરતાં, અપરાધ ખમાવતાં, પ્રાહુણા મોઢુણ આવે ત્યારે, આલોચના લેતાં, પરચખખાણ કરતાં, અને અંતસમય અનશન આદરતાં વંદન અવશ્ય કરવું જોઈએ.

છે, એવો શિષ્ય.

અહોકાય-અધઃકાયરૂપ આપના પગોને
કાયસંક્રાસ-શરીરે કરીને સ્પર્શ ખમણિજાતે-ખમજો.

કરવાને આજ્ઞા આપો.

ભે-કે ભગવંત ! (તમેને)

મસ્તક નમાવવા વડે વંદન થાય તે ક્રીડાવંદન, એ ખમાસમણ દેવા-
વડે વંદન થાય તે થોભવંદન અને એ વાંદણાં દેવાવડે દ્વાદશાવર્તવંદન
થાય છે. એ ત્રણ વંદનના અનુક્રમે જન્મ, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ એમ ત્રણ
ત્રણ ભેદ થાય છે.

આ વાંદણાં દેતા પચ્ચીસ આવશ્યક સાચવવાં જોઈએ તે ન સાચવે
તો વંદન કરનાર પણ નિર્જરા ફળ પામે નહિ તે આવશ્યક આ પ્રમાણે-
' ધૃત્તિમિ ખમાસમણો ' પ્રમુખ ' અણુજાણુહ ' પર્યંત ખોલતાં પોતાનું
અર્ધુ શરીર નમાડી દેવામાં આવે તે પ્રથમ અનવત અને ફરી ખીજ-
વાર પણ તેમજ કરતાં ખીજું અવનત જાણવું. જન્મ થતી વખતે અથવા
દીક્ષા થેળ આદરતી વખતે જેવી મુદ્રા હોય તેવી નમ્ર મુદ્રા (એ હાથ જોડી
લક્ષાટે લગાડવા રૂપ) વંદન કરતી વખતે ધારણ કરવી તે યથાજાત જાણવું.
' અહો કાય', કાય ' રૂપ ત્રણ અને ' જત્તા ભે, જવણિ જજ' ચ ભે'
રૂપ ખીજ ત્રણ એમ છ, એક વખતના વંદનમાં અને તે છ ખીજ વખતના
વંદનમાં મળી ૧૨ આવર્ત (ગુરુ ચરણે હાથનાં તળાં લગાડી પછી તે
પોતાના લક્ષાટે લગાડવા રૂપ) થાય છે. ' કાય સંક્રાસ' કહેતાં સ્વમસ્તક
ગુરુચરણે નમાડવું તથા ' ખામેમિ ખમાસમણો ' કહેતાં ફરી સ્વમસ્તક નમા-
ડવું. એવી રીતે ખીજવાર વંદન કરતાં એ વખત મસ્તક નમાડવું એમ
સર્વ મળી ચાર વખત શિરનમન થાય છે, મન વચન અને કાયાને અન્ય
આપારથી નિવર્તોવી વંદન કરતી વખતે સારી રીતે જોખવી રાખવા રૂપ ત્રણ
ગુપ્તિ જાણવી. ' અણુજાણુહ મે મિહિજાહ' કહી અને વખત વંદન કરતાં
ગુરુ આજ્ઞા પામીને અવગ્રહમાં પ્રવેશ કરવો તે એ પ્રવેશ જાણવા. અને
પ્રથમ વંદન કરતી વખતે ' આવરિસ્યાએ ' કહીને અવગ્રહમાંથી આંદર
નીકળાવું તે એક નિષ્ક્રમાણ સમજવું. એવી રીતે દ્વાદશાવર્ત વંદન કરતી
વખતે પચ્ચીસ આવશ્યક સાચવવાં જોઈએ.

દિલામો—કાંઈ ખેદ ઉપજવ્યો હોય અખડિલંતાણું—અંદર ગ્લાનિવાળા.

બહુસુભેણુ—ધણસમાધિભાવે કરી દિવસો—દિવસ.

વધક્કંતો—વીત્યો છે ?

જતા—તપ, નિયમ, સંયમ, સ્વાધ્યાય-

જવણિજજંચ—ઈંદ્રિય અને નોઈં-

રૂપ યાત્રા.

દ્રિયથી પીડા નહિ પામતું શરીર છે? ખામેમિ—હું ખામું છું.

દેવસિચ્ચં—દિવસ સંખંધી.

વધક્કમ્મં—અપરાધને.

આવરિસચ્ચાએ—આવશ્યક ક્રિયા પડિક્કમામિ—હું નિવર્તું છું.

સેવતાં લાગેલા અતિચારથી. ખમાસમણાણું—ક્ષમાશ્રમણ સંખંધી.

તિત્તીસન્નયરાએ—તેત્રીશ આશા- દેવસિચ્ચાએ આસાયણાએ—દિવમે
તના માંડેલી. થયેલી અશાતનાએ કરી.

જંદિંચિ—જે કાંઈ

મિચ્છાએ—મિથ્યાભાવરૂપ આશાતના-

મણુદુક્કડાએ—મન સંખંધી પાપ તે

એ કરીને.

રૂપ આશાતનાએ કરીને

વયદુક્કડાએ—વચન સંખંધી પાપ તે રૂપ

કાયદુક્કડાએ—શરીર સંખંધી પાપ તે

આશાતનાએ કરીને.

રૂપ આશાતનાએ કરીને.

કોહાએ—ક્રોધરૂપ આશાતનાએ કરીને.

માણાએ—માનરૂપ આશાતનાએ કરીને. માયાએ—માયારૂપ આશાતનાએ કરીને.

લોહાએ—લોભરૂપ આશાતનાએ કરીને. સવ્વકાલિચ્ચાએ—સર્વકાળ સંખંધી.

સવ્વમિચ્છોવચારાએ—સર્વ મિથ્યા- સવ્વધમ્માઈદ્દકમણાએ—સર્વધર્મ કર-

ઉપચાર (કુડ કપટ) રૂપ

ણીને અતિક્રમવા રૂપ આશાતનાએ કરીને.

આશાતનાએ કરીને.

જે-જે.

આસાયણાએ—આશાતનાએ કરીને અધચારો—અતિચાર.

કર્યો—કર્યો હોય.

ઈચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જવ-

ણિજજંચે નિસીહિચ્ચાએ ॥ ૧ ॥

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! શક્તિએ સહિત (જીવ હિંસાદિક
નવૃત્તિરૂપ પ્રયોજનવાળા) મારા શરીર વડે (આપને) વાંદવાને
ઇચ્છું છું. (ગુરુ વંદાવવાને સાવધાન હોય તો છદ્દેણ કહે.)

આણુબાણુહ, મે મિઉગ્ગહં ॥ ૨ ॥

અર્થ—મિતઅવગ્રહ (સાહાત્રણ હાથ પ્રમાણ ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ
કરવા)ની મને રજા આપો. (ગુરુ કહે આણુબાણુમિ) હું આજ્ઞા
આપું છું.

**નિસીહિ, અ-હો કા-યં, કા-યસંકાસં,
ખમણિબ્બે, ભે,કિલામો, અપ્પકિલંતાણું
બહુસુભેણુ, ભે, દિવસો વઘકંતો ॥ ૩ ॥**

અર્થ—પછી શિષ્ય, માત્ર ગુરુ વંદન શિવાય અન્ય ક્રિયા-
રૂપ વ્યાપાર નિષેધ્યો છે જેણે એવો છતો (અવગ્રહમાં પેસીને,
વિધિ પૂર્વક બેસી, સાધુ ડાળા ઢીંગણ ઉપર અને શ્રાવક ચરવળા
ઉપર મુહપત્તિ મુદ્રી બે હાથ લલાટે લગાડી, ગુરુના ચરણોને
સ્પર્શવાને) આ પ્રમાણે કહે,—

“ અહોકાયં, કાયસંકાસં. ”

અર્થ—અધઃકાય અર્થાત્ આપના પગોને મારા હાથ અને
લલાટે કરી રૂડી રીતે સ્પર્શ કરવાને મને આજ્ઞા આપો ! (ગુરુની
આજ્ઞા પામીને, ગુરુના ચરણ પ્રત્યે પાતાના હાથ તથા મસ્તકે
કરી સ્પર્શે. પછી ઉભો થઈ મસ્તકે બે હાથ લગાડી ગુરુની
મુનમુખ દષ્ટિ રાખી.)

“ ખમણિજ્ઞો ભે ” ઇત્યાદિ પદો કહે.

અર્થ—હે ભગવંત ! કાંઈ ખેદ ઉપજાવ્યો હોય તે ખમજો.

અહ્ય ગ્લાનિવાળા એવા આપને ઘણાં સમાધિભાવે કરોને (આપનો) દિવસ વીત્યો છે?

શુરુ તહત્તિ કહે તેમજ વ્યતીત થયો છે.

પછી શિષ્ય કહે.

જ-તા ભે ॥ ૪ ॥

અર્થ—હે કર્ણાસમુદ્ર ! આપને તપ, નિયમ, સંયમ,

સ્વાધ્યાય રૂપ યાત્રા અવ્યાબાધપણે વર્તે છે ?

શુરુ કહે તુભ્લંપિવદ્ભ્યે? તમને પણ વર્તે છે ?

પછી શિષ્ય કહે.

જ-વ-ણિજ્ઞં ચ ભે ॥ ૫ ॥

અર્થ—ઇન્દ્રિય અને નો ઇન્દ્રિયથી પીડા નહીં પામતું એવું

આપનું શરીર છે ?

શુરુ કહે એવં એમજ છે.

ખામેભિ, ખમાસમણો ! દેવસિઅં

વઇઝ્ઞમં ॥ ૬ ॥

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! દિવસ સંબંધી મારા અપરાધ પ્રત્યે

હું ખામું છું. શુરુ કહે (અહમ્ભિ ખામેભિ તુમં) હું પણ તને ખામું છું,

આવરિસઆગે, પડિક્કમામિ ખમા- સમાણાણું દેવસિઆગે આસાયણાગે,

અર્થ—અવશ્ય કર્તવ્ય જે ચરણ સિત્તરી અને કરણ સિત્તરી આદિ સેવતાં-પાળતાં જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે થકી હું નિવર્તુ છું. (વળી) ક્ષમાશ્રમણ સંબંધી દિવસને વિષે થઈ હોય એવી આશાતનાએ કરીને,

કેવી અશાતનાએ કરીને ?

તિત્તીસન્નયરાગે, જંકિંચિમિચ્છાગે માણુદુક્કડાગે વયદુક્કડાગે કાયદુક્કડાગે;

૧ ગુરુ મહારાજ સંબંધી તેત્રીશ અશાતના અવશ્ય વર્ણવી જોઈએ. તે આ પ્રમાણે—

૧-૬ ગુરુ મહારાજની ૧ અગાડી, ૨ પડખે (અંતે પાસે) તેમજ અ-
લંત ૩ નળદીક અડકીને ૧ ચાલતાં, હોડતાં ૨ ઉભા રહેતાં અને ૩ ખેસતાં
આશાતના લાગે છે. પરંતુ જે ખાસ અગત્યના કારણસર તેમ કરવું પડે,
તો આશયશુદ્ધિથી અને અધિક લાભના કારણથી આશાતના દોષ ગણાતો
નથી. એમ દરેકના ત્રણ ત્રણ ભેદ કરતાં તેના ૬ ભેદ થઈ શકે છે. ૧૦ ગુરુ
મહારાજ પહેલાં બોજન વખતે ચલુ કરી લેવાથી કે આવ્યમન લેવાથી દોષ
લાગે. ૧૧ બાહેરથી ગુરુ સાથે આવ્યા છતાં જે ગુરુમહારાજ થકી પહેલાં
ગમણગમણે આલોવે ઝટલે ‘દરિયાવહી’ પડિક્કમે તો ગુરુનો અનાદર-
વિનયભંગ કરવાથી દોષ લાગે. ૧૨ રાત્રિસંથારે કયાં બાદ ગુરુ મહારાજ
દંઢ પછે કે બોલાવે ત્યારે સાંભળ્યું, નહિ સાંભળ્યું કરી કશે ઉત્તર નહિ
આપતાં કેવળ મૌનજ ધારી રહે તો આશાતના લાગે. ૧૩ ગુરુ પાસે આ-

અર્થ—તેત્રીસ આશાતના મધ્યેથી જે કાંઈ મિથ્યા ભાવ રૂપ આશાતના થઈ હોય તેણે કરીને, મન સંબંધી પાપ તે રૂપ આશાતનાએ કરીને, વચન સંબંધી પાપ તે રૂપ આશાતનાએ કરીને, શરીર સંબંધી પાપ તે રૂપ આશાતનાએ કરીને,

વેલા કોઈ ગૃહસ્થાદિકને વશ કરી લેવા ગુરુ મહારાજ તેમને બોલાવે તે પહેલાં પોતે બોલાવી લે, તો ગુરુઆશાતના લાગે, ૧૪ ભિક્ષાવૃત્તિથી આણેલા આહાર પાણી પ્રમુખ ગુરુ મહારાજ પાસેજ પ્રથમ હાજર કરી દેવાં જોઈએ અને ગોચરી પણ ત્યાંજ આલોવવી જોઈએ, તેને બદલે તેમ નહિ કરતાં તે સંબંધી ઇચ્છા મુજબ વર્તતાં એટલે ગુરુ પહેલાં ઉતાવળ કરી આવેલી ગોચરી કોઈ સાધુ જોઈ લે તેમજ તે બીજા સાધુ પાસે આજોવી લે, તો ગુરુ આશાતના લાગે. ૧૫ આવેલી ગોચરી ગુરુ પહેલાં બીજાને બતાવી દે તો દોષ લાગે. ૧૬ આવેલાં આહાર પાણી વાપરવા બીજાને નિમંત્રણ કરીને પછી ગુરુ મહારાજને નિમંત્રણ કરે તો તેથી અનાદરદોષ લાગે. ૧૭ ખાત્ર મધુર પદાર્થ ભિક્ષામાં આવેલો જાણી આપઈચ્છાએ ગુરુને પૂછ્યા વગર પોતાને ગમે તેને આપી દેવાથી અશાતના લાગે. ૧૮ સરસ સ્નિગ્ધ પદાર્થ આવેલો હોય તો તે ગુરુદિકને નહિ આપતાં પોતેજ આરોગી જાય, તો ગુરુઆશાતના લાગે. ૧૯ ગુરુ મહારાજ સાદ કરી બોલાવે ત્યારે બહેરાની પેરે કશો પણ ઉત્તર પાછો ન આપે, શ્રન્યવત્ બેસી રહે; તો દોષ લાગે. ૨૦ બ્યારે કોઈ વડીલ સાધુ સાદ કરે ત્યારે સામા થઈ જેમ આવે તેમ બોલે—આ મારી કંડે લાગ્યા છે, મનેજ દેખ્યો છે, આમની સાથે ક્યાંથી પાનાં પડ્યાં, ઇસાદિક કંડુ ભાષણ કરતાં દોષ લાગે, ૨૧ ગુરુ પાસે જઈ નમ્રપણે જવાબ દેવાને બદલે પોતાને આસને બેઠા બેઠા ઉત્તર આપવાથી ગુરુ આશાતના લાગે. ૨૨ શું કંડો છો ? શું છે ? કંડોને ! ઇસાદિક વિનયરહિત ભાષણ ગુરુ સાથે કરતાં અશાતના લાગે. ૨૩ કંઈ કામ કરવા ગુરુ મહારાજ શિષ્યને બોલાવે ત્યારે તોછડાઈ ભરેલી રીતે બોલે કે

કોહાએ, માણાએ, માયાએ, લોભાએ,

અર્થ—કોધરૂપ; માનરૂપ, માયારૂપ, અને લોભરૂપ આશા-
શાતનાએ કરીને;

તમેજ કરોને, મને શા માટે કહો છો ? અથવા તુંકારાદિ દેતાં ગુરુ આશા-
તના લાગે, ૨૪ વાહ ! અમનેજ દીડા છે ને ! તમે જાતે કેમ કરતા નથી
અથવા ખીજા શિષ્યને કરવા કેમ કહેતા નથી ? એમ ગુરુમહારાજની તર્જના
કરતાં ગુરુઆશાતના લાગે. ૨૫ ગુર્વાદિક વડીલ સાધુએને વ્યાખ્યાન પ્રમુખ
કરતાં દેખી શિષ્ય દુમણો થાય પણ પ્રમુદિત ન થાય, તો ગુરુઆશાતના
લાગે અથવા ગુર્વાદિક વડીલનો કોઈ રાગી હોય તેને દેખી દુમણો થાય તો
તેથી પણ ગુરુઆશાતના લાગે. ૨૬ ગુરુમહારાજ વ્યાખ્યાનાદિક કરતા હોય
ત્યારે 'એ તમે ભુલી ગયા છો, આ વાત તમને યાદ નથી, એનો અર્થ એ
ન હોય' દંત્યાદિક અનુચિત વચન બોલતાં ગુરુઆશાતના લાગે. ૨૭ અથવા
એ યામન હું તમને પછી સારી રીતે સમજાવીશ એમ આપ હહાપણ
જનાવવા સમા સમજા બોલી, ચાલતી કયાનો ભંગ કરે, તો તેથી ગુરુ આ-
શાતના લાગે. ૨૮ અથવા એવે અવસરે આવીને શિષ્ય કહે કે મહારાજ !
ગોરસી વેળા કે આહાર વેળા થઈ ગઈ છે એમ કહીને પર્વદાનો ભંગ કરે
તો ગુરુઆશાતના લાગે. ૨૯ અથવા પર્વદા ઉઠી ગઈ ન હોય એટલામાં
આપ હહાપણ જનાવવા માટે ગુરુમહારાજે વ્યાખ્યાનમાં કહેલીજ વાત વધારે
વિસ્તારી જનાવે તો ગુરુઆશાતના લાગે. ૩૦ ગુરુ સંબંધી શય્યા-સંથારા
પ્રમુખને પોતાના પગ વિગેરેથી સંઘટ્ટ કરી પાછું ખમાવે નહિ તો આશાતના
લાગે. ૩૧ ગુરુની શય્યા કે સંથારિક ઉપર પોતે બેસે કે આજોટ કે અ-
સખ્ય રીતે તેંતો સ્પર્શ કરે તો ગુરુઆશાતના લાગે. ૩૨ ગુરુ થકી ઉઘા
આસને બેસે, અથવા ગાત્રી કરી બેસે અથવા ગુરુ જેવા કે તેથી અધિક
મુખ્યવાળાં વસ્ત્ર વાપરે તો દોષ લાગે. ૩૩ ગુરુ જેવા સમાન આસન ઉપર
બેસે અથવા ગુરુ જેવાં સમાન વસ્ત્ર લઈ વાપરે તો ગુરુઆશાતના લાગે.

સંવકાલિઆએ, સંવમિચ્છોવયારાએ,
સંવધમ્માઈક્રમાણાએ આસાયાણાએ,

અર્થ—સર્વ કાળ સંબંધી, સર્વ મિથ્યા ઉપચાર અર્થાત્
કુલ કપટરૂપ આશાતનાએ કરીને તેમજ અષ્ટ પ્રવચન માતારૂપ
સર્વ ધર્મકરણીને અતિક્રમવા રૂપ આશાતનાએ કરીને,

જે મે અઈઆરો,ક્યો, તસ્સ ખમા-
સમણો ! પડિક્કમામિ નિંદામિ ગરિહામિ
અપ્પાણું વોસિરામિ ॥

અર્થ—જે મારા જીવે અતિચાર કર્યો હોય તે સંબંધી
હે ક્ષમાશ્રમણ ! આપની સમીપે હું પડિકકમું છું, આત્મસાક્ષ-
એ નિંદુ છું, ગુરૂની સાક્ષીએ વિશેષ નિંદુ છું અને પાપિષ્ઠ
આત્માને વોસિરાવું છું અર્થાત્ છોડવું છું.

ખીજી વારના વાંદણાએ “ આવસ્સિસઆએ ” પદ ન કહેવું.
ર.ઈપડિકકમણામાં રાઈ વઈકકંતા પખખીએ, પખખો વઈકકંતો
ચોમાંસીએ ચઉમાસી વઈકકંતા અને સંવચ્છરીએ સંવચ્છરો
વઈકકંતો એવી રીતે પાઠ કહેવો.

પદ (૫૮) ગુરૂ (૨૫) લઘુ (૨૦૧) સર્વ વર્ણ (૨૨૬)

ઇતિ સુગુરૂવાંદણાં સૂત્ર. ૨૯

૩૦ ॥ અથ દેવસિચ્ચં આલોઠિં સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

દેવસિચ્ચં—દિવસ સંબંધી અતિચાર. આલોઠિં—પ્રકાશું
 ઇચ્છં આલોએમિ—આપનું વચન જો-જો.
 અંગીકાર કરું છું અને પ્રકાશું છું. મે-મેં.

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહભગવન્! દેવસિચ્ચં
 આલોઠિં? ઇચ્છં, આલોએમિ. જો મેં ૦ ઇતિ.

અર્થ—હે ભગવાન્! આપની ઇચ્છા પૂર્વક આજ્ઞા આપો
 (તો) દિવસ સંબંધી (જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે) પ્રકાશું.
 શુરૂ કહે “આલોહ” પ્રકાશો. શિષ્ય કહે. આપનું વચન અંગીકાર
 કરું છું અને પ્રકાશું છું જે મેં ઇત્યાદિ બાકીનો પાઠ ઇચ્છામિ
 હામિ પેઠે સમજવો.

૩૧ ॥ અથ સાતલાખ સૂત્ર ૧ ॥

સાત લાખ પૃથિવીકાય, સાત લાખ
 અપ્કાય, સાત લાખ તેઉકાય, સાત લાખ

૧ યોગી એટલે જીવને ઉપજવાનાં સ્થાનક તે બધા જીવોનાં મળીને
 ૮૪ લાખ ઉત્પત્તિ સ્થાન છે. સ્થાનક તો તે કરતાં પણ વધારે છે પણ
 વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શવંતે કરી જેટલાં સ્થાનક સરખાં હોય તે એક

વાઉકાય, દશ લાખ પ્રત્યેકવનસ્પતિકાય,
 ચૌદ લાખ સાધારણ વનસ્પતિકાય, બે લાખ
 બેઠંદ્રિય, બે લાખ તેઠંદ્રિય, બે લાખ ચૌરિં-
 દ્રિય, ચાર લાખ દેવતા, ચાર લાખ નારકી,
 ચાર લાખ તિર્યચ પંચેંદ્રિય, ચૌદ લાખ
 મનુષ્ય. એવંકારે ચોરાશી લાખ જીવાયો-
 નિમાંહે, મહારે જીવે જે કોઈ જીવ હણ્યો
 હોય, હણ્યાવ્યો હોય, હણુતાં પ્રત્યે અનુમોદો
 હોય, તે સર્વે મને, વચને, કાયાયે કરી,
 તસ્મિન્મિદ્યામિ દુઃકરં ॥ ઇતિ. ॥

અર્થ સુગમ છે.

સ્થાનક ગણાય, તેની ગણતરી આ પ્રમાણે છે—પૃથ્વીકાયના મૂળભેદ ૩૫૦
 તેને પાંચ વર્ણે ગુણુતાં ૩૭૫૦) થયા, તેને બે ગંધે ગુણુતાં ૧૫૦૦) થયા,
 તેને પાંચ રસે ગુણુતાં ૧૭૫૦૦) થયા, તેને આઠ સ્પર્શે ગુણુતાં ૧૪૦૦૦૦)
 થયા, તેને પાંચ સંસ્થાને ગુણુતાં સાત લાખ ભેદ પૃથ્વીકાયના થાય; એમ
 બધાની ગણતરી કરવી. ઉપરોક્ત ૮૪ લાખ જીવોની માંહે ઉત્પન્ન થયેલ
 હરકોઈ જીવને હણ્યો હોય, હણ્યાવ્યો હોય, અગર હણુતાંને અનુમતિ આપી
 હોય તે સંબંધી મિથ્યાદુષ્ટ આ સૂત્રવડે દેવાનું છે.

૩૦ ॥ અથ દેવસિચ્ચં આલોહિં સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

દેવસિચ્ચં—દિવસ સંબંધી અતિચાર.	આલોહિં—પ્રકાશું
ઇચ્છં આલોએમિ—આપનું વચન	જે-જે.
અંગીકાર કરું છું અને પ્રકાશું છું.	મે-મેં.

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહભગવન્ ! દેવસિચ્ચં
આલોહિં ? ઇચ્છં, આલોએમિ. જે મેં ૦ ઇતિ.

અર્થ—હે ભગવાન્ ! આપની ઇચ્છા પૂર્વક આજ્ઞા આપો (તો) દિવસ સંબંધી (જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે) પ્રકાશું. શુરૂ કરો “આલોહ” પ્રકાશો. શિષ્ય કરે. આપનું વચન અંગીકાર કરું છું અને પ્રકાશું છું જે મેં ઇત્યાદિ બાકીનો પાઠ ઇચ્છામિ હામિ પેઠે સમજવો.

૩૧ ॥ અથ સાતલાખ સૂત્ર ૧ ॥

સાત લાખ પૃથિવીકાય, સાત લાખ
અપ્કાય, સાત લાખ તેહિકાય, સાત લાખ

૧ માની એટલે જીવને ઉપજવાનાં સ્થાનક તે બધા જીવોનાં મળીને ૮૪ લાખ ઉત્પત્તિ સ્થાન છે. સ્થાનક તો તે કરતાં પણ વધારે છે પણ વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શવંદ કરી જેટલાં સ્થાનક સુરખાં હોય તે એક

વાઉકાય, દશ લાખ પ્રત્યેકવનસ્પતિકાય,
 ચૌદ લાખ સાધારણ વનસ્પતિકાય, બે લાખ
 બેઠંદ્રિય, બે લાખ તેઠંદ્રિય, બે લાખ ચૌરિં-
 દ્રિય, ચાર લાખ દેવતા, ચાર લાખ નારકી,
 ચાર લાખ તિર્યચ પંચેંદ્રિય, ચૌદ લાખ
 મનુષ્ય. એવંકારે ચોરાશી લાખ જીવાયો-
 નિમાંહે, મહારે જીવે જે કોઈ જીવ હણ્યો
 હોય, હણાવ્યો હોય, હણુતાં પ્રત્યે અનુભોધો
 હોય, તે સર્વે મને, વચને, કાયાયે કરી,
 તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં ॥ ઇતિ. ॥

અર્થ સુગમ છે.

સ્થાનક ગણાય, તેની ગણતરી આ પ્રમાણે છે—પૃથ્વીકાયના મૂળભેદ ૩૫૦
 તેને પાંચ વર્ણે ગુણુતાં (૩૭૫૦) થયા, તેને બે ગંધે ગુણુતાં (૧૫૦૦) થયા,
 તેને પાંચ રસે ગુણુતાં (૧૭૫૦૦) થયા, તેને આઠ સ્પર્શે ગુણુતાં (૧૪૦૦૦૦)
 થયા, તેને પાંચ સંસ્થાને ગુણુતાં સાત લાખ ભેદ પૃથ્વીકાયના થાય; એમ
 બધાની ગણતરી કરવી. ઉપરોક્ત ૮૪ લાખ જીવોની માંહે ઉત્પન્ન થયેલ
 હરકોઈ જીવને હણ્યો હોય, હણાવ્યો હોય, અગર હણુતાંને અનુમતિ આપી
 હોય તે સંબંધી મિથ્યાદુષ્ટ આ સૂત્રવડે દેવાનું છે.

૩૨ ॥ અથ અઢાર પાપસ્થાનક સૂત્ર. ॥

શબ્દાર્થ

પ્રાણાતિપાત-બીજના નાશ ચિંતવવો.	પ્રાણનો મૃષાવાદ-અસત્ય બોલવાનાં પરિણામ.
મૈથુન-વિષયભોગની પરિણામ.	અદત્તાદાન-પારકી વસ્તુ ધણીની સંમતિ વિના લઈ લેવાની વૃત્તિ.
ક્રોધ-બીજની ઉપર તીવ્ર પરિણામે મુખ વગેરે અવયવો તપાવવાં.	પરિગ્રહ-નવ પ્રકારે આલ્સ અને ચૌદ પ્રકારે અભ્યતર વસ્તુ વગેરેની વાંછા,
માયા-ગુપ્તપણે સ્વાર્થવૃત્તિ સિદ્ધ કરવાની ઇચ્છા.	માન-પ્રાપ્ત અથવા અપ્રાપ્ત વસ્તુનો અહંકાર.
રાગ-પૌદ્ગલિક વસ્તુ ઉપર પ્રીતિ.	લોભ-ધનાદિ સપત્તિને એકઠાં કરી સંગ્રહ કરી રાખવાની મનોવૃત્તિ.
દ્વેષ-અણુગમના છાદિ પદાર્થો ઉપર અરૂચિ.	કલહ-બીજની સાથે વિખવાદ કરવાની વૃત્તિ.
અભ્યાખ્યાન-નહીં દીકરું અને નહીં સાંભળેલું પરજીવને આળ દેવું.	પૈશ્વન્ય-પરજીવના દોષની ચાડી ખાવી, રતિઅરિત-મુખ દુઃખ : આવે હર્ષ શોક દરવો.
પરપરિવાદ-ગુણી વા. નિર્ગુણી જીવની નિંદા કરવી.	મિથ્યાત્વશબ્દ-વ્યવહારથી કુદ્દેવ, કુગુર અને કુધર્મ સેવવાની અભિલાષા અને નિશ્ચયથી આત્મસ્વરૂપના અનુભવને વિદ્યક્તાર્થ આત્માના પરિણામ.
માયામૃષાવાદ-કપટવૃત્તિથી અસત્ય બોલી જી કરીને લોકોને દગવાનાં પરિણામ.	

પહેલે પ્રાણાતિપાત, બીજે મૃષાવાદ, ત્રીજે અદત્તાદાન, ચોથે મૈથુન, પાંચમે

પરિગ્રહ, છઠ્ઠે ક્રોધ, સાતમે માન, આઠમે
 માયા, નવમે લોભ, દશમે રાગ, અગિયા-
 રમે દ્વેષ, બારમે ક્લેશ, તેરમે અભ્યાખ્યાન,
 ચૌદમે પૈશુન્ય, પંદરમે રતિ અરતિ, સોલસમે
 પરપરિવાદ, સત્તરમે માયામૃષાવાદ, અઠારમે
 મિથ્યાત્વશબ્દય; એ અઠારપાપસ્થાનકમાંહે
 મહારે જીવે જે કોઈ પાપ સેવ્યું હોય, સેવ-
 રાવ્યું હોય, સેવતાં પ્રત્યે અનુભોધું હોય,
 તે સર્વે મને, વચને, કાયાયે કરી મિચ્છામિ
 દુઝડં ॥ ઇતિ ॥

અર્થ—પરજીવના પ્રાણનો નાશ ચિંતવવો તે પ્રાણાતિપાત,
 અસત્ય બોલવાના પરિણામ તે મૃષાવાદ; પારકી વસ્તુ ધણીની
 સંમતિ વિના લઈ લેવાની વૃત્તિ તે અદત્તાદાન; વિષયલોગની
 વાંચ્છા રૂપ પરિણામ તે મૈથુન; નવ પ્રકારે બાહ્ય અને *ચૌદ પ્રકારે
 અભ્યંતર વસ્તુ આદિની વાંચ્છા અથવા મૂર્ચ્છા તે પરિગ્રહ;
 પરની ઉપર તીવ્ર પરિણામે મુખાદિ અવયવ તપાવવા તે ક્રોધ;
 પ્રાપ્ત વા અપ્રાપ્ત વસ્તુનો અહંકાર તે માન; ગુપ્તપંથે સ્વાર્થવૃત્તિ

* મિથ્યાત્વ, ત્રણ વેદ, હાસ્ત્યાદિ પદ્ધત્ અને ચાર કષાય.

સિદ્ધ કરવાની વાંચ્છા તે માયા; ધનાદિ સંપત્તિને એકઠાં કરી
 સંગ્રહ રાખવાની મનોવૃત્તિ તે લોભ; પૌદ્ગલિક વસ્તુ ઉપર પ્રીતિ
 તે રાગ; અણુગમતા જીવાદિ પદાર્થો ઉપર અણ્વિ તે દ્વેષ; પરની
 સાથે વિખવાદ કરવાની વૃત્તિ તે કલહ; પરજીવને નહીં દીઠેલું,
 નહીં સાંભળેલું આજ દેવું તે અભ્યાખ્યાન; પર જીવના દોષની
 ચાટી ખાવી તે પૈશુન્ય; મુખ દુઃખ આવે હર્ષ, શોક કરવો તે
 રતિઅરિત; ગુણી વા નિર્ગુણી જીવની નીંદા કરવી તે પરપરિ-
 વાદ; કપટવૃત્તિથી અસત્ય બોલી છળ કરીને લોકોને ઠગવાના
 પરિણામ તે માયામૃષાવાદ; વ્યવહારથી કુદેવ કુચુડ એને કુધર્મ
 સેવવાની અભિલાષા અને નિશ્ચયથી આત્મસ્વરૂપના અનુભવને
 વિગ્નઠર્તારૂપ આત્માના પરિણામ તે મિથ્યાત્વ શબ્દ, એ અઢાર
 પ્રકારે જીવને ચિત્તમાં જે પાપરૂપ ભાવ ઉત્પન્ન થાય તે ભાવ
 પાપ અને તે ભાવની ચિકાશથી જીવને સત્તાયે કર્મના દળીયાં
 લાગે તે દ્રવ્ય પાપ કહેવાય છે.

ઇતિ અઢાર પાપસ્થાનક સૂત્ર. ૩૨

૩૩ ॥ અથ વંદિતા સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

વંદિત-વાંદીત.

સંવસિદ્ધે-સર્વજ એવા તીર્થ કર તથા

ધર્મમાયરિએ-ધર્મગ્રાહક.

સિદ્ધ ભંગવંતે.

સંવસાદુ અ-આચાર્ય ઉપાધ્યાય ઈચ્છામિ-હું ઇચ્છું છું.

વર્ગે સર્વ સાધુઓને.

પરિક્રમિઉ-પ્રતિક્રમવાને.

* ધાવકને દિવસ સંગ્રામી લાગેલા અતિચારને આસોચવાને અર્થ.

સાવગધભ્રમાઈઆરસ-આવક ધ-વયાઈઆરો-વતોને વિષે અતિચાર
મને વિષે લાગેલા અતિચારથી. લાગ્યા હોય.

નાણે-જ્ઞાનને વિષે.

તહ-તથા.

દંસણે-દર્શનને વિષે.

ચરિત્તે-ચરિત્રને વિષે.

સુહુમો-સૂક્ષ્મ.

બાયરો વા-અથવા બાદર.

દુવિહિ-એ પ્રકારનો.

પરિગાહમિ-પરિગ્રહ.

સાવજજે-સાવદ-પાપવાળો.

બહુવિહિ-બહુ પ્રકારનો.

આરંભે-આરંભ.

કારાવણે-બીજની પાસે કરાવવાથી.

અ-અનુમોદવાથી.

કરણે-પોતાની જાતે કરવાથી.

પડિક્કમે-હું પડિક્કમું છું.

દેસિઅ-દિવસ સંબંધી.

સવ્વ-સર્વ અતિચાર પ્રત્યે.

ઇંદિએહિં-ઇંદ્રિયો વડે કરી.

બદ્ધ-બાંધ્યું હોય.

કસાએહિં-કષાયે કરી.

અઉહિં-ચાર.

અપ્પસત્થેહિં-અપ્રશન્ત ભાવે કરી.

રાગેણ-રાગે કરી.

વ-અથવા.

દોસેણ-દોષે કરી.

નિગ્ગમણે-આવતાં.

આગમણે-જતાં.

ચંકમણે-આમતેમ ફરતાં.

હાણે-મિથ્યાત્વીના સ્થાને ઉભા રહેતાં.

અભિઓગે-રાજ અથવા ઘણા

અણાભોગે-ઉપયોગ વિના,

લોકાના આગ્રહથી,

નિઓગે-પરાધીનતાના કારણથી.

સંકા-જન વચનમાં શંકા.

કંખ-અન્ય મનની ધચ્છા.

વિગિચ્છા-સાધુ સાધ્વીની મલિનતા

પસંસ-મિથ્યાત્વીની પ્રશંસા.

દેખી દુથંછા કરવી અથવા

તહ-તેમજ.

ધર્મના ફળનો સંદેહ.

સંથવો-પરિચય,

કુલિંગીસુ-મિથ્યાત્વીનો.

આ સૂત્ર સાંજરે સૂર્ય અર્ધ અસ્ત પામેલો હોય તે વખતે કહેવાનું છે.
આવકના બાર વ્રત વગેરેમાં લાગેલા ૧૨૪ અતિચાર આ સૂત્રવડે આલો-
વવામાં આવે છે.

સમ્મતરસ-સમકિંપના,

છકાય-છકાયના.

પયણે-પોતે રાંધનાં.

જે-જે.

અત્તહા-પોતાને અર્થે.

ઉભયહા-પોતાને તથા પરને ખાતેને
અર્થે.

અણુવ્યયાણું-અણુવ્રતને વિષે.

તિણ્હું-તણું.

ચઉણ્હું-ચાર.

પઠમે-પહેલા.

થૂલગ-થૂળ.

વિરમ્યા-વિરિતિનું ઉલ્લધન કરીને.

અપ્પસત્થે-અપ્રશસ્તભાવે વર્તતાં.

પમાયપ્પસંગેણું-પ્રમાદના પ્રસંગથી.

ખંધ-દોરડા વડે ખાંધવો.

અમ્મભારે-તેના ઉપર ધણો ભાર ભરવો.

બુચ્છેએ-અંતરાય કરવો.

મ્મમારે-અતિચાર મધ્યે.

અધિચારે-અતિચારમાં;

સમારંભે-સમારંભને વિષે પ્રવર્તવાથી.

પયાવણે-ગીઝની પાસે રંધાવતાં.

દાસા-દોષ લાગ્યા હોય.

પરહા-પરને અર્થે.

થેવ-નિશ્ચે.

પંચણ્હું-પાંચ.

ગુણુવ્યયાણું-અણુવ્રતને વિષે

સિખખાણું-શિક્ષાવ્રતને વિષે

પડિક્કમે-હું પડિક્કમું છું.

અણુવ્યયમિ-અણુવ્રતને વિષે

પાણાધવાય-પ્રાણાતિપાતની.

આયચ્ચિમ્-જે આચરણ સેવ્યાં હોય

મ્મથ-અહીંઆં.

વહું-જીવને મારવો.

છવિચ્છેએ-તેના અવયવને છેદવાં.

ભત્તપાણુ-તે ભાતપાણી-ચારાનો.

પઠમવચરસ-આ પહેલા વ્રતના.

વંદિતુ સંવસિદ્ધે ધમ્માયરિ એઅસ-
વસાહૂ અ ॥ ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં સાવ-

૧ સ્વસ્થાનાત્ત યત્પરસ્થાનં, પ્રમાદસ્ય વશાદ્ ગતઃ ।

તર્થેવ કમણં જૂયઃ, પ્રતિક્રમણુમુચ્યતે ॥

ગધમ્માઈઆરસ^૧ ॥ ૧ ॥

અર્થ—સર્વાંશ એવા તીર્થ કર તથા સિદ્ધ ભગવંતને વળી ધર્માચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સર્વ સાધુને વાંદીને, શ્રાવક ધર્મને વિષે લાગેલા અતિચાર થકી પ્રતિક્રમવાને હું ઇચ્છુ છું,

સામાન્યથી સર્વ વ્રતના અતિચાર.

જો મે વયાઈઆરો, નાણે તહ દંસણે
ચરિત્તે અ ॥ સુહુમો અ બાયરો વા તં નિંદે
તં ચ ગરિહામિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—જ્ઞાનને વિષે તથા દર્શનને વિષે તથા ચારિત્રને વિષે અને ચ શબ્દથકી તપને વિષે તથા વીર્યને વિષે અને સંલેખનાને વિષે (વળી) જે અતિસાર મને વ્રતોને વિષે સૂક્ષ્મ વા બાહર લાગ્યો હોય, તેને નિંદુ છું અને ગુરૂની સમક્ષ ગર્હુ છું. ૨

પરિગ્રહના અતિચાર.

દુવિહે પરિગ્ગહંમી, સાવજ્જે બહુવિ-
હે અ આરંભે, કારાવણે અકરણે, પડિક્કમે
રહેસિઅં સંવં ॥ ૩ ॥

૧ પંચમીસ્થાને પછી ચક્ષુ કર્માણિ પછી.

૨ રાધયં, પજિખઅં, ચોમાસિઅં, સંવચ્છરિઅં, વા યથાયોગ્યં, આર્પત્વાહ વંકાર લોપઃ

અર્થ—એ પ્રકારનો પરિગ્રહ છે—અચિત્ત અને અચિત્ત તેમજ સાવધ-પાપવાળો અને બહુ પ્રકારનો આરંભ તે બંનેને કરાવવાથી, પોતે કરવા થકી અને બીજા કરનારાઓને અનુમોદવા થકી; જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વ અતિચાર પ્રત્યે પ્રતિક્રમું છું. ૩

જ્ઞાનના અતિચાર.

જં બદ્ધમિદિએહિં ચઉહિં કસાએહિં
અપ્પસથેહિં ॥ રાગેણ વ દોસેણ વ, તં નિદે
તં ચ ગરિહામિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—ઈંદ્રિયોવડે કરી તથા ચાર કષાયે કરી, અપ્રશસ્ત ભાવે કરી, રાગે કરી વા દોષ વડે કરી જે અતિચારરૂપ અશુભ-કર્મ બાંધ્યું હોય તેને આત્માની સાથે નિંદું છું અને ગુરૂની સાથે ગદું છું ૪

સમ્યગ્દર્શન અને ચક્ષુદર્શનના અતિચાર.

આગમાણે નિગગમાણે, ઠાણે ચંકમાણે
આણુભોગે ॥ અભિઓગે, અનિઓગે, પહિ-
ક્રમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૫ ॥

અર્થ—ઉપયોગરહિતપણે રાગના વા ઘણા લોકના આગ્રહ થકી તથા પરાધીનતાના કારણથી (સિધ્યાત્વીના મંદિરાદિકને

વિ.) જતાં આવતાં, તેમના સ્થાનકે ઉભા રહેતાં, ત્યાંજ આમ તેમ કરતાં જે અતિચારરૂપ પાપકર્મ બાંધ્યું હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વને પ્રતિક્રમું છું. ૫

સમ્યક્ત્વના અતિચાર.

સંકા કંખ વિગિચ્છા, પસંસ તહ સં-
થવો કુલિંગીસુ ॥ સમ્મત્તરસઘચારે, પડિ-
ક્રમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૬ ॥

અર્થ—જિન વચનમાં શંકા, અન્યમતની વાંચ્છા, ધર્મના ક્ષણનો સંદેહ વા સાધુ સાધ્વીના મલિન ગાત્ર તથા વસ્ત્ર દેખી દુગંચ્છા કરવી; મિથ્યાત્વીની પ્રશંસા તથા તેમનો પરિચય, એ સમ્યક્ત્વના અતિચાર મધ્યે દિવસ સંબંધી જે પાપ બાંધ્યું હોય તે સર્વને પડિક્રમું છું. ૬

છકાયસમારંભે, પયાણે અ પયાવાણે
અ જે દોસા ॥ અત્તઠ્ઠા ય પરઠ્ઠા, ઉભયઠ્ઠા
એવ તં નિદ્દે ॥ ૭ ॥

અર્થ—પોતાને અર્થે તથા પરને અર્થે વળી પોતાને તથા પરને એ બન્નેને અર્થે (અશનાદિ આહારને) પોતે રાંધતાં, બીજા પાસે રંધાવતાં અને બીજા રાંધતા હોય તેને અનુમોદન દેતાં, છકાયના સમારંભને વિષે પ્રવર્તવા થકી જે (કર્મેબંધરૂપ) દોષ લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું. ૭

સામાન્યથી ખાર વ્રતના અતિચાર.

પંચાણુ-માણુવ્યાણુ^૧, ગુણુવ્યાણુ^૨
ચ તિણુમધ્યારે ॥ સિખખાણુ^૩ ચ
ચઉણુ, પડિક્કમે દેસિચ્ચં સંવં ॥ ૮ ॥

અર્થ—પાંચ આણુવ્રતને વિષે, ત્રણ ગુણુવ્રતને વિષે, ચાર શિક્ષાવ્રતને વિષે અને તપ સંલેષણાદિને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસસંખંધી સર્વ અતિચારને હું પડિક્કમું છું. ૮

પઠમે આણુવ્યામિ, થૂલગ-પાણુઘવા-
ચવિરઘચ્ચે ॥ આચરિય-મચ્ચસૂત્થે, ઇત્થ
પમાચચ્ચસંગેણુ ॥ ૯ ॥

અર્થ—અહીંયા પહેલા આણુવ્રતને વિષે; પ્રમાદના પ્રસંગ થકી ચપ્રશસ્ત ભાવે વર્તવા થકાં સ્થૂલ પ્રાણુતિપાતની નિવૃત્તિનું ઉદ્વંધન કરીને જે આચરણ સેવ્યાં હોય તે જેમ કે-૯

વહ ખંધ છવિચ્છેચ્ચે, અઘભારે ભત્તપા-

૩ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થયા પછી પ્રાપ્ત થાય માટે અનુવ્રત અને મહાવ્રતની અપેક્ષાએ નહાના માટે આણુવ્રત તે પાંચ છે. તે પાંચ મૂળ ગુણુ છે.

૨ મૂળ ગુણુને વિશેષ ગુણુ કરવાવાળા તેથી ગુણુવ્રત તે ત્રણ છે.

૩ શિષ્યને વિદ્યા ગ્રહણની પેઠે વારંવાર સેવન કરવા યોગ્ય હોવાથી શિક્ષાવ્રત, તે ચાર છે, ચારવ્રત માટેલા પહેલા આઠ વ્રતો યાવત્કથિત (દાખમના) અને આ ચાર વ્રત હવરકાવિક (થોડાકાળ માટે) સમજવા.

જીવુચ્છેએ ॥ પદમવયસ્સ-ઈઆરે, પડિક્કમે
દેસિઅં સવ્વં ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—(દ્વિપદાદિ જીવને) મારવો; ૧દોરડાવડે બાંધવો; તેના
અવયવને છેદવા; તેના ઉપર ઘણો ભાર ભરવો; તેને ભાત-
પાણી-ચારાનો અંતરાય કરવો; આ પહેલા વ્રતના અતિચાર
મધ્યે જે અતિચાર દિવસસંબંધી લાગ્યા હોય તે સર્વને હું
પડિકકમું છું. ૧૦

શબ્દાર્થ

ખીએ-ખીળ.

અણુવ્યયંમી-અણુવ્રતને વિષે.

પરિથૂલગ-અતિ મોટા.

અસિઅવયણુ-ગુડા વચનની.

વિરમ્મો-વિરતિનું ઉદ્ધંધન કરીને. સહુસા-અણુવિચારે.

રહુસ્સ-એકાંતે (જાની વાત કરનાર દ્વારે-સ્ત્રીએ કડેલી વાત પ્રગટ કરતાં.

ઉપર રાજ્ય વિરહ ગુન્ડો મુકતાં. મોસુવએએ-મોટો ઉપદેશ આપતાં.

ફૂડલેહે-ગુડા દરતાવેજ કરવા. ખીઅ-ખીળ.

વયસ્સમયારે-વ્રતના અતિચારને. તમએ-ત્રીજા.

અણુવ્યયંમિ-અણુવ્રતને વિષે. થૂલગ-મોટા (બાદરપણે).

પરદવ્ય-પારકા દ્રવ્યના.

હરણુ-હરણની.

૩ અહિં કોઈ શંકા કરે કે પ્રાણાતિપાત વિરમણુ વ્રતવાળાને વધાદિ
અતિચાર લાગે નહિ કારણ કે પ્રાણાતિપાત શબ્દે વધાદિનું ગ્રહણ થઈ શકે
નહિ તેથી અતિચાર ન લાગે ! તેને માટે ઉત્તર આપે છે કે મુખ્યતાએ
પ્રાણાતિપાતનુંજ પરચખ્ખાણુ થાય છે તો પણ વધાદિક પ્રાણાતિપાતના
હેતુ હોવાથી તેનું પણ પરચખ્ખાણુ આવી ગયું, માટે વધાદિક કરવાથી
અતિચાર લાગે.

તેનાહડપ્પએગે-ચેરીનોમાલ લેવો.

ચારને સહાય આપવી.

વિરૂઢગમણે-દાણુચેરી વગેરે રાજ્ય

વિરૂઢ આચરવું,

અઉત્થે-ચોથા.

અણુવ્યંચમિ-અણુવતને વિષે.

પરદારગમણુ-પરસ્ત્રી સાથે ગમન

કરવાની.

ઈતર-બીજાએ થોડા વખત માટે

રાખેલી વસ્થાની સાથે વિષય સેવવો.

તિવ્યઅણુરાગે-કામભોગને વિષે

તીવ્ર અનુરાગ કરેવો.

હત્તો-એ પછી.

પંચમંમિ-પાંચમા.

ધણુ-ધન.

ધત્ત-ધાન્ય.

વત્થુ-વર-હાટ.

ગુવન્તે-સોનું.

પરિમાણે-પરિમાણુઉપરાંતરાખવાથી.

હુપએ-દાસદાસીઓ વગેરે એ પગવાળાં

ગમણુ સ-જવાતા.

પરિમાણે-પરિણામથી અધિક જતાં.

ઉદ્ધં-ઉર્ધ્વદિશ.

તિરિચ્ચં-તિડાં ત્રિશ.

મદ્ધઅંતરહા-માર્ગમાં અમુક હદની

અંતરના અંશ અર્થથી વધારે જતાં.

મજ્જમંમિ-મદિના.

તપ્પહિરે-ખોટીને વસ્તુને ખરી જોઈ

કરી લેવાની.

કૂડણ-ખોટા તોલ રાખવા.

કૂડમાણે-ખોટાં માપ રાખવાં.

નિચ્ચં-નિત્યે.

અપરિગ્રહિઆ-કુંવારી કન્યા અ

થવા વિધવાની સાથે વિષય સેવવો.

અણુંગ-ભિન્ન અગોથી ક્રિડા કરવી.

વિવાહ-પોતાના પુત્ર પુત્રી શિવાય.

બીજાના વિવાહ કરવા.

અઉત્થ-ચોથા.

અણુવ્યએ-અણુવતને વિષે.

પરિમાણુપરિચ્છેએ-પરિગ્રહના પરિ

માણુનું ઉદ્ધંધન કરવાથી.

ખિત્ત-ક્ષેત્ર.

રપ્પ-રૂપું.

કુવિચ્ચ-સોના રૂપા શિવાય બીજા

ધાતુઓની વસ્તુઓને.

અઉપ્પયમિ-થોડા વગેરે ચાર પગ

વાળાં ગ્રાણીએને.

દિસાસુ-ત્રિશમાં.

અહે-અર્વાદિશ.

બુદ્ધિ-પરિમાણુ વધારતાં.

પદમંમિ-પહેલા.

ગુણુવચ્ચ-ગુણુવતને વિષે.

મસમિ-માંસ.

પુષ્કે-પુષ્પ.

ગંધ-અરાશ પ્રમુખ ગંધ.

ઉપભોગ-પરીભોગ-ઉપભોગ

પરિભોગ નામના.

ફલે-ફળ.

મદલે-પુષ્પની માળા.

બીઅમિ-બીજ.

ગુણુવચ્ચે-ગુણુવ્રતને વિષે.

બીજ વ્રતના અતિચાર.

બીઅ આણુવચ્ચમિ, પરિથૂલગ-અલિ-
અવચણુવિરઘચો ॥ આચરિઅમપ્પમસ-
તથે, ઇતથ પાણુચપ્પસંગેણુ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—અહીંયા, બીજ આણુવ્રતને વિષે, પ્રમાદના પ્રસંગ થકી અપ્રશસ્ત ભાવ વર્તતાં થકાં અતિશયે કરીને મોટાં જૂઠાંની વિરતિનું ઉદ્વેગન કરીને જે આચરણ કરેલું હોય તે જેમકે—૧૧

સહસા રહસ્સ દારે, મોસુવચ્ચેસે અ
કૂડલેહે અ ॥ બીઅવચસ્સ-ઇઆરે, પડિક્કમે
દેસિઅં સવ્વં ॥ ૧૨ ॥

૧ મોટા જૂઠાણાં પાંચ છે તે આ પ્રમાણે—૧ દેષાદિવડે અવિપ કન્યાને વિપકન્યા કહેવી વગેરે કન્યા સંબંધી ફેરફાર બોલવું તે કન્યાલીક. ૨ થોડા દુધવાળી ગાય (ઉપલક્ષણથી દુઝણા જનાવર) ને ઘણા દુધવાળી અને ઘણા દુધવાળીને થોડા દુધવાળી કહેવી ઇત્યાદિ કહેવું તે ગવાલીક. ૩ પારકી ભૂમિને પોતાની ભૂમિ કહેવી વિગેરે ભૂમ્યાલીક. ૪ ધન ધાન્યાદિ પારકી

અર્થ—આણુવિચારે કોઈના ઉપર આળ મુકતાં, એકાંતે છાની વાત કરનાર ઉપર રાજ્ય વિરૂદ્ધ ગુન્હો મુકતાં, સ્ત્રીએ કહેલી વાત પ્રગટ કરતાં, ખોટો વિપદેશ આપતાં અને જુઠા દસ્તાવેજ કરતાં, ખીન્ન વ્રતને વિષે જે કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વ અતિચારને હું પડિઠ્ઠમું છું. ૧૨

ત્રીજા વ્રતના અતિચાર.

તદ્યમે આણુવ્યયંમિ, થૂલગપરદવ્યહ-
રાણુવિરઘ્યો ॥ આચરિ-મપ્પસત્થે ઇત્થ
પમાયપ્પસંગેણં ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—અહીંયા ત્રીજા આણુવ્રતને વિષે પ્રમાદના પ્રસંગ થકો અપ્રશસ્ત ભાવ વર્તતાં થકાં, ખાદરપણે પરદ્રવ્યના હરણની વિરતિનું ઉદ્ધંધન કરીને જે આચરણ સેવ્યું હોય તે જેમકે—૧૩

તેનાહડપ્પઓગે, તપ્પડિરૂવે વિરૂદ્ધગ-
માણેઅ ॥ કૂડતુલકૂડમાણે, પડિઠ્ઠમે દેસિ-
અં સવ્વં ॥ ૧૪ ॥

યાપણુ રાખી હોય છતાં નથી રાખી એમ જૂઠું બોલી ઓળવવી તે ન્યા-
સાપદાર (અદત્ત વસ્તુને રાખવાથી અદત્તાદાન લાગે છે છતાં વચનની સુખ્યતા કિવાથી અહીં મૃગાવાદપણું ગણ્યું છે.) અને પ લાંચ લઈને અગર મત્સર વડે ખોટી સાક્ષી પૂરવી કૂટરસાક્ષિત્વં, આ પાંચ પેટી પડેલામાં દિપદ સર્વ સંબંધી અને જીવનમાં ચતુષ્પદ સર્વ સંબંધી અહીંનો

અર્થ—ચોરની આણેલી વસ્તુ અર્થાત્ ચોરીનો માલ લેવો, ચોરને સહાય આપવી, ખોટી વસ્તુ ખરી જેવી કરી વેચવી, દાણ-ચોરી પ્રમુખ રાજ્ય વિરુદ્ધ આચરવા અગર શત્રુ રાજના દેશમાં રાજ્ય તરફથી જવાનો નિષેધ કર્યો હોય છતાં વ્યાપારાદિ પ્રસંગે જતાં, ખોટા તોલ રાખવા ખોટા માપ રાખવા; તેથી જે પાપ લાગ્યું હોય તે દીવસ સંબંધી સર્વને હું પડિક્કમું છું. ૧૪

ચોથા વ્રતના અતિચાર.

ચઉત્થે આણુવયંમિ, નિચયં પરદારગ-
માણુ-વિરઘમ્ ॥ આચરિઅમપ્પસત્થે, ઇત્થ
પમાયપ્પસંગેણું ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—અહીંયા ચોથા આણુવ્રતને વિષે પ્રમાદના પ્રસંગ થકી, અપ્રશસ્ત ભાવ વર્તતાં થકાં, નિરંતર પરદાર સાથે ગમન કરવાની વિરતિનું ઉદ્વંધન કરીને જે અચરણ સેવ્યું હોય તે જેમકે—૧૫

અપરિગ્ગહિઆ ઇત્તર, આણુંગ વિવાહ
તિવ્વ-આણુરાગે ॥ ચઉત્થવયસ્સ-ઇઆરે,
પડિક્કમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૧૬ ॥

સમાવેશ છે. ન્યાસાપહાર તથા કૂટસાક્ષિત્વ એ એ દ્વિપદાદિના ગૂંદાણમાં અંતર્ભાવ થાય છે છતાં પણ લોકમાં અત્યંત નિંદિત હોવાથી ગુદાં ગણ્યાં છે.

૧ આ ચોથું વ્રત જે પ્રકારે ગ્રહણ થઈ શકે છે, તેથી સ્વદારા સતો-

અર્થ—અપરિગ્રહીત અર્થાત્ કુંવારી કન્યા અથવા વિધવાની સાથે મૈથુન કરવું, બીજાએ થોડા વખત માટે રાખેલી વેશ્યાની સાથે મૈથુન કરવું, અનંગ કીડા કરવી (સ્પષ્ટ નિયમ વિરુદ્ધ અંગથી વિષય ક્રિડા કરવી), પોતાના પુત્ર પુત્રી શિવાય બીજાના વિવાહ કરવા, કામભોજને વિષે તીવ્ર અનુરાગ કરવો, (આ પાંચ) થોડા વ્રતના અતિચાર મધ્યેથી જે કોઈ અતિચાર દિવસ સંગ્રામી મને લાગ્યો હોય તે સર્વને હું પડિછમું છું. ૧૬

પાંચમા વ્રતના અતિચાર.

ઇતો આશુન્વમે પંચમંભિ, આચારિ-
અમપ્પસત્થંભિ ॥ પરિમાણપરિચ્છેએ,
ઇતથ પમાયપ્પસંગેણું ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—એ પછી, અહીંયાં પાંચમા આશુવ્રતને વિષે પ્રમાણના પ્રસંગ થકી, અપ્રશસ્ત લાવ વર્તતાં થકાં પરિચ્છેના પ્રમાણને પરિચ્છેદ કરવા થકી જે આચારણ સ્નેહ્યું હોય તે જેમકે-૧૭

ધાણુધન્ન પિત્તવત્થૂ, રૂપ્પસુવન્ને અ

પાતે છેલા વાળ અતિચાર અને પહેલા જે સેવાય તો વ્રત ભંગજ થાય અને પરસ્પ્રાગમનવિરમણવાળાને પાંચ અતિચાર સમજવા. અહીં પુરૂષને સ્ત્રી આશ્રયી કરવું છે તે પ્રમાણે સ્ત્રીને પુરૂષ આશ્રયી અતિચાર અનાચાર વિગતે સમજ લેવું.

૧ મન ચાર પ્રકારનું છે. તે આ પ્રમાણે—ગર્ભી શકાય તે ગણિમ

કુવિચ્છ-પરિણામે ॥ દુપચ્છ ચઉચ્છયંમિ ચ,
પરિક્કમે દેસિચ્છં સંવં ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—ધન-ધાન્ય, ખેતર-ઘરહાટ, રૂપુ-સોનું અને રૂપા
સોના શિવાય બીજી ધાતુની વસ્તુઓને પરિમાણ ઉપરાંત રાખ-
વાથી તથા દાસ, દાસી વિગેરે જે પગવાળા અને ઘોડા વિગેરે
આર પગવાળાં પ્રાણીઓને પરિમાણ ઉપરાંત રાખવાથી લાગેલા
દિવસ સંબંધી સર્વ અતિચારને હું પરિક્કમું છું. ૧૮

છઠ્ઠા વ્રતના અતિચાર.

ગમણુસ્સ ચ પરિમાણે, દિસાસુ ઉટ્ટું
અહે અ તિરિચ્છં ચ ॥ વુટ્ટિ સઘચ્છંતરહ્સા,
પઠમંમિ ગુણુવચ્છે નિદ્દે ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—ઉર્ધ્વદિશિ, અધોદિશિ અને તિચ્છીદિશિમાં જવાના
પરિમાણથી અધિક જતાં, એક દિશિમાં જવાનું ઘટાડી બીજી
દિશિમાં તે પરિમાણ વધારતાં અને કરેલા પ્રમાણની વિસ્મૃતિ
થવાથી વધારે જતાં, પહેલા ગુણુવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા
હોય તેને આત્માની સાથે નિંદું છું. ૧૯

સોપારી નાળીએર વિગેરે. ૨ તોળી શકાય તે ધરિમ ગોળ. ૩
માખી શકાય તે મેયં કાપડ જમીન તેજ દુધ વિગેરે અને ૪ પરીક્ષા કરવા
યોગ્ય તે પારિછેદ માણેક મોતી રૂપા નાણું વિગેરે.

સાતમા વ્રતના આત્યાર.

મજ્જમિ અ મંસમિ અ, પુષ્પે અ
ફલે અ ગંધમલ્લે અ ॥ ઉવભોગપરીભોગે
ખીયમિ ગુણુવચ્ચે નિદ્દે ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—મદિરા તથા માંસ અને ખીન્ન પણ નહીં ખાતા
યોગ્ય પદાર્થ તથા પુષ્પ, ફળ, ખરાસપ્રમુખ ગંધ અને પુષ્પની
માળાને ભોગવવાથી, ઉપભોગ પરિભોગ નામના ખીન્ન ગુણુવ્રતને
વિશે લાગેલા અતિચારને હું નિંદું છું. ૨૦

શબ્દાર્થ.

સચ્ચિત્ત—સચિત્ત વસ્તુ વાપરવી.

અપોલ—નહિપકાવેલા પદાર્થ વાપરવા

દુષ્પેલિઅ—અરધા કાચા પદાર્થ.

તુચ્છોસહિ—તુચ્છ પદાર્થ.

ઇગાલી—અંગારકર્મ—એટલે કુંભાર

અને ભાડજીન વિગેરેનાં અગ્નિ

સંગ્રાંધી કર્મ.

સાડી—ચકટકર્મ—એટલે ગાડાં, ખેલ

વિગેરે વેચવા, વેચાવવાનું કર્મ.

ફાડી—રેદાટિકકર્મ—કુવા, વાવ્ય.

વિગેરે ખોદવા—ખોદાવવાનું કર્મ,

કર્મ—કર્મ.

ચેવ—વળી નિચે.

પડિઅદ્દે—સચિત્ત સાથે નોડાએલી

વસ્તુ વાપરવી.

આહારે—ખાવાથી.

ભાખણુચ્ચા—અક્ષણ કરવાથી.

વાણુ—વનકર્મ—એટલે ફળ, ફુલ, વન-

સ્પતિ, અનાજ વિગેરે, ઉગા-

ડવાં, તથા છેદવાનું કર્મ.

ભાડી—ભાટિકકર્મ—એટલે ઘોડા, ઉંટ,

ખજાદ વિગેરે ભાડે આપવા

અપાવવાનું કર્મ.

સુવજ્જચ્ચે—અસંતપણે વર્જવાં.

વાણિજ્જ—વેપાર.

દંત—હાથીદાંત, મુક્તાફળ વિગેરેનો વેપાર.

લાખખ-લાખનો વેપાર.

કેસ-કેશનો વ્યાપાર-મોર, પોપટ,

મનુષ્ય અને પશુનો વ્યાપાર.

એવં-એ પમાણે,

ખુ-નિશ્ચયથી.

જંતપદ્ધિણુ-ધંટી ચરખા પ્રમુખ,

યંત્રમાં શેરડી, તલ વિગેરે

પીલાવવાના કામનું.

દેવદાણું-અગ્નિદાહ દેવો.

દહુ-દ્રહ.

સોસં-સુકાવી નાખવાં.

વનિજનન-વર્જવાં.

સત્ય-શસ્ત્ર.

મુસલ-સાંખેલું.

તણુ-તૂણ.

મંત-સર્પ વગેરેને ઉતારવાના મંત્ર.

લેસનજે-ગોળી, ચૂરણ વગેરે વસ્તુઓ.

દવાવિએ-ખીજની પાસે અપાવવાથી.

નહાણુ-અણુગળ પાણીથી નહાવું.

વન્નગ-અળતો, ગુલાલ વગેરેથી

રંગ કરવો.

સદ-શબ્દ.

રૂવ-રૂપ.

ગધે-ગધ.

આસણુ-આસન.

પડિકમે-હું પડિકમું છું.

રસ-રસનો વ્યાપાર-ધી તેલ ગોળ
વિગેરેનો વ્યાપાર.

વિસવિસયં-ઝેરનો વ્યાપાર-અક્ષીણુ

સોમલ વિગેરેનો તથા શસ્ત્રાદિના

વ્યાપાર.

કર્મ-કર્મ.

નિદ્ધંછણું-નાક, કાન વીંધવા, વીંધાવવા.

ચ-અને.

સર-સરોવર.

તલાય-તળાવને.

અસપોસં-હિંસક જીવો તથા

નહારી સ્ત્રી વિગેરેનું પોષણ કરવું.

અગ્નિ-અગ્નિ.

જંતમ-યંત્ર.

કેકે-કાક.

મૂલ-નાગદમણી પ્રમુખ જડી-ખુટ્ટી.

દિને-આપવાથી.

વા-અથવા.

ઉવ્વટ્ટણુ-પીઠી વગેરે ચોળી-શરીરનો

મેલ ઉતારવો.

વિલેવણુ-કેસર ચંદન વગેરેનું વિલે-

પન કરવું.

રસ-રસ.

વત્ય-વસ્ત્ર.

આભરણુ-આભૂષણ.

દસિઅં-દિવસ સંબંધી.

કંઠ્યે-કામભોગની કથા કરવી.
મોહરિ-ચાચાળપણે અદ્યટિત વચન
બોલવાં.

ભોગઅપરિતે-ઉપયોગ-પરિભોગની
વસ્તુ ખપ કરતાં વિશેષ રાખવી.
તમઅંભિ-ત્રીજા.

તિવિહિ-ત્રણ પ્રકારના.

અણુવકાણે-અવિનયપણે, એ ઘડી
કરતાં ઓછા વખતે સામાયિક
પારવું.

વિતહુકમે-વિતથપણે અર્થાત્ બોટી
રીતે કરતાં.

આણુવણે-નિયમિત ભૂમિમાં બહા-
રથી કાંઈ ચીજ મંગાવવી.

સદે-પરિમાણ ઉપરાંત ભૂમિએ રહે-
લાને ખોખારાદિકથી જાણાવવું.

પુગ્ગલખમેયે-પદાર્થ નાંખી પોતા-
પણું જાણાવવું.

ખીએ-ખીજા.

સંધાર-સંધારા સંબંધી.

યમાય-પ્રમાદ.

તહ ચેવ-તેમ વળી.

પોસહવિદિ-પોસહનો વિધિ.

વિવરીએ-વિપરીત કરવાથી.

સિખખાવએ-શિક્ષાવતતે વિષે.

નિખખાવએ-નાંખવી.

હુકુમ્મ-બોધને હાંસી આવે એવી
કાયગેષ્ટા કરવી.

અહિગરણુ-શસ્ત્ર વગેરે સજ્જ કરવાં.
દંડમિ અણુકાએ-અનર્થદંડ વિર-
મણુ નામના.

ગુણુવ્યએ-ગુણુવતને વિષે.

દુપ્પણિહાણે-દુઃપ્રણિધાન-દુષ્ટ યોગ
આપારમાં.

સમ્પિહૂણે-પ્રમાદથી સામાયિક લીધું
છે કે નહિ તે યાદ ન રહેવું.

પદમે-પ્રથમ.

સિખખાવએ-શિક્ષાવતતે વિષે.

પેસવણે-પરિમાણ ઉપરાંત ભૂમિને
વિષે પોતાના કાર્ય માટે ખીજાને
મોકલવા.

રૂવે-રૂપ દેખાડીને પોતાની જાણ કરવી.

દેસાવગાસિઅંભિ-દેશાવકાશિક
નામના.

સિખખાવએ-શિક્ષાવતતે વિષે.

ઉચ્ચારવિહી-લઘુનીતિ તથા વડી
નીતિ સંબંધી.

ભોગઅણુભોએ-ભોજન સંબંધી
ચિન્તા કરવી.

તમએ-ત્રીજા.

સચિયતે-સચિત વસ્તુ.

પિહિણે-દેવા યોગ્ય વસ્તુને સચિત

વવચ્ચેસ-નહિ દેવાની બુદ્ધિએ પદાર્થ વડે ઢાંકવી.
 પોતાની વસ્તુને પારકી કહેવી, અને મનુષ્ય-ક્રોધ, અભિમાન, ધર્મ કરતાં
 પરની વસ્તુને પોતાની કહેવી, દાન દેવું.
 ચેવ-નિશ્ચે. કાલાનુક્રમદ્વારે-ગોચરીને કાળ વીતી
 ચલિત્થે-ચોથા. જતાં મુનિને આમંત્રણ કરવું.

સચિચત્તે પડિબદ્ધે, અપોલ દુપ્પેલિ-
 અં^૧ ચ આહારે ॥ તુચ્છોસહિ-ભખખણુયા,
 પડિક્કમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—સચિત્તનો ત્યાગ વા પરિમાણ છતાં પ્રમાદના
 વશથી અધિક સચિત્ત વાપરવા, સચિત્ત સાથે જોડાયેલી વસ્તુ
 વાપરવી, નહીં પકાવેલા પદાર્થ વાપરવા, અર્ધપક્વ તથા અર્ધ-
 કાચા પદાર્થ વાપરવા અને તુચ્છ પદાર્થ ભક્ષણ કરવા, એ
 સચિત્તના ત્યાગનાં પાંચ અતિચાર મધ્યેથી જે અતિચાર લાગ્યા
 હોય તે દિવસ સંખંધી સર્વને હું પડિક્કમું છું. ૨૧

ઇંગાલી-વાણુ-સાડી,-ભાડી-ફેાડી સુવ-
 જજએ કમ્મં ॥ વાણિજ્જં ચેવ દંત, લખખ-
 રસ-કેસ-વિસવિસયં ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—કુંભાર અને ભાડભુંજ વિગેરેના અગ્નિ સંખંધી
 કર્મ તે અંગારકર્મ: પુષ્પ, ફળ, વનસ્પતિ, અનાજ વિગેરે ઉગા-

હવા તથા છેદવા તે વનકર્મ; ગાડા ખેલ વિગેરે વેચવા, વેચાવવા તે શકટકર્મ; ઘોડા, ઉંટ, ખળદ વિગેરે ભાડે આપવા તે ભાટિક કર્મ; કુવા વાવ વિગેરે ખોદવા ખોદાવવા તે સ્કેટિક કર્મ; આ પાંચ કર્મ શ્રાવકે અત્યંતપણે વર્જવાં. વળી નિશ્ચયે પાંચ કુવાણિન્ય તેમાં હાથીદાંત, મુકતાફળ વિગેરે ન્યાં નિપજતાં હોય તે સ્થાનકે જઈ ખરીદ કરવાં તે દંતકુવાણિન્ય; લાખ, કસુખો, હરતાલ વિગેરેનો વ્યાપાર તે લાખકુવાણિન્ય; ઘી, તેલ, ગોળ, વિગેરેનો વ્યાપાર તે રસકુવાણિન્ય; મોર, પોપટ અને મનુષ્ય તથા પશુનો વ્યાપાર તે કેશકુવાણિન્ય; અગ્રીણ, સોમલ વિગેરે તથા શસ્ત્રાદિનો વ્યાપાર તે વિષવિષયકુવાણિન્ય; એ પાંચ કુવાણિન્યને શ્રાવકે વર્જવાં. ૨૨

એવં ખુજંતપિદ્ધાણુ-કમ્મં નિદ્ધંછણું
ચ દવદ્દાણું ॥ સર-દહ-તલાય-સોસં,
અસઘપોસં ચ વનિજજન ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—એ પ્રમાણે નિશ્ચયથી ઘંટી ચરખા પ્રમુખ યંત્રમાં શેરડી, તલ વિગેરે પીલાવવા; નાક કાન વીંધવા વીંધાવવા; અગ્નિ-દાહ દેવો; સરોવર, દ્રહ અને તળાવ વિગેરેને સુકાવી નાંખવા; દિસક છવો તથા વ્યભિચારી સ્ત્રી વિગેરેનું પોપણ કરવું. આ પાંચ સામાન્ય કર્મને શ્રાવકે વર્જવા. ૨૩

આઠમા વ્રતના અતિયાર.

સત્યગિગ-મુસલ-જંતગ, -તાણુ-કઠું-મંત-

મૂલ-ભેસજજે ॥ દિન્ને દવાવિએ વા, પડિ-
ક્રમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—શસ્ત્ર, અગ્નિ, મુશલ, યંત્ર, તૃણ, કાષ્ટ, સર્પ વિગે-
રેને ખીલવવાના મંત્ર, નાગદમણી પ્રમુખ જડીબુટ્ટી અને ગોળી
ચુરણ વિગેરે ઉપદ્રવકારી વસ્તુઓ ખીજાને આપવાથકી, ખીજાની
પાસે અપાવવાથકી અને આપનારને અનુમોદવાથકી જે અતિચાર
લાગ્યા હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વ અતિચારને હું પડિક્કમું
છું. ૨૪

નહાણુ-વ્વટ્ટણુ-વન્નગ, વિલેવાણે સદ્-
રૂવ-રસ-ગંધે ॥ વત્થાસણુ-આભરાણે,
પડિક્કમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—અણુગળ પાણી વિગેરેથી નહાવું, પીઠી વિગેરે ચોળી
શરીરનો મેલ ઉતારવો, અખીલ ગુલાલ અલતાદિક તથા કેશર ચંદ-
નાદિનું વિલેપન કરવું; શબ્દ રૂપ, રસ, ગંધ, વસ્ત્ર, આસન,
આભરણ ઇત્યાદિ અનેક ઉપલોગ સંબંધી જે અતિચાર લાગ્યા
હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વ અતિચારને હું પડિક્કમું છું. ૨૫

કંદપ્પે કુકુઠએ, મોહરિ અહિગરાણુ

ભોગઅઘરિતે ॥ દંડંમિ આણુઠાએ,
તઘઅંમિ ગુણુવ્યએ નિંદે ॥ ૨૬ ॥

અર્થ—કામભોગની કથા કરવી, લોકોને હાંસી આવે એવી કાચચેપટા કરવી, વાગ્યાળપણે અઘટિત વચન જોલવાં, શસ્ત્ર વિગેરે સંજ્ઞા કરવાં, ઉપભોગ પરિભોગની વસ્તુ ખપ કરતાં વિશેષ રાખવી; અનર્થદંડવિરમણ નામના ત્રીજા ગુણુવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદુ છું. ૨૬

નવમા વ્રતના અતિચાર.

તિવિહે દુષ્પણિહાણે, આણુવઠાણે તહા
સઘવિહૂણે ॥ સામાઘઅ વિતહકએ, પઠમે
સિખખાવએ નિંદે ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—મન, વચન, કાયા એમ ત્રણ પ્રકારના દુઃપ્રણિધાન અર્થાત્ દુષ્ટ યોગ વ્યાપારના ત્રણ અતિચાર, અવિનયપણે જે ઘડી કરતાં ઓછા વખતે સામાયિક પારણું, પ્રમાદથી સામાયિક લીધું છે કે નહીં તે ચાદ ન રહેવું, એવી રીતે સામાયિક વિતથપણે અર્થાત્ જોટી રીતે કરતાં; પ્રથમ શિક્ષાવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદુ છું. ૨૭

૧ નેથી આક્રમા નિરર્થક દંડાય તે અનર્થદંડ તેના પાંચ અતિચાર આ ગાથામાં વર્ણવ્યા છે અને કેવા કેવા કરણે અનર્થદંડ થાય છે તે ૨૪, ૨૫ ગાથામાં વર્ણવેલ છે.

દશમા વ્રતના અતિયાર.

આણુવાણે પેસવાણે, સદે રૂવે અ પુગ્ગ-
લખખેવે ॥ દેસાવગાસિઅંમિ, બીઅે
સિખખાવઅે નિંદે ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—નિયમિત ભૂમિમાં બહારથી કાંઈ ચીજ મંગાવવી,
પરિભાણ ઉપરાંત ભૂમિને વિષે પોતાના કાર્ય માટે બીજાને મોક-
લવા, પરિભાણ ઉપરાંત ભૂમિએ રહેલાને ખોખારાદિથી જણાવવું,
તેને રૂપ દેખાડવું, તેવે સ્થળે કાંઈક પદાર્થ નાંખી પોતાપણું જણા-
વવું; આ પાંચ અતિયાર માંહેથી દેસાવગાસિક નામના બીજા
શિક્ષાવ્રતને વિષે જે અતિયાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદુ છું. ૨૮

અગ્યારમા વ્રતના અતિયાર.

સંથારૂચ્યારવિહી, -પમાય તહ ચેવ
ભોયણાભોઅે ॥ પોસહવિહિ—વિવરીઅે,
તઈઅે સિખખાવઅે નિંદે ॥ ૨૯ ॥

અર્થ—સંથારા સંબંધી જે પ્રકારના અર્થાત્ સંથારાને
ન પડિલેહિ, ન પ્રમાર્જે તથા પડિલેહિ, પ્રમાર્જે તો કંઈક કરે અને
કંઈક ન કરે અને લઘુનીતિ તથા વડીનીતિ સંબંધી જે પ્રકારના
અર્થાત્ લઘુનીતિ અને વડીનીતિને પરઠવવાની ભૂમિને ન પડિ-
લેહવી, ન પ્રમાર્જવી અને પડિલેહિ, પ્રમાર્જે તો કાંઈક કરે અને

કાંઈક ન કરે, એમ ચાર તથા ભોજન સંબંધી ચિંતા કરવી;
અથવા પોસહ લીધો છે કે નહિ તે યાદ ન રહેવું એ રીતે
*પોસહનો વિધિ વિપરીત કરવાથી ત્રીજા શિક્ષાવ્રતને વિષે જે
અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદુ છું. ૨૬

બારમા વ્રતના અતિચાર.

સચિત્તે નિષ્ક્રિયવાણે, પિહિણે વવએસ
મગ્ધરે એવ ॥ કાલાઈક્રમદાણે, ચ્યઉત્થે
સિષ્ખાવએ નિંદે ॥ ૩૦ ॥

અર્થ—સાધુને દેવાયોગ્ય ભોજન ઉપર સચિત્તવસ્તુ મૂકવી;
દેવાયોગ્ય વસ્તુને સચિત્ત પદાર્થ વડે ઢાંકવી; નહીં દેવાની બુદ્ધિએ
પોતાની વસ્તુને પારકી કહેવી, અને દેવાની બુદ્ધિએ પરની વસ્તુને
પોતાની કહેવી; ક્રોધ, અભિમાન, ઈર્ષ્યા કરતાં દાન દેવું.
ગોચરીનો કાળ વીતી જતાં મુનિને આમંત્રણ કરવું; ચોથા શિક્ષા
વ્રતને વિષે પૂર્વોક્ત અતિચાર મધ્યેથી જે અતિચાર લાગ્યા હોય
તેને હું નિંદુ છું. ૩૧

* ધર્મની પ્રતિ કરે તે પૌષધ.

૧ નિયમ પર્વોદિ લૌકિક વ્યવહારનો ભાગ કરે તે અતિથિ, તેને
આત્માર્થ નિર્દોષ અત્રાદિનું દાન કરવું તેને અતિથિ સંવિભાગ નામે
ચોથું શિક્ષાવ્રત કહે છે.

શબ્દાર્થ.

સુહિએસુ-જ્ઞાનાદિકને વિષે જેવું
હિત છે એવા સુવિહિતને વિષે.
અથવા મુખીને વિષે.

જા-જે.

અસ્સંજએસુ-અ-નથી, સ્વં કેતાં
સ્વછંદે, યત યત્ન એટલે
પાતાની સ્વેચ્છાએ વિચર-
વાવાળા નહીં પણ ગુફની
આજ્ઞાએ વિચરવાવાળા એવા
સુસાધુને વિષે. અથવા પાસ-
ત્યાને વિષે.

કાસુયદાણુ-નિંદાષ અશનાદિક.

પરલોએ-પરલોકને વિષે.

મરણુ-મરવાની.

પંચવિહો-પાંચ પ્રકારના

માન.

હુજજ-હોજે.

કાએણુ-કાયાત્સર્ગ વિગેરે કાયાના
વ્યાપારથી.

વાધસ્સ-વચનના અતિચારને.

મણુસા-મનવડે.

માણસિઅસ્સ-મનનાં અતિચારને.

વય-બાર પ્રકારના વ્રત.

ગારવેસુ-ત્રણ ગારવને વિષે.

કેસાય-ચાર કષાય.

હુહિએસુ-વ્યાધિથી પીડાએલા તપે
કરી દુર્બળ એવા દુઃખીને
વિષે.

મે-મને.

આણુકંપા-અનુકંપા-દયા

સાહુસુ-સાધુને વિષે.

સંવિભાગો-સંવિભાગ.

ચરણુ-ચરણુસિતરી.

કરણુ-કરણુસિતરી.

જુત્તેસુ-સહિત એવા.

સંતે-કોવા છતાં.

ધહલોએ-આલોકને વિષે.

જીવિઅ-જીવવાની.

આસંસપઓગે-વાંછાનો-મનનો

વ્યાપાર.

મજ્ઝં-મનને.

મરણુતે-મરણાંત સુધી.

કાઠ્ઠિઅસ્સ-કાયાથી વધ વિગેરે કરા-
એલા અતિચારને.

વાયાએ-જિન સ્તવન વિગેરે વચ-
નના વ્યાપારથી.

વંદણુ-એ પ્રકારના વંદન.

સિખખા-એ પ્રકારની શિક્ષા.

સત્તા-ચાર મંજા.

દંડેસુ-ત્રણ દંડને વિષે.

ગુત્તીયુ-તણુ ગુપ્તિને વિષે.

સમ્મદ્વિટ્ટી-સમ્યગ દષ્ટિ.

જઘવિ હુ-જો કે. નિશ્ચયે.

સમાયરે-કરે.

અપ્પો-અદપ.

અંધો-અંધ.

નિદ્ધંધસં-નિદ્ધંધપણે-હિંસાનો

વ્યાપાર.

સપહિકકમણુ-પ્રતિક્રમણુ કરવાથી

યુક્ત.

સદિત્તરગુણું-ગુરૂએ આપેલા પ્રાય-

શ્રિત કરવાથી યુક્ત.

સુસિખ્ખિઆ-સારી રીતે શીખેલો.

જહ્ણા-જેમ.

કુકુગયં-શરીરમાં વ્યાપેલા.

વિસારયા-જાણનારા.

હણુતિ-હણે છે.

તો-તેથી.

અઠ્ઠવિહં-આઠ પ્રકારના.

રાગદોસ-રાગ દપથી.

આલોઅતો-ગુરૂની સમીપે પોતાનાં નિંદંતો-આત્માની સામે નિંદતો.

પાપ પ્રકાશતો.

હણુક-હણે છે.

કયપાવો-કયું છે પાપ જોણે એવો.

મણુરસો-મનુષ્ય.

નિંદિઆ-આત્માની સામે નિંદા ગુરૂસગારો-ગુરૂની સમીપે.

સમિધસુ-પાંચ સમિતિને વિષે.

જીવો-જીવ.

પાવં-પાપ.

કિંચી-થોડું.

સિ-તેનો (શ્રાવકનો)

જેણુ-કારણ કે.

કુણુક-કરે.

તંપિ હુ-તેને પણ, નિશ્ચયે.

સપ્પરિઆવં-પશ્ચાતાપ કરવાથી

યુક્ત.

ખિપ્પં-શીક્ષપણે.

ઉવસામેધ-શંભાવે છે.

વાહિવ્ય-વ્યાધિની જેમ.

વિજજો-વૈદ્ય.

વિસં-ઝેરને.

મંતમૂલ-મંત્ર મૂળના.

વિજજ-વૈદ્યો.

મંતેહિં-મંત્રો વડે.

નિવ્વિસં-વિપ રહિત.

કમ્મં-કર્મને.

સમન્નિજઅં-આંધેલા.

ખિપ્પં-શીક્ષ.

સુસાવઆ-વડો શ્રાવક.

અવિ-પણ.

આલોકય-પાપને પ્રકાશ કરતો.

કરતો.
 લહુઓ—હલકો.
 ભારવહો—ભારને વહન કરનાર

અધરેગ—અતિશય.
 ઓહરિઅભરવ—જેમ ભારને ઉતારીને.

સુહિએસુ અ દુહિએસુ અ, જામે અ-
 રસંજસેસુ આણુકંપા ॥ રાગેણુ વ દોસેણુ
 વ, તં નિંદે તં ચ ગરિહામિ ॥ ૩૧ ॥

અર્થ—જ્ઞાનાદિને વિષે હિત છે જેનું એવા સુહિતને વિષે તથા વ્યાધિથી ખીડાયેલા, તપે કરીને દુર્ખલ અને તુચ્છ ઉપધી-વાળા એવા દુઃખીને*વિષે, તથા ગુરૂ નિશ્રાએ વિચરનારા સુસાધુને વિષે, રાગથી (આ મારો પુત્ર છે, આ મારો સગો છે ઇત્યાદિ બુદ્ધિએ) વા દ્વેષથી (આ સાધુઓને કોઈ દેતું નથી, મલિન શરીર-વાળા છે, આશ્રય વિનાના છે ઇત્યાદિ બુદ્ધિએ) મને જે અન્નાદિ દેવારૂપ અનુકંપા થઈ હોય તેને હું નિંદુ છું અને ગુરૂની સામે ગર્હુ છું, અથવા વસ્ત્રદિકે સુખી, રોગ વડે દુઃખી એવા અસંયતી પાસંત્યાદિકને રાગથી (આશીર્વાવથી અથવા પરિચયાદિ કારણે) અથવા દ્વેષથી જે મને દયા થઈ હોય તેને

૧ અહીં અનુકંપાને નિંદી નથી પણ રાગ દ્વેષની નિંદા કરવાની છે.

* આથી લાંબું અશુભ આયુષ્ય બંધાય છે. જે માટે આગમમાં કહ્યું છે કે—તેજા રૂપના સાધુ, બ્રાહ્મણ, સંયત, પાપકર્મને હણનાર અને તેનું પ્રસાખ્યાન કરનાર એ બધાની હિલના, નિંદા, ખિંસા, ગર્હા અગર અન્ય કોઈ અપ્રીતિના પ્રકાર પૂર્વક અશનાદિકે કરી દાન આપે તો પ્રાણી અશુભ લાંબું આયુષ્ય બાંધે છે.

નિંદુ છું અને ગુરૂની સામે ગર્હુ છું. અથવા અસંયત એટલે
છકાયનો વધ કરનારા બ્રાહ્મણ ભીખારી અદિ સુખી અગર દુઃખીને
રાગ દ્વેષે કરીને દાન આપતાં જે અતિચાર લાગ્યો હોય તેને
નિંદુ છું અને ગુરૂની સામે ગર્હુ છું. ૩૧

સાહસુ સંવિભાગો, ન કચ્ચો તવ-ચરાણ
કરાણ-ગુત્તેસુ ॥ સંતે ફાસુઅદાણે, તં નિંદે
તં ચ ગરિહામિ ॥ ૩૨ ॥

અર્થ—તપ તથા ચરાણસિત્તરી અને કરણસિત્તરીએ સહિત
એવા સાધુઓને વિષે, નિર્દોષ અશનાદિક હોવા છતાં મારે જીવે
સંવિભાગ (આતિથ્ય) ન કીધો હોય, તેથી જે અતિચાર લાગ્યા
હોય તેને હું નિંદુ છું અને ગુરૂની સામે ગર્હુ છું. ૩૨

સંલેષણના અતિચાર.

ઇહલોએ પરલોએ, જીવિઅ-મરણે અ
આસંસપઓગે ॥ પંચવિહો અઘચારો, મા
મજ્ઞં હુજ્જ મરણુતે ૩૩

અર્થ—ધર્મના પ્રભાવથી આ લોકને વિષે સુખની વાંચ્છા;
તથા પરલોકમાં દેવેન્દ્રાદિના સુખની વાંચ્છા; અનશનને લીધે સન્માન
દેખી જીવવાની વાંચ્છા, તથા દુઃખ આવે મરવાની વાંચ્છા; અને
આ શબ્દ થકી, ક્રમભોગને વિષે તીવ્ર વાંચ્છા; સંલેષણ સંબંધી

આ પાંચ પ્રકારના અતિચાર મને મરણાંત સુધી ન હોજો. ૩૩
ત્રણ યોગ વડે સર્વ વ્રતના અતિચાર.

કાએણ કાઈઅરસ, પડિક્કમે વાઈઅરસ
વાયાએ ॥ માણસા માણસિઅરસ, સંવરસ
વયાઈઆરસ. ॥ ૩૪ ॥

અર્થ—કાયાથી વધાદિકે કરાએલા અતિચારને કાચોત્સર્ગાદિ
જે કાયાના શુભવ્યાપાર તેણે કરી; આળ પ્રમુખ દેવાના વચનના
અતિચારને જિન સ્તવનાદિ શુભવચનના વ્યાપારે કરીને અને દેવ-
તત્વાદિને વિષે શંકા પ્રમુખ મનના અતિચારને અનિત્યાદિ ભાવ-
નાના શુભ ચિંતવને કરીને; એમ સર્વ વ્રતના અતિચારને હું
પડિક્કમું છું. ૩૪

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
વદણુવયસિખખાગા, -રવેસુ સન્નાક-

૧ ચૈત્યવંદન અને ગુરૂવંદન. ૨ સ્થૂલપ્રાણુતિપાતવિરમણુ આદિ
આવકનાં ચાર વ્રત. ૩ ગ્રહણુ અને આસેવનરૂપ જે પ્રકારની શિક્ષા—તેમાં
આવક સામાયિક આદિ સૂત્રાર્થ શીખે તે ૧ ગ્રહણુશિક્ષા અર્થાત્ જઘ-
ન્યથી અષ્ટ પ્રવચન માતા અને ઉત્કૃષ્ટથી દશવૈકલિકના છગ્ગવણીયા
અધ્યયન સુધી અર્થ સાથે શીખે. ૨ આસેવન શિક્ષા તે નવકારથી
માંડી આવકના દિવસ સંબંધી સર્વ ધર્માનુશાન સેવે—પાળે તે. અર્થાત્
ઉંડતી વખત નવકાર ગણીને જાગે, પછી પોતાનું સ્વરૂપ વિચારે ઇલાદિ
શ્રાદ્ધદિનકૃત્ય આદિ ગ્રંથોમાં કહેલાં આવકનાં અનુશાનો પાળે. ૪ રસગારવ,
ઋદ્ધિ ગારવ અને શાતા ગારવ. ૫ ચાર, દશ, અથવા પંદર સંજા.

૧ ૨
સયદ્દેસુ ॥ ગુત્તીસુ અ સમિઠસુ અ, જે
૩
અઠઆરો અ તં નિંદે ॥ ૩૫ ॥

અર્થ—જે પ્રકારના વંદન, બાર પ્રકારના વ્રત, જે પ્રકારની શિક્ષા (અહણ અને આસેવન રૂપ), ત્રણ ગારવ, ચાર સંજ્ઞા, ચાર કપાય, ત્રણ દંડ, ત્રણ શુભિ, પાંચ સમિતિ અને ચ શબ્દથી શ્રાવકની અગિયાર પરિમા તેને વિષે જે અતિચાર લાગ્યો હોય તેને હું નિંદું છું. ૩૫

૪
સમ્મદ્દિઠી જીવો, જઠવિ હુ પાવં સ-
માયરે કિંચી ॥ અપ્પો સિ હોઠ બંધો, જોણુ
ન નિર્ધંધસં કુણુઠ ॥ ૩૬ ॥

અર્થ—સમ્યક્દષ્ટિ જીવ જો કે થોડું પણ પાપ કરે, તો પણ તેને અલ્પ બંધ હોય, કારણ કે તે નિર્ધયપણે હિંસાદિ વ્યાપાર કરતો નથી. ૩૬

તંપિ હુ સપડિક્કમાણું, સપ્પરિઆવં

૧ કપ એટલે સંસાર તેનો આવ્ય એટલે લાભ જેનાથી થાય તે કપાય ચાર છે, દોષ, માન, માયા અને લોભ. ૨ જેનાવડે ધર્મધનથી આત્મા દોષાય તે દંડ ત્રણ છે. મન, વચન અને ક્રયા અથવા મિત્ર્યાત્વ શબ્દ, માણશબ્દ અને નિયાયુશબ્દરૂપ છે.

૩ તથા કવિ પાદાન્તરે. ૪ અમાયરકં ઇતિ પાદાન્તરમ્.

સ ઉત્તરગુણું ચ ॥ ખિચ્ચં ઉવસામેઘ, વાહિવ્વ
સુસિખિખઓ વિજ્ઞે ॥ ૩૭ ॥

અર્થ—પ્રતિક્રમણ કરવે કરી, વળી પશ્ચાતાપ કરવે કરી;
તેમજ ગુરૂએ દીધેલા પ્રાયશ્ચિત્તને કરવે કરી યુક્ત, શ્રાવક જેમ રૂડી
રીતે શિખેલો વૈદ્ય વ્યાધિને ઉપશમાવે છે તેમ, નિશ્ચયથી તે અદ્ય
કર્મના બાંધને શિઘ્રપણે ઉપશમાવે છે. ૩૭

જહાવિસં કુઠૂગયં, મંતમૂલવિસારયા ॥
વિજ્ઞ હણુંતિ મંતેહિ, તો તં હવઈ
નિવિસં ॥ ૩૮ ॥

અર્થ—જેમ શરીરમાં વ્યાપેલા સર્પાદિકના વિષને, મંત્ર
મૂળનાં જાણનારા વૈદ્યો, મંત્રોએ કરીને નાશ કરે છે, તે વારે તે
શરીર વિષરહિત થાય છે. ૩૮

એવં અઠૂવિહં કમ્મં, રાગદોસ-સમ-
જિજઞ્ ॥ આલોઞ્તો અ નિદંતો, ખિચ્ચં
હણુઈ સુસાવઓ ॥ ૩૯ ॥

અર્થ—એજ પ્રમાણે ગુરૂની સમીપે પોતાના પાપ પ્રકાશતો
વળી આત્મસાષ્ટે નિંદતો એવો ભલો શ્રાવક, રાગ દ્વેષથી બાંધેલાં
એવાં આઠે પ્રકારના કર્મને શિઘ્ર હણે છે. ૩૯

કયપાવોવિ^૧મણુરસો, આલોઘય નિદિઅ
ગુરુસગાસે ॥ હોઘ અઘરેગ લહુઓ, ઓહ-
રિઅભરુવ ભારવહો ॥ ૪૦ ॥

અર્થ—જેમ ભારનો વહન કરનાર ભારને ઉતારીને હળવો થાય છે તેમ કરેલાં પાપ છે જેણે એવો મનુષ્ય, ગુરુની સમીપમાંજ પાપને પ્રકાશ કરતો થકો તથા આત્મ સાથે નિંદા કરતો થકો પાપથી અત્યંત હળવો થાય છે. ૪૦

શબ્દાર્થ^૧.

આવરુસઓણુ-આવસ્થક કરવાથી. બહુરઓ-આરંભ તથા પરિગ્રહથી
દુઃખઓ-પાપરૂપ દુઃખનો. ઘણાં પાપવાળો.
અંતકિરિઅ-નાશ. કાહી-કરશે.
અચિરેણુ-થોડા. કાલેણુ-કાળમાં.
આલોયણુ-આલોચવાની રીતિ. બહુવિહો-બહુ પ્રકારની છે.
સંભરિઆ-સાંભરી હોય. પડિફમણુકાલે-પ્રતિક્રમણુ કરવાને
મૂલગુણુ-મૂળગુણુને વિષે. અવસરે.
ઉત્તરગુણુ-ઉત્તરગુણુને વિષે. નિંદે-હું નિંદુ છું.
ગરિહોમિ-ગુરુની સાથે ગર્હુ^૨ છું. ધમ્મરુસ-શ્રાવક ધર્મને.
દેવલિપત્તરુસ-દેવળી ભાષિત. અખમુહિઓમિ-હું ઉદ્યો છું.
આરાહણુઓ-આરાધનાને માટે. વિરઓમિ-હું નિવર્ત્યો છું.
વિરાહણુઓ-ધર્મની વિરાધનાથી. પડિફતો-પાપથી નિવર્ત્યો થકો.
ચિર સંચિઅ-લાંચા કાળથી પણાસણીક-નાશ કરનારી.
એકા કરેલા. ભવ-બવને.

સયસહસ-શત સહસ-લાખ.

વિણિગ્ગય-મુખથી નીકળેલી.

વોલંતુ-વ્યતીત થાઓ.

મમ-મારે.

અરિહંતા-અરિહંત ભગવાન.

સાહુ-સાધુ મહારાજ.

ધમ્મો-ચરિત્ર ધર્મ.

દેવા-દેવતાઓ.

સમાહિં-ચિત્તની સ્થિરતા.

પડિસિદ્ધાણું-નિષેધવા યોગ્ય

અશુભ કાર્ય

અકરણે-ન કરવાથી.

અસદ્દહણે-સૂક્ષ્મ વિચાર ઉપર શ્રદ્ધા

ન કરવાથી.

ખામેભિ-ખમાવું છું.

સવ્વે-સર્વ.

ખમંતુ-ખમ્મને.

મે-મારે.

વેરં-વૈરભાવ.

કેણુમ્-કોઇ જીવની સાથે.

આલોઘ્ચ-પાપ આલોચ્યું (પ્રકાશ્યું).

ગરહિઅ-ગુરૂ સામે ગર્હણા કરી.

સમ્મં-સમ્યક્ પ્રકારે.

પડિક્કંતો-પડિક્કમતો થકો.

(પાછો હટતો થકો).

જિણે-જિનને.

મહણીએ-હણનારી.

કહામ્-કથાઓ કરવે કરીને.

દિઅહા-દિવસો.

મંગલં-મંગળરૂપ હો.

સિદ્ધા-સિદ્ધ ભગવાન.

સુઅં-શ્રુતધર્મ.

સમ્મદ્દિક્કી-સમ્યક્ દષ્ટિ.

દિંતુ-આપો.

ખોહિં-સમ્યક્ત્વ.

કરણે-કરવાથી.

કિઅ્યાણું-કરવા યોગ્ય શુભ કાર્ય.

પડિક્કમણું-પ્રતિક્રમણ છે.

વિવરીય-વિપરીત.

પરૂવણાએ-પરૂપણા કરવાથી.

સવ્વજીવે-સર્વ જીવોને.

જીવા-જીવો.

મિત્તી-મૈત્રી છે.

સવ્વભૂએસુ-સર્વ જીવોની સાથે.

મજ્ઞ-મારે.

અહં-મેં.

નિંદિઅ-આત્માની સામે નિંદાકારી.

દુગંછિઅં-દુગંછા કરી.

તિવિહેણુ-ત્રિવિધે-મન, વચન,

કાયાએ કરી.

વંદામિ-હું વંદના કરું છું.

ચઉવ્વીસં-ચોવીસ.

આવસ્સએણુ એએણુ, સાવએ જઈવિ
બહુરએ હોઈ ॥ દુખખાણુમંતકિરિઅં, કાહી
અચિરેણુ કાલેણુ ॥ ૪૧ ॥

અર્થ—જો કે આરંભ તથા પરિશ્રદ્ધે કરી ઘણાં પાપવાળો
શ્રાવક હોય તોપણ આ પરિક્રમણાદિ આવશ્યક કરવાથી થોડા
કાળમાંજ તે પાપરૂપ દુઃખોનો વિનાશ કરશે. ૪૧

વિસ્મૃત થયેલ અતિચાર.

આલોચણા બહુવિહા ન ચ સંભરિઆ
પડિક્કમાણુકાલે ॥ મૂલગુણુ-ઉત્તરગુણે, તં
નિંદે તં ચ ગરિહામિ ॥ ૪૨ ॥

અર્થ—શુદ્ધ પાસે પાપ આલોચવાની રીતિ ઘણા પ્રકારની
છે, તે પ્રતિક્રમણ કરવાના અવસરે જે ન સાંભરી હોય; તે ન
સાંભરવા થકી મૂળગુણુને વિષે તથા ઉત્તરગુણુને વિષે જે અતિ-
ચાર લાગ્યો હોય; તેને આત્મ સાથે નિંદુ છું અને શુદ્ધની સાથે
ગર્હુ છું. ૪૨

તસ્સ ધમ્મસ્સ કેવલિપન્નત્તસ્સ ॥
અખલુટ્ટિએમિ આરાહણુએ વિરએમિ

વિરાહણાએ ॥તિવિહોણુ પડિઝંતો વંદામિ
જિણે ચઉંવીસં ॥ ૪૩ ॥

અર્થ—તે કેવળી ભાવિત શ્રાવક ધર્મની આરાધનાને
માટે હું ઉઠ્યો છું વળી તે ધર્મથી વિરાધના થકી હું નિવર્ત્યો
છું; ત્રિવિધે કરી પાપ થકી નિવર્ત્યો થકો ચોવીસ જિનને હું
વાંદું છું. ૪૩

સર્વ ચૈત્ય વંદન.

જાવંતિ ચેઈઆઈ, ઉડું અ અહે અ
તિરિઅલોએ અ ॥ સંવાઈ તાઈ વંદે ઇહ
સંતો તત્થ સંતાઈ ॥ ૪૪ ॥

અર્થ—પૂર્વે લખેલ છે. ૪૪

સર્વ સાધુ વંદન.

જાવંત કેવિ સાહુ, ભરહેરવયમહાવિદેહે
અ ॥ સંવેસિં તેસિં પાણુઓ, તિવિહોણુ
તિહંડવિરયાણું ॥ ૪૫ ॥

અર્થ—પૂર્વે લખેલ છે. ૪૫

શુભ ભાવની પ્રાર્થના.

ચિરસંચિયપાવપાણુસાણીઈ, ભવસય-
સહસ્રસમહણીએ ॥ ચઉવીસ-જાણુ-વિણિ-
ગગય-કહાઈ, વોલંતુ મે દિવ્યહા ॥ ૪૬ ॥

અર્થ—ચિરકાળથી એકઠાં કરેલાં પાપને નાશ કરનારી,
શતસહસ્ર અર્થાત્ લક્ષ ભવને હણનારી એવી ચોવીસ તીર્થ-
કરોના મુખથી નિકળેલી કથા કરવે કરીને મારા દિવસો વ્યતીત
થાઓ. ૪૬

મમ મંગલમરિહંતા, સિદ્ધા સાહુ સુઅં
ચ ધમ્મો અ ॥ સમ્મદિઠ્ઠી દેવા, દિંતુ
સમાહિ ચ બોહિ ચ ॥ ૪૭ ॥

૧ અહિં કાઈ શંકા કરે કે દેવો સમાધિ, બોધિ આપવાને સમર્થ
છે કે નહિ? સમર્થ હોય તો સર્વને શા મારે નથી આપતા? અને અસમર્થ
હોય તો પ્રાર્થના કરવી ફેગટ છે. કદાચ યોગ્યતાવાળાને જ આપે એમ
કહેશે તો પછી બકરીના ગળાનાં આંચળ માફક તેમની પ્રાર્થના કરવે કરીને
શું? તેનું શાસ્ત્રકાર સમાધાન કરે છે કે—સર્વત્ર યોગ્યતા એજ પ્રમાણ છે.
પરંતુ જેમ ઘડો બનાવવાને માટીની યોગ્યતા છે ખરી તોપણ કુંભાર,
ચક્ર, ચીવર, દંડાદિક સર્વ તેનાં સદકારી કારણ છે, તેમ અહીં પણ ભગ્ય
હવની યોગ્યતા છતાં કુંભાર ચક્રાદિ કારણની પેઠે ખીજની સહાયની જરૂર
પડે છે. એટલે નડનાં વિધોનું નિવારણ કરી દેવતાઓ સમાધિ, બોધિ
આપી શકે છે મારે પ્રાર્થના કરવી યોગ્ય છે.

અર્થ—શ્રી અરિહંત, સિદ્ધ ભગવાન વળી સાધુ મહારાજ, શ્રુત ધર્મ તથા ચરિત્ર ધર્મ એ મારે મંગલ રૂપ છે. વળી સમ્યગ્ દૃષ્ટિ દેવતાઓ મને ધર્મને વિષે ચિત્તની સ્થિરતા તથા પરભવે સમ્યક્ત્વ (જિનધર્મની પ્રાપ્તિ) આપો ! ૪૭

કયા કારણે પ્રતિક્રમણ કરવું.

પડિસિદ્ધાણું કરણે, કિચ્ચાણુમકરણે
‘પડિક્રમણું’ ॥ અસદ્દહણે અ તહા, વિવરી-
યપરૂવાણાએ અ ॥ ૪૮ ॥

અર્થ—નિષેધવા યોગ્ય (શંકા વધાદિ અશુભ કાર્યને) કરવે કરી તથા કરવા યોગ્ય (દેવ પૂજા સામાયિકાદિ શુભ કાર્યને) ન કરવે કરી વળી (નિગોદાદિ સૂક્ષ્મ વિચારને) આણુસદ્દહવે કરી અને જિનાગમથી વિરૂદ્ધ પ્રરૂપણા કરવે કરી જે પાપ લાગ્યું હોય તે દૂર કરવાને પ્રતિક્રમણ (કરવાનું) છે; ૪૮

સર્વ જીવ પ્રત્યે ક્ષામણા.

ખામેમિ સંવજીવે, સંવે જીવા ખમંતુ
મે ॥ મિત્તી મે સંવભૂએસુ, વેરં મજ્ઝં ન
કેણુઈ ॥ ૪૯ ॥

૧ આ ગાથાથી પ્રતધારી અને અપ્રતી સર્વને અવશ્ય પ્રતિક્રમણ કરવું જોઈએ એમ સિદ્ધ થાય છે.

અર્થ—સર્વ જીવોને હું ખમાવું છું. સર્વે જીવો મારા અપરાધને ખમજો—માફ કરજો. મારે સર્વ જીવોની સાથે મૈત્રી-ભાવ છે. કોઈ જીવની સાથે મારે વેરભાવ નથી. ૪૯

એવ-મહં આલોઘ્ય, નિંદિત્ય ગરહિત્ય
દુર્ગંધિત્યં સમ્મં ॥ તિવિહેણુ પડિક્કંતો,
વંદામિ જિણે ચઉન્વીસં ॥ ૫૦ ॥

અર્થ—આ પ્રમાણે સમ્યક્ પ્રકારે પાપ આલોચ્યું, આત્મા સામે નિંદા કરી, ગુરૂ સામે ગર્હણા કરી અને દુર્ગંધા કરી અને ત્રિવિધે પડિક્કમતો થકો ચોવીસ જિનને હું વાંદું છું. ૫૦

ઇતિ વંદિત્તા સૂત્ર ૩૩.

૩૪ ॥ અખ્ખુહિત્થો (ગુરૂખામાણા) સૂત્ર. ॥
શબ્દાર્થ.

અખિભંતર-અંદર.

ખામેઉ-ખમાવવાને.

જં કિંચિ-જે કોઈ.

પરપત્તિઅ-વિશેષ અપ્રીતિ ભાવ.

પાણે-પાણીને વિષે.

વેઆવચ્ચે-વૈયાવચ્ચને વિષે.

સંભાવે-વારંવાર બોલવાને વિષે.

સમાસણે-ગુરૂની ગરાગર આસને

બેસવાને વિષે.

દેવસિઅ-દિવસના અપરાધને.

ખામેમિ-ખામું છું.

અપત્તિઅ-અપ્રીતિ ભાવ.

ભત્તે-બોલવાને વિષે.

વિણુએ-વિનયને વિષે.

આલાવે-એકવાર બોલવાને વિષે.

ઉચ્ચાસણે-ગુરૂથી ઉચ્ચે આસને બેસવાને વિષે.

અંતરભાસાએ-ગુરૂ બોલતા હોય,

ઉવરિભાસાએ-ગુરૂએ કહેલી વાત તેની વચ્ચે બોલવામાં.
 તેને વધારીને વિશેષપણે કહેવામાં. જ' કિંચિ-જે કાંઈ.
 મળઝં-મેં ત્રિણય પરિહીણું-વિનય રહિતપણું.
 સુહુમં-સૂક્ષ્મ. કયું હોય.
 ખાયરં-આદર-સ્થૂળ. તુખ્સે-તમે.
 જાણહ-જાણો છો. ન જાણામિ-જાણતો નથી.

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવાન ! અખલુ-
 ક્ષિઓમિ અખિભંતર દેવસિચ્ચં ખામેઉં ?
 ઇચ્છં, ખામેમિ દેવસિચ્ચં,

અર્થ—હે ભગવાન ! ઇચ્છાપૂર્વક આપ મને આદેશ આપો,
 હું દિવસમાં કરેલા અપરાધને ખસાવવાને ઉઠયો છું. ગુરૂ કહે
 (ખામેઉં) ખમાવો. શિષ્ય કહે (ઇચ્છં) હું એજ ઇચ્છું છું.
 (અને) દિવસ સખંધી અપરાધ પ્રત્યે ખામું છું.

જ' કિંચિ અપત્તિચ્ચં પરપત્તિચ્ચં ભત્તે
 પાણે, વિણુએ વેઆવચ્ચે, આલાવે સંલાવે
 ઉચ્ચાસણે સમાસણે, અંતરભાસાએ ઉવ-
 રિભાસાએ,

અર્થ—જે કાંઈ અપ્રીતિભાવ કે વિશેષ અપ્રીતિભાવ ઉપ-
 જાળ્યો હોય-(શેને વિષે ?) ભોજનને વિષે, પાણીને વિષે વિનયને

અર્થ—સર્વ શ્રમણ સંઘરૂપ લગવંતના સંબંધમાં કરેલા
 એ અપરાધ તે સર્વ અપરાધને, મસ્તકની ઉપર જે હાથ જોડીને
 ખમાવીને તે સર્વના કરેલા અપરાધને હું પણ ખમું છું. ૨

સંવરસ જીવરાસિરસ, ભાવઝો ધમ્મ-
 નિહિય-નિયચિતો ॥ સંવં ખમાવઠિતા,
 ખમામિ સંવરસ અહયંપિ ॥ ૩ ॥

અર્થ—ભાવથી ધર્મને વિષે સ્થાપ્યું છે પોતાનું ચિત્ત જેણે
 એવો હું સર્વ જીવોના સમૂહના સંબંધમાં કરેલા અપરાધ પ્રત્યે,
 સર્વને ખમાવીને, હું પણ સર્વ પ્રત્યે ખમું છું ॥ ૩ ॥

ગાથા (૩) ૫૬ (૧૨) ગુરૂ (૧૯) લઘુ (૯૧) સર્વવર્ણ (૧૧૦)
 ઇતિ ખામણા સૂત્ર ૩૫.

૩૬ ॥ અથ નમોઽસ્તુ વર્ધમાનાય* ॥

શબ્દાર્થ.

હરહામો—અમે હરહા કરીએ છીએ. આણુસક્તિ—ગુરુ આજાને.
 ખમાસમણાણું—ખમાશ્રમણને. અસ્તુ—થાઓ.
 વર્ધમાનાય—વર્ધમાન સ્વામીને. સ્પર્ધમાનાય—સ્પર્ધા કરનાર.
 કર્મણા—કર્મની સાથે. તજજય—તે કર્મના જયથી.
 અવાપ્તમોક્ષાય—મોક્ષને પ્રાપ્ત કરનાર. પરોક્ષાય—આંખથી પર.
 કૃતીર્થિનામ્—ગિથ્યાત્તીએને. યેષાં—જેમની.

* સંધ્યા પ્રતિક્રમણ કરતી વખત હ આવશ્યક પુરા થયા પછી તેના
 દર્શન નિમિત્તે આ શ્રી વીરપરમાત્માની સ્તુતિ જોવાય છે.

વિકચ-ખીલેલા.

રાજ્યા-પંકિત વંડે.

ક્રમ-ચરણરૂપ.

દધત્યા-પોતાની ઉપર ધારણ કરતી.

ધતિ-એ પ્રકારે.

પ્રશસ્ય-પ્રશંસનીય.

સંતુ-થાઓ.

તે-તે.

કષાયતાપ-કષાયરૂપ તાપથી.

જંતુ-પ્રાણીઓને.

કરોતિ-કરે છે.

જૈન-ગણધરના.

અંબુદ્ધ-મેઘથી.

સ-તે.

ઉદ્ભવ-ઉત્પન્ન થયેલા.

સંનિભઃ-જેવો.

તુષ્ટિ-સંતોષ.

વિસ્તરઃ-વિસ્તાર.

અરવિંદ-કમળોની.

જ્યાયઃ-પ્રશંસા કરવા યોગ્ય.

કમલાવલિ-કમળની શ્રેણીને.

સદૃશૈઃ-સરખાની સાથે.

સંગત-મળવું.

કથિત-કહેલું છે.

શિવાય-મોક્ષને અર્થે.

જિનેદ્રાઃ-જિનેદ્રો.

અર્દિત-પીડિત એવા.

નિર્વૃત્તિ-શાંતિ.

યો-જે.

મુખ-મુખરૂપી.

ઉદ્ગતઃ-તીકળેલો.

શુક્રમાસ-જેઠ માસમાં.

વૃષ્ટિ-વર્ષાદના.

દધાતુ-કરો.

મયિ-મારે વિષે.

ગિરાં-વાણીનો.

ઈચ્છામો આણુસદ્દિં નમો ખમાસમ-

ણાણું ॥ નમોઽર્હત્ ॥

અર્થ—અમે ગુરૂ આજ્ઞાને ઈચ્છીએ છીએ; ક્ષમાશ્રમણને નમસ્કાર થાઓ.

નમોઽસ્તુ વર્ધમાનાય, સ્પર્ધમાનાય

કર્મણા ॥ તજજ્યાવાપ્તમોક્ષાય, પરોક્ષાય
કૃતીર્થિનામ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—કર્મની સાથે સ્પર્ધાના કરનાર, તે કર્મનો જય કરીને મોક્ષ પ્રાપ્ત કરનાર અને કૃતીર્થિઓથી પરોક્ષ એવા વર્ધ-
માન સ્વામીને નમસ્કાર થાઓ. ॥ ૧ ॥

યેષાં વિક્યારવિન્દરાજ્યા, જ્યાયઃ કમ-
કમલાવલિં દધત્યા ॥ સદૃશૈરિતિ સંગતં
પ્રશસ્યં, કથિતં સન્તુ શિવાય તે જિ-
નેદ્રાઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—જે જિનેન્દ્રોની પ્રશંસનીય ચરણ કમળની શ્રેણીને
(પોતાની ઉપર) ધારણ કરતી એવી વિકસ્વર કમળોની શ્રેણી
તેનું સરખાની સાથે મળવું તે અતિ પ્રશંસનીય છે એમ કહેવું
છે, તે જિનેન્દ્રો મોક્ષને અર્થે થાઓ.

કપાયતાપાર્દિત-જન્તુ નિર્વૃત્તિં, કરોતિ
ચો જૈનમુખામ્બુદોદ્ગતઃ ॥ સ શુકમાસો
દ્ભવવૃષ્ટિસન્નિભો, દધાતુ તુષ્ટિ મયિ
વિસ્તરો ગિરામ્ ॥ ૩ ॥

અર્થ—જે ગણધરમહારાજના મુખરૂપી મેઘચક્રી નિકળેલો
ધાણીનો વિસ્તાર, કપાયરૂપ તાપથી પીડિત એવા પ્રાણીઓને

શાંતિ કરે છે, વળી જે જ્યેષ્ઠમાસમાં ઉત્પન્ન થયેલા વર્ષાદિ સરખો છે, તે (સિદ્ધાંત રૂપ વાણીનો વિસ્તાર) મારે વિષે સંતોષ કરો: ૩ ઇતિ.

૩૭ ॥ અથ વિશાલ લોચન.^૧ ॥

શબ્દાર્થ.

વિશાલ-વિશાળ છે.	લોચનદલ-નેત્રરૂપી પત્ર જેમાં.
પ્રાઘત્-પ્રકાશમાન.	દંતાંશુ-દાંતનાં કિરણરૂપ.
કેસર-કેસરવાળું.	પ્રાતઃ-પ્રાતઃકાળે.
વીરજિનેન્દ્રસ્ય-શ્રી વીર ભગવાનનું.	સુખપદ્મ-સુખરૂપી કમળ.
પુનાતુ-પવિત્ર કરો.	વઃ-તમને.
યેષાં-જે જિનેન્દ્રોનું.	અભિષેકકર્મ-સ્નાન કર્મ.
કૃત્વા-કરીને.	મત્તા-ઉન્મત્ત થયેલા.
હર્ષભરાત-હર્ષના સમૂહથી.	સુખ-સુખરૂપ.
સુરેદ્રાઃ-દેવતાના ઇંદ્રો.	તૃણમપિ-તૃણ તુલ્ય પણ.
ગણયન્તિ-ગણુતા.	નૈવ-નથીજ.
નાકમ્-સ્વર્ગને.	પ્રાતઃ-પ્રાતઃકાળે.
સંતુ-થાઓ.	શિવાય-મોક્ષને અર્થે.
તે-તે.	જિનેન્દ્રાઃ-જિનેન્દ્રો.
કલંક-કલંકથી.	નિર્મુક્ત-રહિત.
અમુક્ત-નથી મુકાણી.	પૂર્ણત-પૂર્ણતા જેની.
કુતર્ક-કુતર્ક કરનારા અન્ય મતિરૂપ.	રાહુ-રાહુને.

^૧ પ્રભાત સમયે રાત્ર પ્રતિક્રમણના છ આવશ્યક પદ્ધતિ આ સ્તુતિ બોલાય છે માટે પ્રાભાતિક વીર સ્તુતિઃ એ નામ પણ આપવામાં આવેલ છે.

પ્રસન્ન-મક્ષણ કરનાર.
 અપૂર્વચંદ્ર-અપૂર્વ ચંદ્રરૂપ.
 ભાષિત-આગમને.
 નૌમિ-હું નમસ્કાર કરું છું.
 નમસ્કૃત-નમસ્કાર કરેલા.

સદોદય-હમેશાં ઉદય પામેલા.
 જિનચંદ્ર-જિનચંદ્રના.
 દિનાગમે-પ્રભાત સમયે.
 બુધૈઃ-પંડિતોએ.

વિશાલ-લોચન-દલં, પ્રોઘદન્તાંશુકે-
 સરં ॥ પ્રાતવીરજિનેન્દ્રસ્ય, મુખપદ્મં પુ-
 નાતુ વઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—જે મુખકમળને વિષે વિશાળ નેત્રોરૂપ પત્ર છે તથા
 અન્યંત ઝળહળતા એવા દાંતના કિરણરૂપ કેસર (સુંગંધના કણીયા)
 છે, તે વીરજિનેન્દ્રતું મુખકમળ પ્રભાત સમયે તમને પવિત્ર કરે. ૧

ચોષામભિષેકકર્મ કૃત્વા, મત્તા હર્ષભ-
 રાત મુખં સુરેન્દ્રાઃ ॥ તૃણમપિ ગણયન્તિ
 નૈવ નાકં, પ્રાતઃ સન્તુ શિવાય તે જિનેન્-
 દ્રાઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—જે જિનેન્દ્રોના અભિષેકકાર્યને કરીને, હર્ષના
 સમૂહ થકી મગ્ન થયેલા એવા દેવેન્દ્રો, દેવલોક સંબંધી મુખને
 તૃણ તુલ્ય પણ ગણતા નથીજ, તે જિનેન્દ્રો પ્રભાત સમયે મોક્ષને
 અર્થે ધ્યાન. ૨

કલંકનિર્મુક્તમમુક્તપૂર્ણતં, કુતર્કરા-
હુયસનં સદોદયમ્ ॥ અપૂર્વચન્દ્રં જિન-
ચન્દ્ર ભાષિતં, દિનાગમે નૌમિ બુધૈર્નમ-
સ્કૃતમ્ ॥ ૩ ॥

અર્થ—જે જિનચંદ્રનું આગમ કલંક રહિત છે, નથી
મુકાણી પૂર્ણતા જેની એવું છે, કુતર્ક કરનારા પરદર્શની રૂપે
રાહુને ભક્ષણ કરનાર છે, નિરંતર ઉદય પામેલા અપૂર્વ ચંદ્ર
સમાન છે અને જેને પંડિતોએ નમસ્કાર કરેલો છે તે, જિનચંદ્રના
આગમને હું પ્રભાત સમયે નમસ્કાર કરું છું ૩ ઈતિ.

૩૮ ॥ અથ શ્રુતદેવતાની સ્તુતિ^૧ ॥

શબ્દાર્થ.

સુઅદેવયાએ—શ્રુત દેવતાને અર્થે. સુઅદેવયા—શ્રુત દેવતા.

ભગવદ્—ભગવતી.

નાણાવરણીય—જ્ઞાનાવરણીય.

કર્મસંઘાયં—કર્મનાં સમૂહને.

તેસિં—તેઓના.

અવેઉ—ક્ષય કરો.

સયયં—નિરંતર.

જેસિં—જેઓની,

સુઅસાયરે—શ્રુતરૂપ સાગરને વિષે.

ભક્તી—ભકિત છે.

સુઅદેવયાએ કરેમિ કાઉરસગ્ગં^૧ ॥ સુ-

૧ અહીં વંદણવત્તિયાએ ન કહેતાં અત્તથ ઊસસિએણું કહેવું
તેનું કારણ એ છે કે દેવતાઓ અવિરતિ હોવાથી તેમને બંદન પૂજન થાય
નેહિ, સ્મરણ પ્રાર્થના તો થાય, તે વાત વંદિતાની કુટનોદમા જણાવેલ છે.

અદેવયા ભગવદ્, નાણાવરણીયક્રમમસં-
ધાયં ॥ તેસિં ખવેઉ સયયં, જેસિં સુઅ-
સાયરે ભત્તી ॥ ૧ ॥

અર્થ—શ્રુત દેવતાને (સ્મરણ કરવા) અર્થે કાઉસ્સગ્ગ
કરું છું. ભગવતી શ્રુત દેવતા (સરસ્વતી) જેઓની શ્રુતસાગરને
વિષે નિરંતર ભક્તિ છે તેઓના જ્ઞાનાવરણીય કર્મના સમૂહને
દાય કરે ! ઇતિ.

ગાથા (૧) પદ (૪) સંપદા (૪) ગુરુ (૨) લઘુ (૩૫)
સર્વ વર્ણુ (૩૭)

૩૯ ॥ અથ ક્ષેત્રદેવતાની સ્તુતિ ॥

શબ્દાર્થ.

જસે-જેના.	ખિત્તે-ક્ષેત્રને વિષે.
સાહૂ-સાધુઓ.	દંસણુ-દર્શન.
નાણેહિં-જ્ઞાનવંદ.	ચરણુ-ચારિત્ર.
સહિએહિં-સહિત.	સાહંતિ-સાથે છે.
મુખખમગ્ગં-મોક્ષ માર્ગને.	સા-તે.
દેવી-દેવી.	હરઉ-હરણુ કરે.
દુરિયાઈ-પાપોને.	

જસે ખિત્તે સાહૂ. દંસણુ-નાણેહિ ચરણુ-

સહિએહિં ॥ સાહંતિ મુખખમગ્ગં, સા
દેવી હરઉ દુરિયાઇં ॥ ૧ ॥

અર્થ—જેના ક્ષેત્રને વિષે સાધુ-મુનિરાજ આરિત્ર સહિત દર્શન,
જ્ઞાનવડે મોક્ષ માર્ગને સાધે છે, તે દેવી દુરિતો (ખાપો)
ને હરણ કરે. ૨

ગાથા (૧) પદ (૪) સંપદા (૪) લઘુ (૩૩) ગુરુ (૩) સર્વ વર્ણ (૩૬)

૪૦ ॥ અથ કમલદલ સ્તુતિ^૧ ॥

શબ્દાર્થ.

કમલદલ—કમળતાં પત્ર જેવાં.
નયના—નેત્રવાળી.
કમલગર્ભ—કમળના ગર્ભની.
ગૌરી—ગૌર વર્ણવાળી
સ્થિતા—રહેલી.
દદાતુ—આપો.
સિદ્ધિ—સિદ્ધિને.

વિપુલ—વિશાળ.
કમલમુખી—કમળના જેવા મુખવાળી.
સમ—સમાન.
કમલે—કમળમાં.
ભગવતી—ભગવતી.
શ્રુતદેવતા—શ્રુત દેવતા—સરસ્વતી.

કમલ-દલ-વિપુલ-નયના, કમલમુખી
કમલગર્ભ-સમગૌરી ॥ કમલે સ્થિતા ભગ-

૧ આ થાય સ્ત્રીઓએ મુખ્યદેવતાની સ્તુતિના બદલે કહેવાની છે.
અને પ્રાકૃતસમ સંસ્કૃત ભાષામાં છે.

વતી, દાદાતુ શ્રુત-દેવતા સિદ્ધિમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—કમળના પત્ર સરખા વિસ્તીર્ણ નેત્રોવાળી, કમળના જેવા મુખવાળી, કમળના ગર્ભની જેવા ગૌરવર્ણવાળી અને કમળને વિષે રહેલી એવી ભગવતી શ્રુતદેવતા સિદ્ધિ આપે. ॥૧॥ ગાથા (૧) પદ (૪) સંપદા (૪) લઘુ (૪૦) ગુરુ (૪) સર્વવર્ણ (૪૪)

૪૧ ॥ અઢાઈજાએસુ (મુનિવંદન^૧) સૂત્ર ॥

શબ્દહર્થ.

અઢાઈજાએસુ—અઢી.

દિવસમુદેસુ—દ્વીપ અને એ સમુદ્ર

પનરસમુ—પંદર.

સંબંધી.

કમ્ભભૂમીસુ—કમ્ભભૂમિને વિષે.

રચહરણુ—રજોહરણુ—ઓષા.

ગુચ્છ—ગુચ્છક.

પડિગ્ગહ—પાત્રાંતે.

ધારા—ધરનારા

પંચ—પાંચ.

મહાવય—મહાવતને.

ધારા—ધારણુ કરનારા.

અકારસ—અકાર.

સહસ્રસ—હજાર.

સીલંગધારા—શીલતા અંગને ધરનારા. અખમુય—સંપૂર્ણ.

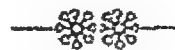
આચાર—આચારરૂપ.

ચરિતા—ચારિત્રના પાળનારા.

સિરસા—મરતકે.

મણસા—મને કરી.

મત્યએણુ વંદામિ—હું વંદના કરું છું.

અઢાઈજાએસુ દીવસમુદેસુ, પનરસમુ

* આ સૂત્રવડે અઢી દ્વીપ અને એ સમુદ્રમાં રહેલા સર્વ પ્રકારના મુનિ ગદારાજને વંદન થાય છે. માટે મુનિવંદન સૂત્ર.

કમ્મભૂમીસુ ॥ જવંત કેવિ સાહુ, રયહ-
રણુગુચ્છ-પટિગ્ગહધારા ॥

અર્થ—અહીં દ્વીપ તથા બે સમુદ્ર સંબંધી પંદર કર્મ
ભૂમિને વિષે જોટલા કેઈ સાધુ, રજોહરણ (ઓઘો) પાત્રાની
ઝોળી અને પાત્રા વિગેરે ધર્મોપકરણના ધારણ કરનારા, વળી,

પંચમહોવયધારા, અઠારસસહસ્સ-સી-
લંગધારા ॥ *અખખુયાયારચરિતા, તે સવ્વે
સિરસા માણસા મત્થએણ વંદામિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—પાંચ મહાવ્રતને ધારણ કરનારા, અઠાર હજાર
શીલ—ચારિત્રના અંગના ધરનારા, સંપૂર્ણ આચારરૂપ ચારિત્રના
પાળનારા, તે સર્વને મસ્તકે કરીને, મને કરીને હું વાંદુછું ॥૧॥ ઇતિ.

લઘુ (૭૨) ગુરુ (૧૩) સર્વ વર્ણ (૮૫)

૪૨ ॥ અથ વરકનક (એકસો સિત્તેર
જિન સ્તુતિ) સૂત્ર^૧ ॥

શબ્દાર્થ.

વર-ઉત્તમ.

કનક-સુવર્ણ.

* અખખુયાચાર ઇતિ પાઠાન્તરે.

૧ આ સૂત્રવડે જગચિંતામણીની કુટનોટમાં વર્ણવ્યા મૂળમ ઉત્કૃષ્ટ
કાળે વિચરતા ૧૭૦ જિનોને તેમના વર્ણવડે સ્તવેલા છે,

શંખ-શંખ.

મરકત-લીલમ.

સન્નિભં-જેવા વર્ણવાળા.

સપ્તતિશતં-એકસો સિત્તેર.

સર્વામર-સર્વ દેવતાઓએ.

વિદ્રુમ-પરવાળાં.

ઘન-મેઘના.

વિગતમોહમ્-મોહ રહિત.

જિનાનાં-તીર્થંકરોને.

પૂજિતં-પૂજેલાને.

વરકનક-શંખ-વિદ્રુમ,-મરકતઘન-સ

ન્નિભં વિગતમોહમ્ ॥ સપ્તતિશતં જિ-
નાનાં, સર્વામર-પૂજિતં વન્દે ॥ ૧ ॥

અર્થ—ઉત્તમ સુવર્ણ, શંખ, પરવાળા, લીલમ અને સ-
જળ મેઘના જેવા વર્ણવાળા અને મોહ વિનાના, તેમજ સર્વ
દેવતાઓથી પૂજિત એવા એકસો સિત્તેર તીર્થંકરોને હું વંદના
કરું છું. ૧ ઇતિ.

૪૩ ॥ અથ^૧ લઘુશાંતિસ્તવ સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

શાંતિ-શાંતિનાથ ભગવાનને.

શાંતિનિશાંત-શાંતિના સ્થાનકપ.

૧ ગૃહ્ય ગ્રંથીય પ્રસિદ્ધ પ્રભાવી શ્રી માનદેવચુરિ શ્રી નાકુલ નગર
મધ્યે ચોમાસુ હતા તે વખતે શ્રી શાકલરી નગર મધ્યે શ્રી સંઘ, શાકિ-
નીએ કરેલ મરજીના ઉપદ્રવથી પીડાવાથી, તે શ્રી સંઘે માણસો મોકલી શ્રી
માનદેવચુરિને નિર્દોષ બાદે કરીને ઉપદ્રવ નિવારવા માટે વિનંતિ કરી. તેથી
પદ્મા, જયા, વિજયા અને અપરાજિતા એ ચાર દેવીઓનું સાન્નિધ્ય છે

શાંત-રાગ દ્વેષ રહિત.	શાંત-શાંત થયા છે.
અશિવ-ઉપદ્રવ જેનાથી.	નમસ્કૃત્ય-નમસ્કાર કરીને.
સ્તોતૃ-સ્તુતિ કરનારની	શાંતિનિમિત્ત-શાંતિના કારણરૂપ.
મંત્રપદ્ધ-મંત્રોના પદવડે,	શાંતયે-શાંતિને અર્થે.
સ્તૌભિ-હું સ્તુતિ કરું છું.	ઓમ ધતિ-ૐ એવું.
નિશ્ચિંતવચસે-નિશ્ચયવાચક પદ	નમો નમો-વારંવાર નમસ્કાર થાઓ.
છે જેમનું.	ભગવતે-સમગ્ર ઐશ્વર્યવાળા.
અહીંતે-યોગ્ય	પૂજા-પૂજાને.
શાંતિજિનાય-શાંતિનાથ ભગવાનને.	જયવતે-રાગાદિકને જિતનારાને.
યશસ્વિને-યશવાળાને,	સ્વામિને-સ્વામિને,
દ્વિમિનામ-દ્વિપ્રિયોને દમન કરનારા	સકલ-સર્વ.
મુનિઓના	અતિશેષ-ચોત્રીશ અતિશય રૂપ.

જેમને એવા અંતે અલંકૃત કરીને સહિત એવા તે સૂરિએ ઉપદ્રવ નિવારવા અર્થે આ લઘુશાંતિસ્તવની રચના કરીને શાકંભરીના સંધને મોકલ્યું. તેથી આ સ્તવનને પોતે ભણવાથી અગર અન્ય પાસે સાંભળવા થકી અંતે સ્તવવડે મંત્રિત જળના છાંટવાથી ઉપદ્રવ નાશ પામ્યો. અંતે શાંતિ થઈ. આ પ્રમાણે આ સ્તોત્રની રચના શ્રી નાડુલ મધ્યે શ્રી માનદેવસૂરિએ કરી. શાકંભરીના સંધને ઉપદ્રવ શાંત થયો તેથી સર્વત્ર શાંતિને અર્થે આ સ્તોત્ર ગણાય છે. હાલમાં દૈવસિક પ્રતિક્રમણના અંતે પણ બોલાય છે. આ શાંતિ પ્રતિક્રમણમાં ક્યારે દાખલ થઈ તે વિષે વૃદ્ધવાદ એવો છે કે શ્રી માનદેવસૂરિએ બનાવ્યા પછી મંગલિક અર્થે સર્વત્ર ગણાતી. પાછળથી એટલે આજથી લગભગ ૫૦૦) વર્ષ અગાઉ એક યતિજી શ્રી ઉદ્દેપુરમાં હતા તેમની પાસે શ્રાવકો હરવખત મંગલિક અર્થે શાંતિ સાંભળવા આવતા. લોકો વારંવાર કંટાળો દેવા લાગ્યા, તેથી તેમણે ‘પ્રતિક્રમણમાં દુઃખખખય કમ્મખખયના કાઉરસગ્ગને અંતે શાંતિ કહેવી, જેથી સૌના સાંભળવામાં આવે’ એવો ઠરાવ કર્યો. સારથી તે રીવાજ પ્રચલિત થયો.

મહાસુપત્તિ-મોટી સુપત્તિએ.
 શસ્ત્રાય-પ્રથંસા કરવા યોગ્યને.
 પૂજિતાય-પૂજેલાને.
 શાંતિદેવાય-શ્રી શાંતિનાથને.
 મુસમૃદ્-મુંદર સમૃદ્.
 સપૂજિતાય-પૂજાએલાને.
 ભુવન-રાણુ ભુવનના.
 જન-લોકાનું.
 ઉદ્યતતમાય-અનિશય સાવધાન
 એવાને.
 દુરિતાઘ-પાપના સમૃદ્ધતા
 સર્વાશિય-સર્વ ઉપદ્રવોને.
 દુષ્ટબ્રહ્મ-દુષ્ટ બ્રહ્મ
 પિશાચ-પિશાચ
 પ્રમથનાય-નાશ કરનારાને

સમન્વિતાય-સહિતને.
 ત્રૈલોક્ય-ત્રણ લોકના જીવોએ.
 નમોનમઃ-વારંવાર નમસ્કાર થાઓ.
 સર્વામર-સર્વ દેવતાઓના.
 સ્વામિક-તેમના સ્વામી થોસડ દંત્રોથી.
 ન જિતાય-દેવતાઓથી પણ નહિ
 જીતાએલાને.
 પાલન-પાલન કરવામાં
 સતત-હમેંશાં
 તસ્મૈ-તેને.
 નાશનકરાય-નાશ કરનારાને.
 પ્રશમનાય-શાંત કરનારાને
 ભૂત-મૃત.
 શાકિનીનાં-શાકિનીઓને

શાંતિ શાંતિનિશાંતં, શાંતં શાંતાઽશિ-
 વં નમસ્કૃત્ય ॥ સ્તોતુઃ શાંતિનિમિત્તં,
 મંત્રપદ્મઃ શાંતયે સ્તૌમિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—શાંતિના સ્થાનરૂપ; રાજ દ્વેષ વિનાના અને શાંત
 થયા છે અકલ્યાણકારી ઉપદ્રવો લેનાથી એવા શ્રી શાંતિનાથને

નમસ્કાર કરીને, સ્તુતિ કરનારની શાંતિના હેતુરૂપ છે તેથી શાંતિના અર્થે, મંત્રોના પદ વડે હું સ્તુતિ કરું છું. ૧

ઓમિતિનિશ્ચિતવચસે, નમો નમો*
ભગવતેઽર્હતે પૂજાં ॥ શાંતિજિનાય જયવતે,
યશસ્વિને સ્વામિને દમિનામ્ ॥ ૨ ॥

અર્થ—ૐ એવું નિશ્ચિત્વાત્મક વાચક પદ છે જેમનું એવા, સમગ્રએશ્વર્યવાળા, પૂજાને યોગ્ય, રાગાદિને જીતનારા, યશવાળા અને હૃદ્વિયોને દમન કરનારા (મુનિરાજ) ના સ્વામી એવા શાંતિનાથને વારંવાર નમસ્કાર થાઓ. ૨

સકલાતિશેષકમહા, -સંપત્તિસમન્વિ-
તાય શસ્થાય ॥ ત્રૈલોક્યપૂજિતાય ચ, નમો
નમઃ શાંતિદેવાય ॥ ૩ ॥

અર્થ—સમસ્ત ચોત્રીશ અતિશયરૂપ મહાન સંપત્તિવાળા પ્રશંસા કરવા યોગ્ય અને ત્રણ લોકના જીવોથી પૂજીત એવા શ્રી શાંતિનાથને વારંવાર નમસ્કાર થાઓ. ૩

સર્વામરસુસમૂહ—સ્વામિકસંપૂજિતાય

*અહીં નમો પદ બે વખત મૂક્યું છે તે અતિ આદર સૂચવવાને માટે.

નજિતાય ॥ ભુવનજનપાલનોઘત-તમાય
સતતં નમસ્તસ્મૈ ॥ ૪ ॥

અર્થ—સમસ્ત દેવતાઓના સુંદર સમૂહ તેમના સ્વામિ જે
ઓસઠ ઇંદ્રો તેમનાથી પૂજાયેલા, દેવતાઓથી પણ નહીં છતાંએલા,
ત્રણ ભુવનના લોકનું પાલન કરવામાં સાધાન એવા તે
શાંતિનાથ) ને નિરંતર નમસ્કાર થાઓ. ૪

સર્વદુરિતૌઘનાશન,-કરાય સર્વાઽશિ-
વપ્રશમનાય ॥ દુષ્ટઘ્રહભૂતપિશાચ-શા-
કિનીનાં પ્રમથનાય ॥ ૫ ॥

અર્થ—સર્વ પાપના સમૂહનો નાશ કરનારા, સર્વ ઉપ-
દ્રવને પ્રકર્ષે કરી શાંત કરનારા, દુષ્ટ ઘ્રહ, ભૂત પિશાચ અને
શાકિનીનાં ઉપદ્રવને નાશ કરનારા એવા શાંતિનાથને નમ-
સ્કાર થાઓ. ૫

શબ્દાર્થ.

યસ્ય-જે શાંતિનાથનો.

નામમંત્ર-નામ રૂપ મંત્ર.

વાક્ય-જે વચન.

કૃતોપા-જેણે સંતોષ કર્યો છે એવી વિજયા-વિજયાદેવી

કૃતે-કરે છે,

કૃતિ-એ પ્રમાણે પૂર્વે કહેલ

પ્રધાન-તે વડે સર્વોત્તમ એવું.

ઉપયોગ-તેના ઉપયોગથી.

વિજયા-વિજયાદેવી

જનહિત-લોકોનું હિત

૧ નિજિતાય કૃતિ પાદાન્તર.

ધૃતિ ચ-અને એ પ્રમાણે.

નમત-નમસ્કાર કરો.

તે-તમોને

વિજયે-વિજયાદેવી.

પરાપરૈઃ-બીજા દેવોથી.

અપરાજિતે-કોઈ ઠેકાણે પરાભવ
નહિ પામેલી.

ધૃતિ-એમ સ્તુતિ કરવાથી.

ભવતિ-તમે.

અપિ-પણ,

ભદ્ર-સુખ.

મંગલ-મંગળને.

સાધૂનાં-સાધુઓને,

શિવ-નિરૂપદ્રવપણું.

પુષ્ટિ-ધર્મની વૃદ્ધિને.

જ્યાઃ-જય પામે.

કૃતસિદ્ધે-સિદ્ધિ કરનારા.

નિર્વાણ-મોક્ષ.

સત્વાનાં-ભવ્ય જીવોને.

નિરતે-તત્પર.

સ્વસ્તિપ્રદે-કલ્યાણને આપનારી. તુલ્યમ્-તને.

ભક્તાનાં-ભક્ત.

શુભાવહે-કલ્યાણ કરનારી.

ઉદયતે-તત્પર.

સમ્યગ્દષ્ટિનાં-સમ્યગ્દષ્ટિ જીવોને. ધૃતિ-ધીરજ.

રતિ-પ્રીતિ.

જુદ્ધિ-જુદ્ધિ (ચાલુ વિષયને જાણનારી) પ્રદાનાય-આપવાને.

નૃતા-સ્તવેલી છે.

ભવતુ-થાઓ.

ભગવતિ-હે ભગવતિ.

સુજયે-સારા જયવાળી.

અજિતે-નહિ જીતાએલી.

જગત્યાં-પૃથ્વીને વિષે.

જયતિ-જય પામે છે.

જયાવહે-સ્તુતિ કરનારને જય આપનારી.

સર્વસ્ય-અધા.

સંઘસ્ય-સંધને.

કલ્યાણ-ઉપદ્રવ રહિતપણું.

પ્રદે-પ્રકર્ષે કરી આપનારી.

સદા-નિરંતર.

સુતુષ્ટિ-ચિત્તની શાંતિ.

પ્રદે-આપનારી.

ભવ્યાનાં-ભવ્ય પ્રાણીઓને.

નિવૃત્તિ-ચિત્તની સમાધિ.

જનનિ-ઉત્પન્ન કરનારી.

અભયપ્રદાન-અભય આપવામાં.

અસ્તુ-હો.

તુલ્યમ્-તને.

જંતૂનાં-જીવોને.

નિત્યં-નિરંતર.

દેવી-દેવી.

ધૃતિ-ધીરજ.

મતિ-મતિ, દીર્ઘદષ્ટિ.

યસ્યેતિ નામ મંત્ર,-પ્રધાનવાક્યોપયો-
ગકૃતતોષા ॥ વિજયા કુરુતે જનહિત,-
મિતિ ચ તુતા નમત તં શાંતિસ્ ॥ ૬ ॥

અર્થ—જે શાંતિ જિનનો પૂર્વોક્ત નામ રૂપ મંત્ર તેણે કરી
સર્વોત્તમ પવિત્ર એવું જે વચન તેના ઉપયોગે કરી કર્યો છે ચિત્તને
વિષે સંતોષ જેણે એવી જે વિજયા દેવી, જે મનુષ્યનું હિત કરે છે
તથા આગળ કહેશે એ પ્રકારે સ્તુતિ કરાવેલી છે તે શાંતિનાથને હે
ભવ્ય જનો ! તમે નમસ્કાર કરો.

ભવતુ નમસ્તે ભગવતિ ! વિજયયે સુ-
જયે પરાપરૈરજિતે ! ॥ અપરાજિતે ! જ-
ગત્યાં, જયતીતિ જયાવહે ભવતિ ! ॥ ૭ ॥

અર્થ—હે ભગવતિ વિજયા, સુજયા, ખીન્ન દેવોથી નથી
જિતાએલી એવી હે અજીતા, કોઈ દેકાણે પરાભવ ન પામેલી
એવી હે અપરાજિતા, તમે પૃથ્વીને વિષે જયવંતા વર્તો; એમ
સ્તુતિ કરતે છતાં સ્તુતિ કરનાર ભક્તજનને જયની આપનારી
થાય છે; એવી હે દરેક દેવિઓ ! તમોને નમસ્કાર થાઓ. ૭

સર્વસ્યાપિ ચ સંઘસ્ય, ભદ્રકલ્યાણમં
ગલ્લપ્રદદે ॥ સાધૂનાં ચ સદા શિવ, —સુતુષ્ટિપુ-

ષ્ટિપ્રદે જીયાઃ ॥ ૮ ॥

અર્થ—ચતુર્વિધ સર્વ સંઘને સૌખ્ય નિરૂપદ્રવપાણું અને મંગલને પ્રકર્ષે કરી આપનારી હે દેવી ! વળી મોક્ષને સાધનાર મુનિઓને નિરંતર નિરૂપદ્રવપાણું, ચિત્તની શાંતિ અને ધર્મની વૃદ્ધિ આપનારી હે દેવિ ! તમે જયવંતી હો. ૮

ભવ્યાનાં કૃતસિદ્ધે ! નિર્વૃત્તિનિર્વાણુજ-
નનિ ! સત્વાનામ્ ॥ અભયપ્રદાનનિરતે !,
નમોઽસ્તુ સ્વસ્તિપ્રદે ! તુભ્યમ્ ॥ ૯ ॥

અર્થ—ભવ્ય જીવોને કરી છે સિદ્ધિ જોણે એવી તથા પ્રાણીઓને ચિત્તની સમાધિ તથા મોક્ષ ઉત્પન્ન કરનારી એવી તથા ઉત્કૃષ્ટ રીતે નિર્ભયપાણું દેવાને તત્પર એવી તથા પ્રકર્ષે કરી કલ્યાણને આપનારી એવી હે દેવિ ! તને નમસ્કાર હો. ૯

ભક્તાનાં જંતૂનાં, શુભાવહે ! નિત્ય મુદ્ધતે !
દેવિ ! ॥ સમ્યગ્દષ્ટીનાં ધૃતિ, -રતિ મતિ-
બુદ્ધિપ્રદાનાય ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—ભક્તજીવોને કલ્યાણ પમાડનારી તથા સમ્યગ્દષ્ટિ જીવોને ધૈર્યતા, પ્રીતિ, મતિ, તથા બુદ્ધિ પ્રકર્ષે કરી આપવાને માટે નિરંતર સાવધાન હે દેવિ ! તમે છો. ૧૦

૧ ધૃતિ એટલે સંતોષ, મનિ એટલે દીર્ઘદષ્ટિ.

શબ્દાર્થ.

જિન શાસન-જિન શાસનમાં.

નતાનાં-નમસ્કાર કરનારા.

જનતાનાં-જન સમુદાયને.

સંપત્-સંપત્તિ.

યશઃ-યશને, સર્વ દિગ્વ્યાપી યશ.

જયદેવિ-હે જયાદેવી.

સલિલ-જળ.

વિપ-ઝર.

રાજરોગ-લોભી રાજા, રોગ.

ભયતઃ-ભયથી.

રિપુગણ-શત્રુઓનો સમૂહ.

ચોર-ચાર.

શ્વાપદાદિભ્યઃ-કાઠી ખાનારા પ્રાણી
વિગેરેથી.

અનિશય-અનિશય નિરૂપદ્રવ્યપણું.

સ્વસ્તિ-કલ્યાણને.

ભગવતિ-હે ભગવતિ.

શિવશાંતિ-કલ્યાણ, શાંતિ.

ઐવ-ઐવી રીતે.

પુરસ્સર-મંત્રપૂર્વક.

નિરતાનાં-તત્પરને.

જગતિ-જગત્માં.

શ્રી-લક્ષ્મી.

કીર્તિ-કીર્તિ-એક દિગ્વ્યાપી યશ.

વર્દ્ધનિ-વધારનારી.

વિજયસ્વ-તમે વિજય પામો.

અનલ-અગ્નિ.

વિપદર-સર્પ.

રણુ-લડાઈના.

રાક્ષસ-રાક્ષસના.

મારી-મરણી.

ઘતિ-સાત ઘતિ. (ભય)

અથ-હવે.

રક્ષ રક્ષ-રક્ષણ કરો રક્ષણ કરો.

કુરુ કુરુ-કરો કરો.

ત્વં-તમે.

ગુણવતિ-હે ગુણવાળી.

હહ-આલોકમાં.

યત્નામાક્ષર-જેના નામના અક્ષરોના.

સંસ્તુતા-સ્તુતિ કરેલી.

જિનશાસન-નિરતાનાં, શાંતિનતાનાં ચ

જગતિ જનતાનામ્ ॥ શ્રી-સંપત્કીર્તિય—
શોવર્દ્ધનિ ! જયદેવિ ! વિજયસ્વ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—જનશાસનને વિષે રક્ત અને શ્રીશાંતિનાથને નમસ્કાર કરનારા જગત મધ્યેના જનસમુદાયને લક્ષ્મી, સંપત્તિ, કીર્તિ અને યશને વધારનારી એવી હે જયાદેવિ ! તમે જય પામો ! ૧૧

સલિલાનલવિષવિષધર,-દુષ્ટગ્રહરાજરો-
ગરાણુભયતઃ ॥ રાક્ષસરિપુગાણુમારી,-ચૌરે-
તિશ્વાપદાદિક્ષ્યઃ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—પાણી, અગ્નિ, ઝેર, સર્પ, માઠાગ્રહ, રાજા, રોગ, લડાઈના ભયથી (અને) રાક્ષસ, શત્રુઓના સમુહ, મરકી, ચોર, સાત ઝંઘતિ (ભય) અને મદોન્મત્ત ફાડી ખાનારા પ્રાણીઓ વગેરેના ભયથી. ૧૨

અથ રક્ષ રક્ષ સુશિવં, કુરુ કુરુ શાંતિં ચ

૧ એક દેશ વ્યાપી ખ્યાતી તે કીર્તિ અને સર્વ દિગ્વ્યાપી ખ્યાતી તે યશ. અથવા દાન પુણ્ય કરવાથી પ્રાપ્ત થાય તે કીર્તિ અને પરાક્રમ વડે પ્રાપ્ત થાય તે યશ.

૨ આદિ શબ્દથી ડાકિની, શાકિની, ભૂત વગેરે લેવા.

૩ અતિવૃષ્ટિ (ઘણો વરસાદ,), અનાવૃષ્ટિ (વરસાદ ન થાય તે), ઉંઢર, તીડ, પોપટ, સ્વચક્ર (પોતાના રાજના સૈન્યનો) ભય તથા પરચક્ર ભય એ સાત પ્રકારે ધૃતિ જાણવી.

ઇતિ પૂર્વસૂરિદર્શિત,—મંત્રપદવિદષ્ઠિર્ભૂતઃ
સ્તવઃ—શાંતેઃ ॥ સલિલાદિ-ભયવિનાશી,
શાંત્યાદિકરશ્ચ ભક્તિમતામ્ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—એ પ્રમાણે પૂર્વાચાર્યે ગતાવેલા એવા મંત્રના પદથી
ગર્ભિત એવું શાંતિનાથનું સ્તવ તે જલ પ્રમુખના ભયનું નાશ
કરનાર છે અને ભક્તિ કરનારા મનુષ્યોને શાંતિ આદિ સુખનું
કરનાર છે. ૧૬

યશ્ચૈનં પઠતિ સદા, શૃણોતિ ભાવયતિ
વા યથાયોગં ॥ સ હિ શાંતિપદં યાયાત્,
(પાઠાંતરે શિવશાંતિપદં યાયાત્) સૂરિઃ
શ્રી માનદેવશ્ચ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—જે માણસ આ સ્તવનને નિરંતર લાભે છે, સાવધાન
યોગી રાખી જે સાંભળે છે, વા મનમાં સ્મરણ કરે છે, તે માણસ
અવશ્ય શાંતિપદ પામે (પાઠાંતરે કહ્યાણુ અને શાંતિનું સ્થાન
પામે) શ્રી માનદેવસૂરિ પણ તે પદ પામે. ૧૭

ઉપસર્ગાઃ ક્ષયં યાંતિ, છિદ્ધન્તે વિદ્નવ—
ક્ષયઃ ॥ મનઃ પ્રસન્નતામેતિ, પૂજ્યમાને
જિનેશ્વરે ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—શ્રી જિનેશ્વર લગવાનને પૂજતાં થકાં, ઉપ-
સર્ગો નાશ પામે છે, વિઘ્નરૂપી વેલો છેદાય છે, મન પ્રસન્નતા
પામે છે. ૧૮

સર્વ-મંગલ-માંગલ્યં, સર્વ-કલ્યાણુકાર-
ણુમ્ ॥ પ્રધાનં સર્વધર્માણાં, જૈનં જ્યોતિ
શાસનમ્ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—સર્વ મંગલોમાં મંગલિક, સર્વ કલ્યાણુનું કારણ,
સર્વ ધર્મમાં મુખ્ય એવું જૈનશાસન જ્યવંતુ વર્તે છે. ૧૯

ઇતિ શ્રી લઘુશાંતિ સ્તવ. ૪૩

૪૪ ॥ અથ ચઉક્કસાય^૧ ॥

શબ્દાર્થ.

ચઉક્કસાય—ચાર કષાયરૂપ.

પડિમદ્વિ—વેરીને.

ઉલ્લૂરણુ—ઉછેદનાર.

દુઝજય—દુર્જય.

મયણુ—કામદેવના,

બાણુ—બાણુને.

મુસુમૂરણુ—ભાંગનાર.

સરસ—રસવાલી—નીલી.

પિચ્ચંગુ—રાયણુ જેવા.

વન્નુ—વર્ણવાળા.

૧ રાત્રીએ સંથારાપોરિસીમાં આ સૂત્ર ચૈત્યવંદન તરીકે બોલવામાં
આવે છે. દરેક શ્રાવક સંથારાપોરિસી લણાવી શકતા નથી તેથી દેવસિ
પ્રતિક્રમણના અંતે સામાયિક પારતી વખતે લોગરસ કહ્યા પછી કહેવાનો
વિધિ શ્રાવકોને માટે છે.

ગય-હાથી જેવી.

જયઉ-જયવંત વર્તો.

ભુવણુત્તય-ત્રણ ભુવનના.

જમુ-જેના.

કંતિ-કાંતિ.

સિણિદ્ધઉ-સ્નિગ્ધ.

ફણિ-ફણનું.

આલિદ્ધઉ-આમ.

નવ-નવો.

તડિત-વિજડી.

લંછિઉ-સહિત.

જિણુ-જિન.

પયચ્છઉ-આપો.

ગામિઉ-ગતિવાળા.

પામુ-પાર્શ્વનાથ.

સામિઉ-સ્વામિ.

તણુ-શરીર.

કડપ્પ-સમૂહ.

સોહઈ-શોભે છે.

મણિ-મણિ (રત્ન)

નં-નિશ્ચે.

જલહર-મેઘ.

લય-લતા.

સો-તે.

પામુ-પાર્શ્વનાથ.

વંછિઉ-વાંછિત.

ચઉક્કસાયપડિમલ્લુલ્લૂરણુ, દુજજય-મ-
ચણુબાણુમુસુમૂરણૂ ॥ સરસપિઅંગુવન્તુ
ગયગામિઉ, જયઉ પામુ ભુવણુત્તયસા-
મિઉ ॥ ૧ ॥

અર્થ—આર કપાયડપ વૈરીના ઉચ્છેદનાર; દુઃખે જિતાય
એવા-કામદેવના બાણને ત્રોડનાર; સ્નિગ્ધ, નીલી એવી રાયણના
(જેવા શરીરના) વર્ણવાળા; અને હસ્તિની જેવી ગતિવાળા ત્રણ
ભુવનના સ્વામી શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુ જયવંતા વર્તો. ૧

જમુ તણુકંતિકડપ્પસિણિદ્ધઉ, સોહઈ

ફણિમણિકિરણાલિહ્નિ^૧ ॥ નં નવ, જલહર
તડિદ્વય-લંછિઉ, સો જિણુ પાસુ પયચ્છઉ
વંછિઉ ॥ ૨ ॥

અર્થ—જેના શરીરની કાન્તિનો સમૂહ સ્નિગ્ધ છે, વળી
જે નાગેન્દ્રની ફણાના ઉપર રહેલા મણિના કિરણોથી વ્યાપ્ત
છે વળી જે વિજળીની લતાએ કરી સહિત એવા નવા મેઘની
જેમ શોભે છે; તે શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુ મારા વાંછિત પૂર્ણ કરે.
૨ ઇતિ. ॥

૪૫ ॥^૨ અથ ભરહેસરની સજ્ઞાય ॥

ભરહેસર બાહૂબલી, અભયકુમારો અ-
ઢંઢણકુમારો ॥ સિરિઓ અણિયાઉત્તો, અ-
ઘમુત્તો નાગદત્તો અ ॥ ૧ ॥

અર્થ—શ્રી ભરતેશ્વર, બાહુબલી, અભયકુમાર તથા ઢંઢ-
ણકુમાર, શ્રી સ્થૂલિભદ્રજીના નાનાભાઈ શ્રીયક, અન્નિકાપુત્ર આચાર્ય,
અતિમુકતકુમાર તથા નાગદત્ત. ૧

૧ લુહ્નિ ઇતિ પાદાન્તરં.

૨ આ સજ્ઞાયમાં શીયલ વ્રતને દ્રઢતાથી પાળનાર ઉત્તમ સત્વશાલી
પુરુષો અને સતીઓનું નામોચ્ચાર પૂર્વક સ્મરણ થાય છે.

મેઝબજ થૂલિભદ્રો, વચરરિસી નંદિસેણ
સીહગિરી ॥ ક્યવન્નો ઝ સુકેસલ, પુંડરિ-
ઓ કેસિ કરકંડૂ ॥ ૨ ॥

અર્થ—મેતાર્યમુનિ, સ્થુલિભદ્રજી, વજ્રકપિ, નંદિષે-
ણજી, સિંહગિરી મહારાજ (શ્રી વજ્રસ્વામીના ગુરૂ), કૃતવર્ણ
કુમાર, સુકેશલમુનિ, પુંડરિક સ્વામી, કેશીકુમાર, કરકંડુ પ્રત્યે-
કમુદ. ૨

હલ્લ વિહલ્લ સુદંસણ, સાલ મહાસાલ
સાલિભદ્રો ઝ ॥ ભદ્રો દસન્નભદ્રો, પસ-
ન્નચંદ્રો ઝ જસભદ્રો ॥ ૩ ॥

અર્થ—હલ્લ અને વિહલ્લ બંને શ્રેણિકના પુત્ર, સુદર્શન
શેઠ, સાલમુનિ, મહાસાલમુનિ, શાલિભદ્ર (પ્રસિદ્ધ લોગી),
ભદ્રબાહુ સ્વામિ, દશાણુભદ્ર, પ્રસન્નચંદ્ર રાજર્ષિ તથા શ્રી યશો
ભદ્રસૂરિ. ૩

જંબુપહુ વંકચૂલો, ગયસુકુમાલો ઝ-
વંનિસુકુમાલો ॥ ધન્નો ઇલાઈપુત્તો, ચિ-
લાઈપુત્તો ઝ બાહુમુણી ॥ ૪ ॥

અર્થ—જંખૂસ્વામિ, વંકચૂલ રાજકુમાર, ગજસુકુમાલ, અ-
વન્તિ સુકુમાલ, ધનાશેઠ, એલાચીપુત્ર, ચિલાતિ પુત્ર અને યુગ-
બાહુ મુનિ. ૪

અજજગિરિ અજજરખિખઅ, અજજ-
સુહૃત્થી ઉદાયગો માણુગો ॥ કાલયસૂરિ
સંખો, પજજુન્નો મૂલદેવો અ ॥ ૫ ॥

અર્થ—આર્યમહાગિરિજી, આર્યરક્ષિતસૂરિ, આર્યસુહૃત્તિ
સૂરિ, ઉદાયી રાજા, મનક પુત્ર, કાલિકાચાર્ય, શાંખકુમાર, પ્રધુ-
મનકુમાર અને મુલદેવરાજા. ૫

પ્રભવો વિન્હુકુમારો, અદકુમારો દદ-
પ્પહારી અ ॥ સિજજંસ કૂરગડૂ અ, સિ-
જજંભવ મેહકુમારો અ ॥ ૬ ॥

અર્થ—પ્રભવસ્વામિ, વિશ્નુકુમાર, આર્દ્રકુમાર તથા દદપ્ર-
હારી ચોર શ્રેયાંસ કુમાર, કુરગડુ સાધુ, સિજજંભવ સ્વામિ અને
મેઘકુમાર. ૬

એમાઈ મહાસત્તા, દિંતુ સુહં ગુણુગ-
ણેહિ સંજુત્તા ॥ જેસિં નામગ્ગહણે, પાવ-
પ્પખંધા વિલયં જંતિ ॥ ૭ ॥

અર્થ—ઘાયાદિ બીજા પણ મહા પરાક્રમી પુરુષો, જ્ઞાનાદિ ગુણોના સમૂહો કરી સહિત એવા, અમને સુખ આપે; જેમના નામસ્મરણથી પાપના બંધન વિનાશ પામે છે. ૭

સુલસા ચંદનબાલા, મણોરમા મયાણુ-
રેહા દમચંતી ॥ નમયાસુંદરી સીયા, નંદા
ભદ્રા સુભદ્રા ચ ॥ ૮ ॥

અર્થ—સુલસા, ચંદનબાલા, મનોરમા મદનરેખા દમચન્તી, નર્મદાસુંદરી, સીતા, નંદા, ભદ્રાશેઠાણી, અને સુભદ્રા. ૮

રાઘમઘ રિસિદત્તા, પદ્મિમાવઘ અંજણા
સિરીદેવી ॥ જિઠ્ઠુ સુજિઠ્ઠુ મિગાવઘ, પભા-
વઘ ચિલ્લાણાદેવી ॥ ૯ ॥

અર્થ—રાઘમતી, રુષિદત્તા, પદ્માવતી, અંજનાસુંદરી, શ્રીદેવી, જ્યેષ્ઠા, સુજ્યેષ્ઠા, મૃગાવતી, પ્રભાવતી, ચેલણા રાણી. ૯

બંભી સુંદરી રુપ્પિણિ, રેવઘ કુંતી
સિવા જયંતી ચ ॥ દેવઘ દોવઘ ધારણી,
કલાવઘ પુષ્પચૂલા ચ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—બ્રાહ્મી. સુંદરી, રૂક્મણી, રેવતી કુંતી શિવા અને જયન્તી, દેવકી, દ્રૌપદી. ધારણી, કલાવતી તથા પુષ્પચૂલા. ૧૦

પઠિમાવઈ ય ગોરી, ગંધારી લક્ષ્મ-
માણા સુસીમા ય ॥ જંબૂવઈ સચ્ચભામા,
રુચિપણિ કન્હકું મહિસીઓ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—પદ્માવતી, તથા ગૌરી, ગાંધારી, લક્ષ્મણા તથા સુ-
સીમા; જંબુવતી, સત્યભામા, રુચિમણિ આ આઠ શ્રી કૃષ્ણની
પદ્મરાણીઓ છે. ૧૧

જજખા ય જજખદિન્ના, ભૂઆ તહ
ચેવ ભૂઅદિન્ના ય ॥ સેણા વેણા રેણા,
ભયાણીઓ થૂલિભદ્રસ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—યક્ષા, યક્ષદત્તા, ભૂતા, તથા વળી નિશ્ચયથી ભૂત-
દત્તા, સેણા, વેણા, રેણા, આ સાત સ્થુલિભદ્રની બહેનો છે. ૧૨

ઈચ્ચાઈ મહાસઈઓ, જયંતિ અકલં-
કસીલકલિંઆઓ ॥ અજજવિ વજજઈ
જસિં, જસ-પડહો તિહુઆણે સયલો ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—ઈત્યાદિ મોટી સતીઓ નિર્મલ શિયળગુણે કરી
સહિત જયવંતી વર્તે છે. વળી જેઓનો આજ પણ સકલ ત્રિ-
ભુવનને વિષે યશનો ડાંકો વાગે છે.

ધતિ ભરહેસર સજ્જાય. ૪૫

૪૬ ॥ અથ તીર્થ વંદના* ॥

સકલ તીર્થ વંદું કરજોડ, જિનવર નામે
 મંગલ કોડ ॥ પહેલે સ્વર્ગે લાખ બત્રીશ,
 જિનવર ચૈત્ય નમું નિશદિશ ॥૧॥ બીજે
 લાખ અઠાવીશ કહ્યાં, ત્રીજે બાર લાખ
 સદહ્યાં ॥ ચોથે સ્વર્ગે અડ લાખ ધાર, પાં-
 ચમે વંદું લાખજ ચાર ॥ ૨ ॥ છઠ્ઠે સ્વર્ગે
 સહસ પચાસ, સાતમે ચાલીશ સહસ પ્રા-
 સાદ ॥ આઠમે સ્વર્ગે છ હજાર, નવ દશમે
 વંદું શત ચાર ॥ ૩ ॥ અગ્યાર બારમે ત્ર-
 ણશેં સાર, નવ ત્રૈવેયકે ત્રણશેં અઢાર ॥
 પાંચ અનુત્તર સર્વે મળી, લાખ ચોરાશી
 અધિકાં વળી ॥ ૪ ॥ સહસ સત્તાણું ત્રે-

* આ તીર્થવંદના ગુજરાતી ભાષામાં લેવાર્થી શુભ છે માટે અર્થ
 લખ્યો નથી. આ મૂત્રવડે ત્રણ લોકમાં રહેલા શાશ્વતા અને અશાશ્વતા
 જિનચૈત્ય તથા જિનપિંચાને વંદના કરાય છે.

વીશ સાર, જિનવર ભવન તણો અધિકાર
 ॥ લાંબા સો જોજન વિસ્તાર, પચાસ ઉંચાં
 બહોંતેર ધાર ॥ ૫ ॥ એકસો એંશી બિંબ
 પરિમાણુ, 'સભાસહિત એક ચૈત્યે જાણુ ॥
 સો કોડ બાવન કોડ સંભાલ, લાખ ચો-
 રાણું સહસ ચૌંઆલ ॥ ૬ ॥ સાતશેં ઉપર
 સાઠ વિશાલ, સવિ બિંબ પ્રાણુમું ત્રણ કાલ
 ॥ સાત કોડને બહોંતેર લાખ, ભુવનપતિ-

૧ બાર દેવલોક સુગ્રીના ઇંદ્રોને દરેક વિમાને ૧ મજ્જન સભા, ૨ અલંકાર સભા, ૩ જ્ઞાન સભા, ૪ સિક્કાયતન સભા અને ૫ વ્યવસાય સભા એમ પાંચ પાંચ સભા હોય છે. દરેક સભા ત્રણ ત્રણ દ્વારવાળી હોય છે અને દરેક દ્વારે અકેક ચોમુખજી એટલે ચાર ચાર પ્રતિમાજી હોય એટલે એક સભાના ૧૨ અને ૫ સભાના ૬૦ પ્રતિમાજી મહારાજ થયા. મૂલ ચૈત્ય ત્રણ દ્વારવાળાં હોય છે તેના ગભારામાં ૧૦૮ પ્રતિમાજી અને ત્રણ દ્વારના ત્રણ ચોમુખજીના ૧૨ મળી ૧૨૦) પ્રતિમાજી તેમા હોય. તેમાં પાંચ સભાના ૬૦ મેળવતાં ૧૮૦) પ્રતિમાજી સભા સહિત એક ચૈત્યમાં સમજવાં. નવ ગ્રૈવેયક અને પાંચ અનુત્તરમાં ઇંદ્રો નથી તેથી સભાઓ નથી માટે ત્યાંના ૩૨૩ ચૈત્યોમાં ૧૨૦) પ્રતિમાજી દરેકના ગણવા અને ૮૪૯૬૭૦૦ ચૈત્યમાં ૧૮૦ પ્રતિમાજી દરેકમાં ગણવાં. જેથી અહીં બતાવેલ સંખ્યા મળી રહેશે.

માં દેવલ લાખ ૥૭૥ ૥ એકસો એંશી બિં
 પ્રમાણુ, એક એક ચૈત્યે સંખ્યા જાણુ ૥ તે-
 રશેં કોડ નેવ્યાસી કોડ, સાઠ લાખ વંદું
 કરજોડ ૥૮૥ ૥ બત્રીશેં ને ઓગણુસાઠ, તી-
 ચ્છાં લોકમાં ચૈત્યનો પાઠ ૥ ત્રણ લાખ
 એકાણું હજાર, તણુશેં વીશ તે બિંબ જુહાર
 ૥૯૥ ૥ વ્યંતર જ્યોતિષીમાં વળી જેહ, શા-
 શ્વતા જિન વંદું તેહ ૥ ઋષભ ચંદ્રાનન
 વારિષોણુ, વર્ધમાન નામે ગુણુસોણુ ૥૧૦૥ ૥
 સમેતશિખર વંદું જિન વીશ, અષ્ટાપદ
 વંદું ચોવીશ ૥ વિમલાચલને ગદ ગિર-
 નાર, આબુ ઉપર જિનવર જુહાર ૥ ૧૧૥ ૥
 શંખેશ્વર કેસરિયો સાર, તારંગે શ્રીઅનિત

૧ ત્રિચ્છાં લોકમાં નંદીશ્વર દીપના પર) ચૈત્ય, રૂચક દીપના ૪ ચૈત્ય
 અને દ્વંદ્વ દીપના ૪ ચૈત્ય મળી ૬૦ ચૈત્ય ચાર દારવાણાં છે અને
 આદીનાં ૩૧૬૬ ચૈત્ય ત્રણ દારવાણાં છે તેથી ચાર દારવાણાંમાં ૧૨૪૦
 અને ત્રણ દારવાણાંમાં ૧૨૦ પ્રતિમાહ છે.

જુહાર ॥ અંતરિક વરકાણો પાસ, જરા-
 વલોને થંભણુપાસ ॥ ૧૨ ॥ ગામ નગર
 પુર પાટણુ જોહ, જિનવર ચૈત્ય નમું ગુણુ
 જોહ ॥ વિહરમાન વંદુ જિન વીશ, સિદ્ધ
 અનંત નમું નિશદિશ ॥ ૧૩ ॥ અઢી દ્વી-
 પમાં જે આણુગાર, અઢાર સહસ સીલ્લાંગના
 ધાર ॥ પંચ મહામત સમિતિ સાર, પાલે
 પલાવે પંચાચાર ॥ ૧૪ ॥ બાહ્ય અભ્યંતર
 તપ ઉજમાલ, તે મુનિ વંદુ ગુણુમણિ-
 માલ ॥ નિત નિત ઉઠી કીર્તિ કરું, જીવ
 કરે ભવસાયર તરું ॥ ૧૫ ॥

૪૭ ॥ અથ *મન્હ જિણુણું સજ્જાય ॥

મન્હ-માનવી.

જિણુણું-જિનેશ્વરની.

આણું-આજ્ઞા.

મિચ્છં-મિથ્યાત્વનો.

*આ સજ્જાયમાં શ્રાવકને યોગ્ય સદાચારના છત્રીશ પ્રકારના કૃત્યોનું
 વર્ણન છે. દરેક શ્રાવકે તે કરવામાં યથાશક્તિ ઉદ્યમવંત થવા જરૂર છે.

પરિહરહ—ત્યાગ કરવો.
 સમ્મત્ત—સમ્યક્ત્વને.
 આવશ્યકયમિ—આવશ્યકને વિષે.
 હોમ—હોય.
 પવ્વેસુ—પર્વ દીવસે.
 દાણું—સુપાત્રેદાન કરવું.
 તપો—તપ કરવો.
 સજ્ઞાય—સ્વાધ્યાય.
 પરોવયારો—પરોપકાર.
 જયણા—યતના, રક્ષા.
 જિણુથુણુણું—જિતેશ્વરની રત્નુતિ.
 સાહમિમ્યાણુ—સાધર્મિકની
 વવહારસ્સ—વ્યવહારની.
 રહજતા—રથયાત્રા
 ઉવસમ—ઉપશમ.
 સંવર—સંવર.
 છજવ—છદાય છવતી.
 ધર્મિમયજણુ—ધાર્મિકજનનો.
 કરણુ—કર્ત્રિયોનું.
 ચરણુ—ચારિત્રનો.
 સંધાવરિ—સંધની ઉપર.
 પુત્ર્યય—પુત્રવદ.
 પભાવણા—પ્રભાવના.
 સદ્ગુણુ—આવકના.
 ગાય—ગે.
 મુગુર—મુદ્ગુના.

ધરહ—ધારણ કરવું.
 છવિહ—છવિધ, છ પ્રકારના.
 ઉજ્જુત્તો—ઉદ્ગમવંત.
 પમદિવસ—પ્રતિ દિવસ, હમેશાં
 યોસહવયં—યોપધવત.
 સીલં—શિયળ પાળવું.
 ભાવો—ભાવના.
 નમુકારો—નમસ્કાર.
 ચ્ચ—વળી,
 જિણુપૂચ્ચા—જિનપૂજન.
 ગુરુથુચ્ચ—ગુરુરત્નુતિ.
 વચ્છલ્લં—વત્સલતા.
 મુદ્ધી—મુદ્ધિ.
 તિથજત્તા—તીર્થયાત્રા.
 વિવેગ—વિવેક.
 ભાસાસમિધ્—આપા સમિતિ.
 કરુણા—દયા.
 સંસગ્ગો—સંસર્ગ, સદવાસ.
 દમો—દમન
 પરિણામો—પરિણામ.
 બહુમાણો—બહુમાન
 લિહણું—લખાવવું.
 તિથે—તીર્થમાં.
 દિચ્ચં—દૃત્ય
 નિચ્ચં—નિત્ય.
 ઉવગ્ગેણુ—ઉપદેશવંત.

૧ મન્હ જિણાણું આણું, મિચ્છં પરિ-
હરહ ધરહ સમ્મત્તં ॥ છવિહ-આવસ્સ-
યંમિ, ઉજ્જુતો હોઘ પઘદ્ધિવસં ॥ ૧ ॥

અર્થ—જિનેશ્વર ભગવાનની આજ્ઞા માનવી, મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કરવો, સમ્યક્ત્વ ધારણ કરવું, છ પ્રકારના આવશ્યકમાં પ્રતિદિવસ ઉદ્યમવંત થવું. ૧

પવ્વેસુ પોસહવયં, દાણું સીલં તવો
અ ભાવો અ ॥ સન્નઝાય નમુક્કારો, પરોવ-
યારો અ જયાણા અ ॥ ૨ ॥

અર્થ—પર્વ દિવસને વિષે પોસહ વ્રત કરવું, દાન, શિ-
યળ તપ અને ભાવના, સ્વાધ્યાય, નમસ્કાર અને પરોપકાર
તથા જયાણા રાખવી. ૨

જિણુપૂઆ જિણુથુણાણું, ગુરુથુઅ સા-
હમ્મિઆણ વચ્છદ્દલં ॥ વવહારસ્સ ય
સુહ્રી, રહજ્જતા તિત્થજ્જતા ય ॥ ૩ ॥

અર્થ—જિનેશ્વર ભગવાનની પૂજા જિનેશ્વર ભગવાનની

સ્તુતિ, શુરની સ્તુતિ, અને સાધમીને વિષે વાતસદ્ય વ્યવહારની શુદ્ધિ, રથયાત્રા અને તીર્થયાત્રા. ૩

ઉપશમ વિવેક સંવર, ભાસાસમિધ
 છવ કુરુણા ય ॥ ધર્મિમઅજાણસં-
 સંગે, કરણદસો ચરણપરિણામો ॥ ૪ ॥

અર્થ—ઉપશમ, વિવેક, સંવર, ભાસાસમિતિ અને છકાય જીનની દયા, ધાર્મિક માણસનો સત્સંગ, ઈંદ્રિયોનું દમન અને ચારિત્રનો પરિણામ. ૪

સંઘોવરિ બહુમાણો, પુત્યયલિહણં
 પભાવણા તિત્થે ॥ સદ્દાણ કિચ્ચ-મેઅં
 નિચ્ચં સુગુરુવચ્ચેસેણં ॥ ૫ ॥

અર્થ—શ્રી સંઘ ઉપર બહુમાન રાખવું, પુસ્તક લખાવવાં અને તીર્થની પ્રભાવના કરવી; શ્રાવકના આ કૃત્ય છે, તે નિરંતર સદ્ગુરુના ઉપદેશથી જાણવાં. ૫ છતિ.

ઇતિ શ્રાવક દિનકૃત્ય સંજ્ઞાય*.

૧ વિવેક ૨ ય છવ. * આ સંજ્ઞાયમાં શ્રાવકને યોગ્ય હંમેશની તથા પરદિવસની ૮૬ પ્રકારની કરણીનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. વિ-
 ચેપાર્થોએ આની મોટી ટીકા લેવી.

૪૮ ॥ અથ પોસહનું પચ્ચખખાણુ^૧ ॥

* કરેમિ ભંતે ! પોસહં, આહરપોસહં
દેસઓ સંવઓ, સરીરસકાર-પોસહં સ-

૧ આ સૂત્રવડે પોસહનું પચ્ચખખાણુ લેવાય છે. પ્રત્યાખ્યાન શબ્દનો અર્થ ત્યાગ કરવું અને પાલવું—સેવન કરનું, એમ બંને પ્રકારે થાય છે તેથી આહારપોસહં એટલે આહારનો ત્યાગ કરવારૂપ પોસહ કહે છે એમ અર્થ થાય છે તેવીજ રીતે સરીરસકારપોસહં એટલે શરીરની શોભા ન કરવારૂપ પોસહ કહે છે, એ બંને બાબત ત્યાગ કરવાની છે. બંભચેર પોસહં અને અવ્યાપારપોસહં એટલે બ્રહ્મચર્યને પાળવારૂપ અને અવ્યાપાર (મન વચન અને કાયાના સાવધ યોગ્ય ત્યાગકરણરૂપ) ને પાળવારૂપ પોસહ કહે છે. એમ બંને પદનો અર્થ પાલન કરવાનો થાય છે. સામાયિક અને પોસહમાં ત્રણ કાળ સંબંધી પચ્ચખખાણુ થાય છે તે આ પ્રમાણે— કરેમિ પદવડે વર્તમાન કાળે સાવધ યોગનો ત્યાગ કરવા રૂપ પચ્ચખખાણુ થાય છે. તરસ પદ વડે અતીત કાળે (ભૂતકાળે) કરેલાં સાવધ યોગનું પ્રતિક્રમણુ થાય છે અને પોસહમાં ઠામિ પદ વડે અનાગત કાળે જે બાબતને ત્યાગ અને જે બાબતનું પાલન કરીશ એ પ્રકારનો (ધર્મની પુષ્ટી આપે તે) પોસહ કરીશ એમ પચ્ચખખાણુ કરાય છે.

* ભંતે એ પદના ભદ્રંત (કલ્યાણકારી), ભવાન્ત (ભવને અંત કરનાર) અને ભવાન્ત [ભવનો અંત કરનાર] એવા ત્રણ અર્થ થાય છે, ભંતે એ પ્રકારે ભગવંતને આમન્ત્રણ કરવા વડે કરીને ગુરુકુલવાસનું ચૂચન થાય છે અર્થાત્ સાધુઓએ ગુરુનિશ્રાએ રહેવું અને ગૃહસ્થે ગુરુ મહારાજ પાસે સામાયિક ઉચ્ચરવું.

વ્યઝો, બંભચેર-પોસહં સવ્યઝો, અવ્યા-
વારપોસહં સવ્યઝો, ચંઉવિહં પોસહં ઠા-
મિ, જવ દિવસં અહોરત્તં પજ્જુવાસામિ ।

અર્થ—હે ભગવંત! હું પોસહ કરું છું; આહારત્યાગ કર-
કરવાનો પોસહ દેશથી વા સર્વથી, શરીરસત્કાર ન કરવાનો પોસહ
સર્વથી, બ્રહ્મચર્યનો પોસહ સર્વથી, અવ્યાપારનો પોસહ સર્વથી,
આ ચાર પ્રકારના પોસહને હું કરું છું, તે આખો દિવસ વા
રાત અને દિવસ પાશું ત્યાં સુધી,

દુવિહં તિવિહોણં, માણેણું વાયાઝે કા-
ઝોણું ન કરેમિ, ન કારવેમિ, તસ્સ ભંતે !
પહિક્કમામિ, નિંદામિ ગરિહામિ, અપ્પા-
ણું વોસિરામિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—જે પ્રકારે અને ત્રણ પ્રકારે; મન વચન અને કાયા
વડે એમ ત્રણ પ્રકારે, ન કરું તથા ન કરાવું એમ જે પ્રકારે; હે
ભગવંત! ને (અનીતક્રાંતતા પાપ) ને હું પ્રતિકેસું છું, આ-
ત્માની સામે નિંદુ છું, ચુરુની સામે ગદુ છું અને આત્માને
વોસિરાવું છું. ૧ ઇતિ.

૪૯ ॥ અથ પોસહ પારવાનું સૂત્ર ॥

સાગરચંદ્રો કામો, ચંદ્રવડિસો સુંદ-
સણો ધન્નો ॥ જેસિં પોસહપડિમા, અખં-
ડિઆ જીવિયંતે વિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—સાગરચંદ્ર કુમાર, કામદેવજી, ચંદ્રાવતંસ રાજા, સુંદર્શન શેઠ, તેઓને ધન્ય છે કે જેઓની પોષધ પ્રતિમા, જીવિ-
તના અંત સુધી (મરણાંત કબૂત પ્રાપ્ત થતાં) પણ અખંડિત રહી. ૧

ધન્ના સલાહણિજ્જ, સુલસા આણુંદ
કામદેવા ય ॥ જસ પસંસઈ ભયવં, દદવ-
યત્તં મહાવીરો ॥ ૨ ॥

અર્થ—ધન્ય છે તે મનુષ્યોને અને તેઓ જે પ્રશંસાપાત્ર
છે, સુલસા શ્રાવિકા, આણુંદ અને કામદેવ શ્રાવક જેમના દ્રઢ
વ્રતપણાને ભગવંત શ્રીમહાવીરસ્વામિ વખાણે છે. ૨

પોસહ વિઘે લીધો, વિઘે પાર્યો, વિધિ
કરતાં, જે કાંઈ અવિધિ હુઓ હોય, તે
સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી મિ-
ચ્છામિ દુક્કડં ॥ ઇતિ ॥

પ૦ ૥ અથ સામાયિક લેવાનો વિધિ.

પ્રથમ સ્થાપનાચાર્યજી ન હોય તો ઉચ્ચે આસને પુસ્તક આદિ જ્ઞાનાદિનું ઉપકરણ મુકીને શ્રાવક તથા શ્રાવિકાએ કયાસણું મુહપત્તિ અને ચરવળો લઈ, શુદ્ધ વસ્ત્ર સહિત થઈ, જગ્યા પુજી કયાસણું પાથરી, તે ઉપર બેસી, મુહપત્તિ ડાબા હાથમાં મુખ પાસે રાખી, તે વડે મુખ ઢાંકી જમણે હાથ ઉઘે સ્થાપનાજી સન્મુખ રાખીને એક નવકાર તથા પંચિદિવ્ય કહેવા. પછી ખમાસમણ હ્રં મરિયાવહિ તસ્મ ઉત્તરી, અત્રત્ય ઇસસિએણું કહી એક લોગસ્સનો ચંદ્રેનિમ્મલચરા મુધી (લોગસ્સ ન આવડે તો ચાર નવકારનો) કાઉસ્સગ્ગ કરવો. નમો અરિહંતાણું પદ બોલી કાઉસ્સગ્ગ પારી લોગસ્સ કહેવો. પછી ખમાસમણ હ્રં “મ્હિચાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક મુહપત્તિ પડિલેહું?” કહી કાંઠક વિરામ લઈ ‘મ્હં’ કહી પચાસ બોલ ચિંતવવા સાથે મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી ખમાસમણ હ્રં “મ્હિચાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક સંદિસાવું?” “મ્હં” કહી ખમાસમણ હ્રં “મ્હિચાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક કાઉ?” “મ્હં” કહી બે હાથ બેઠી એક નવકાર ગણી “મ્હિચાકારિ ભગવન્ પસાય કરી સામાયિક દંડક ઉચ્ચરાવોજી” કહી ગુરૂ અથવા વહિલ હોય તો તેઓની પાસે કરેમિલતે ઉચરવું; નહિ-તર પાતાની મેળે કરેમિલતેનો પાઠ બોલવો. પછી ખમાસમણ હ્રં “મ્હિચાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ બેસણે સંદિસાવું?” “મ્હં” કહી. પછી ખમાસમણ હ્રં “મ્હિચાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ બેસણે કાઉ? મ્હં” કહેવું પછી ખમાસમણ હ્રં “મ્હિચાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સજ્જાય સંદિસાવું?” “મ્હં” ૥ કહી ખમાસમણ હ્રં “મ્હિચાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સજ્જાય કરે?”

૧ મેનપ્રજ્ઞના પાઠ પ્રમાણે સ્થાપના ત્રણ નવકારે અને ઉત્થાપના એક નવકારે થાય છે.

“મચ્છ” કહી ત્રણ નવકાર ગણવા. પછી જે ઘડી વાંચવા આદિએ કરી ધર્મધ્યાન કરવું અથવા નવકારવાળી ગણવી. વિકથાદિ પ્રમાદમાં પડવું નહિ.

૫૧ ॥ અથ સામાયિક પારવાનો વિધિ. ॥

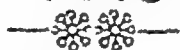
પ્રથમ ચરવળો લઈ ઉભા થઈ ખમાસમણું દઈ ધરિયાવહિ પડિક્કમી ચાવત્ કાઉસ્સગ કરી, લોગસ્સ કહી, ખમાસમણું લઈ ‘મચ્છાકારેણ સંદ્ધિસહ ભગવન્ મુહપત્તિ પડિલેહુ’? મચ્છ’ કહી મુહપત્તિ પડિલેહી ખમાસમણું દઈ, મચ્છાકારેણ સંદ્ધિસહ ભગવન્ સામાયિક પાર્વ ? યથાશક્તિ કહી, ખમાસમણું દઈ, ‘મચ્છાકારેણ સંદ્ધિસહ ભગવાન સામાયિક રપાર્યુ’ કંઈક વિસામા પછી ‘તહત્તિ’ કહી પછી જમણે હાથ ચરવળા ઉપર અથવા કંઠાસણા ઉપર થાપી એક નવકાર ગણી ‘સામાયિકવચ્છત્તો’ કહેવો. પછી જમણે હાથ રથાપના સામે સવળો રાખીને એક નવકાર ગણવો. અહીં ઉપરા ઉપર ત્રણ સામાયિક કે જે સામાયિક કરવાં હોય તો દરેક સામાયિક લેતાં લેવાની વિધિ કરવી પણ વખતો વખત પારવું નહી. જે સામાયિક કરવા હોય તો જે પૂરા થયે અને ત્રણ સામાયિક કરવા હોય તો ત્રણ પૂરા થયે એક વાર પારવું. એવી પ્રવૃત્તિ છે. એક સામય આઠ દશ સામાયિક કરવાં હોય તો ત્રણ ત્રણ સામાયિક સુધી આ વિધિ જાણવો. ૩

૧ અહીં ગુરૂ ‘પુણેવ કાયવ્વો’ કહે. ૨ અહીં ગુરૂ ‘આયારો ન મોત્તવ્વો’ કહે.

૩ લગભગ સામાયિક લેવું હોય ત્યારે ત્રીણું ત્રીણું સામાયિક લેતાં ‘સન્ઝાય કરું’ ના પદને ‘સન્ઝાયમાં છું’ એમ કહી ત્રણ નવકારને પદને એક નવકાર ગણવો.

પર ॥ અથ ચૈત્યવંદન કરવાનો વિધિ ॥

પ્રથમ ત્રણ ખમાસણ હઈને પછી “ ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવત ચૈત્યવંદન કરે ? ” કહી, ‘ ઇચ્છા ’ કહી, ચૈત્યવંદન, જંદિચિ કહી, પછી બે કુણી પેટ ઉપર રાખી, બે હાથ જોડી અંજલી કરી ‘ નમસ્તુભુ ’ કહેવું. પછી મુક્તાશક્તિ મુદ્રાએ (બે હાથ પોલા જોડી, માથા મુઘી ઉંચા રાખી) ‘ જવંતિ ચેમગ્યાઈ ’ કહી, ખમાસમણ હઈ તેજ મુદ્રાએ ‘ જવંત કેવિ સાહુ ’ કહી, પછી અંજલી કરી ‘ નમોહર્ત સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય સર્વ સાધુભ્યઃ ’ તેમજ ‘ દિવસગાહર ’ અથવા ગમે તે સુવિહિતનું કરેલું સ્તવન કહેવું. પછી મુક્તાશક્તિ મુદ્રાએ જય વીરરાય આભવખંડ મુઘી કહી હાથ જરા નીચા ઉતારી જય વીરરાય પૂરા કહેવા; પછી ઉભા થઈ બે પગ વચ્ચે ચાર આંગળ અંતર રાખી, બે હાથે અંજલી કરી ‘ અરિહંત ચેઈગ્યાણુ ’ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગા, અન્નતથ ઊસસિ-ગ્યાણુ ” કહી નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો પછી નમો અરિહંતાણુ કહી ‘ નમોહર્ત સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય સર્વ સાધુભ્યઃ ’ કહી, થાય જોડ માંહેની પહેલી થાય કહેવી.

પર ॥ અથ ગુરૂવંદન કરવાનો વિધિ ॥

પ્રથમ બે ખમાસમણ હઈ નીચે મુજબ મુખસાતા પૂછવી. “ ઇચ્છાકાર મુહુરાહ, ૧ મુહુદેવસિ, ૨ મુખ તપ, શરીર નિરાબાધ, મુખ સંજમ જાત્રા નિર્વહો છોજ ? સ્વામિ સાતા છેજ ? ભાત પાણીનો લાભ દેજોછ. ”

પછી ખમાસમણ હઈ ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવત અખ્ભુદ્ધિ-આમિ અખ્ભિઅંતર રામયંઃ ખામેઈ ? કહી, અખ્ભુદ્ધિગ્યા કહેવો.

૧ અપોર પહેલાના વખતમાં કરેવું. ૨ અપોર પછીના વખતમાં કરેવું. ૩ અપોર પછીના વખતમાં દેવસિય કરેવું.

પ૪ ॥ અથ દેવસિ પ્રતિક્રમણ વિધિ ॥

પ્રથમ પૂર્વની રીતિએ સામાયિક લેવું. પછી પા વાણીપર્યું
 હોય તો ખમાસમણ દઈ “ઈચ્છાં સંદિં ભગં મુહપતિ પડિલેહું?
 ઈચ્છ” એમ કહી બેસીને ફક્ત મુહપતિ પડિલેહવી અને જો
 આહાર વાપર્યો હોય તો બે વાંદણાં દેવાં; ત્યાં બીજા વાંદણામાં
 “આવસ્સિઆએ” એ પદ ન કહેવું અવગ્રહમાં જ ઉભા રહીને
 “ઈચ્છાકારી ભગં પસાય કરી પચ્ચખખાણુનો આદેશ દેશોજી”
 એમ કહેવું. પછી વડીલ પચ્ચખખાણુ કરાવે યા પોતે યથાશક્તિ
 પચ્ચખખાણુ કરે. પછી ખમાસમણ દઈ ઉભા થઈ “ઈચ્છાં સંદિં
 ભગં ચૈત્યવંદન કરે?” એમ કહેવું; પછી બેસીને વડીલ ચૈત્ય-
 વંદન કરે. વડીલ ન હોય તો પંચાંગ પ્રણિપાતથી (ખંને ઢીચણુ
 જમીન ઉપર સ્થાપી) પોતે કરે. પછી “જંકિચિ ” કહેવું
 પછી નમુત્યુણું કહી, ઉભા થઈ અરિહંત ચેઈઆણું કહી, અન્નત્યં
 કહી એક નવકારનો કાઉસગ્ગ કરી પારી નમોડહર્તં કહી પહેલી
 થાય કહેવી. પછી ભોગસ્સ, સંવલોએ અરિહંત ચેઈઆણું, અન્ન-
 ત્યં કહી એક નવકારનો કાઉસગ્ગ કરી, પારી, બીજી થાય
 કહેવી. પુખ્ખરવરદી, સુઅસ્સ, ભગવચ્છો કરેમિ કાઉસગ્ગાં વંદણુ-
 વત્તિઆએં કહી, અન્નત્યં કહી, એક નવકારનો કાઉસગ્ગ કરી,
 પારી, ત્રીજી થાય કહેવી. પછી સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું કહી, વેયાવચ્ચ-
 ગરાણું, અન્નત્યં કહી, એક નવકારનો કાઉસગ્ગ કરી, પારી, નમોડ-
 હર્તં કહી, ચોથી થાય કહેવી. પછી બેસીને નમુત્યુણું કહેવું. પછી
 ઉભા થઈ ચાર ખમાસમણ દેવા પૂર્વકે “ભગવાનહં, આચાર્યહં,
 ઉપાધ્યાયહં, સર્વ સાધુહં” એમ કહેવું. પછી “ઈચ્છાકારિ સમ-
 સ્ત્રાવકને વાંદું ” એમ કહેવું પછી “ઈચ્છાં સંદિં ભગં
 દેવસિઅ પડિક્કમણે ઠાઉં? ઈચ્છ” એ આદેશ માગીને બેસી

જમણો હાથ ચરવાળા ઉપર ચા ભૂમિ ઉપર સ્થાપી “સંવત્સરવિ
 દેવસિચ્ચ દુચ્ચિત્તિચ્ચ, દુપ્પણ્ણસિચ્ચ, દુચ્ચિચ્છિચ્ચ મિચ્છામિ દુક્કડં”
 એ પાઠ કહેવો. (પ્રતિક્રમણમાં દરેક આદેશ વડીલન માગે તે
 ન હોય તો આવડ પોતે માગે. આ વાત પિઠીકારે સર્વત્ર
 યોજવી.) પછી ઉભા થઈ કરેમિભંતેં મચ્છામિઠામિ કાઉસ્સગ્ગં
 જે મે દેવસિચ્ચો અમ્મચ્ચારેં કહી, તસ્સઉત્તરી અન્નત્થં કહી,
 અતિચારની આઠ ગાથાનો, અને તે ન આવડે તો આઠ નવકાર
 રનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, ખારી, પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. પછી જેસીને
 ત્રીજા આવશ્યકની મુહુર્ત પડિલેલવી. પછી ઉભા થઈને જે
 વાંદણાં દેવાં, તેમાં બીજા વાંદણા વખતે અવગ્રહ બહાર નીકળવું
 નહિ. બીજા વાંદણું પૂરું થયે “મચ્છાં સંભં ભં દેવસિચ્ચ” આ-
 લોઉં ? મચ્છ” કહી જે મે દેવસિચ્ચો અમ્મચ્ચારેનો પાઠ કહેવો.
 પછી ‘સાત લાખ’ અને ‘અઠાર પાપસ્થાનક’ કહેવા. પછી
 ‘સંવત્સરવિ દેવસિચ્ચ દુચ્ચિત્તિચ્ચ દુપ્પણ્ણસિચ્ચ દુચ્ચિચ્છિચ્ચ મચ્છાં
 સંદિં ભગં મચ્છં તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં’ એમ કહી વીરાસને
 અથવા ન આવડે તો જમણો હાથ ઉઘાડી રાખી એક નવકાર
 કરેમિં કહી, મચ્છામિ પડિક્કમિઉં, જે મે દેવસિચ્ચો અમ્મચ્ચારે
 કહી, સંપૂર્ણ વંદિત કહેવું; પણ તેમાં “તસ્સ ધમ્મસ્સ દેવલી-
 પત્તસ્સ અમ્મસુહિચ્ચામિ” એ પદ બોલતાં ઉભા થવું અને અવ-
 ગ્રહની બહાર જઈને વંદિત પૂરું કરવું. પછી જે વાંદણાં દેવાં
 બીજા વાંદણામાં અવગ્રહમાં ઉભા હોઈને ત્યાં “મચ્છાકારેણ
 સંદિસલ ભગવન અમ્મસુહિચ્ચામિ અભિભંતર દેવસિચ્ચ” બોલેઉં ?
 મચ્છં” બોલેમિ દેવસિચ્ચ” કહીને જમણો હાથ ચરવાળા ઉપર
 સ્થાપી જઈંચિ અપત્તિચ્ચ” કહી પાઠ બોલતાં અમ્મસુહિચ્ચો
 બોલવો. પછી અવગ્રહ બહાર નીકળીને જે વાંદણાં દેવાં. બીજા
 વાંદણું પૂરું થાય ત્યારે અવગ્રહની બહાર નીકળી ‘આયરિય
 ઉવચ્ચાચ્ચિ’ કહેવું. પછી કરેમિભંતે, મચ્છામિઠામિ, તસ્સ ઉત્તરી,

અત્રત્યં કહી, જે લોગસ્સ અથવા ન આવડે તો આઠ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. [શાંતિ કે ખરાબ સ્વપ્નના કાઉસ્સગ્ગ :શિવાય ખીજી બધી જગોએ લોગસ્સનાં જ્યાં જ્યાં કાઉસ્સગ્ગ આવે ત્યાં ત્યાં ચંદ્રેસુ નિમ્મલયરા સુધીજ ગણવાનું ધ્યાનમાં રાખવું.] પછી પારીને લોગસ્સ, સંવલોએ અરિહંત ચેઈં અત્રત્ય કહી, એક લોગસ્સ યા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, પુખ્ખરવ-રદ્દીં સુઅસ્સ ભગવત્તો કરેમિ કાઉં વંદણું કહી, અત્રત્ય કહી એક લોગસ્સનો યા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું કહેવું પછી “ સુઅદેવયાએ કરેમ કાઉસ્સગ્ગ અત્રત્યં ” કહી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, નમોડહંતં કહી પુરૂષ સુઅદેવયાની થાય (અહીં સ્ત્રી હોય તો તે કમલદ-લની સ્તુતિ કહે) કહેવી, પછી “ ખિત્તદેવયાએ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ અત્રત્યં ” કહી, એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, નમોડહંતં કહી, જીસે ખિત્તે સાહૂંની થાય કહેવી. (અહીં પણ સ્ત્રી હોય તો તે યસ્યાઃ ક્ષેત્રંની થાય કહે.) પછી એક નવકાર ગણી બેસીને છઠ્ઠા આવશ્યકની મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી જે વાંદણાં દેવાં. પછી અવચહમાંજ ઉભા ઉભા “સામાયિક, ચઉવ્વિસથો, વાંદણાં, પડિ-કમણ્ણુ કાઉસ્સગ્ગ, પચ્ચખખાણુ કથું છજ્જ. ઈચ્છામો અણુસઠ્ઠિ ” એમ કહી બેસીને “ નમો ખમાસમણાણું, નમોડહંતં ઇત્યાદિ ” પાઠ કહી, નમોસ્તુ વર્જમાનાયં કહેવું. (અહીં સ્ત્રી હોય તો તે સંસારદાવાંની ત્રણ થાય કહે.) પછી નમુથુણું કહી “ ઈચ્છા-કરેણુ સંદિં ભગં સ્તવન ભણુ ? ઈચ્છં ” એમ કહી સ્તવન કહેવું (સ્તવન પૂર્વાચાર્યનું બનાવેલું ગ્રાંથમાં ગ્રાંથ પાંચ ગાથાનું હોવું જોઈએ). પછી ‘વરકનક’ કહી પૂર્વની પેઠે ભગવા-નાદિ ચારને ભગવાનહં વિગેરે કહી ચાર ખમાસમણ વડે થોભ વંદન કરવું. પછી જમણો હાથ ચરવલા યા ભૂમિપર સ્થાપી અઘ્ઘ-ઈજ્ઞેસુ કહેવું. પછી ઉભા થઈ “ ઈચ્છાં સંદિં ભગં દેવ-

સિચ્ચપાયચિત્તવિસોહણત્થં કાઉસ્સગ્ગા કરૂં ? ઇચ્છં દેવસિચ્ચ
 પાયચિત્તવિસોહણત્થં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગાં અન્નત્થં ” કહી, ચાર
 લોગસ્સ યા સોગા નવકારનો કાઉસ્સગ્ગા કરી, પારી, પ્રગટ લોગ-
 રસ્સ કહેવો. પછી બે ખમાસમણુ દેવાં પૂર્વક “સજ્જાય સદિસાણુ”
 ઇચ્છં ” તથા “ સજ્જાય કરૂં ? ઇચ્છં ” એવી રીતે બે આદેશ
 માગી બેરૂં એક નવકાર ગણીને વહિસ અગર તેનો આદેશ
 માગી પોતે સજ્જાય કહે. પછી એક નવકાર ગણી ઉભા થઈ
 ખમાસમણુ દર્શ “ ઇચ્છાં સંહિં ભગં દુખખખખય કમ્મખખય
 નિમિત્તં કાઉસ્સગ્ગા કરૂં ? ઇચ્છં, દુખખખખય કમ્મખખય નિમિત્તં
 કરેમિ કાઉસ્સગ્ગાં ” એમ કહી અન્નત્થં કહી સંપૂર્ણ ચાર લોગ-
 સ્સ યા સોગા નવકારનો કાઉસ્સગ્ગા કરી, પારી, નમોઽર્હત કહી,
 એક જણ ‘લયુશાંતિ’ કહે; અને બીજા કાઉસ્સગ્ગામાં સાંભળે.
 પછી કાઉસ્સગ્ગા પારી, લોગસ્સ કહી ખમાસમણુ દર્શ ઈરિયાવહી
 તસ્સઉત્તરી, અન્નત્થં કહી, એક લોગસ્સ યા ચાર નવકારનો
 કાઉસ્સગ્ગા કરી, પારી, લોગસ્સ કહેવો. પછી બેરૂં ચઉક્કસાય,
 નમુત્થુણું, જાવંતિ ચેઈયાઈ કહી, ખમાસમણુ દર્શ જાવંત કેવિ સાહૂ
 નમોઽર્હત, ઉવસગ્ગહરં, કહી બે હાથ લલાટે લગાડી જયવીચ-
 રાય કહી ખમાસમણુ દર્શ ઇચ્છાં સંહિં ભગં મુહપત્તિ પહિ-
 લેદુ ? ઇચ્છં ” કહી મુહપત્તિ પહિલેહવી. પછી ઉભા થઈ બે ખમા-
 સમણુ દેવા પૂર્વક “ ઇચ્છાં સંહિં ભગં સામાયિક પારૂં ? ”
 “યથાશક્તિ ” તથા ઇચ્છાં સંહિં ભગં સામાયિક પારૂં “ તહ-
 ત્તિ ” કહી, સામાયિક પારવાની વિધિ પ્રમાણે સમાઈય વચબુત્તો
 કહેવા પર્થેત સર્વ કહેવું. પછી સ્થાપના સ્થાપી હોય તો જમણે
 હાથ સવળેા સ્થાપનાજી સત્તુખ રાખી એક નવકાર ગણવો ક્રીતિ.

પપ ॥ અથ રાઘ પ્રતિક્રમાણુ વિધિ ॥

પ્રથમ પૂર્વ રીતિએ સામાયિક લેવું, પછી ખમાસમણુ દર્ધ
 “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન કુસુમણિ હુસુમિણ ઉકાવણી ૧ રાઘ-
 પાયચ્છિત્તવિસોહણુત્થં કાઉસ્સગ્ગ કરે? ઇચ્છં, કુસુમિણહુસુ-
 મિણ ઉકાવણી રાઘપાયચ્છિત્ત વિસોહણુત્થં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગા”
 એમ કહી, અન્નત્થં કહી, કામભોગાદિના તે રાત્રિએ દુઃસ્વપ્ન
 આવ્યાં હોય તો સાગરવરગંભીરા સુધી અને બીજાં દુઃસ્વપ્ન
 આવ્યાં હોય તો ચંદ્રેસુ નિમ્મલયરા સુધી ચાર લોગસ્સ યા
 સોળ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો.
 પછી ખમાસમણુ દર્ધ “ ઇચ્છાકારેણ સંદિં ભગં ચૈત્યવંદન કરે? ઇચ્છં ”
 એમ કહી બેસીને પંચાંગપ્રણિપાતે જગચિંતામણિનું
 ચૈત્યવંદન જય વીરરાય પર્યંત કરવું. પછી ભગવાનાદિ ચારને
 થોભવંદન કરવું. પછી ઉભા થઈ બે ખમાસમણુ દેવા પૂર્વક
 સજ્જાયનો આદેશ માગી બેસીને નવકાર ગણી, ભરહેસરની
 સજ્જાત કહેવી. પછી ઇચ્છકાર સુહાર્ધ સુખ તપનો પાઠ કહેવો.
 પછી “ ઇચ્છાકારેણ સંદિં ભગં રાઘપિક્કમણે ઠાઉં? ઇચ્છં ”
 એમ કહી, જમણા હાથ ઉપર ઉપર સ્થાપી, સંવસ્સવિ રાઘય
 દુચ્ચિત્તિઅં નો પાઠ કહેવો. પછી નમુત્થુણું કહી ઉભા થઈ
 કરેમિ ભંતે, ઇચ્છામિઠામિ, તસ્સ ઉત્તરી, અન્નત્થં કહી એક લોગસ્સ
 યા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. પછી લોગસ્સ, સંવલોએ
 અરિં અન્નત્થં કહી, એક લોગસ્સ યા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ
 કરવો. પછી પુખ્પરવરદીં સુઅસ્સ ભગવન્નાં વંદણં અન્નત્થં

૧ ઝાહકાવણી અગર ઉકાવણી. ૨ કામભોગાદિ દુસ્વપ્ન આવ્યાં
 હોય તો ચંદ્રેસુ નિમ્મલયરા સુધી ચાર લોગસ્સ અને એક નવકારનો કાઉ-
 સ્સગ્ગ કરવાનો પણ વિધિ છે. ૩ ન આવ્યાં હોય તો પણ.

હાહી આઠ ગાથાનો યા આઠ નવકારનો કાઉત્સરગ કરવો. પછી
 સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું હાહી બેસીને ત્રીજા આવશ્યકની મુહુર્ત પત્તિ પરિ-
 લેલવી. પછી ઉભા થઈ વાંદણાં બે દેવાં. પછી “ઈચ્છાકારેણ સંદિ-
 ભગં રાઘ્યં આલોઈ? ઈચ્છં, આલોએમિ જો મે રાઘ્યાં” નો
 પાઠ કહેવો; પછી “સાત લાખ, અઠાર પાપસ્થાનક, સંવત્સરવિ
 રાઘ્યં” દેવસિ પ્રતિક્રમણની પેઠે કહેવું. પછી બેસીને વિરાસન
 ન આવડે વા જમણા હીંચણ ઉભો રાખી નવકાર, કરેમિલતે,
 ઈચ્છામિ પડિક્કમિઈ જો મે રાઘ્યાં હાહી વંદિતુ કહેવું. ૪૩ મી
 ગાથામાં “અબ્બુદ્ધિએમિ” પદ કહેતાં ઉભા થઈ વંદિતુ પુરં
 હાહી વાંદણા બે દેવાં. પછી અવગ્રહમાંજ રહી આદેશ માગી,
 અબ્બુદ્ધિએમિં ખામીને અવગ્રહ બહાર નીકળી, વાંદણા બે દેવાં;
 પછી આચરિય ઉવજ્જાયેં કહેવું. પછી કરેમિલતે ઈચ્છામિ હામિં
 તત્સં અત્તત્થં હાહી, સોળ નવકારનો કાઉત્સરગ કરી (અત્ત-
 તપચિંતવણીનો, કાઉત્સરગ કરવાનો છે) પારી પ્રગટ લોગત્સ
 હાહી બેસીને છઠ્ઠા આવશ્યકની મુહુર્ત પત્તિ પરિલેહીને ઉભા થઈને
 વાંદણાં બે દેવાં. પછી અવગ્રહની અંદર રહીને ‘સકલ તીર્થ કહેવું.
 પછી આદેશ માગી યથાશક્તિ પચ્ચખખાણુ કરવું. પછી છ આવ-
 શ્યક દેવસિઅની પેઠે સંભારવાં, પછી “ઈચ્છામે આણુસદ્ધિ” હાહી
 બેસીને નમો અમાસમણાણું નમોડહિત હાહી વિશાલ લોચનદલેં
 કહેવું. (અહીં સ્ત્રીએ સંસારદાવાની ત્રણ થાય કહેવી.) પછી
 નમુત્થુણું હાહી ઉભા થઈ અરિં અત્તત્થં હાહી એક નવકારનો
 કાઉત્સરગ કરી. પારી, નમોડહિતં હાહી કલ્લાણુકંદંની પ્રથમ થાય
 કહેવી. પછી લોગત્સ, પુખ્ખરવરદીં સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું કહેવા
 પૂર્વક દેવવંદન કરીએ હીએ તે વિધિએ દેવસિ પ્રતિક્રમણની પેરે
 કલ્લાણુકંદંની ચાઘી ચાઈ કહેવા પર્વત સર્વ વિધિ કરવી. પછી
 બેસીને નમુત્થુણું હાહી ભગવાનાદિ ચારને થોભવંદન કરવું.
 પછી જમણા લાથ ઉપધિ ઉપર સ્થાપી, અદ્ધાઈજ્જેનુ કહેવું. પછી

ખંને ઠીંગણ ભૂમિ પર સ્થાપી ઇશાનકોણ સનમુખ બેસી યા તે દિશા મનમાં ચિંતવી ખમાસમણ દઈ શ્રીસીમંધર સ્વામિનું ચૈત્ય-વંદન, સ્તવન, જયવીરરાય, થોય પર્યંત વિધિ પૂર્વક કરવું; તેમાં અરિહંત ચેમયાણથી ઉભા થઈને વિધિ કરવી. તેજ પ્રમાણે ખમાસમણ દઈ શ્રી સિદ્ધાચળજીનું ચૈત્યવંદન, સ્તવન, જયવીરરાય, થોય પર્યંત વિધિપૂર્વક કરવું. પછી સામાયિક પારવાના વિધિની રીતિએ સામાયિક પારવું. ઇતિ

તા. ૬, ગુરૂ મહારાજ હોય ત્યારે તેઓ જેમ આદેશ માગે છે, તેઓ કાઉસ્સગા પારે ત્યારે આપણે પારીએ છીએ, કોમ સૂત્ર કહેવું હોય ત્યારે તેઓની પાસે કહેવાનો આદેશ માગીએ છીએ; તેજ પ્રકારે તેમને વિરહે કરેમિભંતે ઉચ્ચરાવનાર જ્ઞાનવૃદ્ધ પ્રત્યે પણ પ્રતિક્રમણ કરતી વખતે વિનયથી વર્તવું ચોગ્ય છે.

પદ્માચ્ય પચ્ચખખાણ પારવાનો વિધિ ॥

૧ પ્રથમ “ઈરિયાવહિ” પડિક્કમી ચાંવત્ “જગચિંતામણિ” નું ચૈત્યવંદન “જયવીરરાય” સુધી કરવું. પછી “મન્હજિણાણ” ની સજ્જાય કહી મુહપત્તી પડિલેહવી. પછી ખમાસમણ દઈ “ઈચ્છા કારેણ સંદિસહ ભગવન ! પચ્ચખખાણ પાર? યથાશક્તિ “ઈચ્છામિં ઇચ્છાં સંદિસહ ભગવન્ ! પચ્ચખખાણં પારુ” તહત્તિ” એમ કહી જમણે હાથ કટાસણા અથવા ચરવલા ઉપર થાપી એક “નવકાર” ગણી પચ્ચખખાણ કયુ” હોય, તેનું નામ કહીને પારવું. તે આ પ્ર. માણે—“ઉગ્ગએ સૂરે નમુકારસહિઅં, પોરિસિં, સાઠપોરિસિં, ગં-ઠિસહિઅં મુઠ્ઠિસહિઅં, પચ્ચખખાણ કયુ”, ચઉવ્વહાર; આચંખિલ, નિવિ, એકાસણું, બેઆસણું કયુ, તિવિહાર; પચ્ચખખાણ કાસિઅં, પાલિઅં, સોહિઅં, તીરિઅં. કિક્કિઅં, આરાહિઅં, જં ચ ન આરાહિઅં, તસ્સ મિચ્છામિ દુકકંડં.” એમ કહી એક નવકાર ગણવો. ॥ ઇતિ ॥

શ્રી વીરજિન સ્તુતિ.

શાદ્દલવિકીડિતવૃત્તં.

સ્નાતસ્યાપ્રતિમસ્ય મેરુશિખરે, શય્યા
વિભોઃ શૈશેવે । રુપાલોકનવિસ્મયાહૃતર-
સભ્રાંત્યા ભ્રમચ્ચક્ષુષા ॥ ઉન્મૂષ્ટં નયન-
પ્રભાધવલિતં, ક્ષીરોદકાશંકયા । વૃક્ત્રં
યસ્ય પુનઃ પુનઃ સ જયતિ, શ્રી વર્ધમાનો
જિનઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—બાળપણમાં મેરુપર્વતના શિખર ઉપર મહાવશવેલા
અને નિરૂપમ પ્રભુના રૂપને જોવાથી થયેલા વિસ્મય વડે ભોગ-
વેલ રસની પ્રાંતિવડે ભમતી (અરુહી પરહી થાતી) છે ચક્ષુ જેની
એવી ઘંદ્રાણુએ, નેત્રની કાંતિવડે ઉજ્જવલ કરેલું, તેને ક્ષીરસમુદ્ર-
ના જળની આશંકા વડે લૂછેલું જે ભગવંતનું મુખ છે, તે શ્રી
વર્ધમાનજિન વારંવાર જયવંત વર્તે છે. ૧

સર્વ જિન સ્તુતિ.

હંસાંસાહતપન્નરેણુકપિશક્ષીરાણુવાંભો—
ભૃતૈઃ । હુભૈરપ્સરસાં પયોધરભરપ્રસ્પર્ધિ-
ભિઃ કાંચનૈઃ ॥ યેષાં મંદરરત્નશૈલશિખરે

જન્માભિષેકઃ કૃતઃ । સર્વૈઃ સર્વસુરાસુરે-
શ્વરગણૈસ્તેષાં નતોઽહં કમાન્ ॥ ૨ ॥

અર્થ—સર્વ પ્રકારના સમગ્ર સુર અને અસુરના ઇન્દ્ર સમુદાયે મેઙ્ગપર્વતના શિખર ઉપર રાજહંસોની પાંખો વડે ઉડેલી કમળની રજ વડે પીળું થયેલ જે ક્ષીરસમુદ્રનું પાણી તેનાવડે ભરેલા, અસુરના સ્તનના સમૂહની સાથે અતિસ્પર્ધા કરનારા અને સુવર્ણના કળશોવડે જે તીર્થ કરોને જન્માભિષેક કરેલ છે તેઓના ચરણ કમળોને હું નમ્યો છું. ૨

શ્રુત-સિદ્ધાંત સ્તુતિ.

સગ્ધરાવૃત્તં.

અર્હદ્વક્ત્રપ્રસૂતં ગણુધરરચિતં દ્વાદશાં—
ગં વિશાલં । ચિત્રં બર્ણયુક્તં મુનિગણુ-
વૃષભૈર્ધારિતં બુદ્ધિમર્મિઃ ॥ મોક્ષાગ્રદ્વા-
રભૂતં વ્રતચરણુકલં જ્ઞેયભાવપ્રદીપં ।
ભક્ત્યા નિત્યં પ્રપદ્યે શ્રુતમહમખિલં
સર્વલોકૈકસારમ્ ॥ ૩ ॥

અર્થ—અર્હતના મુખથી પ્રગટ થયેલ, ગણુધરોએ રચેલ, દ્વાદશ અંગરૂપ, વિશાળ, આશ્ચર્યકારી, ઘણા અર્થયુક્ત બુદ્ધિમંત સાધુ સમુદાયના નાયકો (આચાર્યો) એ ધારણ કરેલ,

મોક્ષના અગ્રદ્વાર તુલ્ય, વ્રત અને ચારિત્રનું ફળ છે જેમાં એવા, જાણવા યોગ્ય ભાવોને દીપક સમાન અને સર્વ લોકને વિષે અદ્વિતીય સારભૂત સમસ્ત સિદ્ધાંતને હું નિરંતર ભક્તિવડે અંગીકાર કરું છું. ૩

સર્વાનુભૂતિયક્ષ સ્તુતિ.

નિષ્પંકવ્યોમનીલધુતિમલસદૃશં બાલ-
ચંદ્રાભદ્રંષ્ટ્રં । મત્તં ઘંટારવેણુ પ્રસૂતમદ-
જલં પૂરયંતં સમંતાત્ ॥ આરુઢો દિવ્ય-
નાગં વિચરતિ ગગને કામદઃ કામરૂપી ।
યક્ષઃ સર્વાનુભૂતિર્દિશતુ મમ સદા સર્વ-
કાર્યેષુ સિદ્ધિમ્ ॥ ૪ ॥

અર્થ—વાદળ રહિત આકાશ જેવા નીલવર્ણવાળા, મદન-
ધૂણિત નેત્રવાળા. ખીજના ચંદ્રની કાંતિ જેવી ઉજ્જવલ દાઢા
(દંતુગ્રાળ) વાળા, ઘંટના શબ્દવડે મદોન્મત્ત, પ્રસરતા મદરૂપ પા-
ણીને સર્વ બાલુએ પૂરાવતા એવા દિવ્ય હસ્તિ ઉપર બેઠેલ; મનો-

૧ આ સ્તુતિ શ્રીમદ્ દેવમયગ્રંથાર્ચના કૃત્ત્વે શિષ્ય બાલચંદ્રાચાર્યે
ખતાવી છે. પ્રથમ સંધે માન્ય કરી નહોતી પણ બાલચંદ્ર કાળ કરીને વ્યં-
તર ચર્ચાર્થી તેણે સંધને ઉપદ્રવ કર્યો તેથી તથા અવિરૂદ્ધ વચન હોવાથી
સંધે માન્ય કરીને ચતુર્દશીના પ્રતિક્રમણમાં દાખલ કરી એવો વૃદ્ધવાદ છે.
બાલચંદ્ર કાળે કર્તાનું નામ પણ સૂચવ્યું છે.

વાંચિછત આપનાર, સ્વેચ્છાચારી સર્વાનુભૂતિ નામનો ચક્ષુ આકાશમાં
વિચરે છે; તે મુજને હંમેશા સર્વ કાર્યમાં સિદ્ધિ આપે. ૪

ધૃતિ શ્રી મહાવીર જિન ચતુર્દશી સ્તુતિ: ૫૭.

૫૮ ॥ અથ ભુવનદેવસ્તુતિ: ॥

શબ્દાર્થ.

જ્ઞાનાદિ-જ્ઞાનાદિક
સ્વાધ્યાય-સ્વાધ્યાય (અને)
વિદ્ધાતુ-કરો,
શિવ-કલ્યાણ,

ગુણયુતાનાં-ગુણયુક્તનું,
સંયમરતાનાં-ચારિત્રમાં રક્તનું
ભુવનદેવી-ભુવનદેવી,
સર્વ સાધૂનાં-સર્વ સાધુઓનું,

ભુવનદેવયાએ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગાં ૦

જ્ઞાનાદિગુણયુતાનાં, નિત્યં સ્વાધ્યા-
યસંયમરતાનામ્ ॥ વિદ્ધાતુ ભુવનદેવી,
શિવં સદા સર્વસાધૂનામ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—ભુવન દેવતાને આશ્રયીને કાઉસ્સગ્ગ કરું છું. જ્ઞા-
નાદિ ગુણયુક્ત, હંમેશાં સ્વાધ્યાય અને સંયમમાં રક્ત સર્વ સાધુ-
ઓનું હે ભુવનદેવી ! નિરંતર કલ્યાણ કરો. ૧

૫૯ ॥ અથ ક્ષેત્રદેવતાસ્તુતિઃ ॥

શબ્દાર્થ.

યસ્યાઃ—જે દેવીના.
સમાશ્રિત્ય—આશ્રય કરીને,
સાધ્યતે—સધાય છે,
સા—તે,
ભૂયાત્—થાઓ,
સુખદાયિની—સુખઆપનારી,

ક્ષેત્રં—ક્ષેત્રને,
સાધુભિઃ—સાધુઓં વડે.
ક્રિયાઃ—ધર્મક્રિયા,
ક્ષેત્રદેવતા—ક્ષેત્રદેવી,
નઃ—અમને,

યસ્યાઃ ક્ષેત્રં સમાશ્રિત્ય, સાધુભિઃ સા-
ધ્યતે ક્રિયાઃ ॥ સા ક્ષેત્રદેવતા નિત્યં, ભૂયા-
ન્નઃ સુખદાયિની ॥ ૧ ॥

અર્થ—જે દેવીના ક્ષેત્રને આશ્રય કરીને સાધુઓ વડે ધર્મ
ક્રિયા સધાય છે તે ક્ષેત્રદેવી અમોને નિરંતર સુખ આપનારી
થાઓ ! ૧

૬૦ ॥ અથ સકલાર્હત્ ॥

શબ્દાર્થ.

સકલ—સર્વને.

અર્હત્—પૂજવાને યોગ્યતા,

આ અન્યદંત પાખી, ચોમાસી અને સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણના
આરંભમાં કર્તૃવામાં આવે છે. કલિકાળ સર્વજન શ્રીમદ્દેવમંદ્રાચાર્યે

પ્રતિષ્ઠાનં--સ્થાનરૂપ,

શિવશ્રિયઃ--મોક્ષલક્ષ્મીનું,

ઈશાનં--ઈશ્વર-સ્વામી

આર્હંત્યં--અર્હંતના સમૂહને,

નામ-નામનિક્ષેપ,

દ્રવ્ય-દ્રવ્ય નિક્ષેપ (અને)

પુનતઃ--પવિત્ર કરનારા.

ક્ષેત્રે--ક્ષેત્રમાં,

સર્વસ્મિન્--સર્વને વિષે,

સમુપાસ્મહે--રૂડા પ્રકારે સેવીએ છીએ, આદિમં--પહેલા,

પૃથિવીનાથં--પૃથ્વીના પતિ-રાજા. નિષ્પરિગ્રહં--નિષ્પરિગ્રહી--સાધુ,

તીર્થનાથં--તીર્થપતિ--તીર્થકર,

સ્તુમઃ--અમે સ્તવીએ છીએ,

અજિતં--અજિતનાથને,

કમલાકર--કમળવાળા સરોવરને,

અમલાન--નિર્મળ.

સકાંત જગતં--પ્રતિબિંબિત ક્યું સ્તુવે--સ્તવું છું.

છે ત્રણ જગત્ જોણે એવા.

ભવ્યજન--ભવ્યજનોરૂપી,

કુલ્યાતુલ્યા--પાણીની નીક તુલ્ય, જયંતિ--જયવંતી વર્તે છે.

તાઃ--તે,

વાયઃ--વાણીઓ,

જગત્પતેઃ--જગત્નાપતિ--પ્રભુની,

અધિષ્ઠાનં--સ્થાનક,

ભૂભુવઃ સ્વસ્થી--પાતાળ, મૃત્યુ અને

સ્વર્ગરૂપ ત્રણ લોકના,

પ્રણિદ્ધમહે--ધ્યાન કરીએ છીએ,

આકૃતિ--સ્થાપના નિક્ષેપ,

ભાવૈઃ--ભાવનિક્ષેપ વડે.

ત્રિજગજ્જનં--ત્રણ જગત્ના લોકોને

કાલે--કાળમાં,

અર્હંતઃ--અર્હંતોને,

આદિમં--પહેલા,

નિષ્પરિગ્રહં--નિષ્પરિગ્રહી--સાધુ,

ઋષભસ્વામિનં--નિષ્પરિગ્રહી--સાધુ,

અર્હંતં--પૂજ્ય,

વિશ્વ--જગત્રૂપી.

ભાસ્કરં--સૂર્યસમાન,

કેવલાદર્શ--કેવળજ્ઞાનરૂપ દર્પણમાં,

સ્તુવે--સ્તવું છું.

વિશ્વ--સમસ્ત,

આરામ--અગીઆને,

જયંતિ--જયવંતી વર્તે છે.

દેશનાસમયે--ધર્મોપદેશ વખતે,

શ્રીસંભવ--શ્રી સંભવનાથ,

પોતે કરેલા ત્રિપદિ શલાકા પુરૂષ ચરિત્ર નામના ગ્રંથમાં ૨૬ મા શ્લોક સિવાય કૃતાપરાધે ૦ પર્યંત ૨૬ શ્લોક મંગલાચરણ તરિકે રચેલા છે, તેથી આ ચૈલવંદનના કર્તા ઉક્ત આચાર્યજી છે એમ નિર્ણય થાય છે.

સકલાર્હત્પ્રતિષ્ઠાન-મધિષ્ઠાનં શિવ-
શ્રિયઃ ॥ ભૂર્ભુવઃસ્વસ્ત્રયીશાન-માર્હન્ત્યં
પ્રણિદ્ધમહે ॥ ૧ ॥

અર્થ—સર્વને પૂજાના સ્થાનરૂપ, મોક્ષલક્ષ્મીના નિવાસ
રૂપ અને પાતાળ, ભૂમિ (મર્ત્ય) અને સ્વર્ગરૂપ ત્રણ લોકના
ઈશ્વર એવા આર્હતના સમૂહનું અમે ધ્યાન કરીએ છીએ. ૧

નામાકૃતિદ્રવ્યભાવૈઃ, પુનતસ્તિજગ-
જ્જનં ॥ ક્ષેત્રે કાલે ચ સર્વસ્મિન્નર્હતઃ
સમુપાસ્મહે ॥ ૨ ॥

અર્થ—સર્વ ક્ષેત્રને વિષે અને સર્વ (ભૂત, ભવિષ્ય તથા
વર્તમાન) કાળને વિષે નામ નિશ્લેષ, સ્થાપના નિશ્લેષ, દ્રવ્ય
નિશ્લેષ અને ભાવ નિશ્લેષવડે કરીને ત્રણ જગત્ના લોકોને પવિત્ર
કનારા આર્હત પ્રભુઓને રૂઢે પ્રકારે (વંદન, સત્કાર અને સન્મા-
નાદિકથી) સેવીએ છીએ. ૨

આદિમં પૃથિવીનાથ-માદિમં નિષ્પ-
રિત્રહં ॥ આદિમં તીર્થનાથં ચ, ઋપભ-
સ્વામિનં સ્તુમઃ ॥ ૩ ॥

અર્થ—પ્રથમ પૃથ્વીના પતિ (રાજા), પ્રથમ પરિગ્રહ ત્યાગી [સાધુ] અને પહેલા તીર્થંકર ઋષભસ્વામિની અમે સ્તુતિ-કરીએ છીએ. ૩

અહિંતમજિતં વિશ્વ-કમલાકરભાસ્કરં
અમ્ભાનકેવલાદર્શિ--સંકાંતજગતં સ્તુવે
॥ ૪ ॥

અર્થ—આ વિશ્વરૂપી કમળવાળા સરોવરને સૂર્યના જેવા અને જેણે પોતાના નિર્માણ કેવળજ્ઞાનરૂપી દર્પણમાં ત્રણ જગત્ પ્રતિબિંબિત કરેલું છે એવા પૂજન કરવા યોગ્ય અજિતનાથ ભગવાનની હું સ્તુતિ કરું છું.

વિશ્વભવ્યજનારામ-કુલ્યાતુલ્યા જયંતિ
તાઃ ॥ દેશનાસમયે વાયઃ, શ્રીસંભવજગ-
ત્પતેઃ ॥ ૫ ॥

અર્થ—સર્વ જગત્ના પતિ એવા શ્રી સંભવનાથ પ્રભુની ધર્મોપદેશ વખતે, સર્વ જગત્ના ભવ્યજનોરૂપી ઉદ્યાનને સિંચન કરવામાં પાણીની નીક જેવી તે વાણીઓ જયવંતી વર્તે છે. ૫

શબ્દાર્થ.

અનેકાંતમત--સ્વાદ્વાદ મતરૂપ. અંભોધિ--મહાસાગરને,
સમુદ્ધાસન--ઉદ્ધાસ કરવામાં, ચંદ્રમાઃ--ચંદ્રતુલ્ય.
દ્વાત--આપો. અમંદ--ઘણો.

આનંદઃ--હર્ષઃ, ભગવાન્--ઐશ્વર્યવાળા,
 અભિનંદનઃ--અભિનંદનસ્વામી, હુસત્--દેવતાઓના,
 દિરીશાણાગ્ર-સુદૃઢરૂપ શરાણુના ઉત્તેજિત-અત્યંત તેજસ્વંત થઈ છે,
 અગ્ર ભાગ વડે, અધિનખ-ચરણના નખની,
 આવસિઃ--શ્રેણિ-પંક્તિ(જેનીએવા) સુમતિસ્વામી-સુમતિનાથ,
 તનોતુ-વિસ્તારો, અભિમતાનિ-ચાંછિતોને,
 વઃ-તમારા, પદ્મપ્રભપ્રભોઃ--પદ્મપ્રભપ્રભુની,
 દેહભાસઃ--દેહની કાંનિઓ, પુણ્યંતુ-પોષણ કરો,
 વઃ-તમેને-તમારી, શ્રિયઃ--મોક્ષલક્ષ્મીને,
 અંતરંગ-અભ્યંતર, અરિમથને-શત્રુને નાશ કરવામાં,
 કોપ-ક્રોધના, આરોપાત-પ્રળયપણા થકી,
 ઈવ-પેદે અરણાઃ--લાલ
 શ્રીસુપાર્શ્વજિનેંદ્રાય-શ્રી સુપા-મહેંદ્ર-હંદ્રોએ
 શ્વજિનેંદ્રને મહિતાંધ્રયે-પૂજ્યા છે ચરણ જેમના
 નમઃ--નમસ્કાર દો, એવા,
 ચતુર્વર્ણસંઘ-ચતુર્વિધસંઘરૂપ ગગનાભોગ-આકાશ મંડળમાં
 ભાસ્વતે-સૂર્ય સમાન ચંદ્રપ્રભપ્રભોઃ--ચંદ્રપ્રભપ્રભુની
 ચંદ્ર-ચંદ્રમાના મરીચિનિચય-કિરણના સમૂહ જેવી
 ઉજ્જવલા-ચંદ્ર-ધોળી મૂર્તિઃ--પ્રતિમા
 મૂર્તસિત્ધ્યાન-સાક્ષાત્ શુદ્ધધ્યાનવડે નિર્મિતા ઈવ-નિર્માણ કરાયેલ હોય
 શ્રિયે-જ્ઞાનલક્ષ્મીને માટે તેવી
 અસ્તુ-કે વઃ-તમને

અનેકાન્તમતાંભોધિ-સમુદલાસન ચંદ્રમાઃ
 દદ્યાદમંદમાનંદં, ભગવાનભિનંદનઃ ॥૬॥

અર્થ—સ્યાદ્વાદ મતરૂપી સમુદ્રને ઉલ્લાસ કરવામાં ચંદ્રતુલ્ય શ્રી અભિનંદન ભગવાન્ ઘણો આનંદ આપો. ૬

ધુસતિકરીટશાણુઓ-તેજિતાંઘ્રિનખાવ-
લિઃ ॥ ભગવાન્ સુમતિસ્વામી, તનોત્વ-
ભિમતાનિ વઃ ॥ ૭ ॥

અર્થ—દેવતાઓનાં મુગટરૂપી શરણુના અગ્રભાગવડે જે-
મના ચરણની નખપંક્તિ તેજવંત થયેલી છે. એવા સુમતિસ્વામી
ભગવાન્ તમારા વાંછિતોનો વિસ્તાર કરો. ૭

પદ્મપ્રભપ્રભોદ્દેહ-ભાસઃ પુષ્પાંતુ વઃ
શ્રિયં ॥ અંતરંગારિમથને, કોપાટોપાદિ-
વારુણાઃ ॥ ૮ ॥

અર્થ—અંતરંગ શત્રુઓ (કામ ક્રોધાદિ) ને મથન (દૂર)
કરવાને કરેલા કોપના પ્રગળપણાથી જાણે લાલ થઈ હોય ! તેવી
પદ્મપ્રભ પ્રભુના દેહની કાંતિઓ, તમારી (અમોને) મોક્ષ લક્ષ્મીને
પોષણ કરો. ૮

શ્રીસુપાર્શ્વજિનેંદ્રાય મહેંદ્રમહિતાં-
ઘ્રયે ॥ નમશ્ચતુર્વર્ણસંઘ—ગગનાભોગ-
ભાસ્વતે ॥ ૯ ॥

અર્થ—સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા એ ચતુર્વિધ સંઘરૂપી આકાશના વિસ્તારમાં સૂર્ય જેવા અને જેના ચરણોને મોટા ઇંદ્રે પૂજ્યા છે એવા શ્રી સુપાર્શ્વનાથ જિનેન્દ્રને નમસ્કાર છે.

ચંદ્રપ્રભપ્રભોચ્ચંદ્ર મરિચિનિચયેઽજ્જવ-
લા ॥ મૂર્તિર્મૂર્તસિતધ્યાન નિર્મિતેવ શ્રિ-
યેઽસ્તુ વઃ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—ચંદ્રના કિરણોના સમૂહથી ઊજ્જવળ, જાણે મુર્તિ-
મંત (સાક્ષાત્) શુક્લ ધ્યાનવડે કરીને ણનાવી હોય તેવી ચંદ્રપ્રભ
પ્રભુની મુર્તિ, તમને જ્ઞાન લક્ષ્મીને માટે થાઓ. ૧૦

શબ્દાર્થ.

કર-હાથમાં રહેલ
કલયન્-નવનુનારા
અચિંત્ય-અચિંત્ય-વિચારી શકાય
નહિ તેવો.
પ્રાધ્યે-સમકિતને માટે,
પરમાત્મકંદ-કિદૃષ્ટ આત્મના
અંકુરને.
સ્વાકાદામૃત-અનેકાંત મતરૂપ
અમૃતને.
પાતુ-સ્થાપ્ય કરે,
જંતુનાં-પ્રાણીઓને.
અગદંધર-વેદ્ય સુગંધ.

અમલકવદ્-નિર્મળ જળની માફક
કેવલશ્રિયા-કેવળજાનરૂપ લક્ષ્મીવડે
માહાત્મ્યનિધિઃ-માહાત્મ્યના ભંડાર
મુનિધિઃ-મુનિધિનાથ.
સત્યાનાં-પ્રાણીઓના.
ઉદ્ભેદ-પ્રગટ કરવામાં.
નવાંબુદ્ધઃ-નવીન મેઘતુલ્ય.
નિસ્ચંદ્રિ-ઝરનારા.
શીતલઃ-શીતળનાથ.
ભવરોગાર્ત-અસારરૂપ રાગથી
પીડાયેલા.
દર્શનઃ-દર્શન છે જેનું ઓવા.

નિઃશ્રેયસ-મોક્ષલક્ષ્મીના.

શ્રેયાંસઃ-શ્રેયાંસનાથ.

ઉપકારકીભૂત-ઉપકાર કરનારા

નિર્મિતિઃ-ઉત્પત્તિ કરી છે જોણે
એવા.

નરૈઃ-મનુષ્યો વડે

વાસુપૂજ્યઃ-વાસુપૂજ્યસ્વામી.

વિમલસ્વામિનઃ-વિમલનાથની.

સોદરાઃ-સરખી.

ચેતોજલ-ચિત્તરૂપી પાણીને

શ્રીરમણઃ-ધણી.

શ્રેયસે-કલ્યાણને અર્થે.

તીર્થકૃત્ત્વમ્-તીર્થકર નામકર્મની

સુર-વૈમાનિક દેવ.

અસુર-ભવનવાસી દેવ (અને)

પૂજ્યઃ-પૂજવા લાયક

પુનાતુ-પવિત્ર કરો.

કતકક્ષોદ-કતકક્ષણના ચૂર્ણ

ત્રિજગત-ત્રણ જગતના

નૈર્મલ્યહેતવઃ-નિર્મળપણના કારણભૂત

કરામલકવદ્વિશ્વં, કલયન્ કેવલશ્રિયા ॥
અચિંત્યમંહાત્મ્યનિધિઃ, સુવિધિર્બોધિયે-
ઽસ્તુ વઃ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—પોતાની કેવળજ્ઞાનરૂપી લક્ષ્મીવડે સર્વાવિશ્વને હા-
થમાં રહેલા નિર્મળ જળની માફક જાણનાર અને અચિંત્ય માહા-
ત્મ્યના નિધાનરૂપ સુવિધિનાથ ભગવાન્ તમારા બોધિ (સ-
મ્યકત્વ) ને માટે થાઓ. ૧૧

સત્ત્વાનાં પરમાનંદ-કંદોદ્ભેદનવાંબુદઃ
॥ સ્યાદ્દાદામૃતનિસ્યંદિ, શીતલઃ પાતુ
વો જિનઃ ॥ ૧૨ ॥

વિલાસ-વિલાસને.
વિતનોતુ-વિસ્તારે.

લક્ષ્મી (મોક્ષ) ના.

સ્વયંભૂરમાણુરુપર્દિ-કરુણારસવારિણા ।
અનંતજિહ્વનંતાં વઃ, પ્રયચ્છતુ સુખશ્રિયં
॥ ૧૬ ॥

અર્થ—સ્વંભૂરમાણુ (છેલ્લા) સમુદ્રની હરીફાર કરનાર કરુણા-
રસરૂપી જગપટે શ્રી અનંતનાથ ભગવાન્ તમને અનંત (જેનો
અંત નથી એવી) મોક્ષના સુખરૂપ લક્ષ્મીને આપો. ૧૬

કલ્પદ્રુમસધર્માણુ-મિષ્ટપ્રાપ્તૌ શરીરિ-
ણાં । ચતુર્ધાધર્મમહેષ્ઠારં, ધર્મનાથમુપાસ્મ-
હે ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—પ્રાણીઓને વાંછિત ફળની પ્રાપ્તિમાં કલ્પવૃક્ષની જેવા
ધર્મવાળા અને દાન શીલ તપ તથા ભાવરૂપ આર પ્રકરના ધર્મને
ખતાવનારા શ્રી ધર્મનાથની અમે ઉપાસના કરીએ છીએ. ૧૭

સુધાસોદરવાગ્નયોત્સ્ના-નિર્મર્મલીકૃત-
દિહ્-મુખઃ । મૃગશ્લકમા તમઃશાન્ત્યૈ, શાં-
તિનાથજિનોઽસ્તુ વઃ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—પોતાની અમૃતના જેવી વાણીરૂપી અંદ્રિકાવડે જેણે દિશાઓના મુખભાગોને નિર્મલ કર્યો છે અને જેને મૃગતું ચિન્હ છે એવા શ્રી શાંતિનાથ જિન તમારા અજ્ઞાનની શાંતિને માટે થાઓ. ૧૮

શ્રીકુંથુનાથો ભગવાન્, સનાથોડતિ-
શયદ્ધિભિઃ । સુરાસુરનૃનાથાના-મેઠનાથો
ડસ્તુ વઃ શ્રિયે ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—અતિશયોની સમૃદ્ધિઓવડે કરી ચુંકત અને દેવ, અસુર તથા મનુષ્યોના સ્વામીઓ (ઇન્દ્ર, ચક્રવર્તી વિગેરે) ના અદ્વિતીય પતિ શ્રી કુંથુનાથ ભગવાન્ તમારી કલ્યાણરૂપી લક્ષ્મીને અર્થે હો. ૧૯

અરનાથસ્તુ ભગવાં-શ્વતુર્થારિનભોરવિઃ
। ચતુર્થપુરૂષાર્થશ્રી-વિલાસં વિતનોતુ વઃ
॥ ૨૦ ॥

અર્થ—એથા આરારૂપી આકાશમાં સૂર્ય સમાન શ્રી અરનાથ ભગવાન્ વળી તમોને એથા પુરૂષાર્થ (મોક્ષ) ની લક્ષ્મીના વિલાસને વિસ્તારો. ૨૦

શબ્દાર્થ.

અધીશમયૂર-સ્વામીરૂપ મોરને. નવવારિદ્ધ-નવીન મેઘ તુલ્ય.
કર્મદ્રુ-કર્મરૂપી વૃક્ષને. ઉન્મૂલને-ઉખેડી નાંખવામાં.

હરિતમંદ્ર—ઐરાવત હાથી તુલ્ય	મદિલ—મલ્લિનાથને.
અભિષ્ટુમઃ—સ્તુતિ કરીએ છીએ.	જગત—જગતની
મહામોહનિદ્રા—ગાઢ મોહ [મોહની-યકર્મ] રૂપ નિદ્રાને.	પ્રત્યુષસમય—પ્રભાતકાળની
	ઉપમ—ઉપમાવાળા
મુનિસુવ્રતનાથસ્થ—મુનિસુવ્રતસ્વામીની દેશનાવચન—ઉપદેશની વાણીને.	
સ્તુમઃ—અમે સ્તવીએ છીએ.	લુઠંતો—લોટતાં—પડતાં.
નમતાં—નમસ્કાર કરનારાઓનાં.	મૂર્ધ્નિ—મસ્તક ઉપર.
નિર્મલીકારકારણ—નિર્મલ કરવાના	વારિપ્લવા—વાણીના પ્રવાહ.
કારણભૂત.	ધ્રુવ—પેઢે.
નમેઃ—નમિનાથના.	પાંતુ—રક્ષણ કરો.
પાદનખાંશયઃ—ચરણના નખના	ચદ્રવંશ—ચાંદવક્રગરૂપ.
કિરણો	સમુદ્રેન્દુઃ—સમુદ્રને ચંદ્રતુલ્ય.
કર્મકક્ષ—કર્મરૂપ વનખંડને	હુતાશનઃ—અગ્નિસમાન.
અરિષ્ટનેમિઃ—અરિષ્ટ નેમિનાથ.	ભૂયાત્—થાઓ.
અરિષ્ટનાશનઃ—ઉપદ્રવને નાશકરનારાં	કમઠે—કમઠ ઉપર.
ધરણેન્દ્ર—ધરણેન્દ્ર ઉપર.	સ્વોચિત—પોતાને યોગ્ય.
કર્મકૃતિ—કર્મને કરનારા.	તુલ્યમનોવૃત્તિઃ—સરખીમનોવૃત્તિવાળા.
પાર્શ્વનાથઃ—પાર્શ્વનાથ સ્વામી.	

સુરાસુરનરાધીશ—મયૂરનવવારિદ્ધં । ૩-
 મર્મદ્રૂ-મૂલને હરિત-મદલં મદિલમભિ-
 પ્તુમઃ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—સુર, અસુર અને મનુષ્યોના પતિ (ઇન્દ્ર, ચક્રવર્ત્યદિગ્ર રૂપી મયૂરને (ઉદ્ધાસ કરવાને) નવીન મેઘ સમાન

અને કર્મરૂપી વૃક્ષને ઉખેડી નાંખવામાં ઐરાવત હસ્તિરૂપ શ્રી
મહિનાથની અમે સ્તુતિ કરીએ છીએ. ૨૧

જગન્મહામોહનિદ્રા-પ્રત્યૂપસમયોપમં ।

મુનિસુવ્રતનાથસ્ય, દેશનાવચનં સ્તુમઃ

॥ ૨૨ ॥

અર્થ—સર્વ જગત્ના લોકોની મોહનીય કર્મરૂપી નિદ્રાને
દૂર કરવાને પ્રભાત કાળની ઉપમાવાળા શ્રી મુનિસુવ્રતનાથના
દેશનાના વચનની અમે સ્તુતિ કરીએ છીએ. ૨૨

લુઠંતો નમતાં મૂર્ધ્ન, નિર્મલીકાર—
કારણં । વારિપ્લવા ઇવ નમેઃ, પાંતુ પાદ-
નખાંશવઃ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—નમસ્કાર કરતા એવા પ્રાણીઓના મસ્તક ઉપર
પડતાં અને જળના પ્રવાહની માફક નિર્મળ કરવાના કારણરૂપ
શ્રી નમિનાંથ ભગવાનના ચરણના નખના કિરણો તમારી રક્ષા કરે.

યદુવંશસમુદ્રેદ્દુઃ, કર્મકક્ષહુતાશનઃ ।
અરિષ્ટનેમિભગવાન્, ભૂયાદ્દોરિષ્ટના-
શનઃ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—યદુવંશરૂપી સમુદ્રમાં ચંદ્ર સમાન અને કર્મરૂપી
(શુષ્ક) વનમાં અગ્નિ સમાન શ્રી અરિષ્ટનેમિ ભગવાન્ તમારા
ઉપદ્રવને નાશ કરનારા થાઓ. ૨૪

કમઠે ધરણેન્દ્રે ચ, સ્વોચિતં કર્મ કુર્વ-
તિ । પ્રભુસ્તુલ્યમનોવૃત્તિઃ. પાર્શ્વનાથઃ
શ્રિયેઽસ્તુ વઃ ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—પોતપોતાને યોગ્ય કર્મ કરતા કમઠ અને ધરણેન્દ્ર
ઉપર જેમની મનોવૃત્તિ સરખી છે એવા શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ
તમારી જ્ઞાન લક્ષ્મીને માટે થાઓ. ૨૫

શબ્દાર્થ.

શ્રીમતે—શ્રીમાન.

સનાથાય—સદિત.

મહાનંદસરઃ—મહા આનંદરૂપ
સરોવરને.

અહંતે—પૂજ્યને

અપિ—પણ.

કૃપામંથરે—દયાવડે નમેલી છે.

ઈપદ—જરા

ભદ્રં—કલ્યાણ થો.

નેત્રયોઃ—એ તેજાનું.

સેવિતઃ—સેવાપેદા.

શ્રીમાન—કેવલ્ય લક્ષ્મીવળા

ત્રાસવિરહિતઃ—ત્રાસભયથી રહિત.

વીરનાથાય—મહાવીરવામીને.

અદ્ભુતશ્રિયા—આશ્ચર્યકારી લક્ષ્મી
(ચાત્રીશ અતિશયરૂપ) વડે

રાજમરાલાય—રાજહંસ સમાન.

કૃતાપરાધે—અપરાધી,

જને—મનુષ્ય ઉપર.

તારયોઃ—કીકીઓ જેની એવા.

આપ્યાદયોઃ—અશ્રુથી ભીંજાયેલાં.

શ્રી વીરજિન—શ્રી મહાવીરપ્રભુના.

વિજિતાન્યતેજઃ વિશેષ પ્રકારે

અન્યના તેજને જીતનારા.

વિમલઃ—નિર્મળ.

ત્રિભુવન—ત્રણભુવનમાં.

૧ કમઠાગુરે જળ વગેરેનો ઉપદ્રવ કર્યો અને ધરણેન્દ્રે તે ઉપસર્ગ
નિવારી પ્રભુની સેવા કરી. છતાં પ્રભુનો ગુણે ઉપર સમાન ભાવ હતો.

ચૂડામણિ:-મુકુટ સમાન.
 વીર:-મહાવીર પરમાત્માને.
 સંશ્રિતા:-આશ્રય કરીને રહેલા છે.
 અભિહત:-હણાયો છે.
 વીરાય-વીરપ્રભુને.
 તીર્થ-તીર્થ.
 પ્રવૃત્ત-પ્રવત્યુ છે.
 વીરસ્ય-વીરનું
 તપ:-તપ.
 શ્રીધૃતિકીર્તિ-લક્ષ્મી, ધૈર્ય, કીર્તિ,
 શ્રીવીર!-હે મહાવીરદેવ!
 દ્વિશ-આપો.

મહિત:-પૂજિત.
 બુધા:-પંડિતો.
 વીરેણુ-વીરસ્વામીવડે.
 સ્વકર્મનિયય:-પોતાનો કર્મસમૂહ.
 વીરાત:-મહાવીર દેવથકી.
 ઇદં-આ વર્તમાન.
 અતુલ-તુલના ન થઇ શકે એવું.
 જ્ઞાર-આકર-કંકણ.
 વીરે-મહાવીરમાં.
 કાંતિનિયય:-કાંતિનો સમૂહ.
 ભદ્ર-કલ્યાણને,

શ્રીમતે વીરનાથાય, સનાથાયાદ્ભુત-
 શ્રિયા । મહાનંદસરોરાજ-મરાલાયાહતે
 નમઃ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ—(ચોત્રીશ અતિશયરૂપ) અદ્ભુત લક્ષ્મીએ કરી
 સહિત, મહા આનંદરૂપ સરોવરને વિષે રાજહંસ સમાન અને
 પૂજ્ય (અરિહંત) એવા શ્રીમાન્ વીરસ્વામીને નમસ્કાર થાઓ. ૨૬

કૃતાપરાધેઽપિ જને, કૃપામંથરતાર-
 યોઃ । ઇષદ્બ્રહ્માણ્યાર્દ્રયોર્ભદ્રં, શ્રીવીરજિન-

૧ સંગમ નામતા દેવે પ્રભુ ઉપર ઘણા ઉપસર્ગો કર્યા તોપણ પ્રભુ

નેત્રયોઃ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—અપરાધ કરનારા માણસ ઉપર પણ દયાવડે નમેલી કીકીઓવાળાં અને (તેવી દયાવડેજ) જરા અશ્રુથી ભીંજાયેલાં શ્રી વીરજિનનાં નેત્રોતું કહ્યાણુ થાઓ. ૨૭

જયતિ વિજિતાન્યતેજઃ સુરાસુરાધી-
શસેવિતઃ શ્રીમાના વિમલસ્ત્રાસવિરહિત-
સ્ત્રિભુવનચૂડામણિર્ભગવાન્ ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—વિશેષ પ્રકારે અન્યના તેજને જીતનારા, દેવ દાનવના સ્વામીવડે સેવાયેલા, દેવળજ્ઞાનરૂપ લક્ષ્મીવાળા, નિર્મળ, વિશેષ પ્રકારે ભયથી રહિત અને ત્રણ ભુવનમાં મુકુટ સમાન ભગવંત (વીરસ્વામી) જયવંતા વર્તે છે. ૨૮

વીરઃ સર્વસુરાસુરેન્દ્રમહિતો વીરં ભુ-

ચ્છાયમાન થયા નહિ ત્યારે થાકીને તે સ્વસ્થાનકે જતો હતો તે વખતે પ્રભુ અત્યંત કણ્ણાવાળા હોવાથી નેત્રમાં સફેજ અથુ આવ્યા. તે એટલા માટે કે મારાથી આ જીવને કાંઈ પણ ઉપકાર થયો નહિ. પ્રભુને વાંદનાર અને ઉપસર્ગ કરનાર દરેકને પ્રભુના દર્શનથી સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થતું હતું પણ સંગમ આવન્ય હતો તેથી તેને પ્રાપ્ત થયું નહિ. એવા અપરાધિ ઉપર પણ કણ્ણા ભાવ દર્શાવ્યો તે પ્રભુની અત્યંત કણ્ણા સમજવી.

૧ ચિહ્નોદચ્છુડામણિ.

૨ આ શ્લોક વીર શબ્દને જુદી જુદી આઠ વિનકિતઓ લગાડીને ૫૫ મહાવીર દેવની સ્તુતિ કરેલ છે.

ધાઃ સંશ્રિતાઃ વીરેણુભિહતઃ સ્વકર્મનિચ-
 યે। વીરાય નિત્યં નમઃ। વીરાત્તીર્થભિદં
 પ્રવૃત્તમતુલં વીરસ્ય ઘોરં તપો, વીરે શ્રી
 ધૃતિકીર્તિકાંતિનિચયઃ શ્રીવીર ! ભદ્રંદિ-
 રા ॥ ૨૯ ॥

અર્થ—વીરભગવંત સર્વ દેવ દાનવના ઈંદ્રોવડે પૂજાયેલ છે,
 વીરસ્વામીને પંડિતો આશ્રય કરી રહેલા છે, વીરપ્રભુવડે પો-
 તાનો કર્મ સમૂહ હણાયો છે, વીરસ્વામીને હંમેશ નમસ્કાર થાઓ;
 વીરસ્વામી થકી આ (વર્તમાન) તીર્થ પ્રવર્ત્યું છે, વીરસ્વામીનું
 તુલના ન થઈ શકે તેવું આકરું તપ છે, વીરસ્વામીને વિષે લ-
 ક્ષ્મી, ધૈર્ય, કીર્તિ અને કાંતિનો સમૂહ છે હે શ્રી વીર ! અમને
 કલ્યાણ આપો.

શબ્દાર્થ.

અવનિતલગતાનાં—પૃથ્વીતળને.	કૃત્રિમાકૃત્રિમાનાં—આશાશ્વતાં અને
વિષે રહેલા.	શાશ્વતાં.
વરભવનગતાનાં—શ્રેષ્ઠ (ભવનપત્યા- દિ દેવના) ભવનને વિષે રહેલાં.	દિવ્યવૈમાનિકાનાં—દિવ્યવૈમાનિકાનાં
મનુજકૃતાનાં—મનુષ્યોએ કરેલાં.	મહુ—આ લોકમાં.
જિનવરભવનાનાં—જિનેશ્વરના ચે- ત્યો (પ્રતિમાઓ) ને.	દેવરાજચિંતાનાં—દેવના રાજાઓ
નમામિ—હું નમું છું.	[ઈંદ્રો] એ પૂજેલાં,
વેધસાં—જ્ઞાતાઓમાં.	ભાવતઃ—ભાવથકી.
	સર્વેષાં—સર્વ.
	આદ્યં—પહેલા.

પરમેષ્ઠિનાં-પરમેષ્ઠીઓમાં	દેવાધિદેવ- દેવના દેવ
સર્વજ્ઞ-સર્વને જાણનારાને.	શ્રીવીર-મહાવીરસ્વામીને.
પ્રણિદ્ધમહે-અમે ધ્યાન કરીએ છીએ.	અનેકભવાર્જિત-અનેક ભવોમાં ઉ-
ઉર્જિતમહાપાપ-ઘણામોટા પાપને.	પાળ્યાં કરેલાં.
પ્રદીપાનલો-પ્રકાશ અળવાને અ-	સિદ્ધિવદ્-મોક્ષલક્ષ્મીના.
શિસમાન.	વિશાલહૃદય-વિશાળ અંતઃકરણમાં
અલંકારહારોપમઃ-અલંકારહારની	અષ્ટાદશદોષ-અઠાર દોષરૂપ
ઉપમાવાળા.	સિંધુરઘટા-હાથીના સમુદાયને.
નિર્ભેદ-ભેદવાને નાશકરવાને	પંચાનનઃ-કેસરીસિંહ.
ભવ્યાનાં-અવ્યજનોને.	વિદ્ધાતુ-આપો.
વાંછિતફલ-ધૃષ્ટિત ફલને.	વીતરાગ-રાગ દેખરહિત,
ખ્યાતઃ-પ્રસિદ્ધ.	અષ્ટાપદપર્વતઃ-અષ્ટાપદપર્વત,
ગજપદઃ ગજપદ પર્વત.	સંમેતશૈલાભિધઃ-સંમેતશિખર નામ
રૈવતકઃ-ગિરિતાર.	નો પર્વત.
પ્રસિદ્ધમહિમા-પ્રગટ મહિમાવાળો.	શત્રુઞયઃ-શત્રુઞય પર્વત.
મંડપઃ-માંડવગદ.	વૈભારઃ-વૈભારગિરિ.
કનકાયલ-કનકાયલ પર્વત.	અભુદ્ગિરિઃ-આભુપર્વત.
ચિત્રકૂટાદયઃ-ચિત્રકૂટ ચિત્રોડ વિગેરે.	તત્ર-ત્યાં.
ઋષભાદય-ઋષભદેવ વિગેરે.	કુવંતુ-કરો.
વઃ-તમેને.	મંગલ-કલ્યાણને.

અવનિતલગતાનાં, કૃત્રિમાકૃત્રિમાનાંઃ
વરભવનગતાનાં, દિવ્યવૈમાનિકાનાં । ૬૯

૧ આ શ્લોકમાં શાશ્વતી અને અશાશ્વતી પ્રતિમાઓને નમસ્કાર કરવાયે સ્થાપનાર્જિનને નમસ્કાર કરેલ છે.

મનુજકૃતાનાં, દેવરાજચિંતાનાં; જિનવ-
રભવનાનાં ભાવતો ડહં નમામિ ॥૩૦॥

અર્થ—પૃથ્વીતલને વિષે રહેલાં, અશાશ્વતાં અને શાશ્વતાં,
શ્રેષ્ઠ (ભવનપત્યાદિના) ભવનને વિષે રહેલાં, દિવ્ય વૈમાનિકોનાં,
આ લોકમાં મનુષ્યોએ કરેલાં અને ઇંદ્રોએ પૂજિત એવાં જિને-
શ્વરના ચૈત્યો (પ્રતિમાઓ) ને ભાવથી હું નમું છું. ૩૦

સર્વેષાં વેધસામાઘ—માદિમં પરમેષ્ઠિ-
નામ્ । દેવાધિદેવં સર્વજ્ઞં, શ્રીવીરં પ્રણિદ-
ધમહૈ ॥ ૩૧ ॥

અર્થ—સર્વ જ્ઞાતાઓમાં પ્રથમ, (પંચ) પરમેષ્ઠિઓમાં
પ્રથમ, દેવોના દેવ અને સર્વજ્ઞ એવા શ્રી મહાવીરસ્વામીનું અમે
ધ્યાન કરીએ છીએ. ૩૧

૧ દેવોઽનેકભવાર્જિતોર્જિતમહાપાપપ્ર-
દીપાનલો, દેવઃ સિદ્ધિવધૂવિશાલહૃદયાલંકા
રહારોપમઃ । દેવોઽષ્ટાદશદોષસિંધુરઘટા-

૧ આ શ્લોકવડે ભાવજિનની સ્તુતિ કરવામાં આવી છે, અને ૩ થી
૨૯ શ્લોકવડે નામજિનની સ્તુતિ કરવામાં આવી છે.

તત્ર ' જ્ઞાનચારે, આઠ અતિચાર ॥ X કાલે વિણુએ બ-
હુમાણે, ઉવહાણે તહ ય નિણહવાણે । વંજણ અત્ય તદુભ-
એ, અહુવિહો નાણુમાયારો ॥ ૧ ॥ જ્ઞાન કાળ વેળાએ ભ-
ણ્યો ગુણ્યો નહીં, અકાળે ભણ્યો. વિનયહીન, બહુમાનહીન,
યોગ ઉપધાનહીન, અનેરા કન્હે ભણી અનેરો ગુરુ કહ્યો.
દેવ ગુરુ વાંહણે. પડિક્કમણે, સજ્જાય કરતાં, ભણતાં, ગુણતાં,
કુહો અક્ષર કાને માગાએ અધિકો ઓછો ભણ્યો, સૂત્ર કુંડું
કહ્યું. અર્થ કુહો કહ્યો. તદુભય કુડાં કહ્યાં. ભણીને વિસાર્યાં.
સાધુતણે ધર્મે કાળે અણુઉદ્ધર્યે, ડાંડો અણુપડિસેહે, સ્વસતિ
અણુશોધે, અણુપવેસે, અસજ્જાય, અણોજ્જાયમાંહે શ્રી
દશવૈકાલિક પ્રમુખ સિદ્ધાંત ભણ્યો ગુણ્યો. શ્રાવકતણે ધર્મે
થવિરાવલિ, પડિક્કમણાં, ઉપદેશમાત્રા પ્રમુખ સિદ્ધાંત ભણ્યો
ગુણ્યો. કાળવેળા કાળે અણુઉદ્ધર્યે પઢ્યો. જ્ઞાનોપગરણ,
પાત્રી, પોથી, ઠવાણી, કવલી, નોકારવાળી, સાપડા, સાપડી,
પદસ્તરી, કવહી, ઝોપાસિયા પ્રમુખ પ્રત્યે પગ લાગ્યો, થુંક

X આ ગાથાવટે જ્ઞાનાચારના આઠ આચારોના નામ કહેલા છે તેમાં
જે પ્રમાદ તે અતિચાર. એ પ્રમાણે દર્શનાચાર અને ચારિત્રાચારની ગા-
થામાં માટે પણ સમજવું. તેવીજ રીતે બીજા અતિચારોનું વર્ણન જે જે
ગાથાઓમાં આવેલું છે તે ગાથાનું પ્રથમ પદ માત્ર સુધીને તે પછી તેનું
વિશેષ વર્ણન સુત્રકારે આપ્યું છે.

૧ સૂત્ર અને અર્થ. ૨ ઉપાસ્ય. ૩ યોગોદયકનાદિ ક્રિયાવટે સિદ્ધાંત
જાણવામાં પ્રવેશ કર્યાવિના. ૪ કાલ્યાણિના. ૫ દસ્તર. ૬ ચોપડો. ૭ લ-
ખના કામગીરી નીટા.

લાગ્યું, થું કે કરી અક્ષર માંજ્યો, ૧ઓશીસે ધર્યો. કને છતાં
આહાર રનિહાર કીધો. જ્ઞાનદ્રવ્ય ભક્ષતાં ઉપેક્ષા કીધી. ૩અ-
જ્ઞાપરાધે ૪વિણાશ્યો, વિણસતો ૫ઉવેખ્યો. છની શક્તિએ
સાર સંભાળ ન કીધી. જ્ઞાનવંતપ્રત્યે દ્વેષ, મત્સર ચિંતવ્યો.
અવજ્ઞા આશાતના કીધી; કોઈ પ્રત્યે ભણતાં ગણતાં અંત-
રાય કીધો. આપણા જાણપણાતણો ગર્વ ચિંતવ્યો. મતિ-
જ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનઃપર્યાવજ્ઞાન, કેવળજ્ઞાન, એ
પંચવિધ જ્ઞાનતણી અસદ્ગુણા કીધી. કોઈ તોતડો બોખડો
હસ્યો, વિતકર્યો, ૭અન્યથા પ્રરૂપણા કીધી ॥ જ્ઞાનાચાર વિ-
ષયો અનેરો જે અતિચાર પક્ષ દિવસ ॥ ૧ ॥

દર્શનાચારે આઠ અતિચાર ॥ નિસ્સંકિય નિક્કંખિય,
નિવ્વિતિગિચ્છા અમૂઢદિઠ્ઠી અ ૧ ઉવવૂહ થિરીકરણે, વચ્છ-
ક્ષ પભાવણે અકુ ॥ ૧ ॥ દેવ ગુરુ ધર્મતણે વિષેનિઃશંકપણું
ન કીધું તથા એકાંત નિશ્ચય ન કીધો, ધર્મ સંબંધીયા ફલ-
તણે વિષે નિઃસંદેહ બુદ્ધિ ધરી નહીં. સાધુસાધ્વીનાં મલ મ-
લિન ગાત્ર દેખી દુગંછા નિપજવી. કુચારિત્રીયા દેખી ચા-
રિત્રીયા ઉપર અભાવ હુઓ. મિથ્યાત્વીતણી પૂજા પ્રભાવ-
ના દેખી મૂઢદષ્ટિપણું કીધું. તથા સંઘમાંહે ગુણવંતતણી

૧ ઓશિકે. ૨ ઝાડો. ૩ ઓછી સમજને લીધે. ૪ નાશ કર્યો. ૫
ઉપેક્ષા કરી. ૬ મસ્કરીમાં હર્યા. ૭ સૂત્ર વિરૂદ્ધ.

૧અનુપખંડણા ક્રીધી. ૨અસ્થિરીકરણ, અવાત્સલ્ય, અપ્રી-
તિ, અભક્તિ નિપજ્ઞવી. અખહુમાન કીધું. તથા દેવદ્રવ્ય,
ગુરુદ્રવ્ય, જ્ઞાનદ્રવ્ય, સાધારણદ્રવ્ય, ભક્તિ ઉપેક્ષિત પ્રજ્ઞાપ-
રાધે વિણાશ્યા વિણસતા ઉવેખ્યા, છતી શક્તિએ સાર સં-
ભાળ ન કીધી. તથા સાધર્મિક સાથે કલહ કર્મખંધ કીધો.
અધોતી, અષ્ટપડ મુખકોશ પાખે દેવપૂજ્ઞ કીધી. ઝિંખપ્રત્યે
વાસકુંખી, ધુપધાણું, કળશતણો ઠખકો લાગ્યો. ખિંખ હાથ-
થકી પાડ્યું. ઉસાસનિઃસાસ લાગ્યો. દેહરે, ઉપાશ્રયે, મલ-
શ્લેષ્માદિક લોહું. દેહરાખાંહે હાસ્ય, ખેલ, ઝુલેલી, કુતૂહલ,
આહાર નિહાર કીધાં. ખાન, સોપારી, ખનિવેદીયાં ખાધાં.
ઢવણાયરિય હાથથકી પાડ્યા. પડિલેહવા વિસાર્યા. જિનભવ-
ને ચોરાશી આશાતના, ગુરુ ગુરુણી પ્રત્યે તેત્રીશ આશાતના
કીધી હોય. ગુરુવચન તહત્તિ કરી જ્વડિવજ્યું નહીં ॥ દર્શ-
નાચાર વિપદ્યો અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસગારા ॥

ચારિત્રાચારે આઠ અતિચાર ॥ પણિહાણજેગજ્જુતો, પં-
ચહિ સમઘહિતીહિં ગુત્તીહિં ॥ એસ ચરિત્તાચારે, અકુ-
વિહો હાઈ નાયવો ॥ ૧ ॥ ઈર્યાસમિતિ તે આણુજેએ હિં-
ડ્યા ભાપાસમિતિ તે સાવઘ વચન ખોડ્યા. એપણા સમિતિ

૧ ગુણની પ્રશંસા ન કરવી તે. ૨ સમ્યક્ત્વથી પડતાને સ્થિર નહિ
કરવો તે. ૩ જિન પ્રતિમાને. ૪ રમન. ૫ નેવેઘ. ૬ સ્થાપનાચાર્ય. ૭
અંગીકાર કર્યું. ૮ અર્ચી ઇરિયાસમિતિ એટલે ઇરિયાસમિતિ સંબંધી
અતિચાર એમ સમજવાનું છે કેમકે ગ્રાથમાં આચારના નામ આપ્યાં છે.

તે 'તૃણ, 'ડગ્ન, અન્ન પાણી અસૂઝતું લીધું. આદાનલંડ-
મત્તનિષ્ઠેવણા સમિતિ તે આસન, શયન, ઉપકરણ, મા-
તરં પ્રમુખ અણપુંજી જીવાકુલ ભમિકાએ મુક્યું લીધું. પા-
રિધાપનિકા સમિતિ તે મત્ત મૂત્ર શ્લેષ્માદિક અણપુંજી જી-
વાકુલ ભમિકાએ પરહવ્યું. મનોગુપ્તિ-મનમાં આર્ત રૌદ્ર-
ધ્યાન ધ્યાયાં. વચનગુપ્તિ 'સાવધ વચન બોલ્યાં. કાયાગુપ્તિ-
શરીર અણપગિલેહ્યું હલાવ્યું; અણપુંજે બેઠા. એ અષ્ટપ્રવ-
ચન માતા સાધુતણે ધર્મે સદૈવ અને શ્રાવકતણે ધર્મે સામા-
યિક પોસહ લીધે, રૂડીપેરે પાળ્યાં નહીં, ખંડણા વિરાધના
હુધા ॥ ચારિત્રાચાર વિષયો. અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ
દિવસમાંહી સૂક્ષ્મ બાદ જાણતાં અજાણતાં હુઓ હોય, તે
સવિ હું મને વચને કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુઝડં ॥ ૩ ॥
*વિશેષતઃ શ્રાવકતણે ધર્મ શ્રી 'સમ્યક્-વમૂલ બાર વ્રત,

તે પ્રમાણે અહીં પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિનાં નામ અનુક્રમે આપીને
તેના અતિચારની સમજ આપી છે. અહિં અતિચારનો વિષય ચાલે છે
માટે ભાષાસમિતિ આદિ દરેક ઠેકાણે એ મતલબ સમજવી, ૧ ઘાસ
૨ અચિત્ત માટીનાં ઢેકાં. ૩ બડખો, લીંટ. ૪ ધણા જીવ જંતુનાળી. ૫
પાપવાળાં. * પાંચ આચારો પૈકી જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર અને ચારિ-
ત્રાચાર એ ત્રણ અતિચારની વાત સાધુ અને શ્રાવક બંનેને એક સરખી
રીતે સામાન્યે લાગુ પડતી હોવાથી ઉક્ત ત્રણ આચારના અતિચારોનું વ-
ર્ણન પ્રથમ સામાન્ય આપ્યું, હવે અહીંથી શ્રાવક યોગ્ય અતિચારનું વર્ણન
કરે છે તેથી વિશેષતઃ કહ્યું.

૧ જીવાદિ નવતત્ત્વના મથાર્થ રહસ્યનું શ્રદ્ધાન-પ્રતીતિ.

સમ્યક્તતણા પાંચ અતિચાર ॥ સંકાકંખવિગિચ્છા ॥ શં-
કા-શ્રી અરિહંતતણા બળ, અતિશય. જ્ઞાનલક્ષ્મી, ગાંભીર્યા-
દિક ગુણ શાશ્વતી પ્રતિમા; ચારિત્રીયાનાં ચારિત્ર. શ્રી જિન
વચનતણા સંદેહ કીધો ॥ આઠાંક્ષા-બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ્વર,
ક્ષેત્રપાલ, ગોગો. આસપાલ, પાદરહેવતા. ગોત્રહેવતા, ગ્રહ-
પૂજ, વિનાયક, હનુમંત, સુગ્રીવ, વાલી, નાહ ઇત્યેવમાદિક
દેશ, નમર, આમ. ગોત્ર, નગરી, જૂજૂઆ^૨ દેવ, દેહેરાના પ્ર-
ભાવદેખી રોગ આતંક કષ્ટ આવ્યે ઇહલોક પરલોકાર્થે પૂજ્યા
માન્યા. સિદ્ધ વિનાયક જરાગિલાને^૩ માન્યું, ઇછ્યું. ઔદ્ધ
સાંખ્યાદિક સંન્યાસી, ભંડા, ભખત, લિંગિયા, જોગીયા,
જોગી, દરવેશ, અનેરા દર્શનીયાતણા કષ્ટ, મંત્ર, ચમત્કાર
દેખી પરમાર્થ જાણ્યા વિના ભૂતાચ્યા,^૪ મોહા. કુશાસ્ત્ર શી-
ખ્યાં, સાંભળ્યાં. શ્રાદ્ધ. સ્વચ્છરી. હોત્રિ, બલેવ, માહિપૂ-
નમ અન્નપરવો. પ્રેતખીજ. ગોરીત્રીજ, વિનાયક ચોથ. ના-
મપાંચમી, ઝિલણાછટ્ટી, શીલસાતમી. દ્રુવચ્યાઠમી, નૌડી
નૌમી, અહવા દશમી, વ્રતઅગ્યારશી. વચ્છખારશી, ધનતે-
રશી, અનંતચંદ્રશી. અમાવાસ્યા, આદિત્યવાર. ઉત્તરાયણ,
ત્રેવેચ કીધાં. નવોદક. ચામ, ભોગ. ઉતારણા કીધાં, કરાવ્યાં,

૨ નાગદેવ-સ્પર્ષ. ૩ ગામની દેવી. ૪ ગણેશ. ૫ જૂનાં જૂનાં, ૬ અ-
ન્યમતિ દેવ વિશેષ ૭ બ્રાહ્મણ. ૮ વેપારી. ૯ કડીર. ૧૦ ભોગવાણ.
૧૧ મરી ગયેલા પાછળ તેની મરણ નિધિ સંબંધી ભોજન અમર જ્ઞાતિભો-
જન કરાવે છે તે.

અનુમોદાં. પિપલે પાણી ઘાલ્યાં, વલાંબ્યાં, ઘર, બાહિર, ક્ષેત્ર.
ખલે, ફેવે, તલાવે, નદીએ, ઢહે, વાવિએ, સમુદ્રે, કુંડે, પુણ્ય-
હેતુ જ્ઞાન કીધાં, કરાવ્યાં, અનુમોદાં. દાન દીધાં. ગ્રહણ,
શનિશ્ચર, માહમાસે, નવરાત્રી, ન્હાયાં. અજળના ચાખ્યાં
અનેરાઈ વ્રત વ્રતોલાં કીધાં, કરાવ્યાં ॥ વિતિગિચ્છા-ધર્મ
સંબંધીઆ ફલતણે વિષે સંદેહ કીધો. જિન અરિહંત ધર્મના
આગર, વિશ્વોપકાર સાગર, મોક્ષમાર્ગના દાંતાર, ઈસ્યા ગુણ
ભણી ન માન્યા, ન પૂજ્યા. મહાસતી.^૨ મહાત્માની^૩ ઇહ-
લોક પરલોક સંબંધીયા ભોગ વાંચિત^૪ પૂજા કીધી. રોગ,
આતંક, કષ્ટ આવ્યે ખીણ^૫ વચન ભોગ માન્યા. મહાત્માના
ભાત પાણી, મલ શોભા તણી નિંદા કીધી. કુચારિત્રિયા
દેખી ચારિત્રિયા ઉપર કુમાવ હુઓ. મિથ્યાત્વીતણી પૂજા
પ્રભાવના દેખી પ્રશંસા કીધી. પ્રીતિ માંડી, દાક્ષિણ્ય લગે
તેહનેા ધર્મ માન્યો, કીધો ॥ શ્રી સમ્યક્ત્વ વિધિયિઓ અનેરો
જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસમાંહિં

પહેલે સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણ વ્રતે પાચ અતિચાર ॥
વહખંધનિચ્છેએ^૧ દ્વિપદ ચતુષ્પદ પ્રત્યે રીસવશે ગાઠો ધાવ
ઘાલ્યો,^૨ ગાઠે બંધને બાંધ્યો. અધિક ભાર ઘાલ્યો. નિર્લા-

૧ અજળ માણસોએ સ્થાપેલા એવા ૨ સાધ્વી. ૩ સાધુ મુનિરાજ-
૪ ભોગપ્રાપ્ત્યર્થે. ૫ દીન. ૬ ગઠો-આકરો, ધાવ-પ્રહાર, ઘાલ્યો-કર્યો,
સખ્ત માર માર્યો.

છન' કર્મ કીધાં. ચારાપાણીતણી વેલાએ સારસંભાલ ન
કીધી લેહેણે દેહેણે કિણહિ પ્રત્યે લંવાવ્યો, તેણે ભૂખે આપણે
જન્મ્યા. કન્હે રહી મરાવ્યો. અંધીખાને ઘલાવ્યો. સદ્યાં ધા-
ન્ય તાવડે^૧ નાખ્યાં, દલાવ્યાં, ભરડાવ્યાં, શોધી ન વાવર્યાં.
ઈંધણ, છાણું અણુશોધ્યાં બાધ્યાં. તેમાંહિ સાપ, વિંછી, ખ-
ભૂરા, સરવલા, માંકડ, જૂઆ, ગિંગોડા, ^૨સાહતાં મુઆ,
દુહવ્યા. રૂડે સ્થાનકે ન સૂક્યા. કીડિ મકોડિનાં ઈંડાં જિછોલાં.
લીજ ફેડિ^૩ ઉદેહી, કીડી, મકોડિ, ઘીમેલ, કાતરા, ઘૂડેલ,
પતંગિયા, દેડકાં, અલસીયાં, ઈંચલ, કુતાં, ડાંસ, મસા, ખ-
ગતરા, સાખી, તીડ પ્રમુખ જીવ વિણકા માલા હલાવતાં
અલાવતાં પંખી, ચડકલાં, કાગતણું ઈંડાં ફેડ્યાં. અનેરા
એકે દ્રિયાદિક જીવ વિણાસ્યા, આંખ્યા, દુહવ્યા. કાંઈ હલા-
વતાં, અલાવતાં, પાણી છાંટતાં અનેરા કાંઈ કામકાજ કરતાં
'નિર્વ'સપણું કીધું, જીવરક્ષા રૂડી ન કીધી, સંખારો સૂકવ્યો.
રૂડું ગલણું ન કીધું. અણુગલપાણી વાવર્યું^૪ રૂડી જયણા ન
કીધી. અણુગલ પાણીએ ઝીંચ્યા.^૫ લુગડાં ઘોયાં. ખાટલા
તાવડે^૬ નાખ્યા, ઝાટક્યા. જીવાકુલ ભૂમિ લીંપી. વાશી ગાર
રાખી. દંડણે, ખાંડણે, લીંપણે, રૂડી જયણા ન કીધી. આઠમ
અદિદશના નિયમ ભાંગ્યા. ધૂણી કરાવી ॥ પહેલે સ્થૂલપ્રાણા-

૧ નાક, કાન વિંધવા, ઘોડા જળદ ખાશી કરવા, ૨ તડકે. ૩ આ-
વતાં-પકડતાં ૪ લીંબના જે દુકા કર્યા. ૫ નિર્દયતા. ૬ ન્હાયા. ૭ તડકે.

તિપાતવિરમણપ્રત વિષધઓ અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ-
દિવસમાંહિં ॥ ૧ ॥

ખીજે સ્થૂલમૃષાવાદવિરમણપ્રતે પાંચ અતિચાર ॥ સહ-
સારહસસદારેં ॥ સહસાત્કારે કુણહ પ્રત્યે અબ્જુમતું આલ
અભ્યાખ્યાન દીધું. સ્વદારા મંત્ર ભેદ કીધો. અનેરો કુણહનો
મંત્ર, આલોચ મર્મ પ્રકાશ્યો. કુણહને અનર્થ^૧ પાડવા કૂડી
બુદ્ધિ દીધી. કૂડો લેખ લખ્યો. કૂડી સાખ ભરી. થાપણ-
મોસો^૨ કીધો. કન્યા, ગૌ, ઠોર, ભૂમિસંખંધિ લેહણે દેહણે વ્ય
વસાયે વાદ વઢવાડ કરતાં મોટકું બુદ્ધ^૩ બોલ્યા. હાથ પગ
તણી ગાલી દિધી. કડકડા મોડ્યા. મર્મ વચન બોલ્યા ॥
ખીજે સ્થૂલમૃષાવાદવિરમણપ્રત વિષધઓ અનેરો જે કોઈ
અતિચાર પક્ષ ॥ ૨ ॥

ત્રીજે સ્થૂલઅદત્તાદાનવિરમણપ્રતે પાંચ અતિચાર ॥ તે-
નાહડખ્યઓગેં ॥ ધર બાહિર ખેત્ર, ખસે પરાધ વસ્તુ અણુ-
મેકલી લીધી. વાવરી. ચોરાધ વસ્તુ^૪ વહોરી. ચોર ધાડ
પ્રત્યે સંકેત કીધો. તેહને 'સંબલ દીધું'. તેહની વસ્તુ લીધી.
વિરૂદ્ધ રાજ્યાતિક્રમ કીધો. નવા, પુરાણા. સરસ, વિરસ,
સજીવ, નિર્જીવ વસ્તુના ભેલ સંભેલ કીધા. કૂડે કાટલે,
તોલે, માને, માપે વહોર્યા. દાણચોરી કીધી. કુણહને લેખે 'વ-

૧ કંઈમાં-તુકચાનીમાં. ૨ ચોતાને ત્યાં મૂકેલ થાપણનો ઈનકાર કરવો.

૩ ખરીદ કરી. ૪ ખાતું. ૫ છેતરો.

રાંસ્યો. સાટે લાંચ લીધી કૂડા કરહો કાઢ્યો. વિશ્વાસઘાત
કીધો, પરવાંચના કીધી. પાશંગ કૂડાં કીધાં. ડાંડી ચઢાવી.
લહકે ત્રહકે કૂડાં કાટલાં, માન માપાં કીધાં. માતા, પિતા, પુત્ર,
મિત્ર, 'કલત્ર, 'વંચી કુણહિને દીધું. જુદી ગાંઠ કીધી. થા-
પણ ઓલવી. કુણહિને લેખે પલેખે ભૂલવ્યું. પડી વસ્તુ ઓ-
લવી લીધી ॥ ત્રીજે સ્થુલઅદ્વૈતાદાનવિરમણત્રતવિષયિઓ
અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસ ॥ ૩ ॥

ચોથે સ્વદારાસંતોષ-પરસ્ત્રીગમનવિરમણત્રતે પાંચ અ-
તિચાર ॥ અપરિગૃહિતાઈત્તર ॥ 'અપરિગૃહીતાગમન,
'ધૃત્વરપરિગૃહીતાગમન કીધું. વિધવા, વેશ્યા, પરસ્ત્રી, કું-
લાંગના, સ્વદારાશોકતણે વિષે દષ્ટિ વિપર્યાસ કીધો. સરામ
વચન ઓલ્યા આઠમ ચઉરસ અનેરી પર્વતિથિના નિયમ
લઈ લાંગ્યા. 'ધરધરણાં કીધાં, કરાવ્યાં. વરવહુ વખાણ્યાં.
કુવિકલ્પ ચિંતવ્યો. 'અનંગકીડા કીધી. સ્ત્રીનાં અંગોપાંગ
નિરખ્યાં. પરાયા વિવાહ જોડ્યા. ઢિંગલા ઢિંગલી પરણાવ્યા.
કામભોગતણે વિષે તીવ્ર અભિલાષ કીધો. 'અતિક્રમ, વ્ય-

૧ સ્ત્રી. ૨ છત્રી. ૩ વેશ્યાગમન. ૪ થોડા માળ માટે રાખેલી સ્ત્રી
સાથે ગમન, ૫ નાતરૂં-પુનર્લગ્ન. ૬ વ્યવહાર વિરૂદ્ધ અંગોવડે કામકીડા ક-
રવી. ૭ અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર અને અનાચાર; આ ચારે દોષ એક
એકથી ચઢીવાતા છે, તેનું દ્રઢાંત આ પ્રમાણે-જેમ કોઈને રાત્રિભોજનનું
પરચખાણું છે, તે માણસને રાત્રિએ ખાવાની ઈચ્છા થાય તે અતિક્રમ, ખા-
વનું લેવા જવાનો પ્રયત્ન તે વ્યતિક્રમ, ખાવાનું દાયર્માં લીધું ત્યાં અતિચાર
અને ખાધું એટલે અનાચાર.

તિકમ, અતિચાર, અનાચાર સુહણે સ્વમાંતરે હુઆ. કુસ્વમ
લાધ્યાં. નટ, વિટ, સ્ત્રીશું હાંસું કીધું ॥ ચોથે સ્વદારા સં-
તોષ વ્રત વિષયિઓ અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ ॥ ૪ ॥

પાંચમે પરિગ્રહ પરિમાણુવ્રતે પાંચ અતિચાર ॥ ધણુધન
ખિત્તવત્ય ॥ ધન ધાન્ય, ક્ષેત્ર, વાસ્તુ, રૂપ્ય, સુવર્ણ, કુપ્ય
દ્વિપદ, ત્ર્યુપ્યદ, એ નવવિધ પરિગ્રહ તણા નિયમ ઉપરાંત
વૃદ્ધિ દેખી મૂર્છા લગે સંક્ષેપ ન કીધો. માતા, પિતા, પુત્ર. સ્ત્રી-
તણે લેખે કીધો. પરિગ્રહ પ્રમાણુ લીધું નહીં. લેઈને પઢિઉં
નહીં. પઢવું વિસાર્યું. અલીધું મેલ્યું. નિયમ વિસાર્યા ॥ પાં-
ચમે પરિગ્રહ પરિમાણુવ્રત વિષયિઓ અનેરો જે કોઈ અતિ-
ચાર પક્ષ દિવસમાંહિ ॥ ૫ ॥

છઠ્ઠે દિગ્પરિમાણુવ્રતે પાંચ અતિચાર ॥ મમણુસ્સ ઉ પ-
રિમાણે ॥ ઊર્ધ્વદિશિ, અધોદિશિ, તિર્યગ્દિશિએ જવા
આવવાતણા નિયમ લઈ ભાંગ્યા. અનાભોગે વિસ્મૃત લગે
અધિક ભૂમિ ગયા. પાઠવણી આધીપાછી મોકલી. વહાણુ
વ્યવસાય કીધો. વર્ષાકાલે ગામતરું કીધું. ભૂમિકા એકગમા
સંક્ષેપી, બીજીગમા વધારી ॥ છઠ્ઠે, દિગ્પરિમાણુવ્રત વિષ-
યિઓ અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસમાંહિ ॥ ૬ ॥

૧ ઘર વગેરે ઇમારત, ઘર વખરી. ૨ ગ્રાંણુ પિતળ વગેરે ધાતુ

૩ દાસ, દાસી વગેરે બે પગવાળાં. ૪ ચાર પગવાળાં પશુ. ૫ સંભાર્યું.

૬ અજ્ઞશુર્તા. ૭ મોકલવાની ચીજ. ૮ બીજે ગામ જવું તે,

સાતમે ભોગોપભોગવિરમણવ્રતે ભોજન આશ્રી પાંચ અતિચાર અને કર્મ હુંતી પંદર અતિચાર, એવં વીશ અતિચાર ॥ સચિત્તે પડિબદ્ધે ॥ સચિત્ત નિયમ લીધે અધિક સચિત્તલીધું ॥ અપદ્વાહાર દુપદ્વાહાર, તુચ્છોપધિ તણું ભક્ષણ કીધું. ઓલા, ઉંખી, પોંક, પાપડી ખાધાં ॥ 'સચિત્ત-દંવત્રિગઢ-વાણહત'બોલવત્યકુસુમેસુ ॥ વાહણસયણવિલેપણ-ખંભદ્વિસિન્હાણમત્તેસુ ॥ ૧ ॥ એ ચઉદ નિયમ દિનગત, રાત્રિગત લીધાં નહીં. લઈને ભાંગ્યા. બાવીશ અભક્ષ્ય, બત્રીશ અનંતકાયમાંહિ આદુ, મૂલા, ગાજર, પિંડ, પિંડાણુ,

૧ આ ગાથાવડે ચૌદ નિયમો વર્ણવ્યા છે તે આ પ્રમાણે-૧ સચિત્ત, ૨ દ્રવ્ય (ખાવાના પદાર્થ), ૩ વિમઠ (ઘીન, તેન, ઝોળ, દહીં, દુધ અને કડા વિમઠ), ૪ વાણુદ (જોડા), ૫ તંબોલ (મુખવાસ તરીકે વપરાતા પદાર્થ), ૬ વસ્ત્ર, ૭ કુસુમ (સુંધવાના પદાર્થ), ૮ વાહન (ઘોડા, આડી, રેલ્વે, વહાન, ઉંટ વગેરે), ૯ શયન (પાટ, પાટલા, પથારી વગેરે), ૧૦ વિલેપન (શરીરે ચોપડવાના મુગધિ પદાર્થ), ૧૧ અભ્યયર્થ, ૧૨ દિશા (ચાર દિશા, ચાર વિદિશા, ઉપર અને અગ્રે દિશા મળી ૧૦), ૧૩ સ્નાન (ન્હાવું) અને ૧૪ જ્ઞાન પાણી (ખાવા પીવાની વસ્તુ) એ ચૌદ પ્રકારે ભોગોપભોગ યોગ્ય વસ્તુની મર્યાદા રાખતી. આ પ્રમાણે મર્યાદા રાખવાથી તે ઉપનંતની જે અત્રવની શ્રેણી અપ્રત્યાખ્યાનીકી ક્રિયાને યોગે આવે છે તે અંધ થાય છે. જે વસ્તુનો કદિ ઉપભોગ કર્યો નથી અને કરવામાં આવતો નથી તેમ કરવાની ઇચ્છા પણ નથી તેનું પણ જ્યાં સુધી પ્રત્યાખ્યાન લેવામાં ન આવે ત્યાં સુધી આશ્રવની રાવી આવ્યે જાય છે. માટે દરેક વ્યક્તિએ આ ચૌદ નિયમની દૈનિક મુશ્કેલી સમજીને દરદમેશાં પાલવાની એવ પાલવી જેથી પરિણામે બદ્ધ દિતકર્તા થશે.

કચુરો, સૂરણ 'કુલિ આંગલી, ગલો, વાઘરડાં ખાધાં. વાશી
કઠોલ, પોલી. રોટલી. ત્રણ દિવસનું 'ઓદન લીધું'. મધુ,
મહુડા, માખણ, માટી, વેંગણ, પોલું. પીચુ પંપોટા. વિષ,
હિમ, કરહા, ઘોલવડાં. અખણ્યાં ફલ, ટિંબરૂં. ગુંદા. મહોર,
અથાણું, 'આમ્મલખોર, કાચું મીઠું. તિલ, ખસખસ, કોડિ-
ખડાં ખાધાં. રાત્રિ ભોજન કીધાં. લગભગ વેળાએ વાણુ
કીધું, દિવસ વિણુઉગે શીરાવ્યા. તથા કર્મતઃ પન્નર કર્મા-
દાન—'ઈંગાલકમ્મે. વણકમ્મે. સડિકમ્મે, ભાડિકમ્મે. ફેડિ-
કમ્મે, એ પાંચ કર્મ ॥ દંતવાણિજ્જે, લખવાણિજ્જે, રસવા-
ણિજ્જે, કેસવાણિજ્જે વિસવાણિજ્જે. એ પાંચ વાણિજ્ય ॥
જંતપિલ્લણકમ્મે, નિલ્લંછણકમ્મે, દવગિગદાવણ્યા, સરહહત-
લાયસેાસણ્યા, અસઈ પોસણ્યા, એ પાંચ સામાન્ય ॥ એ
પાંચ કર્મ. પાંચવાણિજ્ય પાંચ સામાન્ય એવં પન્નર કર્મા-
દાન બહુસાવધ મહારંભ, રાંગણુલીહાલા કરાવ્યા, ઇંદ
નિભાડા પચાવ્યા. ધાણી, ચણા, પકવાન કરી વેચ્યા. વાશી
માખણ તવાવ્યાં તિલ વોહોર્યા, ફાગણમાસ ઉપરાંત રાખ્યા.
દલીદો કીધો. અંગીઠા કરાવ્યા. શ્વાન, ખિલાડા, સૂડા. સા-
લહિ પોખ્યા. અનેરા જે કાંઈ બહુ સાવધ ખરકર્માદિક સમા-

૧ કુણી-કુમળી-કાચી ૨ દહીં નાંખેલ ભાત. ૩ ખાટાં. ૪ આ પં-
દર કર્માદાનનો અર્થ વંદિતા માંહેની ઇંગાલિવણુ ઇત્યાદિ જે 'માધાના
અર્થથી સમજી લેવો. ૫ રંગાવવાનું કામ. ૬ કામલા.

ચર્યા, વાશી ગાર રાખી. લીંપણે, ગૂંપણે, મહારંભ કીધો. અણુશોધ્યા ચૂલા સંધૂકયા. ધી, તેલ, ગોલ, છાશતણાં ભાજન ઉઘાડાં મુકયાં. તેમાંહિ માખી, કુંતિ, ઉંદર, ગીરોલી, પડી. કીડી ચડી, તેની જ્યણા ન કીધી ॥ સાતમે ભોગોપ-ભોગ વિરમણત્રતવિષયિઓ અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસમાંહિ ॥ ૭ ॥

આઠમે અનર્થદંડવિરમણત્રતે પાંચ અતિચાર ॥ કંદર્યે કુંકુમ્યે ॥ કંદર્યલગે વિટચેષ્ટા, હાસ્ય, ખેલ, કુંતુહલ કીધાં. પુરૂષ સ્ત્રીના હાવ ભાવ, રૂપ. સુંગાર, વિષયરસ, વખાણ્યા. રાજકથા ભક્તકથા, દેશકથા, સ્ત્રીકથા કીધી. પરાધ તાંત કીધી, તથા પેશુન્યપણું કીધું. આર્તરોદ્રધ્યાન ધ્યાયાં. ખાંડા, કટાર, કોશ કૂહાડા, રથ, ઉખલ, મુશલ, અગ્નિ, વરંટી, નિસાહે, દાતરડાં પ્રમુખ અધિકરણ મેલી દક્ષિણ્ય લગે માગ્યા આખ્યાં. પાપોપદેશ કીધો, અષ્ટમી ચતુર્દસીએ ખાંડવા દળવાતણા નિયમ ભાંગ્યા. મુખરપણા લગે અસંખ્ય વાક્ય બોલ્યા. પ્રમાદાચરણ સેવ્યાં. અંધોલે, નાહણે, દાતણે. પમ ધોચણે, ખેલ પાણિ તેલ છાંટયાં. ઝીલણે, ઝીલ્યા બુવટે રમ્યા, હિચોલે હિંચ્યા, નાટક પ્રેક્ષણુક જેયાં. કણુ, કું-વસ્તુ, દોર લેવરાવ્યાં. દુર્કશ વચન બોલ્યા. આકોશ કીધા.

૪ સળગાવ્યા. ૧ ભોજન આશ્રી કયા. ૨ વાત. ૩ ખાણીયો. ૪ સંજોગ. ૫ દાળ વાટવાની છીપર. ૬ એકડા કરી. ૭ વાચાવપણાને લીધે. ૮ શ્લેષ. ૯ ગમ્મત. ૧૦ દરજી વસ્તુ. ૧૧ આકરાં.

અખોલા લીધા કરકડા મોડયા. મચ્છર ધર્યો. સંભેડા લ-
ગાડયા. શ્રાપ દીધા. ભેંસા, સાંઠ, હુકું, કૂકડા, શ્વાનાદિક
ઝૂઝાર્યા ઝૂઝતાં જોયાં. ખાદિલગે અદેખાઈ ચિંતવી. માટી,
મીઠું, કણ, કપાશીયા, કાઠવિણ ચાંખ્યા, તે ઉપર બેઠા
આલી^૧ વનસ્પતિ ખુ દી. સૂઝ, શસ્ત્રાદિક નિપજાવ્યાં. ઘણી
નિદ્રા કીધી. રામ દ્વેષ લગે એકને ઝડિ પરિવાર વાંછી. એ-
કને મૃત્યુ હાની વાંછી ॥ આઠમે અનર્થદંડવિરમણપ્રત વિષ-
દ્યો અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષે દિવસમાંહિ ॥ ૮ ॥

નવમે સામાયિકપ્રતે પાંચ અતિચાર ॥ તિવિહે દુષ્પણિ-
હાણે ॥ સામાયિક લીધે મને આહટ, દોહટ ચિંતવ્યું. સા-
વધ વચન બોલ્યાં. શરીર અણપડિલેહું હસાવ્યું. છતી વે-
લાએ સામાયિક ન લીધું. સામાયિક લઈ ઉઘાડે મુખે બોલ્યા.
ઉંઘ આવી. વાત વિકથા ધરતણી ચિંતા કીધી. વીજ, દીવા
તણી ઉજ્જેહિ હુઈ, કણ, કપાશીયા, માટી, મીઠું, ખડી,
ધાવડી, અરણેટા પાપાણ પ્રમુખ ચાંખ્યાં. પાણી, નીલ, પુલ,
સેવાલ, હરીયકાય, ખીયકાય ઇત્યાદિક આભડયાં સ્ત્રીતિ-
યંચ તણા નિરંતર^૨ પરંપર સંઘટ્ટ હુઆ. મુહપત્તિઓ^૩ સં-
ઘટ્ટી. સામાયિક અણપૂગ્યું પાયું^૪, પારણું વિસાયું^૫ ॥ નવમે

૧ એક ખીજને સાચું જૂઠું સમજાવીને વઢ વાડ કરાવી. ૨ બોહડા.
૩ લીલી. ૪ આર્ત, રૌદ્રધ્યાનમાં પ્રવર્ત્યા. ૫ અજવાણું શરીર ઉપર પડ્યું.
૬ સ્પર્શ્યા. ૭ અનંતર. ૮ સ્ત્રી પુરુષનો મુહપત્તિવડે સંઘટ્ટ થયો.

સામાયિક વ્રત વિધિઓ અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ
દિવસ ૦ ॥ ૯ ॥

દશમે દેશાવગાશિક વ્રતે પાંચ અતિચાર ॥ આણુવણે
પેસવણે ૦ ॥ આણુવણુપ્પઓગે, પેસવણુપ્પઓગે, સદાણુવાઈ,
રૂવાણુવાઈ, બહિયાપુગ્ગલપળખેવે ॥ નિયમિત ભૂમિકામાંહિ
બાહેરથી કાંઈ અણાવ્યું, આપણ કન્હે થકી બાહેર કાંઈ
મોકલ્યું, અથવા રૂપ દેખાડી, કાંકરો નાંખી, સાદ કરી આ-
પણ પણું છતું જણાવ્યું ॥ દશમે દેશાવગાશિક વ્રત વિધિઓ
અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ ૦ દિવસમાંહિ ૦ ॥ ૧૦ ॥

અગ્યારમે પૌષધોપવાસ વ્રતે પાંચ અતિચાર ॥ સંથા-
રૂચ્યારવિહિના અપ્પડિલેહિય દુપ્પડિલેહિય સજ્ઞાસંથારચે
અપ્પડિલેહિય દુપ્પડિલેહિય ઉચ્યાર પાસવણ ભૂમિ ॥ પો-
સહ લીધે સંથારા તણી ભૂમિ ન પુંછ. બાહિરલા 'લહુડાં
વડાં સ્થાંડિલ દિવસે શોધ્યાં નહીં', પડીનેલાં નહીં. માતર
અણપુજ્યું હજાવ્યું, અણપુંછ ભૂમિકાચે પરઠવ્યું. પરઠ-
વતાં "અણુજાણહ. જસસગ્ગો" ન કહ્યો, પરઠવ્યા પુઠે વાર
નણ "વોસિરે વોસિરે" ન કહ્યો. પોસહજાણામાંહિ પેસતાં

૧ લહુનીતિ-પેશાગ અને વહી નીતિ-ઝાડો તે બંનેની જગ્યા દિવસે
ગાંધી રાખી નહિ. ૨ જે અપિઠયક દેવની આ જગ્યા હોય તે દેવ અને
આ જગ્યા વાપરવાની આજ્ઞા આપે. ૩ પરઠવવા શોખ પદાર્થનો ત્યાગ
કરે છું.

‘નિસિહી’” નિસરતાં ‘આવસ્સહિ’ વાર ત્રણ ભણી નહીં પુઠવી, અપ, તેઉ, વાઉ, વનરૂપતિ. ત્રસકાય તણા સંઘદ, પરિતાપ, ઉપદ્રવ હુઆ. સંથારાપોરિસીતણે વિધિ ભણવો નિસરેઈ. પોરિસીમાંહે ઉઠ્યા. અત્રિધે સંથારો પાથરેઈ. પારણાદિકતણી ચિંતા કીધી. કાલવેલાએ દેવ ન વાંધા. પરિક્ષમણું ન કીધું. પોસહ અસૂરો લીધો, સવેરો પાર્યો. પર્વતિથે પોસહ લીધો નહિં ॥ અગ્યારમે પૌષધોપવાસન વિધિઓ અનેરો જે કાંઈ અતિચાર પક્ષ ॥ ૧૧ ॥

આરમે અતિથિ સવિભાગ પ્રતે પાંચ અતિચાર ॥ સચિત્તે નિષિખવણે ॥ સચિત્ત વસ્તુ હેઠ ઉપર છતાં મહાત્મા મહાસતી પ્રત્યે અસઝતું દાન દીધું. દેવાની પુજે અસઝતું ફેડી સઝતું કીધું, પરાયું ફેડી આપણું કીધું. અણદેવાની પુજે સઝતું ફેડી અસઝતું કીધું, આપણું ફેડી પરાયું કીધું. વોહારવા વેલા ટલી રહ્યા, અસુર કરી મહાત્મા તેડ્યા. મચ્છર ધરી દાન દીધું ગુણવંત આંચે ભકિત ન માચવી. છતી શકતે સ્વામીવાત્સલ્ય ન કીધું અનેરા ધર્મક્ષેત્ર સીદાતા છતી શકિતએ ઉદ્ધર્યા નહીં. દીન ક્ષીણ પ્રત્યે અનુ

૧ અન્યવ્યાપારનો ત્યાગ કરે છે. ૨ ખીણ અવશ્ય કરવાની ક્રિયાઓ બાકી છે માટે બહાર નિકળું છે. ૩ રાત્રિને પહેલે પહોરે.

૪ અનેપણીય—સાધુને દાન ન શકાય તેવું—અશુદ્ધ. ૫ ખીજે કામે મથા. ૬ ગોચરી કાળ વિત્યા પછી. ૭ દુઃખી થતા. ૮ નિર્ધન. ૯ દુઃખી.

ક'પાદાન ન દીધું ॥ આરમે અતિથિસંવિભાગવ્રત વિષધઓ
અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસમાંહિ ॥ ૧૨ ॥

સંલેષણાતણા પાંચ અતિચાર ॥ ઇહલોએ પરલોએના
ઇહલોમાસંસપ્પઓગે, પરલોગાસંસપ્પઓગે, જીવિઆસંસ
પ્પઓગે; મરણાસંસપ્પઓગે, કામભોગાસંસપ્પઓગે ॥ ઇહ-
લોકે ધર્મના પ્રભાવલગે રાજ્યકક્ષિ, સુખ સૌભાગ્ય, પરિવાર
વાંછયા પરલોકે દેવ, દેવેન્દ્ર; વિદ્યાધર, ચક્રવર્તીતણુ પદવી
વાંછી. સુખ આબ્યે જીવિતબ્ય વાંછયું. કુળ આબ્યે મરણ
વાંછયું. કામભોગતણી વાંછા દીધી ॥ 'સંલેષણા વ્રત વિષ-
ધઓ અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસમાંહિ ॥ ૧૩ ॥

તથાચાર આરભેહ છ બાહ્ય. છ અભ્યંતર ॥ અણુસણુ-
મૂણેયગ્નિયા ॥ અણુસણુ ભણી ઉપવાસ વિશેષ પર્વતિથે
છતી શકિતએ કીચો નહીં. ઉણોદરીવ્રત તે કેલિયા પાંચ
સાત ઉણા રહ્યા નહીં વૃત્તિસંક્ષેપ તે દ્રવ્ય ભણી સર્વ વ-
સ્તુનો સંક્ષેપ કીધો નહીં. રસત્યાગ તે વિગયત્યાગ ન કી-
ધો. કાયકક્ષેશ લોચ્યાદિક કપ્પ કર્યા નહીં. સંલીનતા અંગો-
પાંગ સકોચી રાખ્યાં નહીં. પચ્ચખ્ખાણ ભાંગ્યાં. પાટલો ડ-
ગડગતો ફેડયો નહીં. ગંઠસી. પેરિસી, સાઠપેરિસી. પુરિ-
મટ્ટુ; એકાસણુ; બેસણુ નીવિ; આંમિસ પ્રમુખ પચ્ચખ્ખાણ

પારણું વિસાર્યું. ખેસતાં નવકાર ન ભણ્યો. ઉઠતાં પચ્ચ-
ખખાણુ કરણું વિસાર્યું. મંઠસીડું ભાંગ્યું. નીવિ. આંગિલ
ઉપવાસાદિક તપ કરી કાચું પાણી પીધું. વમન હુચ્યો.
આહ્યતપ વિષધ્યો અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ ॥ ૧૪ ॥

અભ્યંતરતપ ॥ પાયચ્છિત્તં વિણુચ્યો ॥ મનશુદ્ધે ગુરુ
કન્હે આલોઅણુ લીધી નહીં; ગુરુદત્ત પ્રાયશ્ચિત્ત તપ લેખા
શુદ્ધે પહુંચ્યાડચાં નહિં. દેવ, ગુરુ, સંધ, સાહમી પ્રત્યે વિનય
સાચ્યો નહીં. બાલ વૃદ્ધ; ગ્જાન, તપસ્વી પ્રમુખનું વૈયા-
વચ્ચ ન કીધું. વાંચના; પૃચ્છના, પરાવર્તના, અનુપ્રેક્ષા. ધ-
ર્મકથા લક્ષણ પંચવિધ સ્વાધ્યાય ન કીધો. ધર્મધ્યાન શ-
કલધ્યાન ન ધ્યાયાં. આર્તધ્યાન રૌદ્રધ્યાન ધ્યાયાં. કર્મક્ષય
નિમિત્તે લોગ્ગસ્સ દસ વીસનો કાઉસ્સગ્ગ ન કીધો ॥ અભ્યં-
તર તપ વિષયિયો અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષદિવસ-
માંહિ ॥ ૧૫ ॥

વીર્યાચારના ત્રણ અતિચાર ॥ અણિગૂઢિઅખત્તવિરિ-
ચ્યો ॥ પઠવે, ગુણવે, વિનય, વૈયાવચ્ચ, દેવપૂજા. સામા-
યિક, પોસહ. દાન, શીલ. તપ, ભાવનાદિક ધર્મકૃત્યને વિષે
મન વચ્ચન કાયાતણું છતું 'ખલ, છતું' વીર્ય ગોપચું. રૂડા
પંચાંગ ખમાસણુ ન દીધાં. વાંદણાતણા આવર્તવિધિ સાચ-

૦યા નહીં. 'અન્યથિત્ત નિરાદરપણે બેઠા. ઉનાવણું દેવવં-
દન, પડિક્કમણું કીધું' ॥ વીર્યાચાર વિષયિઓ અનેરો જે
કોઈ અતિચાર પક્ષ ॥ ૧૬ ॥

૧નાણાઈઅઠ્ઠ પદ્ધતિય, સમસંલોહણ પણ પત્તર કમ્મેસુ ॥
બારસતપ વિરિઅતિગં, અઉંવીસંસય અઠ્યારા ॥ પડિ-
સિદ્ધાણું કંણે ॥ પ્રતિષેધ અલક્ષ્ય, અનંતકાય, બહુખી-
જભક્ષણ, મહારંભપરિગ્રહાદિક કીધા. છવાજવાદિક સૂક્ષ્મ
વિચાર સંબંધ નહીં. આપણી કુમતિ લગે ઉત્સૂત્ર પરપણા
કીધી. તથા પ્રાણાતિપાત, મૃષાવાદ, અદત્તાદાન, મૈથુન, પરિ-
ગ્રહ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, રાગ, દ્વેષ, કનહ, અભ્યાખ્યાન,
પૈશુન્ય, રતિઅરતિ, પરપરિવાદ. માયામૃષાવાદ, મિથ્યાત્વ-
શબ્દ એ અઠાર પાપસ્થાન કીધાં. કરાવ્યાં, અનુભોવાં હોય;
દિનકૃત્ય. પ્રતિક્રમણ, નિનય. વૈયાવચ્ચ ન કીધાં અનેરું જે
કોઈ વીતરાગની આજ્ઞા વિરૂદ્ધ કીધું, કરાવ્યું. અનુભોયું
હોય ॥ એ જિહું પ્રકાર માહે અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ

૧ શુન્ય ચિત્તે. ૨ જ્ઞાનાદિ આચાર (જ્ઞાનાચાર, દક્ષનાચાર અને
ચારિત્રાચાર) ના આઠ આઠ, (જોટલે ૨૪) પ્રત્યેક પ્રત (શ્રાવકના બાર
વન) સમ્યક્ત્વ અને સલેપણના યોગ્ય યોગ્ય (જોટલે ૭૦) કર્માદાનના
પંદર, તપના બાર અને વીર્યના ત્રણ એમ સર્વ મળી એકસો ચોવીસ અ-
તિચાર શ્રાવક ધર્મના સમજવા.

૧ પ્રતિષેધ વસ્તુનું કરવું ૨, કરવા યોગ્ય અનુગ્રાહનું નહિ કરવું ૨,
વીતરાગના વચનની અશ્રદ્ધા કરવી ૩ અને વિપરીતપ્રરૂપણા કરવી ૪ જે ચાર.

દિવસમાંહિ સૂક્ષ્મ, બાહર જાણતાં અજાણતાં હુઓ હોય તે સવિ હું મને વચને કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુકકડં ॥ ૧૭ ॥

૧ એવંકારે શ્રાવકતણે ધર્મે શ્રી સમકિત મૂલ બાર વ્રત, એકસો ચોવીસ અતિયારમાંહિ અનેરો જે કોઈ અતિયાર પક્ષ દિવસમાંહિ સૂક્ષ્મ, બાહર જાણતાં અજાણતાં હુઓ હોય તે સવિ હું મને વચને કાયાએ કરી તસ્મિ મિચ્છામિ દુકકડં.

ઇતિ શ્રી શ્રાવક પંખી, ચોમાસી, સંવચ્છરી
અતિયાર સમાપ્ત.

૧ એ પૂર્વોક્ત પ્રકારે. ૨ આ અતિયાર ચોમાસી અને સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણમાં પણ કહેવાય છે તેથી જ્યાં જ્યાં પક્ષ દિવસ છે ત્યાં ત્યાં ચોમાસીમાં ચોમાસી દિવસ અને સંવચ્છરીમાં સંવચ્છરી દિવસ એમ કહેવું.

દાયાર-દાતાર-આપનારને,

સમરામિ-સ્મરણ કરું છું.

નિબ્ધાણી ગરુડ-નિર્વાણીદેવી અને
ગરુડયજ્ઞે.

વિખોસહિ-વિષ્ણુઐવધી લખિયને,

સંતિસામિપાયાણું-શાંતિસ્વામી
પૂજ્યને.

અસિવદુરિઅહરણાણું-ઉપદ્રવ

અને પાપને હરનારને,

ખેલોસહિમાઈ-લેખમૌપધિ આદિ.

અને લક્ષ્મીના.

ભત્તપાલગ-ભક્તનું પાલન કરનાર.

ક્યસેવ-કરી છે સેવા જેની એવાને.

ઓંસનમો-ઓંકારસહિતઃ નમસ્કાર

પતાણું-પામેલાને.

ઝાંસ્વાહામંતેણું-ઝાંસ્વાહા મંત્રવડે.

સન્ન-સર્વ-અધા.

ઓં-શોભાયમાન [નમસ્કાર.

સંતિ નમુકારો-શાંતિનાથને કરેલ

લલિયપ્તાણું-લખિધ પામેલાને.

આવેલા દેવકુલપાદક નગરને વિષે સંઘમાં અકસ્માત મરણીના ઉપદ્રવથી
પીડિત લોકોને જોઈને અત્યન્ત કષ્ટાવાળા અને ગુરૂના પ્રસાદથી પ્રાપ્ત કરી
છે સદિવા જેણે એવા તે મહાત્માએ મરણીની ઉપશાંતિને માટે સૂરિમંત્રના
આભાયવાણું આ શ્રી શાંતિનાથ જિનનું સ્તોત્ર રચ્યું છેઃ ઓ સ્તોત્રના
પદન પાદનથી અને સ્તોત્રમંત્રિત જળ છાંટવાથી ઉપદ્રવ શાંત થયો, ત્યા-
રથી આ સ્તોત્ર શાંતિ નિમિત્તે ગણાય છે, આ સ્તોત્રની ૧૩ ગાથા ત્રણ-
કાળ અગર ઉભયકાળ સ્મરણ કરવાથી દુષ્ટ ભૂત, ખેત, શાકિની વગેરેના
ઉપદ્રવ અને રોગાદિ ભય ન થાય, મોટું પુન્ય થાય અને સુલભભોધિપાણું
થાય. વિશેષ મરણી અગર માંગી વગેરે પ્રસંગે આ સ્તોત્રની ૧૩ ગાથા
નવકાર અને ઉવસગદરંતી પેકે રૂકે પ્રકારે, સુવર્ણ જળવડે પવિત્ર થઈને
દરેક વરે સાત વાર અથવા ત્રણ વાર ગણવી, અને ન આવડે તો સાંભળવી
તેથી મરણી પ્રમુખ શાંત થાય. નિરંતર ઉભયકાળ પ્રતિક્રમણ પડી પાક્ષિક
એનાસી અને સાંવત્યંરિક પ્રતિક્રમણ પડી કેટલાક સાત વાર અગર
ત્રણ વાર ગણે છે, બીજા સાવધાનપણે સાંભળે છે તે સર્વને તે દિવસ, તે
રાત્રી, તે પક્ષ, તે ચાતુમાસ અને તે વર્ષને વિષે ઉપદ્રવ થાય નહિ. આ
મંત્રથી વિશેષ વડીકત જાણવાની ઈચ્છાવાળાએ ટીકા જોવી.

સૌ હી-ઐ હી સહિત,
દેધ-આપે છે.

સિરિ-દ્રવ્ય અને ભાવલક્ષ્મી.

તિહુઅણુસામિણિ-ત્રણુ ભુવનની
રવામિની

ગહ-ગ્રહ. (નવ)

દિસિપાલ-દિક્ષપાળ (દશ.)

સુરીદા-દેવેન્દ્રો.

રખખંતુ-રક્ષણ કરો.

મમ-મુજને.

પત્તતી-પ્રજ્ઞામિ દેવી.

વજજંકુસિ-વજાંકુશી.

નરદત્તા-નરદત્તા-પુરુષદત્તા.

મહકાલી-મહાકાળી.

તહ-તેમજ.

મહજલા-મહાજલા.

વધરદા-વૈરૌટયા.

માણસિયા-માનસિકા.

દેવીઓ-દેવીઓ.

ગોમુહ-ગોમુખ.

તિમુહ-ત્રિમુખ.

તુંખર-તુંખર.

માયંગવિજયઅજિયા-માતંગ,
વિજય અને અજિત.

મુરકુમારો-મુરકુમાર.

સવોસહિપતાણુ-સર્વોપધિ, લઘિ
પામેલાને.

વાણી-શ્રુત દેવી.

સિરિદેવી-લક્ષ્મીદેવી.

જખખરાયંગણિપિડિગા-ચક્ષરાંજ

ગણિપિટક-દ્વાદશાંગીનો અધિ-
ધાયક દેવ.

સયાવિ-સદાય.

જિણુભત્તે-જિનેશ્વરના ભકતોને,

રોહિણી-રોહિણીદેવી.

વજજસિંખલા-વજજશંખલા.

ચક્કેસરિ-ચક્કેશ્વરી.

કાલિ-કાળી.

ગારી-ગૌરી.

ગંધારી-ગાંધારી.

માણવી-માનવી,

અચ્છુતા-અચ્છુતા.

મહામાણસિયાઉ-મહામાનસિકા.

જખખા-ચક્ષો.

મહજખખ-મહાચક્ષ.

જખખેસ-ચક્ષેશ.

કુસુમો-કુસુમ.

ખંભો-અક્ષ,

માણુઓ-મનુજ,

સંતિકરં સંતિજિણું, જગસરાણું જ-
યસિરીઘ દાયારં ॥ સમરામિ ભત્તપાલગ-
નિવ્વાણીગરૂડકંચસેવં ॥ ૧ ॥

અર્થ—શાંતિના કરનાર, જગતને શરણુભૂત, જયલક્ષ્મી
(જય અને લક્ષ્મી) ના આપનાર અને ભક્તજનોનું પાલન
કરનાર નિર્વાણી દેવી અને ગરૂડ યજ્ઞે કરી છે સેવા જેની એવા
શ્રી શાંતિનાથ જિનનું હું સ્મરણ કરું છું. ૧

ૐ સનમો વિષ્ણોસહિ-પતાણું સં-
તિસામિપાયાણું ॥ ઐસ્વાહામંતેણું, સ-
વ્વાસિવહુરિઅહરણાણું ॥ ૨ ॥

અર્થ—વિષ્ણુઐષદિ લગ્નિધને પામેલા ‘ઐસ્વાહાહ’ મંત્ર-
વડે સર્વ ઉપદ્રવ અને પાપને હરનારા (અથવા ઐં સ્વાહા મંત્ર-
વડે સુકૃત અને સર્વ ઉપદ્રવ અને પાપને હરનારા) પૂજ્ય
શાંતિનાથને હૈંકાર પૂર્વક નમસ્કાર હો ! ૨

૧ જેતા વિદ્યા અને મૂત્ર ઓપવી રૂપ છે અર્થાત્ જેતા વિદ્યા અને
મૂત્ર સર્વ રોગને હરણુ કરે છે એવી લગ્નિધવાળા.

૨ મુરિમંત્રમાં કહેલ મંત્ર ખીજ.

૩ “ હૈં નમો વિષ્ણોસહિપતાણું ઐં સ્વાહા ” એ પદવડે

જનપ કરેલા.

ૐ સંતિનમુકારો, ખેલોસહિમાધ-
લદ્ધિપતાણું ॥ સૌંદ્રીં નમો સવ્વો-સહિ-
પતાણું ચ દેઠ સિરિં ॥ ૩ ॥

અર્થ—૨ શ્લેષ્મૌષધિ આદિ લઙ્ગિધને પામેલા શોભાયમાન
શ્રી શાંતિનાથને નમસ્કાર હો, વળી સર્વૌષધિ૩ લઙ્ગિધને પામેલા
શાંતિનાથને ૐ હ્રીં સહિત નમસ્કાર હો, જે નમસ્કાર (ભવ્યોને)
લક્ષ્મી આપે છે. અથવા ૐકાર સહિત શાંતિજિનને કરેલ નમ-
સ્કાર શ્લેષ્મૌષધિ આદિ લઙ્ગિધ અને સર્વૌષધિ લઙ્ગિધ પામેલા
સાધુઓને જ્ઞાન દર્શનાદિ (દ્રવ્ય અને ભાવ) લક્ષ્મી આપે છે. ૩

વાણીતિહુઅણુસામિણિ-સિરિદેવીજ-
ખખરાયગણિપિડગા ॥ ગહદિસિપાલસુ-
રિંદા, સયાવિ રખખંતુ જિણુભત્તે ॥ ૪ ॥

૧ જેનાં શ્લેષ્મ અને નાકનો મેલ ઔષધરૂપ છે એ વિગેરે લઙ્ગિધવાળા.

૨ “ ૐ હ્રીં નમો ખેલોસહિલદ્ધિપતાણું ” અને “ ૐ હ્રીં
નમો સવ્વોસહિપતાણું ” એ જે સૂરિમંત્ર છે, તેનો જાપ કરવાને આશ્રાય
ગુરુગમ્ય સમજવો.

૩ જેનાં દાંત, નખ, કેશ અને રોમ વગેરે સર્વ અવયવો ઔષધરૂપ
છે એવી લઙ્ગિધવાળા.

અર્થ — શુભદેવી, ત્રણ ભુવનની રૂપામિની, લક્ષ્મીદેવી અને
યક્ષરાજ રંગણિપિટક, ગ્રહ, દિક્પાળ અને દેવેન્દ્રો જિનના સકલોત્ત
સહાય રક્ષણ કરે ! ૪

સોળ વિદ્યાદેવીઓ.

રઘ્વંતૂ (તુ) મમ રોહિણી, પન્નતી
વજ્રસિંખલા ય સયા ॥ વજ્રંકુસિ ચ-
ક્રેસરી, નરહત્તા કાલિ મહાકાલી ॥ ૫ ॥

અર્થ—રોહિણી, પ્રજ્ઞાસિ, વજ્રશૂંખલા, વજ્રાંકુશી, ચક્રે-
શ્વરી, નરહત્તા, કાળી અને મહાકાળી, માર્ગ અને ઉપલક્ષણથી
ખીજતોત્તનું પાળુ નિરંતર (સર્વ પ્રકારના ઉપદ્રવથી) રક્ષણ કરે ! ૫

૧ સરિમંત્ર પીઠપંચકની અધિષ્ઠાયિકા દેવી, તેનું ધ્યાન કરનારાને
સહાય કરનારી.

૨ દાદશાંગિના અધિષ્ઠાયકદેવ, એકા મધ્યે કાંતિવડે વિશેષ શોભે છે
માટે તે યક્ષરાજ કહેવાય છે.

૩ પુણ્ય ખીજતે કિંવદ્ધ કહે તે રોહિણી પ્રજ્ઞા જ્ઞાન છે જેને વિં
તે પ્રજ્ઞાસિ, હૃદયે દમન કરવા માટે વજ્રની પેઠે દુર્ભેદ શૂંખલા છે જેના
હાથમાં તે વજ્રશૂંખલા, વજ્ર અને અંકુશ એ અસ્ત્ર જેના હાથમાં છે તે
વજ્રાંકુશી, હાથમાં નિરંતર ચક્રને ધારણ કરનારી તે ચક્રેશ્વરી, મનુષ્યને
પરદાન વગેરે દેવાવાળી તે નરહત્તા, શ્યામ વર્ણવાળી અથવા શત્રુઓને
વિરોધ કરવાની ઉપમા છે જેને તે કાળી, ઘણા શ્યામ વર્ણવાળી અને શત્રુ-
ઓને મહાકાળ સદા તે મહાકાળી, ગૌર (હિન્દવ) વર્ણવાળી તે

ગૌરી તહ ગાંધારી, મહાજલા માણવી
અ વઈરૂદા ॥ અચ્છુતા માણસિયા, મહ-
માણસિયાઉ દેવીઓ ॥ ૬ ॥

અર્થ—ગૌરી, ગાંધારી, મહાજલા, માનવી અને વૈરોટયા
અચ્છુતા, માનસિકા અને મહામાનસિકા એ (સોળ) દેવીઓ
(રક્ષણ કરો !) ૬

ચોવીશ તીર્થ કરના ચક્ષો.

જખખા ગોમુહ મહજખખ, તિમુહ જ-
ખખેસ તુંખર કુસુમો ॥ માયંગવિજયઅ-
જિયા, ખંભો માણુઓ સુરકુમારો ॥ ૭ ॥

ગૌરી, ગાયના વાહનને ધારણ કરનારી તે ગાંધારી, સર્વ અસ્ત્રો (દેંક-
વાનાં હથિયાર) ની મ્હોટી જ્વાલા છે જેને તે મહાજલા, મનુષ્યની
જનની (માતા) તુલ્ય તે માનવી, અન્યોઅન્ય વૈરની ઉપશાંતિ માટે
આગમન છે જેનું તે વૈરોટયા, પાપનો સ્પર્શ નથી જેને તે અચ્છુતા,
ધ્યાન કરનારના મનને સાન્નિધ્ય કરવાવાળી તે માનસિકા અને ધ્યાન
કરનારના મનને મહાસાન્નિધ્ય કરવાવાળી તે મહામાનસિકા, એ સોળ
દેવીઓનું વિદ્યાપ્રધાનત્વ હોવાથી તે વિદ્યાદેવીઓ કહેવાય છે. એ દેવીઓને
મંત્રપદ્ધતિમાં પોતપોતાને સ્થાનકે સ્થાપન કરીને તેનું ધ્યાન કરે તો તે ધ્યાન
સુખને દેનાર થાય છે.

અર્થ—*યક્ષોના નામ કહે છે—ગોમુખ, મહાયક્ષ, ત્રિમુખ, યક્ષેશ તુંબરૂ, કુસુમ, માતંગ, વિજય, અનિત, પ્રહ્લ, મનુજ, સુરકુમાર. ૭

* આ સાતથી દશ ગાથામાં વર્ણવેલા વર્તમાન ચોવીશના ચોવાસ તીર્થંકરોના યક્ષ અને યક્ષણીઓના વર્ણ, વાહન અને આકાર વગેરે અનુક્રમે આ પ્રમાણે જાણવા—

૧ ગોમુખ સોના જેવા વર્ણવાળો, ગજવાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણી બે ભૂજમાં વરદ તથા અક્ષમાળા અને ડાબી બે ભૂજમાં મા-તુલીંગ (ખીન્નેર) અને પાશ હોય છે. ૨ મહાયક્ષ શ્યામવર્ણ, ચાર મુખ, ગજવાહન અને આઠ હાથવાળો છે. જમણા ચાર હાથમાં વરદ, મુદ્દગર, અક્ષસૂત્ર (નાની માળા) અને પાશ હોય છે. ૩ ત્રિમુખ ત્રણ નેત્ર ત્રણ મુખ, શ્યામવર્ણ, મયુરવાહન અને છ ભૂજવાળો છે. જમણી ત્રણ ભૂજ નકુલ, ગદા અને અભય યુક્ત હોય અને ડાબી ત્રણ ભૂજ ખીન્નેર, નાગ અને અક્ષસૂત્ર યુક્ત હોય છે. ૪ મુશ્વેર શ્યામ કાંતિ, ગજવાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણી ભૂજઓમાં ખીન્નેર ને અક્ષસૂત્ર હોય અને ડાબી ભૂજઓમાં નકુલ ને અંકુશ હોય. ૫ તંબુર ચંદ્રવર્ણ, ગરુડવાહન, અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણા બે હાથ વરદ અને શક્તિયુક્ત હોય અને ડાબા બે હાથ ગદા અને નાગપાશ યુક્ત હોય. ૬ કુસુમ નીલવર્ણ, દુરગા(વરણ) વાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે, જમણા બે હાથમાં ફળ અને અભય હોય છે અને ડાબા બે હાથમાં નકુલ અને અક્ષસૂત્ર હોય છે. ૭ માતંગ નીલ-વર્ણ, ગજવાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણી બે ભૂજઓમાં ખીન્નેર અને પાશ હોય ત્યારે ડાબી બે ભૂજઓમાં નકુલ અને અંકુશ હોય. ૮ વિજય હરિતવર્ણ, ત્રણ લોચન, હંસવાહન અને બે ભૂજવાળો છે. જમણા હાથમાં ચક્ર અને ડાબા હાથમાં મુદ્દગર હોય. ૯ અનિત ચંદ્રવર્ણ, હર્મ-

શબ્દાર્થ.

છમ્મુહ-પણ્મુખ.

પયાલ-પાતાળ.

કિન્નર-કિન્નર.

ગરુડો-ગરુડ.

વાહન, અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણા બે હાથ માતુલિંગ, અક્ષસૂત્ર યુક્ત હોય છે અને ડાબા હાથ નકુલ, કુંતકાલ યુક્ત હોય છે. ૧૦ અહિ ચાર-મુખ, ત્રણ નેત્ર, શ્વેતવર્ણ, પ્રકાસન અને આઠ ભૂજવાળો છે. જમણા ચાર હાથમાં માતુલિંગ, મુદ્ગર, પાશ અને અભય હોય છે અને ડાબા ચાર હાથમાં નકુલ, ગદા, અંકુશ અને અક્ષસૂત્ર હોય છે. ૧૧ મનુજ અથવા ધૃત્યેશ્વર શ્વેતવર્ણ, ત્રણ નેત્ર, વૃષભ વાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે જમણા બે હાથમાં માતુલિંગ અને ગાંધર્વ હોય છે અને ડાબા બે હાથ નકુલ અને અક્ષસૂત્ર યુક્ત હોય છે. ૧૨ સુરકુમાર શ્વેતવર્ણ, હંસવાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણા બે હાથ માતુલિંગ અને બાણયુક્ત અને ડાબા બે હાથ નકુલ અને ધનુષ્યયુક્ત હોય છે. ૧૩ પદ્મમુખ શ્વેતવર્ણ, શિખિ [મોર] વાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણા છ હાથ ફલ, ચક્ર-બાણ, ખડ્ગ, પાશ અને અક્ષસૂત્રયુક્ત હોય અને ડાબા છ હાથ નકુલ, ચક્ર, ધનુ, ફલક અંકુશ અને અભય યુક્ત હોય છે. ૧૪ પાતાલ ત્રણ મુખ, રક્તવર્ણ, મકરવાહન અને છ ભૂજવાળો છે. જમણા ત્રણ હાથ પદ્મ, ખડ્ગ અને પાશયુક્ત હોય છે અને ડાબા ત્રણ હાથ નકુલ, ફલક અને અક્ષસૂત્ર યુક્ત હોય છે. ૧૫ કિન્નર ત્રણ મુખ, રક્તવર્ણ, કૂર્મ (કાચબો) વાહન અને છ ભૂજવાળો છે. જમણા ત્રણ હાથ બીજપૂરક, ગદા અને અભયયુક્ત હોય અને ડાબા ત્રણ હાથ નકુલ, પદ્મ અને અક્ષમાલા યુક્ત હોય. ૧૬ ગરુડ વરાહવાહન, ક્રોડવદન, શ્યામવર્ણ અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણા બે હાથમાં બીજપૂરક ને પદ્મ અને ડાબા બે હાથ નકુલ ને અક્ષસૂત્ર યુક્ત હોય છે. ૧૭ ગંધર્વ શ્યામવર્ણ, હંસવાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણા બે હાથ વરદ ને પાશયુક્ત હોય છે અને ડાબા બે હાથમાં માતુલિંગ અને અંકુશ હોય છે. ૧૮ યક્ષેન્દ્ર છ મુખ, ત્રણ નેત્ર, શ્યામ વર્ણ, શંખ (અથવા

ગંધવ-ગંધર્વ.

કૂબર-કુબેર.

ભિહરી-ભૃહરી.

જર્જિખટો-ચક્ષેદ્ર.

વરૂણ-વરણ.

ગોમેહો-ગોમેધ.

મેર) વાહન અને ગાર ભૂતવાળો છે. તેના જમણા છ હાથ બીજપૂરક, બાણ, ખડ્ગ, મુદ્ગર, પાશ અને અભયુક્ત છે અને ડાબા છ હાથ નકુલ, ધનુ, કલક, શલ, અંકુશ અને અક્ષસૂત્ર યુક્ત હોય છે. ૧૯ કૂબર-કુબેર ગાર મુખ, ઈંદ્રાયુધ [નીલ] વર્ણ, ગજવાહન અને આઃ ભૂતવાળો છે. તેના જમણા ગાર હાથમાં વરદ, પરશુ, શલ, અને અભય હોય છે અને ડાબા ગાર હાથમાં બીજપૂરક, શકિત, મુદ્ગર અને અક્ષસૂત્ર હોય છે. ૨૦ વરૂણ ગાર મુખ, ત્રણ નેત્ર, ચિત્રવર્ણ, વૃષભવાહન, જટામુકટ ભૂષિત અને આઃ ભૂતવાળો છે. તેના જમણા ગાર હાથમાં બીજપૂરક, ગદા, બાણ અને શકિત હોય છે અને ડાબા ગાર હાથમાં નકુલ, પદ્મ, ધનુ અને પરશુ હોય છે. ૨૧ ભૃહરી ગાર મુખ, ત્રણ નેત્ર, સોના જેવો વર્ણ, વૃષભવાહન અને આઃ ભૂતવાળો છે. તેના જમણા ગાર હાથમાં બીજપૂરક, શકિત, મુદ્ગર અને અભય છે અને ડાબા ગાર હાથમાં નકુલ, પરશુ, વજ્ર અને અક્ષસૂત્ર છે. ૨૨ ગોમેધ ત્રણ મુખ. શ્યામ કાન્તિ, પુરૂષ વાહન અને છ ભૂતવાળો છે. તેના જમણા ત્રણ હાથમાં માતુલિંગ, પરશુ અને ચક્ર છે અને ડાબા ત્રણ હાથમાં નકુલ, શલ અને શકિત છે. ૨૩ પાર્શ્વ અથવા વામન ગજ-મુખ, સર્પદંતુમાંડિત મસ્તક, શ્યામવર્ણ, કૃમિવાહન અને ગાર ભૂતવાળો છે. જમણા બે હાથમાં બીજપૂરક ને સર્પ (અથવા માતુલિંગ ને ગદા) છે અને ડાબા બે હાથમાં નકુલ અને સર્પ છે. ૨૪ મોતંગ શ્યામવર્ણ, ગજવાહન અને બે ભૂતવાળો છે. જમણા હાથમાં નકુલ અને ડાબા હાથમાં બીજપૂરક છે.

૧ ચક્ષેદ્રી અથવા અપ્રતિચક્ષુઃકુવર્ણવર્ણા, ગરુડવાહન અને આઃ ભૂતવાળો છે. જમણી ગાર ભૂતમાં વરદ, બાણ, ચક્ર અને પાશ છે અને ડાબા ગાર હાથમાં ધનુષ્ય, વજ્ર, ચક્ર, અને અંકુશ છે. અગિતા ગૌરવર્ણ

પાસમાયંગા-પાશ્વ અને માતંગ,
દુરિઆરિ-દુરિતારિ,
સંતા-શાંતા.

અનિયા-અનિતા,
અચ્યુત-અચ્યુતા,
નલા-નવાલા.

લોહાસનાધિ (ગૌ) ૩૬ અને ચાર હાથવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને પાશ છે અને ડાયા બે હાથમાં ખીજપૂરક અને અંકુશ છે. ૩ દુરિતારિ ગૌરવર્ણ, મેષવાહન અને ચાર હાથવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને અક્ષસૂત્ર છે અને ડાયા બે હાથમાં ફલ અને અભય છે. ૪ કાલી શ્યામવર્ણ, પદ્માસન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને પાશ છે અને ડાયા બે હાથમાં નાગ અને અંકુશ છે. ૫ મહાકાલી સોના જેવા વર્ણ પદ્માસન, ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને પાશ છે અને ડાયા બે હાથમાં માતુલિંગ અને અંકુશ છે. ૬ અચ્યુતા શ્યામવર્ણ, નરવાહન અને ચારભૂજવાળી છે. દક્ષિણ બે હાથમાં વરદ અને પાશ છે અને ડાયા બે હાથમાં ધતુર્ણ અને અભય (અથવા ખીજોડે અને અંકુશ) છે. ૭ શાંતા સુવર્ણવર્ણ, ગજવાહન અને ચતુર્ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને અક્ષસૂત્ર છે અને ડાયા બે હાથમાં ફલ અને અભય છે. ૮ નવાલા-બ્રહ્મી પીળાવર્ણ વરાહવાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં ખડ્ગ અને મુદ્ર છે. ડાયા બે હાથમાં ફલક અને પરશુ છે. સુતારિકા ગૌરવર્ણ, વૃષભવાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. તેના જમણા બે હાથમાં વરદ અને અક્ષસૂત્ર છે અને ડાયા બે હાથમાં કલશ અને અંકુશ છે. ૧૦ અશોકા નીલવર્ણ પદ્માસન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને પાશ (અથવા મુદ્ગર) છે અને ડાયા બે હાથમાં ફલક અને અંકુશ છે. ૧૧ શ્રીવત્સા-માનવી ગૌરવર્ણ સિંહવાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને મુદ્ગર છે અને ડાયા બે હાથમાં કલશ અને અંકુશ [અથવા પુષ્પ ને ગદા] છે. ૧૨ પ્રવરા-ચંડા શ્યામવર્ણ, અશ્વવાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને શક્તિ છે અને ડાયા બે

સુતારયાસોય-સુતારકા, અશોકા.

ચંડા-ચંડા.

પન્નઈતિ-પત્રગા એમ

સિરિવચ્છા-શ્રીવત્સા.

વિજયંકુસિ-વિજયા, અંકુશા.

નિવ્યાણિ-નિર્વાણી.

હાથમાં પુષ્પ અને ગદા છે. ૧૩ વિજયા-વિદિતા હસ્તિવર્ણ. પદ્માસન અને ચાર ભુજવાળી છે. જમણા જે હાથમાં બાણ અને પાશ છે અને ડાબા જે હાથમાં ધનુષ્ય અને નાગ છે. ૧૪ અંકુશા ગૌરવર્ણ પદ્માસન અને ચાર ભુજવાળી છે. જમણા જે હાથમાં ખડ્ગ અને પાશ છે અને ડાબા જે હાથમાં કલક અને અંકુશ છે. ૧૫ પન્નગા-કંઠર્પા ગૌરવર્ણ, મલય વાહન અને ચારભુજવાળી છે. જમણા જે હાથમાં ઉત્પત્ત [કમળ] અને અંકુશ છે અને ડાબા જે હાથમાં પદ્મ અને અભય છે. ૧૬ નિર્વાણી સુવર્ણ કાંતિ પદ્માસન અને ચાર ભુજવાળી છે. જમણા જે હાથમાં પુરતક અને ઉત્પત્ત છે અને ડાબા જે હાથમાં કમંડલુ અને કમત્ત છે. ૧૭ અચુતા-મલા સુવર્ણવર્ણ, મયૂર વાહન અને ચાર ભુજવાળી છે. જમણા જે હાથમાં બીજપૂરક અને શસ્ત્ર અને ડાબા જે હાથમાં સુવંદી (એક નતનું શસ્ત્ર) અને પદ્મ છે. ૧૮ ધારણી નીલવર્ણ, પદ્માસન અને ચાર ભુજવાળી છે. જમણા જે હાથમાં માતુલિંગ અને ઉત્પત્ત છે અને ડાબા જે હાથમાં પદ્મ અને અક્ષસૂત્ર છે. ૧૯ વૈરોહયા કૃષ્ણવર્ણ પદ્માસન અને ચાર ભુજવાળી છે. જમણા જે હાથમાં વરદ ને અક્ષસૂત્ર અને ડાબા જે હાથમાં બીજપૂરક છે અને શકિત છે. ૨૦ અચ્યુતા-દત્તા કનકવર્ણ, પદ્માસન અને ચાર ભુજવાળી છે. જમણા જે હાથમાં વરદ અને અક્ષસૂત્ર અને ડાબા જે હાથમાં બીજપૂરક અને શસ્ત્ર છે. ૨૧ ગાંધારી શ્વેતવર્ણ દંડવાહન અને ચાર ભુજવાળી છે, જમણા જે હાથમાં વરદ અને ખડ્ગ અને ડાબા હાથમાં બીજપૂરક અને કુંત (બાણ) છે. ૨૨ અંબા કનકકાંતિ, સિંહવાહન અને ચાર ભુજવાળી છે જમણા જે હાથમાં આત્રધુબી અને પાશ અને ડાબા જે હાથમાં ચક્ર અને અંકુશ છે. ૨૩ પદ્માવતી કનકવર્ણ, કુંકુટસર્પ વાહન અને ચતુર્ભુજવાળી છે. જમણા જે હાથમાં પદ્મ

અચ્યુઆ-અચ્યુતા.

વૈરદ્રુત-વૈરોટ્યા, અચ્છુમા.

અંઅ-અંળા.

સિદ્ધા-સિદ્ધા.

તિથરખખણરયા-તીથ રક્ષાગાં તત્પર.અન્નેવિ-ગ્રીળ પણ.

મુરામુરો-દેવ દેવીઓ.

વંતર-અતર દેવ.

કુણંતુ-કરો.

અમહં-અમારં.

મુદ્ધિક્કિ-સમ્યગ્દષ્ટિ.

સંઘસ્સ-સઘની.

સંતિજિણુચંદો-શાંતિજિનચંદ્ર.

કરેઉ-કરો.

મુણિસુંદરસૂરિ-મુનિસુંદરસૂરિઓ.

સંતિનાહ-શાંતિનાથની.

સમ્મદિક્કી-સમ્યગ્દષ્ટિ.

તિકાલ-ત્રણ કાળ.

ઉવવદરહિઓ-ઉપદ્રવે રહિત.

મુહસંપય-મુખસંપદાને.

તવગચ્છ-તપોગચ્છરૂપ.

બુગવર-યુગપ્રધાન.

ધરણી-ધારણી.

ગંધારિ-ગાંધારિ.

પઉમાવઘ-પદ્માવતી.

મઅ-એ પ્રકારે.

ચઉહાવિ-ચારે પ્રકારના.

જોઈણિપમુહા-યોગિની પ્રમુખ

રખખં-રક્ષણ

એવં-એ પ્રકારે.

મુરગણુસહિઓ-દેવ સમુદાયે સં-

હિત [શાંતિજિન]

મજઝવિ-મારી પણ.

રખખં-રક્ષા.

થુઅમહિમા-સ્તવ્યો છે મહિમા

જેનો એવા.

સરઈ-ચિંતવે.

જો-જે પુરૂષ

સ લહઈ-તે પામે છે.

પરમં-ઉત્કૃષ્ટ.

ગયણુદિણુચર-આકાશમાં સૂર્ય સ-

માન.

અને પાશ અને ડાળા હાથગાં ફલ અને અંકુશ છે. ૨૪ સિદ્ધાચિકા હ-
રિતવર્ણ, સિંહવાહન અને ચાર ભુજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં પુસ્તક
(પદ્મ) ને અભય (પાશ) અને ડાળા બે હાથમાં ગ્રીન્ધપૂરક અને વીણા
છે. આ ચોવીશ યક્ષ અને શાસનદેવીઓ શાસનના અધિષ્ઠાયક હોવાથી
હમેશાં રમરણ કરવા યોગ્ય છે.

સરિસોમસુંદરગુરુણ-શ્રી સોમ સુંદર મુખસાયલક્ષ્-રૂઝ પ્રસાદવંદ પ્રાપ્ત
ગુરુના કરી છે.

ગણદુરવિનમ્તસિદ્ધી-ગણધર વિદ્યાની ભણુક-કહે છે,
સિદ્ધિ બેણે એવા. સીસો-શિષ્ય (મુનિસુંદર મુનિ).

છમ્મુહ પયાલ કિન્નર, ગુરુલો ગંધવ્ય
તહય જખિખદો ॥ કૂખર વરણો ભિઉડી,
ગોમેહો પાસમાયંગા ॥ ૮ ॥

અર્થ—પદ્મમુખ, પાતાળ, કિન્નર, ગરુડ, ગંધર્વ તેમજ વળી
ચક્રેન્દ્ર, કૂખર, વરણ, ભૂકુટી, ગોમેધ, પાર્શ્વ અને માતંગ. ૮

ચોવીશ તીર્થંકરની શાસન દેવી.

દેવીઓ ચક્રેશ્વરિ, અજિયા દુરિઆરિ
કાલિ મહાકાલી ॥ અચ્યુત સંતા જલા,
સુતારકાસાય સિરિવંચા ॥ ૯ ॥

અર્થ—દેવીઓના નામ કહે છે—ચક્રેશ્વરી, અજિતા, દુરિ-
તારી, કાળી, મહાકાળી, અચ્યુતા, શાંતા, જવાલા, સુતારકા,
અશોકા, શ્રીવત્સા. ૯

ચંડા વિજયંકુસિપન્નઘત્તિ નિવ્યાણિ
અચ્યુઆધરાણી । વૈકૃદ્ધ્યુત્ત [દત્ત] ગંધારિ

અંબ પઠિમાવઠ સિદ્ધા ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—અંડા, વિજયા, અંકુશા, પન્નગા, નિર્વાણી અચ્યુતા, ધારિણી, વૈરોટયા, અછુપ્તા (દત્તા), ગંધારી, અંબા, પદ્માવતી અને સિદ્ધા. ૧૦

ઈઅ તિત્થરખખાણુરયા, અન્નેવિ સુરા-
સુરી ચ ચઉહાવિ ॥ વંતરબોઘણિપમુહા,
કુણુંતુ રખખં સયા અમહં ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે તીર્થ (ચતુર્વિધ સંઘ) ની રક્ષામાં તત્પર પૂર્વોક્ત યક્ષ, યક્ષણીઓ અને ખીન્ત પણ ચારે પ્રકારના દેવદેવીઓ, ૧૦૪૦૨ અને રયોગિની પ્રમુખ (આ સ્તોત્રનું સ્મરણ કરનારા અથવા શ્રી શાંતિનાથના ભકત એવા) અમારું નિરંતર રક્ષણ કરે ! ૧૧

એવં સુદિઠ્ઠિસુરગાણુ-સહિઓ સંઘસ્સ
સંતિજિણુચંદો ॥ મજ્ઞવિ કરેઉ રખખં,
મુણિસુંદરસૂરિથુઅમહિમા ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે સમ્યગ્ દ્રષ્ટિ દેવ સમુદાયે સહિત અને મુનિમાંહે પ્રધાન શ્રુતકેવળી વગેરેએ અને પંડિતોએ (મુનિ

૧ ઘંટાકણીદિ ગાવન વીર અથવા માણિલગ્રાદિ ક્ષેત્રપાળ,

૨ ભદ્રકાળી પ્રમુખ ચોસઃ યોગિની.

સુંદર સૂરિઓ) સ્તવ્યો છે મહિમા જેનો એવા શાંતિજિનચંદ્ર,
સંઘની અને મારી પણ રક્ષા કરો ! ૧૨

ઈએ સંતિનાહ સમ્મ-દિઠ્ઠી*રખખં સરઈ
તિકાલં જો ॥ સવ્યોવદવરહિઓ, સ લહઈ
સુહસંપયં પરમં ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે જે સમયગ દ્રષ્ટિ મનુષ્ય શાંતિનાથની
રક્ષાને ત્રણે કાળ સ્મરણ કરે છે તે સર્વ ઉપદ્રવથી રહિત થયો છતો
ઉત્કૃષ્ટ સુખ સંપદાને પામે છે. ૧૩

તવગચ્છગયાણદિણયર-જુગવરસિરિ-
સોમસુંદરયુરુણં ॥ સુપસાયલદ્વગણુહર-
વિંજજસિદ્ધી ભણુઈ સીસો ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—તપગચ્છરૂપ ગગનમાં સૂર્યસમાન યુગપ્રધાન શ્રી
સોમસુંદરસૂરિ ગુરૂના રૂઠા પ્રસાદવડે પ્રાપ્ત કરી છે ગણધર વિદ્યા
સિદ્ધિ જાણે એવો શિષ્ય (મુનિસુંદરસૂરિ) ભણે છે—કહે છે. ૧૪

ઈતિ શ્રી સંતિકરસ્તવનમ્.

જે આવી સતિનાહ અને રંખખંની વચ્ચે સમ્મદિઠ્ઠી એ પદ્મ
વ્યવધાન પ્રાકૃત વ્યાકરણના નિયમથી છે.

૧ ગુરૂતું નામ લેવાની લાવસાએ કેટલાએક આ ગૌદમી ગાથા ગણે
છે, તેમાં કાંઈ વિરોધ નથી.

૪ ॥ અથ તિજયપહુત* ॥

શબ્દાર્થ.

તિજયપહુત-તણજગતના સ્વામી- પણાને.	પયાસય-પ્રકટ કરનાર. અકુ-આહ.
મહાપાહિરજીતાણું-મહાપ્રતિહા ર્યે સહિતના.	સમયખિખત-કાળક્ષેત્રને વિષે. ઠિઆણું-રહેલાના.
સરેમિ-સ્મરણ કરું છું.	ચક્ક-સમૂહ અથવા યંત્રને.
પણુવીસા-પચ્ચીસ.	અસીઆ-એ શા.
પનરસ-પંદર.	પન્નાસ-પચાસ.
જિણુવરસમૂહો-જિનેશ્વરનો સમુદાય.	નાસેઉ-નાશ કરે.
સયલદુરિઅં-અધાં પાપને.	ભવિઆણું-ભવ્યજનોનાં.
ભત્તિજીતાણું-ભક્તિવાનનાં.	વીસા-વીંશ.
પણુયાલા-પીરનાળીશ.	વિય-નિશ્ચયે-વળી.
તીસા-ત્રીશ.	પન્નતરી-પંચાતેર.
જિણુવરિંદા-જિનેશ્વરો.	ગહભૂઅરખખ-ગ્રહ, જીન, રાક્ષસ અને.
સામંણિ-શાકિનીના.	પણાસંતુ-પ્રકર્ષનાશ કરે.
ઘોરુવસગ્ગ-ઘોર ઉપસર્ગને.	પણુતીસા-પાંત્રીશ.
સત્તરિ-સિત્તર.	પંચેવ-પાંચ નિશ્ચયે.
સઠ્ઠી-સાઠ.	એસો-એ.
જિણુગણો-જિનનો સમુદાય.	
વાહિજલજલાણું-વ્યાધિ, પણી, અગ્નિ, હરિકરિચાર-વાઘ, હાથી, ચાર અરિમહાભય-શત્રુનાં મોટા ભયને.	અને.

* આ સ્તોત્રમાં એકસો સિત્તર જિનની સ્તુતિ હોવાથી “સત્તરિ-સય” થુત્ત” એ નામ પણ આ સ્તોત્રનું છે. શ્રી માનદેવ સ્તરિએ કોઈ વખતે શ્રી સંઘમાં વ્યંતરે કરેલ ઉપસર્ગ નિવારવા અર્થે આ સ્તોત્ર રચ્યું છે. એવો સંપ્રદાય છે.

હરદિ-હરણ કરો.

દસેવ દશ નિશ્ચયે.

તહય-તેમજ.

ચાલીસા-ચાળીસ.

મે-મારા.

દેવામુરપણુમિઆ-દેવ અને દાનવે

નમસ્કાર કરાયેલા.

સરસુસ:-મંત્રગીગ્નક્ષરો છે.

નામગણ્ણ-સાધકનું નામ જેના

મધ્યમાં એવો.

સવ્યગોભદ્ર-સર્વ લોભદ્ર.

પન્નત્તિ-પ્રજ્ઞામિ.

વળ્લગ્ગ્યંકુસઆ-વળ્લંગકેશા.

નરદત્તા-નરદત્તા.

મહાકાલિ-ગદાકાલી.

પણુપન્ના-પંચાવન.

પન્નક્રી-પાંસક.

એવ-નિશ્ચયે.

રખખંતુ-રક્ષણ કરો.

સરીર-શરીરને.

સિદ્ધા-સિદ્ધ થયેલા.

હરહુંહ:-મંત્રગીગ્નક્ષરો છે.

આલિહિય-લખ્યું છે.

ચક્ક-ચંત્ર.

કિર-નિશ્ચયે.

રોહિણિ-રોહિણી.

વળ્લગ્ગસિંખલા-વળ્લશુંખલા.

ચક્રેસરિ-ચક્રેસરિ.

કાલિ-કાળી.

ગોરી-ગૌરી.

તિજયપહુતપયાસય-અઠ્ઠમહાપાદિહિ-
રજ્જુતાણું ॥ સમયખિખત્તિઆણું, સરેમિ
ચક્કં જિણિંદાણું ॥ ૧ ॥

અર્થ—ત્રણ લુવનની ઠંકુરાઈ પ્રકટ કરનારા આદિ મહા
પ્રાણિકાર્યયુક્ત અને કાળક્ષેત્ર (ચાંદી દ્વીપ)માં વર્તતા જિનેન્દ્રોના
વૃંદ (૧૪૩) ને સ્મરણ કરું છું.

૧ ત્યાં ત્રણ દિવસરૂપ કાળની પ્રધાનતા છે એવા કાળક્ષેત્ર, ગોરસ

પાણુવીસાય અંસીઆ, પનરસ પન્ના-
સ નિણુવરસમૂહો ॥ નાસેઉ સયલદુરિઅં;
ભવિઆણુ ભત્તિજુતાણુ ॥ ૨ ॥

અઢી દ્વીપને વિષે ઉત્પન્ન થયેલા ૧૭૦ જિનતી સ્તવના યંત્રવડે થાય છે,
તે યંત્ર મોટો અને ઘણા મહાત્મ્યવાળો છે, તે યંત્ર કરવાની રીતિ આ
પ્રમાણે જાણવી—

૨૫	૮૦	ક્ષિ	૧૫	૫૦
૨૦	૪૫	પ	૩૦	૭૫
ક્ષિ	૫	ઐ	સ્વા	હા
૭૦	૩૫	સ્વા	૬૦	૫
૫૫	૧૦	હા	૬૫	૪૦

આ જાણુમાં જાણાવ્યા મુજબ તે
યંત્રનાં પાંચ ઉભા અને પાંચ આડા
ખાનાં કરવાં એટલે ૨૫ ખાનાં થયાં,
તેમાં મધ્યના આડા પાંચ ખાનામાં
'ક્ષિ ઐ સ્વાહા' એ પાંચ અક્ષરની
પંચ મહાજુતાત્મક મહા વિદ્યા લખવી
તેમજ મધ્યના પાંચ ઉભા ખાનામાં

પણુ એજ પાંચ અક્ષરની મહાવિદ્યા લખવી. (તેમાં ક્ષિ પૃથ્વી ખીજ, પ
અપખીજ, ઐ અગ્નિખીજ, સ્વા પવનખીજ અને હા આકાશખીજ છે.)
પહેલી આડી પંક્તિના જાણીના ચાર ખાનામાં :ખીજ ગાથામાં જતાવેલા
૨૫-૮૦-૧૫-૫૦ એ ચાર અંકો અનુક્રમે લખવા, ખીજ આડી પંક્તિના
જાણીના ચાર ખાનામાં ત્રીજી ગાથામાં જતાવેલા ૨૦-૪૫-૩૦-૭૫ એ
ચાર અંકો અનુક્રમે લખવા, ચોથી આડી પંક્તિના જાણીના ચાર ખાનામાં
ચોથી ગાથામાં જતાવેલા ૭૦-૩૫-૬૦-૫ એ ચાર અંકો અનુક્રમે લખવા
અને પાંચમી આડી પંક્તિના જાણીના ચાર ખાનામાં પાંચમી ગાથામાં
જતાવેલા ૫૫-૧૦-૬૫-૪૦ એ ચાર અંકો અનુક્રમે લખવા. તે પછી છઠ્ઠી
ગાથામાં જતાવેલા હ (દુરિતનાશક સુર્યખીજ), ર (પાપદહનકારક અગ્નિ-

અર્થ—ચચ્ચીશ, એંશી, પંદર અને પચાસ એ પ્રકારે
(ચંત્રમાં લખેલ) તીર્થંકરનો સમુદાય ભક્તિવાન ભવ્યજનોનાં
બધાં પાપનો નાશ કરે ! ૨.

વીસા પાણ્યાલા વિય, તીસા પન્નત-
રી જિણુવરિંદા ॥ ગહભૂઅરખખસાઘણિ-
ઘોરુવસગ્ગાં પાણાસંતુ ॥ ૩ ॥

ખીજ) હું (ભુતાદિવાસક ક્રોધખીજ અને આત્મરક્ષક કવચ) અને હઃ
(અર્થ ખીજે સંપ્રદિત) એ ચાર ખીજાં પહેલી આડી લીટીના અંકો-
વાળા ચાર ખાતામાં અંકો નીચે અનુક્રમે મૂકવા અને સ (સૌમ્યતાકારક
ચંદ્રખીજ) ર (તેજોદીપન અગ્નિખીજ), સું (સર્વ દુરિતને શાંત કરનાર
શામક) અને સઃ (ચંદ્રખીજે સંપ્રદિત) એ ચાર અક્ષરો ખીજ આડી
લીટીના અંકોવાળા ચાર ખાતામાં અનુક્રમે મૂકવા. ચોથી આડી લીટીના
અંકોવાળા ચાર ખાતામાં પણ હરહુંહઃ એ ચાર ખીજાં મૂકવા અને
પાંચમી આડી લીટીના અંકોવાળા ચાર ખાતામાં સગસુંસઃ એ ચાર ખીજા-
ક્ષરો લખવા આ છઠી ગાથામાં ચારભમાં ઔ છે તે પાંચપરમેષ્ઠિવાચક છે
અને હરહુંહઃ એ ચાર ખીજાં મૂકવા અને પદ્મા, જંયા, વિજયા અને
અપરજિતા એ ચાર દેવીઓના નામ જણાવા.

આ ચંત્રની ચાર ઉભી, ચાર આડી અને બે તીચ્છી એમ દસ
લાક્ષના અંકોનો સરવાળો કરતાં દરેકનો સરવાળો ૧૭૦ થાય છે, સર્વ
આઠથી સરખી ગણતરી મળે છે તેથી સર્વતોભદ્ર એવું આ ચંત્રનું નામ
છે. આ ચંત્રના ચારે આઠના પદખાતા અંકોવાળા ૧૬ ખાતામાં અનુક્રમે
સાતમી અને આઠમી ગાથામાં ગતાવલી ૧૬ વિદ્યાદેવીઓના નામ ઔ હી શ્રી
એ ચાર ખીજાં મૂકવા અને અંતમાં નમઃ પદ સહિત લખવા.

અર્થ—વીશ, પીસ્તાળીશ વળી ત્રીશ અને પંચોતેર એ પ્રકારે જિનેશ્વરો ગ્રહ, ભૂત, રાક્ષસ અને શાકિનીથી ઉત્પન્ન થયેલ ઘોર ઉપસર્ગનો પ્રકર્ષે નાશ કરો ! ૩

સત્તરિ પાણુતીસા વિય, સઠ્ઠી પંચેવ
જિણુગણો એસો ॥વાહિજલજલાણુ હરિક-
રિયોરારિમહાભયં હરઉ ॥ ૪ ॥

અર્થ—સિત્તેર, પાંત્રીશ વળી સાઠ અને નિશ્ચે પાંચ એ જિન સમુદાય વ્યાધિ, પાણી (અથવા તાવ), અગ્નિ, વાઘ, હાથી, ચોર અને શત્રુના મોટા ભયને હરણુ કરો ! ૪

પાણુપન્ના ય દસેવ ય, પન્નઠ્ઠી તહય
યેવ ચાલીસા ॥ રખખંતુ મે સરીરં, દેવા-
સુરપણમિઆ સિદ્ધા ॥ ૫ ॥

અર્થ—પંચાવન અને વળી દશ, પાંસઠ તેમજ નિશ્ચે વાળીશ એ દેવદાનવે નમસ્કાર કરાયેલા અને સિદ્ધ થયેલા એવા જિનો મારા શરીરતું રક્ષણુ કરો ! ૫.

ૐ હરહુંહઃ સરસુંસઃ, હરહુંહઃ તહય
યેવ સરસુંસઃ ॥ આલિહિયનામગખ્ખં,
ચક્કં કિર સંવચ્ચોભદં ॥ ૬ ॥

અર્થ—ઐં હરહુંહઃ સરમુંસઃ હરહુંહઃ તેમજ સરમુંસઃ એ મંત્ર બીજતક્ષરોએ સહિત લખ્યું છે સાધક પુરુષર્તુ નામ જેના મધ્યમાં, એવો યંત્ર તે સર્વતોલક્ર જાણવો. ૬

ૐ રોહિણિ પન્નત્તિ, વજ્રશંખલા
તહય વજ્રશંખાંકુસિઆ ॥ ચક્રેશ્વરી નર-
દત્તા, કાલિ મહાકાલિ તહ ગોરી ॥ ૭ ॥

અર્થ—તે યંત્રમાં ઐં (પ્રણવબીજ), હ્રીં (માયાબીજ) અને શ્રીં (લક્ષ્મી બીજ) એ ત્રણ મંત્રબીજ પૂર્વક સોળ દેવીઓના નામ લખવાં, તે કહે છે—રોહિણી, પ્રજ્ઞતિ, વજ્રશંખલા તેમજ વજ્રાંકુશા, ચક્રેશ્વરી, નરદત્તા, કાળી, મહાકાળી તેમજ ગોરી, ૭.

શબ્દાર્થ.

ગંધારિ-ગંધારી.	મહાજાલા-મહાત્યાલા.
માણુવિ-માનવી.	વક્રકૃ-વૈરાટયો.
અચ્છુત્તા-અચ્છુમા.	માણુસિ-માનસી
મહામાણુસિઆ-મહામાનસિકા.	વિજ્ઞાદેવીઓ-વિદ્યાદેવીઓ.
પંચદસ-પંદર.	કમ્ભભૂમિયુ-કમ્ભભૂમિમાં
ઉપ્પન્ન-ઉપન્ન થયેલા.	સત્તરિસયં-એકસા સિત્તરને.
જિજ્ઞાણુ-જિજ્ઞાસુ.	વિવિદ્-જ્ઞાનજ્ઞાનતા વિવિધ.
રયાણાક્રવન્ન-રતાદિના વર્ણવડે.	ઉવસોદિઅં શોભિત.
કુરિઆક્ર-પાષાતે.	ચતુર્તીસ-ચોતીસ.
અક્રમયણુઆ-અનિશ્ચયક્રમ.	અક્રમદાપાદિહર-આઃ મહાપ્રાનિ-
ક્યસોદા-કદી છે શોભા જેવી એવા.	ધર્મ.

તિથયરા-તીથ કરે.

ઝાઝેઝઝવા-ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે.

વરકણુયસંખ-શ્રેષ્ઠ સુવર્ણ, શંખ,
ઘણુસન્નિહ-મેઘ સરખા વર્ણવાળા.

વિગયમોહ-મોહરહિત.

જિણાણુ-જિનેશ્વરોતું.

વંદે-વાંદું છું.

ભવણુવધ-મવનપતિ.

જોમસવાસી-જ્યોતિષકવાસી.

જે કેવિ-જે કોઈ.

ઉવસમંતુ-ઉપશાંત હો!

ચંદ્રણુકપૂરેણુ-સૂખડ અને કપૂરવડે.

લિહિહિણુ-લખીને.

પીચ્ચ-પીથો છતો.

ગહભૂચ્ચ-ગ્રહ, ભૂત,

પણાસેમ-પ્રકર્ષે નાશ કરે છે.

ધૂચ્ચ-એ પ્રકારે.

સમ્મ-સમ્યક્.

મંત-મંત્રને.

પહિલિહિચ્ચ--લખેલ.

વિજયવંત-વિજય મેળવનાર.

નિચ્ચ-નિરંતર.

ગયમોહા-મોહરહિત.

પયત્તેણુ-આદરવડે.

વિદુમમરગય-પરવાળા, નીલમણિ

[અને]

સત્તરિસય-એકસો સિત્તરને.

સંવામરપૂધ્ય-સર્વદેવોવડે પૂ-

જિતને.

વાણુવંતર-વાણુવ્યંતર.

વિમાણુવાસી-વૈમાનિક.

દુકદેવા-દુષ્ટ [શાસનદ્રેષી] દેવો.

મમ-મને.

ફલચ્ચ-પાટીઆમાં.

ખાલિચ્ચ-ધોયેલ.

એગંતરાધ-એકાંતરીથો વગેરે જ્વર.

સાધણિમુચ્ચ-શાકિની અને મો-

ગકને.

સત્તરીસયજંત-એકસો સિત્તરના

યંત્રને.

દુવારિ-ગારણામાં-દ્વારમાં.

દુરિચ્ચારિ-કષ્ટ અને શત્રુનો.

નિજભંત-નિઃસદેહ.

અચ્ચેહ-પૂજો.

ગંધારિ મહજ્જલા, માણુવિ વઘરિદ્ધ
તહય અચ્છુતા ॥ માણુસિ મહમાણુ-

સિઆ, વિજ્ઞાદેવીઓ રખખંતુ ॥ ૮ ॥

અર્થ—ગાંધારી, મહાજ્વાલા, માનવી, વૈદ્યેટ્યા તેમજ અણુપ્તા માનસિ, મહામાનસિકા (એ ઝોળ) વિદ્યા દેવીઓ મારું રક્ષણ કરો ! ૮

પંચદસકર્મભૂમિસુ, ઉપ્યન્નં સત્તરિ
જિણાણુ સયં ॥ વિવિહરયાણુઘવન્નો-વ-
સોહિઅં હરઉ દુરિઆઘં ॥ ૯ ॥

અર્થ—પંદર કર્મભૂમિને વિષે ઉત્પન્ન થયેલ, વિવિધ રત્નાદિની વર્ણવડ શોભિત એકસો સિત્તેર જિનનો સમુદાય અમારાં દુરિતો-ખાપોનું હરણ કરો ! ૯

ચઉત્તીસઅઘસયજ્ઞુઆ, અકુમહાપાહિ-
હરકયસોહા ॥ તિત્થયરા ગયમોહા ઝાએ-
અન્વા પયત્તેણું ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—ચાત્રીશ અતિશયચુકત, આઠ મહા પ્રાતિકાર્યે કરી

૧ પાંચ ભરતક્ષેત્ર, પાંચ અરવતક્ષેત્ર અને પાંચ મહાવિદ્યક્ષેત્ર મળી પંદર કર્મભૂમિમાં શ્રી આજિતનાથજીને વારે ઉન્ન્ટ દાળ દેવાથી ૧૭૦ જિનેશ્વરો થયા હતા. ૨૬૦ પાંચ મહાવિદ્યાર્થી ૧૬૦ વિજ્ઞયમાં અને ૧૦ બરત અરવતમાં કુલ ૧૭૦, તેનું આ સ્તોત્ર છે.

છે શોભા જેની એવા અને ગયો છે મોહ જેનો એવા તીર્થ કરો
આદરવડે ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે. ૧૦

(ૐ) વરકણુયસંખવિદુમ-મરગયધ-
ણુસન્નિહં વિગયમોહં ॥ સત્તરિસયં જિ-
ણાણું, સંવામરપૂઠઅં વંદે (સ્વાહા)
॥ ૧૧ ॥

અર્થ—પ્રધાન સુવર્ણ, શંખ; પરવાળા, નીલમણિ અને મેઘ
સરખા વર્ણવાળા એટલે પાંચે વર્ણવાળા, ગયો છે મોહ જેનો
એવા અને સર્વ દેવોવડે પૂજિત એકસો સિત્તર જિનના સમુદા-
યને હું વાંદું છું અહિં ‘ ઐ ’ પરમેષ્ઠીવાચક છે અને ‘ સ્વાહા ’
દેવોને ખજીદાન આપતાં બોલાય છે. ૧૧

(ૐ) ભવાણુવઘવાણવંતર-જેઠસવાસી
વિમાણુવાસી અ ॥ જે કેવિ દુઠ્ઠદેવા, તે
સંવે ઉવસમંતુ મમં ॥ ૧૨ ॥ સ્વાહા ॥

અર્થ—ભવનપતિ, વાણુવ્યંતર, જ્યોતિષી અને વૈમાનિક
જે કોઈ પણ દુષ્ટ દેવતા (શાસન દ્રેષી) છે તે સર્વ મને ઉપ-
શાંત હો—મને વિદ્વન મ કરો. ૧૨

ચંદ્રાણુકપૂરેણં, ^૧ફલએ લિહિહિણ ખા-

૧ કેટલાએક અન્ન એમ કહે છે કે—કાંસ્ય સ્થાલાદિમાં કપૂર; ગોર-
ચંદન, કેસર, ચંદન અને કરતુરી વગેરેનો કર્દમ કરીને સાત વખત લેપ

ઉજ્જ્વલકલ્પલ-ઉદાર કલ્પલ
(મોજા) ના.

સંભાંત-સંભાંત થયેલા [અને]

નિજગામય-ખલાસીઓએ.

અવિદલિગ્મ જાણવત્તા-નથી ભાંગ્યું
વહાણ જેનું એવા છતાં.

ખણેણ-ક્ષણવારમાં,

ધ્વિષ્ઠમ્-ધ્વિષ્ઠત.

પાસજિણુ-પાર્શ્વનાથના.

ચિચ્ચ-નિશ્ચયે.

નમંતિ-નમે છે.

લીસણ આરાવે-ભયંકર શબ્દો
થઈ રહ્યા છે જેનેવિષે એવા.

ભયવિસંકુલ-ભયવંડે વિષ્ણુ થયેલા

મુકવાવારે-છોડી દીધો છે વહાણ

હાંકવારૂપ વ્યાપાર જેને વિષે
એવા,

પાવંતિ-પામે છે.

કૂલં-સમુદ્રના કિનારાને.

નિચ્ચં-નિરંતર.

જે-જેઓ.

નરા-મનુષ્યો.

નમિણિણ પાણ્યસુરગણ-ચૂડામણિકિ-
રાણુરજિઅં મુણિણો ॥ ચલાણુજુઅલં મ-
હાભય-પાણાસણું સંથવં વુચ્છં ॥ ૧ ॥

૧ મહા ઉત્સવ અને અભય નિર્ભયતા તે બન્નેને વિષે પણ અ-
વશ્ય અમસણુ કરવા યોગ્ય અર્થાત્ ઉત્સવ અને નિર્ભયપણાને વિષે અવશ્ય
રમરણુ કરવા યોગ્ય એવું સંસ્તવ આવેો અર્થ પણ થાય છે, મોટા ભય
૧૧ વર્ણવ્યા છે પણ કેટલેક દેકાણે રોગજલજલણું ઈત્યાદિ આદિ ભય
પણ વર્ણવ્યા છે માટે આ સ્તોત્રમાં સ્તોત્ર કરતો આદિ ભય નિવારણુ લક્ષણ
પ્રભુના અતિશયનું વર્ણન બળે ગાથાવડે કરે છે, પ્રથમ ઉદ્દેશ અને પછી
નિર્દેશ હોય છે પણ એવી શૈલી આ સ્તોત્રકાર આચાર્યે રાખી નથી. કર્તાએ
પ્રથમ આદિ ભયનિવારક અતિશય વર્ણવીને પાછળથી રોગજલજલણું ઈત્યાદિ
ગાથા વડે પોતાનો ઉદ્દેશ જણાવ્યો છે, ભક્તભરસ્તોત્રમાં પણ ઉક્ત
આચાર્ય મહારાજએ આવી શૈલી રાખી છે.

અર્થ—નમસ્કાર કરતા એવા દેવસમુદાયના મુકુટને વિષે
રહેલી મણિઓના કિરણોવડે શોભાયમાન પાર્શ્વનાથ મુનિના ચરણ
ચુગલને નમસ્કાર કરીને મોટા ભયોને વિશેષે નાશ કરનાર સંસ્ત-
વને હું કરીશ. ૧

રોગભયહરમાહાત્મ્ય.

સડિયકરચરણનહમુહ, નિષુદ્ધનાસા
વિવન્નલાયન્ના ॥ કુદ્ધમહારોગાનલ-પુ-
લિંગનિદ્ધૃસન્વંગા ॥ ૨ ॥

તે તુહ ચલણારાહણ-સલિલંજલિસે-
યવુદ્ધિચ્છાયા^૧ ॥ વાણદવદ્ધૃગિરિપાય-
વન્વ પત્તા પુણે લચ્છિ^૨ ॥ ૩ ॥

અર્થ—સડી ગયાં છે હાથ, પગ, નખ અને મુખ જેના,
એમી ગયેલી છે નાસિકા જેની (અથવા નાશ થઈ છે આશા
જેની એટલે જીવવાની આશા વિનાના), નાશ પામ્યું છે લાવ-
ણ્ય (સૌંદર્ય) જેનું અને કોઢરૂપ મહારોગ તેરૂપ અગ્નિના તંત્રુખા
જેવી પીડાવડે દાઝ્યાં છે સર્વ અંગો જેમનીં એવા મનુષ્યો;
વનના અગ્નિવડે દાઝેલાં પર્વતના વૃક્ષોની પેઠે, તમારા ચરણોની

૧ વિવર્ણલાવણ્યાઃ એટલે વિરૂપ લાવણ્યવાળા અર્થાત કદરૂપો એવો
અર્થ પણ થાય છે. વુદ્ધિચ્છાયા (વર્ધિતોત્સાહાઃ)

સેવારૂપ પાણીની અંજીની સિંચનવડે વૃદ્ધિ પામી છે શોભા-
કાન્તિ જેમની એવા છતાં ફરીથી આરોગ્યલક્ષ્મીને પામે છે.
વૃદ્ધિ ઉચ્છાદા એવો પાઠ પણ છે ત્યાં ' વૃદ્ધિ પામ્યો છે ઉત્સાહ
જેમનો ' એવો અર્થ લેવો. ૨-૩

દુગ્ધાચખુભિય જલનિહિ^૧, ઉક્લમ્બક-
લ્લોલભીસાશારાવે ॥ સંભંતભયવિસંકુ-
લ-નિજ્ઞામયમુક્કવાવારે ॥ ૪ ॥

અવિદલિઅજાણવત્તા, ખણેણ પાવંતિ
ઇચ્છિઅં કૂલં ॥ પાસજિણુચલાણનુઅ-
લં, નિચ્ચં ચિઅ જે નમંતિ નરા ॥ પા ॥

અર્થ—દુધ વાયુવંદ ક્ષોભ પામેલા, ઉદાર કલ્લોલના ભય-
કર શબ્દો થઈ વધ્યા છે જેને વિષે અને સંભ્રાંત થયેલા તેમજ
ભયવંદ વિહવલ થયેલા ખંલાસીઓએ છાંટી લીધો છે. (વહાણ
હાંકવારૂપ) વ્યાપાર જેને વિષે એવા સમુદ્રને વિષે; જે મનુષ્યો
પાર્શ્વનાથના ચરણ-ચુગલને નિશ્ચયે નિરંતર નમે છે તેઓ, નથી
ભાંગ્યું વહાણ જેનું એવા છતાં શણવારમાં ઇચ્છિત એવા સમુદ્રના
કિનારાને પામે ૪-૫ છે.

શબ્દાર્થ.

ખરપવણુ-પ્રયંત્ર પવન વડે.
 વણુદવ-વનના અગ્નિ
 મિલિય-એકત્ર થયેલા.
 ડબઝંત-દાઝતી.
 મુદ્ધમયવહુ-મુગ્ધ હરણીઓના.
 લીસણુરવ-ભયંકર શબ્દવડે.
 વણુ-વનને વિષે.
 કમ જુઅલં-ચરણયુગલને.
 સયલતિહુઅણાભોઅં-સમગ્ર ત્રણ
 હુવનતો પ્રપંચ જેણે એવા.
 સંભરંતિ-રૂડે પ્રકારે સ્મરણ કરે છે.
 ન કુણુઈ-નથી કરતો.
 ભયં-ભય.
 વિલસંત-સુશોભિત.
 કુરિઆરુણુ-અંચળ લાલ.
 તરલજીહ્વાલં-ચપળ (લપલપ થતી)
 જીભવાળા.
 લીસણાચારં-ભયંકર આકારવાળો.
 કીડસરિસં-કીડાસમાન.
 વિસમવિસવેગા-આકરા વિષનો
 વેગ જેમણે એવા
 નામખખર-નામાક્ષર રૂપ.
 મંતગુરુઆ-મંત્રવડે ગરિષ્ઠ,
 નરા-મનુષ્યો.
 અડવીસુ-અટવિઓને વિષે.

ઉદ્ધુચ-વિસ્તાર પામેલા.
 જાલાવલિ-જવાળાની શ્રેણિવડે.
 સયલદુમગહુણુ-સઘળા વૃક્ષના મ-
 હનો (વનખંડો) છે જેને
 વિષે એવા.
 લીસણુમિ-ભયંકર.
 જગગુરુણુ-જગદ્ગુરુના
 નિન્વાવિઅ-આપત્તિના તાપની
 ઉપશાંતિવડે સુખી કર્યો છે.
 જે-જેઓ.
 મણુઆ-મનુષ્યો.
 જલણુ-અગ્નિ.
 તેમિં-તેઓને.
 ભોગલીસણુ-ફણાવડે ભયંકર.
 નયણુ-નેત્રવાળા. (અને)
 ઉગ્ગભુઅંગં-ઉગ્રસપંને.
 નવજલયસત્યહુ-નવીનમેધ સદસ
 મન્તંતિ-માને છે.
 દૂરપરિચ્છુઠ-અત્યંત સમસ્ત પ્રકારે
 ટાળ્યો છે.
 તુહ-તમારા.
 કુડસિદ્ધ-પ્રકટ પ્રભાવવડે પ્રસિદ્ધ
 થયેલ.
 લોઅે-લોકને વિષે.
 ભિદલતક્કર-ભિદ્ધ, ચોર.

પુલિંદસદ્દસ-વનચર જીવો અને
વાવના

સુત્ર-દુઃખીજનોવાળા

હિલુરિય-લૂંટ્યા છે.

અવિલુત-નથી ચોરાયું.

વિહવસારા-ઉત્કૃષ્ટ ધન જેનું એવા
છતાં.

પણામમત્તવાવારા-પ્રણામમાત્ર
વ્યપારવાળા.

સિન્ધ-તરકાળ.

હિયમ્નિય-હૃદયમાં ઇચ્છિત.

સદલીમાસુ-શબ્દોવડે ભયંકર.

ભયવિહુર-ભયવડે વિહ્વલ.

અકાયર-લિલ્લ લોકોએ.

પહિયસાથાસુ-મુસાફરોના સાથે
જેને વિષે એવી.

ગુહ-તમારા.

નાહ-હે નાથ !

વવગયવિગ્ધા-વિશેષે ગયા છે વિમ્બો
જેના એવા છતાં.

પતા-પામે છે.

ઠાણ-સ્થાનને.

ખરપવાણુદ્ધુયવાણુદ્ધવ-જલાવલિમિલિ-
યસયલદ્ધુમગહણે ॥ ડજઝંતમુદ્ધમયવહુ-ભી-
સાણુરવભીસાણુંમિ વણે ॥૬॥

જગગુરુણો ડમજુઅલં, નિન્વાવિઅ-
સયલતિહુઆણુભોઅં ॥ જે સંભરંતિ મ-
ણુઆ, ન હુણુઈ જલાણો ભયં તેસિં ॥૭॥

અર્થ—પ્રથમ પવનવડે આમતેમ વિસ્તાર પામેલા એવા
વનના અગ્નિની જ્વળાની શ્રેણીવડે પરસ્પર એકત્ર થયેલાં વૃક્ષનાં
અડનો (વન ખંડો) છે જેને વિષે એવા અને હાજરી મુગ્ધ

કરણીઓના ભયંકર શબ્દોવડે (અથવા બળેલા વનને વિષે જરા
ખાથી વ્યાકુલ મૃગલાઓના ઘણા આકંઠવડે) ભયાનક ઓવા વનને
વિષે જગદ્ગુરૂ (પાર્શ્વનાથ પ્રભુ) ના, આપત્તિતા તાપની ઉપશાંતિ
વડે સુખી કર્યો છે સકલ ત્રણ ભુવનનો પ્રપંચ (અથવા વિસ્તાર)
જેણે ઓવા ચરણ યુગલનું જે મનુષ્યો રૂઠે પ્રકારે સ્મરણ કરે છે
તેઓને તે અગ્નિ ભય કરતો નથી. ૬-૭

વિલસંતભોગભીસણુ-પુરિઆરુણુનય-
ણુતરલજહાલં ॥ ઉગ્ગભુઅંગં નવજલય-
સત્યહં ભીસણુચારં ॥૮॥

મન્નંતિ કીડસરિસં, દુરપરિચ્છુદવિસ-
મવિસવેગા ॥ તુહ નામખખરકુડસિ-દ્રમં-
તગુરુઆ નરા લોએ ॥૯॥

અર્થ—સુશોભિત કૃણા (અથવા દેહ) વડે ભયંકર અ-
ચળ રક્ત નેત્રવાળા અને અચળ (લપલપ થતી) જીભવાળા,
નવીન મેઘ જેવા ક્યામ અને ભયંકર આકૃતિવાળા, ઉગ્ર સર્વને
આ લોકમાં તમારા નામાક્ષર રૂપ પ્રકટ પ્રભાવવડે સિદ્ધ થયેલ
(ગાઢ્યાદિક) મંત્રવડે ગરિષ્ઠ મનુષ્યો, અત્યંત સમસ્ત પ્રકારે
ટાળ્યો છે આકરા વિષનો વેગ જેમણે ઓવા છતા કીડા સમાન
માને છે. ૮-૯

ચાડવીસુ ભિદ્ધતકર-પુલિંદસદ્સદ-
લીમાસુ ॥ ભયવિહુરવુન્નકાયર-ઉદ્ભૂરિયપ-
હિયસત્થાસુ ॥૧૦॥

અવિહુત્તવિહવસારા, તુહ નાહ ! પાણા-
મમત્તવાવારા ॥ વવગયવિગ્ધા સિગ્ધં, પત્તા
હિયઘચ્છિયં ઠાણું ॥૧૧॥

અર્થ—ભીદ્ધ (પલ્લિવાસી), ચોર, વનચર જીવો અને વા-
ધના શબ્દોવડે ભયંકર અને ભયવડે વિહ્વલ એવા દુઃખીજનોવાળા
મુસાફરોના સાથેને ભીદ્ધોએ લુંટયા છે જેને વિષે એવી સર્વ
અટવીઓને વિષે; હે નાથ ! તમારો પ્રણામ માત્ર વ્યાપાર છે જે-
મને એવા મનુષ્યો (માત્ર તમને પ્રણામ જ કરનારા માણસો),
નથી લુંટયું ઉત્કૃષ્ટ ધન જેનું એવા છતાં અને વિશેષે ગયાં છે
વિધ્નો જેમનાં એવા છતાં હૃદયમાં ઇચ્છેલ સ્થાનકને તત્કાળ
પામે છે. ૧૦-૧૧

શબ્દાર્થ.

પલ્લવસિન્ધ-પ્રવલિત-ગમવસ્થામાન	અનલનયજ્ઞ-અસિસરખા	લાલ
દૂર-અતંત.	નેત્રેવાળા.	
વિચારિયમુદ્-કાચું છે મુખ જેણે	મહાકાય-અચંડ કાયાવાળા.	
એવા.	નહુલિસવાય-નખરૂપ	વજના
વિઅસિન્ધ-વિશેષે બેલો છે.	પ્રદાર વડે.	

અઈંદ્રકુંભાત્યંલ-હસ્તિના કુંભસ્થળનો. આલોઅમં-વિસ્તાર જેણે એવા
પણુયસસંભમ-નમસ્કાર કરનારા (સિંહ)ને.

અને આદરવાળા.

નહુમણિમાણિક્ક-જેના નખરૂપ

માણુ માણિક્યને વિષે.

તુહ-તમારા.

સીહું-સિંહને.

કુદ્દંપિ-ક્રોધાયમાન પણુ

ન ગણુતિ-નથી ગણુતા.

દંતમુસલં-દંતુશળવાળાને.

વુદ્ધિઉચ્છાહું-વધ્યો છે ઉત્સાહ

જેનો એવાને.

નયણુણુઅલં-નેત્ર યુગલવાળાને.

બલહુરાવાવં-મેલ સરખી મળં-

નાવાળાને.

અચ્ચાસન્નપિ-અત્યંત નજીક રહેલા તે-તેઓ.

પણુ.

તુમ્હ-તમારા

તુંગં-ઉન્નત.

સમરંમિ-સંગ્રામને વિષે.

તિખખખગ્ગ-તિક્ષણ ખડ્ગના.

અપવિદ્-ઉચ્છંખલ.

કુંતવિણિમિત્ર-ભાલાવડે વિશેષે

ભેદાયેલા.

મુક્ક-મુકેલા.

નિનિજઅદરૂપ-જીત્યા છે અહંકારવડે.

ઉદ્ધરરિઉતરિંદ-મવિંષ્ટ થયેલા શત્રુ-

પત્થિવ-રાજઓના.

પડિઅપડિમસ્સ-પડ્યા છે પ્રતિ-

બિંબ એવા (પાશ્ર્વપ્રભુ) ના

વયણુપહુરણુધરા-વચનરૂપ હથિ-

ચારને ધારણુ કરનારા

(મતુષ્થો).

સસિધવલ-ચંદ્રસરખા ઉન્નવલ.

દીહકરુદ્ધાલ-મોટી સૂંઢના ઉછાળા
વડે.

મહુપિંગ-મધસરખા પીળા.

સસલિલનવ-જળથી ભરેલા નવીન

ભીમં-ભયંકર.

મહાગઈંદ-મોટા ગજેંદ્રને.

ન વિગણુતિ-નથી ગણુતા.

મુણિવઈ-હે મુનિપતિ

સમદ્વીણા-રૂડે પ્રકારે અશ્રય કરી

રહેલા છે.

અભિગ્ધાય-પ્રહારવડે

ઉદ્ધયકખંધે-નાચતા ધડો છે જેને

વિષે એવા.

કરિકલહ-હસ્તિના ખચ્ચાઓએ.

સિકાર પડેરંમિ-સિકાર શબ્દો

વડે પ્રચૂર.

નિવહા-સમૂહને જેણે એવા.

રાજઓના.

જસં-યજ્ઞને.

પાવંતિ-પામે છે.

પાસજિજ્ઞુ-હે પાર્શ્વજિન !

તુહ-તમારા.

ભડા-મુભટા.

ધવલં-ઉજવળ.

પાવપશ્વમિજુ!-પાપને પ્રકર્ષે શ્રાંત

કરનાર.

પશાવેજુ-પ્રભાવવડે

પજ્જલિઆનલનયણું દુરવિચારિયમુહં
મહાકાયં ॥ નહકુલિસઘાયવિચલિચ-ગઈ-
દકુંભત્યલાભોચં ॥૧૨॥

પાણુયસસંભમપત્થિવ-^૧નહમણિમાણિ-
ક્રપડિચપડિમરસ ॥ તુહ વચણુપહરણુધરા,
સીહં કુદ્ધંપિ ન ગણુંતિ ॥૧૩॥

અર્થ—પ્રજ્જવલિત અગ્નિ સરખા લાલ નેત્રવાળા, અત્યંત
ફાડયું છે મુખ જેણે એવા, પ્રચંડ કાયાવાળા અને નખરૂપ વ-
જ્જના પ્રહાર વડે વિશેષે ભેદી નાંખ્યો છે હસ્તિના કુંભસ્થળનો
વિસ્તાર જેણે એવા કોધાયમાન સિંહને પણ, નમસ્કાર કરનારા
અને આદરવાળા રાજઓના, જેના નખરૂપ મણિમાણિક્યને વિષે
પડયાં છે પ્રતિજિંઞ એવા જે આપના વચનરૂપ હથીયારને

૧ પ્રજ્ઞના નખ અત્યંત ક્રાંતિવાળા હોવાથી તેને મણિમાણિક્યની
ઉપમા આપવામાં આવી છે. નમસ્કાર કરતી વખતે નમસ્કાર કરનારનું
પ્રતિબિંબ તે નખમાં પડે છે.

ધારણ કરનારા મનુષ્યો ગણતા નથી. અર્થાત્ તમારા વચનરૂપ શસ્ત્રને ધારણ કરનારા મનુષ્યો મોટા સિંહને પણ લયકારી ગણતા નથી. ૧૨-૧૩

રણ લયહર મહાત્મ્ય.

સસિધવલદંતમુસલં, દીહકરુદ્ધાલવુદ્ધિ-
ઉચ્છાલં ॥ મહુપિંગનયાણુજુઅલં, સસલિલ-
નવજલહરારાવં ॥ ૧૪ ॥

ભીમં મહાગર્દંદં, અચ્યાસન્નંપિતે ન
વિગણુંતિ ॥ જે તુમહ ચલાણુજુઅલં, મુણિ-
વઃ ! તુંગં સમદ્વીણા ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—ચંદ્ર સરખા ઉજ્જવલ છે એ દંતુથળો જેને, મોટી શુંઠના હિછાળવાવડે વધ્યો છે ઉત્સાહ જેનો, મધ સરખું પિંગલ (રક્તપિત્ત) વર્ણવાળું નેત્ર યુગલ છે જેનું અને જળથી ભરેલા નવિન મેઘ સરખી ગર્જના છે જેની એવા અત્યંત નજીક આવેલા મોટા ગજેન્દ્રને પણ, હે મુનિપતિ ! તમારા શુભવડે ઉત્તમ ચરણયુગલને જેઓ રૂઝે પ્રકારે આશ્રય કરીને રહેલા છે તે મનુષ્યો ગણતા નથી આઘાત તે મનુષ્યો હાથીના લયની સંભાવના પણ કરતા નથી. ૧૪-૧૫

રણુ ભયહર માહાત્મ્ય.

સમરંમિ તિખખખગ્ગા, - ભિગ્ધાયપવિ-
 હ્વઉધ્ધુયકખંધે ॥ કુંતવિણિભિન્નકરિકલહ,
 મુક્કસિક્કારપઉરંમિ ॥૧૬॥

નિનિજઅદ્યપુહ્ધરરિઉ, - નરિંદનિવહા
 ભડા જસં ધવલં ॥ પાવંતિ પાવપસમિણુ,
 પાસનિણુ ! તુહપ્પભાવેણુ ॥૧૭॥

અર્થ—તિદ્ધુ અડગના પ્રહારવડે ઉછંખલની પેઠે આમતેમ
 નાચતા ધડો છે જેને વિષે એવા અને ભાલાવડે વિશેષે ભેદ-
 થેલા હસ્તિનાં જન્યાંઓએ મૂકેલા સિત્કાર શબ્દોવડે પ્રચૂર એવા
 સંગ્રામને વિષે, હે પાપને પ્રકરે શાંત કરનારાં પાર્શ્વજિન ! તમારા
 પ્રભાવવડે છત્યા છે અહંકારવડે ગર્વિષ્ઠ થયેલા શત્રુ રાખઓનાં
 સમૂહને જેણે એવા મુલટો, ઉગવલ યથાને પામે છે ૧૬-૧૭

શબ્દાર્થ.

રોગજલજલજુ-રોગ, પાણી, અગ્નિ. વિસહર-સર્પ.	
ચોરાચિમઈદ-ચોરરૂપ શત્રુ. સિંદ,	ગયરણુભયાઈ-દાપી અને સંગ્રામથી
પાસનિણુ-પાર્શ્વજિનના.	ઉત્પન્ન થયેલા ભયો.
નામસકિતણેણુ-નામનું રૂપ પ્રકારે	પસમંતિ-અત્યંત શાંત થાય છે.
ઉચ્ચારણુ કરવાવડે.	સખાઈ-સર્વ
એવં-જે પ્રકારે.	મહાભયહર-મહાભયને હરનાર.

પાસજિણિંદરસ-પાર્શ્વજિનેંદ્રના
ઉચ્ચાર-ઉદાર.

આણુદયરં-આનંદ કરનારને.

નિહાણુ-સ્થાનને.

જખખરખખસ-યક્ષ, રાક્ષસ,
રિખખપીડાસુ-નક્ષત્ર રાશિની પીડા-
ઓને વિષે.

પંથે-અરણ્યાદિ માર્ગમાં

ઉવસગ્ગે-ઉપસર્ગમાં.

ચયણીસુ-ભયંકર રાત્રિઓને વિષે.

પદ્મ-ભણે છે.

તાણુ-તેના.

માણુતુંગરસ-માનતુંગસૂરિના.

પાવં-પાપને.

સયલભુવણુ-સમસ્ત જગત વડે.

ઉવસગ્ગંતે-ઉપસર્ગ કરતે છતે.

કમઠાંસુરંમિ-કમઠ અસુર.

સંચલિઓ-ચલાયમાન થયા.

ભુવધહિં-સ્ત્રીઓવડે.

સંથુઓ-સ્તુતિ કરારેલા.

એઅરસ-એ સ્તવનના

અદ્ધારસઅખખરેહિં-અદારઅક્ષરોવડે.

ખણુક-ખણે.

ઝાયઘં-ધ્યાન કરે.

કુડં-પ્રકટપણે.

કુણુકિ-કરે.

અદ્ધુતરસય-એકસો આઠ.

સંથવં-સ્તવનને

ભવિયજણુ-ભવ્યજનોને.

કદ્યાણુપરંપર-કદ્યાણુની પરંપરાનું

રાયભય-રાજ્ય ભય,

કુસુમિણુદુરસઉણુ-કુસ્વપ્ન, દુષ્ટ

શુકન (અને)

સંઝાસુદોસુ-એ સંધ્યાઓએ

(સવાર અને સાંજ)

તહય-તેમજ.

જો-જો.

નિસુણુક-સાંભળે છે.

કધણો-કવિનાં.

પાસો-પાર્શ્વનાથ.

પસમેઉ-પ્રશાંત કરો !

અચ્ચિઅચ્ચલણો-પૂજવાછે ચરણ

જેના એવાં

ઝાણાઓ-ધ્યાનચક્રી.

સુરનરકિત્તર-દેવ, મનુષ્ય અને

કિત્તરની.

પાસજિણો-પાર્શ્વજિન,

મજઝયારે-મધ્યે.

મંતો-મંત્ર.

સો-તે.

પરમપયથં-પરમપદ પ્રાપ્તને.

સમરણુ-સમરણ.

સંતુકે હિયયેણુ-સંતુષ્ટ હૃદયવડે.

વાહિભય-બ્યાધિયો ઉત્પન્ન થયેલા

નાસર્ધ-નાશ પામે છે.

ભયો.

તરસ-તેના

દૂરેણુ-દુરથીજ-અત્યંત.

રોમાદિ અષ્ટ ભયહર મહાત્મ્ય.

રોગજલજલણુવિસહર,-ચોરારિમર્ધદગ-

ચરણુભયાઈ ॥ પાસજિણુનામસંકિ,-તણેણુ

પસમંતિ સન્વાઈ ॥૧૮॥

અર્થ—પાર્શ્વજિનના નામનું રૂડા પ્રકારે (વિશુદ્ધ શ્રદ્ધા વડે) ઉચ્ચારણુ કરવાવડે રોગ, જળ, અગ્નિ, સૂર્ય, ચોરરૂપ શત્રુ, સિંહ અને સંગ્રામથી ઉત્પન્ન થયેલા સર્વ ભયો અત્યંત શાંત થાય છે અર્થાત્ દુર્દી ક્યારે પણ ઉત્પન્ન થતા નથી. ઓમ્ હ્રીં નમિજિણિ પાસ વિસહર વસહ પુલિંમ હ્રીં રોગજલજલણુ વિસહરચોરારિમર્ધદગચરણુભયાઈ....પસમંતિ મમક્ક સ્વાહા આ મહામંત્ર આ સ્તવની અંદર વેરાયેલા અક્ષરોથી બનેલો છે.

ઉપસંહાર સ્તોત્ર મહાત્મ્ય.

એવં મહાભયહરં, પાસજિણિંદસસ સં-

* મમ વાયુ શબ્દે પવનપીજ છૂટક છે. સ્વ આકાશ શબ્દે આકાશ પીજ અને હવા એ છૂટક છે. વસહ પણ બીજી ગાથામાં વેરાયેલ છે. બીજા અક્ષરો તો પહેલી અને આ ગાથામાં સ્પષ્ટ છે.

થવમુચ્ચારં ॥ ભવિયજ્જાણુંદયરં, કલ્હા-
ણુપરંપરનિહાણું. ॥૧૮॥

રાયભયજ્જખરખખસ, કુસુમિણુદુરસ-
ઉણુરિખખપીડાસુ ॥ સંઝાસુ દોસુ પંથે, ઉ-
વસગ્ગે તહય રયાણીસુ ॥૨૦॥

જો પઢઈ જો અ નિસુણુઈ, તાણું કઈણા
ય માણુતુંગરસ ॥ પાસો પાવં પસમેઉ, સ-
યલભુવણુચિચયચલણો ॥૨૧॥

અર્થ—એ પ્રકારે પ્રાર્થિજિનેંદ્રના મહા ભયને હરનાર, ઉ-
દાર, ભવ્યજનોને આનંદ કરનાર અને કલ્યાણની પરંપરાનું સ્થાન
એવા સંસ્તવને; રાજ્યભય, યક્ષ, રાક્ષસ, કુસ્વપ્ન, દુષ્ટ શુકન અને

૧ અહિં ભવ્યની પાસે જનશબ્દ ન મૂક્યો હતો તે પછી એજ
અર્થ કરી શકાતો, પરંતુ અવ્યવહારરાશિરૂપ નિગોદને વિષે રહેલ ભવ્યજનોને
આનંદકારી થવાનો સંભવ નથી માટે તે બાબત સ્ફુટ કરવાને માટે જન
શબ્દ લીધો છે. તેથી વ્યવહારરાશિવાળા જીવો એમ અર્થ કરવો. અહીં
પછી વિભંજન કરીને બીજો પછી અર્થ થાય છે તે આ પ્રમાણ-ભવિય-
જ્જાણુ ભવ્યજનોને કલ્યાણુપરં કલ્યાણુકારક અને પરનિહાણું શત્રુના
કપટને અંદયરં બાંધનાર અથવા ક્ષુદ્ર કર્મને અટકાવનાર આ સંસ્તવ
(સ્તોત્ર) છે.

જક્ષત્ર રાશિની પીઠાઓને વિષે, બન્ને સંધ્યાએ, અરણ્યાદિ માર્ગમાં, ઉપસર્ગમાં તેમજ (ભયંકર) રાત્રિઓને વિષે; જે ભણે છે અને જે સાવધાનપણે સાંભળે છે તે બન્નેનાં અને કવિ માનતું ગંડૂરના પણુ પાપને—સમસ્ત જગત્પડે પૂજાયાં છે ચરણ જેનાં એવા પાર્શ્વનાથ ભગવાન શાંત કરો—નિવારણ કરો. ૧૯-૨૦-૨૧.

ઉપસર્ગગાંતે કમઠા, -સુરંભિ ઝાણાઓ ને
ન સંચલિઓ ॥ સુરનરકિન્નરજીવદહિં, સં
થુઓ જયઉ પાસજિણો ॥૨૨॥

અર્થ—કંમઠાસુરે^૧ ઉપસર્ગ કર્યો હતો જે (ષટ્કૃતવનિકાયના હિતચિંતનરૂપ) ધ્યાનથી ચત્તાયમાન થયા નથી તે, દેવ મનુષ્ય અને કિન્નરની સ્ત્રીઓપડે રૂડે પ્રકારે સ્તુતિ કરાયેલા પાર્શ્વજિન જયવંત વર્તો. ૨૨

એઅરસ મજઝયારે, અઠારસઅખખરે-

૧ શ્રી પાર્શ્વ પ્રભુ સાથે-પૂર્વના દશ ભવથી કમઠાને વૈર હતું દશમે ભવે કંઠમ તપાસ ચઢ પંચાગ્નિ તપ કરતો હતો તે વખતે તેની અગ્નિમાં-હોલું નોંદ કાંઈ ગીરાવી તેમાંથી જળતો સર્પ બતાવી પ્રભુએ તેની અત્યંતતા જણાવી. છતાં તે પોતાનું અપમાન ચયું ગણી વિશેષ વૈર મનમાં ચિંતવી જશે! અજ્ઞાન તપ કરી મેઘમાલી દેવતા થયો, તેણે પૂર્વના વૈર યોગે પ્રભુ કાકિસર્ગધ્યાને હતા લારે પ્રથમ ધૂળની વૃષ્ટિ કરી, પછી મુદ્ધગધારા મેઘ વરસાદ્યો વગેરે ઉપસર્ગ કર્યા છતાં પ્રભુ ધ્યાનમાં ચિથર રહ્યા.

હિં ને મંત્રો ॥ ને જાણુઈ સો ઝાયઈ, પર-
મપયત્થં કુડં પાસં ॥૨૩॥

અર્થ—આ સ્તવનના મધ્યે નમિગિણુ પાસવિસહરવસહ જિ-
ણુકુલિંગ એ અઠાર અક્ષરોવડે બનેલ (ચિંતામણિ નામા શુદ્ધ)
મંત્ર છે તેને જે જાણે છે તે પરમપદપ્રાપ્ત (મંત્રમય) પાર્શ્વ-
નાથનું પ્રગટપણે (તે મંત્રવડે) ધ્યાન કરે છે. ૨૩

પાસહ સમરાણુ ને કુણુઈ, સંતુઠે હિય-
ચેણુ ॥ અકુત્તરસયવાહિભય, નાસઈ તસ્સ-
દૂરેણુ ॥૨૪॥ ઈતિ,

અર્થ—જે મનુષ્ય સંતુષ્ટ હૃદયવડે પાર્શ્વનાથનું ધ્યાન કરે
છે તેના એક સો આઠ વ્યાધિથી ઉત્પન્ન થયેલા ભયો દૂરથીજ
નાશ પામે છે. ૨૪

ઈતિ ભયહરસ્તોત્રં સંપૂર્ણમ્.

શ્રી ૧૦૮ શ્લોકાવાલિય નામકે ૩૧
મેરિદિગ સ્તોત્રે નામકે ૩૨
જાણુવિદિ (નાજ-વાજ)

અનિઝાં નિઝસંવલ્ભયં^૧, સંતિં ચ પ-
સંતસંવગયપાવં ॥ જયગુરુ^૨ સંતિગુણુકરે,
દેવિ નિણુવરે પણિવયામિ ॥૧॥ ગાહા.

અર્થ—નિઝા છે સર્વ લય જેણે એવા અનિતનાથ અને
વિશેષે શાંત કર્યા છે સર્વ રોગ અને પાપ જેણે (અથવા વિ-
શેષે શાંત ઘરે છતે ક્ષય થયાં છે અશુભ કર્મ જેમનાં) એવા
શાંતિનાથ વળી જગતના ગુરુ (અથવા જગતને વિષે મોટા)
અને શાંતિરૂપ ગુણુને કરનારા (અથવા શાંતિ એટલે કષાયનો
અભાવ અને ગુણુ એટલે જ્ઞાન, દર્શન અને આરિત્ર તેને કરનારાં)
તે જાને જિનેશ્વરોને હું પ્રણામ કરું છું. ૧

વવગયમંગુલભાવે, તે હં વિઉલ્લસ-
નિમ્મલસહાવે ॥ નિરુવમમહુપ્પભાવે, થા-
સામિ સુદિઠ્ઠસખભાવે ॥૨॥ ગાહા.

૧ લય સાત પ્રકાર છે તે આ પ્રમાણે—૧ ઈદિલોક લય, ૨ પરલોક
લય, ૩ આદાન લય, ૪ અકમાસ્ત લય, ૫ આહવિકા લય, ૬ મરણ
લય અને ૭ અપક્રાંતિ લય.

૨ ગૃણાતિ તત્ત્વમિતિ ગુરુઃ જે તત્ત્વનો ઉપદેશ કરે તે ગુરુ, અહીં
પ્રાકૃત દેવાથી વિભક્તિનો લેખ થયો છે. પ્રાકૃત વ્યાકરણમાં દ્વિવચન નહિ
: દેવાથી છંદોમાં બદ્ધવચનનો પ્રયોગ કરવામાં આવ્યો છે.

અર્થ—નાશ થયો છે અશોભન (માઠો) ભાવ (પરિણામ)
જેનો એવા, વિસ્તીર્ણ (દ્વાદશવિધ) તપવડે નિર્મલ (નિષ્કર્મ)
છે સ્વભાવ જેનો એવા, નિરુપમ અને મહાન્ છે પ્રભાવ જેનો
એવા અને રૂડે પ્રકારે (કેવળ જ્ઞાન દર્શનવડે યથાર્થપણે) મણ્યા
છે વિદ્યમાન ભાવો (જીવાજીવાદિ સત્ પદાર્થો) જેણે એવા તે
એ (જિનો) ને હું (નંદિષેણ ગણિ) સ્તવીશ. ૨

સંવદ્વુષ્પપ્પસંતીણું, સંવપાવપ્પ-
સંતિણું^૧ ॥ સયા અજિયસંતીણું નમો અ-
જિઅસંતિણું ॥૩॥ સિલોગો ॥

અર્થ—સર્વ દુઃખો વિશેષે શાંત થયા છે જેમના (અથવા
યોગ્ય જીવોના સર્વ દુઃખો વિશેષે શાંત થયા છે જે થકી) એવા,
સર્વ પાપ વિશેષે શાંત થયા છે જેમનાં એવા અને નિરંતર
પરાભવ નહિ પામેલા અને ઉપશાંત થયેલા એવા અજિતનાથ
અને શાંતિનાથને નમસ્કાર હો । ૩.

અજિયજિણુ ! સુહપ્પવત્તણું, તવ પુરિ-
સુત્તમ નામઙ્ગિત્તણું ॥ તહ ચ^૨ ધિઘમિઘપ્પવ-

૧. ચતુર્થીસ્થાને પછી, આર્ષત્વાદીર્વાભાવશ્ચ.

૨. ધિઘમિઘપ્પવત્તણું ઇતિ પાઠાન્તરં.

તાણું, તવય જિજ્ઞુસમ સંતિ!કિત્તાણું ॥૪॥
માગહિઆ ॥

અર્થ—હે અનિતનિન! હે પુરુષોત્તમ! તમારા નામનું
કીર્તન, સુખ (સ્વર્ગાપવર્ગરૂપ) ને પ્રવર્તાવનારું છે; તેમજ
ધીરજ (ચિત્તની સ્વસ્થતા) અને મતિ (પ્રજ્ઞા)ને પ્રવર્તાવનારું છે.
હે જિનોત્તમ! હે શાંતિનાથ! તમારું કીર્તન પણ પૂર્વોક્ત
શુભવાણુ છે. ૪

કિરિઆવિહિસંચિઅકમ્મકિલ્લેસવિમુ-
ખખયરં । અનિયં નિચિઅં ચ ગુણેહિ મ-
હામુણિસિદ્ધિગયં ॥ અનિઅસ્સ ચ સંતિ-
મહામુણિણે । વિ અ સંતિકરં । સયયં મમ
નિવ્વુઠકારણુયં ચ નમંસણુયં ॥૫॥
આલિંગણુયં ॥

અર્થ—ક્રિયાના ભેદવડે એકત્ર કરેલાં કર્મને કષાય થકી વિશેષે મુકાવનાર, અન્ય દર્શનીય દેવોના વંદન પુણ્યવડે નહિ જીતાયેલ (તે કરતાં અનંત ગુણ ઉત્તમ), ગુણવડે વ્યાપ્ત અને મહા મુનિ સંખ્યાથી અણિમાદિ સિદ્ધિઓને પ્રાપ્ત એવો અજિતનાથ અને શાંતિનાથ મહામુનિને (કરેલો) નમસ્કાર, મને નિરંતર શાંતિને કરનાર અને મોક્ષનું કારણ હો ! ૫

શબ્દાર્થ.

પુરિસા—હે પુરુષો.

જઘ-જે

દુષ્ખવારણુ—દુઃખનું નિવારણ.

વિમગ્ગહુ—શોધતા હો.

સુષ્ખકારણુ—સુખનું કારણ.

ભાવઓ—ભાવ થકી.

અસ્યકરે—નિર્ભયતાને કરનારાને.

શરણુ—શરણે.

૧ કાયિકી વગેરે પાંચ અથવા પચીસ ક્રિયા તેનું સ્વરૂપ નવ તરવેથી સમજવું.

૨ અહીં કષાયનું કર્મમહિ અંતર્ગતપણું છે તોપણ સંસારના કારણને વિષે કષાયની મુખ્યતા છે એ જણાવવાને અર્થે કષાયનું જૂદું મહત્ત્વ ક્યું છે.

૧. અણિમાદિ આઠ સિદ્ધિ આ પ્રમાણે જાણવી—૧ કમળના જેવા ઝીણા છિદ્રમાં પણ પ્રવેશ કરવાની શક્તિ તે અણિમા. ૨ મેરૂ પર્વત કરતાં પણ મોટું શરીર વિકુવી શકાય તે મહિમા. ૩ અત્યંત ભારે થવાની શક્તિ તે ગરિમા. ૪ વાયુ કરતાં પણ હલકા થવાની શક્તિ તે લઘિમા. ૫ પૃથ્વી ઉપર રહ્યા છતાં અંગુલીના અગ્રભાગવડે મેરૂ પર્વતની ટોચ અને સૂર્યાદિને રૂપશ્ચ કરવાની શક્તિ તે પ્રાપ્તિ. ૬ પાણીમાં પૃથ્વીની જેમ પણ ચાલે અને પૃથ્વી ઉપર પાણીની જેમ કુચી જઈ બહાર નીકળે એવી શક્તિ તે પ્રાકાશ્ય. ૭ સ્થાવર પણ આસા માને એવી શક્તિ—તીર્થ કર ચક્રવર્તિની શક્તિને વિસ્તારી શકે એવી પ્રભુતા તે ઈશિત્વ. ૮ જીવ અને અજીવ સર્વ પદાર્થ વશ થાય એવી શક્તિ તે વશિત્વ.

મવજજહા-પ્રાપ્ત થાઓ.

તિમિર વિરહિચ્છ-અજ્ઞાનથી રહિતને.

ઉવચ-નિવૃત્ત થયા છે.

મુઅમુસર-વૈમાનિક. ભવનપતિ.

ગરુડ ભુયગવધ-જ્યોતિષક અને

વ્યંતર ઇંદ્રોવડે.

અહમવિ-હું પણ.

અભયકર-અભયને કરનારાને.

મરણ-શરણ

શુવિદિવિજ-મનુષ્ય અને દેવોવડે

ઉવણમે-સમીપ રહ્યો છતો નમું છું.

જિહ્વતમ-સામાન્ય કેવળાને વિષે

ઉત્તમને.

અજજવ મદવ-સરળતા, નમ્રતા,

અંતિવમુક્તિ-ક્ષમા, નિર્લોભતા (અને)

સમાહિનિદ્ધિ-સમાધિના ભંડારને

પણમામિ-નમસ્કાર કરું છું.

તિત્યચર-તીર્થને કરનારાને.

સંતિ સમાહિવર-શાંતિવડે સમાધિ

(ચિત્તની સ્વસ્થતા) રૂપી વર.

સાવત્થિ-આવૃત્તિ-અયોધ્યાને વિષે.

વરહુત્થિમત્થય-પ્રધાન હરિતના મ-

સ્તક જેવું.

ધિરસરિન્ધવન્ધ-ધિર શ્રીવત્સવાળું

હૃદય છે જેનું એવા.

વરગંધહુત્થ-પ્રધાન ગંધહરિતના.

સંધવારિહું-સ્તુતિ દરવાને યોગ્ય.

અરધરધ-સંયમને વિષે શોક અને

અસંયમને વિષે હર્ષ (અને)

જરમરણ-જરા અને મરણ જેવી

એવાને

પયથ-આદરવડે

પણિવધ્ય-નમસ્કાર કરાયેલાને

મુનયનયનિઉણ-રૂડા નયની ની-

તિને વિષે ડાહ્યાને

ઉવસરિચ્છ-પામીને

મહિચ્છ-પૂજાયેલાને.

સંગયથ-સંગતકનામે છંદ

તં-તે (જ્ઞાતિનાથ) ને.

ઉત્તમ-ત્રેષ્ઠ.

નિત્તમ સત્તંવર-અજ્ઞાન રહિત જાણ

યમને ધારણ કરનારાને.

સંતિકર-શાંતિને કરનારાને

દમુત્તમ-ધંદ્રિયોના જયવડે ઉત્તમ

સંતિમુણિ-શાંતિનાથ મુનિ.

દિસઉ-આપો.

સોવાણુય-સોપાનક નામે છંદ

પુવ્વ પત્થિવ-પૂર્વે રાજ હતા.

પસત્થિવિન્ધિત્તસંથિય-પ્રશસ્ત અને

વિસ્તીર્ણ છે સંસ્થાન જેનું એવા.

મયગલ લીલાયમાણુ-મદવડે કે-

ન્મત્ત અને લીલાયુક્ત.

પત્યાણુપત્થિય-ગમન જેવી ગાથ

(ગતિ) છે જેમની એવા.

હૃતિહૃતિઆહું-હસ્તિની શંક જેવા આહું છે જેના એવા.	ધંત કણ્ઠગરુઅગ-ધમેલ સૂવર્ણના આભરણ જેવા.
નિરુવહય પિંજર-સ્વસ્થ પીતવર્ણ છે જેમનો એવા.	પવર લખખજીવચિય-શ્રેષ્ઠ લક્ષણો વડે વ્યાપ્ત.
સૌમચારુ રૂપ-સૌમ્ય અને સુંદર છે રૂપ જેનું એવા.	સુધુસુહુ-કાનને સુખકારી. મણાભિરામ-મનને આનંદદાયક (અને).
પરમ રમણિજગ-અત્યંત રમણિક. વર દેવદુંદુહિ-પ્રધાન દેવદુંદુહિના. સુહુગિર-કલ્યાણકારી છે વાણી જેની એવા.	નિનાય મહુરયર-શબ્દ કરતાં મધુર (અને). અનિઅ-અનિતનાયને. જિઅ સમ્વસય-શ્રુતિ છે સર્વ ભય જેણે એવા.
વેદુઓ-વેબક નામે છંદ જિઆરિગણ-શ્રુતિ છે શત્રુ સમુ- દાય જેણે એવા.	પણુમામિ-નમસ્કાર કરે છું. પાવ-પાપને, ભયવ-ભગવાન રાસાલુદ્ધઓ-રાસાલુબ્ધકજંદ
ભવોહરિઉ-ભવ પરંપરાના શત્રુ. પયઓ-આદરવડે. પક્ષમેઉ-પ્રકર્ષે શાંત કરો.	

પુરિસા ! જઈ દુખખવારણું, જઈય વિ-
મગ્ગહ સુખખકારણું ॥ અનિઅં સંતિ ચ
ભાવઓ, અભયકરે સરાણું પવજજહા ॥૬॥
માગહિયા ॥

અર્થ—હૈ મનુષ્યો ! જો તમે દુઃખનું નિવારણ અને સુખનું
કારણ શોધો છો તો અમય (નિર્ભયતા) ને કરનારા એવા અનિ-
તનાથ અને શાંતિનાપને શરણે ભાવપૂર્વક પ્રાપ્ત થાઓ ! ૬

અજિતજિન સ્તુતિ.

અરઘરઘતિભિરવિરહિઅ-મુવરયજરમ-

રાણું, સુરઅસુરગરુડભુયગવઘપિયયપણિવઘયં;

અજિઅમહમવિ અ સુનયનયનિઉણ-મભ-

યકરં, સરાણુમુવસરિઅ ભુવિદિવિજમહિઅં

સયયમુવાણુમે ॥૭॥ સંગયયં ॥

અર્થ—સૂચ્યમને વિષે અરતિ અને અસૂચ્યમને વિષે રતિ તથા અજ્ઞાનવડે રહિત (અથવા અરતિ મોહનીયતા ઉદયથી થયેલ ચિત્તનો ઉદ્દેગ અને રાત મોહનીયતા ઉદયથી થયેલ ચિત્તનો આનંદ તે બંને સમ્યક્ જ્ઞાનને અવગ્રહન કરનાર હોવાથી તે રૂપ અજ્ઞાનવડે રહિત), નિવૃત્ત થયાં છે જરા (વૃદ્ધાવસ્થા) અને મરણુ જેની એવા (અથવા ઉપરતજરમ્-નિવૃત્ત થયેલ છે જરા જેની એવા અને અરહમ્-યુદ્ધાદિ દેહેશરહિત), સુર (વૈમાનિકદેવ), અસુર (ભવનપતિદેવ), ગરુડ (જ્યોતિષ્કદેવ), અને ભૂલગ (વ્યંતર-ખેચર) ના (અથવા સુર, અસુર, સુવર્ણકુમાર અને નાગકુમાર દેવોના (ઇંદ્રોવડે આદરથી નમસ્કાર કરાયેલા, સુંદર ન્યાય છે જેનો એવા નૈગમાદિ સાત નયને વિષે નિપુણ (અથવા સુંદર નયના ઉપદેશને વિષે નિપુણ), અભયને કરનારા અને મનુષ્ય તથા દેવોવડે પૂજિત એવા અજિતનાથને હું નિરંતર સમીપ રહ્યો છોતો નમું છું. ૭

શ્રી શાંતિજિન સ્તુતિ.

તં અ જિણુત્તમ-મુત્તમનિત્તમસત્તધરં

અજ્ઞવમદ્વખંતિવિમુત્તિસમાહિનિહિં ॥
 સંતિકરં પણુમામિ દમુત્તમતિત્થયરં ।^૧સં-
 તિમુણી મમ સંતિસમાહિવરં દિસઉાટા
 સોવાણુયં ॥

અર્થ—સામાન્ય કેવળીને વિષે ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ, અજ્ઞાન
 (અથવા આકાંક્ષા) રહિત, લાવચ્છને ધારણ કરનારા (અથવા
 ઉત્તમ અને અજ્ઞાન રહિત વ્યવસાય છે જેનો એવા), સરળતા,
 નમ્રતા, ક્ષમા, નિર્દોષતા અને સમાધિના લંડાર, શાંતિના
 કરનારા, ઇન્દ્રિયના જ્યવહે ઉત્તમ તીર્થ (સંઘ) ને કરનારા તે
 શાંતિનાથ મુનિને પણુ હું પ્રણામ કરું છું. તે શાંતિનાથ મુનિ
 અને શાંતિવહે સમાધિ (ચિત્તની સ્વસ્થતા) રૂપ વરદાન આપો. ૮
 શ્રી અજિતજિન સ્તુતિ.

સાવત્થિપુવ્વપત્થિવં ચ વરહત્થિમ-
 ત્થયપસત્થવિચ્છિન્નસંથિયં, ચિરસરિચ્છ-
 વચ્છં મયગલ્લલીલાયમાણુવરગંધહત્થિપત્થા-

૧ સંતિમુણી એ પદનો બે વખત સંબંધ લેવાનો છે. પહેલા ત્રણ
 પાદ સાથે સંબંધ લેતા બીજી વિલક્ષિતનો અર્થ લેવો અને એવા પાદ સાથે
 સંબંધ લેતા પહેલી વિલક્ષિતનો અર્થ લેવો.

૨ જગતની ત્રિકાળ અવસ્થાને જાણે તે મુનિ-સર્વજ્ઞ.

ણપત્થિયં સંથવારિહં; હૃત્થિહૃત્થખાહું ધં-
 તકણુગરુઅગનિરુવહયપિંજરં પવરલખખ-
 જોવચિયસોમચારુરૂવં, સુઠસિહમણાભિરા-
 મપરમરમણિજજવરદેવદુંદુહિનિનાયમહુરય-
 રસુહગિરં ॥૬॥ વેદ્યો ॥

અનિઅં નિઆરિગણું, નિઅસંવલયં
 ભવોહરિઉં । પાણુમામિ અહં પયઓ, પાવં
 પસમેઉ મે ભયવં ॥૧૦॥ રાસાલુદ્રઓ ॥

અર્થ—અયોધ્યા નગરીને વિષે પૂર્વે (દીક્ષા લીધા અગાઉ)
 રાજા હતા એવા, પ્રધાન હસ્તિના મસ્તક જેવું પ્રશસ્ત (વખા-
 નુવા લાયક) અને વિસ્તીર્ણું છે સંસ્થાન (શરીરનો આકાર)
 જેતું એવા, નિશ્ચક્ત શ્રીવત્સવાળું છે હૃદય જેતું એવા (અથવા
 સ્થિર અને સરખું છે હૃદય જેતું એવા), મદવડે ઉન્નત અને
 લીલા યુક્ત પ્રધાન ગંધહસ્તિના ગમન જેવી ચાલ છે જેની
 એવા, રતુતિ કરવાને યોગ્ય, હસ્તિની શૂંઠ જેવા છે બાહુ (હાથ)
 જેના એવા, ધમેલ સુવર્ણના આભરણ જેવો સ્વચ્છ પીતલવર્ણ છે
 જેનો એવા, શ્રેષ્ઠ લક્ષણોવડે વ્યાપ્ત, સૌમ્ય અને સુંદર છે રૂપ
 જેતું એવા, ઠાનને સુખકારી અને મનને આનંદદાયક તથા અ-

ત્યંત રમણિક પ્રધાન દેવ દંદુલીના શબ્દ કરતાં વધારે મધુર અને કડયાણુકારી છે વાણી જેની એવા; વળી જીત્યા છે શત્રુ સમુદાય જેણે, જીત્યા છે સર્વ લય જેણે (અથવા જીવશ્રવ્ય-લગ્ન એટલે સંજીવચેદ્રિય જીવોને સાંભળવા યોગ્ય છે મહાત્મ્ય જેનું એવા), લવ પરંપરાના શત્રુ (લવનો નાશ કરનારા) અજિતનાથને હું આદરવડે નમસ્કાર કરું છું. તે લગવાન મારા પાપ (અશુભ કર્મ) ને શાંત કરો (નાશ કરો). ૯-૧૦

શબ્દાર્થ.

કુરુજલુવય-કુરુદેશના.	હૃતિજ્ઞાઉર નરીસરો-હસ્તિનાપુર
પદમ-પ્રથમ.	નગરના રાજા હતા.
તઓ-તે પછી.	મહાયજ્ઞવલ્લોએ-મહોટા ચક્રવ-
મહુપ્પભાવો-મહોટા પ્રભાવવાળા.	ર્તિના રાજ્યને (ભોગવતા હતા)
બાવત્તરિ પુરવર સહસ્ત-ગહોતેર	વર નગર-શ્રેષ્ઠ નગરો.
હજાર ધરવડે.	નિગમ જલુવયવધ-નિગમ અને
બત્તીસારાયવર સહસ્ત-ગત્રીસ	દેશના સ્વામી.
હજાર શ્રેષ્ઠ રાજાઓ.	અજુયાયમગ્ગો-અનુયાયી છે જેના
ચઉદસ વરચલુ-ચૌદ શ્રેષ્ઠ રત્નો.	એવા,
નવમહાનિહિ-નવ મહાનિધાન (અને) ચઉસદ્ધિ સહસ્ત-ચોસઠ હજાર.	
પવર જીવધણુ-શ્રેષ્ઠ સ્ત્રીઓના.	સુંદરવધ-સુંદર ભર્તાર-ધણી.
ચુલસીહયગયરહસયસહસ્ત-ચો-	સામી-સ્વામી.
રાશી લાખ ઘોડા, ચોરાશી લાખ છત્રવધ ગામકોડી-છન્નું કોડ ગામના	
હાથી અને ચોરાશી લાખ રથના.	આસી-હોતા હતા.
જો-જો.	ભારહુમિ-ભરતક્ષેત્રમાં.
ભયવં-ભગવાન.	તં સંતિ-તે ઉપશમ રૂપને.
સંતિકર-સંતિને કરનારા અથવા સંનિષ્ણ-રૂડે પ્રકારે તર્ક છે.	

મોક્ષને આપનારાને.
સંતિન્નિષ્ઠ-શાંતિનાથજિનને.
સંતિ-શાંતિને.

એ-સંબોધન અર્થે વપરાયેલ છે.
વિદેહ નરીસર !-વિદેહદેશના રાજા.
મુષ્ટિવસહા !-મુનિઓને વિષે શ્રેષ્ઠ.
સસિસકંલાણુણુ !-ચંદ્ર જેવા શો-
ભાયમાન મુખવાળા.

વિહુઅરયા !-ટાળ્યા છે. કર્મરૂપ રજ
જેણે એવા.

ગુણેહિ-ગુણોવડે. [એવા બળવાળા.
અભિયબલા !-માપી શકાય નહિ
પણુમામિ-નમસ્કાર કરું છું.

ભવભયમૂરણ !-ભવભયને તોડનારા.
મમ-મને.

દેવદાણુવિંદ-સુર અસુરના ઈંદ્ર.
હૃદ-આરોગ્યવંત.

તુદ-પ્રીતિવંત.

પરમ લઠ્ઠસ્ત્ર-અત્યંત ક્રાંતિયુક્ત
રૂપવાળા.

સુદ્ધ નિદ્ધ-નિર્મળ, રિનગ્ધ (અને)
સંતિ !-હે શાંતિનાથ.

સત્તિ કિત્તિ મુત્તિ-કક્ષિત, કીર્તિ,
લોકતા.

સંવસયા-સર્વ લય થકી.

યુષ્મામિ-સ્તવું છું.

વિહુદિ-કરવાને. [થયેલા.

ધાખ્યાગ !-ઈદ્રવાદુ વંશમાં ઉત્પન્ન

નરવસહા !-મનુષ્યોમાં શ્રેષ્ઠ.

નવસારય-નવીન શરદઋતુના.

વિગયતમા !-ગયું છે અજ્ઞાન જેમનું
એવા.

અબ્જિ-હે અબ્જિતનાથ
ઉત્તમતેઅ-ઉત્તમ તેજવાળા.

મહામુષ્ટિ-મોટા મુનિવડે.

વિહલકુલા !-વિરતીણું કુળવાળા.
તે-તમોને.

જગસરણ !-જગતને શરણુભૂત.

સરણુ-શરણુભૂત છો.

ચંદ સૂર-વંદ !-ચંદ્ર અને સૂર્યને
વંદન કરવા યોગ્ય.

બિદુ-પ્રશસ્ત (અને)

ધંતરુપ-ધમેલ રૂપાના.

પટ્ટસેય-પાટા જેવી શ્વેત,

ધવલ દંતપંતિ-ઉજ્જવળ છે દાંતની
પંક્તિ જેમની એવા.

શુત્તિ શુત્તિ પવર !-યુક્તિ અને
યુક્તિવડે શ્રેષ્ઠ.

દિત તેઅ વંદ-દેદિધમાન તેજના	ધેઅ-ધ્યાન કરવા યોગ્ય.
સમૂહવાળા,	સવ્વલોઅ-સર્વ લોકોએ.
ભાવિઅપ્પભાવ !-જાણ્યો છે પ્રભાવ	જેઅ !-જાણના યોગ્ય.
જેમનો એવા.	પદસ-આપો.
મે-મને.	સમાહિ-ચિત્તની સ્વસ્થતા-સમાધિ.
વિમલ સસિકલા-નિર્મળ ચંદ્રની પ્રભા	અધરેઅસોમ-અધિક સૌમ્યતા-
કરતા	વાળા.
વિતિમિરસુરકર-વાદળા રહિત સૂર્યના	અધરેઅતેઅ-અધિક તેજવાળા.
કિરણો કરતા.	તિઅસવધિગણુ-દેવતાઓના સ્વામી.
અધરેઅસ્તવ-અધિક રૂપવાળા.	સરનાય કરતા
ધરણિવરપવર-પર્વતમાંહે શ્રદ્ધ (મેરુ-અધરેઅ સાર-અધિક સ્થિરતા-	વાળા.
પર્વત) કરતા.	
સત્તે-(વ્યવસાય) માં.	અજિઅ-નહિ જીતાય એવા.
સારિરે બલે-શરીર સંબંધી બળમાં.	તવસંજમે-તપ અને ચરિત્રનેવિષે.
એસ-એ પ્રકારે..	જિણુ અજિઅ-અજિતનાય-
રાસાનંદિય-રાસાનંદિત નામે જંદ	જિનને.
કુસુમલયા-કુસુમલતા નામે જંદ	ચિતલેહા-ચિત્રલેખાનામે જંદ
નારાયઓ-નારાયક નામે જંદ	સુઅગ પરિરિંગિઅ-સુઅગ
	પરિરિંગત નામે જંદ

શ્રી શાંતિજિન સ્તુત

કુરુજણુવયહતિથણાઉરનરીસરો પઠમ
તઓ મહાઅક્કવટ્ઠિભોએ મહપ્પભાવો, જો

ખાવત્તરિપુરવરસહસ્રસવરનંગરનિર્ગમજાણુવ-
 ચવધ બત્તીસારાયવરસહસ્રસાણુયાયમગ્ગો ॥
 અઉદસવરૈરયાણુનૃવમહાનિહિચઉસઠ્ઠિસહસ્ર-
 પવરજીવધણિ સુંદરવધ,ચુલસીહયગયરહસય-

૧ જેમાં કર ન હોય તે.

૨ મહોટા વ્યવહારીઓની દુકાનવાળા સ્થાનો-વ્યાપારના સ્થાનો.

૩-૪ ચોંદ રત્નો દરેક ચક્રવર્તિને હોય તે આ પ્રમાણે જાણવા-૧ ચક્ર-
 રત્ન તે ધનુષ્ય પ્રમાણ હોય, વૈરિનું મસ્તક છેદે. ૨ છત્રરત્ન તે ધનુષ્ય
 પ્રમાણ હોય, ચક્રવર્તિના હસ્ત સ્પર્શે આર યોજન વિસ્તારવાળું થાય, જે
 ઉત્તરના મ્લેચ્છ રાજના દેવતાએ વરસાવેલા વર્ષાદત્તે રોકવા સમર્થ થાય.
 ૩ દંડરત્ન તે ધનુષ્ય પ્રમાણ હોય, વાંકી બૂમિને સરખી કરે, જરૂર પડે
 હજાર યોજન જમીન ખોદે. ૪ ચમ્પરત્ન જે હાથનું હોય. જરૂર પડે
 ચક્રવર્તિના સ્પર્શે આર યોજન લાંબુ થાય, તેમાં સવારે શાન્તિપ્રમુખ ધાન્ય
 વાવ્યાં હોય, તે સંજે ઉપભોગયોગ્ય તૈયાર થાય. ૫ અડ્ડગરત્ન અત્રીશ
 આંગળનું હોય, તે સંગ્રામમાં અન્યંત શક્તિવાંત હોય. ૬ કાંગિણીરત્ન
 ચાર અંગુલ પ્રમાણ હોય, તેનાવડે વૈતાલક પર્વતની ગુફામાં જતે બાણ
 ઓગણપચાસ પ્રકાશ આપનારા મંડળ કરે. ૭ મહિરત્ન ચાર અંગુલ લાંબુ
 અને બે આંગળ પહોળું હોય, તે જન રત્નના તુંગા ઉપર બાંધ્યું જનું આર
 યોજન પ્રકાશ કરે અને હાથે કે માથે બાંધ્યું જનું સમસ્ત રોગને દરે, એ
 સાત રત્ન એકેદ્રિય જાતિનાં છે અને બીજાં ચાત પંચેદ્રિય જાતિનાં છે. ૮
 પૂરોદિત રત્ન તે શાંતિકર્મ કરે. ૯ અધિરત્ન, ૧૦ ગજરત્ન એ બંને
 મદા પરાક્રમવાળા હોય. ૧૧ સેનાપતિરત્ન તે ચક્રવર્તિની સદાય વિના
 મંત્રા સિંધુની બાહુરની પાસેના ચાર ખંડને જીતે. ૧૨ શુદ્ધપતિરત્ન તે

સહસ્ત્રસામી, છન્નવઘગામકેડિસામીઆસી
જે ભારહંમિ ભયવં. ॥૧॥ વેદ્યો ॥

ગૃહની ચિંતા રાખે. ૧૩ વાર્ધિકરત્ન તે મકાનો બાંધે, લશ્કરના પડાવં કરાવે, વૈતાલ્યની ગુફામાં આવેલી ઉન્નગા અને નિમ્નગા નદીના પૂલ બાંધે; ઈત્યાદિ બાંધકામ કરે. ૧૪ સ્ત્રોતરત્ન અત્યંત અદ્ભુત રૂપવંત ચક્રવર્તિને ભોગયોગ્ય હોય એ પ્રત્યેક રત્ન એક હજાર યક્ષોએ અધિષ્ઠિત હોય અને એ હજાર યક્ષ ચક્રીની બે બાહુના અધિષ્ઠિત હોય, એમ ૧૬ હજાર યક્ષ ચક્રવર્તિના સેવક હોય. ચક્ર, દંડ, છત્ર અને ચર્મ એ ચાર આયુધ શાળામાં ઉત્પન્ન થાય. ખડ્ગ કાંગિણી અને માર્ણિ એ ત્રણ ભાડારમાં ઉત્પન્ન થાય, ગજ અને અશ્વ વૈતાલ્ય પર્વતમાં ઉપજે, સ્ત્રી રત્ન ક્ષત્રીય રાજાને ધેર થાય અને બાકીના ચાર ચક્રીના નગરને વિષે ઉત્પન્ન થાય.

૪ નવ નિધાનનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે. જાણુનું-૧ ગ્રામ (ફરતી વાડી હોય તે), આકર (મીઠું પાકે તે), નગર (રાજધાની થાય તે), પાટણ (જળ અને સ્થળના માર્ગ હોય તે), દ્રોણમુખ (જ્યાં જળ માર્ગજ હોય), મંડપ (અઢી ગાઉ ફરતા ગ્રામ ન હોય તે), સૈન્ય અને ગૃહની માંડણી એ સર્વ નૈસર્ગીક નામે નિધાનને વિષે હોય. ૨ ગણિત, ગીત, ચોવીશ જાતના ધાન્યના બીજ તથા તેની ઉત્પત્તિના પ્રકાર એ સર્વ પાંડુક નિધાનમાં હોય. ૩ સર્વ જાતના આભરણ, અશ્વ તથા હાથીના આભરણ, તેના વિધિ-મલક નિધાનને વિષે હોય. ૪ ચક્રવર્તિના ચૌદ રત્ન વિગેરે સર્વરત્ન નામે ચોથા નિધાનના યોગે થાય. કેટલાએક કહે છે કે-આ નિધાનથી તે રત્નો મહા દીપ્તિવંત થાય. ૫ વસ્ત્રની ઉત્પત્તિના પ્રકાર, રંગની ઉત્પત્તિ, સાત ધાતુ, વસ્ત્ર ધોવાની રીત વગેરે મહાપદ્મ નિધાનમાં હોય. ૬ સમસ્ત કાળ જ્ઞાન (ન્યોતિષ્ક), તીર્થંકરાદિના વંશાદિકનું કથન, શિક્ષણ વિદ્યા, કર્ષણ (ખેતી) વાણિજ્ય (વેપાર) વગેરે કાળ નિધાનમાં હોય. ૭ લોહું, સોનું, મર્ચિ, મોતિ, સ્ફટિક અને પ્રવાળાના સમૂહ મહાકાળ નિધાનમાં હોય. ૮ શુરવીર

તં સંતિં સંતિકરં, સંતિણું સંવલ્લયા ।
 સંતિં થુણામિ જિણું, સંતિં વિહિઉમે ॥૧૨॥
 રાસાનંદિંચયં ॥ (યુગ્મમ)

અર્થ—કુરુ દેશને વિશે હસ્તિનાપુર નગરના પ્રથમ રાજા હતા. તેવાર પછી મહોટા ચક્રવર્તિના (છ ખંડના) રાજ્ય (ને વિષે વર્તતા હતા) ને ભોગવતા હતા. મહોટો છે પ્રભાવ જેનો એવા (અથવા મહાત્મભાવઃ ઉત્સવોવડે આત્માને પ્રીતિ કરનારા) જે ઘરવડે શ્રેષ્ઠ એવા બહોંતેર હબ્બર પ્રધાન નગરો, નિગમ અને દેશના સ્વામી (અથવા બહોંતેર હબ્બર નગર અને પ્રધાન વ્યાપારના સ્થાનોવાળા, ગામો છે જેને વિષે એવા દેશના સ્વામી અથવા બહોંતેર હબ્બર પ્રધાન નગર અને શહેરની પેઠે જનસં-

ચોદ્ધાની ઉત્પત્તિ, હથીયાર વગેરે યુદ્ધ સામગ્રી, યુદ્ધનીતિ, દંડનીતિ, એ આશુષક નિધાનમાં હોય. ૯ નાટ્યવિધિ, ગદ્ય પદ્યની વિધિ એ મહાશંખ નિધાનમાં હોય. આ નવે નિધાન ઉત્સેષાંગુને આઠ યોજન ઉંચા, નવ યોજન પહોળા અને બાર યોજન લાંબા પેટીના આકારે ગંગાનદીના મુખ આગળ સઢા રહે છે. ચક્રવર્તિ ઉત્પન્ન થઈ છ ખંડ સાધીને જ્યારે પાછા વળે ત્યારે તેની સાથે આવી ચક્રિની નગરીમાં પાતાળમાં રહે. આ નિધાનો વિવિધ રત્નમય છે અને ઘણા ધન અને રત્નાદિ સમૃદ્ધિએ કરી સંહિત છે, આનું વિશેષ વર્ણન જોવાની ઇચ્છાવાળાએ પ્રવચનસારોદ્ધારાદિ ગ્રંથ જોવા.

૧ જે અતિલાચી લોહના સંગોધન અર્થ વપરાય છે તેથી તે ઉત્તમ મુદ્રો! તમારી સમક્ષ હું સ્તુતિ કરું છું, એમ સૂચવાય છે.

સુદાયે સંકીર્ણ છે રસ્તાઓ જેને વિષે એવા દેશોના સ્વામી),
 અત્રીશ હજાર સુકુટખંદ રાજ્યોએ અનુકરણ કર્યો છે માર્ગ
 જેનો એવા, ચૌદ શ્રેષ્ઠ રત્ન, નવ મહાનિધાન અને ચૌસઠ હજાર
 શ્રેષ્ઠ સ્ત્રીઓના સુંદર ભતૌર, ચોરાશીલાખ ઘોડા (અઠાર કોડ
 ઘોડા પણ કહેલ છે), ચોરાશી લાખ હાથી અને ચોરાશી લાખ
 રથના સ્વામી, છત્તુ કોડ ગામના સ્વામી એવા જે ભગવાન
 ભરતક્ષેત્રને વિષે હોતો હવા; તે ઉપશમરૂપ, શાંતિને કરનારા
 (મોક્ષને આપનારા), રૂડે પ્રકારે તથુ^૧ છે સર્વ ભય (મૃત્યુ)
 થસી એવા (અથવા રૂડે પ્રકારે તથુ^૨ છે સર્વ ભય જેના થકી
 એવા), શાંતિનાથ જિનને શાંતિ કરવાને માટે હું સ્તવું છું.
 (અથવાપૂર્વોક્ત શાંતિનાથ જિનને સ્તવું છું તેભગવાન મુજને
 શાંતિ કરો) ૧૧-૧૨

શ્રી અજિતજિન સ્તુતિ.

હ્રજખાગ વિદેહનરીસર નરવસહા મુ-
 શ્ણિવસહા^૧; નવસારયસસિ^૨ સકલ્લાણુણુ વિ-
 ગયતમાવિહુઅરયા ॥ અજિ ઉત્તમતેઅ^૩ ગુ-

-
- ૧ મુશ્ણિવસહાનવ એ પ્રકારે પદ લઈએ ત્યારે “ મુનિપસહાનવ
 ધંદ્રોની સહાને વિષે સ્તુતિ થાય છે જેની એવા ” આવો અર્થ થાય છે.
 ર સકલ શબ્દનો અર્થ પૂર્ણ લઈએ ત્યારે ચંદ્રનું વિશેષણ લેવું પડે
 તે વિશેષણની પહેલા આવવું જોઈએ પણ પ્રાકૃતને લીધે પર નિપાત થાય છે.
 ૩ ગુણ એ પ્રકારના છે-રૂપ વગેરે બાહ્ય અને જ્ઞાનાદિ તે અભ્યંતર.
 ૪ જગસરણુ અને અમમ (નિર્મમત્વ) એવા એ પદ પણ નીકળે છે.

જોહિ મહામુણિઅમિઅખલા વિઉલકુલા,
 ખણુમામિ તે ભવભયમૂરણુ જગસરાણુમંમ
 સરાણુ ॥૧૩॥ ચિત્તલેહા ॥

અર્થ—હે ઇશ્વારુ વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલા, હે વિદેહ દેશના
 રાજા (અથવા ગૃહસ્થાવાસને વિષે રાજા), હે મનુષ્યમાં શ્રેષ્ઠ,
 હે મુનિઓને વિષે શ્રેષ્ઠ, હે ઉદય પામેલ શરદ ઋતુના ચંદ્ર જેવા
 શોભાયમાન મુખવાળા (અથવા ઉદય પામેલ શરદ ઋતુના પૂર્ણ
 ચંદ્ર જેવા મુખવાળા), હે ગયું છે અજ્ઞાન જેના થકી એવા, હે
 ટાળ્યાં છે (તવા બંધાતાં અને બાંધેલાં) કર્મરૂપ રજ જેણે એવા,
 હે શુણોવડે ઉત્તમ તેજવાળા, (અથવા હે તેજશુણવડે ઉત્તમ)
 હે મોટા મુનિઓ વડે માપી (જાણી) શકાય નહિ એવું છે સા-
 મર્થ્ય જેમનું એવા, હે વિસ્તીર્ણુ કુળ (વંશ) વાળા, હે ભવ-
 ભયને તોડનારા, હે અજિતનાથ, તમોને નમસ્કાર કરું છું. હે
 જગતને શરણુભૂત ! મને શરણુ ભૂત છો. અથવા હે અજિતનાથ !
 તમારા સ્મરણુ-સ્મરણુને કરનારાને હું નમસ્કાર કરું છું. ૧૩

શ્રી શાંતિજિન સ્તુતિ,

દેવદાણુવિંદ્યંદસૂરવંદ હંકુતુકુંજિઠુપરમ-લઠુ-
 રુવધંતરુપ્પપટ્ટસેયસુદ્ધનિદ્ધવલ-દંતપંતિ
 સંતિ ! સત્તિઠિત્તિમુત્તિજુત્તિગુત્તિપવર ॥ દિ-

તતેઅવંદ ઘેઅઃ સંવલોઅભાવિઅપ્પભાવ
 ભેઅ, પઇસ મે સમાહિ ॥૧૪॥ નારાયએ ॥

અર્થ—હે સુરઅસુરના ઈંદ્ર, ચંદ્ર અને સૂર્યને વંદન કરવા
 યોગ્ય; હે આરોગ્યવંત, પ્રીતિવંત, પ્રશંસ્ય અને અત્યંત ક્રાંતિ
 યુક્ત રૂપવાળા ! હે ધમેલ રૂપાના પાટા જેવી શ્વેત (અથવા
 શ્રેયસ્ એટલે ધન-પ્રશંસ્ય), નિર્મળ, સ્નિગ્ધ અને ઉજ્જવળ છે
 દ્વાંતની પકિત (બે હાર) જેમની એવા ! હે શક્તિ, કીર્તિ,
 નિર્દોષિતા, યુક્તિ (ન્યાય યુક્ત વચન) અને શુષ્પિત (મન,
 વચન અને કાયાને નિયમમાં રાખવા) વડે શ્રેષ્ઠ ! હે દેહીપ્યમાન
 તેજના સમૂહવાળા ! હે ધ્યાન કરવા યોગ્ય (અથવા બાહ્યવદ્ય-
 માન તેજવાળા, વંદન કરવા યોગ્ય, ધ્યાન કરવા યોગ્ય) ! હે
 સર્વ લોકોએ બાણ્યો છે પ્રભાવ જેમનો એવા ! હે બાણુવા
 યોગ્ય ! હે શાંતિનાથ ! મને સમાધિ (ચિત્તની સ્વસ્થતા)
 આપો ! ૧૪.

શ્રી અજિતજિન સ્તુતિ.

વિમલસસિકલાઈરેઅસોમં, વિતિમિ-

૧ ઘેયસંવલોય પોષણ કરવા યોગ્ય છે સર્વલોક જેના વડે એવા,
 ભાવિઅપ્પભાવ (ભાવિત આત્મભાવઃ) બાણ્યો છે આત્મારૂપ પદાર્થ
 જેણે એવા (આત્મશુણુમાં રક્ત) અને ભેય (નેતઃ) સ્વામી એમ પશુ
 પદ નીકળે છે.

રસૂરકરાઈરેઅતેઅં ॥ 'તિઅસવઘગણાઈરે-
અરુવં, ધરણિધરપ્પવરાઈરેઅસારં ॥ ૧૫ ॥
કુસુમલયા ॥

સત્તે અ સયા અનિઅં, સારીરે અ
બલે અનિઅં ॥ તવ સંજમે અ અનિઅં,
એસ થુણામિ નિણું અનિઅં ॥ ૧૬ ॥
ભુઅગપરિરિંગિઅં (યુગ્મમ્) ॥

અર્થ-નિર્મળ ચંદ્રની પ્રભા કરતાં અધિક સૌમ્યતાવાળા
વાદળો સ્પર્શિત સૂર્યના કિરણો કરતાં અધિક તેજવાળા, ઇંદ્રના
સમુદાય કરતાં અધિક રૂપવાળા, મેરૂપર્વત કરતાં અધિક સ્થિર-
તાવાળા; વળી સત્ત્વ (વ્યવસાય) માં નિરંતર અનિત (તકિ
છતાય એવા), શરીર સંબંધી બળમાં પશુ અનિત, તપ અને
રસાયનને વિષે અનિત એવા પ્રકારે હું અનિતનાથ જિતને
સ્તવું છું. ૧૫-૧૬

૧ સર્વ દેવતા મળી પોતાનું રૂપ એકત્ર કરી ભગવંતની દયલી આ-
ગળી પાસે મૂકે તો સુવર્ણ અને તાંબાના રૂપમાં જોડેલા અંતર લાગે તેટલો
ભગવંતના અને દેવતાના એકત્ર કરેલા રૂપમાં લાગે.

૨ સર્વમ સત્ત્વ પ્રકારે છે તે આ પ્રમાણે—પાંચ ઈન્દ્રિય અને ચાર
કર્માત્મા જય, પાંચ અમનનો ત્યાગ અને ત્રણ યોગ (મન, વચન, કાયા)નું

શબ્દાર્થ.

સૌમ્યગુણેહિ-સૌમ્ય ગુણવડે.

તં-તે (અન્નિતનાથ અથવા
શાન્તિનાથ) ને.

તેઅગુણેહિ-તેજ ગુણવડે.

રૂવગુણેહિ-રૂપ ગુણવડે.

સારગુણેહિ-સૈયં ગુણવડે.

શરણિવરવં-મેરૂ પર્વત.

પવતયં-પ્રવર્તક.

ધીરજલુ-બુદ્ધિવાન પુરુષો વડે.

શુઅમિયઅં-સ્તુતિ કરાયેલ અને
પૂજાયેલ.

સંતિસુહુ-મોક્ષસુખના.

હિતિગરણપયઓ-મન, વચન અને
કાયાએ સાવધાન છતો.

શરણું-શરણે.

વિણુઓજય-વિનયવડે નમેલા.

રિસિગણસંથુઅં-ઋષિઓના સમુ-

પાવડ-પામે-પહોચે.

નવસરયસસી-નવીન શરદ ઋતુને
અંદર.

નવસરયરવી-નવીનશરદઋતુનોસૂર્ય.

તિઅસગણુવડ-દેવસમુદાયના સ્વામી
(ઈંદ્ર).

તિથ્યવર-શ્રેષ્ઠ તીર્થના.

તમરયરહિયં-અસાન અને કમ
રજથી રહિત.

ચુઅકલિકલુસં-ગયા છે વેર અને
મલિનતા જેનાં એવા.

સંતિં-શાન્તિનાથને.

મહામુણિં-મહાગાનીને.

ઉવણુમે-ગઈ છું,

સિરરઘઅંજલિ-મસ્તકને વિષે જોડી
છે અંજળી જોણે એવા.

નિવર્તન. સંયમના ૧૭ પ્રકાર બીજી રીતે પણ છે તે આ પ્રમાણે—૧
પૃથ્વીકાય સંયમ, ૨ અપ્કાય સંયમ, ૩ તેડકાય સંયમ, ૪ વાઉકાય સંયમ
૫ વનસ્પતિકાય સંયમ, ૬ જોષ્ઠદ્રિય સંયમ, ૭ તે ઈંદ્રિય સંયમ ૮ ચૈરિંદ્રિય
સંયમ, ૯ પંચેદ્રિય સંયમ, ૧૦ પ્રેક્ષ્ય (જોવું) સંયમ, ૧૧ ઉપેક્ષ્ય (ઉપેક્ષા
કરવી) સંયમ, ૧૨ પ્રમાજન સંયમ, ૧૩ અપહૃત્ય (પરઠાવવું) સંયમ,
૧૪ મન સંયમ, ૧૫ વચન સંયમ, ૧૬ કાય સંયમ અને ૧૭ અજીવ
(ઉપકરણ) સંયમ.

દાયવડે રૂંડે પ્રકારે સ્તુતિ
કરાયેલા.

ધણુવધ-કુખેર (અને)

થુમ્મમહિઅમ્મિઅમ્મ-સ્તવાયેલા,

નમન કરાયેલા અને પૂજાયેલા.

સરયદિવાયર-શરદન્નકતુના સૂર્ય કરતાં.

સરપલ્લ-શોભનિક કાંતિવાળા.

ગાયણુંગાણુ-આકાશને વિષે.

ચારણુવદિઅમ્-ચારણુ મુનિઓ વડે
વંદાયેલા.

અસુરંગરુલ-અસુરકુમાર અને

સુવણુકુમાર વગેરે ભવનવાસી
દેવોવડે.

નમસિઅમ્-નમસ્કાર કરાયેલા.

સંથુઅમ્-સ્તુતિ કરાયેલા.

અમણુસંઘ-અમણુ સંઘવડે.

અભય-ભયરહિત.

અરય-અનાસક્ત.

અઞ્ઞિય-નહિ છતાયેલા.

પદ્યઓ-આદરવડે.

અનિજઅય-ખીલતક છંદ.

લલિઅય-લલિતક છંદ.

વિજ્ઞુવિજ્ઞિય-વિજ્ઞુતરિલસિત છંદ.

થિમિઅમ્-નિશ્ચળ.

વિણુહાહિવ-દેવોના અધિપતિ (ઈન્દ્ર).

નરવધ-ચક્રવર્તી વડે.

ખાહુસો-લણીવાર.

અધરુગાય-તત્કાળ ઉગેલ.

સમદિઅમ્-અત્યંત અધિક.

તવસા-તપવડે.

વિચરણુસમુધઅ-વિચરવાવડે એકબી.
ચયેલ.

સિરસા-મસ્તક વડે.

પરિવંદિઅમ્-સમસ્ત પ્રકારે વંદાયેલા

કિન્નરોરગ-કિન્નર અને મહોરગ વગેરે
વ્યંતર દેવોવડે.

દેવકોડિસય-સેંકડો કાટિ વૈમાનિક
દેવવડે.

પરિવંદિઅમ્-સમસ્ત પ્રકારે વંદાયેલા.

અણુહ-પાપરહિત.

અરુય-રોગરહિત.

અઞ્ઞિઅમ્-અઞ્જિતનાથને.

પણુમે-હું નમું છું.

કિસલયમાલા-કિસલયમાલા છંદ.

સુમુહ-સમુખ છંદ.

શ્રી શાન્તિજ્ઞિન સ્તુતિ.

સૌમ્યગુણેહિ પાવઠ ન તં નવસ-

ચયસસી, તેજગુણેહિ પાવઠ ન તં નવસ-

ચયરવી ॥ રૂપગુણેહિ પાવઠ ન તં તિઅસ-

ગણુવઠ, સારગુણેહિ પાવઠ ન તં ધરણિ-

ધરવઠ ॥ ૧૭ ॥ ખિજિજઅયં ॥

અર્થ—સૌમ્ય ગુણુવડે નવીન શરદઋતુનો ચંદ્ર તે (અ-
જિતનાથ) ને પામી ન શકે, તેજ ગુણુવડે નવીન શરદઋતુનો
સૂર્ય તેને પહોંચે નહિ, રૂપ ગુણુવડે ઇંદ્ર તેને પહોંચે નહિ અને
સ્થૈર્ય ગુણુવડે મેરૂપર્વત તેને પહોંચે નહિ અર્થાત્ તેની સમાન
થઈ શકે નહિ. ૧૭

૧ ચંદ્ર, સૂર્ય, ઇંદ્ર અને મેરૂપર્વત પોતાના સૌમ્યતા, તેજ, રૂપ અને
સ્થૈર્ય ગુણુવડે કરીને ભગવંતના સૌમ્યતા આદિ ગુણની સમાનતા પ્રાપ્ત
કરી શકતા નથી એટલે કે ભગવંતના ગુણો અધિક્તર છે.

૨ પામઈ એવો પાઠ હોય ત્યાં પણ પ્રાપ્તિ ગત્યર્થક હોવાથી
એવોજ અર્થ થાય છે.

૩ અહીં તત્ શબ્દે પૂર્વોક્ત અજિતનાથ લીધા છે. પરંતુ દ્રવે પછી
કહેવાના શાન્તિનાથ લેવા એમ વક્તો કહે છે કેમકે ' અજિતનાથની સ્તુતિ
આવાજ ગુણુવડે પ્રથમ કરાઈ ગઈ છે તેમજ તત્ શબ્દનો અર્થ વક્ત્ર્ય-
માણુ પણ કરી શકાય છે.

૧તિત્થવરપવત્તયં તમરયરહિયં, ધીર-
જાણુથુઅચિયઅં ચુઅકલિકલુસં ॥ સંતિ-
સુહપ્પવત્તયં ૨તિગરાણુપયઅો, સંતિમહં મ-
હામુણિં સરાણુમુવાણુમે ॥૧૮॥ લલિઅયં.

અર્થ—ત્રેષ્ટ તીર્થ (ચતુર્વિધ સંઘ) ના પ્રવર્તક, અજ્ઞાન
અને કર્મ (પાંચેલા અને નવા બંધાતા) રજથી રહિત (અ-
થવા તમે અને રજોશુણ્થી રહિત), પંડિત પુરુષોવડે વાણીથી
સ્તુતિ કરાયેલ અને પૂજ્યાદિવડે પૂજાયેલ. ગયાં છે વૈર (કલહ)
અને મલીનતા જેનાં એવા, મોક્ષસુખના પ્રવર્તક અને મહાસાની
(સર્વજ્ઞ) શાન્તિનાથને, મન, વચન, કાયાએ કરી સાવધાન
યવિત્ર થયો છો છું શરણે બાઉં છું. ૧૮

શ્રી અજિતજિન સ્તુતિ.

વિણુઅોણુયસિરરઘઅં જલિરિસિગાણુ-
સંથુઅં ૩થિમિઅં, વિણુહાહિવધાણુવઠનિરવ-

૧ તિત્થયર એવો પાઠ પણ છે ત્યાં તીર્થતર એટલે પ્રકૃષ્ટ તીર્થ
એવો અર્થ થાય છે.

૨ શાંતિસુખપ્રવૃત્તઠં શાન્તિ સુખને માટે પ્રવર્તનાર (સંયમી) કે
પાલન કરનારા એવો પણ અર્થ થાય છે.

૩ મનના શુભ અશુભ વિકલ્પરહિત હોવાથી તરંગ વિનાના સમુદ્ર
એવો નિશ્ચલ.

૪ વિણુધ એટલે પંડિત-સારા કવિ તેના અધિપ એવો અર્થ પણ
થાય છે.

ઈથુઅમહિઅચિઅઅં બહુસો ॥ અઈરુગાય-
સરયદિવાયરસમહિઅસપ્પભં તવસા, ગ-
યાણુંગણુવિયરણુસમુઈઅચારણુવંદિઅંસિ-
રસા ॥ ૧૯ ॥ કિસલયમાલા ॥

અસુરગરુલપરિવંદિઅં, કિન્નરોરગન-
મંસિઅં ॥ દેવકોડિસયસંથુઅં, સમણુસં-
ઘપરિવંદિઅં ॥ ૨૦ ॥ સુમુહં ॥

અભયં^૨ આણુહં, અરયં અરુયં ॥
અજિઅં અજિઅં, પયઓ પાણુમે ॥ ૨૧ ॥
વિજ્ઞુવિલસિઅં (ત્રિભિર્વિશેષકમ્)

અર્થ—વિનયવડે નમેલા મસ્તકને વિષે જોડી છે અંજળી
જોણે એવા ઋષિ સમુદાયવડે રૂડે પ્રકારે સ્તુતિ કરાયેલા, નિશ્ચળ,
ઈદ્ર, કુબેર (ઉપલક્ષણથી ચારે લોકપાલ) અને અકવર્તિ આદિ

૧ જ્ઞાન-યથી પણ એક કોડ દેવતા ભગવંતની સેવામાં હોય છે.

૨ પાંશયતિ—મક્ષિતર્યાત તત્ પાપં આત્માને મહિન કરે ત પાપ

૩ અરજ્યં કર્મ-રજરહિત એવો અર્થ પણ થાય છે.

વડે ઘણીવાર વચનવડે સ્તુતિ કરાયેલા, પ્રણામાદિવડે નમન કરાયેલા અને પૂજાદિવડે પૂજાયેલા, તથાવડે તત્કાળ ઉદય પામેલા શરદઋતુના સૂર્ય કરતાં અત્યંત અધિક શોભનિક ક્રાંતિવાળા, આકાશને વિષે વિચરવાવડે એકઠા થયેલા ચારણ મુનિઓ (જન્માચારણ અને વિદ્યાચારણ^૧) વડે મસ્તકવડે વંદાયેલા, અસુરકુમાર; સુવર્ણકુમાર વગેરે ભવનવાસી દેવોવડે સમસ્ત પ્રકારે વંદાયેલા, ઊંચર અને મહોરગ વગેરે અન્તર દેવોવડે નમસ્કાર કરાયેલા, સેંકડો કોટી વૈમાનિક દેવવડે સ્તુતિ કરાયેલા, શ્રમણસંઘ (અથવા સાધુ સમુદાય) વડે સમસ્ત પ્રકારે વંદાયેલા; ભયરહિત પાપરહિત આસક્તિ (વિષયવાસના) રહિત, રોગરહિત અને અન્નિત (બાહ્ય અને અભ્યંતર શત્રુવડે) એવા અન્નિતનાથને આદરવડે હું પ્રણામ કરું છું. ૧૬-૨૦-૨૧

શબ્દાર્થ.

આગયા-આવેલા.	વરવિમાણ-શ્રેષ્ઠ વિમાન,
દિવ્યકણ્ઠુગ-મનોહર સુવર્ણમય.	રહતુરય-રથ અને અશ્વના.
પહુરસએર્લિ-સપ્તહતા સેંકડોવડે હુલિઅ-શીઘ્ર.	
કરી.	સસંભમોઅરણુ-ઉતાવળે આકાશમાં
ખુભિઅસુલિઅ-શુભિતચિત્તવાળા	ઉતરવાવડે.
જતે ડાલતા.	અસકુંડલ-અંચળ કુંડલ,
અંગયતિરોડ-આણુમંથ અને મુકુટ.	સોહંતમઉલિમાલા-શોભની જે.
જ-જે ભગવંતને.	મસ્તકની માળા જેમની એવા.

૧ ચારણમુનિ મુખ્ય બે પ્રકારના છે—જન્માચારણ અને વિદ્યાચારણ એ સિવાય બીજા પણ અનેક પ્રકારના ચારણમુનિઓ જ્યોતિરશ્મી ચારણ વગેરે શ્રી પ્રવચનસારોદ્ધારાદિમાં બતાવેલા છે.

સુરસંઘા-દેવસમુદાયો.

વેરવિઉતા-વૈરરહિત.

આયરભૂસિય-આદરવડે શોભિત.

મુદુસુવિમિહય-અતિશય વિસ્મિત

થયેલ છે.

ઉત્તમકંચણુરયણુ-ત્રેણુ સુવણુ

અને રત્નવડે.

ભાસુરિઅંગા-શોભાયમાન છે

અંગો જેમના એવા.

પંજલિપેસિય-અંજળીવડે કર્યો છે

સીસપણામા-મસ્તકવડે પ્રણામ

જેણે એવા.

તો-તે પછી.

પુણો-ફરીથી.

પણુમિડીણુ-પ્રણામ કરીને.

પમુર્ધઆ-આનંદિત થયેલા.

ગયા-જતા હવા.

મહામુણિ-મહામુનિઓ છે શિષ્ય

જેમના એવા.

રાગદોષ-રાગ, દ્વેષ,

દેવદાણુવ-દેવ, દાનવ (અને)

નરિંદવંદિઅ-રાગ્યોવડે વંદાએલા

ઉત્તમ-ઉત્તમ.

નમે-નમસ્કાર કરે છું.

સાસુરસંઘા-અસુરના સમુદાયે સહિત

ભક્તિસુજીતા-ભક્તિવડે સહિત.

સંભમપિંડિઅ-ઉતાવળે એકત્ર થયેલા

સવ્વખલોઘા-સર્વ જાતના સંન્યના

સમૂહ જેમના એવા

પરુવિય-વિશેષ રૂપ યુક્ત કરેલા.

ભાસુરભૂસણુ-દેદીપ્યમાન આલુષણુવડે

ગાયસમોણુય-શરીરવડે નમેલા,

ભક્તિવસાગય-ભક્તિને લીધે આવેલા

(અને)

વાંદિડીણુ-વાંદીને.

થોડીણુ-સ્તુતિ કરીને.

તિગુણમેવ-ત્રણુ વખતજ.

પયાહિણુ-પ્રદક્ષિણા કરીને

સુસુરા-સુર અને અસુરો.

સભવણાઈ-પોતાના ભવનો પ્રત્યે.

તં-તે

અહુપિ-હું પણ

પંજલો-અંજળી કરીછે જેણે એવો.

ભયમોહવનિજય-ભય અને મોહથી

રહિત.

સંતિ-શાંતિનાથને.

મહાતવ-વિશાળ તપવાળા.

રયણુમાલા-રત્નમાલા છંદ

ખિત્તય-ક્ષિપ્તક છંદ

શ્રી શાંતિજિન સ્તુતિ.

આગયા વરવિમાણુદિવ્વકણુગ-રહતુ-
રયપહકરસએહિ હુલિચં ॥ સસંભમોઅ-
રણુખુભિઅહુલિચયલકુંડલંગયતિરીડસોહં
તમઉલિમાલા ॥ ૨૨ ॥ વેદૃઓ.

જં સુરસંઘા સાસુરસંઘા વેરવિઉત્તા
ભત્તિસુજુત્તા, આયરભૂસિય-સંભમપિંડિઅ
સુહુસુવિમિહય-સવ્વખલોઘા ॥ ઉત્તમકંચ-
ણુરયાણુપરૂવિયભાસુરભૂસાણુભાસુરિઅંગા,
ગાયસમોણુયભત્તિવસાગયપંજલિપેસિયસી
સપણુમા ॥ ૨૩ ॥ રયાણુમાલા ॥

વંદિઊણુ થોઊણુ તો જિણું, તિણુણુ-
મેવ ય પુણો પંયાહિણું ॥ પાણુમિઊણુ ય

૧ પ્રદક્ષિણા કરાયેલ છે જેને-પ્રદક્ષિણા કરાયેલા એવા ભગવંતે એ
પ્રકારે ભગવંતનું નિરૂપણુ લેવાથી અર્થ થાય છે, અહીં કૃત્વા અધ્યાહાર છે.

જિણું સુરાસુરા, પમુઈઆ સભવણાઈં તે
ગયા ॥ ૨૪ ॥ ખિત્તયં ॥

તં મહામુણિમહંપિ પંજલી, રાગદો-
સભયમોહવજિજયં ॥ દેવદાણુવનરિદવંદિ-
અં, સંતિમુત્તમં મહાતવં નમે ॥ ૨૫ ॥
ખિત્તયં ॥

અર્થ—શ્રેષ્ઠ વિમાન, મનોહર સુવર્ણમય રથ અને અશ્વના
સેંકડો સમૂહવડે કરી શીઘ્ર આવેલા, ઉતાવળે આકાશથી ઉતર-
વાવડે ક્ષુભિત ચિત્તવાળા છતે ડાલતા અંચળ કુંડળ ખાનુખંજ
અને મુકુટ તથા શોભિતી છે મસ્તકની માળા જેમની એવા; વ-
ળી અસુરના સમૂહ કરી સહિત, વૈરરહિત, લક્ષિતએ કરી સહિત
(અર્થવા મક્તિસુયુક્તા લક્ષિતને વિષે સારી રીતે પ્રેરાયેલા) આ-
દરવડે શોભિત—ઉતાવળે એકંત્ર થયેલ અને અતિશય વિસ્મિત
થયેલા છે સર્વ જાતના કટક (સૈન્ય) સમૂહ જેમના એવા, શ્રેષ્ઠ
સુવર્ણ—અને રત્નવડે વિશેષ રૂપયુક્ત કરેલા દેહીપ્યમાન આભૂષ-
ણોવડે શોભાયમાન છે અંગો જેમના એવા, શરીરવડે નમેલા લ-
ક્ષિતને લીધે આવેલા અને અંજળીવડે કર્યો છે મસ્તકવડે પ્રણામ
જેણે એવા દેવ સમુદાયો જે લગવંતને; પાંદીને (નમન કરીને)
અને તેવાર પછી વાણીવડે જિનની સ્તુતિ કરીને વળી ફરીથી
ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરીને અને જિનને પ્રણામ કરીને દેવદાનવ

આનંદિત થયા થકા ત્યાથી પોતાના ભવન પ્રત્યે પાછા ગયા;
 સહામુનિઓ છે શિષ્ય જેમના એવાં, રાગ, દ્વેષ, ભય, અને મો-
 હથી રહિત, દેવદાનવ અને રાક્ષસોવડે વંદાયેલા, શ્રેષ્ઠ અને વિ-
 શાળ તપવાળા એવા તે શાન્તિનાથને; અંજળી દરી છે નેલે,
 એવો હું નમસ્કાર કરું છું. ૨૨-૨૩-૨૪-૨૫

શબ્દાર્થ

અંબરંતર-આકાશના અંતરાલે. વિચારણિઆહિ-વિચરનારી.
 સ્પલિઆહિ-સપાહુ-મનોહરદ સીનીપેઠે ગામિણિઆહિ-ગમન કરનારી;
 પીણસોણિયણુ-પુષ્ટ દટી તટ અને સાલિણિઆહિ-શોભિતી.
 સ્તનવડે. સદ્ગુણકમલદલ-ખીલેલા કમળના પાંદળ
 લોચણિઆહિ-નેત્રવાળી. જેવા.
 પીણનિરંતર-મેઘ અને ગાદ થણભર-સ્તનના ભારવડે.
 (અંતરરહિત.) વિણુમિત્ય-વિશેષે નમેલા છે.
 ગાયલઆહિ-ગાય જેનાં એવી મણિકંથણુ-મણિ અને સુવર્ણની.
 પસિદિલ-વિશેષે શિથિલ મેહલસોહિઅ-મેખલા વડે શોભાય-
 એણિનહાહિ-દટીપ્રદેશ જેનોએવી માન છે.
 વર્ષાળંગિણીનેડર-એટ પુષ્કરોઓ, સતિસયવસય-સુંદર તિલક અને
 ઝંઝર કંકણવડે.
 વિભૂમણિઆહિ-વિશેષે શોભિત રમકર-પ્રતિ કરનાર.
 જેવો. ચંદરમણોહર-ચંદર જનના મનને
 સુંદરદંસણિઆહિ-સુંદર બેદશન દરખ કરનાર (અને)
 જેવું જેવો. દેવસુંદરીહિ-દેવાનન ઓ વડે.
 વાપવંદિઆહિ-દિગ્ગેતારમુદવાળી વંદિઆ-વંદાયેલા.

જરસ-જે-ભગવંતના.

તે-તે જે.

સુવિક્રમા-રૂડી ગતિવાળા.

કમા-ચરણો.

અપ્પણ-પોતાના.

નિડાસએહિ-લલાટવડે.

મંડણોહણુ-આલુપણની રચનાના

પગારએહિ-પ્રકારવડે.

કેહિ-કેવા (પ્રકારો) વડે.

અવંગતિસય-અર્પાંગ, તિલક.

પતલેહનામએહિ-પતલેખ નામના

ચિહ્નએહિ દેદીપ્યમાન.

મંગય-મળ્યા છે

અંગયાહિ-અંગો જેનાં એવી.

ભાતિસન્નિવિહુ-અક્રિતવડે વ્યાપ્ત

વંદણુ-વંદન કરવાને

આગયાહિ-આવેલી.

હુંતિ-છે.

તં-તેને

અહું-હું.

નિચુચં-નિનચંદ્રને.

અનિઅ-અનિતનાથને.

નિઅમોહ-જાતો છે મોહ જેણે

ધ્રુય-ટાળ્યા છે.

એવા.

સવ્વહિસં-સર્વદુઃખો જેણે એવા.

પથઓ-આદરવડે

પણમામિ-પ્રણામ કરું છું.

દીવયં-દીપકછંદ

ચિત્તખરા-ચિત્રાક્ષરા છંદ

શ્રી અનિતનિન સ્તુતિ.

અંખરંતરવિઆરણિઆહિં, લલિઅહં-
સવહુગામિણિઆહિં ॥ પીણુસોણિથણુસા-
લિણિઆહિં, સકલકમલદલલોઅણિઆહિં
॥ ૨૬ ॥ દીવયં ॥

પ્રીણ^૧ નિરંતરથાણભરવિણમિચ્છા^૩ ગાયત્ર-
આહિં, મણિકંચણપસિદ્ધિમેહલસોહિચ-
સોણિતડાહિં ॥ વરખિંખિણિનેઉરસતિલય
વલયવિભૂસણિઆહિં, રઘકરચઉરમંણોહર-
સુંદરદંસણિઆહિં ॥ ૨૭ ॥ ચિત્તજખરા ॥

દેવસુંદરીહિં પાયવંદિઆહિં વંદિઆય
જસ તે સુવિક્રમા કમા, અપ્યણો નિડા-
લએહિં મંડણોડુંણપગારએહિં કેહિં કેહિં
વી ॥ અવંગતિલયપત્તલેહનામ એહિં ચિલ્લ-
એહિં સંગયંગયાહિં, ભત્તિસન્નિવિકૃવંદ-
ણાગયાહિં હુંતિ તે વંદિઆ પુણો પુણો ॥ ૨૮ ॥
મારાયઓ ॥

૧ પ્રીણ પ્રામીગતને પ્રુણી કહે એવા.

૨ વ્યવમાન (આતર) રહિત.

૩ નાણુક અને એમણ કરીર દેવાથી નમી ગયેલા

૪ મનોધિર મનને અન્વય ગમનનો નિષેધ કરતાથી મનને અટકા-

નાર એવો પણ વ્યવર્ત થાય છે.

તમહં જિણુચંદં, અજિઅં જિઅમો-
હં ॥ ધુયસવ્વકિલેસં, પયઓ પણમામિ ॥
૨૯ ॥ નંદિઅયં (ચતુર્ભિઃ કલાપકં)

અર્થ—આકાશના અંતરાલે વિચરનારી મનોહર હંસીની
થેઠે ગમન કરનારી, પુષ્ટ કટી પ્રદેશ અને સ્તનવડે શોભાયમાન;
સંપૂર્ણ (ખીલેલાં) કમળના પત્ર જેવાં લોચન (નેત્ર) વાળી;
મ્હોટા અને ગાઠ સ્તનના ભાર વડે વિશેષ નમેલાં છે ગાત્ર
(શરીર) જેનાં એવી; મણિ અને સુવર્ણની બનાવેલ વિશેષ
શિથિલ (ઢીલી) મેખલા (કદોરો) વડે શોભાયમાન છે કટી
પ્રદેશ જેનો એવી, શ્રેષ્ઠ ધુધરીઓ, ઝાંઝર, સુંદર તિલક અને કં-
કણ (વલય) વડે વિશેષ સુશોભિત એવી; પ્રીતિ કરનાર ચતુર-
જનના મનને હરણ કરનાર અને સુંદર છે દર્શન (દેખાવ-રૂપ)
જેનું એવી; અલંકારો અથવા શરીરના કિરણોનો સમૂહ છે જેને
એવી, આભુષણની રચનાના પ્રકારોવડે; તે વળી કેવા કેવા પ્રકાર-
રોવડે? દેહીયમાન અપાંગ (નેત્રને વિષે અંજનની રચના),
તિલક અને પત્રલેખ (કસ્તુરી વગેરેની કપોળ સ્થળ ઉપર કરે-
લી પત્રલેખા) નામ છે જેનાં એવાં મળેલા છે અંગો જેનાં એવી,
ભક્તિવડે વ્યાપ્ત એવું વંદન કરવાને આવેલી એવી દેવાંગનાઓ
વડે, પોતાના લલાટે કરીને જે ભગવંતનાં રૂઢી ગતિ (ચાલ)
વાળા (અથવા રૂઢા પરાક્રમવાળા) તે બે ચરણો વંદાયેલા છે
અને વળી તે ફરીથી વંદાયેલા છે; એવા તે જીત્યો છે મોહ
(મોહનીય કર્મ) જેણે એવા અને ટાળ્યા છે સર્વ પ્રકારનાં

હુઃઓ અને કપાય જોણે એવા અજિતતાય જિનચંદ્રને આદરસ-
હિત હું નમસ્કાર ઠરું છું ૨૬-૨૭-૨૮-૨૯

રાખદાર્થ.

શુભ-શુભિ કરાએલા (અને)	વંદિઅયસ્સા-વંદન કરાયેલા.
રિસિગણુ-ઋષિસમુદાય (અને)	દેવગણુદિ-દેવસમુદાય.
સો-તે પત્ની.	દેવવહુદિ-દેવીઓવડે.
પ્રયઓ-સાવધાનપણે.	પણ્ણમિઅસ્સા-પ્રણામ કરાયેલા.
જરેરા-ગોણ આપવાને શક્તિવાન	જયુત્તમ-જગતને વિષે ઉત્તમ.
સારણુઅસ્સા-શાસન છે જેનું એવા ભત્તિવસાગય-ભક્તિના વશે આવ-	
ધિંદિઅયાદિ-એકત્ર થયેલા.	વાથી.
દેવવરચરસા-નર્તકવાદક શ્રેષ્ઠ દેવ બહુઆદિ-ગદ્.	
અને નૃત્ય કુશળ દેવાળનાઓ	મુરવર-દેવોની સાથે શ્રષ્ઠ
વડે યુક્ત.	રમ્યુત્તુ-ક્રિડારૂપ યુક્તને વિષે,
પંદિઅયાદિ-પંડિતા-ડાહી.	વંસસદ-વેણુધ્વનિ,
તતિતાલભેલિએ-વીણા અને	તિઉખઅર-ત્રિપુખર નામના વાજિંતના
પટપટિ મળે છે.	અમિરામ-મનોહર.
સદ્મીસએકએ-શબ્દવડે મિશ્રિત	મુદ્રસમાજુણે-સાંભળવાનું સમાન પદ્ધ
કર્તે છે.	કર્તે છે.
સુદ-શુદ ઉચ્ચારવાળું	સગજગીય-આધિક ગાયવાણા ગીત
પાયજલ-પગને વિષે જળના આ-	વડે સહિત
શરવાળો	ધંદિઅયાદિ-ધુપરીઓ વડે ઉપસક્તિ
વલયમેદલા-મલિયા કદેરો	છતે.
હલાવનેદર-દવાય અને જાંઝરના	અભિરામસદ-મનોહર શબ્દવડે.
મીસએકએ-મિશ્રિત કર્યે છે.	દેવનદિઅયાદિ-દેવનર્તકીઓવડે.
હાવમાર્વાવજમ-હાવ, જાવ અને પ્યારાએદિ-પ્રકારવાળા.	

વિલાસના.

અંગહારએહિં-અંગનાવિક્ષેપેકરીને
જરસ-જે (ભગવાન) નાં

તિલોયસંવસત્ત-ત્રણુ ભુવનના સર્વ
પ્રાણીઓને.

સંવપાવદોસ-સર્વ પાપ અને દોષ
જેનાં એવા.

છતયામરપડાગ-છત્ર, ચામર, પતાકા,
ઝવર-ઐષ ધ્વજ,

મગરતુરય-મગર, અશ્વ (અને)
દીવસમુદ્ધમંદર-દીપ, સમુદ્ર, મેર
પર્વત (અને)

દિસાગયસોહિયા-દિગ્ગજવડે સુ-
શોભિત

ચક્કવરંકિયા-ચક્કવડેઐષરીતેચિન્હિત
સમપધકા-સરખી ભૂમિનેવિષેરહેલા

ગુણેહિં-ગુણોવડે,
પસારાસકા-નિર્મળતાવડે ઐષ

પુકા-પુષ્ટ.

ધકા-પૂજિત.

જીકા-સેવાયેલા.

ધ્રુયસંવપાવયા-ટાળ્યા છે સર્વ
પાપ જેણે એવા.

સંથુઆ-સ્તુતિ કરાયેલા,

પાયયા-પૂજ્ય.

સિવસુહાણુ-મોક્ષસુખના.

નચિચીણુ-નૃત્ય કરીને.

વંદિઆ-વંદાયેલા છે.

તય-તે (શાન્તિનાથ)

સંતિકારય-શાન્તિના કરનારા.

પસંત-વિશેષે શાન્ત થયા છે.

એસ-આ.

અહં-હું.

જૂઅજવમંડિઆ-યૂપ અને જવ-
વડે સુશોભિત.

સિરિવચ્છમુલંછણા-શ્રીવત્સ એવા
શોભાયમાન છે લંછનો જેને
એવા.

સત્થિઅ વસહ-સ્વસ્તિક, વૃષભ,
સીહરહ-સિંહ, રથ (અને)

સહાવલદુઠા-સ્વભાવેકરીનેશોભાયમાન
અદોસદુકા-દોષવડે અદુષ્ટ.

જિટ્ટા-જ્યેષ્ઠ-મોટા.

તવેણુ-તપવડે.

સિરીહિં-લક્ષ્મીદેવીવડે.

રિસોહિં-મુનિઓવડે.

તવેણુ-તપવડે

સંવલોઅ-સર્વ લોકના.

હિઅમૂલપાવયા-હિતના મૂળને
પ્રાપ્ત કરાવનાર.

હું-તુ-થાઓ !

દાયયા-આપનારા.

ભાસુર્ય-ભાસુરક ઇંદ
અપરાંતિકા-અપરાંતિકા ઇંદ.

વાણુવાસિયા-વાનવાસકા ઇંદ.

શ્રી શાંતિજિન સ્તુતિ,

યુઅવંદિઅયસ્સા રિસિગણુદેવગણેહિં,
તો દેવવહુહિં પયઓ^૧પણુમિઅસ્સા , ^૨જ-
સ્સજગુત્તમસાક્ષણુઅસ્સા, ભત્તિવસાગય-
પિંડિઅયાહિં ॥ દેવવરચ્છરસા બહુઆહિં,
^૩સુરવરરઘુણુપંડિઅયાહિં ॥ ૩ ॥ ભાસુર્ય

વંસસદ્દતંતિતાલમેલિઅયે ^૪તિઉખખરા-

૧ નમંસિયસ્સા (નમંસિયતકસ્ય) ઇતિ પાઠાન્તરં. ભગવંત સમીપે પ્રથમ ગણુધર નમસ્કાર કરે, પછી દેવતા અને પછી દેવીઓ નમ-
સ્કાર કરે, તે ક્રમ અહીં દર્શાવ્યો છે.

૨ જસૂચ્ઝ મોક્ષણે જસૂ પાણુ મોક્ષ કરાવવાના અર્થમાં છે તેથી
જસૂચ્ઝ મોક્ષ મોક્ષ પ્રાપ્ત કરાવવાને કક્કિતવાન.

૩ ક્ષેટ્ર દેવાને પ્રીતિ જે થકી થાય એવા (સંગીતકૃષ્ણગતા વગેરે)
સુદેવને વિશે પંડિતા-વિદ્વંસો એવી દેવનર્તકી એવો અર્થ પણ થાય છે.

૪ ક્ષેટ્ર મુખવાળા અને જે મુખવાળા વાજિંત્ર મળીને વળુ મુખ-
વાળું વાજિંત્ર તે ત્રિપુન્દર.

ભિરામસદ્મીસચ્ચે, કચ્ચે ચ, સુધસમાણુણે
 ચ સુંદ્રસંજ્જગીયપાયજલધંટિઆહિં, વ-
 લયમેહલાકલાવનેઉરાભિરામસદ્મીસચ્ચે કચ્ચે
 ચ ॥ દેવંનદિઆહિં હાવભાવવિજ્ઞસમચ્ચ-
 ગારચ્ચેહિં નચ્ચિગણુ અંગહારચ્ચેહિં વંદિઆ-
 ચ જસસ તે ^{૧૦}સુવિક્રમા કમા, તયં તિલોચ-
 સંવસત્તસંતિકારયં પસંતસંવપાવદોસમે-

૨ અનુનાસિકાદિ દોષરહિત શુદ્ધ ઉચ્ચારવાળું.

૩. પદ્મજ, મયૂર, કેકા, શંખ આદિના જ્ઞદો વડે (સદ્) સાફ
 અથવા સદ્ય તત્કાળ ગાયેલું. એવો અર્થ થાય છે.

૪ નૃત્યકળામાં કુશળ એવી દેવાંગનાઓ.

૫ મુખની એષ્ટાદિ બહુ કામવિકારવાળો અભિપ્રાય.

૬ ચિત્તમાં રહેલ અદ્ય કામવિકારનો અભિપ્રાય.

૭ વાણી, વસ્ત્ર અને ભૂષણ વગેરેનું ભ્રમથી સ્થાન બદલાવું અથવા વિલાસ.

૮ નેત્ર મુખ વગેરેના વિકારી ફેરફાર.

૯ હાથ આંગળી પ્રમુખ અંગના લટકા-અભિનય વડે.

૧૦ શોભિતો પંડિત જતોનો આચાર જેના સમીપે છે એવા, એવો
 અર્થ પણ થાય છે.

સહં નમામિ સંતિમુત્તમં ત્રિણં ॥૩૧॥
નારાયણો ॥

અર્થ—ઋષિ સમુદાય અને દેવ સમુદાયવડે સ્તુતિ કરાયેલા અને વંદન કરાયેલા, તે પછી દેવીઓવડે સાવધાનપણે પ્રણામ કરાયેલા, અને મોક્ષ આપવાને શક્તિમાન હોવાથી જગતને વિષે ઉત્તમ છે શાસન (આજ્ઞા) જેનું એવા જે ભગવંત તેનાં રૂડા ચરાક્રમવાળા તે બે ચરણક્રમણો, ભક્તિનાવશે આવવાથી એકત્ર થયેલી, ઘણા નર્તકવાદક શ્રેષ્ઠ દેવ અને નૃત્યકુશળ દેવાંગનાઓવડે સુકૃત તથા દેવોની સાથે રતિકોડારૂપ શુષ્ણને વિષે પંડિતા (ડાંહી) એવી દેવનર્તકીઓવડે વેણુધ્વનિ (વાંસળીનો નાદ) વીણા અને ચપટી પટહાદિ તાળ (અથવા ડાંસી, કરતાલ વગેરેના તાળ) મેળ્યે છતે, ત્રિપુન્કરનામા વાજિંત્રના મનોહર શબ્દવડે મિશ્રિત કર્યે છતે, સાંભળવાનું સમાનપણું કર્યે છતે (સર્વ શબ્દ સાંભળવામાં કાનનું સાવધાનપણું—એકાગ્રતા), શુદ્ધ તથા અધિક શુષ્ણવાળા ગીતવડે સહિત એવી પગને વિષે બાળના આકારવાળી ધુધરીઓવડે ઉપલક્ષિત છતે, વલય (બલીયાં) કદોરો કલાપ (એક બાતનું આભરણ) અને ઝંઝરના મનોહર શબ્દવડે મિશ્રિત કર્યે છતે, હાવબાવ અને વિલાસના પ્રકારવાળા અંગના વિક્ષેપે કરીને નૃત્ય કરીને વંદાયેલા છે જે, તે ત્રણ ભુવનના સર્વ પ્રાણીઓને શાન્તિના કરનાર (અથવા મોક્ષને આપનાર) અને વિશેષે શાન્ત તમાં છે સર્વ પાપ (અશુભકર્મ) તથા દોષ (રાગ, દ્વેષ, મોહ વગેરે) જેનાં (અથવા જેથી) એવા ઉત્તમ શાન્તિનાથ જિનને આ પ્રત્યક્ષ એવો હું નમસ્કાર કરું છું. ૩૦-૩૧

શ્રી અજિતનાથ અને શાંતિજિન સ્તુતિ.

છત્તયામરપડાગર્ભૂઅજવમંડિયા, ^૩ઝ-
યવરમગરતુરયસિરિવચ્છસુલંચ્છણા । દીવૈ-
સમુદમંદરદિસાગયસોહિયા, સત્થિઅવસહ-
સીહરહચક્કવરંકિયા ॥૩૨॥ લલિઅયં ॥

સહાવલઠ્ઠા^૧સમપ્પઠ્ઠા, અદોસદ્ધુઠ્ઠા^૨ગુ-
ણેહિ^૩જિઠ્ઠા ॥ ^૪પસાયસિઠ્ઠા તવેણ પુઠ્ઠા,

૧ નાની જ્વળ. ૨ યસ સ્તંભ. ૩ સિંહાદિના ચિત્રવાળો મોટો જ્વળ.

૪. ઉત્તમ પુરૂષના વક્ષસ્થળ (જાતી) માં આ લક્ષણ હોય છે. કોઈને
યગર્મા પણ હોવાનો સંભવ છે.

૫ જંજૂદ્વીપ વગેરે દ્વીપ અને લવણસમુદ્ર વગેરે સમુદ્ર જાણવા.

૬ મંદિર એવો પાઠ હોય ત્યાં “ પ્રાસાદ ” એવો અર્થ કરવો.

૭ મેરૂપર્વતની આસપાસ ચારે દિશાએ હસ્તિના આકારના કરીકૂટો
સદ્રશાળ વનમાં છે તે.

૮ અસમપ્રતિષ્ઠા: નિરુપમ છે. પ્રતિષ્ઠા (ખ્યાતિ) જેમની એવા.

૯ રતાશ્ચ તથા ક્રોમળતા આદિ અથવા જ્ઞાન, દક્ષીન, ચારિત્રાદિ ગુણો.

૧૦ પ્રસાતશિષ્ટા: એટલે ઉત્કૃષ્ટ સુખવાળા શ્રેષ્ઠ પુરુષો છે જેની
સમીપે એવા,

અવસ્થ-અવસ્થ.

સોઅવ્વો-સાભગતું. [દરનાર.

ઉવસમ્મનિવારણો-વિદ્ધ નિવારણ

પદ્મ-ભણે છે.

ઉભયો-બન્ને.

અનિચ્છસંતિથય-અનિચ્છાંતિ-

સ્તવ.

રોગા-રોગો.

વિ-પણ

જર્થ-જો

પરમપથ-મોક્ષપદ્ધતે.

કીર્તિ-કીર્તિને.

ભુવણે-તણુ ભુવનમાં

તેલુક-તણુ લોકોમાં.

ભિલ્લવયણે-જિતેશ્વરના વચનમાં.

કુલુક-કરો.

કલિકલુસાણુ-કલેશ અને મલીનતા

જેનાં એવા

પુણ્ણલવાણુ-પુનર્જન્મ જેનાં એવા

તે-તે

પમ્મમ્મ-વિશેષે જ્ઞાન્ત થાય છે

વર્ધ-વર્ધ છે.

સંપુણ્ણ-સંપૂર્ણ-પુર્ણિમાના.

કિન્નર-કીર્તન ક્યેં છે.

ભણિયવ્વો-ભણવું.

સવ્વેહિ-સર્વેએ.

એસ-એ (છે)

નિમ્મલુક-સાભણે છે.

કાલપિ-વખતે.

નહુ-નજ.

હુતિ-થાય.

પુવ્વુપ્પન્ના-પૂર્વે થયેલા.

નાસંતિ-નાશ પામે છે.

ધમ્મહુ-ધમ્મો છો.

અહુવા-અથવા.

મુવિત્થડ-સારીરીતે વિસ્તારપામેથી.

તા-તો.

ઉદ્ધરણે-ઉદ્ધાર કરનાર

આયર-આદર.

વવગય-નાશ પામ્યાં છે.

નિદંત-નિમૂળપણે.

રાગદોસાણુ-રાગદોષ જેનાં એવા.

નમોત્થુ-નમસ્કાર હો.

દેવાહિદેવાણુ-દેવાધિદેવને.

પુણ્ણુ-પુણ્ય

નમંસમાણુસ્સ-વંદન કરનારનાં.

મંદવપણુસ્સ-મંદતા જેવા મુખવાળા

અનિચ્છસંતિસ્સ-અનિચ્છતાય અને

શાન્તિનામનું.

એવં તવબલવિઉલં, થુઅં મએ અ-
 નિઅસંતિનિણુબુઅલં ॥ વવગયકમ્મરય-
 મલં, ગઈ ગયં સાસયંવિઉલં ॥૩૫॥ગાહા

અર્થ—એ પ્રકારે તપ સામર્થ્યવડે વિશાળ, ગયાં એ કર્મ
 રૂપ રજ અને મલ જેનાં એવું, શાસ્વતી અને વિસ્તીર્ણુ (વિ-
 પુલ્લ સુખવાળી) ગતિને પ્રાપ્ત થયેલું એવું અનિતનાથ અને
 શાન્તિનાથજિનનું યુગલ (જોડું) મેં સ્તવ્યું. ૩૫

તં બહુગુણુપ્પસાયં, મુખ્ખમસુહૈણુ પ-
 રમેણુ અવિસાયં ॥ નાસેઉ મે વિસાયં, કુ-
 ણુઉ અ પરિસાવિ અ પ્પસાયં ॥૩૬॥ગાહા.

અર્થ—જ્ઞાન દર્શનાદિક અનેક ગુણનો પ્રસાદ છે જેને એવું
 (અથવા ઘણા પ્રકારની નિર્મળતાવાળું), ઉત્કૃષ્ટ મોક્ષ સુખવડે
 વિષાદ (નિઃશ્ચિન્તા) રહિત તે યુગલ, મારા વિષાદ અથવા (વિસાત
 દુઃખ) ને નાશ કરો અને વગી સભા (આ સ્તવનને સાંભળ-
 નારી સભા) પણ મારા ઉપર અનુગ્રહ (કહેલ સ્તવનના ગુણનું
 ગ્રહણ અને દોષના ત્યાગરૂપ મહેરબાની) કરો. ૩૬

૧ વિમલં ઇતિ પાઠાતરં.

૨ અવિસાતં—ગયું છે સુખ જેનું તે વિસાત અને ન વિસાતં
 અવિસાતં સુખરહિત નહિ અર્થાત્ સુખવાળા એવો અર્થ પણ થાય છે.

અત્ય મંગલાચરણ

તં મોઝેઉ અ નંદિં, પાવેઉ અ નં-
દેસેણુમભિનંદિં ॥ પરિસાવિ અ સુહનંદિં,
નમ ય દિસઉ સંજમે નંદિં ॥૩૭॥ ગાહા.

અર્થ—તે યુગલ બાળ્યજનોને હર્ષ કરાવે અને સમૃદ્ધિ
પ્રાપ્ત કરાવે અને નંદિસેણુને જમસ્ત પ્રકારે આનંદ પ્રાપ્ત કરાવે
શ્રીતાજનાની સભાને પણ સુખ સમૃદ્ધિ આપે તથા મને સંયમને
વિષે આનંદ આપે ! ૩૭

પખિખય ચાઉમ્માસિઅ, 'સંવચ્છરિ-
એ અવસ્સ ભણિઅવ્વો' ॥ સોઅવ્વો સ-

૧ આ નંદિયેણુ મુનિ શ્રીષ્ટિકતા પુત્ર કે ખીજ કાઈ મહર્ષિ છે તેનો
ખરાખર નિષ્કૃય થતો નથી. કેટલાક વળા એમ કહે છે કે શ્રી શત્રુજયની
શુદ્ધિમાં અજિતનાથ અને શાન્તિનાથ વર્ષાઋતુમાં રહેલા હતા તે જગ્યાએ
અનુપમ સરોવરની સમીપે અજિતનાથનું ચૈત્ય હતું અને મહાદેવી દુર્ગની
પાસે શાન્તિનાથનું ચૈત્ય હતું ત્યાં તેમનાથજના મણ્વર નંદિયેણુજીએ
અજિતશાન્તિ સ્તવનની રચના કરી તેથી તે બન્ને ચૈત્યો પૂર્વાબિભુષ થયાં.
મૂળ અંચકારે અહીં સૂધી રચના કરી છે તેમાં ૩૭ ગાથા અને ૨૪૨૩
અક્ષરો આવે છે. બાકીની ગાથાઓ અન્યની કહેલી છે.

૧ સંવચ્છરં રાહજો અ દિઅહે ઈતિ પાતાન્તરમ.

૨ આ ગતવન જોહજ જણે બળવાનું કહ્યું છે તેનું કારણ એ કે
જો કાંઈ બળવાના બોલવાથી કાલાદલ થાય તેથી સર્વને ઉપયોગપૂર્વક
અંબજાત નંદિ તેથી એક સાથે બોલવાની પદ્ધતિ ઉચિત નથી.

વેહિં, ઉવસગ્ગનિવારણો એસો ॥૩૮॥

અર્થ—પૃથ્વીપ્રતિક્રમણને વિષે, ચૌમાસી પ્રતિક્રમણને વિષે અને સંવત્સરી પ્રતિક્રમણને વિષે (એક જણે આ સ્તોત્ર) અવશ્ય લાણવું અને સર્વ જનોએ સાંભળવું. એ સ્તવન વિધનનું નિવારણ કરનાર છે. ૮

જો પદઘ જો અ નિસુણ્ઘ, ઉભઓ
કાલંપિ અજિઅસંતિથયં । નહુ હુંતિ તસ્સ
રોગા, પુવ્વુપ્પન્ના વિ નાસંતિ ॥૩૯॥

અર્થ—અજિતશાંતિ સ્તવનને જે પુરુષ ખંને વખત પણ (ઉપલક્ષણથી સવાર, બપોર અને સાંજ) ભણે છે અને જે સાવધાનપણે સાંભળે છે તેને રોગો હોતા નથી. તેમજ પૂર્વ થયેલા (રોગો) પણ નાશ પામે છે.

જઘ ઈચ્છહ પરમપયં, અહવા કીત્તિં સુ-
વિત્થડં ભુવણે, તા તેલુકકુહ્ધરણે, જિણુવયણે
આયરં કુણ્ણહ* ॥૪૦॥

૧ કાસ, શ્વાસ, લગાંદર, કોઠ વગેરે રોગો અથવા સર્વ પ્રકારની પીડાઓ.

* આ ૪૦ ગાથા પ્રસિદ્ધ છે તે સર્વત્ર જોવાય છે, તે શિવાય બીજાં એ ગાથાઓ પણ જોવામા આવે છે; તે નીચે મુજબ...

અર્થ—જો તમે મોક્ષપદને વાંચતા હો અથવા ત્રણ ભુવ-
નમાં વિસ્તાર પામેલી કીર્તિ ધ્રુવતા હો તો ત્રણ લોકોનો ઉદ્ધાર
કરનારા જિનવચનને વિશે આદર કરો. ૪૦

આ અનિતશાંતિ સ્તોત્રમાં વપરાયેલા છઠ્ઠા પ્રાકૃત છંદઃશાસ્ત્રને
અનુસારે નીચે પ્રમાણે આપવામાં આવેલા છે.

છંદમાં—ગુરુ અને લઘુ અક્ષરોની ખાસ જરૂર પડે છે.

ગુરુ—દીર્ઘસ્વર કે તેની સાથેનો ક્રાંત પછી વ્યંજન, તથા અતુસ્વર,
વિસર્ગ કે જોડાયેલો અક્ષર જેની પછી આવેલો હોય, તેવા દ્વસ્વ
સ્વર કે તેની સાથેનો વ્યંજન—તે ગુરુ અક્ષર કહેવાય છે. [૬] ગુરુની
નિશાની છે. ગુરુની માત્રા એ છે.

લઘુ—દ્વસ્વસ્વર કે તેની સાથેનો વ્યંજન—તે લઘુ અક્ષર કહેવાય છે.

[૧] લઘુની નિશાની છે. લઘુની માત્રા એક છે.

પૂર્વાર્ધ—લોકોનો આગલો અર્ધભાગ પૂર્વાર્ધ કહેવાય.

ઉત્તરાર્ધ—લોકોનો પાછલો અર્ધભાગ ઉત્તરાર્ધ કહેવાય

પાદ—લોકોના એક ભાગને પાદ કહે છે.

ચતિ—લોકોમાં જે દેહો વિસામો લેવાનો હોય તેને ચતિ કહે છે.

ગણુ—લોકોમાં ત્રણ ત્રણ અક્ષરોનાં ગણુ હોય છે. ગુરુ અને લઘુ
અક્ષરોની મેળવણીથી ગણુ થાય છે.

આ-તા-રા-જ-સા-ન-સ-ય-આ મૂળે મોટે દરબું, નીચે
પ્રમાણે વાંચવાથી ગણોમાં અક્ષરોનું સ્વરૂપ સમજાશે.

માતાના	૬ ૬ ૬	મગળુ
તારાજ	૬ ૧	તગળુ
રાજના	૬ ૧ ૬	રગળુ

જક્ષાન	૬	જગણુ-
ક્ષાનસ	૬	જગણુ
ન સ ય		નગણુ
સયમા	૬	સગણુ
યમાતા	૬ ૬	યગણુ
લઘુ		
ગુરુ	૬	

પ્રકાશો—આ ગણો અક્ષરમેળછંદમાં વપરાય છે, કેમકે પણ એક અક્ષર લઈ તેની સાથે પછીના બે અક્ષરો વાચવાથી ત્રણ અક્ષરનો મળ્યું થશે. પહેલા અક્ષર સાથે ગણુ શબ્દ જોડવાથી તે ગણનું નામ થશે. તથા તે ગણુમાં ગુરુ તથા લઘુ કયા કયા લેવા? તે પણ સમજાશે.

તેમજ માત્રામેળછંદમાં ક-ચ-ટ-ત-પ નામના પાંચગણો વપરાય છે. તેમાં કગણુ બે માત્રાનો-ચગણુ ત્રણમાત્રાનો-ટગણુ ચાર માત્રાનો તગણુ પાંચ માત્રાનો-પગણુ છ માત્રાનો થાય છે. તેમજ લઘુ-ગુરુની મેળવણીથી તેનાં અનુક્રમે બે-ત્રણ-પાંચ-આઠ-અને તેર મેદ નીચે પ્રમાણે છે.

કગણુ-	ચગણુ-	ટગણુ-	તગણુ-	પગણુ-
૬	૬	૬ ૬	૬ ૬	૬ ૬ ૬
	૬	૬	૬ ૬	૬ ૬
<hr/> (૨)	<hr/>	૬	૬	૬ ૬
	(૩)	૬	૬ ૬	૬ ૬
			૬	૬
			૬	૬ ૬
		<hr/> (૫)	૬	૬ ૬
				૬
			<hr/> (૮)	૬ ૬
				૬

I ૬ II I

૬ II II

II II II

(૧૩)

ગાથા છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—સાત ટગણ (ચાર આત્રાવાળા) પછી એક ગુરૂ પ્રથમ અર્ધમાં આવે, ત્યાં વિષમ ટગણમાં જગણ (I ૬ I) ન હોય, છટ્ટો ટગણ મધ્યમાં કગણ (૬) વાળો હોય, બીજા અર્ધમાં તો પાંચ ટગણ પછી છટ્ટો લઘુ હોય, બાકીનું પહેલા અર્ધ પેઠે એટલે સાતમો ટગણ અને પછી ગુરૂ એ પ્રકારે ગાથા છંદ જાણવો.

શ્લોક છંદ:—પાંચમો અક્ષર સર્વત્ર (ચારે પાદમાં) લઘુ, બીજા અને ચોથા પાદમાં સાતમો અક્ષર લઘુ હોય. છટ્ટો અક્ષર વળી ગુરૂ જાણવો એ પ્રકારે પડિતો શ્લોક છંદ કહે છે.

માગધિકા છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—વિષમ (પહેલા ત્રીજા) પાદમાં બે ટગણ અને સમ (બીજા ચોથા) પાદમાં પગણ (છમાત્રા) અને ટગણ અને તે પછી સમ વિષમ અનેમાં લઘુ, કગણ; લઘુ, કગણ આવે તેને માગધિકા છંદ જાણવો.

આલિંગનક છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—આલિંગનક છંદને વિષે બે લઘુ અને એક ગુરૂ આવે એવા છ ટગણ સર્વ પદને વિષે આવે છે પણ એટલું વિશેષ છે કે પહેલું પદ ત્રીજાની સાથે અને બીજું પદ ચોથા સાથે યમકવાળું હોય.

સંગતક છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—લઘુ અક્ષરવાળા તગણ (પાંચ માત્રા) ચાર અને એક ગુરૂ ત્રણ પાદને વિષે હોય; લઘુ તગણ બે, ટગણ બે, લઘુ તગણ અને અન્ય ગુરૂ ચોથા પાદને વિષે હોય એ સંગતક છંદ અનુપ્રાસ સહિત હોય. સ્વરની વિવક્ષાવિના એક બે ત્રણ અક્ષરના અંતરે એક અર્ધજન વારંવાર આવ્યા કરે તે અનુપ્રાસ જાણવો.

સોપાનક છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—એક ગુર અને એ લઘુવાળા ટગણ પાંચ અને ગુર, એમ તુલ્ય અક્ષરવાળા પદવડે સહિત સોપાનક છંદ જાણવો દરેક પદમાં ૧૬ અક્ષર છે.

વેષ્ટક છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—તગણ, ચગણ (ત્રણ આત્રા), પગણ, તગણ, ટગણ એ, તગણ એ, પગણ ટગણ ચાર, તમણ, ચગણ. તગણ ત્રણ, લઘુ, ગુર, ચગણ એ, ટગણ, ચગણ ચાર, ટમણ, ચગણ એ, તગણ, ચગણ ત્રણ, અગ્યાર ટગણ અને ગુર એ પ્રમાણે વેષ્ટક છંદ જાણવો.

રાસાલુખ્ધક છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—ટગણ એ, લઘુ, ગુર તથા ટગણ ત્રણ, લઘુ, ગુર; ટગણ ત્રણ અને છેલ્લું પાદ બીજા સ્વરખુ (ટગણ ત્રણ, લઘુ, ગુર) ન્યાં છે તે રાસાલુખ્ધક છંદ જાણવો.

વેષ્ટક છંદ:—પ્રથમના વેષ્ટકથી આ જુદો સમજવો, તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—પગણ, તગણ એ, લઘુ, ગુર, ટગણ છ, એ ગુર, ટગણ સાત, લઘુ ગુર, પગણ, ટગણ એ, તગણ, ચગણ, ગુર, ટગણ નવ, એ લઘુ. ગુર. ટગણ ચાર, ગુર એ, ટગણ એ, ચગણ. ગુરવાળા ટગણ ત્રણ, એ લઘુ, ગુર એ પ્રમાણે બીજો વેષ્ટક છંદ જાણવો.

રાસાનંદિતક છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—ટગણ એ, લઘુ એ, ગુર, પહેલા અને બીજા પાદમાં હોય. ત્રીજા પાદમાં ટગણ એ, લઘુ, અને ગુર હોય. ચોથા પાદમાં ટગણ એ અને ગુર એ લક્ષણવાળો રાસાનંદિતક છંદ જાણવો.

ચિત્રલેખા છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—તમણ, ટમણ, તગણ, ટગણ એ, લઘુ એ અને ગુર પહેલા અને બીજા પાદમાં આવે તથા તગણ, ટગણ, તમણ. ટગણ ત્રણ, એ લઘુ અને ગુર ત્રીજા પાદમાં હોય અને ચોથા પાદમાં તગણ, ટગણ, તમણ; ટગણ એ, ચગણ અને ગુર આવે એ પ્રકારે ચિત્રલેખા છંદ જાણવો.

નારાયક છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—ગુર લઘુરૂપ ચમણ નવ, નગણ; ચમણ આઠ, નગણ; ચગણ આઠ અને નગણ; દસ ચગણ.

તેમજ નગણ, ચગણ, ગુરૂ જે, એ લક્ષણવાળો નારાયણ છંદ જાણવો. અક્ષો નગણ આવ્યો તે અક્ષરમેળનો સમજવો; તે અક્ષર ગણ ભગણ (ડા) જગણ (ડા), સગણ (ડા), ચગણ (ડા), રગણ (ડા), તગણ (ડા), નગણ (ડા) અને મગણ (ડા) એ આઠ નામના જાણવા.

કુસુમલતા છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—વિષમ પદમાં છ કળા અને સમ પદમાં આઠ કળા પ્રથમ હોય અને અંતે રગણ અને ચગણ કુસુમલતા નામના છંદને વિષે હોય. આઠ કળાની ગણતરી દ્વેશ માટે સરખી હોતી નથી. આ છંદને ઔપચંદસિક પણ કહે છે.

ભુજંગપરિરિંગિત છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—પહેલા પદમાં તગણ, ટગણ, લઘુ, ગુરૂ અને બીજામાં પગણ, ટગણ, લઘુ જે, ગુરૂ હોય. એ પ્રકારે પાછલા અર્ધના બંને પદ પણ જાણવા; એ લક્ષણયુક્ત ભુજંગપરિરિંગિત છંદ જાણવો.

ખીલતક છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—ભગણ, રગણ, નગણ, ભગણ, નગણ, લઘુ અને ગુરૂ સર્વ પદમાં હોય તેમજ દશમે અક્ષરે વિશ્રામ કરવો. સર્વ પદના અંત્યાક્ષર યમકવાળા હોય તે ખિલક નામનો છંદ જાણવો. એને વંશપત્રપતિત પણ કહે છે.

લલિતક છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—ટગણ ચાર લઘુ, ગુરૂ એમ ત્રણ પદમાં આવે અને ટગણ, તગણ, ટગણ, જે લઘુ ગુરૂ, ચોથા પદમાં લલિતક નામે છંદને વિષે જાણવો.

કિસલયમાલા નામે છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—ટગણ પાંચ, જગણ (ડા), લઘુ અને ગુરૂ પ્રત્યેક પદમાં આવે અને સત્તાવીસ માત્રા હોય, એ પ્રકારે કિસલયમાલા નામનો છંદ જાણવો.

મુમુખ છંદ:—તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—લઘુવાળા ચગણ જે, ટગણ, લઘુ અને ગુરૂ; તગણ જે, લઘુ અને ગુરૂ; પગણ, ટગણ, લઘુ અને ગુરૂ; ચગણ જે. ટગણ, લઘુ અને ગુરૂ એ પ્રમાણે ચારે પદ અનુક્રમે જાણવા. સર્વ પદમાં તેર તેર માત્રા હોય તે મુમુખ છંદ જાણવો.

વિદ્યુદ્વિલસિત છંદઃ—લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—એ લઘુ અને એક ગુરુ, એ લઘુ અને એક ગુરુ એમ દરેક પદમાં હોય તે વિદ્યુદ્વિલસિત છંદ જાણવો.

વેષ્ટક નામા છંદઃ—તે પ્રથમના વેષ્ટક કરતાં જૂદો સમજવો. તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—ત્રણ એ, ટ્રણ ચાર, ત્રણ, ટ્રણ, ત્રણ ત્રણ, લઘુ, ગુરુ, પગણ એ, ટ્રણ એ અને ગુરુ એ હોય, તે વેષ્ટક છંદ જાણવો.

રથજુમાળા છંદઃ—લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—પહેલા પાદમાં ટ્રણ અને એ ગુરુ એમ ચાર વખત આવે અને બાકીના પાદમાં સાત ટ્રણ અને અંતે એ ગુરુ હોય. પ્રત્યેક પાદ બત્રીશ માત્રાવાળો રથજુમાળા છંદમાં હોય.

ક્ષિપ્તક છંદઃ—તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—પગણ, ટ્રણ એ અને ગુરુ દરેક પાદમાં ક્ષિપ્તક છંદમાં હોય.

દ્વિતીય ક્ષિપ્તક છંદઃ—લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—અથવા રંગણ, ત્રણ; રંગણ, લઘુ અને ગુરુ પ્રત્યેક પાદમાં ક્ષિપ્તક છંદમાં જાણવો. આ ક્ષિપ્ત બીજો જાણવો. રથોદ્ગતા છંદ પણ આ પ્રમાણે હોય.

દીપક છંદઃ—લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—ચાર પાદને વિષે ચમક હોય એવો ક્ષિપ્તક છંદ (પ્રથમનો) તે દીપક છંદ જાણવો, એનું બીજું નામ મંડિલ છંદ છે.

ચિત્રાક્ષરો છંદઃ—લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—પહેલા અને ચોથા પાદમાં પાંચ ટ્રણ અને એ ગુરુ આવે તથા બીજા ત્રીજા પાદમાં છ ટ્રણ અને એક ગુરુ હોય, ચારે પાદમાં ચમકવાળો હોય તે ચિત્રાક્ષરો છંદ જાણવો.

બીજા નારાયક છંદઃ—લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—અથવા ચમણ, ગુરુ, ચૌદ ચમણ, ત્રણ, સોળ ચમણ, ટ્રણ, ત્રણ ચમણ એ પ્રમાણે બીજા નારાયક છંદમાં જાણવું.

નંદિતક છંદઃ—લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—એ લઘુ, ધુરુ, એ લઘુ, ગુરુ અને ગુરુ સર્વ પાદમાં આવે છે નંદિતક છંદ જાણવો.

ભામુરક છંદઃ—લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—તમણ, પગણ, તગણ, ટમણ, તગણ, ટગણ, તગણ, ટગણ, ગુર. પગણ, એ ટમણ, ગુર. બાર ટગણ એ પ્રકારે મુક્તિ અને અનુપ્રાસદિત ભામુરક છંદ જાણવો.

અન્ય નારાયક છંદઃ—લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—તેર ચમણ નગણ, નવ ચમણ, નગણ, ત્રીસ ચમણ, અને ગુર તથા અઢાર ચમણ એ પ્રકારે બીજા નારાયક છંદ જાણવો.

લલિતક છંદઃ—લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—ચમણ, ટમણ ચાર તેમજ ગુર દરેક પાદમાં હોય એવા લક્ષણવાળા બીજા લલિતક છંદ જાણવો.

વાનવાસિકા છંદઃ—લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—ટમણ ચાર તેમાં નવમી અને બારમી માત્રા લઘુ હોય (દરેક પાદમાં) તે વાનવાસિકા છંદ જાણવો.

અપરંતિકા છંદઃ—લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—આઠ માત્રા, રમણ (ડઙ) લઘુ અને ગુર સર્વ પાદમાં હોય તેવો અપરંતિકા છંદ, જાણવો.

વવમયકલિકલુસાણું, વવમયનિર્દ્વંતરાગદોસાણું ।

વવમયપુણ્જલવાણું, નમોત્યુ તે દેવાહિદેવાણું ॥ ૧ ॥

નાથ પામ્યા છે કલેશ અને મલીનતા જેના એવા, નિર્મળપણે નાથ પામ્યા છે. રામ દેવ જેના એવા, મયા છે પુનર્જન્મ જેના એવા તે દેવાધિ-દેવોને નમસ્કાર દો. ૧

સંવનં પસમર્ધ પાવનં, પુણ્ણનં વૃદ્ધનં નમસમાણસ્મ ।

સંપુણ્ણનં વૃદ્ધવયણસ્મ, કિત્તણે અજિયસંતિસ્મ ॥ ૨ ॥

સંપૂર્ણ સંદેશ જેવા સુખવાળા અજિતનાથ અને સંતિનાથ જિનનું કીર્તન કર્યું છે તે વૃદ્ધ કરતારના સર્વ પાપ વિશેષે શંક થાય છે અને પૂર્ણ વય છે. ૨.

૭. ॥ અથ *લક્ષ્મીમરસ્તોત્ર પ્રારંભઃ ॥

શબ્દાર્થ.

લક્ષ્મીમર-લક્ષ્મીમંત. દેવતાઓના.
મહિપ્રભાણાં-મહિઓની કાંતિ-
ઓને.

પ્રણુતમૌલિ-નમેલા મુકુટને વિષે
રહેલ.
ઉદ્યાતક-પ્રકાશ કરનાર.

* આ લક્ષ્મીમર સ્તોત્ર, લઘુશાંતિના કર્તા શ્રીમાનદેવસૂરિની પાઠે
આવેલા શ્રીમાનતુંગસૂરિએ રચ્યું છે. સ્તોત્ર રચવાનો હેતુ આ પ્રમાણે
જાણવો-શ્રી માલવ દેશમાં ઉજ્જવિની નગરીનાં શ્રી વૃદ્ધમોજ નામે રાજાની
સભામાં મથૂર અને બાણ પ્રમુખ ચૌદ વિદ્યામાં પ્રવીણ અને ન્યાય, વેદાંત,
ત્રીમાંસા, સાંખ્ય, વૈશેષિક, પાતંજલી વગેરે પદ્ધતિઓના જ્ઞાણ, દેવતાની
સાન્નિધ્યવાળા અને ગર્વિષ્ઠ એવા પાંચશે પંડિતો હતા. એકદા મથૂર પંડિતે
પોતાની પુત્રી જે બાણ પંડિતને પરણાવી હતી તેના ઘર પાસેથી જતા તે
દંપતીનો માંહોમાંહે થતો કલહ સાંભળીને મમમાં હાસી કરી. તેથી તેની
પુત્રીએ તેને શ્રાપ આપ્યો. પુત્રીના શ્રાપથી મથૂર કુટ્ટી થયો. પછી તેણે
સો કાવ્યવડે સ્તુતિ કરી સૂર્યદેવને પ્રસન્ન કર્યા, સૂર્યે પ્રત્યક્ષ થઈ તેના ક્રોધ
મટાડ્યો; તેથી તેની ખ્યાતિ થઈ. તેથી બાણ પંડિતે ઈર્ષાને લીધે પોતાના
હાથપગ કાપીને સો કાવ્યવડે ચંડીદેવીને પ્રસન્ન કરી, ચંડીએ પ્રત્યક્ષ
થઈ તેના હાથપગ નવા કર્યા; તેથી તેની પણ વિશેષ ખ્યાતિ થઈ. આવા
અમત્કારથી લોકો શિવધર્મની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા અને જૈનધર્મની નિંદા
કરવા લાગ્યા કે જૈનીઓ ઉદરનિર્વાહ પૂરતી કષ્ટક્રિયા કરે છે પણ કોઈ
અમત્કારી કવિ કે પંડિત તેમનામાં નથી. એક દિવસે વૃદ્ધમોજ રાજાએ
શ્રાવકોને પૂછ્યું કે તમારામાં કોઈ આવા વિદ્યાવાળા છે? ત્યારે શ્રાવકોએ
કહ્યું કે હે સ્વામી! શ્રીમાનતુંગસૂરિ આ વખતમાં મહાપ્રભાવિક છે. તે
સાંભળી રાજાએ તેમને બોલાવવાથી તેઓ ત્યાં આવ્યા. પ્રવેશમહોત્સવ

ક્ષલિતપાપ-દલન કર્યો છે પાપરૂપ તમોવિતાન-અધિકારનો સમૂહ જેણે
સમ્યક્-રૂડે પ્રકારે. એવા.

પ્રહુમ્ય-નમસ્કાર કરીને. જિનપાદ યુગ-તીર્થ-કરના ચરણ
મુગાદો-યુગની આદિમાં. યુગલને.

આલંબન-આધારભૂત. ભવજલે-ભવ સમુદ્રમાં.

પતતાં-પડતા. જનાનાં-લગ્નજનોને.

યુઃ-જે ભગવંત. સંસ્તુત:-રૂડે પ્રકારે સ્તુતિ કરાયેલા છે.

વખતે આહજોએ ધોથી ભરેલું ક્યોણું એક માણસના હાથમાં આપી સૂરિ
મહારાજને બતાવ્યું, તેથી સૂરિએ એક સળી ચાચી લઈ તે ધીના ક્યોણામાં
મૂકી. આમ કરવાનું કારણ શ્રાવણે પૂછવાથી તેમણે જણાવ્યું કે ઘટપૂર્ણ
ક્યોણું બતાવી આહજોએ સૂચના કરી કે ક્યોણા માંહેનાં ધીની પેઠે અ-
મારાવડે આ નગરી પૂરી ભરેલ છે. તેમાં તમારો અવકાશ નથી. તેથી અમે
સળી નાખીને સૂચવ્યું કે જેમ ધીમાં રળી પ્રવેશ કરે છે તે પ્રમાણે અમારો
પણ આ નગરીમાં પ્રવેશ (સમાસ) થશે. હવે એક વખત ગાંધ પાંચશે
પંક્તિ સાથે સમામાં બેઠો છે ત્યાં શ્રીમાનતુંગસૂરિને બોલાવીને પૂછ્યું કે
તમારામાં કઈ વફતવ્ય શક્તિ છે? ત્યારે સૂરિએ હા પાડવાથી વાદ ચાલ્યો,
તેમાં જગત કર્તવ્યનું ખંડન કરી સર્વને નિરુત્તર કર્યા; ત્યારે રાજાએ કહ્યું
કે બાણ મધુરની પેઠે દ્રાષ્ટ દેવીશક્તિ દેવા તે બતાવો. પછી સૂરિના કહે-
વાથી તાગવાળી ૪૨ (૪૮) બેડીઓ પહેરાયીને એક જોરડામાં તેમને
પૂર્ણ અને દરવાજા મરજીત રીતે ખેંચ કરી તેને સાત તાળાં ચાચી અને
આજુબાજુ આહજો તથા પહેરેગીરો રાખ્યા. પછી માનતુંગસૂરિએ ભક્તના-
અસ્તોત રચવા માંડ્યું, એકેક કાવ્ય કરતે છતે એક બેડી અને એક
તાળું વટવું મધુ અને દાર તથા તેના તાળાં સ્વમેય ઉપરી ગયા. આવો
અમત્કાર એક રાજાએ વિરમમ પામી સૂરિનું બદ્ધમાન કર્યું અને તે દેવ
કાલનમાં પ્રીતિવાસો થયો. આ વૃદ્ધવચ્ચીવ શ્રીમાનતુંગસૂરિ શ્રી વીર
મધુની વીરમાં પારે ચલા છે.

સકલવાર્ધ્ય-સમસ્ત શાસ્ત્ર સંગ્રહી.

ઉદ્ભૂતબુદ્ધિ-ઉત્પન્ન થયેલી બુદ્ધિવડે.

સુરલોક નાયૈઃ-દેવલોકના સ્વામી

(ઈંદ્રો) વડે.

ચિત્તહરેઃ-ચિત્તને હરણ કરનારા.

સ્તોત્ર્યે-સ્તવીશ્વ.

અહમપિ-હું પણ.

જિનેન્દ્ર-જિનેશ્વરને.

વિના-રહિત.

વિબુધ-દેવતાઓએ.

સ્તોતુ-સ્તુતિ કરવાને.

સમુદયતમતિઃ-૩૬ પ્રકારે ઉત્પન્ન થઈ

છે મતિ જેને અવો.

બાલ-બાળકને.

જલસંસ્થિત-પાણીમાં ૩૬ પ્રકારે રહેલ.

અન્યઃ-બીજો.

ધ્રુવતિ-ધ્રુવે.

સહસા-તત્કાળ.

વક્તુ-કહેવાને.

ગુણ સમુદ્ર !-કે ગુણના સાગર !

તે-તમારા.

ક્ષમઃ-સમર્થ (થાય).

પ્રતિમઃ-સમાન.

પવનોદ્ધત-પવનવડે ઉદ્ધત થયેલ છે.

વા-અથવા.

તરીતુ-તરવાને.

તત્ત્વબોધાત-રહસ્યના બોધ થકી

પદુભિઃ-કુશળ.

સ્તોત્રૈઃ-સ્તોત્રોવડે.

જગત્ત્રિતય-ત્રણ જગતના.

ઉદારૈઃ-ઉદાર.

કિલ-નિશ્ચ.

તં પ્રથમ-તે, પ્રથમ.

બુદ્ધ્યા-બુદ્ધિવડે.

અપિ-પણ.

અચિંતપાદપીઠ !-અચિંત કયું—

છે પાદાસન જેનું એવા.

વિગતત્રયઃ-વિશેષ મર્ષ છે લક્ષ્ય

જેની એવા,

વિહાય-મૂકીને.

ઈન્દુભિન્ન-ચંદ્રભિન્ન.

કઃ-કોણ.

જનઃ-મનુષ્ય.

અહીતુ-અહણ કરવાને.

ગુણાન્-ગુણોને.

શશાંકકાંતાન્-ચંદ્રમા સરખા મ-

નોહર.

સુરગુરુ-બૃહસ્પતિ.

કલ્પાંતકાલ-પ્રલયકાળના.

નકચક્ર-મગરમત્સ્યનો સમૂહ જેને

વિષે એવા.

અલ-સમર્થ.

અંબુનિધિં-મદાસાગરને.

સો-એવો.

તવ-તમારી.

મુનિશ !-મુનિના શ્રામી.

સ્તવ-સ્તવનને.

પ્રવૃત્તઃ-પ્રવૃત્ત થયો છું.

પ્રીત્યા-પ્રીતિવડે.

અવિચાર્ય-નહિ વિચારીને.

મૃગેન્દ્ર-સિદ્ધની.

કિં-શું ?

પરિપાલનાર્થ-રક્ષણને અર્થે.

ભુજબ્યાં-એ હાથવડે.

તથાઽપિ-તેપણુ.

ભક્તિશાત્-ભક્તિના વશ થઈ.

કર્તુ-કરવાને.

વિગતશક્તિઃ-ગયેલ છે શક્તિ જેની
એવે

આત્મવીર્ય-પોતાના બળને.

મૃગઃ-હરણુ.

ન અબ્યેતિ-સામે નથી થતો.

નિમ્નશિશોઃ-પોતાના બાળકના.

મંમળ તથા અભિધેય.

ભક્તામરપ્રણુતમૌલિમણિપ્રભાણા-મુ-

દ્યોતકં દલિતપાપતમૌવિતાનં ॥ સમ્યક્
પ્રણુમ્ય જિનપાદયુગં યુગાદા-વાલંબનં ભ-
વજલે પતતાં જનાનામ્ ॥૧॥

યઃ સંસ્તુતઃ સકલવાઙ્મયતત્ત્વબોધા-
દુદ્ધતણુદ્ધિપદ્મિઃ સુરલોકનાથૈઃ ॥ સ્તોત્રૈ-
ર્જગત્ત્રિતયચિત્તહરૈરુદારૈઃ; સ્તોખ્યે કિલાહ-

મપિ તં પ્રથમં જિનેન્દ્રમ્ ॥૨॥ યુગ્મં ॥

અર્થ—ભક્તિમંત દેવતાઓના નમૈલા મુકુટને વિષે રહેલા મણિઓની કાંતિઓને પ્રકાશ કરનાર, દલન કર્યો છે પાપરૂપ અંધકારનો સમૂહ જેણે એવા અને 'યુગની આદિમાં ભવ સમુદ્રમાં પડતા ભવ્ય જનોને આધારભૂત એવા (પ્રથમ) તીર્થ' કરના ચરણ યુગલને રૂડે પ્રકારે નમસ્કાર કરીને; જે ભગવંત, સમસ્ત શાસ્ત્રના રહસ્યના જ્ઞાનથી ઉત્પન્ન થયેલ બુદ્ધિવડે કુશળ એવા ઈંદ્રોવડે, ત્રણ જગતના ચિત્તને હરણ કરનારાં અને ઉદાર સ્તોત્રોવડે રૂડે પ્રકારે સ્તુતિ કરાયેલા છે તે પ્રથમ જિનેન્દ્રને હું પણ નિશ્ચે સ્તવીય. ૧-૨

કવિએ ખતાવેલી પોતાની લઘુતા.

બુદ્ધ્યા વિનાપિ વિબુધાર્ચિતપાદપીઠ !,
સ્તોતું સમુદતમતિર્વિગતત્રપોહમ્ ॥ બાલં
વિહાય જલસંસ્થિતમિન્દુભિમ્બ-મન્યઃ ક
ઈચ્છતિ જનઃ સહસા ગ્રહીતુમ્ ? ॥ ૩ ॥

અર્થ—હું વિબુધાર્ચિતપાદપીઠ (દેવતાઓએ અથવા પં-
ડિતોએ અર્ચન કર્યું છે પાદાસન જેતું એવા) ! બુદ્ધિ (પ્રબલ

૧ ધર્મપ્રવર્તનની આદિમાં અર્થાત ધર્મનો વિચ્છેદ થયા પછી ફરી ધર્મની પ્રવૃત્તિ થાય તે યુગની આદિ બન્યવી. એટલે ત્રીજા આરાને છેડે.

પ્રજ્ઞા) વિના પણ સ્તુતિ કરવાને રૂઢે પ્રકારે ઉદ્ધમવાળી મતિ છે તેની જોવો અને વિશેષે ગર્ભ છે લક્ષ્મી જેની જોવો (શક્તિ વિના સ્તુતિ કરવાને તત્પર થયો માટે લક્ષ્મી વિનાને-ધીઠા) હું છું. પાણીને વિષે રૂઢે પ્રકારે રહેલ (પ્રતિગિમિત થયેલ) અંદ્રમાના ગિંજને બાળકને મૂકીને (બાળક સિવાય) બીજે કયો સનુપ્ય તત્કાળ અહણુ કરવાને ઇચ્છે? અર્થાત્ બાળક વિના બીજે કોઈ બુદ્ધિવાન જગપ્રતિગિમિત અંદ્રને અહણુ કરવા ઇચ્છતો નથી તેમ હું પણ બાળકની પેઠે અશકત છતાં સ્તુતિ કરવાને ઇચ્છું છું. ૩

સ્તુતિ કરવાની અશક્યતાનું વર્ણન.

વક્તુ ગુણાન્ ગુણુસમુદ્ર ! શશાંકકાં-
તાન્, કર્સ્તેક્ષમઃસુરગુરુપ્રતિભોઽપિ બુદ્ધયા ॥
કલ્પાંતકાલપવનોદ્ધતનકચકં, કો વા
તરીતુમલમંબુનિધિં ભુજાભ્યામ ॥૪॥

અર્થ—હે ગુણુસમુદ્ર (ધૈર્ય ગાંધીર્યાદિ ગુણુનાં સ્થાન) ! અંદ્રમા સુરગા મનોહર-ઉત્તમ જોવા તમારા ગુણુને બુદ્ધિવદે કરીને બુદ્ધરૂપિ અમાન જોવો પણ કયો પુરૂષ કહેવાને અમર્થ ૧ વા કેપમાને વિષે વપરચેલ છે મતલબ કે જેમ સમુદ્રને કાંઈ ને કાંઈ તરી શક નહિ તેમ તમારા ગુણુ કહેવાને બુદ્ધરૂપિ જોવા પણ અમર્થ કાંઈ નહિ

આય ? અર્થાત્ કોઈ સમર્થ થતો નથી. અથવા તો પ્રત્ય કાળના ચવનવડે ઉદ્ધત થયેલ (ઉછળી રહ્યો) છે મગર મત્સ્યનો સમૂહ જેને વિષે એવા સમુદને કયો પુરૂષ જે બૂબા વડે તરવાને સમર્થ થાય ? ૪.

સ્તોત્ર રચવાનો હેતુ.

સોઽહં તથાઽપિ તવ ભક્તિવશાન્મુનીશા,
કર્તું સ્તવં વિગતશક્તિરપિ પ્રવૃત્તઃ॥પ્રીત્યા-
ઽઽત્મવીર્યમવિચાર્ય મૃગો મૃગેન્દ્રં, નાભ્યેતિ
કિં નિજશિશોઃ પરિપાલનાર્થમ્ ॥૫॥

અર્થ—હે મુનીશ (તત્ત્વને બાબુનારા મહર્ષિઓના સ્વામી) એવો (સ્તોત્ર કરવાનો અસમર્થ) હું છું તો પણ તમારી ભક્તિના વશ થકી (ભક્તિના આગ્રહથી) વિશેષે ગમ્મ છે. શક્તિ જેની (શક્તિ રહિત) એવો છતો પણ સ્તવન કરવાને હું પ્રવૃત્ત થયો છું. હરિણ, સ્નેહવડે પોતાના બાળકના રક્ષણને માટે પોતાનું બળ નહિ વિચારીને સિંહની સામે શું નથી થતો (લડવાને શું સન્મુખ નથી જતો) ? ૫.

શબ્દાર્થ.

અદ્યપ્યશ્રુતં—યોગ શાસ્ત્રને બાબુનાર.

શ્રુતવતાં—અહુ શ્રુતોને.

પરિહાસનામ—હાસ્યનું સ્થાન.

ત્વત્—તમારી.

ભક્તિરેવ—ભક્તિજ.

મુખરીકૃસતે—વાચાળ કરે છે.

બલાત્-બલાતકારે.	મામ મને.
ચત્-જે કારણ માટે.	કોકિલ:-કોયલ.
મધો-ઐત્ર માસમાં.	મધુરં-મનોરં.
વિરાતિ-બોલે છે.	તત્-તે.
ચારુચૂતકલિકા-મનોહર આગ્ર ક-	નિઃકૃદ્દેહુ:-રમ્ય તેજ એક દેહુ છે.
લિકાનો.	સંસ્તવેન-રૂડા સ્તવન વડે.
ભવસંતતિ-ભવ પરંપરાવડે.	સન્નિબ્ધં-બંધાયેલ.
પાપં-પાપ.	ક્ષણાત્-ક્ષણવારમાં.
ક્ષયં-ક્ષયને.	ઉપૈતિ-પામે છે.
શરીરમાળં-દેહધારીઓનું.	આકાંતલોકં-લોકમાં વ્યાપ્ત થયેલ.
અલિનીતં-અમર જેવો કાળો.	અશેષં-સમસ્ત.
આશુ-શીઘ્ર.	સૂર્યાંશુ-સૂર્યના કિરણો વડે
ભિન્નભિન્ન-નાશ પામેલો હોય તેમ.	શાર્વરં-અધારી રાત્રિથી ઉત્પન્ન
અંધકારં અંધારં.	થયેલ.
મત્વા-માનીતે.	ધંતિ-એમ.
મયા-માન વડે.	ઈદં-આ.
આરબ્યને-આરંભ કરાય છે.	તતુધિયા-મંદ બુદ્ધિવાળા.
પ્રભાવાત્-પ્રભાવ વડે.	ચેતો-ચિત્તને
હરિચ્ચતિ-દરજી કરશે.	સતાં-સમજતોના.
નલિનીદલેષુ-રમણીનીના પત્રને વિષે.	મુક્તાકલ્પતિ-મોતિની કાનિરે.
નનુ-નિચે.	ઉદ્ભિંદુઃ-પાણીનું ટીપું.
આસ્તાં-દૂર રહે.	અસ્ત-નાશ પામ્યા છે.
સમસ્તદોષં-સમગ્ર દોષ જે થકી એવું.	સંકથા-કથા.
જગતાં-જગતના.	હરિતાનિ-પાપોને.
જ્ઞતિ-દહે, છે.	કુરં-કર રહે.
સદસકિરણઃ-સૂર્ય.	કુરુતે-કરે છે.

પ્રભાએવ-પ્રભાજ.

જલજાનિ-કમળો.

વિકાશભાંજિ-વિકસ્વર.

ભુવનભૂષણભૂત-ત્રણ ભુવનના આભુષણ

પુલ્ય.

ભુવિ-જગત્માં.

અભિષ્ટુદન્તા-રતુતિ કરનારા.

ભવન્તિ-થાય છે.

તેન-તે વડે.

આશ્રિત-સેવકને.

આત્મસમ-પોતાની પુલ્ય.

પદ્માકરેષુ-કમળના સમૂહ વાળા
સરોવરને વિષે.

અત્યદ્ભૂત-અત્યંત આશ્ચર્ય.

ભૂતૈઃ-સત્ય.

ગુણૈઃ-ગુણોવડે.

ભવન્ત-તમોને.

પુલ્યા-સરખાં.

ભવતઃ-તમારી.

ભૂત્યા-સંપત્તિ વડે.

ઈહ-આ લોકમાં.

ન કરેતિ-નથી કરતા.

અદ્યપશ્રુતં શ્રુતવતાં પરિહાસધામ, ત્વ-
દ્ભક્તિરેવ મુખરીકુરુતે બલ્લાન્મામા ॥ યત્કે-
કિલઃ કિલ મધૌ મધુરં વિરૌતિ, તચ્ચારુચ્યૂ-
તકલિકાનિકરૈકહેતુઃ ॥૬૥

અર્થ—અદ્ય શાસ્ત્રના બોધવાળા અને બહુશ્રુત (ઘણા
શાસ્ત્રને બાણનારા પાંડિતો) ને હાસ્યનું સ્થાન એવા મને તમારી
ભક્તિજ બાલાત્કારથી વાચાળ કરે છે જે કારણ માટે કાયલ
નિશ્ચે ચૈત્રમાસ (વસંત ઋતુ) માં મધુર શબ્દ બોલે છે તેનો
મનોહર આમ્રકલિકાનો સમૂહ તેજ એક હેતુ (કારણ) છે.
અર્થાત્ જેમ આંગાને મોર ખાવાથી કાયલ મધુર સ્વરે બોલે છે.
તેમ હું તમારી ભક્તિરૂપ શક્તિવડે સ્તોત્ર કરીશ હ.

સ્તવના કરવાથી થતો લાભ.

ત્વત્સંસ્તવેન ભવસંતતિસન્નિબધ્ન,
પાપં ક્ષણાત્ક્ષયમુપૈતિ શરીરભાજમ્ ॥આ-
કાંતલોકમલિનીલમશેષમાશુ, સૂર્યાશુભિન્ન-
મિવ શાર્વરમન્ધકારમ્ ॥૭॥

અર્થ—હે ભગવાંત ! તમારા રૂડા સ્તોત્રવડે (ગુણવર્ણન વડે) દેહધારીઓ (પ્રાણીઓ) તું સંસારની પરંપરાવડે બંધાયેલ પાપ (અશુભ કર્મ), જેમ વ્યાપ્ત થયેલ છે લોક જેનાથી એવો (લોકમાં વ્યાપી રહેલો) અને બ્રહ્મ જેવો કાળો કૃષ્ણપક્ષની રાત્રિ તંબાંધી સપ્તસ્ત અંધકાર, શીઘ્ર સૂર્યના કિરણોવડે નાશ પામે છે, તેમ ક્ષણવારમાં ક્ષયને પામે છે. ૭.

સ્તવન કરવાના હેતુની વિશેષ દ્રઢતા.

અત્વેતિ નાથ ! તવ સંસ્તવનં મયેદ-
મારભ્યતે તનુધિયાઽપિ તવ પ્રભાવાત્ ॥ચેતો
હરિપ્યતિ સતાં નલિનીદલેષુ, મુક્તાફલદ્રુતિ-
મુપૈતિ નનૂદબિન્દુઃ ॥૮॥

અર્થ—હે નાથ ! તમારા પ્રભાવવડે તમારું આ સ્તોત્ર સજ્જન પુરૂષોનાં ચિત્તનું હરણુ કરશે, એ પ્રકારે માનીને (જાણીને) મંદબુદ્ધિવાળો પણ હું તેનાવડે તમારું સ્તોત્ર આરંભ કરાય છે (રચાય છે), અર્થાત્ હું તમારું સ્તોત્ર રચું છું; કેમકે કમલોનીના પત્રને વિષે પડેલ જળામંદુ નિશ્ચય મુક્તાકળ (મોતી) ની જેવી કાંતિને પામે છે. અર્થાત્ કમળ પત્રમાં રહેલ જળખિંદુ કમળાના પ્રભાવે મોતી જેવું દેખાય છે તેમ તમારા પ્રભાવવડે કરીને આ સ્તોત્ર સજ્જનોને આનંદકારી થશે ૮

ભગવંતની કથાનું માહાત્મ્ય.

‘આસ્તાં તવ સ્તવનમસ્તસમસ્તદોષ’,
ત્વત્સંકથાપિ જગતાં દુરિતાનિ હંતિ॥ દુરે
સહસ્રકિરણઃ કુરુતે પ્રભૈવ, પદ્માકરેષુ જલ-
જાનિ વિકાશભાંજિ ॥૯॥

અર્થ—હે પ્રભુ ! નાથ પામ્યાં છે સમસ્ત દોષ (રાગ દ્વેષ કષાયાદિ) જે થકી એવું તમારું સ્તવન દૂર રહે, પરંતુ તમારી કથા (આ ભવ પરભવના ચરિત્રની વાર્તા અથવા તમારું નામ) પણ જગતનિવાસી લોકોના પાપોને હણે છે. જેમ—સૂર્ય દૂર રહે પરંતુ તેની કાંતિજ (અરૂણોદય) કમળના સમૂહવાળા સરોવરને વિષે કમળોને વિકસ્વર કરે છે. ૯

૧ ક્રિયાના અર્થવાળું અવ્યય છે.

ગુણસ્તુતિનું ક્ષણ.

નાત્યહ્ભૂતં ભુવનભૂષણભૂત ! નાથ !,
ભૂતૈર્ગુણૈર્ભૂવિ ભવંતમભિષ્ટવંતઃ ॥ તુલ્યા
ભવંતિ ભવતો નનુ તેન 'કિંવા ભૂત્યાઽશ્રિતં
ય ઇહ નાત્મસમં કરોતિ ॥૧૦॥

અર્થ—હે ત્રણ ભુવનના અભૂષણ તુલ્ય, હે નાથ ! સત્ય શુષ્ણ-
વડે કરીને, પૃથ્વીને વિષે તમારી સ્તુતિ કરતારા મનુષ્યો તમારી
સરખા થાય છે (મોક્ષ પામે એટલે તમારી તુલ્ય થાય) તે અતિ
આશ્ચર્ય નથી, અથવા જે સ્વામી આ લોકને વિષે પણ પોતાના
આશ્રિત (સેવક) ને લક્ષ્મી વડે પોતાની તુલ્ય ન કરે તેવા
(સ્વામિ) વડે કરીને શું ! કાંઈજ નહિ

શબ્દાર્થ.

દૃક્ષ્ઠા-જોઈને.

ભવંતં-તમેને.

અનિમેષ-મટકું માર્યા વિના. એકી વિલોક્ત્રીયં-જેવા યોગ્ય.

નવરે.

અન્યત્ર-ગીજે સ્થાને.

૧ પ્રશ્નના અર્થમાં પણ વપરાય

૨ જે પોતાના સેવકને પોતાની સમાન કરે તેજ ખરો સ્વામી જા-
ણેલા, ખીન સ્વામી કંઈ મહાત્મીમાં નથી; એવો આ લોકમાં પણ જન-
વદાર છે. તો હે ભગવંત ! તમે ખરા સ્વામી છો માટે હું પણ તમારી
સ્તવનાવડે તમારા તુલ્ય તીર્થ કરી તારી પામીશ, એવી વચ્ચના મનોવદાર
કરે છે.

તોષ-સંતોષને.

જનસ્થ-મનુષ્યની.

પીત્વા-પીને.

શશિકંરુતિ-ચંદ્રના કિરણોની કાંતિ
જેવા

જલનિધે-લવણ સમુદ્રના.

ધરુછેત-ધરુછે.

શાંતરાગરૂચિભિઃ-શાંત રસના ભા-
વની છાયાવાળા.

ત્રિભુવન-ત્રણભુવનને વિષે.

તાવંત-તેટલા.

એવ-નિશ્ચયાર્થે.

અણુવઃ-પરમાણુઓ.

યત્-જે કારણ માટે.

સમાન-સરખું.

હિ-નિશ્ચે.

અસ્તિ-છે.

કવ-કયાં.

નેત્રહારિ-નેત્રને હરણ કરનારં.

નિઃશેષ-સમસ્ત પ્રકારે.

જગત્ત્રિતય-ત્રણ જગતની.

ખિંખ-ખિંખ.

નિશાકરસ્થ-ચંદ્રમાનું.

યદ્-જે.

ભવતિ-થાય છે.

કદપ્-સરખું.

શશાંકકલાંકલાપ-ચંદ્રની કળાના.

ઉપયાતિ-પામે.

ચક્ષુઃ-નેત્ર-આંખ.

પયઃ-પાણીને.

દુગ્ધસિંધોઃ-ક્ષીર સમુદ્રના.

ક્ષારંજલ-ખારા પાણીને.

અશિતુ-પીવાને.

યઃ-જે.

પરમાણુભિઃ-પરમાણુઓવડે.

નિર્માપિતઃ-નિર્માણ કરાયેલા છે.

એકલલામભૂત !-અદ્વિતીય તિલક
સમાન.

ખલુ નિશ્ચે.

પૃથિવ્યાં-જગત્માં.

તે-તમારા.

અપરં-ખીણું.

રૂપં-રૂપ.

વક્ત્રં-મુખ.

સુરનરોરગ-દેવ, મનુષ્ય અને ભ-
વનપતિનાં.

નિર્જિત-જીતી છે,

ઉપમાનં-ઉપમા જેણે એવું.

કલંકમલિનં-કલંક વડે ગ્લાની
પામેલું.

વાસરે-દિવસે.

પાંડુપલાશ-પીળા ખાખરાના પાન.

સંપૂર્ણ મંડલ-સંપૂર્ણ મંડળ-
વાળા પૂર્ણિમાના.

સમૃદ્ધ સરખા.
 ગુણા:-ગુણો.
 તપ-તપાસ.
 યે-જે પુરુષો.
 તાન્-તેને.
 સંચરત:-વિચરતા.
 ચિત્ર-આશ્રય.
 યદિ-જે.
 અંગનાભિ:-ઋગ્વેદો.
 મનાઈ-કિંચિત.
 વિહારમાર્ગ-વિહારની ચેષ્ટાને.
 મરુતા-વાયુવડે.
 અચલેન-પવંતો જેનાથી એવા.
 શિખર-શિખર-ટોચ.
 ક્ષાયિત-ધ્યારે પણ.

શુભ્રા-ઉજ્જવળ.
 ત્રિભુવન-ત્રણ ભુવનને.
 લંઘયંતિ-ઉદ્ધવન કરે છે.
 સંશ્રિતા:-આશ્રય કરીને રહેલા છે.
 નિવારયતિ-નિવારણ કરે.
 યથેષ્ટ-સ્વેચ્છાએ.
 અત્ર-અહીં.
 ત્રિદશ-દેવતાઓની.
 નીત-પામેલું.
 મન:-મન.
 કલ્પાંતકાલ-પ્રલયકાળના.
 ચલિત-કંપાયમાન થયા છે.
 મંદરાદિ-મેરુપર્વતનું.
 ચલિત-ચલાવમાન થયેલું.

ભગવદર્શનનું રૂળ.

દૃષ્ટ્વા ભવં તમનિમેષવિલોકનીયં, નાન્યત્ર
 તોષમુપયાતિ જનસ્ય ચક્ષુઃ ॥ પીત્વા પયઃ
 શશિકરદ્ધુતિદ્ધુગ્ધસિંધોઃ, ક્ષારં જલં જલનિ-
 ઘેરશિતું કં ઇચ્છેત્ ? ॥૧૧॥

ધારી અમુકના નિર્મળ જળ વૃક્ષ જિનદેવનું દર્શન પામીને લવણ
 સમૃદ્ધના ખાસ પાણી વૃક્ષ અન્ય દેવના દર્શનને કાળુ વાછે ? અર્થાત્
 માર્ગ ન જ દેવે.

અર્થ—મિષેન્મિષ (મટકું મારવું) રહિતપણે જોવા યોગ્ય (એકીટસે—એકીનજરે જોવા યોગ્ય) એવા તમોને જોઈને મનુષ્યની ચક્ષુ ધીજે સ્થાને (અન્ય દેવમાં) સંતોષ (આનંદ) પામતી નથી. કેમકે ચંદ્રના કિરણની કાંતિ જેવા (ઉજ્જવળ) ક્ષીર સમુદ્રના પાણીને પીને લવણ સમુદ્રના ખારા પાણીને પીવાને કોણ ઇચ્છે ? ૧૧

ભગવંતના રૂપનું વર્ણન.

યૈઃ શાંતરાગરૂચિભિઃ પરમાણુભિસ્ત્વં^૨
નિર્માપિતસ્ત્રિભુવનૈકલલ્લભભૂત ! ॥ તાવં ત
એવ ખલુ તેઽપ્યાણુવઃ પૃથિવ્યાં, યત્તે સમા-
નમપરં ન હિ રૂપમસ્તિ ॥૧૨॥

અર્થ—હું ત્રણ ભુવનને વિષે અદ્વિતીય તિલક (આભરણ) સમાન ! શાંત રસના લાવની છાયાવાળા જે પરમાણુઓવડે તમે નિર્માણ કરાયેલા છો તે પરમાણુઓ પણ જગતમાં નિશ્ચે તેટલાજ છે, જે કારણ માટે તમારા સમાન બીજું કોઈ રૂપ (આ જગતમાં) નિશ્ચે નથી. ૧૨

૧ “ શાંત થઈ છે રાગની છાયા (ઈચ્છારૂપ મોહનીયકર્મ) જે થકી એવા ” એવો અર્થ પણ થાય છે.

૨ જેની સાથે વિશેષ પ્રીતિ હોય તેને એક વચ્ચે બોલાવાય છે.

૩ મસ્તકે ધારણ કરેલી પુષ્પની માળા અથવા તિલક તે લલ્લભ.

ભગવંતના મુખનું વર્ણન.

વક્ત્રં કવ તે સુરનરોરગનેત્રહારિ, નિઃશે-
પનિર્જિતજગત્ત્રિતયોપમાનમ્ ॥ ણિંખં ક-
લંકમલિનં 'કવ નિશાકરસ્ય, યદ્વાસરે ભ-
વતિ ર્યાંદુપલાશકલ્પમ્ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—દેવ, મનુષ્ય અને ભવનયતિ (નાગકુમાર) દેવના
નેત્રને હરણ કરનારું (મોહ પમાડનારું) તથા સમસ્ત પ્રકારે
છતી છે ત્રણ જગતની ઉપમા (કમળ, ચંદ્ર, દર્પણ આદિ પદ્મ-
ચોની) જેણે એવું તમારું મુખ ક્યાં? અને લાંછન-કલંકવડે
મલિન (ગ્દાની પામેલું) તથા જે દિવસે પીળા આખરાના પાન
સરખું (નિસ્તેજ) થાય છે એવું ચંદ્રમાનું ણિંખ ક્યાં? અ-
ર્થાત્ ચંદ્ર ણિંખ કરતાં ભગવંતના મુખનું તેજ અત્યંત નિર્મળ
છે માટે તે ઉપમા સંભવે નહિ. ૧૩

સંપૂર્ણમંડલશશાંકકલાકલાપ-શુભ્રા ગુ-

૧ જે વરુને મુક્તગત્રો કરવામાં કવ શબ્દ મોહું અંતર મૂલવ-
નારો છે.

૨ આખરાનું પાન પાકનાથી પીળું પડી જાય છે તેના જેવું નિસ્તે-
જ-શબ્દ.

ણાસ્ત્રિભુવનં તવ લંઘયંતિ ॥ ચે સંશ્રિતા-
સ્ત્રિજગદીશ્વર ! નાથમેકં, કરતાન્નિવારયતિ
સંચરતો યથેષ્ટમ્ ॥૧૪॥

અર્થ—હે ત્રણ જગતના ઈશ્વર ! સંપૂર્ણ મંડળવાળા પૂ-
ર્ણિમાના ચંદ્રની કળાના સમૂહ સરખા ઉજ્જવળ એવા તમારા
ગુણો ત્રણ ભુવનને ઉલ્લંઘન કરે છે (ત્રણ ભુવનને વ્યાપીને ર-
હેલા છે). કેમકે જે એક (અદ્વિતીય-સમર્થ) નાથને આશ્રય
કરીને રહેલા છે તેને સ્વેચ્છાએ વિચરતાં કોણ નિવારણ કરી
શકે. અર્થાત્ ત્રણે ભુવન ભગવંતના ગુણ ગ્રહણ કરવામાં તત્પર
હોય છે. ૧૪

ચિત્રં કિમત્ર ચદિ તે ત્રિદશાંગનાભિ-
નીતં મનાગપિ મનો ન વિકારમાર્ગમ્ ॥
કલ્પાંતકાલમરુતા ચલિતાચલેન, કિં મંદ-
રાદ્રિશિખરં ચલિતં કદાચિત્ ॥૧૫॥

અર્થ—હે દેવ ! દેવાંગનાઓવડે તમારું મન જરા પણ
વિકારની ચેષ્ટાને પામ્યું નથી તેમા શું આશ્ચર્ય છે ? કેમકે કં-
પોયમાન થયા છે અન્ય પર્વતો જેનાથી એવા પ્રલયકાળના પવન
વડે ક્યારે પણ મેરૂપર્વતનું શિખર ચલાયમાન થયેલું છે ? અ-

ચાત્ર દેવપાંતદાળનો પવન, અન્ય પર્વતને કંપાવી શકે છે પણ
મૈત્રને કંપાવી શકના નથી, તેમ દેવાંગનાઓ હરિહરાદિ અન્યને
ક્ષોભ પમાડે છે પણ તમને ક્ષોભ પમાડી શકતી નથી. ૧૫

શબ્દાર્થ.

નિર્ધનમવર્તિ:-ધુમાડા અને વાટ અપવર્જિત તૈલપૂર:-ત્યાગ કર્યો છે
રહિત. તેલનો પૂર જેણે એવો.

કૃત્સ્ન-સમગ્ર.

પ્રકટીકરોપિ-પ્રકટ કરો છો.

જગત્-કદાપિ.

અયસાનાં-પર્વતો જે થકી એવા.

અપર:-અપૂર્વ-લોકોત્તર.

જગત્ પ્રકાશ:-જગત્ પ્રસિદ્ધ.

દીપયાસિ-પામે છે.

સ્પષ્ટીકરોપિ-પ્રકાશ કરો છો.

શુભપત્-સમઘણે-એક સાથે.

અલોકોદરોદર-મેઘના મધ્યભાગવડે.

મહાપ્રભાવ:-મહોટો પ્રતાપ જેનો
એવો.

મુનીન્દ્ર !-મુનિઓના સ્વામી.

નિત્યોદય-નિરંતર ઉદય પામેણ.

મહાધધાર-મહોટો અધધારજેણે એવું.

રાદુવદનસ્થ-રાદુના મુખને.

વિભ્રાજતે-ગોળે છે.

અનલપ્રકાંતિ-પણી પ્રાન્તિવાળું.

મશાંકમિષ્ણ-અંદરના ગિંખરૂપ.

જગત્ત્રય-ત્રણ જગતને.

ગમ્ય:-ભુજાર્થ જવા યોગ્ય.

મરુતાં-પવનોને.

દીપ:-દીપક.

અસિ-છો.

અસ્ત-અસ્તને.

રાદુગમ્ય:-રાદુવડે ગ્રસવા યોગ્ય.

સહસા-તત્કાળ.

જગંતિ-ત્રણ જગતને.

નિરૂદ્ધ-આચ્છાદિત થયો છે.

સૂર્યાતિશાંતિ-સૂર્ય થકી અધિક.

મહિમા-મહિમાવાળા.

લોકે-લોકને વિશે.

દલિતમોહ-દહન કર્યો છે મોહરૂપ.

ગમ્ય-ગ્રસવા યોગ્ય.

વારિદાનાં-વારણગિને.

મુખાખ્ખ-મુખરૂપ કમળ.

વિદ્યોતયત્-પ્રકાશ કરતું.

શર્વરીપુ-રાત્રિગિને વિશે.

શશિના-ચંદ્ર વડે.

વિવસ્તતા-સૂર્ય વડે.

મુખેન્દુ-મુખરુપ ચંદ્રમાવડે.

તમસ્સુ-અંધકાર.

વનશાલિનિ-વન વડે શોભાયમાન
યથેલ.

ક્રિયત્-શું ?

જલભારનઐ-પાણીના ભાર વડે
નમી યથેલા.

ત્વયિ-તમારા વિષે.

કૃતાવકાશં-અનંત ધર્માત્મક પદા-

થેતિ વિષે કર્થો છે પ્રકાશ

જેણે એવું.

નાયકેષુ-પોતપોતાનાશાસનના નાયક તેજઃ-પ્રકાશ.

સ્ફુરન્મણિષુ-દેદીપ્યમાન મણિઓને યાતિ-પામે છે.

વિષે.

તુ-વળી.

કિરણાકુલે-કાન્તિવડે વ્યાપ્ત.

અક્ષિ-દિવસે.

યુગ્મદ્-તમારા.

દ્વાલતેષુ-દલન કરાયે છે.

નિષ્પન્નશાલિ-પાકેલા શાલીના.

જલોદકે-મૃત્યુલોક છે.

કાર્થ-પ્રયોજન

જલધરૈઃ-મેઘોવડે.

જ્ઞાન-જ્ઞાન.

યથા-જેવી રીતે.

વિભ્રાતિ-શોભે છે.

એવં-એ પ્રકારે.

તથા-તેવી રીતે.

હરિહરાદિષુ-હરિહરાદિ દેવોને વિષે

તેજઃ-પ્રકાશ.

યાતિ-પામે છે.

મહત્ત્વ-મોટાઇને.

કાચશકલે-કાચના ટુકડાને વિષે.

અપિ-પણ

દીપકની ઉપમાની વ્યર્થતા.

નિઃસ્પૃહમવર્તિરપવર્જિતતલપૂરઃ, કૃ-
ત્સ્તં જગત્ત્રયમિદં પ્રકટીકરોષિ ॥ ગમ્યો ન

જાતુ મરુતાં ચલિતાચલાનાં, દીપોઽપરસ્તવ-
મસિ નાથ ! જગત્પ્રકાશઃ ॥૧૬॥

અર્થ—હે નાથ ! દેવરૂપ ધુમ્ર અને રેકામદંડાદી વાટ ર-
હિત ત્યાગ કર્યો છે અનેકપ્રકારરૂપ તેલનો પૂર (તેલનું પૂરવું)
જેણે એવા, આ સમગ્ર ત્રણ જગતને કેવળજ્ઞાનરૂપ ઉદ્યોતવડે
પ્રકાશ કરે છે અને ચલાયમાન થયા છે પર્વતો જેથી એવા
પવનને કદાપિ ગમ્ય નથી (પવનવડે એલાય એવા નથી) એ-
વા જગત પ્રસિદ્ધ (અથવા જગતને વિષે જ્ઞાનનો ઉદ્યોત છે
જેનો એવા) તમે અપૂર્વ (લોકોત્તર) દીપક છો. અર્થાત્ લો-
કિક દીપક ધુમ્ર, વાટ અને તેલ સહિત છે અને ધરમાંજ માત્ર
પ્રકાશ કરે છે તથા પવનવડે એલાઈ જાય છે ત્યારે આપ પૂર્વો-
ક્ત ધુમ્ર, વાટ અને તેલ રહિત છતાં ત્રણે લોકને પ્રકાશ કરે છે
અને ગમે તેવા પવનવડે આપનો જ્ઞાન પ્રકાશ એલાઈ જતો
નથી મારે અપૂર્વ દીપક છો. ૧૬

સૂર્યની ઉપમાની વ્યર્થતા.

નાસ્તં કદાચિદ્રૂપયાસિ ન રાહુગમ્યઃ;

૧ અલોકિક દીપક (દીવા) થી અન્ય સ્વરૂપવાળો ખીલો લોકોત્તર
દીપક.

૨ કામની દશ અવસ્થાઓ છે તે આ પ્રમાણે જાણવી—૧ કામની
કમ્પા, ૨ મેગવવાની ચિતા, ૩ રમરજી, ૪ સુષુપ્તિતન, ૫ ઉદ્દેશ, ૬
પ્રસપન-જેમ તેમ ખોલવું. ૭ ઉન્માદ, ૮ અંગનાદ વગેરે વ્યાપિતો સંભવ,
૯ જ્વળા અને ૧૦ અને મરણ (કામની પ્રાપ્તિ નહિ થવાથી મરવા તવાર થાય).

સ્પષ્ટીકરોપિ સહસ્રા યુગપજ્જગંતિ ॥ નાં-
ભોધરોદરનિરુદ્ધમહાપ્રભાવઃ સૂર્યાતિશાયિ-
મહિમાઽસિ મુનીંદ્ર ! લોકે ॥૧૭॥

। અર્થ—હો મુનીંદ્ર ! તમે જગતને વિષે સૂર્યથી અધિક મ-
હિમાવાળા છો. કેમકે કદાપિ (કોઈ પણ વખતે) અસ્ત પામતા
નથી. રાહુવડે ગ્રહવા યોગ્ય (પાપરૂપ રાહુવડે પરાભવ પામવા
યોગ્ય) નથી, તત્કાળ સમકાળે ત્રણ જગતને પ્રકાશ કરો છો
અને મેઘ (જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મરૂપ વાહણાં) ના મધ્ય ભાગવડે
અચ્છાદિત થયો છે મહોટો પ્રતાપ (જ્ઞાન પ્રકાશ) જેનો એવા
નથી. અર્થાત્ સૂર્યની ઉપમા પણ આપને ઘટતી નથી કેમકે
તેના કરતાં પણ આધક મહિમાવાળા તમે છો. ૧૭

અંદ્રની ઉપમાની વ્યર્થતા.

નિત્યોદયં દલિતમોહમહાંધકારં, ગમ્યં
ન રાહુવદનસ્ય ન વારિદાનામ્ ॥ વિભ્રાજતે
તવ મુખાજ્જમનદ્યકાંતિ, વિદ્યોતયજ્જગ-
દ્ધર્વશશાંકભિમ્બમ્ ॥૧૮॥

અર્થ—નિરંતર ઉદય પામેલું, દલન કર્યો છે અજ્ઞાનરૂપ

(મોહનીય કર્મરૂપ) મહોટો અંધકાર જેણે એવું, રાહુ (કુતર્ક વાદીરૂપ) ના મુખને નહિ ઘસવા યોગ્ય, આઠ કર્મરૂપ વાહ્યાં-એને નહિ આગ્રહાદન કરવા યોગ્ય, અત્યંત કાન્તિવાળું અને ત્રણ જગતને પ્રકાશ કરતું એવું તમારું મુખરૂપ, કમળ, અપૂર્વ ચંદ્રમાના બિંબરૂપ શોભે છે. અર્થાત્ ચંદ્રની ઉપમા પણ આપને ઘટતી નથી કેમકે તેના કરતાં પણ આપ અધિક મહિમાવાળા છો. ૧૮

કિં શર્વરીષુ શશિનાઽહ્નિ વિવસ્વતાવા
યુષ્મન્મુખેંદુદલિતેષુ તમસ્સુ નાથ ! ॥ નિ-
બ્યન્નશાલિવનશાલિનિ જીવલોકે, કાર્યે કિ-
ચન્નલધરૈર્જલભારનમ્રૈઃ ॥૧૯॥

અર્થ—હે નાથ ! તમારા મુખરૂપ ચંદ્રમાવડે અંધકાર દ-લન કર્યે છતે, રાત્રિએને વિષે ચંદ્રવડે અથવા દિવસે સૂર્યવડે શું પ્રયોજન છે ? અર્થાત્ તે કંઈ કામના નથી. કેમકે પાકેલા શાલી (હાંગર) ના વનવડે શોભાયમાન થયેલા જીવલોકે છતે, પાણીના ભારવડે નમ્ર થયેલા મેઘોવડે શું પ્રયોજન છે ? અર્થાત્ તમારા મુખરૂપ ચંદ્ર વિદ્યમાન છતે ચંદ્ર સૂર્યનું કંઈ પણ પ્રયો-જન નથી ૧૯

પ્રભુના જ્ઞાનની અંકુશતા.

જ્ઞાનં યથા ત્વયિ વિભાતિ કૃતાવકાશં,

નૈવં તથા હરિહરાદિષુ નાયકેષુ ॥ તેજઃ સ્પુ-
રન્મણિષુ યાતિ યથા મહત્ત્વં, નૈવં તુ કા-
ચશક્તે કિરાણાકુલેઽપિ ॥૨૦॥

અર્થ—હે નાથ ! અનંત ધર્માત્મક પદાર્થોને વિષે કયો છે પ્રકાશ જેણે એવું જ્ઞાન (કેવળજ્ઞાન) જેવી રીતે તમારે વિષે શોભે છે, તેવી રીતે પોતપોતાના શાસનના નાયક એવા હરિહ-
રાદિ દેવોને વિષે એવા પ્રકારનું (જ્ઞાન) નથી શોભતું. કેમકે દેહીખ્યમાન (જાતિવાંત) મણિઓને વિષે જેવી રીતે પ્રકાશ મો-
ટાઈને પામે છે, તેવી રીતે કાન્તિવડે વ્યાપ્ત (ચળકતા) એવા પણ કાચના કકડાને વિષે એ પ્રકારે (મોટાઈ) નથી પામતો.
અર્થાત્ અન્ય દેવોને વિભાંગજ્ઞાન છે; તમારા જેવું કેવળજ્ઞાન તેમનામાં નથી. ૨૦

શબ્દાર્થ.

અન્યે-માતું છું.
હરિહરાદય-હરિહરાદિ દેવો.
દૃષ્ટુ-જેણે જોયું.
હૃદય-મારું ચિત્ત.
અતિ-પામે છે.
ભવતા-તમારાવડે.
થેન-જેવડે.
હરતિ-હરણ કરે છે.

વર-શ્રેષ્ઠ.
દૃષ્ટા-જેણે.
યેષુ-જેઓને.
તોષ-સંતોષને.
વીક્ષિતેન-દેખેલા.
ભુવિ-પૃથ્વીમાં.
કશ્ચિત્-કોઈ પણ.
ભવાન્તરે-ખીજ ભવોને વિષે.

સ્ત્રીણાં-ઓઝાના.

શાતશો-સેંકડો.

પુત્રાન્-પુત્રોને.

મૃતં-મૃતને.

જનની-માતા.

સર્વા-અધી.

દધતિ-ધારણુ કરે છે.

સહસ્રરશ્મિ-સૂર્યને.

દિગ્-દિશા.

સ્ફુરદંશુબ્જલં-દેહીપ્રમાન છે કિ-

રણોનો સમૂહ જેનો ઝેવા.

મુનયઃ-મુનિઓ.

પુમાંસઃ-પુરૂષ.

અમલં-નિર્માળ.

પુરસ્તાત્-આગળ.

ઉપસ્રવ્ય-પામીને.

મૃત્યુ-મરણને.

શિવપદસ્ય-મોક્ષપદનો.

અવ્યય-નાશ ન પામે તેવા.

અચિત્ય-અચિંત્યમહિમાવાળા.

આદ્ય-પહેલા.

ઠંદ્યદં-દેવના દેવ.

અનંગકેતુ-કામદેવનો નાશ કરવા-

માં પૂછડીવા તારા સ્વરૂપા.

અનેક-અનેક પર્યાયવાળા.

જ્ઞાનસ્વરૂપ-જ્ઞાનસ્વરૂપી.

શતાનિ-સેંકડાઓ.

જનયતિ-પ્રસવે છે.

અન્યા-ખીછ.

ત્વદુપમં-તમારા સરખા.

પ્રમૂતા-પ્રસવતી-જન્મ આપતી.

દિશઃ-દિશાઓ.

ભાનિ-નક્ષત્રોને.

આચી-પૂર્વ.

જનયતિ-ઉત્પન્ન કરે છે.

ત્વાં-તમોને.

આમનંતિ-રહે છે.

પરમં-ઉત્કૃષ્ટ.

આદિત્યવણુ-સૂર્યનાજેવા વર્ણવાળા.

તમસઃ-અંધકારની.

સમ્યગ્-રૂડા પ્રકારે,

જયતિ-જીતે છે.

શિવઃ-નિરૂપદ્રવ.

પંથાઃ-માર્ગ-રસ્તો.

વિભુ-સમર્થ.

અસંખ્ય-અસંખ્ય ગુણવાળા.

બ્રહ્માણુ-બ્રહ્મ સ્વરૂપ.

અનંત-અંતરહિત.

યોગીશ્વર-યોગીઓના ઈશ્વર.

વિદિતયોગ-યોગને જાણનાર.

એક-અદ્વિતીય.

અમલ-અટાર દોષરહિત.

પ્રવદંતિ-કહે છે.

સંત:-સજ્જન પુરૂષો.

બુદ્ધ-બુદ્ધ છો.

ત્વમેવ-તમેજ.

[વબુધાર્ચિત-દેવતાઓએ પૂજ્યો છે. બુદ્ધિબોધાત-બુદ્ધિનો બોધ જેનો એવા:

શંકર:-શંકર

તેથી.

શંકરત્વાત-સુખ કરવાપણથી.

ધાતા-વિધાતા-પ્રજ્ઞા.

ધીર !-હે ધીર !

શિવમાર્ગવિધે:-મોક્ષની વિધિને.

વિધાનાત્-રચવાયકી.

વ્યક્ત-પ્રકટ.

પુરુષોત્તમ:-પુરૂષોત્તમ.

અસિ-છો.

નિંદા સ્તુતિ.

મન્યે 'વરં' હરિહરાદ્ય એવ દદ્યા દ-
ષ્ટેષુ યેષુ હૃદયં ત્વયિ તોષમેતિ ॥ કિં વી-
ક્ષિતેન ભવતા ભુવિ યેન નાન્યઃ, કશ્ચિન્મ-
નો હરતિ નાથ ! ભવાંતરેષ્વિ ॥૨૧॥

અર્થ-હે નાથ ! હરિહરાદિ દેવો જોયા તે હું સાંજે માનું છું. જેને હીઠે છોડે હૃદય (માંડે ચિત્ત) તમારે વિષે સંતોષ

૧ જેમ સામાન્ય વસ્તુને જોયા પછી તેના કરતાં સારી વસ્તુ જોવામાં આવતાં વિશેષ આનંદ થાય છે, તેમ હરિહરાદિને મેં પ્રથમ જોયા અને પછી તમને જોયા તેથી તમારી ઉત્તમતા મને વિશેષે દઢ થઈ માટે પ્રથમ હરિહરાદિને જોયા તે સાંજે થયું એમ હું માનું છું. તમને સર્વ ગુણ સંપન્ન જોઈને હવે રાગદ્વેષ કામક્રોધાદિ દોષવાળા અન્ય દેવોમાં માંડે મન. ભવાન્તરમાં પણ સંતોષ પાશેજ નહિ.

(આનંદ) ને પામે છે. દેખેલા એવા તમેવડે કરીને શું? તોફે જે (તમારું દર્શન) વડે પૃથ્વીને વિષે બીજો કોઈ દેવ ભવાંતરને વિષે પણ મનને હરણ નહિ કરે. ૨૧

માતાની પ્રશંસાદ્વારા પ્રભુસ્તુતિ.

સ્ત્રીણાં શતાનિ શતશેા જનયંતિ પુ-
ત્રાન્ નાન્યા સુતં ત્વદુપમં જનની પ્રસૂતા
॥ સર્વા દિશેા દધતિ ભાનિં સહસ્રરશ્મિ,
પ્રાગ્યેવ દિગ્જનયતિ સ્ફુરદંશુબલમ્ ॥૨૨॥

અર્થ—સ્ત્રીઓના સેંકડાઓ (સેંકડો સ્ત્રીઓ) સેંકડો પુત્રોને પ્રસવે છે પરંતુ તમારા જેવા પુત્રને બીજી માતા જન્મ આપતી નથી કેમકે બધી દિશાઓ નક્ષત્રોને ધારણ કરે છે પણ દેવીપ્રમાણ છે કિરણોનો સમૂહ જેનો એવા સૂર્યને પૂર્વ દિશાજ ઉત્પન્ન કરે છે. અર્થાત્ સૂર્યને જન્મ આપનાર જેમ પૂર્વ દિશા જ છે તેમ તમારા જેવા પુત્રને જન્મ આપનાર તો તમારી માતા (મરદેવા) જ છે. ૨૨

પ્રભુના પરમ પુરુષત્વનું વર્ણન.

ત્વામામનંતિ મુનયઃ પરમં પુમાંસ-
માદિત્યવાણુમ્મમલં તમસઃપુરસ્તાન્ ॥ત્વા-

મેવ સમ્યગુપલસ્ય જયંતિ મૃત્યું, નાન્યઃ
શિવઃ શિવપદસ્ય મુનીંદ્ર ! પંથાઃ ॥૨૩॥

અર્થ—હું મુનીંદ્ર ! મુનિઓ ! તમોને પરમ પુરુષ (નિ-
ષ્કર્મી), પાપરૂપ અંધકારની આગળ સૂર્ય જેવી કાન્તિવાળા
અને નિર્મળ (રાગદ્વેષરહિત) કહે છે. તમોનેજ રૂડા પ્રકારે
પામીને (બાણીને) મૃત્યુને જિતે છે, તે સિવાય બીજો કોઈ
ઉપદ્રવરહિત મોક્ષપદનો માર્ગ (રસ્તો) નથી. ૨૩

સર્વ દેવના નામે જિનસ્તુતિ.

ત્વામવ્યયં વિભુમયિત્યમસંજ્યમાઘં,
બ્રહ્માણુમીશ્વરમનંતમનંગરકેતુમ્ ॥ યોગીશ્વ-
રં વિદિતયોગમનેકમેકં, જ્ઞાનસ્વરૂપમમલ્લં
પ્રવદંતિ સંતઃ ॥૨૪॥

અર્થ—હું પ્રભુ ! સંત (સાધુ-સંજ્ઞન) પુરુષો તમોને

૧ જન્મ મરણ ટાળે છે અર્થાત્ સિદ્ધશાને પામે છે.

૨ જગતનો સંહાર કરવાને પૂંછડીઓ તારો જેમ હેતુબૂત છે તેમ
તમે કામદેવને હણવાને કેતુ તુલ્ય છો.

૩ વિ=વિશેષ પ્રકારે દિતઃ=ખંડન કર્યો છે યોગ=કર્મનો સમૂહ
જેણે એવા, એવો પણ અર્થ થાય છે.

અવ્યય (નાશ ન પામે તેવા), વિષુ (પરચ અશ્વર્થવડે શો-
ભતા-કર્મનું ઉન્મૂલન કરવામાં સમર્થ), અચિંત્ય (અચિન્ત્ય
શુભવાળા અથવા આકેષાત્મિક પુરુષોવડે કરી પણ ચિંતવન થઈ ન
વડે એવું સ્વરૂપ છે જેનું જોવા), અસંખ્ય શુભવાળા, આદ્ય
(પહેલા તીર્થંકર અથવા લોકવ્યવહારરૂપ સૃષ્ટિની શરૂઆત ક-
રનારા અથવા ખંચ પરમેષ્ટિને વિષે આદ્ય), પ્રહ્લ સ્વરૂપ (પર-
માનંદ સ્વરૂપ-નિવૃત્તિ રૂપ), ઇશ્વર (દેવતા દેવ), અનંત
(અનંત જ્ઞાન દર્શનવાળા અથવા મૃત્યુરૂપ અંત નવતાના), અ-
નંગકેતુ (કામદેવને નાશ કરવાને પૂંછડીયા તારા જેવા-અથવા
અંગ ઔદારિકાદિ શરીર તે રૂપ કેતુ-ચિન્હ જેને નથી તેવા),
યોગીજ્ઞાના ઇશ્વર (ચાર જ્ઞાની મુનિઓ અથવા ધ્યાની પુરુ-
ષોના ઇશ્વર), યોગ (જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રરૂપ) ને જાણનારા
(અથવા જણાયો છે અધ્યાંગ યોગ જેનાથી જોવા), અનેક (જ્ઞાને
કરીને સર્વ વ્યાપક હોવાથી અનેક અથવા અનેક પર્યાયવાળા),
અદ્વિતીય (સર્વોત્તમ), જ્ઞાન સ્વરૂપ (દેવજ્ઞાનરૂપ સ્વરૂપ છે જેનું
જોવા) અને નિર્મળ (અઢાર દોષરહિત) જોવા કહે છે. ૨૪

‘પુષ્કરસ્ત્વમેવ વિષુધાર્ચિતપુદ્ગિઓધાત્,
ત્વં શંકરોઽસિ ભુવનત્રયશંકરત્વાત્ ॥’ ધા-

૧ તત્ત્વને જાણે તે પુદ્ગ.

૨ સ્વપને કરે તે શંકર.

૩ સિવમાર્ગને કરે-એ તે ધાતા-ધાત્રા.

તાડસિ ધીર ! શિવમાર્ગવિધેવિધાનાત્,
વ્યક્તં ત્વમેવ ભગવન્ !^૧ પુરુષોત્તમોડસિારય

અર્થ—હે નાથ ! દેવતાઓએ અર્ચિત કર્યો છે બુદ્ધિનો
ઘોષ જેનો એવા છે, માટે તમેજ બુદ્ધદેવ છે, ત્રણ ભુવનને
સુખને કરવા પશ્ચાથકી તમેજ શંકર છે, હે ધીર ! મોક્ષમાર્ગની
વિધિ (રત્નત્રયરૂપ) ને રચવાથી (પ્રરૂપવાથકી) તમેજ બ્રહ્મા
છો; હે ભગવંત ! તમેજ પ્રકટ પુરુષોત્તમ (કૃષ્ણ) છો. અર્થાત્
બુદ્ધ, શંકર, બ્રહ્મા અને નારાયણ એ ચાર્થ નામ પ્રમાણે ગુણ-
વાળા નથી કેમકે બુદ્ધ કેવલજ્ઞાનરહિત, શંકર સંહાર કરનારા,
બ્રહ્મા હિંસક વેદના ઉપદેશ દેનારા અને કૃષ્ણ કપટયુક્ત છે;
માટે તે નામના ચાર્થ ગુણો સર્વ આપનામાંજ છે. રપ

શબ્દાર્થ

તુલ્ય—તમેને	નમઃ—નમસ્કાર હો.
ત્રિભુવનાર્તિહરાય—ત્રણભુવનની	ક્ષિતિતલ—પૃથ્વીતલને વિષે.
પીડાને દરનારા.	અમલભૂષણાય—નિર્મળ ભૂષણરૂપ.
ત્રિજગતઃ—ત્રણ જગતના.	પરમેશ્વરાય—પરમેશ્વરને.
સર્વોદ્દેશોપણાય—અવસાનરને શો-	વિસ્મયઃ—આશ્ચર્ય.
પણ કરનારાને.	નામ—આમંત્રણના અર્થમાં.
અશેષૈઃ—સમસ્ત.	સંશ્રિતઃ—આશ્રય કરાયેલા છે.
નિરવકાશતયા—નિરંતરપણે.	દોષૈઃ—દોષોવડે.

ઉપાત્તવિવિધાશ્રય-ગ્રહણ કરેલા
વિવિધ આશ્રયોવડે.

સ્વપ્નાંતરે-સ્વપ્નાંતરમાં.

અસિ-છા,

અશોકતરુસંશ્રિત-અશોકવૃક્ષને
આશ્રય કરીને રહેલું.

આભાસિ-શોભે છે.

સ્પષ્ટ-પ્રકટ.

અસ્ત-નાશ કર્યો છે.

તમોવિતાન-અંધકારનો સમૂહજેણે
એવું.

સિંહાસને-સિંહાસનને વિષે.

મણિમયૂખ-મણિઓના કિરણોની.
વિભ્રામ્યતે-શોભે છે.

કનકાવદાત-સુવર્ણ જેવું મનોહર.

અંશુલતાવિતાન-કિરણોની શા-
ખાનો સમૂહ છે જેને એવું.

શિરસિ-શિખર ઉપર.

કુંદાવદાત-મોગરાના પુષ્પ જેવા
ઉલ્લસ.

કલધોતકાંત-સુવર્ણ સરખું મનોહર.

ઉદયશાંક-ઉદય પામેલાઅંધસરખા

વારિધાર-પાણીની ધારા છે જેને

વિષે એવું.

શવ-પેટે

ભગતવૈ-ઉત્પન્ન થયો છે ગર્ભજેને
એવા. (દોષો)

ધક્ષિત-જોવાયેલા.

ઉચ્ચૈ-ઉંચા.

ઉન્મયૂખ-ઉંચા છે કિરણો જેનાં
એવું.

નિતાંત-અત્યંત.

ઉલ્લસત્કિરણ-દેહીપ્રમાદ છે કિરણો
જેનાં એવું.

રવે-સૂર્યનું.

પયોધરપાર્શ્વવર્તિ-મેંધની પાસે.
રહેલું.

શિખાવિચિત્રે-પંક્તિવડે ચિત્રવિચિત્ર.
વપુઃ-શરીર.

વિચલિતસત્-આકાશને વિષે ઉદ્યોત-
માન.

તુંગોદયાદિ-ઉંચા મેંધપર્વતના.

સહુચ્ચરમે-સૂર્યના.

ચલચામર-વિંજેલા ચામરોવડે.

ચારુશોભ-મનોહર છે શોભા જેની
એવું.

શુચિનિર્ઝર-નિર્મળ ગરબુના.

તટ-શિખર.

સુરગિરે-મેંધપર્વતનું.

શાતકોભ-સુવર્ણમય.

જિનસ્તુતિ.

તુલ્યં નમસ્ત્રિભુવનાર્તિહરાય નાથ !

તુલ્યં નમઃ ^૧ક્ષિતિતલામલભૂષણાય ॥ તુ-
લ્યં નમસ્ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરાય, તુલ્યં નમો
જિન ! ભવોદ્ધિશોષણાય ॥ ૨૬ ॥

અર્થ— હે નાથ ! ત્રણભુવનની પીડાને હરનાર તમોને ન-
મસ્કાર હો ! પૃથ્વીતળને વિષે નિર્મળ ભૂષણ (અલંકાર) રૂપ
તમોને નમસ્કાર હો ! ત્રણ જગતના પરમેશ્વર એવા તમોને
નમસ્કાર હો ! અને હે જિન ! ભવ (ચાર ગતિના બ્રમણરૂપ)
સમુદ્રને શોષણ કરનારા તમોને નમસ્કાર હો ! ૨૬

નિંદાસ્તુતિ.

કો વિસ્મયોઽન્ન યદ્દિ ^૨નામ ગુણૈરશેષૈ-
સ્ત્વં સંશ્રિતો ^૩નિરવકાશતયા મુનીશ ! ॥

૧ ક્ષિતિ=પૃથ્વી તલ=પાતાળ અને અમલ=સ્વર્ગ તેના મંડન તુલ્ય
એવો પણ અર્થ થઈ શકે છે.

૨ કોમળ આમંત્રણમાં વપરાય છે.

૩ અન્ય દેવને વિષે સ્થાન નહિ મળવાથી સ્થાનરહિતપણાવડે એટલે
અંતરરહિતપણે, ગુણો તમોનેજ આશ્રય કરી રહ્યા છે.

દ્વૌષૈરુપા^૨તવિવિધિાશ્રયજાતગર્વૈઃ,^૩સ્વપ્નાંત-
રેણિ ન કદાચિદ્ધીક્ષિતોઽસ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—હે મુનીશ (મુનિઓના ઇન્ધર) ! સમસ્ત ગુણોવડે તમે નિરંતરપણે રૂડા પ્રકારે આશ્રય કરાયેલા છો; એમાં શું આશ્રય છે ? કેમકે ગ્રહણ કરેલા વિવિધ આશ્રયોવડે ઉત્પન્ન થયો છે ગર્વ જેને એવા દોષવડે તમે સ્વપ્નાંતરમાં ક્યારે પણ જોવાયેલા નથી, અર્થાત્ ગુણો તમાને આશ્રય કરી રહ્યા છે અને દોષો અન્ય દેવોને આશ્રય કરી રહ્યા છે. ૨૭

અશોકવૃક્ષ નામે પ્રાતિહાર્યનું વર્ણન

ઉચ્ચૈરશૌકતરુસંશ્રિતમુન્મથૂખ-માભાતિ
રુપમમલં ભવતો નિતાન્તમ્ ॥ સ્પષ્ટોદ્ધ-
સત્કરણુ-મસ્તતમેવિતાનં, [અમ્ભં રવેરિં

૧ કામ કેવાદિ.

૨ ગ્રહણ કર્યા જે જાત જાતના (અન્ય દેવના) આશ્રયો (સ્થાનો) તેવડે ઉત્પન્ન થયો છે અદ્વંદ્યાર જેને એવા દોષો. અર્થાત્ અન્ય દેવને વિશે રહેવાનો આશ્રય મગવાથી દોષોએ તમને સ્વપ્નાંતરમાં પણ જોવા નથી કેમકે પ્રાચીન સ્થાન મગવાથી ખીજતી વાંછા રહેતી નથી.

૩ એક સ્વપ્નમાં ખીજું સ્વપ્ન આવે તે.

૪ નિતેશ્વરના ચરીર કરતાં આર ગણુ ઉંચું અશોકવૃક્ષ મોવ છે.

પયોધરપાર્શ્વવર્તિ ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—હો જિન ! ઉંચા અશોકવૃક્ષને આશ્રય કરીને રહેલું
(અશોકવૃક્ષની નીચે બેઠેલ), ઉંચા (અથવા અધિક) છે કિરણો
જેનાં એવું અને નિર્મળ (પરસેવારહિત) એવું તમારું શરીર
પ્રગટ દેહીપ્યમાન છે કિરણો જેનાં એવું, નાશ કર્યો છે અંધકાર-
રનો સમૂહ જેણે એવું અને મેઘ (વાદળાં) ની પાસે રહેલું
એવું સૂર્યનું મિંબ હોય તેની પેઠે અત્યંત શોભે છે. ૨૮

સિંહાસન પ્રાતિહાર્ય વર્ણન.

સિંહાસને 'મણિમયૂખશિખાવિચિત્રે,
વિભ્રાજતે નવ વપુઃ કનકાવદાતમ્ ॥ બિ-
મ્બં વિચદ્વિલસંદશુલતાવિતાનં, તુંગોદયા-
દ્રિશિરસીવ સહસ્રરશ્મેઃ ॥ ૨૯ ॥

અર્થ—મણિઓના કિરણોની પંક્તિ (અથવા અથલામ)
વડે ચિત્ર વિચિત્ર એવા સિંહાસનને વિષે સુવર્ણનાં જેવું મનોહર
તમારું શરીર, ઉંચા મેઝપર્વતના શિખર ઉપર આકાશને વિષે
ઉદ્યોતમાન (પ્રજ્વલેલા) કિરણોની શાખાનો સમૂહ છે જેને એવું
સૂર્યનું મિંબ હોય તેની પેઠે વિશેષ કરીને શોભે છે. ૨૯

૧ અહીં કિરણના સમૂહ સમાન મણિના કિરણોની પંક્તિ, ઉદ્યા-
નપર્વત સમાન સિંહાસન અને સૂર્ય મિંબ સમાન પ્રભુનું શરીર બાણવું.

આમર પ્રાતિહાર્યનું વર્ણન

કુન્દાવદાતચલયામરચારુશોભં, વિભ્રા-
જતે તવ વયુઃ કલધૌતકાન્તમ્ ॥ ઉદયચ્છ-
શાંકશુચિનિર્ઝરવારિધાર-મુચૈસ્તટં* સુરગિ-
રેરિવ શાતકૌમ્ભમ્ ॥ ૩૦ ॥

અર્થ—હે પ્રભુ! મોગરાના પુષ્પ જેવાં સ્વેત વર્ણવાળા
અને (ઇંદ્રોએ) વીંજેલાં એવાં આમરોવડે મનોહર છે શોભા જે-
ની એવું તથા સુવર્ણ સરખું મનોહર તમારું શરીર, ઉદય પા-
મેલા ચંદ્ર સરખા નિર્મળ ઝરણના પાણીની ધારા જેને વિષે
છે એવું અને સુવર્ણમય મેરુપર્વતનું ઉંચું શિખર હોય, તેના
જેવું વિશેષ કરીને શોભે છે, ૩૦

શબ્દાર્થ.

ઇત્રવયં—તથા ૭૪

સ્થિત—રહેલું.

સાતુહરપ્રતાપ—પ્રર્થના દિગ્ગોનો સુકતાદ્વિપ્રકરજાલ-મોતીના સમકની
પ્રતાપ જેજે એવું.

રચના વડે.

વિવૃદ્ધશોભં—વિશેષે વૃદ્ધિ પામી છે પ્રખ્યાપયત્—પ્રખર્ષે જાણાવનાર.

શોભા જેની એવું.

પરમેશ્વરત્વં—પરમેશ્વરપણાને.

* અહીં મેરુપર્વતના શિખર દ્વિપ ભગવંતનું શરીર અને પાણીની
ધારા દ્વિપ ચીન્તતા આમરો જણાવા.

ઉગ્નિદ્ર-વિકસ્વર થયેલા.	હૃમનવપાંકજ-સુવર્ણના નવ કમળના
પુંજકાંતિ-સમૂહની કાંતિ વડે.	પર્યુદતસન્નમ-ઉજ્જગતાં નમ્મના.
મયૂખશિખા-કિરણોની પંક્તિવડે	અભિરામૌ-મનોહર.
પાદૌ-એ ચરણો.	પદ્માનિ-ગમન સ્થાનને.
ધૃત્તઃ-ધારણ કરે છે.	પદ્માનિ-કમળોને.
વિષ્ણુધાઃ-દેવતાઓ.	પરિકલ્પયંતિ-રચે છે.
ઇત્યં-એ પ્રકારની.	વિભૂતિઃ-સંપદા.
અભૂત-હતી.	ધર્મોપદેશનચિદૌ-ધર્મના ઉપદેશની
પરસ્થ-અન્ય દેવની.	વિધિમાં.
આદર્શ-જેવી.	પ્રભા-કાંતિ.
દિનકૃતઃ-સૂર્યની.	પ્રહતાંધકારા-પ્રકાશ કરીને હણ્યો છે
તાદર્શ-તેવી.	અંધકાર જેણે એવી.
કૃતઃ-કયાંથી.	ગ્રહગણસ્ય-ગ્રહસમૂહની.
વિકાશિનઃ-પ્રકાશિત થયેલા.	સ્વયોતત્-ઝરતા.
મદાવિલવિલોલ-મદ વડે કલુષિત	કપોલમૂલ-ગંડસ્થળોને ત્રિષે. [ભમતા.
થયેલા અને ચંચળ.	મત્તભ્રમત-મદોન્મત્ત થયેલા અને
ભ્રમરનાદ-ભમરાઓના શબ્દવડે.	વિવૃદ્ધકોપ-વિશેષે વૃદ્ધિ પામ્યો છે
ઐરાવતાલં-ઐરાવતજેવી કાંતિવાળા	કોપ જેનો એવા.
હસં-હસ્તિને.	ઉદ્ધતં-ઉદ્ધત.
આપતંતં-સન્મુખ આવતા.	ભયં-ભય.
આશ્રિતાનાં-આશ્રિતો-મક્તજનોને.	ભિન્નેભ-ભેદાયેલા હસ્તિના.
કુંભગણત્-કુંભસ્થળથકી પડેલા.	ઉન્નવજ્જશોભિતાક્ત-ઉન્નવળ અને
મુક્તાકૃત્તપ્રકર-મોતિના સમૂહ વડે	લોહીથી ખરડાયેલા.
ભૂષિતભૂમિભાગઃ-શોભાળ્યો છે	બદ્ધક્રમઃ-ફાળ મારતો.
પૃથ્વીનો ભાગ જેણે એવો.	ક્રમગતં-ફાળમાં આવી ગયેલને.
હરિણાધિપઃ-સિંહ.	આક્રામતિ-પરાભવ કરે છે.

જુગાયલ-ચરણ યુગલ રૂપ
પદાંતને.

સંમિત-આશ્રિતજન્મને.
તે-તમારા.

છત્રત્રય પ્રાતહાર્ય વર્ણન.

‘છત્રત્રય’ તવ વિભાતિ શશાંકકાન્ત—
સુચૈઃ સ્થિતં રથગિતભાનુકરમતાપમ્ ॥ મુ-
ક્તાફલમકરજલવિવૃદ્ધશોભં, પ્રજ્યાપયત્ત્રિ-
જગતઃ પરમેશ્વરવમ્ ॥ ૩૧ ॥

અર્થ—હે પ્રભુ ! ચંદ્ર સરખું ચતોહર (અથવા ઉજા-
વળ), હાંચે રહેલું (તમારા ચરતકે ધારણ કરાવેલું), ઢાંકી દીધો
છે સૂર્યના કિરણનો પ્રતાપ (તેજ અથવા સંતાપ-પીડા) જેવો
એવું, મોતીના સમુદ્ધની રચનાવડે વિશેષે વૃદ્ધિ પામી છે શોભા

૧ ત્રણ છત્ર.

૨ એ ત્રણ છત્ર એમ મુખ્ય છે કે-આ લગવંત ત્રણ જગતના
સ્વામી છે, કેમકે અન્ય ગણ મહારાજાઓને એક છત્ર હોય છે અને જ-
નપદાંતને ત્રણ છત્ર છે. આ ૩૧ મા શ્લોક પછી પુષ્પવૃષ્ટિ, દિવ્યધ્વનિ,
ભાગ્યંડલ અને દેવદુન્દુભિ એ ચાર અતિશયના વર્ણનવાળા ચાર કાવ્યો
સ્તોત્રમારે બતાવ્યા હતા પરંતુ તેમાં વર્ણવેલ યુગાદિ દેવની રહુતિના આ-
કર્ષણથી ચક્રેશ્વરીદેવીનું આસન કંપવું હતું; તેથી તે ચાર કાવ્યો ગોપણા
છે. ત્રીજી દિગંબરેએ ગાંભીરતાસ્વપૂરિતદિવ્યભાગ કત્યાદિ ચાર કા-
વ્યો નવીન બતાવોને ગોઠવ્યાં છે.

જેની અવું અને ત્રણ જગતના પરમેશ્વરપણા (અધિપતિપણા)
ને જાણે પ્રકર્ષે કરીને જણાવતું હોય નહિ ! તેવું તમારું છત્રત્રય
વિશેષે શોભે છે, ૩૧

ઉન્નિદ્રહિમનવપંકજપુંજકાન્તિ^૧—પર્યુ-
દ્ધસન્નખમયખશિખાઽભિરામૌ ॥ પાદૌ પ-
દ્ધાનિ તવ યન્ન જિનેન્દ્ર ! ધૃતઃ, પદ્માનિ ત-
ન્ન વિબુધાઃ પરિકલ્પયન્તિ^૨ ॥ ૩૨ ॥

અર્થ—હું જિનેન્દ્ર ! વિકસ્વર થયેલાં સુવર્ણના નવ (અ-
થવા નવીન) કમળના સમૂહની કાન્તિવડે આરે તરફ ઉછળતાં
નખના કિરણોની પંક્તિવડે મનોહર એવા તમારા બે ચરણો

૧ અહીં કાન્તિ સ્પષ્ટતા ઈ કારને દીધે કરીને એવો અર્થ પણ
કરાય છે—' વિકસિત સુવર્ણના નવ કમળના સમૂહની કાન્તિવાળા ' એવા
ચરણો.

૨ તીર્થંકરદેવ જ્યાં જ્યાં વિચરે છે ત્યાં ત્યાં તેમના ચરણ કમળ
નીચે દેવતાઓ નવ કમળ વખતો વખત પરાવર્તન કરીને રચે છે. બે ચ-
રણ નીચે બે કમળ રહે છે અને સાત કમળ પાછળ ચાલે છે. ભગવંત
ચરણ ઉપાડે એટલે તેમથી બે કમળ દેવતાઓ આગળ રથાપે છે. કમળ
એના એ હોય છે પણ દેવતાઓ તેનું પરાવર્તન કરે છે એટલે નવીન જ-
ણાય છે. અહીં કમળનો વર્ણુ પીળો અને ભગવંતના નખની કાન્તિ રક્ત
(રાતી) છે તેથી ખન્નેના મેળાપથી ચરણ કમળનો વિચિત્ર વર્ણુ થાય છે,
એમ કહ્યું છે.

ત્યાં ગમનસ્થાનને ધારણ કરે છે (ચરણન્યાસ કરે છે—અથ છે)
ત્યાં દેવતાઓ ક્રમબદ્ધ રહે છે. ૩૨

અતિશય લક્ષ્મીનું વર્ણન.

ઇત્યં યથા તવ વિભૂતિરભૂજિજ્જનેન્દ્ર !
ધર્મોપદેશનવિધૌ ન તથા ૨પરસ્થ ॥ યાદકુ
પ્રભા દિનકૃતઃ પ્રહતાંધકારા, તાદકુકુતો ગ્રહ-
ગાશુરસ્ય વિકાશિનોઽયિ ॥૩૩॥

અર્થ—હે જિજ્ઞેષુ ! ધર્મના ઉપદેશની વિધિમાં [ધર્મ
વ્યાખ્યાન કરતી વખતે] એ પૂર્વોક્ત પ્રકારની તમારી અતિશય
રૂપ સંપદા જે પ્રકારે હોતી હવી, તે પ્રકારે અન્ય દેવોની સં-
પદા નહોતી. કેમકે પ્રકર્યે કરીને હણ્યો છે અંધકાર જેણે એવી
સૂર્યની કાન્તિ જેવી છે તેવી કાન્તિ પ્રકાશિત થયેલ પણ ગ્રહ
સમૂહની ક્યાંથી હોય ? ૩૩

અજભયહાર કાવ્ય

શ્ચયોતન્મદ્રાવિલવિલોલકપોલમૂલ—મ—

૧ દુર્ગતિમાં પડતા પ્રાણીઓને ધારી રાખે તે ધર્મ.

૨ અન્ય હરિદરાદિ દેવોમાં સરાવપણું હોવાથી ચોત્રીજ અતિશય
અને આ પ્રતિદર્શક લક્ષ્મી તેમને હોતી નથી.

તત્ત્રમદ્ભ્રમરનાદવિવૃદ્ધકોપમ્ ॥ ^૧ઐરાવતા-
ભમિભમુ^૨દ્ધતમાપતન્તં, દૃઢૌ ભયં ભવતિ
નો ભવદાશ્રિતાનામ્ ॥૩૪॥

અર્થ—ઝરતા મદ્ધવડે કરીને કલુષિત થયેલા અને અંચળ
એવા જે ગંડસ્થળો તેને વિષે મદોન્મત થયેલા અને અહીં તહીં
ભમતા એવા ભ્રમરોના ઝંકાર શબ્દવડે વિશેષે વૃદ્ધિ પામ્યો છે
કોપ જેનો એવા ઐરાવત હસ્તિ સરખી છે કાન્તિ જેની એવા
અને ઉદ્ધત (દુર્દાંત) એવા હસ્તિને સન્મુખ આવતો જોઇને ત-
મારા આશ્રિતો (ભક્તજનો)ને ભય ઉત્પન્ન થતો નથી. ૩૪

ભિન્નેભકુંભગલ—દુર્જવલશોણિતાકત—
મુક્તાફલપ્રકરભૂષિતભૂમિભાગઃ ॥ બદ્ધક્રમઃ
ક્રમગતં હરિણાધિપોઽપિ, ^૩નાકામતિ ક્રમ-

૧ મ્હોટી કાયાવાળો હોવાથી ઐરાવત (ધંધ્રનો હસ્તિ) સરખો કહ્યો.

૨ અંકુશાદિ શસ્ત્રના પ્રહારની પણ અવગણના કરતો.

૩ જેમ પર્વતનો આશ્રય લેવાથી મનુષ્યને સિંહ ભય કરી શકતો
નથી તેમ તમારા નામસ્મરણવડે તમારા ચરણનો આશ્રય કરનારો મનુષ્ય
મ્હોટા બળવાન સિંહની ફાળમાં આવી ગયો હોય તોપણ તેને સિંહ મારી
શકતો નથી.

અગ્નિભયહર કાવ્ય.

કલ્પાન્તકાલપવનોહ્રતવહ્નિકલ્પં, દા-
વાનલં જવલિતમુજ્જવલમુત્પુલિંગમ્ ॥ વિ-
શ્વં જિઘત્સુભિવ સંમુખમાપતંતં, ત્વત્રા-
મકીર્તનજલં શમયત્યશેષમ્^૧ ॥૩૬॥

અર્થ—પ્રલયકાળના પવનવડે ઉદ્ધત થયેલા (ગેરાયેલા) અગ્નિસદૃશ, બળવલ્યમાન, ઉજ્જવળ [જનાળાથી શોભતો અથવા પ્રખળપણે સળગતો], ઉગ્રા ગયેલા છે તથા જેના એવો અને જગતને ગળી જવાને બાણે ધ્વંસીતો હોય તેમ સન્મુખ આવતો એવો સમસ્ત જે દાવાનળ [વનનો અગ્નિ] તેને તમારા નામના કીર્તનરૂપ જળ શાન્ત કરે છે. ૩૬

સર્પભયહર કાવ્ય.

રક્તેક્ષણું સમદ્દકોક્તિલકાણ્ઠનીલં, કેધો-
હ્રતં ક્ષિપ્તમુત્કેણુમાપતન્તમ્ ॥ આકામતિ
ક્રમયુગેન નિરસ્તશંક—સ્ત્વત્રામનાગદમની^૨
હૃદિ યસ્ય પુંસઃ ॥૩૭॥

૧ નિરવશેષપણે એનો ક્રિયાવિશેષજન્યઅવ્યયનો અર્થ પણ કર્તૃ શકાય

૨ વિષને દરજી દરનાર ઔષધી અથવા નર્મશુદ્ધી મંત્ર.

અર્થ—હે ભગવંત ! તમારા નામરૂપ નાગદમની જે પુરૂષના હૃદયને વિષે વર્તે છે તે પુરૂષ, લાલ નેત્રવાળા, મદોન્મત્ત કાચલના કંઠ સરખા શ્યામ વર્ણુવાળા, ક્રોધવડે ઉદ્ભૂત, ઉંચી કરી છે દેખ્યા જેણે એવા અને કરડવાને સન્મુખ આવતા એવા સર્પને નાશ થયો છે ભય જેનો એવો (નિર્ભય) છતો (પોતાના અરણ્યયુગલવડે) ઉદ્બંધન કરે છે અથાત્ જે પુરૂષના હૃદયમાં તમારા નામરૂપ મંત્ર છે તે પુરૂષ નિર્ભયપણે ઉઘ સર્પને પોતાના પગ વડે કરીને દોરડાની માફક સ્પર્શ કરે છે—પગવડે દૂર કરે છે—દબાવે છે. ૩૭

સંગ્રામભયહર કાવ્યદયમ્.

વલ્ગતુરંગગજગર્જિતભીમનાદ-માઝૈ
બલં બલવતામપિ ભૂપતીનામ્ ॥ ઉઘદ્દિવા-
કરમયૂખશિખાઽપવિદ્ધં ત્વત્કીર્તનાત્તમ ઈ-
વાશુ ભિદ્દામુપૈતિ ॥૩૮॥

અર્થ—સંગ્રામને વિષે, યુદ્ધ કરતા ઘોડા અને હાથીઓની ગર્જનાવડે ભયંકર છે શુબ્દો જેને વિષે એવું અતિશય બળવાન રાજાઓનું પણ સૈન્ય, તમારા કીર્તનથકી, ઉદય પામેલા સૂર્યના કિરણોની શિખાઓવડે ભેદાયેલ અંધકાર હોય તેની પેઠે શીઘ્ર નાશને પામે છે અર્થાત્ સૂર્યના કિરણથી જેમ અંધકાર નાશ

પામે છે તેમ તમારા નામ સ્મરણથી અતિશય બળવાન રાખતું
જેન્ય નાશ પામે છે. ૩૮

કુંતાગ્રભિન્નગજશોણિતવારિવાહ—વે-
ગાવતારતરણાતુરયોધભીમે ॥ યુદ્ધે જયં વિ-
જિતદુર્જયજેયપક્ષા—સ્ત્વત્પાદપંકજવનાશ્ર-
ચિણ્ણ લભન્તે^૧ ॥૩૯॥

અર્થ—ભાલાની આણીઓવડે લેદાયેલા હસ્તિના રૂધિરરૂપ
જળ પ્રવાહને વિષે હતાવળે પ્રવેશ થવાથી તેને તરવાને આતુર
[વ્યાકુળ] થયેલા યોધાઓવડે કરીને સયંકર યુદ્ધને વિષે તમારા
ચરણરૂપ કમળવનને આશ્રય કરીને રહેલા પુરૂષો, વિશેષે પ્રકારે
જીત્યા છે દુઃખે જીતાય ગોવા શત્રુના પક્ષોને જેણે એવા જીતા
જયને પામે છે. અર્થાત્ તમારા ચરણકમળને આશ્રય કરીને રહેલા
જનો મોટા સંગ્રામમાં જય મેળવે છે. ૩૯

જળમયહર કાવ્ય.

અમ્ભોનિઘૌ ક્ષુભિતભીષણુંનકચક—પા-
ઢીનપીઠભયદોહજણુર્વાહવાગ્નૌ ॥ રંગત્તરંગ-

૧ આ બે કાવ્ય અધ્યાયો યુદ્ધને વિષે જય મળે છે.

૨ વાહવાનજ અગ્નિ સમુદ્રમાં ફોપ છે તે પાણીથી ચોલાતો નથી.

શિખરસ્થિતયાનપાત્રા—સ્વાસં વિહાય ભવ- તઃ સ્મરણાદ્ વ્રજન્તિ ॥૪૦॥

અર્થ—ક્ષોભ પામેલા છે ભયંકર નકે જાતિના મત્સ્યના સ્મૂહો અને પાઠીન તથા પીઠ જાતિના જળજંતુઓ અને ભયને આપનાર તથા ઉત્કટ [વિષમ] વાડવાગ્નિ જેને વિષે છે એવા સ્વમુદ્રને વિષે, ઉછળતા કલ્લોલના શિખર ઉપર રહ્યું છે બહાણુ જેનું એવા પુરૂષો, તમારા નામ સ્મરણથી ત્રાસનો ત્યાગ કરીને ધ્રુવિચિત્ર સ્થાને જાય છે, અર્થાત્ તોફાની દરિયામાં પણ તમારા નામ સ્મરણવડે નિર્વિઘ્ને ધ્રુવિચિત્ર સ્થાને પહોંચે છે. ૪૦

શબ્દાર્થ

ઉદ્ભૂત-ઉત્પન્ન થયેલ.	લીપણુજલોદર-ભયંકર	જલોદર
ભારભુષાઃ-ભારવડે વાંકા થયેલા.	રોગી.	
શોચ્યાં-શોક કરવા યોગ્ય.	દશાં-દશાને.	
ઉપગતાઃ-પ્રાપ્ત થયેલા.	ચ્યુતજીવિતાશાઃ-છોડી દીધી છે	
રજ્જેડમૃત-રજ્જુ અમૃતવડે.	જીવિતની આજ્ઞા જેણે એવા.	
દિગ્વદેહા-લિપ્તછેશરીર જેમનાં એવા મર્ત્યાઃ-મનુષ્યો.		
મકરદંવજતુલ્ય-કામદેવ સંરખા.	રૂપાઃ-રૂપવાળા.	
આપાદકંઠં-પગથી માંડીને ગળા પર્યંત.	ઉરશુંખલ્લ-મોટી સાંકળો વડે.	
ગાઠં-અત્યંત. [શ્લીયોવડે	વેષિતાંગા-ખાધ્યાં છે અંગો જેમનાં	
પ્રહુન્નિગડકોટિ-મોટી ખેડીઓની અ-	નાં એવા.	
ત્વન્નામમંત્રં તમારા નામરૂપમંત્રને	નિઘૂળજંઘાઃ-નિઃશેષપણે ધસાતી છે,	
આનશં-નિરંતર.	જંઘાઓ જેમની એવા.	
	મનુજાઃ-મનુષ્યો.	

સ્મરંતઃ-સ્મરણ કરનારા.

સ્વયં-પોતાની મેળે.

મત્તદ્વિષેન્દ્ર-મદોન્મત્ત હસ્તિ.

મૃગરાજ-સિંહ.

અંઆમવાસિધિ-સંઆમ, મહાસાગર, મહોદરખંધનોત્થ-જલોદર અને નાશ-નાશને.

ભયં-ભય.

તાવકં-તમારા.

સ્તવં-સ્તવનને.

મતિમાન-બુદ્ધિમાન.

સ્તોત્રસ્ત્રજં-સ્તોત્રરૂપ માળાને.

નિષ્ણદાં-ગુણેલી.

મયા-મેં.

વિચિત્રપુષ્પાં-ચિત્રવિચિત્રપુષ્પોવાળી.

કંઠગતાં-કંઠને વિધે.

માનતુંગં-માનવડે ઉન્નત અથવા

માનતુંગ સ્થિતે

અમૃતપ્રેતિ-આમ થાય છે.

સઘઃ-તત્કાળ

વિગતખંધભયાઃ-વિશેષે ગયું છે

ખંધનનું ભય જેનું એવા.

દવાનલાહિ-દાવાનળ, સર્પ,

ખંધનચક્રી ઉત્પન્ન થયેલ.

(ભયેવ-ખીકે કરીને જેમ હોય નહિ તેમ.

ધૃમં-આ.

અધીતે-ભણે છે.

ગુણૈઃ-જ્ઞાનાદિ ગુણોરૂપ દોરીવડે.

ભક્ત્યા-ભક્તિરૂપ રચનાવડે.

રૂચિરવર્ણ-મનોહર અક્ષરરૂપ.

ધત્તે-ધારણ કરે છે.

અશ્વસં-નિરંતર.

અવશા-અસ્વતંત્ર (પોતાને તાણે રહેનારી).

લક્ષ્મીઃ-લક્ષ્મી.

રોગભયહાર કાવ્ય.

ઉદ્ભૂતભીષણુ^૧જલોદરભારભુખાઃ, શો-
ચ્યાં દશામુપગતાશ્ચ્યુતજીવિતાશાઃ ॥ ત્વ-
ત્પાદપંકજરજ્જ્વલમૃતદિગ્ધદેહા, મર્ત્યા ભવ-

ન્તિ મંકરધ્વજતુલ્ય રૂપાઃ ॥ ૪૧ ॥

અર્થ—ઉત્પન્ન થયેલ ભયંકર જલોદર રોગના ભારવડે વાંકા વળી ગયેલા, શોચનીય દશાને પ્રાપ્ત થયેલા અને છોડી દીધી છે જીવિતની આશા જેણે એવા મનુષ્યો, તમારા ચરણકમળની રજરૂપ અમૃતવડે લિપ્ત (લેપાયેલ) છે શરીર જેમનાં એવા છે. કામદેવ સરખા (સુંદર શરીરવાળા) રૂપવાળા થાય છે. અર્થાત્ શરીરે અમૃત ચોપડવાથી જેમ સુંદર રૂપ થાય છે તેમ તમારા ચરણકમળની રજ શરીરે લગાડવાથી જલોદરાદિ દુઃસાધ્ય રોગવાળા મનુષ્યોના રોગો નાશ પામી સુંદર રૂપ થાય છે. ૪૧

બંધનભયહર કાવ્યમ્.

આપાદકણ્ઠમુરૂશું બલવેષિતાંગા, ગાઢં
બૃહન્નિગડકેટિનિઘૃષ્ટજંઘાઃ ॥ ત્વન્નામમન્ત્ર-
મનિશં મનુજઃ સ્મરન્તઃ, સઘઃ સ્વયં વિ-
ગતબન્ધભયા ભવન્તિ ॥ ૪૨ ॥

અર્થ—પગથી માંડીને ગળાપર્યંત મોટી સાંકળોવડે બાંધ્યાં છે અંગો જેમનાં એવા અને અત્યંત મોટી બેડીઓની અણીઓ-
વડે નિઃશેષપણે ઘસાતી છે જંઘાઓ જેમની એવા પણ તમારા નામરૂપ મંત્ર (ઋષભાય નમઃ) ને નિરંતર સ્મરણ કરવાના મ-
નુષ્યો, તત્કાળ પોતાની મેળે વિશેષે ગયો છે બંધનનો ભય જેનો
એવા થાય છે. અર્થાત્ તમારા નામ સ્મરણથી આકર્ષે બંધન ભય
તત્કાળ નાશ પામે છે. ૪૨

ઉપસંહાર-સ્તોત્ર માહાત્મ્ય.

મત્તદ્વિપેન્દ્રમૃગરાજદવાનલાહિ-સંત્રા-
મવારિધિમહોદરબન્ધનોત્થમ્ ॥ તસ્યાશુના-
શમુપયાતિ ભયં ભિયેવ, યસ્તાવકં સ્તવ-
મિમં મતિમાનધીતે ॥૪૩॥

અર્થ—હે ભગવંત ! જે બુદ્ધિમાન પુરુષ તમારા આ (ભ-
કતામર નામના) સ્તવનને લાભે છે તે પુરુષનો, મહોન્મત્ત હસ્તિ,
સિંહ, દાવાનળ, સ્વર્પ, સંત્રામ, મહાસાગર, જળોદર અને બંધ-
નથી ઉત્પન્ન થયેલ ભય, બીકે કરીને જેમ હોય નહિ તેમ શી-
ઘ નાશ પામે છે, અર્થાત્ તમારા સ્તોત્રના પઠનથી ઉપર કહેલા
આઠ જાતના ભયો જાણે ભય પામ્યા હોય તેમ નાશ પામે છે. ૪૩

સ્તોત્રસ્રજં તવ જિનેન્દ્ર ! ગુણર્નિબ-
દ્ધાં, ભક્ત્યા મયા રૂચિરવાણું વિચિત્રપુષ્પામ્
॥ ધત્તે જનો ય ઇહ કાણ્ડગતામજસ્રં, તં
માનતુંગમવશા સમુપૈતિ લક્ષ્મીઃ ॥૪૪॥

૧ રા. ૧, સ્વર્ગપર્વ અને સ્ત્રીકાવ્ય કરવાની શક્તિરૂપ. અર્થ—જિ-
નેશ્વરના સ્તોત્રને પુણ્યની માગાની ઉપમા આપી છે. ભગવંતના ગુણરૂપ

અર્થ—હે જિનેંદ્ર ! મેં લક્ષિતરૂપ રચનાવડે અને શાનાદિ શુભોરૂપ દોરાવડે શુંથેલી (રથેલી) અને મનોહર અક્ષરરૂપ ચિત્રવિચિત્ર પુષ્પોવાળી તમારી સ્તોત્રરૂપ માળાને જે પુરૂષ આ લોકને વિષે નિરંતર કંઠને વિષે ધારણ કરે છે (ગણે છે), તે માનવડે ઉન્નત પુરૂષ (અથવા માનતુંગસૂરિ) ને અસ્વતંત્ર (પોતાને તાળે રહેનારી) લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે. અર્થાત્ તમારા સ્તોત્રને નિરંતર ગણનારાને તાળેદાર લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે. ૪૪

દોરો લક્ષિતરૂપી રચના અને જૂદા જૂદા અક્ષરો રૂપ રંગ ખેરંગી પુષ્પો બાણવા. આ સ્તોત્રમાં છેવટ પુષ્પમાળા શબ્દ વાપર્યો છે તે મહા આનંદ હેતુ છે અને લક્ષ્મી શબ્દ મંગળવાચી છે તેથી કરીને આ સ્તોત્રને બાણનારા, સાંભગનારા અને તેનું વ્યાખ્યાન કરનારા પુરૂષોત્તે કલ્યાણની પરંપરા આવે છે એવો ભાવ સૂચવે છે.

॥ ઇતિ ભક્તામર સ્તોત્ર સંપૂર્ણમ્ ॥

૧ અથ શ્રીકલ્યાણમન્દિરસ્તોત્ર* પ્રારભ્યતે ॥

શબ્દાર્થ.

કલ્યાણમન્દિર—કલ્યાણનું ઘર ઉદાર—ઉદાર.
અમલભેદિ—પાપને બેદનારું. ભીતાભયપ્રદ—અથ પામેશાને અભયને
અનિર્દિત—અશસ્ત્ર. આપનારું.

* આ કલ્યાણમન્દિર સ્તોત્ર સિદ્ધસેનદિવાકર સ્વરિએ રચ્યું છે. તેની ઉત્પત્તિ આ પ્રમાણે જાણવી—ઉજ્જયિનીનગરીને વિષે રહેનારો વિ-ક્રમરાજના પુરોહિતનો પુત્ર અને દેવશિક્ષા નામની માતાની કુશ્વિયકા ઉત્પન્ન થયેલ મુદ્ગન્દ નામનો પંડિત જુગુહસ્થ (ભર્ય) નગરે વાદ કરવા જતો હતો. રસ્તામાં વૃદ્ધવાદી સ્વરિ મળ્યા. તેમની સાથે વાદ કર્યો અને ગોવાળોને સાક્ષી રાખ્યા, તેમાં તે હાર્યો. પછી રાજકુલમાં વાદ કરતાં પશુ વૃદ્ધવાદી હત્યા રેથી તે તેમને શિષ્ય થયો. ગુરુએ કુમુદચંદ્ર નામ આપ્યું અને સ્વરિપદ આપ્યું ત્યારે સિદ્ધસેનદિવાકર એવું નામ આપ્યું. તેણે એકદા વાદ માટે આવેલા બહુને સંલળાવવા માટે નવકારને બદલે નમોઽહંતિસદાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાદુલયઃ એ પ્રકારનું ચૌદ પૂર્વનું પહેલું સંસ્કૃત વાક્ય કહ્યું, વળી એક વખત ગુરુ મદારાજને કહ્યું કે આ સમગ્ર પ્રાકૃત સિદ્ધાંત છે તેના હું સંસ્કૃત બનાવું, ત્યારે ગુરુએ કહ્યું કે—ગાળ, સ્ત્રી, મંદજ્ઞ હવાન અને મૂખ એવા ચારિત્રની ઈચ્છાવાળા મનુષ્યોના દિલને માટે નત્તવનોએ પ્રાકૃતમાં સિદ્ધાંત રચ્યા છે, માટે એ પ્રકારે જોડવાથી ન મને ચોરું પ્રત્યાશ્રિત જાગ્યું; એમ કહી તેને ગમ્મ જહાર કર્યા, રાંધે દિવંતી. હમી કે આ મદા પ્રતાવક છે માટે ગમ્મ જહાર કંપા ચોગર નવો. એવો સંવેનો અભ્યાસદ થવાથી ગુરુએ કહ્યું કે અદાર રાજ્યોને પ્રતિજ્ઞાથીને સેન કરશે તો ગમ્મમાં વર્ષયું. તેથી સિદ્ધસેનજી ઉજ્જયિનીને વિષે અથ ત્યાં નિકમરાજ ગોડા બેલાવવા જત્યા હતા, તેણે રથ પાસેથી નિક-

અમંદિપક્ષ-ચરણકમળને.

નિમજ્જત-ખડતા.

પ્રેતાપમાન-વહાણુપુત્ર્ય.

સંસારસાગર-સંસાર સમુદ્રને વિષે.

અશેષજંતુ-સમગ્ર પ્રાણીઓને.

અભિનય-નમસ્કાર કરીને.

ળતા સિદ્ધસેનદિવાકરજીને પૂછ્યું કે તમે કાણ છો ? આચાર્યે કહ્યું કે સર્વ-
સપુત્ર છું. તેથી રાજાએ મનમાં નમસ્કાર કર્યો એટલે આચાર્યે ધર્મલાભ
આપ્યો. રાજાએ પૂછ્યું કે તને ધર્મલાભ આપ્યો છો ? આચાર્યે કહ્યું કે જેણે
મનથી નમસ્કાર કર્યો તેને. આથી રાજાએ સંતોષ પામી કોડ સોનૈયા આ-
પવા માંડ્યા, તે આચાર્યે નહિ લેતા ધર્મકાર્યમાં વપરાવ્યા. વળી એક વખત
ચાર શ્લોક લઈને રાજાદ્વારે ગયા, ત્યાં રાજાને પૂછાવ્યું કે તમને મળવા માટે
એક ભીમુ હાથમાં ચાર શ્લોક લઈને આવ્યો છે, તે આવે કે જાય ? રા-
જાએ કહેવરાવ્યું કે દશ લાખ સોનામહોર અને ચૌદ હાથી આપતાં છતાં
તેને આવવું હોય તો જલે આવે જ્યાર પાછો જાય. પછી આચાર્યે રાજા
પાસે જઈ અનુક્રમે ચાર શ્લોક કહ્યા તેથી ખુશ થઈને રાજાએ અનુક્રમે
એકેક દિશાનું રાજ્ય આપવાનો સંકલ્પ કર્યો પણ આચાર્યે તે નહીં લેતાં
“હું જ્યારે આવું ત્યારે મારો ધર્મોપદેશ સાંભળવો,” એટલુંજ માગી
લીધું. એકદા આચાર્ય મહાકાળના મંદિરમાં શીવપિંડિકા ઉપર પગ
રાખીને સૂતા. ત્યાં ઘણા લોકોએ ઉઠાડ્યા. છતાં ન ઉઠ્યા; તેથી લોકોએ
રાજા પાસે જઈ હકીકત નિવેદન કરી. રાજાએ જાણતકારે હાકી કાઢવાને
ફરમાવ્યું, તેથી રાજપુરુષો તેમને ચાણુકના પ્રહાર કરવા લાગ્યા, પરંતુ તે
પ્રહાર તેમને નહિ લાગતાં રાજાની રાણીઓને લાગવા માંડ્યા. અત્યંત
ક્રોધાહળ થવાથી રાજા આશ્ચર્ય પામી મહાકાળના મંદિરમાં આવ્યો. ત્યાં
આચાર્યને ઓળખ્યા અને પૂછ્યું કે મહાદેવ પૂજ્ય છે છતાં તેના મસ્તકે
પગ તમે કેમ રાખ્યા ? આચાર્યે કહ્યું કે મહાદેવ તો પ્રીતજ છે જેની
હું સ્તુતિ કરીશ, તે તમે સાવધાનપણે સાંભળો, એમ કહી કલ્યાણમંદિર
સ્તોત્ર કરવા માંડ્યું. અગ્યારમો શ્લોક બોલતાં પૃથ્વીકંપ થયો, ધુમાડો
નીકળ્યો અને શિવલિંગ ફાટીને ધરણે દ્રસદિત પાર્શ્વનાથ મહારાજની તેજસ્વી

જિનેશ્વરસ્થ-જિનેશ્વરના

સુરગુરુ:-જલસ્પતિ

ગરિમાંધુરારો:-મહિમારૂપી મહા-સ્તોત્ર-સ્તવન.

સાગરનું.

સુવિસ્તૃતમતિ:-વિસ્તાર પામેલી છે.

વિભુ:-સમર્થ.

શુદ્ધિ જેની એવો.

પ્રતિમા પ્રગટ થઈ. આચાર્યે સ્તોત્ર સંપૂર્ણ કરીને કહ્યું કે અહીં ભદ્રા શેઠાણીનો પુત્ર અવંતિસુકુમાર અનશ્ન કરી, કાચોત્સર્ગમાં ગઈ અવંતે નલિનીગુહ્ય વિમાનને વિષે ગયેલ છે, તે સ્થાને પિતાની યાદગિરીમાં તેના પુત્રે મહાકાળ નામનું નવીન ચૈત્ય બંધાવી, પાર્શ્વપ્રભુની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. દેવેશ્વર કાળે મિથ્યાદષ્ટિઓએ તેના ઉપર મહાદેવનું લિંગ પધરાવી પ્રતિમાને લાંછી લીધી; તે મારી સ્તુતિવડે હમણાં પાર્શ્વપ્રભુ પ્રગટ થયા છે. તે સંભળી રાજ્યએ દર્પ પામી તે મંદિરના અર્ચ માટે સો ગામ આપ્યા અને પોતે સન્નિધત્વ અંગીકાર કર્યું. તે પછી સિદ્ધસેનસુરિએ વિક્રમના અનુયાયી બીજા અદાર રાજ્યોને પ્રતિજોધ્યા. તેના ગુણથી રંજન થઈ વિક્રમરાજ્યએ સુખાસન આપ્યું. જેમાં બેસીને તેઓ દંમેશાં રાજસભામાં જવા લાગ્યા. સિદ્ધસેન ૧૮ રાજ્યને પ્રતિજોધવાને ગયેલા તે આરંભમાં મમ્મ કયેલ છે એમ જાણીને વૃદ્ધવાદી ગુરુ તેને પ્રતિજોધવા શ્રી ઉન્નતિપિની આપ્યા. ત્યાં બોઈ (સુખાસન ઉપાડનાર) નું રૂપ ધારણ કરીને દ્વારમાં ઉભા રહ્યા. આરે સિદ્ધસેનસુરિ સુખાસનમાં બેસી રાત્રદારે જતા હતા ત્યારે વૃદ્ધવાદીએ એક બોઈને ઠેકાણે રહી પાલખી ઉપાડી લીધી, વૃદ્ધ હોવાથી ધીમે ધીમે ચાલવા લાગ્યા; ત્યારે સિદ્ધસેનસુરિએ કહ્યું કે—ભૂરિભારભરખાન્ટા સ્થંધ: કિં તપ વ્યાધતિ ? અહીં આત્મનેપદને સ્થાને વ્યાધતિ પરસ્મે-પદનો પ્રયોગ વાપર્યો તેથી વૃદ્ધવાદી બોલ્યા કે ન તથા વ્યાધતે સ્થંધો યથા વ્યાધતિ વ્યાધતે એ સંભળી પોતાની ભૂલ જાણી ચમત્કાર પામ્યા અને બુદ્ધ કાઠનારને પોતાના ગુરુ જાણી પાલખીમાંથી ઉતરી નમસ્કાર કર્યો. ગુરુએ પ્રતિજોધી સંપ્રમા લીધા. તે મહાન કવિ થયા છે. તેના જેવા બીજા કોઈ કવિ તારપછી થયા નથી.

વિધાતું-કરવાને,
 કમઠસ્મય-કમઠના અહંકારને.
 તસ્મય-તેનું.
 એષ-આ પ્રત્યક્ષ.
 સંસ્તવનં-સ્તવનને.
 સામાન્યતઃ-સામાન્ય પણે.
 તવ-તમારું.
 અસ્માદ્દશાઃ-મારા સરખા.
 અધીશ !-હે સ્વામી.
 અધીશાઃ-સમર્થ.
 કૌશિકશિશુઃ-ધૂવડનો બાળક.
 દિવાંધઃ-દિવસે આધિજો.
 પ્રરૂપયતિ-કહી શકે છે.
 ઘર્મરશ્મેઃ-સૂર્યના.
 અનુભવત્-અનુભવ કરતો.
 નૂનં-નિશ્ચયે.
 ગણયિતું-ગણવાને.
 કલ્પાંત-પ્રલયકાળને વિષે.
 પ્રકટઃ-પ્રત્યક્ષ.
 ચરમાત્-જે કારણ માટે.
 કેન-કોઈવડે
 અબ્યુદયતઃ-સાવધાન થયેલો.
 લસત્-દેદીપ્યમાન.
 નિજબાહુયુગં-પોતાના બે હાથને
 વિતત્ય-પહોળા કરીને.
 કથયતિ-કહે છે.
 અંબુરાશેઃ-સમુદ્રના.

તીર્થેશ્વરસ્મય-તીર્થ કરનું.
 ધૂમકેતોઃ-ધુમકેતુ સમાન.
 અહમ્-હું.
 કિલ-નિશ્ચયે.
 કરિષ્યે-કરીશ.
 અપિ-પણ.
 વર્ણયિતું-વર્ણન કરવાને.
 કથં-કેવી રીતે.
 ભવન્તિ-થાય.
 ઘટ્ટઃ-ધીઠો.
 યદિ વા-અથવા.
 રૂપં-સ્વરૂપને.
 કિં-શું
 મોહક્ષયાત્-મોહનીયકર્મના નાશથી
 મર્ત્યઃ-મનુષ્ય.
 ગુણાન્-ગુણોને.
 ક્ષમેત-સમર્થ થાય.
 વાંતપયસઃ-ફેંકી દીધું છે પાણી જે-
 શે એવા.
 માંયેત-મપાય છે ?
 રત્નરાશિઃ-રત્નનો સમૂહ.
 જડાશયઃ-જડબુદ્ધિવાળો.
 અસંખ્યગુણાકરસ્મય-અસંખ્ય ગુણ-
 ના સ્થાનનું.
 વિસ્તીર્ણતાં-વિસ્તારને.
 સ્વધિયા-પોતાની બુદ્ધિવડે.

॥ વસન્તતિલકાવૃત્તમ્ ॥

મંમળ અને અભિધેય.

કલ્યાણુમન્દિરમુદારમવલ્લેદિ, ભીતા-
ભયપ્રદમનિન્દિતમંધ્રિપદ્મમ્ ॥ સંસારસાગર-
નિમજ્જદશોષજન્તુ-પ્રોતાયમાનમભિનમ્ય
જિનેશ્વરસ્ય ॥૧॥

યસ્ય સ્વયં સુરગુરુર્ગરિમામ્બુરાશેઃ સ્તો-
ત્રં સુવિસ્તૃતમતિર્ન વિભુર્વિધાતુમ્ ॥ તી-
ર્થેશ્વરસ્ય ^૧કમઠસમય^૨ધૂમકેતો-સ્તસ્યાહમેષ
કિલ સંસ્તવનં કરિષ્યે ॥૨॥ (યુગ્મમ્)

અર્થ—કલ્યાણુનું ઘર, ઉદાર (મહોદુનું અથવા સવ્યજનોને

૧ કમઠના ભવ્યતા દય સગતુ ગંધારેણુ છે વૈર જોને એવો અસુરકુ-
મારનિધાયનો મેલમાળી દેવ.

૨. પૂજાવાળો અમર ચોટકીવાળો મદ્દ ઉદય પામે છે, તેથી ઉપદ્રવ
અમર નાશ થાય છે, તેમ આ પાર્શ્વનાથ પ્રભુ પશુ કમઠના મર્વનો નાશ
કરેલા છે.

વાંચિત આથે તેથી દ્વાતાર), પાપને લેહન કરનાર, લય પામે-
 લાને અલય (નિર્ભયતા અથવા મોક્ષ) આપનાર, પ્રશસ્ય (જરા
 પણ દોષરહિત) અને સંસારરૂપ સમુદ્રને વિષે ખૂડતા સમગ્ર
 ગ્રાણીઓને વહાણ તુલ્ય એવા જિનેશ્વરના ચરણકમળને નમસ્કાર
 કરીને, કમઠના અહંકારને ધૂમકેતુ સમાન એવા જે તીર્થંકર
 (પાર્શ્વપ્રભુ) ના મહિમારૂપી મહાસાગરનું સંસ્તવન કરવાને
 વિસ્તાર પામેલી છે બુદ્ધિ જેની એવો બૃહસ્પતિ પોતે સમર્થ
 નથી તે તીર્થંકરનું સ્તવન, પ્રત્યક્ષ (મૂર્ખ) એવો હું નિશ્ચય
 કરીશ ૧-૨

સ્તુતિ કરવાની અશક્યતાનું વર્ણન.

સામાન્યતોઽપિ તવ વર્ણયિતું સ્વરૂપ,-

મરુમાદશાઃ કથમધીશ ! ભવન્ત્યધીશાઃ ॥

ધૃષ્ટોઽપિ કૌશિકશિશુર્યદિવા દિવાન્ધો, રૂપં

પ્રરૂપયતિ કિં કિલ ધર્મરશ્મેઃ ? ॥૩॥

અર્થ—હે સ્વામી ! મારા સરખા મંદ બુદ્ધિવાળા પુરૂષો,
 સામાન્યપણે પણ તમારું સ્વરૂપ વર્ણવવાને કેવી રીતે સમર્થ
 થાય ? અથવા ધૃષ્ટ (ધીઠો-દ્રઢ પ્રયત્નવડે પ્રગલ્ભ) પણ દિવસે
 આંધળો એવો ધૂતડનો ગાળક નિશ્ચયે સૂર્યના સ્વરૂપને શું કહી
 શકે છે ? અર્થાત્ ગમે તેવો વાચાળ અને બુદ્ધિશાળી ધૂતડ હમેશાં

દિવસે અંધ હોવાથી સૂર્યનું સ્વરૂપ વર્ણવી શકે નહિ તેમ હું
મંદબુદ્ધિ હોવાથી તમારું સ્વરૂપ વર્ણવી શકું તેમ નથી. (અહીં
કવિ પોતાની લઘુતા સૂચવે છે.) ૩

મોહક્ષયાદનુભવન્નપિ નાથ ! મર્ત્યો,
નૂનં ગુણાન્ ગણયિતું ન તવ ક્ષમેત ॥ ૩-
દ્યાન્તવાન્તપયસઃ પ્રકટોઽપિ યસ્માન્, મી-
ચેત કેન જલધેર્નાનુ રત્નરાશિ : ? ॥૪॥

અર્થ—હે નાથ ! મોહનીયાદિ કર્મનો ક્ષય થવાથી (અ-
થવા અજ્ઞાનના ક્ષયથી) ગુણોને અનુભવતો (ભોગવતો) એવો
‘મનુષ્ય’ પણ તમારા ગુણોને ગણવાને નિશ્ચે અમર્થ થતો નથી,
જે દારણુ માટે કલ્યાંત કાળને વિષે ફેંકી દીધું છે પાણી જેણે
એવા સમુદ્રનો પ્રત્યક્ષ પણ રત્નનો અમૂલ્ય નિશ્ચે શું કાંઈ વડે
માપી શકાય છે ? અર્થાત્ પાણી હણી જવાથી પ્રકટ દેખાતો
રત્ન સમૂહ જેમ માપી શકાતો નથી તેમ મોહનીયાદિ કર્મના
ક્ષયથી પ્રગટપણે તે ગુણોને બાણુતા એવા કેવળી પણ તેની
ગણતરી કરી શકતા નથી. ૪

૧ ગુણોને અનુભવતા-કેવળી, અહીં એ સમજવાનું છે કે કેવળી પોતે
તમારા ગુણોને અનુભવે છે, જાણે છે, છતાં આયુષ્ય અલ્પ અને ગુણો પ્રજ્ઞા
તેથી ગણતરી કરી શકે નહીં (કરી શકે નહીં).

સ્તોત્ર કરવાનો હેતુ.

અભ્યુદયતોઽસ્મિ તવ નાથ ! જડાશયો-
ઽપિ, કર્તું સ્તવં લસદસંખ્યગુણાકરસ્ય ॥
બાલોઽપિ કિં ન નિજબાહુયુગં વિતત્ય, વિ-
સ્તીર્ણતાં કથયતિ સ્વધિયાઽમ્બુરાશોઃ ? ॥ પા ॥

અર્થ—હે નાથ ! હું જડબુદ્ધિવાળો (મૂર્ખ) છું તો પણ
દેહીખ્યમાન અસંખ્ય ગુણના સ્થાન એવા તમારું સ્તવન કરવાને
હું સાવધાન (ઉદ્વિગ્ન) થયેલ છું. બાળક પણ પોતાના બે
હાથને પહોળા કરીને પોતાની બુદ્ધિવડે સમુદ્રના વિસ્તારને શું
નથી કહેતો ? અર્થાત્ બાળક જેમ પોતાના બે હાથ પહોળા કરી
સમુદ્રનો વિસ્તાર બતાવે છે તેમ હું પણ મારી શક્તિ અનુસારે
આવડે એવી સ્તુતિ કરવાને ઉદ્વિગ્ન થયો છું. ૫

શબ્દાર્થ.

થે-જે.
ન યાંતિ-નથી પ્રાપ્ત થતા.
વક્તુ-કહેવાને.
મમ-મારી.
જાતા-યથું.
એવં-એ પ્રકારે.
કથિ-આ.

યોગિનાં-યોગીઓને.
યુણાઃ-ગુણો.
તેષુ-તેને વિષે.
અવકાશઃ-શક્તિ.
તદ્-તે માટે.
અસમીક્ષિતકારિતા-અવિચારી કાર્ય.
જદ્યપિ-બાલે છે.

નિઝગિરા-પોતાની ભાષાવડે.
 યક્ષિણુ:-પક્ષીઓ.
 અચિંત્યમહિમા-અચિંત્ય મહિમા.
 વાળું.
 લવત:-મવચક્રી.
 તીવ્રાતપ-પ્રચંડ તાપવડે.
 નિદાધે-ગ્રીષ્મકાળમાં.
 પ્રીણાતિ-ખુશી કરે છે.
 સરસ્વ:-જળકણ્ઠસહિત.
 હૃદ્ગત્તિ-હૃદયમાં વર્તે છે.
 વિભો !-હે સ્વામી !
 જંતો:-પ્રાણીનાં.
 નિવિદા-૧૬.
 શ્વઃ-ક્ષણવારમાં-તુરત.
 હવ-પેડે.
 અભ્યાગતે-આવ્યે છે.
 ચંદનસ્થ-ચંદન વૃક્ષનાં.
 ઝોવ-નિશ્ચયે.
 સહુસા-તત્કાળ.
 ઉપદ્રવશતૈ:-ઉપદ્રવના એકડોવડે.
 ગોસ્વામિનિ-દિશ્ણોના સ્વામી-અર્થ
 અથવા ગોવાળ.
 ચૌદૈ:-ચૌરોવડે.
 પશન્ન:-પશુઓ.
 તારક:-તારનાર.
 તે-તેમનાં.

નતુ-નિશ્ચયે.
 આસ્તાં-દૂર રહેા.
 પાતિ-રક્ષણ કરે છે.
 લવત:-તમારું.
 જગંતિ-ત્રણ જગતને.
 ઉપહૃતપાંથજનનાન્-પીડાતા પંથી-
 જનોને.
 પદ્મસરસ:-કમળવાળા સરોવરનો.
 અનિસ:-પવન.
 ત્વયિ-તમે
 શિથિલીભવંતિ-શિથિલ થઇ જાય છે
 ક્ષણેન-ક્ષણવારમાં.
 કર્મબંધા:-કર્મના બંધનો.
 ભુજંગમમયા-સર્પમયબંધનો.
 મધ્યભાગ-મધ્યભાગે.
 વનશિખંડિનિ-વનનો મોર.
 મુચ્યન્તે-મૃકાય છે.
 મનુજા:-મનુષ્યો.
 રૌદ્રઃ-અયંકર.
 વીક્ષિતે-જેવાયે છે.
 સ્ફુરિતનેજસિ-સ્ફુરાયમાન તેજવાળો.
 દ્વષ્ટમાત્રે-જેવાયે થકે.
 આશુ-શીઘ્ર.
 પ્રપલાયમાનૈ:-પલાયમાન કરતા.
 ભવિનાં-પ્રાણીઓના.
 ત્વં-તમેને

ઉદ્ઘાટિ-વહન કરે છે.

ઉત્તરંતઃ-સંસારસમુદ્રને ઉતરતા.

દ્વિતિ-આમડાની મસક.

જલ-પાણીને.

અંતર્ગતસ્થ-અંદરરહેલ.

સ-તે.

હૃદયેન-હૃદયવડે.

યદ્વા-અથવા યુક્ત છે.

તરતિ-તરે છે.

એષ-આ.

અસ્તઃ-પવનનો.

અનુભાવઃ-પ્રભાવ (છે)

યે યોગિનામપિ ન યાન્તિ ગુણાસ્ત-

વેશ !, વસ્તું કથં ભવતિ તેષુ મમાવકાશઃ?

॥ જાતા તદ્દેવમસમીક્ષિતકારિતેયં, જલ્પ-
ન્તિ વા નિજગિરા નનુ પક્ષિણોઽપિ ॥ ૬ ॥

અર્થ—હે પ્રભુ ! તમારા જે ગુણો યોગીઓને પણ કહેવાને પ્રાપ્ત થતા નથી (વચન ગોચર થતા નથી), તેને ત્રિષે (તે ગુણો કહેવાને) મારી શકિત કેમ હોય? તે માટે જો પ્રકારે આ (સ્તુતિ કરવાનો આરંભ) અવિચારી કાર્ય થયું. અથવા પક્ષીઓ પણ ત્રિષે પોતાની ભાષાવડે બોલે છે. અર્થાત્ મનુષ્ય ભાષા ન આવડવાથી પક્ષીઓ જેમ પોતાની ભાષામાં બોલે છે તેમ હું પણ સુંદર અર્થગર્ભિત સ્તુતિ કરવાને અસમર્થ છતાં શક્તિ. અનુસાર સ્તુતિ કરું છું. ૬

૧ દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રરૂપ સતતચર્યા આરાધનવડે ઉત્પન્ન થયું છે. જ્ઞાન જેને એવા મહર્ષિઓ.

ભગવન્નામયેહણ માહાત્મ્ય.

આસ્તામચિન્ત્યમહિમા જિન ! સં
સ્તવસ્તે, નામાપિ પાતિ ભવતો ભવતો જ-
ગન્તિ ॥ તીવ્રાતપોપહતપાન્થજનાન્નિદ્વાધે,
પ્રીણાતિ પદ્મસરસઃ સરસોઽનિલોઽપિ ॥ ૭ ॥

અર્થ—હે જિનેશ્વર ! અચિન્ત્ય મહિમાવાળું તમારું સ્તવન
દૂર રહ્યો. તમારું નામ પણ (અહણ કયું છતું) ત્રણ જગતનું
બધ (સંસારબ્રમણ) થકી રક્ષણ કરે છે. ગ્રીષ્મઋતુમાં પ્રચંડ
(જસદ) તાપવડે પીડાયેલા (આકુળ વ્યાકુળ થયેલા) પંથો-
જનો (મુસાફરો) ને કમળવાળા સરોવરનો સૂદૃઢ જળકણ્ઠસહિત
(ઠંડો) પવન પણ ખુશી કરે છે. અર્થાત્ ઠંડો પવન મુસાફરોને
ખુશી કરે તો પછી પાણીની શી વાત ? તેમ તમારું નામ માત્ર
ભવબ્રમણ મટાડે તો પછી સ્તવનનો મહિમા તો શું વર્ણવવો ?
અતલબળ કે તમારું સ્તોત્ર ઘણું માહાત્મ્યવાળું છે. ૭

ધ્યાન માહાત્મ્ય.

હૃદ્વર્તિનિ ત્વયિ વિભો ! શિથિલીભ-
વન્તિ, જન્તોઃ ક્ષણેન નિવિહા અપિ કુર્મ-
બન્ધાઃ ॥ સર્વો ભુજંગમમયા ઇવ મધ્યભા-

ગ-મત્યાગતે વનશિખણ્ણિનિ ચંદનસ્ય ॥૮

અર્થ—હું સ્વામી ! તમે હૃદયને વિષે વર્તે છે તે પ્રાણીના દ્રઢ પણ કર્મબંધનો, જેમ વનનો મોર વનના સંઘ્ય ભાગે આંચે છે તે ચંદન વૃક્ષના સર્પમય બંધનો તત્કાળ શિથિલ (ઢીલાં) થઈ જાય છે તેમ, ક્ષણવારમાં શિથિલ થાય છે. અર્થાત્ મોરના આવવાથી સુગંધને લીધે ચંદન (સુખડ) વૃક્ષને વોંટાઈ રહેલા સર્પો જેમ ખસી જાય છે, તેમ તમે ભવ્ય પ્રાણીના હૃદયમાં વસવાથી (તમારું ધ્યાન કર્યું છે) આકરાં કર્મ હોય તે ઢીલાં થઈ જાય છે. ૮

દર્શન માહાત્મ્ય.

મુચ્યન્ત એવ મનુજઃ સહસા જિનેન્દ્ર ! રૈદ્રૈરુપદ્રવશતૈસ્ત્વયિ વીક્ષિતેઽપિ ॥
 ૧ગોસ્વામિનિ ૨સ્પુરિતતેજસિ દષ્ટમાત્રે, ચૌ-
 રૈરિવાશુ પશવઃ પ્રપલાયમાનઃ ॥ ૯ ॥

૧ કિરણોનો સ્વામી એટલે સૂર્ય, પૃથ્વીનો સ્વામી એટલે રાજા અને માથેનો સ્વામી એટલે ગોવાળ એવા ત્રણ અર્થ થાય છે માટે ત્રણ પ્રકારે અર્થ લેવો.

૨ સૂર્ય પક્ષે પ્રભાતકાળે જગતને પ્રકાશ કરવાથી વિસ્તૃત તેજવાળો, રાજાપક્ષે અખંડિત પ્રતાપવાળો અને ગોવાળપક્ષે સ્પુરિત બળવાળો એમ અર્થ લેવો.

અર્થ—હે જિનેંદ્ર ! તમે જોવાયે છો (તમારા દર્શન થયાથી) મનુષ્યો લયંકર ઉપદ્રવના સેંકડો (સેંકડો ઉપદ્રવો) વડે, જેમ સ્ફુરાયમાન તેજ (પ્રતાપ-બળ) વાળો સૂર્ય (અથવા રાજા અગર ગોવાળ) જોવાયે થકે પલાયન કરતા (નાશી જતા) ચેરોવડે પશુઓ શીઘ્ર મૂકાઈ બચે છે, તેમ શીઘ્રપણે સુદાર્ઠ બચે છે. અર્થાત્ તમારા દર્શનથી સેંકડો ઉપદ્રવો તત્કાળ નાશ પામે છે. ૯

ધ્યાન માહાત્મ્ય.

ત્વં તારકો જિન ! 'કથં' ? ભવિનાં ત
એવ, ત્વામુદ્ગહન્તિ હૃદયેન ચદુત્તરન્તઃ ॥ ચ-
દ્વા દતિસ્તરતિ ચજ્જલમેષૂ નૂન-મન્તર્ગત-
સ્ય મરુતઃ સ કિલાનુભાવઃ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—હે જિનેંદ્ર ! તમે પ્રાણિઓના તારનાર કેવી રીતે છો ? જે કારણ માટે સંસાર સમુદ્રને ઉતરતા એવા તેઓ (પ્રા-

૧ સંસારસમુદ્રને ઉતરતા છતાં પ્રાણિઓ તમને હૃદયમાં ધારણ કરે છે તેથી તમે તારનાર કેવી રીતે હો ? કહે વાણ (વડનથનાર) વાદક (વડન કરનાર) માં વાદક હોય તે તારક છે એટલે નાવમાં બોટવા માધુર્યને નાવ તારનાર છે. પણ કાંઈ નાવમાં બોટકા પુરૂષ નાવનો તારક નથી. આ પ્રમાણે શંકા કરીને સ્તોત્રકાર પોતેજ સમાધાન કરે છે કે પ્રાણીની મચકમાં રહેલ વાયુ જેમ મચકને તારે છે તેમ તમે પ્રાણી-ઓના હૃદયમાં વડન કરાયે છો (ધ્યાન કરાયે છો) તેઓને તારો જો.

શિષ્યો) જ તમોને હૃદયવડે વહન કરે છે. અથવા તે યુક્ત છે. ચામડાની મસઠ નિશ્ચે પાણીમાં તરે છે, તે આ પ્રત્યક્ષ અંદર રહેલ વાયુનોજ નિશ્ચે પ્રભાવ છે. ૧૦

શબ્દાર્થ

ચરિમન્-જે કામદેવને વિષે.	હરપ્રભુતય:-મહાદેવ વગેરે દેવો.
હૃતપ્રભાવા:-હૃણાયો છે પ્રભાવ સ:-તે	ત્વયા-તારાવડે.
જેતો એવા.	ક્ષાપિત:-ક્ષય પામ્યો છે.
રૂપિત:-કામદેવ.	વિધ્યાપિતા:-શુભાવી નાખ્યા છે.
ક્ષણેન-ક્ષણવારમાં,	પયસા-પાણીવડે.
હૃતભુજ:-અગ્નિઓને,	યેન-જે.
અથ-હવે.	દુર્જીરવાડવેન-દુઃસહ વાડવાનજે.
પીતં-પીધું.	પ્રપન્ના:-પ્રાપ્ત થયેલા.
અનદ્ય ગરિમાણું-ધણી પ્રાદ-	જંતવા-પ્રાણીઓ.
તાવાળા.	હૃદયે-હૃદયમાં.
અહો-આશ્ચર્યે.	જન્મોદધિં-ભવસાગરને.
કથાના:-ધારણ કરનારા.	તરંતિ-તરે છે.
લધુ-શીઘ્રપણે.	ચિંત્ય:-વિચારવા યોગ્ય.
અતિલાઘવેન-અત્યંતહલકાપણાએ.	મહતાં-મોટા પુરુષોનો.
હંત-નિશ્ચે	ક્રોધ:-ક્રોધ.
પ્રભાવ:-પ્રભાવ	ધ્વસ્તા:-હણાયા.
નિરસ્ત:-નાશ થયેલો છે.	જત-આશ્ચર્ય છે.
તદા-ત્યારે.	પ્લોષતિ-ખાળે છે.
કર્મચોરા:-કર્મરૂપી ચોરા	શિશિરા-શીતળ ઠંડો.
અમુત્ર-આ લોકમાં.	નીલદ્રુમાણિ-લીલા વૃક્ષોવાળા.
લોકે-લોકને વિષે.	

વિપિનાનિ-વન ખંડોને.	હિમાનિ-હિમ સમૂહ.
યોગિનઃ-યોગીઓ.	પરમાત્મારૂપ-સિદ્ધ સ્વરૂપી.
અન્યેપયંતિ-ભુએ છે.	હૃદયાંબુજ-હૃદય કમળના.
દોશ દેશે-દોષના મધ્યભાગે.	પૂતસ્ય-પવિત્ર
નિર્મલસુચેઃ-નિર્મળ કાંતિવાળા.	અન્યત્-બીજી.
અક્ષસ્ય-કમળના બીજનું.	સંભવિ-સંભવે.
કલ્પિદાયાઃ-કલ્પિદા યક્ષી.	ધ્યાનાત્-ધ્યાનવડે.
ભવિનઃ-પ્રાણીઓ.	દેહ-શરીરને.
વિહાય-ત્યાગ કરીને.	પરમાત્મદર્શાં-સિદ્ધ સ્વરૂપને.
વ્રજંતિ-પામે છે.	તીપ્રાનસાત્-પ્રથમ અભિવડે.
ઉપસભાવ-પાપાણુ ભાવને.	અપાસ્ય-ત્યાગ કરીને.
ચામોકરત્વ-મુવર્ણપણાને.	અચિરાત્-તત્કાળ.
ઘવ-પેટે.	ધાતુભેદઃ-માટી પાપાણુમાં મળેલ
	ધાતુઓ.

યસ્મિન્ હરપ્રભૂતયોઽપિ હૃતપ્રભાવાઃ,
 સોઽપિ ત્વયા રતિપતિઃ ક્ષપિતઃ ક્ષણેન ॥
 વિધ્યાપિતા હૃતભુજઃ પયસાથ^૧ યેન, પીતં
 ન કિં તદપિ દુર્હરવાડવેન ? ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—જે કામદેવને વિશે હરિકૃષ્ણદિ દેવો પાણુ હજીયો છે
 પ્રભાવ જેનો એવા યથા છે તે કામદેવ પણ તારાપડે ક્ષણવારમાં

ક્ષય પામ્યો છે. હવે તેવું દષ્ટાંત કહે છે—જે પાણીવડે અગ્નિઓને
 ખુઝાવી નાંખ્યા છે તે (પાણી) પણ દુઃસહ વડવાનળે
 (સમુદ્રનો અગ્નિ) શું નથી પીધું—નથી શોષણ કર્યું ? અર્થાત્
 બીજા અગ્નિને ખુઝાવી નાખનાર પાણીને જેમ વડવાનળ શોષી
 જાય છે તેમ હરિહરાદિ દેવોને તાળે કરનાર એવા કામદેવને
 તમે જીત્યો છે. ૧૧

સ્વામિન્નનદ્યગરિમાણુમપિ પ્રપન્ના-
 સ્ત્વાં જન્તવઃ કથમહો હૃદયે દધાનાઃ ? ॥
 જન્મોદધિ લઘુ તરન્ત્યતિ-લાઘવેન, ચિન્ત્યા
 નહન્ત મહતાં યદિ વા પ્રભાવઃ ॥૧૨॥

અર્થઃ—હે સ્વામી ! તમોને સ્વામીપણાએ પ્રાપ્ત થયેલા
 પ્રાણીઓ, ઘણી પ્રોઠતાવાળા એવા પણ તમોને હૃદયમાં ધારણ
 કરતા છતાં અત્યંત હલકાપણાએ કરીને (બીલકુલ ભાર ન
 હોય તેમ) લવસાગરને શીઘ્રપણે હોય તેમ કેવી રીતે તરે છે ?
 એ આશ્ચર્ય છે. અથવા નિશ્ચે મહાન્ (ત્રણ જગતને વિષે
 ઉત્તમ) પુરૂષોનો પ્રભાવ ચિંતવવા યોગ્ય નથી, અર્થાત્ તમે
 અતિગરિષ્ઠ જોટલે ઘણા ભારવાળા છતાં બીલકુલ ભાર વિનાના
 હલકા હોય તેમ તમોને હૃદયમાં ધારણ કરીને લવસમુદ્રને તમારા

૧. યદિ સમાધાન અર્થમાં વપરાય છે, આ પ્રમાણે દરેક ઠેકાણે
 સ્મરજવું.

આશ્રિતો જલદીથી તરી બાય છે એ આશ્ચર્ય છે કેમકે વધારે ભાર હોય તે તરવાને અસમર્થ થાય, આ પ્રમાણે શંકા કરીને તેનું સમાધાન કરે છે કે-મહાન પુરુષોને પ્રભાવ એવો છે કે તે મનવડે પણ ચિંતવવા યોગ્ય નથી કેમકે તે ઘણા કારવાળાને પણ ચોતાના પ્રભાવથી સર્વથા ભાર રહિત હોય તેમ તારે છે. ૧૨

ક્રોધસ્ત્વયા યદિ વિભો ! પ્રથમં નિર-
સ્તો, દ્વસ્તાસ્તદ્દા ખત ઉથં કિલ કર્મચૌરાઃ ॥
યદ્દોષત્યમુત્ર યદિ વા શિશિરાઽપિ લોકે, ની-
લદ્રુમાણિ વિપિનાનિ ન કિં હિમાનિ ॥૧૩॥

અર્થ:—હે પ્રભુ ! તમારા વડે જો ક્રોધ પ્રથમજ નાશ થયેલો છે તો આશ્ચર્ય છેકે કર્મરૂપી ચોરો નિશ્ચય કેવી રીતે હણ્યા ? અથવા આ લોકને વિષે શીતળ પણ હિમસમૂહ, નીલા વૃક્ષવાળા વનખંડોને શું નથી બાળતો ? અર્થાત્ ક્રોધ વિના કર્મરૂપ ચોરને તમે હણ્યા તે સોદુર્ગ આશ્ચર્ય છે એમ શંકા કરીને સમાધાન કરે છે કે-ઠંડો હિમ જેમ વૃક્ષોને બાળે છે તેમ તમે ક્રોધ વિના પણ કર્મરૂપ ચોરને બાળો છો તે સુખ છે. ૧૩.

ત્વાં યોગિનો જિન ! સદા પરમાત્મ-

રૂપ—મન્વેષયન્તિ હૃદયામ્બુજકોશદેશે ॥
 પૂતસ્ય નિર્મલરુચેર્યાદિ વા કિમન્ય—દક્ષસ્ય
 સંભવિ પદં નનુ કર્ણિકાયાઃ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—હૈ જિન ! મહર્ષિઓ! હૃદય રૂપ કમળના કોડાના
 મધ્ય ભાગને વિષે સિદ્ધસ્વરૂપી એવા તમોને નિરંતર જ્ઞાન ચક્ષુ-
 વડે જોવે છે. અથવા નિશ્ચયે પવિત્ર અને નિર્મળ કાંતિવાળા કમ-
 લના બીજનું કર્ણિકા થકી બીજનું સ્થાન શુ સંભવે ? અર્થાત્
 કમળના બીજનું સ્થાન જેમ કર્ણિકા છે તેમ તમે પણ કર્મ મલનો
 નાશ થવાથી પવિત્ર એટલે ચિદાનંદ સ્વરૂપે પ્રકટ થયેલા હોવાથી
 નિર્મળ કાંતિવાળા છો. માટે યોગીંદ્રના હૃદય કમળના મધ્ય ભા-
 ગરૂપ કર્ણિકા એજ તમારું યોગ્ય સ્થાન છે. ૧૪

ધ્યાનાનિજનેશ ! ભવતો ભવિનઃ ક્ષ-
 ણેન, દેહં વિહાય પરમાત્મદશાં પ્રજન્તિ ॥
 તીવાનલાદ્રુપલભાવમપાસ્ય લોકે, ચામીક-
 રત્વમચિરાદિવ ધાતુભેદાઃ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—હૈ જિનેશ્વર ! લોકને વિષે ધાતુભેદ (માટી પાવા-

૧ સંભવતીતિ સંભવિ.

૨ બ્રમરીયકી બીક પામેલી ઇંચળ બ્રમરીનું ધ્યાન કરતી છતી બ્રમ-
 મરીરૂપ જેમ થાય છે તેમ વીતરાગનું ધ્યાન કરનાર જીવ વીતરાગ સ્વરૂપ
 થાય છે. અર્થાત્ જે જેનું ધ્યાન કરે તે તેવો થાય છે.

દુમાં મળેલ ધાતુ) પ્રબળ અગ્નિવડે પાષાણપણાનો ત્યાગ કરીને તત્કાળ સુવર્ણપણાને જેમ પામે છે તેની પેઠે તમારા ધ્યાન થકી સબળ પ્રાણીઓ ક્ષણવારમાં શરીરનો ત્યાગ કરીને પરમાત્મ દશાને પામે છે, અર્થાત્ તમારું ધ્યાન કરવાથી પ્રાણીઓ તમારા જેવા બને છે. ૧૫

શબ્દાર્થ,

અંતઃ-અંતઃકરણને વિષે.	સદૈવ-નિરંતર.
જિન-હે જિનેશ્વર.	યસ્ય-જેનાં.
વિભાવ્યસે-વિશેષે ચિંતવન.	ત્વં-તમે.
યાઓછો.	ભવ્યૈઃ-ભવ્યોવડે.
તદપિ-તોપણ.	નાશયસે-નાશ કરો છો.
શરીર-શરીરને.	એતત્-એવું.
સ્વરૂપ-સ્વરૂપ.	મધ્યવિવર્તિનઃ-મધ્યસ્થ પુરુષનું.
યદ-જે કારણ માટે.	વિગ્રહ-કલેશને.
પ્રશમયતિ-ઉપશમાવે છે.	મહાનુભાવાઃ-મહોટા પ્રભાવવાળા.
મનીષિભિઃ-પંડિતોવડે.	અભેદબુદ્ધ્યા-અભેદ સુદ્ધિવડે.
ધ્યાતઃ-ધ્યાન કરાયો છો.	ભવત્-તમારા સમાન.
પ્રભાવઃ-પ્રભાવવાળો.	પાનીય-પાણીને.
અમૃત-અમૃત.	અનુચિત્યમાન-ચિંતવન કરાયું હતું.
નામ-કોમલ આમંત્રણમાં	નો-નહિ
વિપવિધાર-વિપના વિધારને.	અપાદરોતિ-દર કરે છે.
વીતતમસ-તમોગુણ રહિત.	પરવાદિનઃ-પરતીચિંઓ.
નૂન-નિમ્ને.	હરિહરાદિવિયા-હરિહરાદિની સુ-
પ્રપન્નાઃ-આશ્રય કરીને રહેલા છે.	દિઓ.
કાચકામલિભિઃ-કમળાના રાગવાળા	મિતઃ-મિત્રે,
જનોવડે	શંખઃ-શંખ.

શૃણ્ણતે-ગ્રહણ કરાય છે.

વિપર્યયેષુ-પરાવર્તે કરીને.

સવિત્ર-સમીપપણાના.

આસ્તાં-દૂર રહો.

તત્ત્વ-વૃક્ષ.

અબ્યુદ્ગતે-ઉદય પામે છતે.

સમહીરુહઃ-વૃક્ષોવડે સહિત.

ઉપયાતિ-પામે છે.

ચિત્ર-આશ્રય છે.

વૃંતમેવ-ખીંટ હોય તેમજ.

પતતિ-પડે છે.

સુર પુષ્પવૃષ્ટિઃ-દેવોએ કરેલ પુ-

લની વૃષ્ટિ.

ગચ્છતિ-જાય છે.

હિ-જે કારણ માટે.

વિવિધવર્ણ-જુદા જુદા રંગના.

ધર્મોપદેશ સમયે-ધર્મના ઉદ્દેશ વખતે

અનુભાવાત-પ્રભાવ થકી.

તે-તમારા.

અશોકઃ-શોક રહિત

દિનપતૌ-સૂર્ય,

વિળોધઃ-વિકાશપણાને.

જીવલોકઃ-આખું જગત,

અવાહુમુખ-નીચું મુખ છે જેનું એવા.

વિષ્વક-ચારે તરફ.

અવિરલા-સધન.

ત્વદ્ગોચરે-તમે પ્રત્યક્ષ છતે.

સુમનસાં-સુંદર ચિત્તવાળાનાં.

અધઃ-નીચે.

અંધનાનિ-અંધનો.

અન્તઃ સદૈવ જિન ! યસ્ય વિભાવ્યસે

ત્વં, ભવ્યૈઃ કથં તદ્દપિ નાશયસે શરીરમ્ ? ॥

એતત્સ્વરૂપમથ ^૧મધ્યવિવર્તિનો હિ, ^૨ચદ્વિ-

ગ્રહં પ્રશમયન્તિ મહાનુભાવાઃ ॥૧૬॥

૧ શરીરના મધ્યભાગે રહેનારનું અથવા વિવાદમાં ખતે પક્ષ જેને સમાન હોય એવા પક્ષપાત રહિત મધ્યસ્થ પુરૂષનું.

૨ વિગ્રહ-શરીર અથવા કલેશ.

અર્થ—હે જિન ! જે (શરીર) નાં હૃદયને વિષે ભવ્ય પ્રાણીઓવડે તમે નિરંતર વિશેષે ચિંતવન થઓ છો તો પણ તે (ભવ્યોનાં) શરીરને તમે કેમ નાશ કરો છો ? હવે દ્રષ્ટાંત કહે છે કે—મધ્યસ્થ પુરુષનું નિશ્ચયે એકલુંજ સ્વરૂપ છે. જે કારણ માટે મ્હોટા પ્રભાવવાળા પુરુષો કલેશને ઉપશમાવે છે. અર્થાત્ તમે મધ્યસ્થ હોવાથી શરીર અને જીવનો પરસ્પરનો અનાદિ કાળનો વિગ્રહ હતો તે મટાડવા શરીરને નાશ કરો છો અને જીવને મોક્ષ પમાડો છો, ૧૬

આત્મા મનીષિભિરયં ^૧ત્વદ્ભેદબુદ્ધયા,
ધ્યાતો જિનેન્દ્ર ! ભવતીહ ભવત્પ્રભાવઃ ॥
પાનીયમપ્યમૃતમિત્યનુચિન્ત્યમાનં, કિંનામ
નો વિપવિકારમપાકરોતિ ॥૧૭॥

અર્થ—હે જિનેન્દ્ર ! પંડિતોવડે તમારે વિષે અભેદ બુદ્ધિએ કરીને ધ્યાન કરાયો હતો આ આત્મા આ જગતને વિષે તમારા સરખા પ્રભાવવાળો થાય છે. પાણી પણ અમૃતપણે એ પ્રકારે ચિંતવન કરાયું હતું (અથવા મનિમંત્રાદિ વડે સંસ્કારિત દ્રવ્ય હતું) એના વિકારને શું નથી દૂર કરતું ? અર્થાત્

૧ દુઃ અને પરમાત્મા એકજ સ્વરૂપ છીએ, એવા પ્રકારની એકાગ્રતા તે અભેદબુદ્ધિ.

અમૃત બુદ્ધિએ ચિંતવેલું અથવા મંત્રિત કરેલું પાણી જેમ ઝેર ઉતારે છે તેમ તમારી સાથે અલેદ લાવે ધ્યાન કરવાથી કર્મમ-
ળરૂપ ઝેર ઉતારીને આ આત્મા પરમાત્મા થાય છે. ૧૭

ત્વામેવ વીતતમસં પરચાદિનોઽપિ નૂનં
વિભો ! હરિહરાદિધિયા પ્રયન્નાઃ ॥ કિં કા-
ચકામલિભિરીશ ! સિતોઽપિ શંખો, નો ગૃ-
હ્યતે વિવિધવર્ણવિપર્યયેણ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—હૈ પ્રભુ ! પરતીર્થિઓ (અન્ય દર્શનીઓ) પણ
હરિહરાદિ દેવોની બુદ્ધિવડે કરીને રાગદ્વેષરૂપ તમોણુ રહિત
એવા તમોનેજ લિપ્તે આશ્રય કરીને રહેલા છે. કાચકામલી (ક-
મળો) ના રોગવાળા જનોવડે શ્વેત એવો પણ શંખ વિવિધ
રંગના પરાવર્તે કરીને શું નથી ગ્રહણ કરાતો ? અર્થાત્ પીત્ત
કમળીના રોગવાળો મનુષ્ય ધોળા શંખને પીળો શંખ લીલો
શંખ એ પ્રકારે જુદા જુદા રંગે દેખે છે તેમ અન્ય દર્શનીઓ
પણ તમારું આ હરિ છે, હર છે, બ્રહ્મા છે, એવી બુદ્ધિથી આ-
રાધન કરે છે. ૧૮

અશોકવૃક્ષપ્રાતિહાર્ય.

ધર્મોપદેશસમયે સવિધાનુભાવા-દાસ્તાં

જનો જવતિ તે તરુર્યશોકઃ^૧ ॥ અભ્યુદ્ગતે
દિનપતૌ સમહીરુહોઽપિ, કિં વા વિખોધમુપ-
યાતિ ન જવલોકઃ ? ॥૧૯॥

અર્થ—હે સ્વામી ! ધર્મના ઉપદેશ વખતે તમારા સમી-
પપણાના પ્રભાવ થકી ચેતનવાળા મનુષ્ય તો દૂર રહો, પરંતુ
અવ્યક્ત ચેતનવાળા વૃક્ષ પણ શોક રહિત (અશોક) થાય છે.
અથવા સૂર્ય ઉદય પામે છતે વૃક્ષોવડે સહિત પણ આખું જંગલ
શુ વિકાશપણને નથી પામતું ? અથાત્ સૂર્યોદય થયે છતે કેવળ
લોકજ નિદ્રાને ત્યાગ કરીને જાગૃત થાયછે એટલુંજ નહિ પ-
રંતુ વૃક્ષો પણ પત્રસંકેત્યાદિ લક્ષણ નિદ્રા છોડીને વિકસ્વર થાય
છે, તેમ તમારા પ્રભાવથી મનુષ્યો શોક રહિત થાય છે એટલુંજ
નહિ પણ વૃક્ષ પણ શોક રહિત થાય છે—નામથી અશોક થાય
છે. તે યુક્ત છે. ૧૯

સુરપુષ્પવૃષ્ટિ પ્રાતિહાર્ય.

ચિત્રં વિભો ! કથમવાહ્-મુખવૃન્તમેવ,
વિખ્વ હ્ પતત્યવિરલા સુરપુષ્પવૃષ્ટિઃ ॥ ત્વ-
દ્ગોચરે^૧ મુમનસાં યદિ વા^૨ મુતીશા, અચ્છ-

૧ પુષ્પ, દેવતા અને મુંદર ચિત્તવાળા એવા ત્રણ અર્થ થાય છે.

૨ તત્ત્વને જાણે તે મુનિ તેના સ્વામી તે મુતીશ.

નિત નૂનમધ એવ હિ બન્ધનાનિ ॥૨૦॥

અર્થ—હે પ્રભુ ! સધન એવી દેવાએ કરેલ પુણ્યની વૃદ્ધિ ચારે તરફ નીચું છે મુખ જેનું એના બીંટ હોય તેમજ કેમ પડે છે એ આશ્ચર્ય છે ! અથવા હે મુનીશ ! તમે પ્રત્યક્ષ છો સુંદર ચિત્તવાળા (ભવ્યજનો) નાં બંધનો (કર્મના અભ્યંતર બંધન અને બેડી વગેરે બાહ્ય બંધન) જે કારણ માટે નીચેજ જાય છે (નાશ પામે છે.) અર્થાત્ પુણ્યના બીંટ નીચે જાય છે તે એમ સૂચવે છે કે લગવંતના સમીપપણથી જેમ અમારા બીંટ (બંધન) નીચે રહે છે તેમ ભવ્ય પ્રાણી અગર દેવતાના બંધનો પણ નીચે જશે એટલે દુટીને નીચે પડશે. ૨૦

શબ્દાર્થ.

સ્થાને-યુક્ત	ગભીર હૃદય-ગંભીર હૃદયરૂપ.
ઉદ્ધિસંભવાયા:-સમુદ્રથી ઉત્પન્ન થયેલી.	પીયૂષતાં-અમૃતપણાને.
સમુદીરયંતિ-કહે છે.	ગિર:-વાણીના.
યત:-જે કારણ માટે.	પીત્વા-પાન કરીને.
સંગભાજ:-સંયોગને લજનારા.	પરમસંમદ-ઉત્કૃષ્ટ હૃદયના
તરસા-શીઘ્ર.	વ્રજંતિ-પામે છે.
મુદ્ધરં-અત્યંત.	અજરામરત્વં-અજરામરપણાને
સમુત્પતંત:-રૂઠે પ્રકારે ઉંચે	અવનમ્ય-તમીને.
ઉછળતા છતાં.	મન્યે-હું માનું છું.
	વદંતિ-કહે છે.

શુચયઃ-પવિત્ર.

અસ્મૈ-આ.

નતિ-નમસ્કાર

મુનિપુંગવાય-મુનિઓ વિષે શ્રદ્ધાને

શુદ્ધભાવાઃ-શુદ્ધ ભાવવાળા.

ગંભીરગિરં-ગંભીર વાણીવાળા.

સિંહાસનસ્થં-સિંહાસનને વિષે ખેડેલા

અભ્યશિષ્યંડિનઃ-અભ્યપ્રાણીરૂપી મયૂરો આલોકયતિ-જૂએ છે.

દલમેન-ઉત્સુકતા વડે.

ઉચ્ચૈઃ-અત્યંત.

શિરસિ-શિખર ઉપર.

ઉદ્ગમ્યતા-ઉગે જતા.

મંડલેત-મંડળવડે.

અશ્વઃ-પાદડાંની ક્રાંતિ જેની
એવો.

સાન્નિધ્યતઃ-સમીપપણા થકી.

નિરાગતાં-વૈરાગ્યને.

સચેતનઃ-ચેતના સહિત એવો.

પ્રમાદઃ-આળસને.

અજ્ઞં-અજ્ઞે.

આગત્ય-આવીને.

પ્રતિ-પ્રત્યે.

એતદ્-આ પ્રકારે.

જગત્ત્રયાય-ત્રણ જગત્તને.

અક્ષિપ્તસઃ-આકાશને આપીને.

તે-તમારો.

મુરચામરૈઘાઃ-દેવોએ વિનંતી

ચામરોના સમૂહો.

વિદ્યતે-કરે છે.

ઉર્વમ્ભતયઃ-ઉર્વમ્ભ ગતિવાળા.

શ્યામં-નીલા વર્ણવાળા.

ઉજ્જવલ હેમરતન-નિર્મળ સુવર્ણ

મિશ્રત રતનના બનાવેલા.

નદંતં-ગર્જના કરતો.

ચામીકરદિ-મેરૂપર્વતના.

નવાંબુવાહુ-નવીન મેઘને.

શિતિદ્યુતિ-નીલ ક્રાંતિના.

હુમ્-આચ્છાદન થઈ છે

અશોકતરુઃ-અશોક વૃક્ષ

બલ્ભૂવ-હોતો હવો.

વીતરાગ !-રાગ દેષ રહિત.

વ્રજતિ-પામે છે.

ભોભોઃ-હે ભોટો.

અવધૂય-ત્યાગ કરીને.

એનં-આ.

નિર્મીતિપુરિઃ-મોક્ષ નગરી.

સાર્થવાહુ-સાર્થવાહને.

નિવેદયતિ-નિવેદન કરે છે.

નદન્-શબ્દ કરતો.

મુરદુઃકૃભિઃ-દેવદુઃકૃભિ.

દિવ્યધ્વનિ પ્રાતિહાર્ય.

સ્થાને ગભીરહૃદયોદ્ધિ ^૧સમ્ભવાયાઃ,
 પીયૂષતાં તવ ગિરઃ સમુદ્ધીરયન્તિ ॥ પીત્વા
 ચતઃ પરમસંમદસંગભાગે, ભવ્યા વ્રજન્તિ
 તરસાઽપ્યજરામરત્વં ॥૨૧॥

અર્થ—હે સ્વામીન્ ! ગંભીર હૃદયરૂપ સમુદ્ર થકી ઉત્પન્ન થયેલી એવી તમારી વાણીના અમૃતપણાને શ્રોતાઓ કહે છે તે સુક્ત છે, જે કારણ માટે ઉત્કૃષ્ટ હર્ષના સંયોગને ભજનારા ભવ્યજનો તમારી વાણીનું ધ્યાન કરીને (અત્યંત આદરવડે સાંભળીને) શીઘ્ર પણ અજરામરપણાને પામે છે. અર્થાત્ જે કોઈ અમૃતને પીવે છે તે અજરામર થાય છે તેમ તમારી વાણીનું ધ્યાન કરનારા ભવ્યો ચિદાનંદ સ્વરૂપ થઈ અજરામર (મોક્ષ) સ્થાનને પામે છે. માટે તમારી વાણીને અમૃત તુલ્ય કહે છે તે સુક્ત છે ૨૧

આમર પ્રાતિહાર્ય.

સ્વામિન્ ! સુદૂરમવનમ્ય સમુત્પતન્તો,

૧ અમૃતની ઉત્પત્તિ સમુદ્રથકી ગણાય છે માટે વાણીની ઉત્પત્તિ હૃદય સમુદ્ર થકી કહી છે.

શુદ્ધાં-યુક્ત છે. એલાને.
 પાથિંનિપરય-વિશ્વતા સ્વામી. સતઃ-સુઘ.
 ચિત્રં-આશ્વર્ય. અસિ-છા.
 હર્માવિપાકશૂન્યઃ-હર્મના વિપાકથી વિસ્તૃતશ્વરઃ-ત્રણ જગતના ઈશ્વર.
 રહિત. જનપાલક !-મનુષ્યનું પાલન કરનાર.
 દુર્ગતઃ-દુઃખે દરીને જાણવા યોગ્ય. અક્ષર પ્રકૃતિઃ-નિશ્ચય સ્વભાવવાળા.
 અલિપિઃ-હર્મારૂપ લેખ રહિત. અજ્ઞાન-મૂર્ખાનોને.
 અવતિ-ભોધ કર્યો છે. સદૈવ-નિરંતર.
 કથંચિત્-કેવી રીતે. જ્ઞાનં-જ્ઞાન.
 ત્વયિ-તમારે વિષે. સ્ફુરતિ-સ્ફુરે છે.
 વિશ્વવિકાશહેતુઃ-ત્રણ જગતને પ્રકાશ કરવાના હેતુભૂત.

છત્રત્રય પ્રાતિહાર્યં.

ઉચોતિતેષુ ભવતા ભુવનેષુ નાથ !, તા-
 રાન્વિતો વિધુરયં વિહતાધિકારઃ ॥ મુક્તા-
 કલાપકલિતો 'અદ્વૈ'સિતાતયત્ર-વ્યાજત્ત્રિધા
 ધૃતતતુર્ધ્રુવમભ્યુપેતઃ ॥ ૨૬ ॥

અર્થઃ—હે નાથ ! તમારા વડે ત્રણ ભુવન પ્રકાશિત થયે
 છે તમારાં જ સહિત એવા આ અંદમા, વિશેષે કલ્યાણ છે
 અધિકાર (જગતને રિપે પ્રકાશ કરવા રૂપ) જેનો એવો છતો
 મોલીના ત્રમૂલ વડે સહિત અને કલ્પસિત એવા ત્રણ છત્રના મિશ્રણ

કેન્દ્ર મોટા અને સિત સ્વત એમ બે પદ પણ નીકળે છે.

ત્રણ પ્રકારે ધારણ કર્યું છે શરીર જેણે એવો તમારી પાસે સેવા કરવા આવેલો છે. અર્થાત્ જગતને તમે પ્રકાશિત કર્યું તેથી ચંદ્રમાને પ્રકાશ કરવાનો અધિકાર રહ્યો નહિ માટે ત્રણ છત્રના સ્થિતિથી તે તમારી સેવા કરવા આવ્યો હોય એમ જણાય છે. ૨૬

ત્રણ ગઢનું વર્ણન.

સ્વેન પ્રપૂરિતજગત્ત્રયપિણ્ડતેન, કાન્તિ-
પ્રતાપયશસામિવ સંયયેન ॥ ^૧માણિક્યહે-
મરજતપ્રવિનિર્મિતેન, ^૨સાલત્રયેણ ^૩ભગવ-
ન્નભિતો વિભાસિ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ:—હે ભગવન્ ! પ્રકર્ષે કરીને પૂર્યું છે ત્રણ જગત્ જેણે તેથી એકત્ર થયેલા એવા પોતાના કાન્તિ, પ્રતાપ અને યશના સમૂહ વડે કરીને બાંધે હોય ? તેમ ચારે તરફ નીલરત્ન, સુવર્ણ

૧ નીલરત્ન.

૨ નીલરત્ન, સુવર્ણ અને રૂપાના બનેલા ત્રણ ગઢ અનુક્રમે ભગવન્ના સમવસરણને વિષે હોય છે. અહીં નીલ રત્નના ગઢ તુલ્ય પ્રભુના શરીરની કાન્તિ (વર્ણ), સુવર્ણના ગઢ તુલ્ય (પીળો) પ્રતાપ અને રૂપાના ગઢ તુલ્ય ઉજ્જવળ યશ થયો.

૩ સૂર્ય, ચાન્દ્ર, માહાત્મ્ય, યશ, વૈરાગ્ય, મુક્તિ, રૂપ, વીર્ય, પ્રયત્ન, ઇચ્છા, લક્ષ્મી, ધર્મ, અશ્વર્થ અને યોનિ એ ૧૪ અર્થર્મા ભગ શબ્દ વપરાય છે તેમાં યોનિ અને સૂર્ય એ બે અર્થ વર્જિત ભગ શબ્દ અહીં ગ્રહણ કરાવો. તે ભગ જેને હોય તે ભગવાન્ એટલે કે-ચાન્દ્રવાન્ માહાત્મ્યવાન્ પ્રત્યાદિ.

અને રૂપા વડે પ્રકર્ષે નિર્માણ થયેલા (રચાયેલા) એવા ત્રણ ગઢવડે તમે વિશેષે શોભો છો, અર્થાત્ તમારા ઇંતિ, પ્રતાપ અને મશ્વ વડે ત્રણ જગત્ પુરાઈ ગયું તેથી બીજું સ્થાન ન હોવાથી તેઓ ત્રણ ગઢ રૂપે એકત્ર થઈને રહેલા છે.

દિવ્યસૂત્રે જિન ! નમત્તિદશાધિપાના-
 મુત્સૃજ્ય રત્નરચિતાનપિ મૌલિખંધાન ॥
 પાદૌ શ્રયન્તિ ભવતો યદિ વા પરત્ર ત્વત્સ-
 ગમે સુમનસો ન રમન્ત એવ ॥ ૨૮ ॥

અર્થ:—હે જિનેશ્વર ! મનોહર પુષ્પની આજાઓ, નમસ્કાર કરનારા દેવેન્દ્રોના વેડુર્થ રત્નના રચેલા પણ મુકુટોનો ત્યાગ કરીને તમારા ચરણયુગલને આશ્રય કરે છે અથવા તમારો સંગમ છતે ચંદિતો (દેવતાઓ) અન્ય સ્થળે રમતા નથીજ. ૨૮

ત્વં નાથ ! જન્મજલધેર્વિષરાડ્ મુખોઽપિ,
 ચત્તારયસ્ય^૧ સુમતો નિજપૃષ્ઠભાન ॥ યુક્તં
 હિ^૨ પાર્થિવનિપસ્ય સતસ્તવૈવ, ચત્રં વિભો ॥
 યદસિ કર્મવિપાકશૂન્યઃ ॥ ૨૯ ॥

૧ અમુ એટલે પ્રાણ-પ્રાણવાદો તે અમુમત્ અર્થાત્ પ્રાણી.

૨ પાર્થિવનિપ એટલે માટીનો ઘડો એવો અર્થ પણ માપ છે તેથી

અર્થ:—હે નાથ ! તમે લવ સમુદ્રયત્રી વિશેષે પરાઈ મુખ થ-
યેલા છતાં પણ પોતાની પીઠે વળગેલા પ્રાણીઓ (જે જ્ઞાન દ-
ર્શન ચારિત્રાદિ માર્ગ વડે જિનેશ્વર મોક્ષ ગયા છે તે માર્ગને અનુ-
સરવાવાળા) ને જે કારણ માટે તારો છો તે વિશ્વના સ્વામી
અને સુદ્ધ એવા તમોનેજ નિશ્ચે યુક્ત છે. પરંતુ હે પ્રભુ ! અહીં
આશ્ચર્ય છે કે-જે કારણ માટે તમે કર્મના વિપાક (ફળ) રહિત છો.

વિરોધાલંકારમર્મિત અચિન્ત્ય સ્વરૂપ.

વિશ્વેશ્વરોઽપિ ^૨જનપાલક ! ^૩દુર્ગતસ્ત્વં,
કિંવાઽક્ષરપ્રકૃતિરપ્યલિપિસ્ત્વમીશ ! ॥ અ-
જ્ઞાનવત્યપિ સદૈવ કથંચિદેવ, જ્ઞાનં ત્વયિ
સ્પુરતિ વિશ્વવિકાશહેતુઃ ॥ ૩૦ ॥

અર્થ:—હે જનપાલક ! તમે વિશ્વના ઈશ્વર છો પણ દુ-
ર્ગત (દરિદ્રો) છો. (આ વિરોધાલંકાર છે તેનો પરિહાર

માટીનો ઊંઘો રાખેલો ઘડો જેમ પોતાની પીઠે વળગેલાને સમુદ્રયત્રી તારો છે
તેમ તમે પણ તારો છો તે યુક્ત છે. પરંતુ માટીનો ઘટ કુંભારે કરેલ
પત્રનાદિ ક્રિયાએ યુક્ત છે અને તમે કર્મવિપાક રહિત છો, એ અહીં
આશ્ચર્ય છે.

૨ જનોનું પાલન કરે તે જનપાલક.

૩ હે જનોને પાળનારા ! કેશવડે દરિદ્રો-રહિત છો. અર્થાત્ દીક્ષા
લીધા પછી કેશ વધતા નથી; આવા પદો પણ નીકળે છે.

કરે છે કે—) તમે વિશ્વના ઈશ્વર છો તો પણ દુર્ગત એટલે દુઃખો કરીને બાણવા યોગ્ય છે. અથવા હે ઈશ્વર ! શું તમે અક્ષર (વર્ણ) સ્વભાવવાળા છો તો પણ આક્ષીઆદિ લિપિ રહિત છો ? (આ વિરોધાલંકાર છે તેનો પરિહાર કરે છે કે—) તમે નિશ્ચય પ્રકૃતિવાળા (શાશ્વત અથવા મોક્ષ રૂપ સ્વભાવવાળા) છતાં કર્મરૂપ લેપ રહિત છો. અજ્ઞાનવાનુ એવા પણ તમારે વિષે ત્રણ જગતને પ્રકાશ કરવાના હેતુભૂત એવું જ્ઞાન, નિશ્ચય કેવી રીતે નિરંતર સ્ફુરે છે ? (આ વિરોધાલંકાર છે તેનો પરિહાર કરે છે કે—) મૂર્ખ જનોને ઘાય કર્યો છો ત્રણ જગતને પ્રકાશ કરવાના હેતુભૂત એવું જ્ઞાન નિરંતર તમારે વિષે સ્ફુરે છે. ૩૦

શબ્દાર્થ.

આભાર-અત્યંતપણે

રજાસિ-ધૂળા.

રોષાત્-ક્રોધવડે.

કમહેન-કમહાનુરે.

યાનિ-જે.

તૈઃ-તે વડે.

જ્ઞતાશઃ-દશાઈ છે આજ્ઞા જેની
એવો.

અમીભિઃ-આ વડે.

પરં-પરંતુ.

મર્મીત્-વર્જના કરતો.

અદ્વિતીય-મણી બળંદર

સંલૂતનભાસિ-વ્યાપ્ત કયું છે આકા-
શ જેણે એવી.

ઉત્થાપિતાનિ-ઉડાડી.

શઠેન-મૂર્ખ.

છાયા-કાંતિ પડછાયો.

હતા-હણાઈ.

અસ્તઃ-વ્યાપ્ત થયો.

દુ-વળી.

અયમેવ-એજ.

દુરાત્મા-દુષ્ટાત્મા.

ઉન્નિતધર્માર્થ-અર્થ મેધનો સમૂહ
જે જેને વિષે એવું.

અશ્યત્તડિત-આકશયકી પડતી વિ.	મુસલમાંસલ-સામેના જેવી પુષ્ટ (અને)
જળી છે જેને વિષે એવું.	ધારધાર-ખીહામણી છે ધારા જેને
દૈત્યેન-કમકામુર.	વિષે એવું.
મુક્ત-વરસાવ્યું.	અથ-હવે.
દુસ્તરવારિ-દુઃખે તરવા યોગ્ય પાણી. દંત્રે-કરાયું.	
દુસ્તરવારિકૃત્ય-ભુંડી તરવારનું કામ.	ધ્વસ્તોધ્વકેશ-નીચે વિખરાયેલા ઉ-
વિકૃતાકૃત-વિરૂપ થયેલી આકૃતિવાળા.	પરના કેશ હોવાથી.
મર્યમુંડ-મનુષ્યના માર્યાના.	પ્રાસંખભૃદ્-ઝુમણાતે ધારણ કરનાર.
ભયદ્વકત્ર-ભયંકર મુખ થકી.	વિનિર્યદ્વિઃ-નિકળતો છે અગ્નિ જેને
પ્રેતવ્રજઃ-દૈત્યનો સમૂહ	એવો.
પ્રતિભવતં-તમારા પ્રત્યે.	ધરિતઃ-મુકેલો.
અર્ય-એને.	પ્રતિભવ-ભવો ભવને વિષે.
ભવદુઃખ હેતુઃ-સંસારના દુઃખનું	ધન્યાઃ-પ્રશંસનીય.
કારણ.	ભુવનાધિપ !-હે ત્રણ ભુવનના સ્વામી
ત્રિસંધ્ય-ત્રણે કાળ.	આરાધયંતિ-આરાધન કરે છે.
વિધિવત્-વિધિપૂર્વક.	વિદુતાન્ય કૃત્યાઃ-વિશેષે ટાળ્યા છે.
ભક્ત્યા-ભક્તિ વડે.	અન્ય કાર્યો જેણે એવા,
ઉદ્ધિસત્પુલક-ઉદ્ધાસ પામતા રોમાંચવડે પદ્મભદ્રેહ દેશાઃ-વ્યાપ્ત છે શરીર	
પાદદ્વય-ચરણ યુગલને.	જેનાં એવા.
ભુવિ-પૃથ્વીને વિષે.	જન્મભાજઃ-પ્રાણીઓ.
અસ્મિન્-આ.	અપારમવવારિનિધૌ-અપાર ભવ
શ્રવણ ગોચરતાં-શ્રવણગોચરપણાને	સમુદ્રને વિષે.
મનઃ-પ્રાપ્ત થયેલા.	આકર્ષિતે-શ્રવણ કરાયે છે.
ગોત્રપવિત્ર મંત્રે-નામરૂપ પવિત્ર મંત્ર	વિપદ્વિધરી-આપદારૂપી સાપણ.
સવિધં-સમીપ.	સમેતિ-આવે.

ક્રમઠાસુરે કરેલ ઉપસર્ગો.

પ્રાગ્ભારસંભૂતનભાંસિ રજાંસિ રોષા-
દુત્યાપિતાનિ 'ક્રમઠેન શઠેન યાનિ ॥ છા-
યાઽપિ તૈસ્તવ ન નાથ ! હતા હતાશો,
અસ્તસ્ત્વમીભિરયમેવ પરં દુરાત્મા ॥૩૧॥

અર્થ:—હે નાથ ! મૂર્ખ ક્રમઠાસુરે ક્રોધ થકી, અત્યંત
પણે વ્યાપ્ત થયું છે આકાશ જેણે એવી જે રજો (ધૂળો)
તમારા તરફ ઉઠાડી, તે રજોવડે તમારી છાયા (શરીરનો પડ-
છાયો અથવા ઠાંતિ) પણ ન હણાણી, પરંતુ એ રજોવડે
હતાશ (હણાઈ છે આશા જેની એવો) અને દુષ્ટાત્મા એવો
એજ ક્રમઠાસુર વ્યાપ્ત થયો અર્થાત્ કર્મરૂપ રજોવડે વ્યાપ્ત થયો. ૩૧

યદ્ગર્જદૂર્જિતધનૌધમદભ્રમીમં, ભ્ર-
શ્યત્તડિન્મુસલભાંસલધોરધારમ્ ॥ દૈત્યેન
મુક્તમથ દુસ્તરવારિદ્ધે, તેનૈવ તસ્ય જિન !
દુસ્તરવારિકૃત્યમ્ ॥ ૩૨ ॥

૧ " ખાટો ખાટો તે પડે " એ કહેવત મુજબ જે અધમો જિને-
શરણી અવગ્રા કરે છે તેને તે અવગ્રા પોતાના અનર્થને માટે થાય છે તે
આગત આ અને પછીના બે શ્લોકમાં વર્ણવેલ છે.

અર્થ:—હે જિનેશ્વર! ગર્જના કરતો પ્રબળ મેઘનો સ-
મૂહ છે જેને વિષે એવું, ઘણું ભયંકર, આકાશ થકી પડતી
વીજળી છે જેને વિષે એવું અને સાંભેલા જેવી યુદ્ધ અને ખીલા-
મણી છે ધારા જેને વિષે એવું દુઃખે તરવા યોગ્ય (દુઃસહ)
પાણી જે કારણ માટે કમઠાસુરે વરસાવ્યું (તમને ઉપસર્ગ
કરવા) પછી તેજ પાણીવડે તે કમઠાસુરનું ભુંડી તરવાનું કામ
કરાયું અર્થાત્ ખરાબ તરવાર તેને રાખનારનુંજ છેદન ભેદન
કરે છે તેમ આ પાણી તેના વરસાવનાર કમઠનેજ સંસારને વિષે
છેદન ભેદનરૂપ કાર્ય કરનારું થયું, મતલબ કે પ્રભુને ઉપસર્ગ
કરવાથી તેનો સંસાર વધ્યો. ૩૨

ઘવસ્તોઘર્વકેશવિકૃતાકૃતિમર્ત્યમુણ્ડ-પ્રા
લમ્બભૂદ્ભયદવકત્રવિનિર્યદગ્નિઃ ॥ પ્રેતવજઃ
પ્રતિભવન્તમપીરિતોયઃ, સોઽસ્યાભવત્પ્રતિ-
ભવં ભવદ્ધુઃખહેતુઃ ॥ ૩૩ ॥

અર્થ:—હે પ્રભુ! નીચે વિખરાયેલા ઉપરના કેશ ફેલાથી
વિરૂપ થયેલી છે આકૃતિ જેની એવા મનુષ્યના માથાના ઝુમણા
(લટકતા હારડા) ને ધારણ કરનાર, ભયંકર મુખ થકી નિક-
ળતો છે અગ્નિ જેને એવો જે દેત્યનો સમૂહ પણ તમારા પ્રત્યે
(ઉપસર્ગ કરવા માટે) કમઠાસુરે મૂક્યો, તે (દેત્ય સમૂહ) એ
(કમઠાસુર) ને ભવભવને વિષે સંસારના દુઃખનું કારણ હોતો
હવો. ૩૩

ધન્યાસ્ત એવ ભુવનાધિપ ! યે ત્રિસંધ્યમા-
રાધયન્તિ વિધિવદ્વિધુતાન્યકૃત્યાઃ॥ ભક્ત્યો-
દ્વિસત્પુલકપદ્મમલદેહદેશાઃ, પાદદ્વયં તવ વિ-
ભો ! ભુવિ જન્મભાજઃ ॥ ૩૪ ॥

અર્થઃ—હે ત્રણ ભુવનના સ્વામિ ! હે પ્રભુ ! વિશેષે
ટાળ્યા છે અન્ય કાર્યો જેણે એવા અને ભક્તિવડે ઉલ્લાસ પા-
મતા રોમાંચ વડે વ્યાપ્ત છે શરીર જેનાં એવા જે પ્રાણીઓ
પૃથ્વીને વિષે તમારા ચરણ યુગલને વિધિપૂર્વક ત્રણે કાળે પૂજે
છે તેઓજ ધન્ય (પ્રશંસનીય) છે. ૩૪

અથકારે આઠ કાવ્ય વડે કરેલી વિજ્ઞપ્તિ

અસ્મિન્નપારભવવારિનિઘૌ મુનીશ !,
મન્યે ન મે શ્રવણુગોચરતાં ગતોઽસિ ॥
આકર્ણિતે તુ તવ ગોત્રપવિત્રમન્ત્રે, કિં વા
વિપદ્વિપધરી સવિધં સમેતિ ॥ ૩૫ ॥

અર્થઃ—હે મુનીશ ! હું એમ માનું છું કે—આ અપાર
ભવકસુદને વિષે તમે મહારા શ્રવણુગોચરપદ્માને પ્રાપ્ત થયેલા
તથી, કેમકે તમારા નામરૂપ પવિત્ર મંત્ર શ્રવણ કરાયે છતે પણ
આપદાદ્ધી અર્પણી શુ સમીપ આવે ? અર્થાત તમારું નામ

સાંભળવાથી આપદાઓ આવેજ નહિ, પરંતુ મને સાંસારિક આપ-
તિઓ આવેલી છે; જેથી હું માનું છું કે પૂર્વ ભવમાં મેં તમારું
નામ પણ સાંભળ્યું જણાતું નથી. ૩૫

શબ્દાર્થ.

જન્માંતરે-અન્યભવમાં.

મયા-મેં

છહિતદાન દક્ષિ-વાંછિત આપવામાં છહ જન્માંતર-આ જન્મમાં.

અતુર.

જાત:-થયો.

મથિતારાયાનાં-મથન કર્યો છે

ચિત્તનો આશ્રય જેને એવા.

પૂર્વ-અગાઉ.

સકૃદ્-એક વાર.

મર્માવિવ્ર-મર્મસ્થાનને બેદનારા.

માં-મને.

પ્રોઘત્-પ્રકર્ષે કરીને ઉદ્ધવ આવેલી

અન્યથા-નહિતર.

એતે-આ.

નિરીક્ષિત:-દીઠા-જેવા.

વિધૃત:-ધારણ કરેલા.

તેન-તે કારણ માટે.

દુઃખપાત્ર-દુઃખનું ભાજન.

ક્રિયા:-ક્રિયાઓ.

ભાવશૂન્યા:-ભાવ રહિત.

શરણ્ય !-શરણ કરવા યોગ્ય.

પાદયુગ-ચરણ યુગલ.

મહિત-પૂજ્યું.

પરાભવાનાં-પરાભવોનું.

નિઙ્કેતન-સ્થાનક.

મોહિતિમિર-મોહરૂપ અધિકાર વડે.

આવૃતલોચનેન-ઢંકાયા છે નેત્ર જેનાં

એવો હું, તેના વડે.

પ્રવિલોકિત:-જોવાયેલા.

વિધુરયંતિ-પીડે છે.

અનર્થા:-અનર્થો.

પ્રઅધગતય:-કર્મ અધની પ્રવૃત્તિ

જેને વિષે છે એવા.

આકર્ણિત:-સાંભળ્યા.

ચેતસિ-ચિત્તને વિષે

અસ્મિ-હું.

જગખાંધવ !-હે જન હિતકારી.

યદ્માત-જે કારણ માટે.

પ્રતિક્ષંતિ-ફળ આપે છે.

દુઃખીજનવત્સલ !-દુઃખી જનો ઉપર.

ઉપર કૃષ્ણાણુ.

કારણ્ય-કરણપણના.

વશિનાં-જિતેન્દ્રિયોને વિષે.

નતે નમેલા.

મહેશ !-હે મોટા ઈશ્વર.

વિચાર-કરીને. [તત્પરપણ.

ઉદ્દક્ષિનતત્પરતાં-ખંડનને વિષે

નિઃસંખ્યસાર શરણું-અસંખ્ય

અળતું કર.

આસાદ્ય-પ્રાપ્ત કરીને

પ્રથિતાવદાતં-પ્રસિદ્ધ છે પ્રભાવ

એનો એવા.

પ્રસ્થિવાન વંધ્ય-ધ્વાનવડે રહિત.

એક-જો.

હા-એકે

હતઃ-દર્દય વડે દણુએલો છું.

પુણ્યવસતે !-પવિત્ર સ્થાન.

વરેણ્ય !-શ્રેષ્ઠ.

મયિ-મારા ઉપર.

દયાં-કૃપા, મહેરબાની.

દુઃખાંકુર-દુઃખની ઉત્પત્તિના કારણના

વિધેહિ-કરે

શરણું-શરણુને.

શરણ્ય-શરણુ કરવા યોગ્ય.

સાદ્દર્શરપુ-નાશ કર્યો છે શત્રુ એવે

અને

પાદપંકજ-ચરણ કમળને.

વંધ્ય-દણુવા યોગ્ય.

ભુવનપાવન !-તણુ ભુવનને પવિત્ર

કરનારા.

જન્માન્તરેऽપિ તવ પાદયુગં ન દેવ !,

મન્યે મયા મહિતમીહિતદાનદક્ષમ્ ॥ તેનેહ

જન્મનિ મુનીશ પરાભવાનાં, જાતો નિકે-

તનમહં મથિતાશયાનામ્ ॥ ૩૬ ॥

અર્થઃ—હે દેવ ! હું માત્ર છું કે—જન્માન્તરને વિષે પણ
મેં વાંચિતને આપવામાં અતુર એવું તમારું ચરણયુગલ પૂજ્યું
નથી. તે કારણથી જ હું મુનીશ ! આ જન્મમાં હું, મધન કર્યો

છે ચિત્તનો આશય જોણે જોવા પરામવોનું સ્થાન થયો છું.
અર્થાત્ તમારા ચરણયુગલને પૂજનાંર પરામવનું સ્થાન થતોજ
નથી. ૩૬.

નૂનં ન મોહતિભિરાવૃતલોચનેન, પૂર્વ^ભ
વિભો ! સકૃદપિ પ્રવિલોકિતોઽસિ ॥ મર્મા-
વિધો વિધુરયન્તિ હિ મામનર્થાઃ, પ્રોઘ-
ત્પ્રખન્ધગતયઃ કથંમન્યથૈતે ॥ ૩૭ ॥

અર્થઃ—હે પ્રભુ ! મોહરૂપ અજ્ઞાનાંધકારવડે આચ્છાદન
થયાં છે નેત્રો જેનાં જોવો હું તેના વડે તમે નિશ્ચે પ્રથમ જોકવાર
યણુ જોવાયેલા નથી. જે કારણ માટે નહિતર (તમને જોયા હોત
તો) મર્મસ્થાનને લેહનારા અને પ્રકર્ષે ઉદય આવેલી કર્મણ-
ધની પ્રવૃત્તિ છે જેને વિષે જોવા આ દુઃખો મુજને કેમ પીડે ?
અર્થાત્ પ્રભુનું દર્શન કરનારને કષ્ટ પ્રાપ્ત થતું નથી ૩૭

આકર્ણિતોઽપિ મહિતોઽપિ નિરીક્ષ-
તોઽપિ, નૂનં ન ચેતસિ મયા વિધૃતોઽસિ
ભકત્યા ॥ જતોઽસ્મિ તેન જનખાન્ધવ !
દુઃખપાત્રં, યસ્માત્કિયાઃ પ્રતિક્ષન્તિ ન
ભાવશૂન્યાઃ ॥ ૩૮ ॥

અર્થ—હે જનહિતકારી ! મેં તમોને (કાર્મ પણુ ભવને વિષે) સાંભળ્યા પણુ છે, પૂજ્યાં પણુ છે અને દીઠાં પણુ છે; પરંતુ ભક્તિવડે કરીને ચિત્તને વિષે નિશ્ચે ધારણુ કરેલા નથી; તે કારણુ માટેજ હું દુઃખનું ભાગન (સ્થાન) થયેલો છું. જે કારણુ માટે ભાવ રહિત ક્રિયાઓ (શ્રવણુ, પૂજન, દર્શનાદિ) વિશિષ્ટ રૂપ આપતી નથી. ૩૮

ત્વં નાથ ! દુઃખિજનવત્સલ ! હે શરણ્ય !, કારુણ્યપુણ્યવસતે ! વશિનાં વરેણ્ય !
ભક્ત્યા નતે મયિ મહેશ ! દયાં વિધાય,
દુઃખાદુરોદ્ધલનતત્પરતાં વિધેહિ ॥ ૩૯ ॥

અર્થ—હે નાથ ! હે દુઃખીજનો ઉપર કરુણાળુ ! હે શરણુ કરવા યોગ્ય ! હે કરુણાપણુના પવિત્ર સ્થાન ! (અથવા દયા અને ધર્મના સ્થાન !) હે જિતેન્દ્રિયોને વિષે શ્રેષ્ઠ ! હે મહોદા ઈશ્વર ! તમે ભક્તિવડે નમેલા મહારા ઉપર દયા કરીને દુઃખની ઉત્ખાનના કારણુના ખંડનને વિષે તત્પરતા કરો ! અર્થાત્ મહારા દુઃખો દૂરવાળે નાશ કરો ૩૯

નિઃસંખ્યસારશરણું શરણું શરણ્ય-
માસાઘ સાદિતરિપુપ્રથિતાવદાતમ્ ॥ ત્વત-

પાદપદ્મં જમપિ પ્રણિધાનવંધ્યો^૧, વંધ્યોઽસ્મિ
ચેદ્ ભુવનપાવન ! હા હતોઽસ્મિ ॥ ૪૦ ॥

અર્થ:—હે ત્રણ ભુવનને પવિત્ર કરનારા ! અસંખ્ય બળનું
ધર, શરણ કરવા યોગ્ય, નાશ કર્યા છે શત્રુ જેણે એવા અને
પ્રસિદ્ધ છે પ્રભાવ જેનો એવા તમારા ચરણ કમળનું પણ શરણ
પામીને જો હું ધ્યાનવડે રહિત છું તો (રાજાદિ શત્રુવડે) હણ-
વા યોગ્ય છું. હા ધૃતિ ખેદે હું (હૃદૈવવડે) હણાયેલો છું. ૪૦

શબ્દાર્થ

દેવેન્દ્રવંધ !—દેવેન્દ્રોવડે વંધન કરવા વિદિત—જાણ્યો છે	આખિલવસ્તુચાર !—સમેસ્ત વસ્તુ
યોગ્ય.	નો રહસ્ય જેણે એવા.
સંસાર તારક !—સંસાર સમુદ્રથી	ભુવનાધિનાથ !—ત્રણ ભુવનના નાથ.
તારનારા.	કરુણાહર-કરુણાના દ્રવ્ય.
ત્રાયસ્વ-રક્ષણ કરો.	સીદંતં—સીદાતા.
પુનીહિ—પવિત્ર કરો.	ભયદ-ભયકર.
અધ-હમણા.	વ્યસનાંધુરાશીઃ—સંકટના સમુદ્રથી.
વ્યસનાંધુરાશીઃ—સંકટના સમુદ્રથી.	યદિ—જો.
ભવદંધિ—તમારા ચરણરૂપ.	સરોરુહાણાં—કમળોત્તી.
ભકતેઃ—ભક્તાનું.	કિમપિ—કાંઈપણ.

૧ પ્રણિધાનવંધો ! વંધ્યોઽસ્મિ—એ પ્રકારે પાઠાતર છે ત્યાં
આ પ્રમાણે અર્થ લેવો—હે મિત્ર ! તમારા ચરણનું શરણ પામીને પણ જો
હું નિષ્ફળ છું, તો હે ભુવનપાવન ! ખેદ થાય છે કે હું હૃદૈવવડે
હણાયેલો છું.

મંત્રતિસંચિતાયાઃ—પરંપરાના સંચ-એકશરણુચ-એક શરણુ છે નેને
મને કરવાવાળા. એવા.

શરણુચ-શરણુ કરવા યોગ્ય.

ભૂયાઃ—થાઓ.

સ્વામી-સ્વામી.

ભુવને-લોકમાં.

અન્ન-આ.

ભવાન્તરે-જન્માન્તરમાં.

ધર્મ—એ પ્રકારે.

સમાહિતધિયઃ—સમાધિવાળી છે

વિધિપત્-વિધિપૂર્વક.

બુદ્ધ જેમની એવા.

સાંદ્રોદસસત્—અત્યંત ઉલ્લાસ

પુલકકંચુકિત—રોમાંચવડે કંચુકિત

પામતા.

[એવા.

અંગભાગાઃ—શરીરના ભાગો જેના બિંબનિર્મલ-બિંબના નિર્મળ.

મુખાંબુજ—મુખકમળને વિષે.

બદ્ધલક્ષાઃ—બાંધ્યું છે લક્ષ્ય જેણે

ધે-જે.

એવા.

સંસ્તવ—સ્તોત્રને.

સ્વયંત્રિ—સ્વયે છે.

ભવ્યાઃ—ભવ્ય જોતો.

જનનયન—મનુષ્યના નેત્રરૂપ.

કુમુદચંદ્ર—ચંદ્રવિકાસી કમળને ચંદ્રવૃત્ત્ય. પ્રભાસ્વરાઃ—પ્રકાશ દેદીપ્યમાન.

સ્વર્ગ સ પદઃ—સ્વર્ગની લક્ષ્મીને.

ભુક્તવા—ભોગવીને.

તે-તેઓ

[એવા.

વિગલિત—વિશેષે ગાળી ગયો છે.

મલનિચયાઃ—દમ્ભમલનો સમૂહ જેનો. અચિરાત્—તત્કાળ.

મોક્ષ—મોક્ષને.

પ્રપદ્યન્તે—પ્રાપ્ત કરે છે.

દેવેન્દ્રવન્ધ ! વિદિતાખિલવસ્તુસાર !,
સંસારતારક ! વિભો ! ભુવનાધિનાથ ! ॥
નાયસ્વ દેવ ! કરુણાહ્વહ ! માં પુનીહિ, સી-

૧ પ્રસન્ન પ્રસાદ કરીને, પ્રસીદ પ્રસાદ કરો. એવા જે પાદાન્તરે
પણ છે.

ઈત્યં સમાહિતધિયો વિધિચન્નિજનેન્દ્ર !
 સાન્દ્રોદ્ધસત્પુલકકંચુકિતાઙ્ગભાગાઃ ॥ ત્વદ્ધ
 બિમ્બનિર્મલમુખામ્બુજબદ્ધલક્ષ્યા, યેસંસ્ત-
 વં તવ વિભો ! રચયન્તિ ભવ્યાઃ ॥૪૩॥

જનનયનકુંભુદયન્દ્ર ! પ્રભાસ્વરાઃ સ્વર્ગસં-
 પદો ભુક્ત્વા ॥ તે વિગલિતમલનિચયા, અ-
 ચિરાન્મોક્ષં પ્રપદ્યતે ॥ યુગ્મમ્ ॥ ૪૪ ॥

અર્થઃ—હે જિનેન્દ્ર ! હે પ્રભુ ! હે મનુષ્યના નેત્રરૂપ ચદ્ર-
 વિકાશી કર્મજને ચંદ્રમા તુલ્ય ! સમાધિવાળી (ધ્યાનવાળી—સ્થિર)
 બુદ્ધિ છે જેમની એવા, અત્યંત ઉદ્ધાસ પામતા રોમાંચવડે કં-
 ચુકિત છે શરીરના ભાગો જેના એવા, તમારા બિંબના નિર્મલ
 મુખકર્મજને વિષે બાંધ્યું છે લક્ષ્ય જેણે એવા અને વિગ્રેષે ગળી
 ગયો છે કર્મજનો સમૂહ જેનો એવા છતાં જે ભવ્ય પ્રાણીઓ
 એ પૂર્વોક્ત પ્રકારે વિધિપૂર્વક તમારા સ્તોત્રને રચે છે (કરે છે)
 તેઓ પ્રકરે દેદીપ્યમાન સ્વર્ગલક્ષ્મીને લોગવીને તત્કાળ (દેવ
 થઈને મનુષ્યભવ પામીને) મોક્ષને પ્રાપ્ત કરે છે. ૪૩—૪૪.

॥ ઇતિ શ્રીકલ્યાણમન્દિર ઋસમ્પૂર્ણમ્ ॥

૧ અહીં કવિએ પોતાનું દીક્ષા અવસરે ગુરુએ આપેલું “કુમુદચંદ્ર”
 નામ મુગ્ધવ્યું છે.

* આ સ્તોત્રમાં દરેક માયાના મંત્રો છે તે ગુરુમાંથી જાણી લેવા.

॥ *અથ મહોટી શાંતિ ॥

શબ્દાર્થ.

ભોભો ભવ્યા:-	હે ભવ્ય લોકો.	શ્રુત-સાબળો.
વચન-વચનને.		પ્રસ્તુત-અવસર ઉચિત.
સર્વ-સર્વ.		એતદ્-આ.
યે-જેઓ.		યાત્રાયાં-યાત્રાને વિષે.
ત્રિભુવનગુરો:-	ત્રિભુવન ગુરૂની.	આહુતા:-હે શ્રાવકો.

* આ મહોટી શાંતિના કર્તાએ ગ્રંથને અંતે પોતાનું નામ જણાવ્યું નથી તોપણ અહીં તિથ્યરમાયા શિવાદેવી૦ એ ગાથાની ટીકા અપર્તા ટીકાકાર શ્રીહરપ્રીતિસુરિ લખે છે કે—શ્રી નેમિનાથની માતા શિવાદેવી કહે છે કે—હું તીર્થંકરની માતા શિવાદેવી નામની તમારા નગરને વિષે રહેનારી છું, ઇન્દ્રાદિ, તે ઉપરથી શિવાદેવી માતાએ દેવીપણાની અવસ્થામાં આ શાંતિ રચી છે એમ નિર્ણય થાય છે. તીર્થંકરનો જન્મ થાય ત્યારે ચોસઠ ઇંદ્રો પ્રભુના જન્મસ્થાને આવે અને જે દિશાના ક્ષેત્રમાં જન્મ થયો. હોય તે દિશાના નાયક ઇંદ્ર (સૌંદર્ય અથવા ઇશ્વાન) સર્વને અવસ્થાપિતી નિદ્રા ખૂંટી ભગવંતનું પ્રતિચિંત્ન ભગવંતની માતા આગળ સ્થાપીને પોતે પાંચ રૂપ કરીને પ્રભુને ગ્રહણ કરી મેરૂપવંત ઉપર પાંકુક વનમાં આવેલી શિલાના સિંહાસનને વિષે પ્રભુને સ્થાપીને ઉત્તમ ઔષધી મિશ્રિત જળના મોટા એક કોડ અને સાઠ લાખ કળશોવડે પ્રભુને નંદવરાવે છે અને ઉત્તમ દ્રવ્યવડે પૂજે છે અને પછી સર્વને શાંતિ થાય તે માટે શાંતિપાઠ ભણે છે. એ પ્રકારે ઇંદ્રાદિક દેવો પ્રભુની જે પ્રકારે ભક્તિ કરે છે તેનું અનુકરણ કરવાના પદ્ધતિને આપણે પણ પ્રભુભક્તિ અવશ્ય કરવી. (જે સ્નાત્રમહોત્સવ આપણે કરીએ છીએ તે) જોઈએ. તે કેવી રીતે કરવી એ વગેરે હકીકત આ સ્તવને વિષે આવે છે.

અકિતભાજ:-અકિતવડે યુક્ત(છા) તેષાં-તેઓને,

શાંતિ:-શાંતિ.

ભવતુ-થાઓ.

ભવતાં-તમેને

અર્હદાદિ-અર્હિદંતાદિ પંચપરમેષીના

પ્રભાવાત્-માહાત્મ્ય ચક્રી.

આરોગ્યશ્રી-આરોગ્યતા, લક્ષ્મી.

ધૃતિમતિદર્શી-સંતોષ અને વિરિષ્ટ કલેશ વિધ્વંસહેતુ:-રાગદ્વેષાદિના ના-
શુદ્ધિને કરનારી.

શાંતી કારણભૂત.

કહુ-અહીં.

હિ-જે કારણ માટે-

શાંતેરાવત-ભરતક્ષેત્ર, અંરાવત
ક્ષેત્ર, (અને).

વિરહ સંભવાનાં-મહાવિરહ ક્ષેત્રને
વિષે ઉત્પન્ન થયેલા.

સમરતતીર્થકૃતાં-સમગ્ર તીર્થકરોના. જન્મનિ-જન્મ સમયે.

આસનપ્રકંપાનંતરં-આસન

અવધિના-અવધિજ્ઞાનવડે.

ચલાયમાન થયા પછી.

વિજ્ઞાય-જાણીને.

સૌધર્માધિપતિ:-સૌધર્મેન્દ્ર.

સુધોષાઘંટા-સુધોષા નામની ઘંટાને

આલેનાનંતરં-વગાડયા પછી.

સકલ-બધા.

સુરાસુરેન્દ્ર:-સુર, અસુર, અને
ઈંદ્રાની.

સહુ-સાથે.

સવિનયં-પરમ વિનય સહિત.

સમાગત્ય-રૂડા પ્રકારે આવીને.

શ્રુદ્ધિવા-અદભુ કરીને.

અર્હદ્ભાટારકં-અર્હિદંત કટારકને.

કનકાદ્રિશૃંગે-મેરૂપર્વતના શિખર
ઉપર.

વિદિત જન્માભિષેક:-કર્ચો છે જન્મ
સ્નાનમહોત્સવ જેણે એવો.

શાંતિં-શાંતિને.

ઉદ્વેગપ્રયત્ન-મ્હોટાશબ્દે ભણે છે.

યથા-જેમ.

તત:-તેથી.

અર્હં-હં.

કૃતાનુકારં-કરેલનું અનુકરણ થાવ.

ઈતિકૃત્વા-એમ કરીને

મહાજનો-ઈંદ્રાદિ દેવસમૂહ.

યેન-જે માર્ગે.

ગત:-ગયો.

પંથા:-તેજ રસ્તો પ્રમાણ.

કતિ-એ કારણથી.

ભવ્યજનૈઃસહ-મગ્ધ પ્રાણીઓ સાથે સમેત-આવીને.

સ્નાત્રપીઠે-સ્નાત્રપીઠિકા ઉપર. સ્નાત્ર-સ્નાત્ર કરીને.

ઉદ્ધોષયામિ-ઉદ્ધોષણ કરું છું. તત્-તે.

પૂજયાત્રાસ્નાત્રાદિ-પૂજા યાત્રા મહોત્સવાનંતરં-મહોત્સવ કર્યા પછી

અને સ્નાત્ર વગેરે.

કલ્પ-કાન.

દત્ત-દત્તે.

નિશમ્યતાં-સાભંગા.

સ્વાહા-સ્વાહા.

ભો ભો ભવ્યા શ્રુણુત વચનં પ્રસ્તુતં

સર્વમેતદ્, યે યાત્રાયાં ત્રિભુવનગુરોરાર્હતા

ભક્તિભાજઃ; તેષાં શાંતિર્ભવતુ ભવતા-મહા-

દાદિપ્રભાવા-દારોગ્યશ્રોધૃતિમતિકરીકૃદ્દેશ-

વિધ્વંસહેતુઃ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ—તીર્થંકરનું સ્નાત્ર કરનારા શ્રાવકો માંડિથી વિશિષ્ટ
ગુણવાન શ્રાવક હોય તે હોમો થઈને નીચે પ્રમાણે કહે છે—

અહો અહંદ્રયાસનમાં રક્ત એવા ભવ્ય લોકો ! આ અવ-

૧ મુક્તિ મમન યોગ્ય જીવો.

૨ અહંત (વીતરાગ) છે દેવ જેના તે, એટલે અરહંત દેવના ભકતો.

૩ અવિદ્યાથી ઉત્પન્ન થયેલા કદાચહ અથવા રાંમદેવાદિ કપાય.

૪ નપુંસકલિંગ અથવા ત્રિલિંગ હોય તો પણ હેતુમુદ્ધ પુંશ્ચિમ-
માજ વપરાય છે.

અર ઉચિત સર્વ વચન તમે સાંભળો. જે (તમે) વ્રણ ભુવનના
 શુદ્ધ (વીતરાગ)ની યાત્રા (જન્મ મહોત્સવ) ને વિષે લક્ષિત વડે
 યુક્ત છે. તે તમેને અરિહંતાદિ પંચરમેષીના માહાત્મ્ય
 (પ્રસાદ) થકી આરોગ્યતા, લક્ષ્મી, સંતોષ અને વિશિષ્ટ બુદ્ધિને
 કરનારી તથા રાગદ્વેષાદિના નાશની કારણભૂત એવી શાંતિ (હંખ,
 પાપ અને ઉપસર્ગના ઉપશમ રૂપ અથવા કલ્યાણ) યાચો ૧

ભો ! ભો ! ભવ્યલોકાઃ ! ઇહ હિ ભરતૈરા-
 વતવિદ્દેહસંભવાનાં સમસ્તતીર્થકૃતાં જન્મ-
 ન્યાસનપ્રકમ્પાનન્તરમવધિના વિજ્ઞાય, સૌધ-
 મ્મધિપતિઃ સુઘોષાઘણટાગ્યાલનાનન્તરં સ-
 કલસુરાસુરેન્દ્રૈઃ સહ સમાગત્ય, સવિનયમ-
 હ્હ્મદ્વારકં ગૃહીત્વા ગત્વા કનકાદ્રિશૃંગે,
 વિહિતજન્માભિષેકઃ, શાન્તિમુદ્ઘોષયતિયથા,
 તતોઽહં કૃતાનુકારમિતિકૃત્વા, મહાજનો યેન
 ગતઃ સ પન્થાઃ, ઇતિ ભવ્યજનૈઃ સહ સમેત્ય,
 સ્નાત્રપીઠે સ્નાત્રં વિધાય, શાન્તિમુદ્ઘોષયા-

મિ, તત્પૂજયાત્રાસ્નાત્રાદિમહોત્સવાનન્તર-
મિતિકૃત્વા કર્ણુ^૧ દત્વા નિશમ્યતાં^૨ નિશમ્યતાં
સ્વાહા—

અર્થ:—હે ભગ્ય પ્રાણીઓ! જે કારણ માટે અહીં (આ જગતમાં) ભરત, ઐશ્વર્ય અને મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે ઉત્પન્ન થયેલા સમગ્ર તીર્થ^૧ કરોના જન્મ સમયે સૌધર્મ દેવગ્રોહનો ઈદ્ર, પોતાનું આસન ચલાયમાન થયા પછી અવધિજ્ઞાને (જિન જન્મને) જાણીને સુધોષા નામની ઘંટાને વગાડયા પછી સર્વ સુર (વૈમાનિકદેવ), અસુર (ભવનપત્યાદિ દેવ) અને તેના ઇંદ્રોની સાથે (જિનજન્મસ્થાને) આવીને પરમ વિનય સહિત અર્હદ્વૃષ્ણ ભટ્ટારક (પૂજ્ય) ને કરસંપુટમાં શ્રદ્ધા કરીને મેરૂ પર્વતના શિખર ઉપર જઈને કયો છે. જિનજન્મમહોત્સવ જેણે એવો તે (સ્નાત્ર મહોત્સવને અંતે) શાંતિની ઉદ્ઘોષણા કરે છે (વેદધ્વનિની જેમ મોટા શબ્દે બોલે છે). તે કારણ માટે હું પણ કરેલનું અનુકરણ જેમ થાય તેમ કરીને (વિચારીને) વળી મહાન જન (ઈદ્રાદિદેવ સમૂહ) જે માર્ગે ગયો (પ્રવર્ત્યો) તેજ માર્ગે પ્રમાણ (અર્થાત્ ઈદ્રાદિ દેવોએ જેમ કર્યું તેમ આપણે પણ કરવું), એ કારણથી ભગ્ય પ્રાણીઓ સાથે (જિનાલયે) રૂંડે

૧ અહીં અત્યંત આદર જણાવવા માટે આ શબ્દ બે વખત વાપર્યો છે.

૨ સૂબ્ધ આહુ સ્વાહા સારી રીતે કહેવું તે સ્વાહા, આ પદ દેવોને અલિદાન આપતાં અને મંત્રપદને અંતે બોલાય છે.

પ્રકારે આવીને સ્નાત્રપીઠિકા ઉપર જિતસ્નાત્ર કરીને હું મહોટા ચ-
ખટે જે શાંતિ પાઠ કરું છું, તે પૂજા યાત્રા અને સ્નાત્ર વગેરે
મહોત્સવ ઠર્યા પછી-એ પ્રકારે કરીને ઠાન થઈને (સાંભળવા
માટે ઠાનને આવજ્ઞાત કરીને) તમે સાંભળો, સાંભળો ! સ્વાહા—

શબ્દાર્થ

પુણ્યાદુઃ-ઉત્તમ દિવસ છે.	પ્રીયંતાં-સંતુષ્ટ થાઓ.
ભગવંતાઃ-ઐશ્વર્યાદિ યુક્ત.	અહુતઃ-તીર્થ કરો.
સર્વજ્ઞાઃ-સર્વને જાણનારા.	સર્વદર્શિનઃ-સર્વને જોનારા.
ત્રિલોકનાથાઃ-ત્રણ લોકના નાથ.	ત્રિલોકમહિતાઃ-ત્રણ લોકવડે પૂજાયેલા.
ત્રિલોકપૂજ્યાઃ-ત્રણ લોકના પૂજ્ય.	ત્રિલોકેશ્વરાઃ-ત્રણ લોકના મુખ્ય.
ત્રિલોકાદ્યોત્કરાઃ-લોકને પ્રકાશ કરનારા.	વર્ધમાનાંતાઃ-મહાવીરસ્વામી પથંત શાંતાઃ-ઉપશાંત થયેલ.
શાંતિકરાઃ-શાંતિને કરનાર	ભવંતુ-થાઓ.
મુનયઃ-મુનિઓ.	મુનિપ્રવરાઃ-મુનિવંશ.
રિપુવિજય-શત્રુ કરેલ પરાજય.	દુર્ભિક્ષ કાંતારેષુ-દુષ્કાળ અને મહા અટવીને વિષે.
દુર્ગામાર્ગેષુ-વિષ્ટ માર્ગોને વિષે	વઃ-તમારું.
રક્ષંતુ-રક્ષણ કરો.	ઓ હૌ ઓ-મંત્ર ખીજ છે.
નિન્યઃ-નિરંતર.	ધૃતિમતિકીર્તિ-સતોષ; મતિ. યશ. કાંતિયુદ્ધિસદ્મી-જોખા, બુદ્ધિ, સંપત્તિ.
ધૃતિમતિકીર્તિ-સતોષ; મતિ. યશ. કાંતિયુદ્ધિસદ્મી-જોખા, બુદ્ધિ, સંપત્તિ.	મેધાવિદ્યાસાધન-ધારણ કરવાની પ્રવેશ-નખરાદિ પ્રવંશ (અને)
મેધાવિદ્યાસાધન-ધારણ કરવાની પ્રવેશ-નખરાદિ પ્રવંશ (અને)	બુદ્ધિ વિદ્યાનું સાધન. નિવેશનેષુ-નિવાસ સ્થાનોને વિષે.
સુશુદ્ધીતનામાનઃ-રૂઠે પ્રકારે મદ્ધણ જયંતુ-જયવંતા વતો.	કરાયા છે નામે જેનાં એવા. તેજિનેન્દ્રાઃ-તે જિતેશ્વર.
કરાયા છે નામે જેનાં એવા. તેજિનેન્દ્રાઃ-તે જિતેશ્વર.	સર્વાંગ્રામદ્વાજવાલા-સર્વ અંગ પોહરા-મોજ.
સર્વાંગ્રામદ્વાજવાલા-સર્વ અંગ પોહરા-મોજ.	વર્ણી મહાજ્ઞવાલા. વિવાદેવ્યઃ-વિવાદેવીઓ.
વર્ણી મહાજ્ઞવાલા.	

રક્ષંતુ-રક્ષણ કરો.

આતુર્લ્યસ્ય-આર પ્રકારો છે જેને
વિષે એવા.

ભવતુ-થાઓ.

તુષ્ટિ:-સંતોષ.

મહા:-નવ ગ્રહો.

સહિતા:-સહિત.

વાસવ-ધૈર્ય.

દ્વંદ્વ-કાતિંકર્ય.

થે-જે.

આમનગર ક્ષેત્ર દેવતાદય:-ગામ, પ્રીયંતાં-પ્રસન્ન થાઓ.

નમ્ર અતે ક્ષેત્રના અધિષ્ઠાયકદેવો અશ્માશુકેશ-અપૂય ભંડાર (અને)
વગેરે.

નરપતય:-રાજાઓ.

આચાર્યોપાધ્યાયપ્રભૃતિ-આચાર્ય

ઉપાધ્યાય વગેરે

શ્રીમત્સુસંઘસ્ય-શ્રીમહાવીર પ્રભુના
સંઘને.

તુષ્ટિ:-ધર્મની તુષ્ટિ.

અંગારક-મંગળ.

સતોક્ષપાત્રા:-લોકપાત્ર દેવોએ સાહત

આદિત્ય-આર પ્રકારના સૂર્ય,

વિનાયકોપેતા:-ગણેશ શહિત.

અન્યેડપિ બીજા પણ.

૧ ઊં પુણ્યાહં પુણ્યાહં પ્રીયંતાં પ્રીયંતાં

ભગવન્તોઽહંતઃસવજ્ઞાઃ સર્વદર્શિનસ્ત્રિલોક-

૧ ઊં મંગળવાચક છે. આવૃત્તિ છતિ ઊં રક્ષા કરે તે. અર્થાત્
પરમાત્મા આ પદ પંચ પરમેષ્ઠીના અર્થવાચક છે તે આ પ્રકારે-અરિકંતનો.
અ, સિદ્ધ એટલે અપુનર્ભવનો અ, આચાર્યનો આ, એ ત્રણની
સંધિ કરતાં આ થયો; તેમાં ઉપાધ્યાયના ઉની સંધિ કરતાં એ થયો
અને મુનિનો મ્ જોડ્યો એટલે ઊં પદ સિદ્ધ થયું. અથવા અરિકંતના અ
પછી સિદ્ધનો સ્ પછી આચાર્યનો આ તેની સંધિ કરતાં સ્ નો વિસર્ગ
શ્રુષ્ લોપ થયે સંધિ ન થાય પરંતુ વેદાદિમાં સંધિ થાય છે એ અવવાદ
નિયમે સંધિ કરતાં આ થયો, તેમાં ઉ અને મ મેળવો સંધિ કરતાં એ થાય છે.

નાથાસ્ત્રિલોકમહિતા-સ્ત્રિલોકપૂજ્યાસ્ત્રિલોકે-
શ્વરાસ્ત્રિલોકોદ્યોતકરાઃ ॥

અર્થ:—ઐઐ એ પદ શરૂઆતમાં બોલીને કહે છે કે આજ
ઉત્તમ દિવસ છે, ઉત્તમ દિવસ છે (આજનો દિવસ ધન્ય છે).
કેવળજ્ઞાનવડે બ્રહ્માનારા, કેવળદર્શનવડે સર્વને જોનારા, ત્રણ લો-
કના સ્વામી, ત્રણ લોકવડે (ત્રિભુવનવાસી જીવો વડે) પુષ્પાદિકે
પૂજાયેલા, ત્રણ લોકના પૂજ્ય (પૂજવા યોગ્ય), ત્રણ લોકના ઈ-
શ્વર અને ત્રણ લોકને (અજ્ઞાન રૂપ અંધકારનો નાશ કરવાવડે)
પ્રકાશ કરનારા એવા ઐશ્વર્યાદિ યુક્ત (ચોવીશ) તીર્થકરો અત્યંત
સંતુષ્ટ થાઓ, સંતુષ્ટ થાઓ.

ૐઋપભ-અજિત-સંભવ-અભિનન્દન

-સુમતિ-પન્નપ્રભ-સુપાર્શ્વ-ચન્દ્રપ્રભ-સુ-

વિધિ-શીતલ-શ્રેયાંસ-વાસુપૂજ્ય-વિમલ-

અનન્ત-ધરર્મ-શાન્તિ-કુન્થુ-અર-મહિલ-

મુનિસુવ્રત-નમિ-નેમિ-પાર્શ્વ-વર્ધમાના-

ન્તા જિનાઃ શાન્તાઃ શાન્તિકરા ભવન્તુ,

સ્વાહા ॥ ૐ મુનયો મુનિપ્રવરા રિપુવિજ-

યદુર્ભિક્ષકાન્તારેષુ દુર્ગભાર્ગેષુ રક્ષન્તુ વૈ
નિત્યં સ્વાહા ॥

અર્થ—ઓ ઋષભદેવ, અન્વિતનાથ, સંભવનાથ, અભિનંદન
સ્વામી, સુમતિનાથ, પ્રજાપ્રભુ, સુપાર્શ્વનાથ, ચંદ્રપ્રભુ. સુવિધિનાથ,
શીતળનાથ, શ્રેયાંસનાથ, વાસુપૂજ્યસ્વામી, વિમળનાથ, અનંતનાથ,
ધર્મનાથ, શક્તિનાથ, કુંથુનાથ, અરનાથ, મહીનાથ, મુનિસુવ્રતસ્વા-
મી, નમિનાથ, નેમિનાથ, પાર્શ્વનાથ અને વર્ધમાનસ્વામી પર્યંત
ઉપશાંત થયેલા (ચોવીશ) જિનેશ્વરો, કષાયોદયના ઉપશમ રૂપ
શાંતિને કરનારા થાઓ, સ્વાહા, વળી મુનિઓમાં શ્રેષ્ઠ મુનિઓ!
(તત્ત્વજ્ઞ), શત્રુઓ કરેલ પરાભવ, દુષ્કાળ અને મહા અટવીને
વિષે તથા વિકટ ભાર્ગોને વિષે તમોને નિરંતર રક્ષણ કરો સ્વાહા.

ૐ હ્રીં શ્રીં ધૃતિ-મતિકીર્તિ-કાન્તિ-બુદ્ધિ-
લક્ષ્મી-મેધા-વિદ્યાસાધન-પ્રવેશ-નિવેશનેષુ
સુગૃહીતનામાનો જયન્તુ તે જિનેન્દ્રાઃ ॥

અર્થ—ઓ (પ્રભુવળીજ), હ્રીં (માયાળીજ-વશ કરનાર) અને
શ્રીં (લક્ષ્મીળીજ-લક્ષ્મીનું કારણ) પૂર્વક સંતોષ, મતિ (દી-
ર્ઘ દૃષ્ટી), યશ, શોભા, બુદ્ધિ (વર્તમાન કાળે ઉપજતી બુદ્ધિ),

૧ વિદ્યાના અતિશયરૂપ લબ્ધિવાળા જાણુધરાદિ સાધુઓ.

૨ વર્ધમાનાદિ વિદ્યાઓનું સાધન અથવા ચોદવિદ્યાનું પાઠન.

(સર્વ પરસ્પર મળેલા) તથા શોભ, યશ, વરુણ અને કુબેર એ ચાર દેવતાઓએ સહિત; વળી ઇન્દ્ર, સૂર્ય, કાર્તિકેય અને ગણેશ સહિત; વળી પશુ જે ગ્રામ નગર અને દ્વેષના અધિષ્ઠાયક દેવતાઓ વગેરે છે તે સર્વ પ્રસન્ન થાઓ, પ્રસન્ન થાઓ અને શાન્ત થાઓ, ક્ષય પામે નહિ તેવા બંડારો અને ધાન્યના ડેઠારો છે જેઓને એવા થાઓ ! સ્વાહા.

શબ્દાર્થ.

મિત્ર-દિતકારી.

બ્રાહ્મ-સહોદર.

કલત્ર-શ્રી.

સુહૃદ્-મિત્ર.

સ્વજન-સાતિજન

સંબંધિ-સગા.

અંધુ વર્ગી-પોતાના ગોત્રીઓ પિત્રાદિ. આમોદપ્રમોદકારિણઃ- અમોદ
અસ્મિન્-આ. પ્રમોદને કરવાવાળા.

ભૂમંડલાયતન-પૃથ્વી ઉપર પોતાના નિવાસિ-વસનારા.

સ્થાનકાને વિશે.

સાધુ સાધ્વી-સાધુ, સાધ્વી.

આવકપ્રાવિકાણ-આવક અને રોગોપસર્ગવ્યાધિ-રોગ, ઉપસર્ગ,
પ્રાવિકાણોનાં. વ્યાધિ.

દુઃખદુઃખિહર્ષમનસ્થ-દુઃખ દુઃખ ઉપશમનાય-નિવારણને માટે.

ક્રાંતિ અને ચિંતાની અસ્વસ્થતાના.

અદિ-દોષત

વૃદ્ધિ-વંશ વૃદ્ધિ.

માંગલ્યોત્સવાઃ-કલ્યાણ અને ઉત્સવો

પ્રાદુર્ભૂતાનિ-ઉદયમા આવેલાં.

પાપાનિ-પાપો.

શાશ્વત-દાંત શ્રાઓ.

દુરિતાનિ અશુભ કર્મક્રોડો.

શાશ્વત-શુભો.

પરાધ્મુખાઃ-અવળા મુખવાળા,

શ્રીમતે-શ્રીમાન્.

શાંતિનાથાય-શાંતિનાથને.

નમઃ-નમસ્કાર થાઓ.

શાંતિવિધાયિને-શાંતિને કરનારા.

ત્રલોક્યસ્ય-ત્રણલોકની.

મુકુટ-મુકુટોવડે.

શાંતિ:-શાંતિનાથ

શાંતિકર:-શાંતિને કરનારા.

ચુર:-તત્ત્વના ઉપદેશ કરનારા.

ચેષાં-જેઓના.

ઉન્મુષ્ટરિષ્ટ-દૂર કર્યા છે ઉપદ્રવ,

દુઃસ્વપ્નદુર્નિમિત્તાદિ-ખરાબ સ્વપ્ન સંપાદિત-સંપાદન કરી છે.

અને દુષ્ટ નિમિત્ત વગેરે જેણે એવું. હિત સંપત્-શુભ લક્ષ્મી જેણે એવું.

નામમહાણુ-નામોઆચારણુ.

શાંતે:-શાંતિનાથનું.

જનપદ રાજધિપ-દેશ, રાજરૂપ અ-
ધિપતિ (અને)

ગોષ્ઠિક પુરમુખ્યાણુ-ધર્મ સમાના

સમ્યો અને નગરના મ્હોટા પુરોના.

શ્રીજનપદાનાં-દેશોની.

શ્રીગોષ્ઠિકાનાં-ધર્મસમાના સમ્યોની,

શ્રીપૌરમુખ્યાણુ-નગરના મ્હોટા
જનોની.

શ્રીપાર્શ્વનાથાય-શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને.

અમરાધીશ-દેવેન્દ્રોના.

અભ્યર્ચિતાંધયે-પૂજાયેલ છે ચર-
ણકમળ જેનાં એવા.

દિશતુ-આપો.

તેષાં-તેઓના.

ગૃહે-ઘરને વિષે.

દુષ્ટ અદુગતિ-માઠા અકની ગતિ,

સંપાદિત-સંપાદન કરી છે.

હિત સંપત્-શુભ લક્ષ્મી જેણે એવું.

જયતિ-જયવંત વર્તે છે.

શ્રીસંઘજગત્-શ્રી સંઘ, જમત્

રાજસન્નિવેશાનાં-રાજના સારા
રહેવાના સ્થાનોના.

વ્યાહરણૈઃ-નામ મહણુ કરીને.

વ્યાહરેત્-ઉદ્ધોષણુ કરવી.

શ્રીરાજનધિપાનાં-રાજરૂપ અધિ-
પતિઓની.

પૌરજનસ્ય-નગરના જનોની.

અક્ષલોકસ્ય-સમસ્ત જીવલોકની.

ૐ પુત્ર--^૧મિત્ર--બ્રાતૃ--કલત્ર-સુહૃત્^૨-

૧ બ્રાતૃ મિત્ર ઈતિ વા પાઠઃ.

૨ જાની વાત કહેવા અને પૂછવા યોગ્ય હોય તેવા મિત્ર.

સ્વજન-સંબંધિ-બંધુવર્ગસહિતા નિત્યં
 ૨આમોદપ્રમોદકારિણૈઃ, અસ્મિન્નશ્રી ભૂમણ્ડલાય-
 તનનિવાસિ-સાધુસાધ્વીશ્રાવકશ્રાવિકાણાં
 ૩રોગોપસર્ગવ્યાધિદુઃખદુર્ભિક્ષદૌર્ભનસ્યો-
 પશમનાય શાન્તિર્ભવતુ ॥

અર્થ-૯૦ પુત્ર, મિત્ર, સહોદર, સ્ત્રી, દોસ્ત, જ્ઞાતિજન, સગા
 અને સગોત્રીઓ (પિત્રાઈઓ) એ સર્વ નિરંતર આમોદ પ્રમોદને
 કરનારા ધાઓ અર્થાત્ સર્વે વિશેષે કરીને પરસ્પર આનંદને ક-
 રવાવાળા ધાઓ. વળી આ લોકને વિષે પૃથ્વી ઉપર પોતાના
 સમાનકોને વિષે વસનારા સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકાઓ-

૧ પુત્ર અને ભત્રિજા વગેરેના શ્વસુર પક્ષવાળા.

૨ સમસ્ત પ્રકારે હર્ષ તે આમોદ અને પ્રકરે હર્ષ તે પ્રમોદ જે
 અને શબ્દ હર્ષવાચક છે તેપણુ અધિક આનંદ દેખાડવાને માટે બરે
 શબ્દ વાપર્યા છે.

૩ સંતુ ક્ષતિ રોગ:

૪ થોડો વખત રહેવાવાળા તાવ વગેરે.

૫ બધા કાળ રહેવાવાળા ક્રોધ વગેરે રોગ.

૬ અતિક્રૂણ વિપાક-અરતિ.

૭ ચિત્તની અસ્વસ્થતા.

૮ સમાન વયવાળા મિત્ર.

ના રોગ, ઉપદ્રવ, વ્યાધિ, દુઃખ, દુષ્કાળ અને ચિત્તની અસ્વસ્થતાના ઉપશમનને માટે (નિવારણ માટે) શાંતિ થાઓ.

ૐ તુષ્ટિ^૧ પુષ્ટિ^૨ ઋષ્ટિ^૩ વૃષ્ટિ^૪ માંગલ્યોત્સવાઃ^૫ ॥
સદા પ્રાદુર્ભૂતાં નિ પાપાનિ શામ્યેન્તુ^૬ દુરિતા-
નિ, શત્રવઃ પરાહ્મુખા ભવન્તુ સ્વાહા ॥

ૐ ચિત્તને સંતોષ, પુષ્ટિ, દોલત, વંશવૃદ્ધિ, કલ્યાણ અને મહોત્સવો થાઓ. ઉદયમાં આવેલા પાપો નિરંતર શાંત થાઓ (નાશ પામે), અશુભ કર્મફળો શાંત થાઓ. શત્રુઓ અવળા મુખવાળા થાઓ. સ્વાહા.

‘શ્રીમતે શાન્તિનાથાય, નમઃ શાન્તિ
વિધાયિને ત્રૈલોક્યસ્યામરાધીશ—મુકુટાભ્ય-
ર્ચિતાંઘ્રયે’ ॥ ૧ ॥

૧ શરીરાદિની પુષ્ટિ અથવા પુરુષાર્થ સાધવાનું સામર્થ્ય.

૨ પુત્ર પૌત્રાદિ પરિવારનો વિસ્તાર અથવા શુભ વસ્તુની વૃદ્ધિ.

૩ ભવન્તુ ઇતિ શેષ:

૪ હમરકમણિ ન્યાયે કરીને ક્રિયાપદ બંને બાળુ બોડવું.

૫ પુત્રના જન્મ વિવાહાદિ મહોત્સવ અને ધર્મકાર્યના મહોત્સવ.

૬ સમવસરણાદિ પ્રશસ્ત ઋષ્ટિવાળા અથવા શોભા-કાંતિવાળા.

૭ પ્રણામ કરતી વખતે ઈંદ્રોના મુકુટાનું પ્રતિબિંબ ભગવંતના ચરણમાં પડે છે માટે મુકુટવડે પૂજાયેલા.

અર્થ:—શ્રીમાન્, ત્રણ લોકની શાંતિને કરનારા. દેવેન્દ્રોના મુકુટોવડે પૂજાયેલ છે ચરણ કમળ જેમનાં એવા શ્રી શાંતિનાથને નમસ્કાર ધાઓ. ૧

શાન્તિઃ શાન્તિકરઃ શ્રીમાન્, શાન્તિં
દિશતુ મે ગુરુઃ । શાન્તિરેવ સદા તેષાં, ચેષાં
શાન્તિર્ગૃહિ ગૃહિ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—શાંતિને કરનારા, તત્ત્વોપદેષ્ટા અને શ્રીમાન્ એવા શાંતિનાથ પ્રભુ મને શાંતિને આપો. જેઓના ધરના વિષે શાંતિનાથ પ્રભુ પૂજય છે તેઓના ઘરે નિરંતર શાંતિજ થાય છે. ૨

ઉન્મૃષ્ટરિષ્ટદુષ્ટ-ગ્રહગતિદુઃસ્વપ્નદુર્નિમિ-
તાદિ^૧ । સમ્પાદિતહિતસંપન્નામગ્રહણું
જયતિ શાન્તેઃ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—દૂર ક્યાં છે ઉપદ્રવ, દુષ્ટ ગ્રહની ગતિ (ખરાબ સ્થાને ગ્રહનું ચંક્રમણું), ખરાબ સ્વપ્ન (ઉંટ, મહિપતું આદિ-હણુ વગેરેનું સ્વપ્નમાં દેખવું), અને દુષ્ટ નિમિત્ત (ખરાબ અંગનું ફરકવું) વગેરે જેણે એવું અને સંપાદન કરી છે શુભ લક્ષ્મી જેણે એવું શાંતિનાથ પ્રભુનું નામગ્રહણું (નામોચ્ચારણું) જયન્ત વર્તે છે અર્થાત્ બાકીજનોને સુખ અને શ્રેયને કરતું છે ૩

૧ અદિ સમ્રટે અશુભ શુકન લેવાં.

૧શ્રીસંઘજગજનપદ-રાજધિપરાજસ-
ત્રિવેશાનાં । ગોષ્ઠિકપુરમુખ્યાણાં, વ્યાહર-
શૈવ્યાહરેચ્છાન્તિમ્ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—શ્રી સંઘ, જગત, દેશ, રાજાશ્વ અધિપતિઓ અને
રાજાના રહેવાના સ્થાનોનાં તેમજ ધર્મસભાના સભ્યો અને
નગરના મહોટા પુરુષોનાં નામ ગ્રહણ કરીને શાંતિની ઉદ્ધો-
ષણા કરવી. ૪

શ્રીશ્રમણસંઘસ્ય શાન્તિર્ભવતુ, શ્રીજનપ-
દાનાં શાન્તિર્ભવતુ, શ્રીરાજધિપાનાં શાન્તિ-
ર્ભવતુ, શ્રીરાજસત્રિવેશાનાં શાન્તિર્ભવતુ,
શ્રીગોષ્ઠિકાનાં શાન્તિર્ભવતુ, ૨શ્રીપૌરમુખ્યાણાં
શાન્તિર્ભવતુ, શ્રીપૌરજનસ્ય શાન્તિર્ભવતુ,

૧ શ્રી સંઘપૌરજનપદ ઇતિ વા પાઠઃ

૨ પુરમુખ્યાણાં ઇતિ પાઠ-તરે. આ પદ પછી “ શ્રી ગચ્છા-
ધિપાનાં શાન્તિર્ભવતુ ગચ્છના અધિપતિ (આચાર્યો) ને શાંતિ થાઓ ”
એ પદ દીકામાં આપેલ છે. શ્રી પરિવારસ્ય શાંતિર્ભવતુ એ પદ પણ
દીકામાં છે.

શ્રી બ્રહ્મલોકસ્ય શાન્તિર્ભવતુ, ઐસ્વાહા ઐ
સ્વાહા ઐ શ્રીપાર્શ્વનાથાય^૧ સ્વાહા ।

અર્થ—શ્રી શ્રમણ સંઘને શાંતિ થાઓ, દેશોને શાંતિ થાઓ,
રાજાઓ અધિપતિઓને શાંતિ થાઓ, રાજાના રહેવાના આરા
સ્થાનોને શાંતિ થાઓ, ધર્મસભાના સભ્ય જનોને શાંતિ થાઓ,
નગરના મુખ્ય જનોને શાંતિ થાઓ, નગરના લોકોને શાંતિ
થાઓ, સમસ્ત જીવલોકને શાંતિ થાઓ. ઐ સ્વાહા ઐ સ્વાહા
ઐ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને સ્વાહા જોટલે આ કુંકુમ, ચંદન વિ.
લેપન, પુષ્પ, અક્ષત, ધૂપ અને દીપ વગેરે પૂજના સાહિત્યો શ્રી
પાર્શ્વ પ્રભુને સંતોષને માટે હો.

શબ્દાર્થ.

ઓષા શાંતિઃ—આ શાંતિપાઠ.

અવસાનેષુ—અંતે (બળવે.)

શાંતિકલ્પશઃ—શાંતિ કળશને.

અગરધૂપનાસ—અગર, ધૂપવાસ અને

સ્નાત્રચતુષ્ઠિકાયાં—સ્નાત્ર મંડપમાં.

શ્રીસંઘસમેતઃ—શ્રીસંઘ સહિત છતો.

પ્રતિષ્ઠાયાત્રાસ્નાત્રાદિ—પ્રતિષ્ઠા, યા-

ત્રા અને સ્નાત્રાદિને.

કુંકુમચંદનકપૂર—કેશર, મુખડ, જનાસ.

કુસુમાંજલિસમેતઃ—કુસુમાંજલિ સ-

હિત છતો.

શુચિશુચિવપુઃ—પવિત્ર છે શરીર

૧ અહીં સ્નાત્રના આરંભને વિષેજ જે પ્રભુનું સ્નાત્ર કરવાનું હોય
તેવું નામ લેવું જોઈએ પરંતુ તેમ નહિ કરતાં અહીં નામ સ્થાવરું છે.
વળી લોકામાં પાર્શ્વ પ્રભુ વિશેષ પ્રસાદિત હોવાથી તેમનું નામ ૩-
૪૫૨ ૪૫૩ છે.

પુષ્પવસ્ત્રચંદન-પુષ્પ, વસ્ત્ર, ચંદન
(અને).

પુષ્પમાલ્યાં-ફૂલની માળાને.

કંઠકૃત્વા-કંઠમાં ધારણ કરીને

શાંતિપાનીય-શાંતિ કળશના જળને.

દ્વાતવ્ય-નાખવું.

નૃત્યંતિ-કરે છે-નાચે છે.

અણ્ણિપુષ્પવર્ષ-રત્ન અને પુષ્પની વૃષ્ટિ.

ગાયંતિ-ગાય છે.

સ્તોત્રાણિ-સ્તોત્રો.

પઠંતિ-લણે છે.

કલ્યાણુભાજઃ-કલ્યાણને ભજનારા.

જિનાભિષેકે-જિનનાસ્નાત્રમહોત્સવમાં શિવ-કલ્યાણ.

અસ્તુ-હો.

પરહિતનિરતાઃ-પરનું હિત કરવામાં

તત્પર.

પ્રયાંતુ-વિશેષે પામે,

સર્વત્ર-બધે.

લોકઃ-શ્રવણોક.

સિવાદેવી-શિવાદેવી.

નયરનિવાસિની-નગરમાં રહેનારી.

સિવ-કલ્યાણ.

ક્ષયં યાંતિ-ક્ષય પામે છે.

વિદ્યવદ્વયઃ-વિદ્યની વેલડીઓ.

પ્રસન્નતાં-પ્રસન્નતાને.

ધૂન્યમાને-ધૂન્યે છે.

જેનું એવું.

આભરણાલંકૃતઃ-અલંકાર વડે સુ-
શોભિત.

ઉદ્ધોષયિત્વા-ઉદ્ધોષણ કરીને.

અસ્તકે-માથે.

ધૃતિ-એ પ્રકારે.

નૃત્યં-નાટક.

સૃજંતિ-કરે છે.

મંગલાનિ-મંગલકારી ગીતો.

ગોત્રાણિ-વંશના નામો.

મંત્રાન્-મંત્રોને.

હિ-નિષ્કે.

સર્વ જગતઃ-સર્વ જગતનું.

ભૂતગણાઃ-પ્રાણી સમુદાય.

દોષાઃ-દોષો.

નાશં-નાશને.

સુખીભવતુ-સુખી થાઓ. [માતા

તિથયરમાયા-નેમિનાથ તીર્થ-કર્તી

તુમ્હ-તમારા.

અમ્હ-અમારું.

અસિવોપસમં-વિદ્યનો નાશ.

છિદ્યંતે-છેદાય છે.

મનઃ-મન.

એતિ-પામે છે.

જિનેશ્વરે-જિનેશ્વરને.

કારણ-હેતુ.

ધર્મણિ-ધર્મને વિષે.

જયતિ-જયવંત વર્તે છે.

પ્રધાન-શ્રેષ્ઠ.

જૈન-જિનેશ્વરનું પ્રવર્તવિધું.

શાસન-શાસન.

એવા શાન્તિઃ પ્રતિષ્ઠાયાત્રાસ્નાત્રાઘંવસા-
 નેષુ^૧ । શાન્તિકલશં ગૃહીત્વા, કુંકુમચંદનક-
 પૂરાગરુધૂપવાસકુસુમાંજલિસમેતઃ, સ્નાત્રચ-
 તુષ્ઠિકાયાં શ્રીસંઘસમેતઃ, શુચિશુચિ^૩વપુઃ પુ-
 ણ્યવસ્ત્રચંદનાભરણાલંકૃતઃ, પુણ્યમાલાં કણ્ઠે
 કૃત્વા, શાન્તિમુદ્ધોષાયત્વા શાન્તિપાનીયં
 મસ્તકે દાતવ્યમિતિ^૪ ॥

૧ આદિ શબ્દે પાખી, ચોમાસી અને સંવત્સરી પ્રતિક્રમણને અને
 અને સર્વ ધર્મધાર્યની સમામિતે વિષે મંગળને માટે અવશ્ય લાગુવે.

૨ પહોળા ઇતિ શેષઃ

૩ શુચિશુચિવસ્ત્રચંદનાભરણાલંકૃતઃ એવો પાઠ હોય ત્યાં અર્થ
 આ પ્રમાણે લેવો- આભ્યાબ્યંતર મળ રાહત (પવિત્ર) શરીર, પવિત્ર (દેવ-
 પૂજા મોખ્ય) વસ્ત્ર, ચંદનાદિ વિલેપન અને આભુષણ, વિંટી વગેરે ધરણી
 વડે સુશોભિત થયો હતો.

૪ સમામિતિ અર્થમાં ઇતિ વપન્યેલ છે.

અર્થ—આ શાન્તિપાઠ તીર્થકરોની પ્રતિષ્ઠા, યાત્રા અને સ્નાત્રાદિને અંતે બંધવો. આ શાંતિની ઉદ્દેશ્યતા કેવી રીતે કરવી તે કહે છે. કે-કેઈ વિશિષ્ટ ગુણવાન્ શ્રાવક ઉભો થઈ ને શાંતિ કળશ (શાંતિને માટે શુદ્ધ જળથી ભરેલ કળશ) ને ઘડણ કરીને (ઠાળા હાથમાં ધારણ કરી જમણે હાથ તેના ઉપર ઢાંકી) કેસર, સુખઠ, ખરાસ, અગરુ, ધૂપવાસ (અગ્નિમાં ધૂપ નાંખવાથી નીકળતી સુગંધી અથવા કેસર ચંદનાદિના ઘસવાથી નીકળતો સુગંધી પરિ-મલ), અને કુસુમાંજલિ (પુષ્પથી ભરેલ અંજલિ-ખેખે) સહિત છતો; સ્નાત્રમંડપને વિષે શ્રી સંઘ સહિત છતો; પવિત્ર છે શરીર જેનું એવો; પુષ્પ, વસ્ત્ર, ચંદન અને અલંકાર (ઘરેણાં) વડે સુશોભિત છતો; પુષ્પની માળાને ગળામાં ધારણ કરીને શાંતિપાઠની ઉદ્દેશ્યતા કરીને શાંતિકળશનું પાણી (સર્વ જનોએ પોતાના) મસ્તકે નાંખવું.

નૃત્યંતિ નૃત્યં મણિપુષ્પવર્ષં, સૃજંતિ
ગાયંતિ ચ મંગલાનિ । સ્તોત્રાણિ ગોત્રાણિ
પ્રઠંતિ *મંત્રાન્, કલ્યાણભાજો હિ જિના-
ભિષેકે ॥ ૧ ॥

* અહીં મંત્રો આ પ્રમાણે બંધવા—

ૐ નમો ભગવત અરહત સંતિજિણસ્સ સિજ્જહ મે ભગવહ્ મહહ
મહાવિજ્ઞા સંતિ પસંતિ ઉવસંતિ સવ્વં પાવં પસમેહ તહ

અર્થ—કલ્યાણયુક્ત ભવ્ય પ્રાણીઓ જિનેશ્વરના સ્તાવ મહોત્સવને અંતે નિશ્ચે નાટક કરે છે, (જિનેશ્વર ઉપર) રત્ન મોતી અને પુષ્પની વૃષ્ટિ કરે છે, મંગળકારી ગીતો ગાય છે, સ્તોત્રો (જિનસ્તુતિરૂપ) અને તીર્થંકરના નામો બોલે છે (અથવા તીર્થંકરના વંશો વર્ણવે છે.) અને મંત્રો (અથવા મંત્ર-ગર્ભિત સ્તવો) ભણે છે. ૧

૯

શિવમસ્તુ સર્વજગતઃ, પરહિતનિરતા
ભવંતુ ભૂતગણાઃ । દોષાઃ પ્રયાંતુ, નાશં,
સર્વત્ર સુખીભવંતુ લોકઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—સર્વ જગતનું કલ્યાણ થાઓ. પ્રાણી સમુદાય પાર-કાનું ક્ષિત કરવામાં તત્પર થાઓ, દોષો (વ્યાધિ, દુઃખ અને દુર્ગતિપણું વગેરે) વિશેષે નાશ પામે અને શુભલોક સર્વ ઠેકાણે (સર્વ કાર્યમાં) સુખી થાઓ.

સન્નિવસતાણં દુષયાણં ચડપ્પયાણં દેસગામાગરપટ્ટણસ્થે
સુપુરિસાણં હત્યીણં નપુંસગાણં વા સ્વાહા ॥ ઇતિ શાંતિનાથવિદ્યામંત્રઃ ॥

આ તથા ૫ શ્લોકનાથનો અને મહાવીર પ્રભુનો વર્ધમાન વિદ્યાનો મંત્ર વગેરે ગુરુ આમ્નાય વડે બોલી લેવા.

૧ સુખીભવંતુ લોકાઃ ઇતિ પ્રાશાન્તરમ.

અહં તિત્થયરમાયા, *શિવાદેવી તુમ્હ
નયરનિવાસિની; અમ્હ સિવં તુમ્હ સિવં,
અસિવોવસમં સિવં ભવતુ સ્વાહા ॥૩॥

અર્થ—હું નેમિનાથતીર્થ*કરની માતા શિવાદેવી તમારા નંજ-
રને વિષે વચ્ચનારી છું (તમારા નગરને આન્નિધ્ય કરવાવાળી છું),
તેથી માફ કલ્યાણ થાઓ અને (શિવાદેવી નામોચ્ચારણુવડે) તમારું
પણ કલ્યાણ થાઓ. વિઘ્નનો નાશ અને કલ્યાણ થાઓ. ૩

ઉપસર્ગાઃ ક્ષયં યાન્તિ, છિદ્રન્તે વિઘ્ન-
વહ્નયઃ । મનઃ પ્રસન્નતામેતિ, પૂજ્યમાને
જિનેશ્વરે ॥ ૪ ॥

અર્થ—જિનેશ્વરને પૂજ્ય છે તે ઉપસર્ગો ક્ષય પામે છે, વિઘ્નો
વેલડીઓ છેદાય છે અને મન પ્રસન્નતાને પામે છે. ૪

સર્વમંગલમાંગલ્યં, સર્વકલ્યાણકાર-

* અહીં ટીકાકાર નાગપુરીય ગમ્છી શ્રી ચંદ્રકીર્તિ સુરિના સિખ
હર્ષકીર્તિસુરિ લખે છે કે-શ્રી નેમિનાથ તીર્થ*કરની માતા શિવાદેવી કહે
છે કે-હું તીર્થ*કરની માતા શિવાદેવી વગેરે આ ઉપરથી આ શાંતિ સ્તવ
નેમિનાથ પ્રભુની માતા શિવાદેવી જે માહેંદ્ર દેવલોકે ગયેલા છે તેમજ
સ્વયં એમ સંભવે છે.

ણું । પ્રધાનં સર્વધર્માણાં, જૈનં જયતિ
શાસનમ્ ॥ ૫ ॥

અર્થ—સર્વ મંગલિકોને વિષે મંગળહારી, સર્વ દક્ષ્યાણુનું
કારણ અને સર્વ ધર્મોને વિષે શ્રેષ્ઠ એવું જૈન (જિનેશ્વરનું
પ્રવર્તવેલું) શાસન જયવંત વર્તે છે. ૫

ઈતિશ્રી બૃહચ્છાન્તિસ્તવ સમ્પૂર્ણમ્.

અથ સંચારાયોરિસિ*

શબ્દાર્થ.

નિસીહી—પાપ વ્યાપારનો ત્યાગકરીને. નમો—નમસ્કાર હો.

અમારામણાણું—ધર્માશ્રમણોને. ગોયમાણું—ગૌતમ સ્વામી વગેરે.

મહામુણીણું—મોટા મુનિઓને. આચુળાણું—આચાર્યા આપો.

જિહ્વિન્ન—હે વૃદ્ધ સાધુઓ ! પરમગુરુ !—ત્રેલોક ગુરુઓ.

ગુરુગુરુ—મોટા ગુણરૂપ. રચણેલિ—રત્નોવડે.

મંડિયસરીરા—શોભિત છે સ્ત્રીર બહુપાંડિપુત્રા—અરાણ્ય સંપૂર્ણ થઈ છે.

જેનાં એવા. યોરિસિ—યોરિસી.

* સાધુ અને રાત્રિ યોસદ કરનાર આવક રાત્રિની પહેલી યોરિસિમાં
સ્વાપ્નાવ કરીને યોરિસિ પૂર્ણ થયે સંચારો કરવા માટે (ચાલન માટે)
સર્વ મહાનાજ સન્નિપ આચાર્યા માગવાને અર્થ આવે છે તે વખતે કરવાનો

રાધય સંથારએ-રાત્રિ સંબંધી સં-ઠામિ-કરં છું.

થારાને.

સંથાર-સંથારો કરવાની-સૂવાની

આહુવહાણેણુ-હાથને ઓશિકું ક. વામપાસેણુ-ડાળા પડખે.

રીને.

કુકુડિ-કુકડીની પેઠે.

પાયપસારણુ-આકાશમાં પગ પ્રસા-અતરંત-અસમથ છતો.

રવાને.

પમજયએ-પુળે.

ભૂમિ-જમીનને.

સંકોઈઅ-સંકોચીને.

સંડાસા-ઢીંચણોને.

ઉવદટ્ટે-પાસું ફેરવતાં.

કાયપડિલેહા-શરીરનું પડિલેહણુ કરે. દંવાઇઉવઓગ-દ્રવ્યાદિનો ઉપયોગ.

ડીસાસાનરુંભણુ-શસિરવાસ રૂંધીને. કરે.

આલોએ-જૂએ.

જઈ-જો.

મે-મારા.

હુજજ-થાય.

પમાઓ-મરણુ.

ધમરસ-આ.

દેહરસ-શરીરનું.

ધમાઈ-આ.

રયાણીએ-રાત્રિને વિષે.

આહારમુવહિદેહ-આહાર, ઉપકરણુ-
અને શરીર.

સુવ-સર્વને.

વોસિરિઅ-વોસરાવ્યું-ત્યાગ કયું છે.

તિવિહેણુ-ત્રિવિધે.

મંગલ-મંગલરૂપ છે.

ચતારિ-ચાર.

સિદ્ધા-સિદ્ધ ભગવાંતો.

અરિહંતા-અરિહંતા,

કેવલિપન્નતો-કેવળીએ પ્રરૂપેલ.

સાહુ-સાધુઓ.

લોગુત્તમા-લોકને વિષે ઉત્તમ છે.

ધમ્મો-ધર્મ.

પવજ્ઞમિ-અંગીકાર કરં છું.

સરણુ-શરણરૂપ.

સિદ્ધે-સિદ્ધોને.

અરિહંતે-અરિહંતાને

કેવલિપણુત્ત-કેવળીએ પ્રરૂપેલ.

સાહુ-સાધુઓને.

પાણ્નાઈવાય-પ્રાણાતિપાત-જીવદિંસા-

ધમ્મ-ધર્મને.

ચોરીકમેહુણુ-ચોરી, સ્ત્રી સેવન.

અલિઅ-મૃપાવાદ જૂઠું બોલવું.

-કવિભુમુચ્છં-દ્રવ્યની મૂર્ચ્છા (પગિયદ) કોણું માણું-કોષ, માન.

આયં લોભં-માયા, લોભ.

પિન્નમ્-પ્રેમ.

-તહા-તેમજ.

દોસં-દેષ.

કલહં-કલેશ.

અખખખખાણું-અખ્યાખ્યાન-આળ.

પેચુત્તં-ચાડી.

રઘ્વરઘ્વસમાહિતં-રતિ, અન્તિવડે

પરપરિવાયં-પરપરિવાદ.

યુક્ત.

આયામે!મ્-માયામૃષાવાદ

મિચ્છતસદ્ધિં-મિથ્યાત્વ કલ્પ.

નિસીહી નિસીહી નિસીહી, નમો ખ-

માત્રમણાણું ગેયમાઘણું મુહામુણીણું^૧ ॥

અર્થ—યાપ વ્યાપારનો ત્યાગ કરીને (વાર વણ) મ્હોટા

સુનિઓ એવા ગોતમસ્વામી વગેરે ક્ષમાશ્રમણોને નમસ્કાર થાઓ.

આણુખાણુહ જિહ્વિ (ઠું)જળ ! આણુખ-

ણુહ પરમગુરુ! ગુરુગુણુરયણુહિ મંડિયસરીસા!

બાહુપડિપુન્ના ચોરિસિ, રાઘયસંથારએ

કામિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—હે વૃદ્ધ (વરિહ) સાધુઓ ! આજ્ઞા આપો મ્હોટા
શુભરૂપ રત્નાવડે સુધેઃભિત છે શરીર જેનાં એવા હે શ્રેષ્ઠ ગુરુ-

૧ આ પાઠ પછી એક નવકાર તથા કરેમિશ્નંતે એવ એ પ્રમાણે
અનુક્રમે ત્રણ વાર બોલવાનું છે.

ઓ! આજ્ઞા આપો! પોરિસી બરાબર સંપૂર્ણ થઈ છે, હું રાત્રિ
સંબંધી સંચારો કરું છું. ૧

આણુબાણુહ સંચારં, બાહુવહાણુણુ વા-
મપાસેણુાં કુકુડિપાયપસારણુ, અંતરંત પ-
મબજએ ભૂમિં ॥ ૨ ॥

સંકોઈઅ સંકાસા, ઉવદંતે અ કાય-
પડિલેહા । દ્વંવાઈઉવઓગં, ઊસાસનિરંભ-
ણુલોએ ॥ ૩ ॥

અર્થ—સંચારાની આજ્ઞા આપો! (ગુરૂ મહારાજ આજ્ઞા
આપે એટલે) હાથને ઓશીકું કરીને ડાબા પડખે, કુકડીની પેઠે
આઠાશમાં પગ પ્રસારવાને અસમર્થ થતો જમીનને પુંછે (પું-

૧ જેમ કુકડી ઉંચા પગ નખીને સુવે છે તે માફક સાધુને સુખ
રહેવું જોઈએ અને તેમ સુવાને અસમર્થ હોય તો પછી જમીન પુંછને
પગ નીચે રાખે.

૨ દ્રવ્યાદિનો ઉપયોગ એટલે દ્રવ્ય થકી, હું કાણુ છું—સાધુ કે
ગૃહસ્થ? એમ વિચારે. ક્ષેત્ર થકી, હું ઉપર છું કે નીચે? એમ વિચારે.
કાળથકી. રાત્રિ છે કે દિવસ? એમ વિચારે. ભાવ થકી, મને લલ્લુશંકા
વગેરેની બાધા છે કે નહિ? એમ વિચારે.

૩ નિદ્રા દૂર થયા પછી લલ્લુશંકાદિ બાધા ટાળવા દ્વાર પુંછને બ-
હાર બન્ય ત્યાં ચોરાદિનો ભય હોય તો એક સાથે બે બન્ય; તેમાં એક

અને ત્યાં પગ રાખે છે) અને હીંગણો સંકેતીને સૂટે અને પાણુ ફેરવતાં શરીરનું પડિવેડકણ કરે. વળી (જગવું હોય ત્યારે) દ્રવ્યાદિનો ઉપયોગ કરે (તેમ છતાં નિદ્રા ઉઠે નહિ તો) શ્વા-
સોશ્વાસ રૂંધોને (નિદ્રા દૂર કરવાને જતા આવતા લોકોને)
જુએ છે ૨-૩

૪૪ મે હુજમ પમાઓ, ઇમરુસ દેહ
રિસમાઈ રયણીઓ । આહારમુવહિદેહિં, સંવ
તિનિહોણુ વાસિરિયાં ॥ ૪ ॥

બારણામાં ઉમેા રહે અને ખીજે લઘુશંકાદિ બાધા ટાળે. શિકારી જના-
વરોનો ભય હોય તો એક સાથે ત્રણ જાય: તેમાં એક બારણામાં ઉમેા રહે,
ખીજે શરીરની બાધા ટાળે અને ત્રીજે તેની પાસે રક્ષણ તરીકે ઉમેા
રહે, જે લઘુશંકાદિ બાધા ટાળનારને વધારે વાર ચાલ તો બારણામાં ઉમેા
રહેલ સાધુ પોતાને સ્થાને ખીજ સાધુને ઉમેા રાખીને પોતે તે બાધા ટા-
ળનાર પાસે જઈને જગાડીને તેડી લાવે, પછી ઈર્ષાદિ પ્રતિક્રમીને શુદ્ધ
આનંદાણુ લખિધવાળા જે મુનિ હોય તે આદ પૂર્વ સુધીનો પાઠ કરે. તેથી
શક્તિના અભાવે શક્તિ મુજબ ઓણું ઓણું ગણે; ઓળામાં ઓળી ત્રણ
ગાથા ગણે. તેટલી પણુ ગણવાને અશક્ત હોય તો પછી સૂઈ રહે.

—ઓષનિયુક્તો.

૧ ચંદ્રી ૧૭ ગાથા પર્વતની હાકીકત રાત્રે મુતી વચ્ચે રિયા-
સવાની છે.

અર્થ—જો આ રાત્રિને વિષે મારા આ શરીરનું મરણ થાય તો આહાર, ઉપકરણ અને શરીર વગેરે સર્વ ત્રિવિધે કરીને (મન, વચન અને કાયાવડે) વાસનાઓ છે. ૪

ચત્તારિ મંગલં—અરિહંતા મંગલં, સિદ્ધા મંગલં; સાહુ મંગલં, કેવલિપન્નતો ધમ્મો મંગલં ॥ ૫ ॥

અર્થ—ચાર મને મંગળરૂપ છે—અરિહંતો માંગલિક છે, સિદ્ધો માંગલિક છે, સાધુઓ માંગલિક છે અને કેવળીએ પ્રરૂપેલ ધર્મ (શ્રુત અને ચારિત્રરૂપ) માંગલિક છે. ૫

ચત્તારિ લોગુત્તમા—અરિહંતા લોગુત્તમા, સિદ્ધા લોગુત્તમા, સાહુ લોગુત્તમા, કેવલિપન્નતો ધમ્મો લોગુત્તમો ॥ ૬ ॥

અર્થ—ચાર લોકને વિષે ઉત્તમ છે—અરિહંતો લોકમાં ઉત્તમ છે, સિદ્ધો લોકમાં ઉત્તમ છે, સાધુઓ લોકમાં ઉત્તમ છે અને કેવળીએ પ્રરૂપેલ ધર્મ લોકમાં ઉત્તમ છે. ૬

ચત્તારિ સરાણું પવજ્ઞમિ—અરિહંતે સરાણું પવજ્ઞમિ, સિદ્ધે સરાણું પવજ્ઞમિ

સુવ્વહુ-સર્વ.

સિદ્ધહુસાખ-સિદ્ધની સાક્ષી પૂર્વક.

મુજ્જહુ-મારે.

કરમવસ-કર્મ વશયકી.

ભમંત-ભમે છે.

મુજ્ઝવિ-મને પણ.

જ-જે.

ખદ્ધ-ખંધાયું.

વાએણુ-વચનવડે.

પાવ-પાપ.

કથ-કથાયું.

દુક્કં-પાપ.

જીવનિઠાય-જીવ નિકાયોને.

આલોયણુહ-આલોયણુ.

વકરભાવ-વૈરભાવ.

ચઉદ્ધરુરાજ-ચૌદ રાજલોક દ્વેષમા.

ખમાવિચ્યા-ખમાવ્યા.

ખમંત-ખમો.

મણ્ણ-મન વડે

જ-જે.

ભાસિય-ખોલાયું.

કાયેણુ-કાયા વડે.

મિચ્છામિ-મારું મિથ્યા થાઓ.

તસ્સ-તે.

વારિરિસુ ઈમાઈ, મુખખમગ્ગસંસ-
ગ્ગવિગ્ગભૂઆઈ । દુગ્ગઈનિખંધણુઈ, અદ્ઢા
રસપાવઠાણુઈ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ:—મોક્ષમાર્ગના ગમનને વિષે અંતરાય કરનારા અને
માઠી ગતિના કારણબૂત એવા એ પૂર્વોક્ત અઢાર પાપસ્થાનોને
(હે આત્મા !) તું વાચસાવ (ત્યાગ કર) ૧૦

એગોહં નત્થિ મે કેઈ, નાહમત્તરસ
કરસ્સઈ । એવં અદ્દીણુમાણુસો, અપ્પાણુમ-
ણુસાસઈ ॥ ૧૧ ॥

(૪૬૭)

અર્થ:—હું એકલો છું. મહાર્ કાઈ નથી, હું અન્ય કાઈ પણનો નથી; એ પ્રમાણે અગ્નિન ચિત્તવાળો (સાવધાન ચિત્તવાળો) આત્માને શીખામણ આપે ૧૧

એગો મે સાસઓ અપ્પા, નાણુદંસ-
ણુસંજુઓ । સેસા મે બાહિરા ભાવા, સંવે
સંજોગલખખણા ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:—શાશ્વતો (સદા કાળ-નિત્ય રહેનારો) અને જ્ઞાન દર્શન યુક્ત, એક મારો આત્મા છે. બાકીના સંયોગ લક્ષણવાળા સર્વ ભાવો મારાથી બાહ્ય છે. અર્થાત્ મારાથી જૂદા છે. ૧૨

સંજોગમૂલા જીવેણુ, પત્તા દુખખપરં-
પરા । તમહા સંજોગસંબંધ, સંવં તિવિહેણુ
વોસિરિઅં ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:—સંયોગ (ધન કુટુંબાદિક) છે મૂળ કારણ જેનું એવી દુઃખની શ્રેણી જીવે પ્રાપ્ત કરી છે તે માટે સંયોગનો સંબંધ મેં ત્રિવિધે (મન, વચન, કાયાએ) વોસિરાવ્યો છે.

અરિહંતો મહ દેવો, જવજીવં સુસા-

૧ દ્રવ્ય થકી-ધન, ધાન્ય, કુટુંબાદિના મેલાપ અને ભાવથકી વિષય કષાયાદિના મેલાપ.

૨ સમ્યક્ જ્ઞાન અને ક્રિયાવાળા આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને મુનિ.

હુણે। ગુરુણે। । જિણુપણુત્તં^૧તત્તં, ઇચ્છ
સમ્મત્તં મચ્છે ગહિચ્છં ॥ ૧૪ ॥

અર્થ:—યાવજ્જીવ સુધી અરિહંત મહારા દેવ છે, મુચ્છાધુ-
ચ્છા મહારા શુરુ છે, વીતરામ દેવે પ્રરૂપેલ તત્ત્વ મને માન્ય છે.
એ પ્રમાણે સમ્યક્ત્વને મેં ગ્રહણ કર્યું છે. ૧૪

ખમિચ્છ ખમાવિચ્છ, મઘ ખમિચ્છ^૨
સંવહ જીવનિકાય; સિદ્ધહ સાખ આલોચ-
ણહ, મુજ્ઝહ વઠરિ ન ભાવ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ:—સર્વ જીવ નિદાયોને ખમાવીને અને ખામીને મારે
વિષે સર્વ અપરાધો ખમો. સિદ્ધની સાક્ષી પૂર્વક હું આલોચના
કરું છું, મારે કોઈની સાથે વૈરભાવ નથી. ૧૫

સંવે જીવા કમ્મવસ, ચઉદ્ધરાજ
ભમંત । તે મે સંવ ખમાવિચ્છા, મુજ્ઝવિ
તેહ ખમંત ॥ ૧૬ ॥

૧ દયા મૂળ અને વિનય મૂળ તત્ત્વ અથવા જ્ઞાન, દરાન, ચારિત્ર
અને તપરૂપ તત્ત્વ.

૨ ખમહ ક્રિતિ પાડંતર.

અર્થ:—સર્વ જીવો કર્મવચ્ચક્રી ચૌદ રાજલોકને વિષે ભમે છે તે સર્વને મેં ખમાવ્યા છે. મને પણ તેઓ ખમા. ૧૬

જં જં મણેણ ખદ્ધં, જં જં વાએણ
ભાસિયં પાવં । જં જં કાએણ કયં, મિ-
ચ્છામિ દુક્કડં તસ્સ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:—જે જે પાપ મનવડે ખંધાયું, જે જે પાપ વચન વડે બોલાયું અને જે જે પાપ કાયાવડે કરાયું છે તે માફ પાપ ફેગટ થાઓ અર્થાત્ તે પાપનો મિચ્છામિ દુક્કડ દડં છું. ૧૭

ઘટિ સંસ્તારક વિધિ સંપૂર્ણમ્

॥ અથ શ્રીરત્નાકરપદ્યવિવિંશિકા પ્રારમ્ભઃ ॥

શબ્દાર્થ.

શ્રેયઃ—મોક્ષ રૂપ

ત્રિયાં—લક્ષ્મીના

મંગલ કેલિસદ્મ !—મંગલિક

નરેન્દ્ર દેવેન્દ્ર—રાજાઓ અને દેવેન્દ્રો વડે

કીકાના ગૃહ સમાન

નતાંધ્રિપદ્મ !—નમસ્કાર કરાયા છે ચરણ

* આ વીતરાગ દેવની સ્તુતિરૂપ પચ્ચીશી શ્રી રત્નાકરસૂરિએ ખનાવેલી હોવાથી તેનું નામ રત્નાકરપદ્યવિવિંશિકા કહેવાય છે. શ્રી રત્નાકર-સૂરિ ચૌદમા સૈકાર્મા ચર્ચ ગયા છે. તેઓ દીક્ષા લીધા બાદ પરિવ્રજધારી

સર્વજ્ઞ !-હે સર્વજ્ઞ પ્રભુ !

કમળ જેનાં એવા

સર્વાતિશય પ્રધાન !-સર્વ અતિ. ચિરં-લાંબા કાળ સુધી

શયો વડે શ્રેષ્ઠ કલાના લંડાર જય-જય પામે।

જ્ઞાન કલાનિધાન-કેવળ જ્ઞાન અને જગત્પ્રયાધાર !-ત્રણ જગતના આ-

કૃપાવતાર !-કરુણાના અવતાર ધારભૂત

દુર્વાર સંસાર-દુઃખે નિવારણ કરી વિકાર વૈધ !-વિકારોને નાશ કરે

શક્ય એવા સંસારના

વાર્મા વૈધ સમાન

શ્રીવીતરાગ-હે શ્રી વિતરાગ પ્રભુ

ત્વચિ-તમારા વિષે-તમેને

મુગ્ધ ભાવાત્-ભોળા (અજ્ઞાન)

વિજ્ઞ !-જ્ઞાનવંત

ભાવથી

પ્રભો !-પ્રભુ

વિજ્ઞપયામિ-વિનતિ કરું છું

કિંચિત્-કાંઈક

દિં-શું

બાલ-બાળકની

લીલા કલિતઃ-ક્રીડાએ યુક્ત

બાલ:-બાળક

પિત્રો:-મા બાપની

પુર:-આગળ-પાસે

બદ્ધપતિ-બેલે છે.

નિવિંકલપ:-વિકલ્પ રહિત

તથા-તેમ

યથાર્થ:-સત્ય રીતે

કથયામિ-કહું છું.

નાથ !-હે નાથ.

નિજનશય-પોતાના અભિપ્રાયને.

સાનુશય:-પશ્ચાત્તાપ સહિત છતો.

તવાગ્રે-તમારી આગળ.

દત્ત-દીધું.

દાન-દાનને.

પરિશોભિત-પાળ્યું.

શાલિ શીલ-સુંદર શીયળ પ્રત.

તપ:-તપ.

અભિતપ્ત-તપ્યો-કર્યો.

શુભ:-ઉત્તમ.

હતા પણ પાછળથી પરિગ્રહ ત્યાગ કરીને શુદ્ધ નિર્ગ્રંથ થયા ત્યારે પોતાના દોષોને નિખાલરુપણે પશ્ચાત્તાપ કરવા માટે આત્મનિદા અર્પિત આ રત્નને મેમણે રંગી એવી દિવદંતી બાંધે છે. આ ગ્રંથની સંસ્કૃત દીક્ષા અમારે તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલ “સ્તુતિસંગ્રહસાવસુરિકઃ” ગ્રંથમાં છપાયેલ છે.

ભાવ:-ભાવ-ભાવના

અભવત-થયો.

અસ્મિન્-આ.

બ્રાત્-ભ્રમણ કથું.

મુધૈવ-ફાગટજ.

અગ્નિના-અગ્નિ વડે.

દુષ્ટ:-ડંખાયેલો.

લોભાખ્ય-લોભ નામના.

અસ્ત:-ગળાયેલો છું.

માયા જાતેન-કપટ રૂપ જાળવડે.

અદ્ભ:-અધાયેલો છું.

કથં-કેવી રીતે.

ત્વાં-તમોને.

અપિ-પણ.

ભવે-ભવને વિષે.

મયા-મેં.

અહો-આશ્ચર્યે.

દુઃખ:-ખળેલો.

ક્રોધમયેન-ક્રોધ રૂપી.

દુષ્ટેન-કૂર.

મહોરગેષુ-મોટા સર્પ વડે.

અભિમાનાજગરેષુ-અભિમાન
રૂપી અજગર વડે.

અસ્મિ-છું.

ભજે-ભજું.

શ્રેયઃ શ્રિયાં મંગલકેલિસત્ત્વ !, નરેન્દ્ર-
દેવેન્દ્રનતાંધ્રિપત્ત્વ !; સર્વજ્ઞ ! સર્વાતિશય-
પ્રધાન !, ચિરં જય જ્ઞાનકલાનિધાન ! ॥૧॥

અર્થ:-મોક્ષરૂપ લક્ષ્મીના માંગલિક કીડાના ગૃહ (ઘર)
અમાન ! રાજાઓ અને દેવેન્દ્રોવડે નમસ્કાર કરાયા છે અરણ્યકમળ
જેનાં ઓવા ! સર્વ (ચોત્રીશ) અતિશયોવડે કરીને શ્રેષ્ઠ ! કેવળ
જ્ઞાન અને કલાના ભંડાર ! ઓવા હે સર્વજ્ઞ પ્રભુ ! તમે ચિર-
કાળ જય પામો. ૧

જગત્રયાધાર ! કૃપાવતાર !, દુર્વારસં-

સારવિકારવૈદ્ય !; શ્રીવીતરાગ^૧ ત્વયિ મુગ્ધ-
ભાવા-દ્વિજ ! પ્રભો^૨ ! વિજ્ઞપયામિ કિં-
ચિત્ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—ત્રણ જગતના આધારભૂત ! કંઈચુના અવતાર !
હુએ નિવારણ કરી શકાય એવા સંસારના વિકારો (સંસારરૂપ
રોગ) ને નાશ કરવામાં વૈદ્ય સમાન ! વિશેષ જ્ઞાનવાંત ! એવા
હે શ્રી વીતરાગ પ્રભુ ! તમારે વિષે (તમોને) હું જોખાભાવ
(અજ્ઞાનભાવ) થકી કાંઈક વિનંતિ કરું છું. ૨

કિં બાલલીલાકલિતો ન બાલઃ, પિત્રોઃ
પુરો જલ્પતિ નિર્વિકલ્પઃ ?; તથા યથાર્થ^૧
કથયામિ નાથ !, નિજશયં સાનુશયસ્ત-
વાગ્મે ॥ ૩ ॥

અર્થ:—બાળકની કીડાએ કરીને યુક્ત અને વિકલ્પ રહિત
એવો બાળક માળાપની પાસે શું (સત્યવચન) નથી બોલતો ?
અર્થાત્ બોલે છે જ. તેવી રીતે હે નાથ ! પર્યાપ્તપે કરી
સહિત છતો હું તમારી આગળ મારા-પોતાના અભિપ્રાયને સત્ય
રીતે કહું છું. ૩

દત્તં ન દાનં પરિશીલિતં ચ, ન શાલિ
શીલં ન તપોઽભિતપ્તં; શુભો ન ભાવોઽપ્ય-
ભવદ્ ભવેઽસ્મિન્, વિભો ! મયા ભ્રાન્તમહો
મુઘૈવ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—હે પ્રભુ ! મેં દાન દીધું નથી, વળી સુંદર શીયલ-
મત પાળ્યું નથી, તપ તપ્યો (કર્યો) નથી અને ઉત્તમ ભાવ પણ
થયો નથી. અહો ઇતિ આશ્ચર્યે ! આ ભવ (જન્મ) ને વિષે મેં
ફેગટ જ બ્રમણ કર્યું. ૪

દુઘ્ધોઽગ્નિના ક્રોધમયેન દુષ્ટો, દુષ્ટેન
લોભાખ્યમહોરગેણ; અસ્તોઽભિમાનાજગ-
રેણ માયા-જલેન બદ્ધોઽસ્મિ કથં ભજે
ત્વામ્ ? ॥ ૫ ॥

અર્થ:—ક્રોધરૂપ અગ્નિવડે હું બળેલો છું, દુષ્ટ (ક્રૂર) લોભ
નામના મોટા સર્પવડે હું ઠંખાયેલો (ડસાયો) છું, અભિમાન
રૂપી અજગરવડે હું ગળાયેલો છું અને માયારૂપી જાળ (પાશ)
વડે હું બંધાયેલો છું. તેથી તમોને હું શી રીતે ભજું ? ૫

૧ અસ્તોઽસ્મિ માનાજગરેણ ઇતિ પાઠાન્તરે.

શબ્દાર્થ.

કૃતં-કૃતું.

છહુ લોકે-આ લોકમાં

મુખં-મુખ.

અભૂત-ચયું.

કેવલં-કૃત.

જન્મ-જન્મ-અવતાર.

જન્મે-યથો.

મન્યે-હું માનું છું.

યત્-જે કારણ માટે.

ત્વદારય-તમારા મુખરૂપી.

લાભાત્-લાભ થકી.

મહાનંદરસં-મ્હોટા આનંદના રસને. કઠોરં-કઠોર છે.

તદ્-તે કારણ માટે.

ત્વતઃ-તમારી પાસેથી.

ઇદં-આ.

આપ્તં-પ્રાપ્ત કરી.

ભૂરિ-વધુ.

પ્રમાદ-પ્રમાદ રૂપ.

નિદ્રાવશતઃ-નિદ્રાના વશ થકી.

તત્-તે.

અચૂતઃ-આગળ.

પૃથ્થેભિ-દૂં પોદાર દરેં.

પરવંચનાય-પ્રીતને જેતરવાને.

જનરંજનાય-લોકને ખુશી કરવાને વાદાય-વાદને માટે.

વિદ્યાધ્યયનં-વિદ્યાનો અભ્યાસ. ક્રિયદ્-કેટલુંક.

અમુત્સિતં-પરલોકમાં હિતકારી કામ

લોકેશ !-હે લોકના-ધધર.

મે-મને.

અરમાદશાં-અમારા જેવાનો.

એવં-નિશ્ચે.

જિનેશ-હે જિનેશ્વર !

ભવ પૂરણાય-ભવોને પૂર્ણ કરવા માટે.

મનઃ-મન.

મનોજાવૃત્ત !-મુંદર આચરણવાળા.

પ્રીયૂષમયૂખ-ચંદ્રના.

દ્રુતં-દ્રવ્યુ.

અરમતઃ-પત્યર થકી.

સુદુઃપ્રાપ્યં-અતિ દુઃખે પ્રાપ્ત થઈ

શકે એવું.

રત્નત્રયં-રત્નત્રયી-ચાન, દર્શન, ચારિત્ર.

ભવ ભ્રમેષુ-ભવમાં ભ્રમણ કરવા

વડે.

ગતં-ગઈ.

કસ્ય-કોની.

નાયક !-હે સ્વામી

વૈરાગ્ય રંગઃ-વૈરાગ્યનો રંગ.

ધર્મેપિદેશઃ-ધર્મનો ઉપદેશ.

બુવે-હું.

સ્વયં-પોતાનું.

મુખ-મુખને.

નેત્ર-નેત્રને.

ચેતઃ-ચિત્તને.

પરાપાદ-પરનું કંઈ.

ભવિષ્યામિ-થઈશ.

વિભો-હે પ્રભુ.

હાસ્યકર-હાસ્યકારક વૃત્તાતઃ.

પરાપવાદેન-પર નિંદા વડે.

સદોષ-દોષવાળું.

પરસ્ત્રીજનવીક્ષણેન-પરની સ્ત્રીઓને

જોવા વડે.

વિચિંતનેન-ચિંતવવા વડે.

કથ-કવી રીતે.

અહ-હું.

કૃતં મયાઽમુત્રહિતં ન ચેહ, લોકોઽપિ
લોકેશ ! સુખં ન મેઽભૂત્ ; અસ્માદશાં દેવ-
લમેવ જન્મ, જિનેશ ! જજ્ઞે ભવપૂરણાય હ

અર્થઃ—હે લોકના ઇશ ! મેં પરભવમાં હિતકારી કાર્ય ન
કયું વળી આ લોકમાં પણ મને સુખ ન થયું, તો હે જિનેશ્વર !
અમારા જોવાનો જન્મ ફક્ત ભવોને પૂર્ણ કરવા માટે જ થયો.
અર્થાત્ ભવની સંખ્યાની ગણતરી માટે જ અમે જન્મ ધારણ કર્યો. ૬

મન્યે મનો યન્ન મનોઞ્જવૃત્ત !, ત્વદા-
સ્યપીયૂષમયૂખલાભાત્ ; દ્રુતં મહાનન્દરસં
કઠાર-મસ્માદશાં દેવ ! તદ્દશમતોઽપિ ॥૭॥

ક્રેશાસ્ત્ર વાક્યે:-ક્રુશાસ્ત્રના વાક્યો
વડે.

કર્તુ-કરવાને.

કુદેવ સંગાત-કુદેવના સંગથી.

હી-વિસ્મયે.

વિમુચ્ચ-મુક્તિને.

ભવંત-તમોને.

મૂઠધિયા-મૂઠ ધુન્ધિવાળા.

દ્વાક્ષ વક્ષોજ-દ્વાક્ષ, સ્તન.

કટીતટીયા:-કટી પ્રદેશ સંસંધી.

વિલાસા:-વિલાસોને.

વક્ત્રનિરીક્ષણેન-મુખ જોવા વડે.

ય:-જે.

રાગલવ:-રાગનો લેશ.

શુદ્ધસિક્ષાંત-પવિત્ર સિક્ષાંત રૂપી.

જાત:-જાયો છતો.

તારક !-હે ભવ સમુદ્ર થકો તારનાર.

અંગ-શરીર.

ગાત્ર:-સમૂહ.

નિર્મલ:-સ્વચ્છ.

હલા વિલાસ-હજાનો વિલાસ.

પ્રખુતા-મોટાઈ-ઠકુરાઈ.

હા-હાઈ.

અહુદાર કદર્ચિત:-અદર્શ વડે દર્શના પામેલો હું,

નિહતા-ઢાંકી દીધી.

આગમોક્તિ:-આગમની વાણી.

વૃથા કર્મ-ફેગટ કાર્ય.

અવાંછિ-ઇચ્છ્યું.

મતિબ્રમ:-બુદ્ધિનો વિબ્રમ.

દગ્ધલક્ષ્યગત-દ્રષ્ટિ લક્ષ્યમાં આવેલા

ધ્યાતા-ધ્યાન કર્યું.

હૃદંત:-હૃદયમાં.

ગલીરનાલિ-ગંભીર નાલિ (અને)

મુદ્દશાં-સ્ત્રીઓના.

લોલેશ્મણા-ચપળ નેત્રવાળી સ્ત્રી-

ઓનાં.

માનસ:-મન સંબંધી.

વિલગ્ન:-લાગેલો છે.

પયોદિમધ્યે-સમુદ્રમાં.

અગાત-ગયો.

દિં-થું.

સંગ-સુંદર.

ગુણાનાં-સદ્ગુણોનો.

હ:-કોઈ.

સ્ફુરત પ્રવા-સ્ફુરાયમાન છે ક્રાંતિ

જેની એવી.

તથાપિ-તોપણ.

વિહમિમત્ યત્સ્મરવસ્મરાર્તિ-દશાવ-

શાત્સ્વં વિષયાન્ધલેન^૧; પ્રકાશિતં તદ્ભવતો
હ્યૈવ, સર્વજ્ઞ ! સર્વં સ્વયમેવ વેત્સિ. ૧૧

અર્થ:—હું સર્વજ્ઞ ! વિષયોમાં અંધ થયેલા એવા મેં કા-
મદેવરૂપી રોગની પીડાની હયાના વશ થકી જે મારા આત્માને
વિકળના પમાડી તે તમોને-તમારી પાસે લજ્જાથીજ મેં પ્રકાશ
કયું-પ્રકટ કયું છે. તમે પોતે જ તે સર્વ જાણો છો. ૧૧

દેવસ્તોઽન્યમન્ત્રૈઃ પરમેષ્ઠિમન્ત્રઃ કુશાસ્ત્ર-
વાક્યૈર્નિહતાઽગમોક્તિઃ; કર્તું વૃથા કર્મ કુ-
દેવસંગા, -દવાંછિ હી નાથ મતિભ્રમો મે. ૧૨

અર્થ:—હું નાથ બીજા મંત્રોવડે કરીને પરમેષ્ઠી મંત્ર
(નવકાર મંત્ર) નો મેં નાશ કર્યો-અવગણના કરી, કુશાસ્ત્રનાં
વાક્યોએ કરીને આગમ (સિદ્ધાન્ત) ની વાણી હણી નાંખી-ઠાંકી
હીંધી અર્થાત્ સાંભળી નહિ. અને કુદેવના સંગથી નિષ્ફળ કાર્ય
કરવાને મેં ઇચ્છયું. તેથી વિસ્મય થાય છે કે મારો બુદ્ધિનો
વિભ્રમ થયો છે.

વિમુચ્ય દૃગ્લક્ષ્યગતં ભવન્તં, ધ્યાતા

૧. અંસલવત્સલાદિવદ્દૌણાદિકાલપ્રત્યયાગમેન, વિદ્યુત્પત્રાન્વાદિ
ઘટિ પ્રાકૃતલક્ષણેનેતિ કશ્ચિત્ તન્ન : પ્રાકૃતગન્ધસ્યાપ્યત્રાભાવાત્,
મુરલાદેરાકૃતિગણુત્વાન્ય નાલપ્રત્યયદુર્લભતા.

મયા મૂઢધિયા હૃદન્તઃ; કટાક્ષવક્ષોજગભીર-
નાભિ-કટીતટીયાઃ સુદશાં વિલાસાઃ ॥૧૩॥

અર્થઃ—મૂઢ શુદ્ધિવાળા મેં દૃષ્ટિ લક્ષ્યમાં આવેલા—પ્રત્યક્ષ
જોવા આપને મૂકીને હૃદયને વિષે કટાક્ષ, સ્તન, ગંભીર નાભિ
અને કટી પ્રદેશ સંબંધી સ્ત્રીઓના વિલાસોનું ધ્યાન કર્યું છે. ૧૩

લોલેક્ષણાવકત્રનિરીક્ષણેન, યો માનસો^૧
રાગલવો વિલગ્નઃ; ન શુદ્ધસિદ્ધાન્તપયોધિ-
મધ્યે, ધૌતોઽપ્યગાત્તારક ! કારણું કિમ્ ? ૧૪

અર્થઃ—હે તારક (ભવસમુદ્રચક્રી તારનાર) ! ચપળ ને-
ત્રવાળી સ્ત્રીઓનાં મુખ જોવાવડે મનસંબંધી જે રાગનો લેશ
(અંશ) વિશેષ પ્રકારે લાગેલો છે તે પવિત્ર સિદ્ધાંત રૂપી
સમુદ્રમાં ધોયો છતો પણ ગયો નહિ, ત્યાં શું કારણ છે ? ૧૪

અંગં ન ચંગં ન ગણો ગુણાનાં, ન
નિર્મલઃ કોઽપિ કલાવિલાસઃ; સ્પુરત્પ્રભા^૨ ન
પ્રભુતા ચ કોઽપિ, તથાઽપ્યહંકારકદર્થિતો-
હમ્. ॥ ૧.૫ ॥

૧ માનસે જોયો પાઠ હોય ત્યાં “મનને વિષે” જોયો અર્થ કરવો.

૨ પ્રધાનપ્રભુતા ઇતિ પાઠાન્તરે.

અર્થ:—મારું શરીર સુંદર નથી, સફળ્યોનો સમૂહ મારામાં નથી, કોઈપણ સ્વચ્છ ઠળાનો વિલાસ નથી અને સ્ફુરાયમાન છે કાંબિ જેની એવી કોઈ પણ ઠકુરાઈ (મોટાઈ) નથી; તો પણ હું અહંકાર વડે કલ્પના પામેલો છું. ૧૫

શબ્દાર્થ.

આયુઃ—આયુષ્ય.

આશુ—શીઘ્ર.

ગતં—ગઈ.

નો—ન ગઈ.

યત્નઃ—પ્રયત્ન.

ધર્મે—ધર્મમાં.

મહામોહવિડંબના—મોટા મોહવડે વિડંબના.

કટુગીઃ—કડવી વાણી.

આધારિ—ધારણ કરી.

ત્વયિ—તમે

પરિસ્ફુટે—અતિ પ્રકટ.

ધિડ્—ધિક્કાર હો.

દેવપૂજા—દેવની પૂજા.

આદ્ય ધર્મ—શ્રાવકોનો ધર્મ.

સખ્દવા—પામીને.

અમસ્તં—અધું.

વિલાપ તુલ્ય—વિલાપ તુલ્ય.

અસત્સુ—અસત્ય.

કલ્પદ્રુ—કલ્પ વક્ષ અને.

સ્પૃહા—વાંછાની.

ગલતિ—ભય છે.

પાપબુદ્ધિઃ—પાપની બુદ્ધિ.

વયઃ—અવસ્થા.

વિષયાલિલાષઃ—વિષય વાસના.

લેષજય વિધૌ—ઓષધની વિધિમાં.

સ્વામિન્—હે સ્વામી.

મે—મારું.

વિટાનાં—નાસ્તિકાની.

અપિ ઇયં—પણ, એવી.

કર્ણૈ—કાનમાં.

કેવલાકે—કેવળ જ્ઞાનરૂપ સૂર્ય સમાન.

સત્યપિ—છતે પણ.

મામ—મને.

પાત્ર પૂજા—સુપાત્રની પૂજા.

સાધુ ધર્મઃ—સાધુનો ધર્મ.

માનુષ્યં—મનુષ્ય-ભવ.

અરણ્ય—જંગલમાં કરેલ.

ચક્રે—કરી.

કામધેનુ—કામધેનુ.

ચિંતામણિષુ—ચિંતામણી રત્નને વિષે.

દુચિન્તામણિષુ સ્પૃહાત્તિઃ; ન જૈનધર્મે સ્ફુ-
ટશર્મ દેડિયિ, જિનેશ ! મે પશ્ય વિમૂઢભા-
વમ્ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ:—હે જિનેશ્વર મેં અસત્ય એવા પણ કામધેતુ,
કલ્પવૃક્ષ અને ચિન્તામણિ રત્નને વિષે વાંચ્છાની પીઠા કરી (અર્થાત્
કામધેતુ વગેરે અસત્ય પદાર્થો મેળવવા માટે મન આકર્ષાયું) પરંતુ
પ્રકટ રીતે સુખને આપનાર જૈન ધર્મને વિષે વાંચ્છા કરી નહિ.
મારા વિશેષ પ્રકારના મૂઢપણને તમે જુઓ. ૧૯

સદ્ભોગલીલા ન ચ રોગકીલા, ધના-
ગમો નો નિધનાગમશ્ચ; દારા ન કારા નરક-
સ્ય ચિત્તે, વ્યચિન્તિ નિત્યં મયકાઢધમેન ૨૦

અર્થ:—અધમ એવા મેં હંમેશાં ચિત્તને વિષે આરા સારા
ભોગ (સંસાર સુખ) ની લીલા ચિન્તવી પણ એ રોગોની જવાબદારી
છે એમ ન ચિન્તવું (વિચારું), ધનની પ્રાપ્તિ ચિન્તવી પણ
એ મરણની પ્રાપ્તિ તુલ્ય છે એમ ન ચિન્તવું, સૌએ ચિન્તવી
પરંતુ એ નરકના દેહખાતા (નરકના બાંધનરૂપ) છે એમ ન
ચિન્તવું. ૨૦

સાધુદાર્થ

સ્થિત—રહેવાયું.
સ્ફુટિ—દ્રવ્યને વિષે.

સાધો:—સાધુના.
સાધુ વૃત્તાત્—સારા આચરણથી.

પરોપકારાત્-પરોપકાર કરવા થકી. યશઃ-યશ.

અર્જિતં-ક્રિપાળ્યો.

મુધા-ફાગટ.

હારિતં-ચુમાળ્યો.

ચુરુદિતેષુ-ચુરના વચનોમાં.

વચનેષુ-વચનોને વિષે.

અધ્યાત્મ લેશઃ-અધ્યાત્મ જ્ઞાનનો.

અંશ

કથંકાર-કેવી રીતે.

ભવાગ્નિઃ-ભવસાગર.

ભવે-ભવને વિષે.

પુણ્યં-પુણ્ય.

કરિષ્યે-કરીશ.

યદિ-જે, જે કારણ માટે.

તેન-તેથી.

ભૂતોદ્ભવત્-ભૂત, વર્તમાન (અને)

કિં-શું.

મુધાભુક્-હે દેવ !

ત્વદગ્રે-તમારી પાસે.

સ્વકીયં-પોતાના.

યસ્માત્-જે કારણ માટે.

નિરુપકઃ-નિરૂપણ કરનારા.

એતદ્-આ માફં ચરિત્ર.

દીનોદ્ધાર-દીનજનોતોડિદ્ધારકરવામાં

ત્વદ્વરઃ-તમારાથી જીજ્ઞે કાઈ.

મદ્વરઃ-મારાથી જીજ્ઞે કાઈ.

તીર્થોદ્ધરણાદિ કૃતં-તીર્થોદ્ધાર વ-

ગ્રે કાર્યં.

વૈરાગ્ય રંગઃ-વૈરાગ્યનો રંગ.

દુર્જનાનાં-દુર્જનોનાં.

શાંતિઃ-સમભાવ.

મમ-મને.

તાર્યં-તરવા યોગ્ય, તરવો.

અયં-આ.

પૂર્વે-પૂર્વના.

અકારિ-કર્તૃ.

આગામિ જન્મનિ-આવતા ભવને.

વિષે.

ઈદ્રશઃ-એવો.

નષ્ટા-નાશ પામ્યા.

ભાવિષ્યવત્રયો-ભવિષ્ય એ ત્રણે ભવો.

વા-અથવા.

પુન્ય !-હે પૂન્ય.

ચરિતં-ચરિત્રને.

જદ્વામિ-કહું.

ત્રિજગત્સ્વરૂપ-ત્રણ જગતના સ્વરૂપનું.

ક્રિયદ્-શું માત્ર.

અત્ર-અહીં તમારે વિષે.

ધુરંધરઃ-અગ્રેસર.

નાસ્તે-નથી.

કૃપાપાત્રં-કૃપાનું ભાજન-દયા કરવા.

અત્રજને-આ લોકને વિષે.

જિનેશ્વર !-હે જિનેશ્વર.

ન યાચે-માગતો નથી.

કિંતુ-પરંતુ.

કેવલ-ફક્ત.

સદ્વિધે રત્ન-સમ્યક્ રત્નને.

શ્રીરત્નાકર !-મોક્ષ લક્ષ્મીના સમુદ્ર મંગલૈકનિલય !-મંગળના અદ્વિતીય

એયરકર-કલ્યાણ કારક,

સ્થાન ૩૫.

પ્રાથમે-માગું છું.

ચોગ્ય.

એતાં-આ પ્રત્યક્ષ-સંસારની.

ત્રિય-લક્ષ્મીને.

અહુન્-હે અરિહંત.

અહો-આશ્ચર્ય.

શિવ-મોક્ષ ફળને આપનાર.

સ્થિતં ન સાધોર્હદિ સાધુવૃત્તાત, પ-

રોપકારાન્ન યશોઽર્જિતં ચ; કૃતં ન તીર્થો-

દ્ધરણાદિકૃત્યં, મયા મુધાહારિતમેવ જન્મરૂ-

અર્થ:-મેં સારા આચરણથી સાધુ પુરૂષના હૃદયમાં ન રહેવાયું (અર્થાત્ સારા આચરણ વડે સાધુ પુરૂષનું ચિત્ત મેં પ્રગટ કર્યું નહિ), પદોપકાર કરવા થકી મેં યશ ન ઉપાર્જન કર્યો વળી તીર્થોદ્ધાર વગેરે કાર્ય મેં કર્યું નહિ; તેથી મેં ફોગટ જન્મ ગુમાવ્યો છે. ૨૧

વૈરાગ્યરંગો ન ગુરુદિતેષુ, ન દુર્જનાનાં
વચનેષુ શાન્તિઃ; નાધ્યાત્મલેશો મમ ક્ષેત્રિ
દેવ !, તાર્યઃ કથં કારમયં ભવાબ્ધિઃ ॥૨૨॥

અર્થ:—હે દેવ ! ગુરૂના વચનોને વિષે (ગુરૂના ઉપદેશ વડે) મને વૈરાગ્યનો રંગ ન થયો, દુર્જનોના વચનોને વિષે મને શાંતિ (શમભાવ) ન થઈ અને અધ્યાત્મ જ્ઞાનનો અંશ કાંઈ પણ મને થયો નહિ; તો આ ભવસાગર શી રીતે મારે તરવો ? ૨૨

पूर्वे लवेऽकारि मया न पुण्य-मागा-
मिजन्मन्यपि नो करिष्ये; यद्दीदृशोऽहं मम
तेन नष्टा, भूतोद्भवद्वाविलवत्रयीश ! ॥ २३ ॥

અર્થ:—મેં પૂર્વભવમાં પુણ્ય ન કર્યું અને આજતા જન્મને વિષે પણ નહિ કરીશ, જે કારણ મારે હું એવો છું, તે કારણથી મારા ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્ય એ ત્રણે ભવો નાશ પામ્યા-નિષ્ફળ ગયા. ૨૩

किं वा मुधाऽहं બહુધા 'મુધાભુક્,
પૂજય ! ત્વદગ્રે ચરિતં સ્વકીયમ્; જદ્યામિ
યસ્માત્ત્રિજગત્સ્વરૂપ-નિરૂપકસ્ત્વં કિય-
દેતદત્ર ॥ ૨૪ ॥

૧ મુધાભુક્પૂજય ! એ પ્રકારે સમાસાન્ત પદ લઈએ ત્યારે હે દેવોને પૂજય ! એવો અર્થ થાય છે.

૨ ત્રિજગત્સ્વરૂપ ! હે ત્રણ જગત છે સ્વરૂપ જેનું એવા અને નિરૂપક સર્વજ્ઞ એવા જે પદો જુદા પણ લઈ સંક્રાપ છે.

અર્થ:—અથવા તો હે દેવ ! હે પૂજ્ય તમારી પાસે મારા પોતાના ચરિત્રને બહુ પ્રકારે ફેગટ હું શું કહું ? જે કારણ માટે ત્રણ જગતના સ્વરૂપનું નિરૂપણ કરનારા તમે છો. તો અહીં (તમારે વિષે) આ-મારું ચરિત્ર શું માત્ર છે ?-૨૪

શાદ્દલવિકીરિત છંદ.

દીનોઃશ્ચરધુરન્ધર-સ્ત્વદપરો નાસ્તે મહન્યઃ
કૃપા-પાત્રં નાત્ર જને જિનેશ્વર ! તથાપ્યે-
તાં ન યાયે શ્રિયમ્ ; કિંત્વર્હન્નિદમેવ કેવલ-
મહો સદ્ગોધિરત્નં શિવં, શ્રીરત્નાકર ! મં-
ગલૈકનિલમ્ ! શ્રેયસ્કરં પ્રાર્થયે ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—હે જિનેશ્વર ! દીન (દુઃખી) જનોનો ઉદ્ધાર કરવામાં ધુરન્ધર (અગ્રેસર) તમારાથી બીજો કોઈ નથી અને આ લોકમાં મારાથી બીજો કોઈ કૃપાનું પાત્ર નથી તો પણ પ્રત્યક્ષ લક્ષ્મી (સંસાર લક્ષ્મી) ને હું માગતો નથી. પરંતુ અહો ઇતિ આશ્ચર્યે ! હે અર્હન્ દેવ ! હે મોક્ષલક્ષ્મીના સમુદ્ર ! માંગલિકતા અદ્વિતીય સ્થાનરૂપ ! મોક્ષરૂપને આપનાર અને કલ્યાણકારી જોવા આ સમ્યક્ત્વ રત્નેજ રક્ત હું માગું છું. ૨૫

અથ *પચ્ચખખાણાનિ.

શબ્દાર્થ.

હિમએ મૂરે-મૂયં ઉગ્યે છતે.

મુઠિસહિઅં-મુઠી સહિત.

ચઉવિહપિ-ચારે પ્રકારના.

નમુકાર સહિઅં-નમસ્કાર સહિત.

પચ્ચખખામિ-પચ્ચખખાણુ કરું છું.

આહારં-આહારને.

* પ્રત્યાખ્યાન (પચ્ચખખાણુ) શબ્દનો અર્થ ત્યાગ કરવું અને પાળવું એમ બે પ્રકાર થાય છે, તે આ પ્રમાણે-અવિરતિપણાના સ્વરૂપ પ્રત્યે પ્રતિ પ્રતિકૂળપણે આ આગાર મર્યાદાકરણ સ્વરૂપે કરીને આખ્યાન કહેવું છે જેને વિષે તે પ્રત્યાખ્યાન. અથવા પ્રતિ આત્મ સ્વસ્વરૂપ પ્રત્યે આ અભિવ્યાપીને અનાશંસારૂપ ગુણનું કરણ તેનું આખ્યાન કહેવું-કથન છે જેને વિષે તે પ્રત્યાખ્યાન. અથવા પરલોક પ્રતિ પ્રત્યે આ ક્રિયા યોગાર્થે શુભાશુભ ફળનું કથન છે જેને વિષે તે પ્રત્યાખ્યાન. આ પચ્ચખખાણુ મૂળ ગુણરૂપ અને ઉત્તર ગુણરૂપ એવા બે બેદ છે. મૂળગુણ પચ્ચખખાણુના બે બેદ છે-દેશથી અને સર્વથી, તેમાં સર્વથી મૂળગુણ પચ્ચખખાણુ પંચ મહાવ્રત રૂપ તે સાધુને હોય અને દેશથી મૂળગુણ પચ્ચખખાણુ પંચ અણુવ્રત રૂપ તે શ્રાવકને હોય. સર્વથી ઉત્તરગુણ પચ્ચખખાણુ પિંડવિશુદ્ધિ, પાંચ સમિતિ, બાર ભાવના, બાર પ્રકારનો તપ, બાર પ્રતિમા અને અભિગ્રહ વગેરે અનેક પ્રકારે છે; તે સાધુને હોય. અને દેશથી ઉત્તરગુણ પચ્ચખખાણુ અનાગતાદિ દશ પ્રકારનું યથાયોગ્ય રીતે હોય. તે દશ ભેદ આ પ્રમાણે છે—૧ અનાગત પચ્ચખખાણુ (પયુષ્ણાદિ પર્વમાં ગુરૂ, ગ્ધાન વગેરેનું વૈયાવચ્ચ કરવાને કારણે અગાઉથી અઠ્ઠમાદિ તપ કરે તે), ૨ અતિક્રાન્ત (પયુષ્ણાદિપર્વમાં વૈયાવચ્ચાદિ કારણે તપ ન થયો હોય તો પછીથી કરે તે), ૩ કોટિસહિત (ચોવિહાર ઉપવાસાદિ પચ્ચખખાણુ કર્યું હોય તે પૂરું ચર્તા તેવુંજ બીજું પચ્ચખખાણુ ફરીથી કરે તે), ૪ નિયંત્રિત (પુષ્ટ નિરોગી કે ગ્ધાનપણે બમે તેમ હોય તો પણ અમુક દિવસે અમુક તપ કરીશ એવો અગાઉથી નિયમ લઈ ધારણ દિવસે કરે

અસણું—અજન.

આપ્તમં—આદિમ.

અન્નત્ય—શિવાય.

સહસાગારેષુ—સહસાતકારે.

સંવસમાહિવત્તિયાગારેષુ—સર્વ

પાણું—પાણી.

સાધમં—સ્વાદિમ.

અણુલોગેષુ—અણુજણુતા.

મહુત્તરાગારેષુ—મહોટા લાભને અર્થે

વૌસિરામિ—ત્યાગ કરે' છું,

તે; આ પચ્ચખ્ખાણુ પહેલા સંખ્યણુવાળા દશપૂર્વી અને જિનકલ્પીને હતું હાલ વિચ્છેદ થયું છે), ૫ અનાગાર (આગાર રાખ્યા વિના પચ્ચખ્ખાણુ કરે તે), ૬ સાગાર (આગાર સહિત), ૭ નિરવશેષ (ચાર પ્રકારના અહાર અને અણુહાર વસ્તુનું પચ્ચખ્ખાણુ કરે તે), ૮ પરિમાણુકૃત (દત્તિ, ક્વળ કે ધરની સંખ્યા ધારે તે), ૯ સાકેતિક (સંકેત એટલે અંગુઠાદિ ચિન્હ વડે કરી પચ્ચખ્ખાણુ ધારે તે), અને ૧૦ અદ્ધા પચ્ચખ્ખાણુ (કાળના પરિમાણુવાળું પચ્ચખ્ખાણુ તે અદ્ધાપચ્ચખ્ખાણુ, તે નમુસ્કારસી આદિ દશ ભેદ છે, જે આ પુસ્તકમાં સવિસ્તર આવશે), આ પચ્ચખ્ખાણુના ૧૪૭ ભાગા છે તે સમાયકપ્રતના ૪૯ ભાગા અગાઉ કરી મયા છીએ તે પ્રકારના ૪૯ ભાગાને અતીત, અનાગત અને વર્તમાનકાળના ભેદ ત્રણ ગુણા કરવાથી થાય છે પૂર્વોક્ત સાકેતિક નામનું નવમું પચ્ચખ્ખાણુ આઠ ભેદ છે, તે આ પ્રમાણે—૧ અંગુઠસહિય (મુઠીમાં અંગુઠો રાખું ત્યાં મુઠી), ૨ મુદ્દિ સહિય (મુઠી વાળી રાખું ત્યાં મુઠી), ૩ અઠસહિય (ગાંધી ખાંધી રાખું ત્યાં મુઠી), ૪ ધરસહિય (ધરે જઈ ત્યાં મુઠી), ૫ પ્રસ્વેદસહિય (શરીરે પન્સેવાના ખિંદુ નિકળે ત્યાં મુઠી), ૬ ઉરસાસસહિય (શ્વાસોશ્વાસ લઉં અથવા હવું ત્યાં મુઠી), ૭ ચિણુક સહિય (વાસણે ચોટેલા પાણીના ખિંદુ સ્પર્શ ત્યાં મુઠી) અને ૮ જ્ઞેષ્ઠખ્ખસહિય (દીવા પ્રમુખની જ્યોતિ રહે ત્યાં મુઠી); આ પચ્ચખ્ખાણુ પોરિસી આદિના પચ્ચખ્ખાણુની સાથે સાથે કરાય છે પચ્ચખ્ખાણુ પૂરે થયું હોય અને ભોજન સામગ્રી તૈયાર ન હોય અથવા કાચું પ્રસાને જમવાને દીન હોય ત્યારે આવા પચ્ચખ્ખાણુ માંહેનું કાઈ પણ કરી જાય છે અને

સમાધિ નિમિત્ત ઔષધાદિ
કારણે.

પોરિસિં-પહોર દિવસ ચંદ્રે ત્યાંસુધી.
સાહપોરિસિં-દોઢ પહોર સુધી.

પચ્છન્ન કાલેષુ-વખતની ખખર
નહિ ૫૩વાથી

દિસામોહેષુ-દિશાનો વિપર્યાસ થયાથી.
સાધુવયશેષુ-સાધુનું વયન સંભળીને.

પુરિમદ્-દિવસના પ્રથમ ના અર્ધ ભાગ સુધી.

૧ નમુકારસહિયમુઠ્ઠિસહિનું.

ઉગ્ગાએ સૂરે, નમુકારસહિઅં મુઠ્ઠિ-

પોરસિ આદિ પચ્ચખખાણુ ન હોય તો પશુ થાય છે. સાધુને મંડળીએ
ગુરૂ વગેરે ન આવ્યા હોય અથવા સાગારિકાદિનું કારણ હોય ત્યારે અભિ-
ગ્રહરૂપ સંકેત પચ્ચખખાણુ થાય છે.

૧ રાઈપ્રતિક્રમણ કરતાં તપચિંતવણીના કાઉસ્સગ્ગ લખતે અમુક-
પચ્ચખખાણુ કરીશ એમ ધારી લેવું અને પછી ગુરૂ મુખે અગર સ્થાપના-
આર્થ સન્મુખ પચ્ચખખાણુ કરી લેવું. અને દેરાસરમાં દેવ સન્મુખ પશુ-
પચ્ચખખાણુ લેવું, જે પ્રભાતનું પ્રતિક્રમણ ગુરૂ સાથે ઉપાશ્રયે ન કર્યું
હોય તો ગુરૂ મહારાજને વાંદીને પચ્ચખખાણુ લેવું, આ પચ્ચખખાણુ લેવા
આશ્રયી ચૌભંગી આ પ્રમાણે જાણવી-૧ ગુરૂ પચ્ચખખાણુના જાણુ અને
શ્રાવક પશુ જાણુ, ૨ ગુરૂ જાણુ અને શ્રાવક અજાણુ, ૩ ગુરૂ અજાણુ અને
શ્રાવક જાણુ (એ ત્રણ ભંગ શુદ્ધ જાણુવા) તથા ૪ ગુરૂ અને શ્રાવક
અને અજાણુ (આ ભાગે પચ્ચખખાણુ અશુદ્ધ જાણુવું). આ પચ્ચખખાણુ
નો કાળ સૂર્યોદય થયા પછી બે ઘડી સુધીનો છે. માટે સૂર્યોદય પહેલાં
લેવું અને બે ઘડી દિવસ થયે નવકાર ગણીને પાળવું, અન્યથા પચ્ચખખાણુ
ભંગ થાય. આ નવકારસી કર્યા પછી પોરિસી આદિ પચ્ચખખાણુ થાય
પશુ તે વિના થાય નહિ અને જો કરે તો તે પોરિસી આદિક કાળસંકેત-
રૂપ જાણુવો. નવકારસીનો બે ઘડીનો કાળ છે તે રત્નબોજનનો દોષ નિ-

સહિઅં^૨ પચ્ચખખામિ ચઉવિહંપિ^૩ આ-
હારં, ^૪અસણું, ^૫પાણું, ^૬ખાઈમિં, ^૭સાઈમં

વારવા તીરણુરૂપ જાણવો. નમુસ્કારસદ્વિયતા પચ્ચખખાણુમાં મહત્તરારાગરેષુ
અને મગ્ગસમાધિવત્તિયાગરેષુ એ એ આગાર લેવા નહિ. એકલી નવમ-
રસીતું પચ્ચખખાણુ લેવાથી એ ઘડી પછી પચ્ચખખાણુ પારતી વાર લાગે
તેટલો કાળ ફોગટ અવિરતિપણે જાય માટે સાથે મુદ્ધોસદ્વિય પચ્ચખખાણુ
પણુ લેવામાં આવે છે. અને તેથી તે પચ્ચખખાણુમાં આગાર ચાર કહે-
વામાં આવે છે.

૨ ગુરુ આદિ પચ્ચખખાણુ આપતા હોય ત્યારે તેઓ અહીં પચ્ચ-
ખખાઈ પદ કહે અને લેનારે તે વખતે પચ્ચખખામિ કહેવું.

૩ જૂન શમાવવાને સમય એવું કોઈ એક દ્રવ્ય હોય તો આહાર
અથવા લવણુદિકની પેઠે મિશ્રણ થવાથી સુસ્વાદ આપે જેથી કાદવ જેવી
અસાર વસ્તુને પણ ક્ષુધાતુર છતો ખાઈ જાય તે આહાર જાણવો.

૪ શીઘ્ર જૂન શમાવે તે અશન-મગ, ભાત, સાયુઓ, રોટલી,
રોટલા, પુડલા પ્રમુખ દુધ, દહીં, માખણ, ઘી, પ્રમુખ, ખાન્ત, દહીંચરા
પ્રમુખ પકવાણ મૂરણુ પ્રમુખ કંદ, ફળ, ફૂલ, શાક વગેરે જાણવા.

૫ પીવાયોગ્ય પદાર્થો તે પાન દ્રવ્ય પ્રમુખતાં પાણી, જાંઘની આમ,
કેરડા જવ ઠાકડી પ્રમુખતાં ઘોળુ અને મદિરા પ્રમુખ જાણવા.

૬ જે ખાવાથી થોડી તૃપ્તિ થાય તે ખાદિમ શેકેલાં ધાન્ય, ફળ,
મેવા પ્રમુખ જાણવા.

૭ સ્વાદ-લહેજતલેવા માટે ખવાય તે અથવા જેના સ્વાદમાં પ્રથમ
ખાધેલા આદારાદિનો સ્વાદ લય પામે તે સ્વાદિમ-મુંડ, છર, અજમો,
પીપર, મરી, એલચી, લવીંગ પ્રમુખ તથા ચૂરણ કે ગે.ગોમાં તાંબેડ મધ,
ગોળ પ્રમુખ અને તંબોળાદિક જાણવા.

‘અન્નતથણુભોગેણ’, ‘સહસાગારેણ’, ‘મહ-
ત્તરાગારેણ’, ‘સંવંસમાહિવત્તિયાગારેણ’,

૮ આ આગારમાં કહેલ અન્નતથ એ પદ બીજા દરેક આગારમાં લાગુ પડે છે. એટલે જે આગારો (છૂટ) કહ્યા તે શિવાયનું મારે પચ્ચ-જખાણુ છે, અનાભોગ એટલે વિસ્મરણ અર્થાત્ કાર્ય વ્યગ્રતાદિક કારણે અન્નણ્યે લીધેલ પચ્ચજખાણુ ભૂલી જવાય અથવા પચ્ચજખાણુનો વખત પૂરો થયા વિના અથવા થયો હોય છતાં પાર્યા વિના ખાવા યોગ્ય પદાર્થ ભૂલ્યાં મોઢામાં નાખીએ તો પચ્ચજખાણુનો ભંગ થાય નહિ, એ માટે આ આગાર રાખવામાં આવેલ છે. પરંતુ કંઈ વસ્તુ મોઢામાં નાખતા કે નાખ્યા પછી યાદ આવે તો તરત તે વસ્તુ બાહર કાઢી નાખવી જણ્યા છતાં ખાય તો પચ્ચજખાણુનો ભંગ થાય. અને અન્નણુતાં મુખમાં નાખેલ પદાર્થ ખવાઈ ગયા પછી યાદ આવે તો પણ પચ્ચજખાણુ ભંગ થાય નહિ. પરંતુ ફરીથી ભૂલ ન થાય તેટલા માટે યથાયોગ્ય પ્રાર્થા લેવું. આ પ્રમાણે સર્વ આગારોમાં સમજી લેવું.

૯ સહસાત્કારે સ્વયં (સ્વભાવેજ) મુખમાં આવી પડે એટલે પચ્ચજખાણુનો ઉપયોગ હોવા છતાં વરસાદના છાંટા કે દહિ મથતાં દહિના છાંટા વગેરે અચાનક મોઢામાં પડે તો પચ્ચજખાણુ ભંગ થાય નહિ.

૧૦ મોઢી નિર્જરના હેતુભૂત સંધાદિ કાર્યને માટે વડિલની આસાથી પચ્ચજખાણુનો કાળ થયા પહેલાં પારે તો ભંગ થાય નહિ.

૧૧ તીવ્રશૂળાદિ રોગથી વિદૂલ થયેલને શરીરની સ્વસ્થતા સાચવવા માટે ઔષધ પથ્યાદિ કારણે પચ્ચજખાણુનો કાળ પૂર્ણ થયા પહેલાં જન્મે તો પચ્ચજખાણુ ભંગ થાય નહિ. આવે પ્રસંગે ચિત્તની સ્થિરતાએ

૨૨ વોસિરામિ ॥ ઇતિ ॥

* પોરિસિ સાઠ પોરિસિનું.

ઉગ્ગચ્છે સૂરે, નમુક્કારસહિઅં, પોરિ-
સિં, ૧ સાઠ પોરિસિં, મુટ્ઠિસહિઅં, પચ્ચ-

પરિણામ ટકે ત્યાં સુધીનો નિયમ સાચવવો પણ પરિણામ ટકતા ન હોય
તો પછી અન્યથા પ્રવૃત્તિ કરતાં દોષ નથી.

૧૨ ગુર્વાદિ પચ્ચખખાણુ આપતા હોય ત્યારે અઢી વોસિરઠ પદ
કહે અને પચ્ચખખાણુ લેનાર હોય તે વોસિરામિ પદ કહે.

* પુરૂષ પ્રમાણુ છાયા જે વખતે હોય તે પોરિસિ (પૌરૂષી) અથવા
તે છાયાનું માપ આ પ્રમાણે જાણવું. પુરૂષે જન્મણા કાને ચૂર્ણનું બિંબ
રાખીને દક્ષિણાયન (કર્કસંક્રાંતિ) ના પહેલે દિવસે ઢોંચણની છાયા જોવી.
તે જે પગલાં (ચાર આંગળનું એક પગલું) છાયા હોય ત્યારે પોરિસિ
જાણવી. તે પછી માસે માસે ચાર ચાર આંગળ છાયામાં વધારવું એટલે
પોરૂ માસે મહરસંક્રાંતિ (ઉત્તરાયન) ના દિવસે ચાર પગલાં છાયા હોય
ત્યારે પોરિસિ થાય. અને ત્યાંથી ચાર ચાર આંગળની દાનિ કરતાં અષાઠ
માસે જે પગલાંની છાયા હોય.

૧ પોરિસિના પચ્ચખખાણુમાં આ પદ જોલવું નહિ. આ (સાધી
પૌરૂષી) સાઠ પોરિસિનો કાળ દોઢ પહોરનો સમજવો.

ખખાઈ ઉગગએ સૂરે, ચઉવિહંપિ આહારં,
 અસણું, પાણું ખાઈમં સાઈમં અન્નતથ-
 ણાભોગેણું, સહસાગારેણું, ^૨પચ્છન્નકાલેણું,
^૩દિસામોહેણું, ^૪સાધુવચણેણું, મહત્તરાગા-
 રેણું, સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરઈ.

૨ પ્રચ્છન્નકાલેન કાળની પ્રચ્છન્નતા તે મેષ, રજ, મહાદિ, દિગ્દાહ
 અને પર્વત પ્રમુખે કરી સૂર્ય ઢંકાઈ જવાથી વખતની બરાબર ખબર
 નહિ પડવાથી અધુરી પોરિસીઓ પૂરી થઈ માનીને જમે તે; પચ્ચખખા-
 ણુનો ભાંગ થાય નહિ પણ પાછળથી ખબર પડે તો મોઢામાં હોય તે
 રાખમાં પરડવું અને હાથમાં હોય તે વાસણમાં પાણું મૂકવું, પછી વખત
 થયે જમવું; દરેક આચારમાં આ વાત સમજી લેવી.

૩ દિગ્મોહેન દિશાનો વિપર્યાસ થયો હોય એટલે પૂર્વને પશ્ચિમ
 દિશા છે એમ જૂલથી માની લે અને તેથી પચ્ચખખાણુના વખતની સ-
 મજ નહિ પડવાથી અધુરા વખતે પૂરો થયો ગણીને જમે તો ભાંગ
 થાય નહિ.

૪ સાધુ વચનેન એટલે ઉઘાડાપોરિસિ એ પ્રકારનું સાધુનું
 વચન સાંભળીને અધુરા વખતે જમે તો પચ્ચખખાણુ ભાંગ થાય નહિ;
 પણ પાછળથી એમ માલૂમ પડે કે સાધુ તો છ બડી દિવસ ચડે ત્યારે
 પોરિસિ બણે છે તો પૂર્વની રીતે ખેસી રહે.

અર્થ:—સૂર્યોદય થયે છતે એક પહોર અથવા ઢોઢ પહોર સુધી સુઠીસહિત અગ્નિ, પાણી, ખાદ્ય અને સ્વાદ્ય એ ચારે પ્રકારના આહારનું હું પરચખખાણુ કરું છું, તે અન્નતથા સહસ્રાં પરચન્નકાલે, દિસાં, સાહું, મહત્તરાં, સ્વંવ સમાહિસ, એ, આગારો એ છૂટ રાખીને ત્યાગ કરું છું ૨

‘પુરિમટ્ટં અવટ્ટનું’ પરચખખાણુ.

સૂરે ઉગ્ગએ ‘પુરિમટ્ટં’ મુઠ્ઠિસહિઅં પરચખખાઈ, ચઉવિહંપિ આહારં અસ-
ણું, પાણું, ખાઈમં, સાઈમં, અન્નતથણા-
ભોગેણું, સહસ્રાગારેણું, પરચન્નકાલેણું,
દિસામોહિણું, સાહુવયણેણું, મહત્તરાગારેણું
સ્વંવસમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરઈ ॥

૧ પૂર્વાર્દ્ધ દિવસનો પૂર્વાર્દ્ધ એટલે પ્રથમનો અર્ધો દિવસ—એ પહોરનું માન આ પરચખખાણું છે.

૨ અવટ્ટનું પરચખખાણુ કરવું હોય ત્યારે આ પદને ઠેકાણે “અવટ્ટ” એ પદ બોલવું. અવટ્ટ (આપર્ધ) નો કાળ ત્રણ પહોરનો સમાજવો.

અર્થ—સૂર્યદિય થયા પછી એ પહેલ સુધી અશન, પાણી, ખાદ્ય અને સ્વાદ્ય એ ચારે પ્રકારના આહારનું હું પરચખખાણું કરું છું. તે અન્નતથાં સહસાં, પરચન્નં, દિસાં, સાહું, મહત્તરાં, સંવસમાહિં એ આગારો વડે છૂટ રાખીને ત્યાગ કરું છું.

*એકાસણા 'ખિયાસણાનું'.

ઉગ્ગએ સૂરે, નમુક્કારસહિઅં પોરિસિં
મુદ્દિસહિઅં પરચખખાઈ, ઉગ્ગએ સૂરે, ચ-
ઉવિહંપિ આહારં, અસણું, પાણું, ખાઈ-
મં સાઈમં ॥ અન્નતથણાભોગેણું, સહસા-
ગારેણું, પરચન્નકાલેણું, દિસાભોલેણું, સાહુ-
વયણેણું, મહત્તરાગારેણું; સંવમાહિવત્તિ-

* અહીંથી દરેક પરચખખાણુમાં ધણા ખરા આગારો એના એ વખતોવખત આલવાથી શબ્દાર્થ કે ભાવર્થ લખેલ નથી અને જે જે આરોગના અર્થ આવ્યા નથી તે તે દરેક પુટનોટમાં લખ્યા છે. એક વખત ભોજન કરવાનું છે જેને વિષે અથવા એક નિશ્ચલ છે આસન જેમાં તે (એકાશનં) એકાસણું બાણુવું.

૧ એ વખત ભોજન કરવું તેને ખિયાસણ (દ્વયશનં) બાણુવું.

યાગારેણું, ^૧વિગઘઓ પચ્ચખખાઈ અન્ન-
 તથાભોગેણું, સહસાગારેણું, ^૨લેવાલેવેણું,
^૩ગિહતથસંસદ્દેણું, ^૪ઉક્ષિતવિવેગેણું, ^૫પ-

૧ વિકૃતિ: વિગઘ છ છે તે આ પ્રમાણે-૧ દ્વિ, ૨ દ્વિ, ૩ ધી, ૪ તેલ, ૫ ગોળ, અને ૬ કડાવિગય (તાવડામાં તળાઈને ઉપર આવે તેવા પકવાન્ન). પચ્ચખખાણુવડે છ માંહેની કોઈ પણ એક અગર વધારે વિગયનો ત્યાગ કરવાનો છે અને, માંસ, મદિરા, માખણ અને મગ એ ચાર મહાવિગયનો તો શ્રાવકને ત્યાગજ હોય છે.

૨ લેવાલેવેન વૃત પ્રમુખ જે વિગયનો સાધુને નિયમ હોય તે ધૃતાદિ વિગયથી ગૃહસ્થનો હાથ ખરડાયથી લૂછી નાંખે. હોય તેવા હાથથી અથવા ખરડાયેલા ચાટવાને લૂછી નાંખાને તે વડે વહોરાવે તો પચ્ચખખાણુ ભંગ થાય નહિ. (સાધુને માટે આ આગાર છે.)

૩ ગૃહસ્થસંસુષ્ટેન શાક પ્રમુખ દ્રવ્યને ગૃહસ્થે પોતાને માટે વિગ-
 યથી જરા વધારી સંસ્કારિત કર્યાં હોય અથવા રોટલી રોટલા માંડાદિને
 ગોળ ધી પ્રમુખ વિગયવડે જરા ચોપડ્યા કર્યાં હોય તેમ છતાં નિવિ કે
 વિગયના પચ્ચખખાણુમાં લેવામાં આવે તો પણ મુનિને પચ્ચખખાણુનો
 ભંગ થાય નહિ.

૪ ઉક્ષિતવિવેકેન રોટલી રોટલા કે માંડાદિ ઉપર ગોળ પ્રમુખ
 પિંટ (કડણ) વિગય મૂકેલ હોય પણી તે લઈ લેવામાં આવે છતાં તેનો
 કંઈક અંશ ચોટી રહેલ હોય તેવા રોટલા વગેરે લેવામાં આવે તો મુનિને
 પચ્ચખખાણુનો ભંગ થાય નહિ, ગૃહસ્થને આ આગાર હોય નહિ,

૫ પ્રતીત્યશ્રિતેન રોટલી રોટલા પ્રમુખને કુંડા રાખવા માટે
 કરતી વખતે તેલ કે ધીની આંગળીથી ચોપડીને કરે (રાખે) તો તેમાં
 જ્યારેક વિગયનો ભાગ આવ્યા છતાં પચ્ચખખાણુ ભંગ થાય નહિ,

દુચ્ચમખખએણું, ^૧પારિટ્ટાવણિયાગારેણું, મ-
હત્તરાગારેણું, સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું।।
^૨ખિયાસણું પચ્ચખખાઈ, તિવિહંપિ આ-
હાર, ^૩અસણું, ખાઈમં, સાઈમં, અન્નતથ-

૧ પારિષ્ઠાપનિકાકારેણુ જે આહાર ગૃહસ્થના વરથી વિધિ પૂર્વક (એપણીય) લીધો હોય અને ઉચિત રીતે મુનિઓને વહેંચી આપ્યો હોય અને વિવેકથી વાપરવામાં આવ્યો હોય છતાં વધી પડે અને પરઠવવો જ પડે એમ જણાય તો પરઠવવાથી થતો દોષ ખચાવવાની ખાતર ગુરૂ મહા-રાજની આજ્ઞા વડે વધી પડેલ આહારાદિ વાપરતાં પચ્ચખખાણુનો ભંમ થાય નહિ. અહીં ચોવિહાર ઉપવાસમાં પ્રાસુક પાણી, તિવિહાર ઉપવાસમાં અન્ન તથા પાણી અને આયર્બિલના પચ્ચખખાણુમાં વિગઈ, અન્ન અને પાણી વાપરી શકાય. આ આગાર ચતિને માટે છે પણ પાઠ સંલભ હોવાથી શ્રાવકમાં પણ ખોલાય છે.

૨ એકાસણુનું પચ્ચખખાણુ લેવું હોય ત્યારે આ પદને ઠેકાણે “ એકાસણુ ” પાઠ કહેવો.

૩ અહીં દુવિહંપિ આહારં નો પાઠ ખોલે તો જમ્યા પછી પાણી અને સ્વાદિમ વાપરી શકાય, તિવિહારનું પચ્ચખખાણુ કરે તો જમ્યા પછી પાણી વાપરી શકાય, અને ચઉવિહારનું પચ્ચખખાણુ કરે તો ચઉવિહંપિ આહારં પાઠ ખોલે અને જમ્યા પછી ચારે આહારનો ત્યાગ કરે. જમ્યા પછી પણ જે પચ્ચખખાણુ એકાસણું વગેરે કરેલ હોય તે પ્રમાણે દિવસ ચરિમ ચૌવિહાર તિવિહારનું દુવિહારનું પચ્ચખખાણુ યથાસંભવ લેવું.

૪ ચઉવિહારે અસણું પાણું ખાઈમં સાઈમં અને દુવિહારે અસણું ખાઈમં એ પ્રમાણે પાઠ ખોલવા.

॥ *આયંખિલનું પચ્ચખખાણુ ॥

ઉગ્ગચ્છે સૂરે, નમુક્કારસહિચ્છં, પોરિસિં,
સાહપોરિસિં, મુટ્ઠિસહિચ્છં પચ્ચખખાણુ ॥

ઉગ્ગચ્છે સૂરે, ચઉવિહંપિ આહારં, અસણં,
પાણં, ખાઈમં સાઈમં, અન્નતથાણુભોગેણં,
સહસાગારેણં, પચ્છન્નકાલેણં, દિસામોહિણં,
સાહુવચણેણં, મહત્તરાગારેણં, સંવસમાહિ-
વત્તિયાગારેણં ॥ આયંખિલં પચ્ચખખાણુ ॥
અન્નતથાણુભોગેણં, સહસાગારેણં, દેવાદેવે-
ણં, ગિહત્થસંસદ્દેણં, ઉચ્છિખત્તવિવેગેણં, પા-
રિટ્ઠાવાણુયાગારેણં, મહત્તરાગારેણં, સંવસ-
માહિવત્તિયાગારેણં ॥ એગાસણં પચ્ચખખાણુ
તિવિહંપિ આહારં, અસણં, ખાઈમં, સાઈમં,

* આચાર્યેણં આ તપમાં છ વિગ્રહ વિનાતો નિરસ આહાર વાચ-
સ્વાનો છે,

અન્નતથાભોગેણું, સહસ્રાગારેણું, સાગારિ-
 યાગારેણું, આઉંટણપસારેણું, ગુરુઅખલુટ્ટા-
 જેણું, પારિટ્ટાવણિયાગારેણું, મહત્તરાગારેણું,
 સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું ॥ પાણુરસ લેવેણુ
 વા, અલેવેણુ વા, અચ્છેણુ વા, બહુલેવેણુ વા,
 સસિત્થેણુ વા, અસિત્થેણુ વા, વોસિરઈ ॥
 ॥ ઇતિ આયંખિલનું પચ્ચખખાણુ ॥

॥ તિવિહાર ઉપવાસનું ॥

સૂરે ઉગ્ગએ, *અખલત્તદું પચ્ચખખાઈ તિ-
 વિહંપિ આહારં, અસણં, ખાઈમં, સાઈમં,
 અન્નતથાભોગેણં, સહસ્રાગારેણં, પારિટ્ટાવ-
 ણિયાગારેણં, મહત્તરાગારેણં, સંવસમાહિ-

* ઉપવાસ કરનારને આગળ પાછળ એકસાણું હોય અથવા આગ-
 લની રાત્રિએ ચીવિહાર અને પછી નમુસ્કારસી હોય તો અહીં ગદિત્થ-
 ભત્તં અખલત્તદું એ પાઠ લેવાનો છે. જે ઉપવાસવાળાને છઠ્ઠભત્તં ત્રણ-
 વાળાને અઠ્ઠમભત્તં એ પ્રમાણે પાઠ લેવાનો જાણવો. તે પછી દરેક ઉપ-
 વાસે બેભે ભક્ત વધારેનું પચ્ચખખાણુ જાણવું.

વત્તિયાગારેણું ॥ ^૧પાણહાર પોરિસિં, સાઠ-
 પોરિસિં, મુટ્ઠિસહિઅં, પચ્ચખખાઈ ॥ અ-
 ન્નતથાણાભોગેણું, સહસાગારેણું, પચ્છન્નકા-
 દેણું, દિસામોહેણું, સાહુવયણેણું, મહત્તરા-
 ગારેણું સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું, પાણુ-
 રસ લેવેણુ વા, અલેવેણુ વા, અચ્છેણુ વા,
 બહુલેવેણુ વા, સસિત્થેણુ વા, અસિત્થેણુ
 વા વોસિરઈ ॥

॥ ઇતિ તિવિહાર ઉપવાસનું પચ્ચખખાણુ ॥

॥ ચઉવિહાર ઉપવાસનું ॥

સૂરે ઉગ્ગએ, ^૨અખલતદ્દું પચ્ચખખાઈ ચઉ-
 વિહંપિઆહારં, અસણું, પાણું, ખાઈમં, સાઈ-
 મં, અન્નતથાણાભોગેણું, સહસાગારેણું, ^૩પા-

૧ પોરિસી આદિ ને પચ્ચખખાણુ છે ત્યાં સુધી પાણીના આધારનું
 પચ્ચખખાણુ કરે છું

૨ અખલતાથે જોડલે જમવાનું જેમાં નથી તે-ઉપવાસ.

૩ સંજરે પચ્ચખખાણુ લેવાનું હોય ત્યારે આ આગાર ન લેવો.

રિદ્ધાવણિયાગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવ-
સમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરઘ ॥

॥ ઇતિ ચઉવિહાર ઉપવાસનું પચ્ચખખાણુ ॥

॥ અથ સાંજના પચ્ચખખાણુ ॥

॥ ૧ પાણહારનું પચ્ચખખાણુ ॥

પાણુહાર ૨ દિવસચરિમં પચ્ચખખાઈ ॥

અન્નતથાણુભોગેણું, સહસાગારેણું, મહ-
ત્તરાગારેણું, સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું, વો-
સિરઘ ॥ ઇતિ ॥

॥ બીજું ચઉવિહારનું પચ્ચખખાણુ ॥

૩ દિવસચરિમં પચ્ચખખાઈ ચઉવિહારંપિ

૧ બિયાસણુ, એકાસણુ, આર્યાબિલ અને તિવિહાર ઉપવાસ કરનારને સાંજે પ્રતિક્રમણુમાં આ પચ્ચખખાણુ લેવાનું છે. પ્રતિક્રમણુ ન કરે તેમને પણ ઉક્ત વ્રતોમાંનું કોઈ કશું હોય તો લેવાનું છે.

૨ દિવસનો બાકીનો ભાગ રહ્યો ત્યારથી આખી રાત્રી પર્યંત પાણીના આહારનો ત્યાગ કરે છે.

૩ અહીં અદ્ય આયુષ્ય બાકી હોય અને ચારે આહારનો ત્યાગ કરવો હોય તો સવચરિમં એ પદ કહેવું.

આહારં, અસાણું, પાણું, આઈમિં, સાઈમિં, અ-
ન્નતથણુભોગેણું, સહસાગારેણું, મહત્તરાગા-
રેણું, સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું, વોસિરઈ ॥

॥ ઇતિ ચઉવિહારનું ॥

॥ ત્રીણું તિવિહારનું પચ્ચખખાણુ ॥

દિવસચરિમં પચ્ચખખાઈ તિવિહંપિ
આહારં, અસાણું, આઈમિં, સાઈમિં, અન્ન-
તથણુભોગેણું, સહસાગારેણું, મહત્તરાગારેણું,
સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું, વોસિરઈ.

॥ ઇતિ તિવિહારનું ॥

॥ ચોથું દુવિહારનું પચ્ચખખાણુ ॥

દિવસચરિમં પચ્ચખખાઈ દુવિહંપિ
આહારં અસાણું, આઈમિં, અન્નતથણુભો-
ગેણું, સહસાગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવ-

સમાહિવત્તિયાગારેણું, વોસિરઈ ॥

॥ દેશાવગાસિકનું* પચ્ચખખાણુ ॥

‘દેસાવગાસિયં’ ²ઉવભોગં ³પરિભોગં

પચ્ચખખાઈ ॥ અન્નત્યાણુભોગેણુ, સહસા-
ગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવસમાહિવત્તિ-
યાગારેણું, વોસિરઈ ॥ ઇતિ ॥

॥ અથ શ્રીપાક્ષિકખામણા⁴ ॥

ઈચ્છામિ ખમાસમણો ! ⁵પિયં ચ મે

* ચોદ અગર ઓછા નિયમ ધારનારને આ પચ્ચખખાણુ લેવાનું છે.

૧ દેશાવકાશિકં સર્વપ્રતોનો થોડા અવકાશ એટલે અમુક અમુક વસ્તુ વાપરવા શિવાય ખીજ ભોગોપભોગ્ય પદાર્થોનો ત્યાગ કરે છું. અહીં એકલી દિશીનું નિયમ રાખનારને ઉવભોગં પરિભોગં પાઠ કહેવાતો નથી.

૨ આહાર વિલેપનાદિ એકવાર ભોગવવા યોગ્ય પદાર્થો તે ઉપભોગં.

૩ સ્ત્રી, આલરણુ, વસ્ત્ર વગેરે વારંવાર ભોગવવા યોગ્ય પદાર્થો તે પરિભોગં.

⁴ આ ખામણા પખખી ચોમાસી અને સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણમાં મુનિ.

જં ભે ! હઠ્ઠાણું, તુઠ્ઠાણું. અપ્પાયંકાણું, અ-
ભગ્ગાભેગાણું, સુસીલાણું. સુવચાણું સા-
ચરિયઉવજ્જાયાણું, નાણેણું, દંસણેણું : ચરિ-
સેણું, તવસા, અપ્પાણું ભાવેમાણાણું, બહુ-
સુભેણું ભે ! દિવસો પોસહો પખખો વઠકંતો ?
અન્નો ય ભે ! કલ્લાણેણું પજ્જુવટ્ઠિઓ ? સિર-
સા માણુસા મત્થઓણું *વંદામિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—હામાશ્રમણ ! મને પ્રિય છે (જે પૂછું છું તે મારા
અંતઃકરણને પ્રિય છે) જે કારણ માટે હર્ષ યુક્ત, સંતુષ્ટ, રોગ
રહિત, અભગ્ન સંયમ યોગવાળા, ઉત્તમ બ્રહ્મચર્યવાળા, સુંદર
મદારાજ બોલે છે, મુનિ ન હોય ત્યારે શ્રાવકો ખામણાને બદલે નવકાર
બોલી છેલ્લું પદ બોલે છે.

૫ જેમ રાજાના નોકરો માગલિક કાર્ય કર્યા બાદ રાજાને ખબર પૂછી
નમસ્કાર કરે છે તેમ આ સુત્રવડે શિષ્યો પોતાના ગુરુ મદારાજને માત્ર-
લિંગ રીતે દિવસ પક્ષાદિ પસાર થવાનું પૂછે છે અને નમસ્કાર કરે છે, બોલી
પ્રત્યે વિનયોપચાર થાય છે.

* અહીં ગુરુ મદારાજ તુખ્ખેહિં સમં એટલે હે શિષ્ય ! તારી
સાથે મને પણ અનુવદના કરીએ છીએ, જેમ કહે છે. આ વચન કહે-
વાથી શિષ્યને આત્મિક દર્શ થાય છે અને ગુરુ પ્રત્યે યત્નિમાર પ્રકટે છે.

મહાવ્રતવાળા, આચાર્ય ઉપાધ્યાય સહિત એવા, જ્ઞાન દર્શન-
ચારિત્ર અને તપ વડે પોતાના આત્માને ભાવતા એવા આપનો
પર્વરૂપ દિવસ અને પક્ષ; બહુ શુભ પ્રકારે વ્યતિકર્યો છે ?
તેમજ આપનો બીજો પર્વ કે પક્ષરૂપ દિવસ કલ્યાણ વડે ઉપસ્થિત
થયો છે ? એ પ્રકારે માંગલિક વાક્યનું ઉચ્ચારણ કરીને મસ્તક
અને મન વડે નમસ્કાર કરે છું. ૧

ઘચ્છામિ ખમાસમણા ! પુવિં ચેઘ-
યાઘં વંદિતા નમંસિતા તુખ્ભણહં પાયમૂ-
લ્લે વિહરમાણેણું જે કેઘ બહુ દેવસિયા સા-
હુણા દિદ્ધા ॥ સમાણા વા, વસમાણા વા,
ગામાણુગામં દુઘજ્જમાણા વા, રાયણિયા
સંપુચ્છંતિાઓમરાયણિયા વંદંતિ, અજ્જ-
યા વંદંતિ, અજ્જિયાઓ વંદંતિ, સાવયા
વંદંતિ, સાવિયાઓ વંદંતિ ॥ અહંપિ નિ-
સલ્લો નિક્કસાઓત્તિ કુ સિરસા
માણુસા, મત્થ- એણું વંદામિ^૧ ॥૨॥

અર્થ—હે સ્વમાશ્રમણ ! ઈન્દ્રિય ઇન્દ્રિય-પૂર્વકાળે ચૈત્યો (જિન
 બિંબો) ને વંદન કરીને નમસ્કાર કરીને તમારા ચરણકમળમાં
 (તમારી સાથે) વિહાર કરતાં જે કોઈ બહુ કિંવસતા દીક્ષા
 પર્યાયવાળા સાધુઓ મેં દીઠા, તેમાં જન્માગ્રજ ક્ષીણવાળા મુનિઓ,
 નવદંડી વિહાર કરનારા મુનિઓ, આમાનુઆમ વિચરનારા સાધુ-
 ઓમાં રત્નાધિકને વંદન કરતાં તેમણે તમને સુખસાતા પૂજી છે.
 આપ કરતાં ઓછા પર્યાયવાળા આચાર્યોએ વંદના કરી છે,
 સાધુઓ (તમને) વાંદે છે, સાધ્વીઓ વાંદે છે, શ્રાવકો વાંદે છે,
 શ્રાવિકાઓ વાંદે છે, હું પણ નિઃશય (શય રહિત) અને
 નિઃકપાય (કપાય રહિત) થઈને મસ્તક વડે અને મન વડે તેમને
 નમસ્કાર કરું છું. ૨

ઈન્દ્રિયામિ ખમાસમણો ! ઉવટ્ઠિઓહં
 તુખ્ખાણહં સંતિઅં અહાકચ્ચં વા, વત્થં
 વા, પડિગ્ગહં વા, કેમલં વા, પાપપુચ્છણું
 વા, રચહરાણું વા અખખરં વા, પયં વા,
 ગાહં વા, સિલોગં વા, સિલોગહ્રં વા
 અદ્દં વા, હેહં વા, પસિણું વા, વા-
 ગરાણું વા ॥ તુખ્ખેહિ ચિઅંતણું દિનનં,

હો છે એટલે હું પણ પ્રભુ પ્રતિમાને વંદન કરું છું આ આગળથી મેં
 નવદંડ નવા ગુરુદેવ સાથે છે.

મએ અવિણએણું પડિચિછઅં, તરસ મિ-
ચ્છામિ 'દુકકડં' ॥ ૩ ॥

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! હું ઇચ્છું છું, ઉપસ્થિત થયો છું.
તમારા સંબંધી—યથાકલ્પ્ય એવું વસ્ત્ર, પાત્ર, કાંબળ, રત્નેહરણ્ય,
અને અક્ષર, પદ, ગાથા, શ્લોક, અર્થ, હેતુ, પ્રજ્ઞ અથવા વ્યાકરણ
(ઉત્તર) એ સર્વ તમોએ તો મને પ્રીતિપૂર્વક આપ્યું છતાં
મેં અહંકારાદિ વડે અવિનયથી ગ્રહણ કર્યું હોય તેનો મિચ્છામિ
દુકકડં દઉં છું. ૩

ઈચ્છામિ ખમાસમણો ! અહમપુન્વાઈ
કયાઈ ચ મે કિઈકમમાઈ ॥ આચારમંતરે,
વિણુયમંતરે ॥ સેહિઓ, સેહાવિઓ સંગ-
હિઓ, ઉવગ્ગહિઓ, સારિઓ, વારિઓ,
ચોઈઓ, પડિચોઈઓ, ચિઅત્તા મે પડિચો-

૧ અહીં ગુરૂ આચાર્ય સંતિયં એટલે એ સંવણું આચાર્યજી
મહારાજને આધિન છે; એમ કહે છે. આ વચનથી ગુરૂ મહારાજ પોતાનું
નિરહંકારપણું સૂચવે છે અને તેથી પોતાના ગુરૂ ઉપર ભક્તિભાવ પ્રકટ
થાય છે. આ ત્રીજા ખામણાથી શિષ્યે કરેલા અવિનયાદિ અપરાધનો
મિથ્યાદુષ્કૃત દેવાય છે.

ચાણા, અખલુટિંગ્મોહં ॥ તુખ્ભાણહં તવતેઅ-
 [સરીએ ઈમાઓ ચાઉરંતસંસારકાંતારાઓ
 સાહદુ નિત્યરિર-સામિ તિઠદુ સિરસા માણ-
 સા મત્યઓણ ૧વંદામિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! આચાર્ય સંબંધી, દોષવાળા વિનય
 સંબંધી દોષવાળા, પૂર્વે મેં કરેલ એવા અપૂર્વ કૃતિકર્મો (શુદ્ધ)
 કરવાને હું ઇચ્છું છું. આપે મને શિક્ષા આપી છે શિક્ષા અપાવી
 છે, શિષ્યપદે ગ્રહણ કર્યો છે, જ્ઞાનાદિ વસ્ત્રાદિ વડે ઉપબક્ષિત
 કર્યો છે, આરણ્ય, વારણ્યા, ચોયણ્યા, ચરિચોયણ્યા કરી છે, પ્રીતિ
 વડે મને વારંવાર પ્રેરણા કરી છે તેથી હું તમારા સન્મુખ ઉદ્વક્ત
 થયો છું અને તમારી તપ રૂપ તેજ લક્ષ્મી વડે હું આ ચાર
 ગતિ રૂપ સંસાર અટવી ઘટ્ટી કષાયોદિ સંહરીને નિસ્તાર
 પામીશ-સંસાર નસુદને પાર પામીશ ! એ હેતુથી મસ્તકે કરીને
 અને મને કરીને નમસ્કાર કરું છું.

૧ અર્થી ૧૨ નિત્યારણ પારણા હોય તે જિજ્ઞાસુ ! તું સંસારથી પાર
 પામવાને શા. જન્મ કરે છે, આ શુરતું આશીર્વાચન જાણવું. આ ગોચા
 આમજાણી શુદ્ધ ઉપકારને યાદ કરી શુરતું બદ્ધમાન થાય છે,

અષ્ટપ્રકારી પૂજના દ્વંદ્વ.

- નહવણુ વિલેપન કુસુમની, ધૂપ દીપ મનોહાર;
અખંડ અક્ષત નૈવેદ્યની, અષ્ટમી ફળ સુવિચાર. ૧
- ભાવ-સ્તવને કારણે, દ્રવ્ય-સ્તવ અધિકાર;
કારણથી કારણ સધે, તેણે ધુર પૂજા ઉદાર. ૨
- ઈષ્ટી પેરે જલ પૂજા કરી, કરીએ અખ્યા શુદ્ધ.
માને છિણું જે એકમાં, બાણે તેક અખુદ્ધ. ૩
- હવે કરવા ગુણવાસના, અસંખ્યાત પ્રદેશ;
ચંદનની પૂજા કરો, આણી ભાવ વિશેષ. ૪
- પૂજાને પરિણામ દોઉ, કરો ચંદનકી રીત;
શીતળતા ને સુગંધતા, જીમ ભાંજે ભવભીત. ૫
- હવે ત્રીજી સુમનસ તણી, પૂજા અતિહિ ઉદાર;
સુમનસ સુખ જીણથી લહે, તિણે સુમનસ પ્રકાર. ૬
- * પ્રણિધાને સદ્ગતિ હોએ, પૂજ્યે કિમ નવી હોય;
^૧ સુમનસ ભાવે દુર્ગંતા, ^૨ પૂજા પંચાશક જોય. ૭
- ^૩ હુતાશનથી કાષ્ટ જ્યું, તિમ ધ્યાનાનદી કર્મ;
તિણે મિથે ધૂપ પૂજા કરો, પામો જ્યું શિવશર્મ. ૮
- ઈષ્ટીપરે ધૂપ પૂજા કરી, જિન આગળ શુભ ભાવ;
ટાળી વિલાવની પરિણતી, દર કરો પરભાવ. ૯

* એકાગ્રભાવે.

૧ ચોખ્ખાભાવે ૨ દુર્ગંતા (ગરીબ) નારી ભગવાન મહાવીર દેવને વંદન પૂજન કરવા જતી માર્ગમાંજ આયુષ્ય ક્ષયે અમી ચોખ્ખા ભાવથી સદ્ગતિ પામી. ૩ અગ્નિ.

- જગપ્રદીપ પુર દીપ શુભ, કરતાં ભાવો એક;
અવરણું જે અનાદિનું, જ્ઞાન લહે નિજ તેક. ૧૦
- દેવજનાણુ પદ્મવશું,^૨ જ્યું લહે લોકલોક;
ત્યું પૂજા દ્રવ્યદીપની, કરતાં શિવદ્વજ રોક. ૧૧
- હવે અક્ષત^૩ પૂજા કરો, શાળી મોહિ ગોધૂમ;
ઉત્તમજ પ્રભુ પર દેખને, ટાળો મોહકી ધૂમ. ૧૨
- અક્ષય દ્વજ લેવા ભણી, અક્ષત પૂજા ઉદાર;
ધંક ભવ પણ નવિ કય હોવે, રાજ જહ્નુ ભંડાર. ૧૩
- હવે નેવેધ નિવેદના, કીજે હમ હલીરાય;
ભવ નિર્વેદ્ય પ્રભુ મુખે, માગો અવિચળ ઠાય. ૧૪
- કર્તા ભોક્તા મુજ નહિ, પુદ્ગલ ભાવનો છવ;
તિણે પુદ્ગલની ત્યાગતા, કરતાં ચર્મ સદૈવ. ૧૫
- દ્વજ પૂજા કરતાં ઘટાં, સદ્વજ કરો અવતાર;
દ્વજ માગો પ્રભુ આગળે, તાર તાર મુજ તાર. ૧૬
- જસ દ્વજ ઓપન જગ નહિ, પામ્યા પછી ન અંત;
અધ્યાપાધ અચળ અદેજ, માગો મુખ અનંત. ૧૭
- કીર્તિ અષ્ટમકરો પૂજના દ્વકા સંપૂર્ણ.

૧ જગ-પ્રદીપક ની નિરુત્તર આગળ નવાણા યુક્ત (આવતા લીનો)
દીપ પ્રગટાવતા.

૨ પ્રદીપ-દીપક. ૩ (અણી શુદ્ધ) શાભી-ઓખાદિ. ૪. સંસાર
દેવગણો હિનાબ.

અથ ગૌતમાષ્ટક છંદ.

- ૧ ધીર જિજ્ઞેસુર કેરો શિષ્ય, ગૌતમ નામ જપો નિશ્ચીય;
 જો કીજે ગૌતમનું ધ્યાન, તો ઘર વિલસે નવે નિધાન.
- ૨ ગૌતમ નામે ગિરિવર ચઢે, મન વાંછિત હેલાય સંપન્ને;
 ગૌતમ નામે નામે રોગ, ગૌતમ નામે સર્વ સંજોગ.
- ૩ જે વૈરી વિરૂઢા વંકડા, તસ નામે નાવે કુટુંકડા;
 જૂત પ્રેત નવિ મંડે પ્રાણુ, તે ગૌતમનાં કરૂં વખાણુ.
- ૪ ગૌતમ નામે નિર્મલ કાય, ગૌતમ નામે વાધે આય;
 ગૌતમ જિન શાસન શણુગાર, ગૌતમ નામે જયજયકાર.
- ૫ શાલ દાલ સુરહાં ઘૂત ગોલ, મનવાંછિત કાપડ તંબોલ;
 ઘર સુધરણી નિર્મળ ચિત્ત, ગૌતમ નામે પુત્ર વિનીત.
- ૬ ગૌતમ ઉઠ્યો અવિચળ લાણુ, ગૌતમ નામે જપો જગ જાણુ;
 મહોટાં મંદિર મેરૂ સમાન, ગૌતમ નામે સદૃલ વિહાણુ.
- ૭ ઘર મયગલ ઘોડાની જોડ, વારૂ પહોંચે વાંછિત કોડ;
 મહીયલ માને મોહોટા રાય, જો તૂઠે ગૌતમનાં પાય.
- ૮ ગૌતમ પ્રણમ્યાં પાતિક ટળે, ઉત્તમ નરની સંગત મળે;
 ગૌતમ નામે નિર્મળ જ્ઞાન, ગૌતમ નામે વાધે વાન.
- ૯ પુણ્યવંત અવધારો^૭ સહુ, ગુરૂ ગૌતમનાં ગુણુ છે બહુ;
 કહે લાવણ્યસમય કરજોડ, ગૌતમ તૂઠે સંપત્તિ કોડ.

૫ શીઘ્ર-તત્કાલ. ૬ પાસે-નજીક આવી ન શકે-પરાણવ કરી ન શકે.
 ૭ નિશ્ચય કરી માનો.

એકસો સિત્તેર જિન ચૈત્યવંદન.

- સોળે જિનવર શામળા, રાતા ત્રીશ વખાણું;
લીલા મરહત મણિસમા, આડત્રિશ ગુણખાણું. ૧
- પીલા કંચન વર્ણુ સમા, છત્રીશે જિનચંદ્ર;
શંખ વરણુ સોહામાણું, પ્રચાશે સુખકંદ. ૨
- સીત્તેર સો જિન વંદીએ એ, ઉત્કૃષ્ટા સ્તમકાલ;
અજિતનાથ વારે હુવા, વંદ્ય ધર્મ ઉજમાલ. ૩
- નામ જપંતા જિનતણું, દુરગતિ દૂરે બાય;
ધ્યાન ધ્યાતાં પરમાત્માનું, પરમ મહોદય ધાય. ૪
- જિનવર નામે જશ લાલો, સફલ મનોરથ સાર;
શુદ્ધ પ્રતીતિ જિનતણી, શિવસુખ અનુભવ ધાર. ૫

શ્રી સિદ્ધચક્ર નમસ્કાર ચૈત્યવંદન.

- જો ધુરી સિરિ અરિહંત, મૂલ ઠઠપીઠ પદકૃતિયો;
સિદ્ધ સૂરી ઉવજ્જાય સાહુ, ચીહું પાસ ગરીકૃતિયો. ૧
- કંસભુ નાભુ અરિત તવ હી, પડિસાહા સુંદર;
તત્તખખર સરવગ્ગ લલિ, શુરપયદલ દુર્ભર. ૨
- દિસીપાત જખખજખખીણિ, ચમુહ સુરકુસુમેહિં અલકૃતિયો;
સો સિદ્ધચક્ર શુર કપ્યતર, અમ્હ મન વંછિયદલ દીયો. ૩

શ્રી વીશસ્થાનકનું ચૈત્યવંદન.

- પરેવે પદ અરિહંત નમું, બીજે સર્વ સિદ્ધ;
ત્રીજે પ્રવચન મન ધરો, આચારજ સિદ્ધ. ૧

નમો થેરાણું પાંચમે,	પાઠક ગુણ છકું;	
નમો હોએ સંવસાહુણું,	જે છે ગુણગરિકું.	૨
નમો નાણુસ આઠમે,	દર્શન પદ ધ્યાવો;	
વિનય કરો ગુણવંતનો,	ચારિત્ર મન લાવો.	૩
નમો બંભવયધારિણું,	તેરમે કિરિયાણું;	
નમો તવસ આઠમે,	ગોચર નમો જિણાણું.	૪
ચારિત્ર નાણુ સુઅસને એ,	નમો તિત્થસ બાણી;	
જિન ઉત્તમ પદ પદને,	નમતાં હોય સુખઆણી.	૫

શ્રી પર્વપણુ ચૈત્યવંદન.

પર્વ પર્વપણુ ગુણનીલો,	નવ કલ્પવિહાર;	
ચાર માસાન્તર થીર રહે,	એહીજ અર્થ ઉદાર	૧
આષાઠ શુદ્ધ ચંદ્રેશ થકી,	સંવત્સરી પંચાસ;	
મુનિવર દિન સિત્તેરમે,	પડિક્કમતાં ચૌમાસ.	૨
આવક પણ સમતાં ધરી,	કરે ગુરૂના બહુ માન;	
કલ્પસૂત્ર સુવિહિત મુખે,	સાંભળે થઈ એક તાન.	૩
જિનવર ચૈત્ય બુદ્ધારીએ,	ગુરૂ ભક્તિ વિશાલ;	
પ્રાપ્તે અષ્ટ ભગાંતરે,	વરીએ શિવ વરમાલ.	૪
દર્પણથી નિજરૂપનો,	બુવે સુદૃષ્ટિ રૂપ;	
દર્પણ અનુભવ અર્પણ,	જ્ઞાન રમણ મુનિ ભૂપ.	૫
આત્મ સ્વરૂપ વિલોકતાં એ,	પ્રગટ્યો મિત્ર સ્વભાવ;	
રાય ઉદાયી ખામણાં,	પર્વપર્વપણુ દાન.	૬

નવ વખાણ પૂજી મુણે, શુકલ ચતુર્થી સીમા;
 પંચમ દિન વાંચે મુણે, હોય વિરોધી નીમા. ૭
 એ નહીં પવે પંચમી, સર્વ સમાણી ચોથે;
 ભવ ભીરુ મુનિ માનસે, ભાખ્યું અરિહા નાથે. ૮
 અત દેવલી વયણા મુણી, લહી માનવ અવતાર;
 શ્રી મુલવીરને શાસને, પામ્યા જય જયકાર. ૯

શ્રી ચોવીરા જિન લંછન ચૈત્યવંદન.

ઋષભલંછન ઋષભ દેવ, અજિતલંછન હાથી;
 સંભવ લંછન ઘોડલો, શિવપુરનો સાથી, ૧
 અભિનંદન લંછન કપિ, ક્રોચ લંછન સુમતિ;
 પદાલંછન પદાપ્રભુ, વિશ્વદેવા સુમતિ ૨
 સુપાર્શ્વલંછન સાધીયો, ચંદ્રપ્રભુ લંછન ચંદ્ર;
 મગર લંછન મુવિધિ પ્રભુ, શ્રીવચ્છ શીતલજિહ્વંદ. ૩
 લંછન ખડ્ગી શ્રેયાંસને, વાસુપૂજ્યને મહિપ;
 સ્વર લંછન પાચે વિમલદેવ, લવિયા તે નામો શિવ. ૪
 સિંચાણો જિન અનંતને એ, વજ્રલંછન શ્રીધર્મ;
 શાંતિલંછન ચરગલો, રાષ્ટ્રે ધર્મનો મર્મ. ૫
 કુંથુનાથ જિન બોદ્યો, અનજિન નંદાવર્ત;
 મહિ કુંભ વખાણીયે, મુનત કચ્છપ વિખ્યાત. ૬
 નમિજિનને નંદોદમલ, પામીએ પંકજમાંહિ;
 શંખલંછન પ્રભુ નેમિણ, હીરો હંચે આંહિ. ૭

પાર્શ્વનાથજીને ચરણ સર્પ, નીલવરણ શોભિત;
 સિંહલંછન કંચન તનુ, વર્દમાન વિખ્યાત. ૮
 એણીપરે લંછન ચિંતવી એ, જોલખીએ જિનરાય;
 જ્ઞાનવિમલ પ્રભુ સેવતા, લક્ષ્મીરતન સૂરિરાય. ૯

સામાન્ય જિન ચૈત્યવંદન.

જય જંમ તું જિનરાય આજ, મળીએ મુજ સ્વામી;
 અવિનાશી અકલંક રૂપ, જગ અંતરબામી. ૧
 રૂપારૂપી ધર્મ દેવ આતમ આરામી;
 ચિદાનંદ ચેતન અચિંત્ય, શિવલીલા પામી. ૨
 સિદ્ધ બુદ્ધ તું વંદતાં, સકળ સિદ્ધિ વર બુદ્ધ;
 રામ પ્રભુ ધ્યાને કરી, પ્રકટે આતમ ત્રદ્ધ. ૩
 કાળ બહુ સ્થાવર ગમ્યો, ભમીયો ભવમાંહી;
 વિકલેન્દ્રિય માંહી વસ્યો, સ્થિરતા નહીં ક્યાંહી. ૪
 તિર્થંચ પંચેન્દ્રિય માંહી દેવ, કરમે હું આગ્યો;
 કરી કુકર્મ નરકે ગયો, તુમ દરિશન નહિ પાચો. ૫
 એમ અનંત કાળે એ, પામ્યો નર અવતાર;
 હવે જગ તારક તુંહી મળ્યો, ભવજલ પાર ઉતાર. ૬

શ્રી પાર્શ્વજિન ચૈત્યવંદન.

જય ચિતામણિ પાર્શ્વનાથ, જય ત્રિભુવન સ્વામી;
 અઘટ કર્મ રિપુ જીતીને, પંચમી ગતિ પામી. ૧

પ્રભુ નામે આનંદ ઠંઠ, સુખ સંપત્તિ લાડીએ;
 પ્રભુ નામે ભવ બાય તણાં, પાતક સખ દહીએ. ૨
 ઓ હો વર્ણુ ભેડી કરીએ, જપીએ પાર્શ્વ નામ;
 વિષ અમૃત થઈ પરગમે, લહિએ અવિચલ કામ. ૩

અથ સિદ્ધાચલનાં ચત્યવંદનો.

૧

જય જય નાલિ નરિંદનંદ, સિદ્ધાચલ મંડણુ;
 જય જય પ્રથમ જિષ્ઠંદચંદ, ભવ દુઃખ વિહંડણુ. ૧
 જય જય સાધુ સૂરીંદ વૃંદ, વંદિયા પરમેસર;
 જય જય જગદાનંદ ઠંદ, શ્રી ઋષભ જિણેસર. ૨
 અમૃત સમ જિન ધર્મનો એ, હાયક જગમાં બાણુ;
 તુજ પદ પંકજ પ્રીતધર, નિશ્ચિન નમત કહ્યાણુ. ૩

૨

શ્રી શત્રુજય સિદ્ધદેવ, દીઠે દુરગતિ વારે;
 ભાવ ધરીને જે ચઢે, તેને ભવ પાર ઉતારે, ૧
 અનંત સિદ્ધનો એહ કામ, સઠળ તીરથનો રાય;
 પુરણ નવાણું રીખવદેવ, જ્યાં ઠવીયા પ્રભુપાય. ૨
 સૂરજ કુંડ સોદામણો, કવડ જક્ષ અંબિરામ;
 નાભિરાયા કુલ મંડણો, જિનવર કુંદ પ્રજ્ઞામ. ૩

શ્રી સીમંધરસ્વામીનાં ચૈત્યવંદનો.

૧

શ્રી સીમંધર જગદીશ્વરી, આ ભરતે આવો;
કરુણાવંત કરુણા કરી, અમને વંદાવો. ૧
સકળ ભક્ત તુમે ધણી, જો હોવે અમ નાથ;
ભવોભવ હું છું તાહરો, નહીં મેલું હવે સાથ. ૨
સયલ સંગ છંડી કરીએ, આરિત્ર દેઈશું,
પાય તુમારા સેવીને, શિવરમણી વરશું. ૩
એ અળજે મુજને ઘણોએ, પુરો સીમંધર દેવ;
ઈહાં થકી હું બીનવું, અવધારો મુજ સેવ. ૪

૨

શ્રી સીમંધર વીતરાગ, ત્રિભુવન તમે ઉપગારી;
શ્રી શ્રેયાંસ પિતા કુળે, બહુ શોભા તુમારી. ૧
ધન્ય ધન્ય માતા સત્યકી, જેણે જાણે જયકારી;
વૃષભ લાંછને વિરાજમાન, વંદે નર નારી. ૨
ધનુષ પાંચશેં દેહડીએ, સોહીએ સોવન વાન;
કીર્તિવિજય ઉવજાવનો, વિનય થરે તુમ ધ્યાન. ૩

અથ બીજનું ચૈત્યવંદન.

હુવિધ ધર્મ જીણે ઉપદિશ્યો, ચોથા અલિનંદન;
બીજે જન્મ્યા તે પ્રભુ, ભવ દુઃખ નિકંદન. ૧
હુવિધ ધ્યાન તુમે પરિહરો, આહરો દોષ ધ્યાન;
ઈમ પ્રકાશ્યું સુમતિ જિને, તે અવિયા બીજ દિન. ૨

દોય બાંધત રાગ દેષ, તેહને ભાવિ તણએ;	
સુજ પરે શીતલ જિન કહે, બીજદિન શિવ ભણએ.	૩
જીવાણુવ પદાર્થનું, કરો નાણુ મુખાણુ;	
બીજ દિને વાસુપૂજ્ય પરે, લહો કેવળ નાણુ.	૪
નિશ્ચયનય વ્યવહાર દોય, એકાંત ન ગ્રહીએ;	
અરજિત બીજ દિને ગવી, એમ જિન આગળ કહીએ.	૫
વર્તમાન ચોવિશીએ, એમ જિન કહયાણુ;	
બીજ દિને કેમ પામીયા, પ્રભુ નાણુ નિર્વાણુ.	૬
એમ અનંત ચોવીશીએ, હુઆં બહુ કહયાણુ;	
જિત ઉત્તમ પદ પકાને, નમતાં હોય સુખ ખાણુ.	૭

અથ શ્રી જ્ઞાનપંચમીનું ચૈત્યવંદન.

ત્રિગટે બેઠા વીરજિન, ભાળે ભવિજન આગે;	
ત્રિકરણશયુ ત્રિહુ લોક જન, નિસુણો મનરાગે.	૧
આરાધો ભલી ભાતમેં, પાંચમ આબુઆળી;	
જ્ઞાન આરાધન કારણે, એહજ તિથિ નિહાળી.	૨
જ્ઞાન વિના પશુ સારિખા, બાણો એણે અંસાર;	
જ્ઞાન આરાધનથી લહે, શિવપદ સુખ શ્રીકાર.	૩
જ્ઞાન રહિત ક્રિયા કહી, કાસકૃત્યુમ ઉપમાન.	
લોકલોક પ્રકાશકર, જ્ઞાન એક પરધાન.	૪
જ્ઞાનિ આસોવાસમાં, કરે કર્મનો છેક;	
પૂર્વ દોહી વરસા લગે અજ્ઞાને ખરે તેહ	૫
દેશ આરાધક ક્રિયા કહી, સર્વ આરાધક જ્ઞાન;	
જ્ઞાન તણો મહીમા ધણો, અંગ પાંચમે ભગવાન.	૬

પંચ માસ લઘુ પંચમી, જાવણુવ ઉત્કૃષ્ટી;	
પંચ વરસ પંચ માસની, પંચમી કરો શુભ દષ્ટિ.	૭
એકાવન હી પંચનો એ, કાઉસગ્ગ લોગસસ કરો;	
ઉજમાણું કરો ભાવશું, ટાળો ભવ ફેરો.	૮
એણીપરે પંચમી આરાધીએ, આણી ભાવ અપાર;	
વરદત્ત શુભમંજરી પરે, રંગ વિજય લહો સાર.	૯

શ્રી અષ્ટમીનું ચૈત્યવંદન.

મહા શુદ્ધિ આઠમ દિને, વિજયા સુત જાયો;	
તેમ ફાગણુ શુદ્ધિ આઠમે, સંભવ ચવી આવ્યો.	૧
ચૈતર વદની આઠમે, જન્મ્યા ઋષભ જિણુંદ;	
દીક્ષા પાળુ એ દિન લહી, હુઆ પ્રથમ મુનિચંદ.	૨
માધવ ^૧ શુદ્ધિ આઠમ દિને, આઠ ઈર્મ કર્યાં દૂર;	
અલિનંદન ચોથા પ્રભુ, પામ્યા સુખ ભરપૂર.	૩
એહિજ આઠમ ઉજલી, જન્મ્યા સુમતિ જિણુંદ;	
આઠ જાતિ કળશે કરી, નવરાવે સુર ઈંદ.	૪
જનમ્યા જેઠ વદી આઠમે, મુનિ સુવ્રત સ્વામી;	
નેમ આષાઠ શુદ્ધિ આઠમે, અષ્ટમી ગતિર પામી.	૫
શ્રાવણુ વદની આઠમે, નમિ જન્મ્યા જગ ભાણુ;	
તેમ શ્રાવણુ શુદ્ધિ આઠમે, પાસણુનું નિરવાણુ.	૬
ભાદરવા વદી આઠમ દિને, ચવિયા સ્વામી સુપાસ;	
જિન ઉત્તમ પદ પદને, સેવ્યાથી શિવવાસ.	૭

આદ્ય અભ્યાસંતર તપ તે સંવર, સમતા નિર્જરા હેતુછ;
 તે તપ નમીએ ભાવ ધરીને, ભવસાગરમાં સેતુ. ભવીજન૦ ૧૦
 એ નવપદમાં ૧ પદુ છે ધર્મ, ધર્મ તે વરતે વ્યારછ;^૨
 દેવ ગુરુ ને ધર્મ તે એકમાં, દો^૩ તીન^૪ વ્યાર^૫ પ્રકાર. ભવી૦ ૧૧
 આરમ્બ દેશક^૬ અવિનાશીપણુ^૭, આચાર^૮ વિનય^૯ સંકેતછ;
 સદાચપણુ^{૧૦} ધરતા સાધુછ, પ્રભુમો એહીજ હેતે.^{૧૧} ભવી૦ ૧૨
 વિમલેશ્વર આનિધ્ય^{૧૨} કરે તેહની, ઉત્તમ જે આરાધેછ;
 પદ્મવિનય દહે તે ભવો પ્રાણી, નિજ આતમ હિત સાધે. ભવી૦ ૧૩

શ્રી વીરાસ્થાનકનું સ્તવન.

હાંરે મારે પ્રભુમું સરસ્વતી માણું વચન વિલાસ જે,
 વીણેરે તપ સ્થાનક મહિમા ગાર્મશુરે લોલ;
 હાંરે મારે પ્રથમ અરિહંત પદ લોગસ્સ ચોવીચ જે;
 બીજેરે સિદ્ધ સ્થાનક પત્તર ભાવશુરે લોલ૦ ૧
 હાં૦ ત્રીજે પવયણુશું ગણુથો લોગસ્સ સાત જે,
 ચહીથેરે આચરિયાણું છત્રીયનો ચહીરે લોલ;

૧ અરિહંતાદિક પાંચે પરમેષ્ઠીઓ. ૨ સમ્યગ્દર્શન (સમક્ષિ)
 આદિ વ્યાર પ્રકાર. ૩ અરિહંત અને સિદ્ધ તે જે દેવ. ૪ આચાર,
 ઉપાધ્યાય અને સાધુ જે વણુ ગુરુ. ૫ દર્શન જ્ઞાન, ચારિત્ર અને તપ જે
 વ્યાર પ્રકારનો ધર્મ જણુવો. ૬ અરિહંતનો મોહનાગંદેશક ગુણ.
 ૭ સિદ્ધને: અવીનાશીપણુનો ગુણ ૮ આચારનો જ્ઞાનાદિક પાંચ
 આચાર પાળવા પજાવાનો ગુણ ૯ ઉપાધ્યાયનો વિનય ગુણ (જક જેવા
 સિધ્ધને પદ્મ સુદક્ષિણાદાનથી સુવિનીત કરે એવો ગુણ). ૧૦ અન્ન
 પદ્મનામોને ધર્મમાર્ગમાં આતમનરૂપ યવનો ગુણ (સાધુનો). ૧૧ એટલા
 મારે અરિહંતાદિકને નિરુજ ગુણ પ્રજ્ઞામ કરવાનો છે. ૧૨ સદાચતા કરે.

હાં૦ મારે થેરાણું પદ પાંચમે દશ ઉદારે ને,
છટ્ટેરે ઉવજાયાણું પચવીશનો સહીરે લોલ૦ ૨

હાં૦ સાતમે નમો લોચે સંવસાહુ સત્તાવીશ ને,
આઠમે નમો નાણુસ પંચે ભાવશુંરે લોલ;
હાં૦ નવમે દરિસણુ સડસઠ મનને ઉદારને,
દશમે નમો વિણુયસ દશ વખાણીએ રે. ૩

હાં૦ અગીઆરમે નમો ચારિતસ લોગસ સત્તર ને,
બારમે નમો બંબસ નવગુણે સહીરે લોલ;
હાં૦ કીરિયાણું પદ તેરમે વળી પચવીશ ને,
ચઉદમે નમો તવસ બાર ગુણે સહીરે લોલ૦ ૪

હાં૦ પંદરમે નમો ગોયમસ અઠાવીશ ને,
નમો જિણાય ચઉવીસ ગણશું સોળમેરે લોલ;
સત્તરમે નમો ચારિત લોગસ સિત્તેર ને,
નાણુસનો પદ ગણશું એકાવન અઠારમેરે લોલ૦ ૫

હાં૦ ઓગણીશમે નમો સુઅસ વીશ પીસ્તાલીશ ને,
વીશમે નમો તિથસ વીશ ભાવશુંરે લોલ;
હાં૦ તપનો મહિમા ચારશે ઉપર વીશ ને,
ષટમાસે એક ઓળી પૂરી કીજીએરે લોલ૦ ૬

હાં૦ તપ કરતાં વળી ગણીયે દોય હજાર ને,
નવકારવાળી વીશે સ્થાનક ભાવશું રે લોલ,
હાં૦ પ્રભાવના સંઘ સ્વામી વચ્છલ સાર ને;
ઉજમણા વિધિ કીજીએ વિનય લીજીએ રે લોલ૦ ૭

તપનો મહિમા કહે શ્રી વીર જિનરાય ને,
 વિસ્તારે ઈમ સંબંધ ગોચર સ્વામીને રે લોલ;
 હાં તપ કરતાં વળી તીર્થંકર પદ હોય ને,
 દેવશુર ઈમ કાંતિ સ્તવન મોહામઘોરે લોલ ૮

શ્રી સીમંધર જિન સ્તવન.

ધન્ય ધન્ય ક્ષેત્ર મહાવિદેહજી, ધન્ય પુંડરિગિણી ગામ;
 મન્ય તિહાંના માનવીજી, નિત્ય હઠી કરેરે પ્રણામ.
 સીમંધર સ્વામી કહ્યેરે હું, મહાવિદેહ આવીય;
 નયવંતા જિનવર કહ્યેરે, હું તમને વાંદીય. ૥૧૥

ચાંદલીયા સંદેશડોજી, કેહેને સીમંધ સ્વામ;
 ભરત ક્ષેત્રનાં માનવીજી, નિત્ય હઠી કરેરે પ્રણામ. સીં ૥૨૥

સમવસરનુ દેવે રચ્યું તિહાં, ચોસઠ ઇંદ્ર નરેશ;
 મોના તણે સિંહાસન બેઠા, આમર છત્ર ધરેશ. સીં ૥૩૥

ઈંદ્રાણી કાઠે ગહુલીજી, ચોતીનાં ચોક પુરેશ;
 લજી લજી લીયે લૂંછણુંજી, જિનવર દીયે ઉપદેશ. સીં ૥૪૥

જેહવે સમે રાં ચાંબળજી, હવે કરવાં પન્યબાણ;
 ચોથી કરણી તિહાં કહેજી, અમૃત વાણી વખાણ. સીં ૥૫૥

રાયને વહાલાં ઘોસલાંજી, વેપારીને વહાલાં છે દામ;
 અમને વહાલા સીમંધર સ્વામી, જેમ સીતાને શ્રીરામ. સીં ૥૬૥

નહીં માણું પ્રભુ રાનય ઝડકિજી, નહીં માણું ગરથ બંધાર;
 હું માણું પ્રભુ જોટકુંજી, તુમ પાસે અવતાર. સીં ૥૭૥

દેવે ન દીખી પાંખડીજી, કેમ કરી આવું હરજી;
 સુખદો મહારો માનજોજી, પ્રકુ ઉગમતે સૂર. સીં ૥૮૥

સમયસુંદરની વિનતિજી, માનજો વારંવાર;
 બે કર જોડી વિનવુજી, વિનતડી અવધાર. સીં ૥૬૥

શ્રી સીમંધર જિન સ્તવન

રૂપેયો તે આહું રોકડો માહારા વહાલાજીરે ॥ એ દેશી.

મનહું તે માહારું મોકલે, મહારા વહાલાજીરે;
 સસહર^૧ સાથે સંદેશ, જઈને કહેજો મહારા વહાલાજીરે ॥ આં
 ભરતનાં ભક્તને તારવા, ॥માળા ॥ એકવાર આવેને આ દેશ. જઈ ૧
 પ્રભુજી વસો પુષ્કલાવતી, ॥માળા ॥ મહાવદેહ દ્વેષ મહાર; જઈ
 પુરી રાજે પુંડરિગિણી, ॥માળા ॥ જિહાં પ્રભુનો અવતાર. જઈ ૨
 શ્રી સીમંધર સાહિબા, ॥માળા ॥ વિચરંતા વીતરાગ; જઈ
 પડિઓહિરે બહુ પ્રાણીને ॥માળા ॥ તેહનો પામે કુણુ તાગ^૩ જઈ ૩
 મન બાણે ઉડી મળું, ॥માળા ॥ પણ પોતાને નહીં પાંખ; જઈ
 ભગવંત તુમ જોવા ભણી, ॥માળા ॥ અલજો ધરે છે બેહુ આંખ. જઈ ૪
 દુર્ગમ મહોટા દૂંગરા, ॥માળા ॥ નદી નાળાંને નહીં પાર; જઈ
 ઘાંટીની આંટી ઘણી, ॥માળા ॥ અટવી પંથ અપાર. જઈ ૫
 કોડી સોનૈયે કાસીદી, ॥માળા ॥ કરનારો નહીં કોય; જઈ
 કાગળીયો કેમ મોકલું, ॥માળા ॥ હોંશ તે નિત્ય નવલી હોય. જઈ ૬
 લખું જે જે લેખમાં, ॥માળા ॥ લાખ ગમે અભિલાષ; જઈ
 તમે રહેબમાં તે લહો, ॥માળા ॥ સુજ મન પૂરે છે સાખ. જઈ ૭
 લોકલોક સરૂપનાં, ॥માળા ॥ જગતમાં તુમે છો બાણ; જઈ
 બાણ આગે શું જણાવીએ, ॥માળા ॥ આખર અમે અબાણ, જઈ ૮
 વાચક ઉદયની વિનતિ, ॥માળા ॥ સસહર કહ્યા સંદેશ; જઈ
 માની લેજો માહરી, ॥માળા ॥ વસતાં દૂર વિદેશ. જઈ ૯

શશ્વર-ચંદ્રમા. ૨ પ્રતિબોધે. ૩ છોડો. ૪ આપ તે તરત બાણી બાણોહો.

શ્રી યુગમંધર જિન સ્તવન.

॥ મધુકરની દેશીમાં ॥

શ્રીયુગમંધરને દેને, કે દધિમુત^૧ વીનસડી સુષુભેરે;

શ્રીયુગં એ આંકણીં

કાયા પામી અતિ કુડી, પાંખ નહીં આવું ઉડી;

શ્રીયુગં ॥૧॥

તુમ સેવામાંડી સુર ઢોડી, ઈહાં આવે ને એક ઢોડી;

આશ રૂળે પાતક મોડીરે

શ્રીયુગં ॥૨॥

દુષ્ક્રમ સમયમાં કંણે ભરતે, અતિશય નાણી નવિ વરતે;

કહીએ કહો કોણ સાંભળતેરે.

શ્રીયુગં ॥૩॥

શ્રવણાં સુખીયા તુમ નામે, નયણાં દરિયણુ નવિ પામે;

એ તો જગદાને ઠામેરે.

શ્રીયુગં ॥૪॥

આર આંગળ અંતર રહેવું, શ્લોકલડીની પેરે દુઃખ સહેવું.

પ્રભુ વિના માત્ર આગળ કહેવુંરે.

શ્રીયુગં ॥૫॥

મહોટા મેગ દરી આપે, બેહુને તોલ દરી આપે;

સબજન જસ જગમાં વ્યાપેરે

શ્રીયુગં ॥૬॥

બેહુનો એક મતો આવે, દેવલ નાણુ જુગલ પાવે;

તો સદિ વાલ વની આવે રે.

શ્રીયુગં ॥૭॥

ગજલંછન ગજગતિગામી, વિચરે વપ્રવિજય સ્વામી;

નયરી વિજયા શુભમામીરે.

શ્રીયુગં ॥૮॥

માતા મુતારાએ ભયો, સુદૃઢ નરપતિ કુલ આયો;

પાંડિત જિનવિજયે ગાયોરે.

શ્રીયુગં ॥૯॥

૧ અંદમાં. ૨ આખ અને કાનને આર આંગળનું છેલું છે, તેથી કાન યુગમંધર આંગળનું નામ સાંભળે છે પણ પ્રભુ દૂર હોવાથી આંખ દેખી શકતી નથી તેથી આંખને શોકની પેડે દુઃખ માય છે.

શ્રી સિદ્ધાચળનું સ્તવન.

જસોદા માવડી—એ દેશી.

આત્રા નવાણું કરીએ, વિમલગિરિ આત્રા નવાણું કરીએ. એ આં
પૂરવ નવાણું વાર શેત્રુંબા ગિરિ, ત્રકપલ જિણું સમોસરીએ;

॥ વિમલ ॥ ૧ ॥

કોડિ સહસ્ર ભવ પાતક ત્રૂટે, શેત્રુંબા સાહામો ડગ ભરીએ. ॥ વિં ૨ ॥
સાત છઠ દોય અઠમ તપસ્યા, કરી ચઢીયે ગિરિવરીયે. ॥ વિં ૩ ॥
પુંડરિક પદ જપીયે મન હરએ, અધ્યવસાય શુભ ધરીયે. ॥ વિં ૪ ॥
પાપી *અભવી ન નજરે દેએ, હિંસક પણ બિહરીએ. ॥ વિં ૫ ॥
ભૂમિ ^૧સંથારો ને નારીતણે સંગ, ફર થકી પરિહરીયે. ^૨ ॥ વિં ૬ ॥
સચિત્ત ^૩પરિહારીને એકલઆહારી^૪, ગુર સાથે પદ ચરીયે. ^૫ ॥ વિં ૭ ॥
પડિછમણા દોય વિધિશું કરીયે^૬, પાપ પડલ વિખરીયે. ॥ વિં ૮ ॥
કલિકાળે એ તીરથ મોહોટું, પ્રવહણુ નિમ ભર હરીયે. ॥ વિં ૯ ॥
ઉત્તમ એ ગિરિવર સેવંતા, પદ કહે ભવ તરીયે. ॥ વિમલ ૧૦ ॥

શ્રી સિદ્ધાચળનું સ્તવન.

સિદ્ધગિરિ ધ્યાવો ભવિકા, સિદ્ધગિરિ ધ્યાવો ॥

ભર બેઠાં પણ બહુ ફળ પાવો ભવિકા,

બહુ ફળ પાવો એ—આંકણી

x નવાણું માત્રા કરનારાઓને (અને હિપલક્ષણથી વિધિરસિક
અન્ય માત્રાણુઓએ) માત્રા કરતાં જે છ 'રી' પાળવી બેઠાંએ તેનાં નામ
૧ થી ૬ માં બતાવવામાં આવ્યાં છે.

* અભવી (અભવ્ય) એવા પાપી (આવો અર્થ^૧ નાણે છે.)

+ નાવ-વહાણું.

નંદીસર યાત્રાએ જો ફળ હોવે,

તેથી જમણેડું ફળ કુંડલગિરિ હોવે.

॥ લ૦ કું૦ ૧ ॥

તિગણુ રૂચકગિરિ ચોગણું ગજદંતા,

તેથી જમણેડું ફળ જંબુ મહંતા,

॥ લ૦ જં૦ ૧ ॥

ખટગણું ધાતકી ચૈત્ય જુહારે,

ભત્તીસ ગણેડું ફળ પુખ્ખલ વિહારે.

॥ લ૦ પુ૦ ૨ ॥

તેથી શતગણું ફળ મેરૂ ચૈત્ય જુહારે,

સહસ ગણેડું ફળ સંમેત શિખરે.

॥ ભ૦ સં૦ ૧ ॥

લાખ ગણેડું ફળ અંજનગિરિ જુહારે,

દશ લાખ ગણેડું ફળ અષ્ટાપદ ગિરનારે

॥ લ૦ અ૦ ૩ ॥

ઠોઠિ ગણેડું ફળ શ્રી સિદ્ધાચળ ભેટે,

જેમરે અનાદિના દુરિત ઉમેટે.

॥ લ૦ દુ૦ ૧ ॥

ભાવ અનંતે અનંત ફળ પાવે,

જ્ઞાનવિમળ સૂરિ એમ ગુણ ગાવે.

॥ લ૦ એ૦ ૪ ॥

શ્રી સિદ્ધાચલતીર્થ સ્તવન.

શ્રી આદીશ્વર અંતર્યામી, જીવન જગત આધાર;

શાન્ત સુધાનસ જ્ઞાને ભરિયો, સિદ્ધાચલ શિલ્પશાસ્ત્ર;

રાયણુ રૂડીરે, જથ્ઠાં પ્રભુ પાપ ધરે, વિમલગિરિ વંદોરે.

દેખત દુઃખ હરે; પુન્યવંતા પ્રાણીરે, પ્રભુજીની સેવા કરે.

૧

ગુણ અનંતા ગિરિવર ઠેરા, સિદ્ધ્યા સાધુ અનંત;

વળીરે સિદ્ધશે વાર અનંતી, એમ લાખે ભગવંત;

બવોબવ ઠેરાંરે પાતક દૂર કરે, વિમલગિરિ વંદોરે.

૨

બાવડીયું રસકુંપા કેરી, મધિ માણેકની ખાણ;	
રતનખાણ બહુ રાજે હો તીરથ, એવી શ્રી જિનવાણ;	
સુખના સનેહી રે બંધન દૂર કરે, વિમલગિરિ વંદોરેં	૩
પાંચ કૌડિશું પુંડરીક સિધ્યા, ત્રણ કૌડિશું રામ;	
વીશ કૌડિશું પાંડવ સિધ્યા, સિદ્ધક્ષેત્ર સિદ્ધઠામ;	
મુનિવર મહોટારે અનંતા સિદ્ધિવરે વિમલગિરિ વંદોરેં	૪
એસો તીરથ એર ન જગમેં, ભાળે શ્રી જિણુભાણ;	
દુર્ગતિ કાપે ને પાર ઉતારે (બહાલો), આપે કેવલનાણ;	
ભવિજન ભાવેરે જે એનું ધ્યાન ધરે. વિમલગિરિ વંદોરેં	૫
દ્રવ્ય ભાવશું પૂજા કરતાં, પૂજે શ્રી જિનપાય (જિનરાય);	
ચિદાનંદ સુખ આતમ વેદી, જ્યોતિષેં જ્યોત મિલાય;	
હીરતિ એહનીરે માણેક મુનિ કરે. વિમલગિરિ વંદોરેં	૬

શ્રી આદિજિન સ્તવન.

આદિતે અરિહંત—એ રાગ.

આદિ જિણુંદ અરિહંતણ, પ્રભુ અમનેરે;	
તુમે ઘો દરિયન મહારાજ, શું કહું તમનેરે,	
આઠ પહોરમાં એક ઘડી, પ્રં લાગ્યું તમારું ધ્યાન.	શુંં ૧
મધુકરને મન માલતી, પ્રં જિમ મોરાને મન મેહ;	શુંં
સીતાને મન રામણ, પ્રં તેમ વાધ્યો તુમશું નેહ,	શુંં ૨
દોહીણીને મન ચંદણ, પ્રં વળી રેવાયે ગજરાજ;	શુંં
સમય સમય પ્રભુ સાંભરે, પ્રં મનડામાં મહારાજ.	શુંં ૩
નિઃસ્નેહી થઈ નવિ છૂટીયે, પ્રં કરૂણાવંત કહાઓ;	શુંં
શુણુ અવશુણુ જોતા રખે, પ્રં તો તારક કૈમ કહાઓ.	શુંં ૪

રહ લાગી પ્રભુ રૂપની, પ્રં મુને ન ગમે બીજી વાત;	શું ૦
વાયે વાત બને નહીં, પ્રં મળીયે મૂકી જાંત.	શું ૦ ૫
સેવે ચિંતામણી કુળે, પ્રં તું તો ત્રિભુવનનાથ;	શું ૦
સો વાતે છોડું નહિ, પ્રં હવે આઠ્યાં મુજ હાથ.	શું ૦ ૬
મુંદની વાત મૂકો પરી, પ્રં જિમ બાણો તિમ તાર;	શું ૦
સહશુર મુંદર કવિરાયનો, પ્રં પદ્મને પ્રભુશું પ્યાર.	શું ૦ ૭

શ્રી સુમતિજિન સ્તવન.

ઝંઝરીયા મુનિવરની—એ દેશી.

સુમતિનાથ શુભશું મિલીછ, વાયે મુજ મન પ્રીત;
 તેલ બિંદુ જિમ વિસ્તરેછ, જળ માંહે લલી રીત.
 સોભાગી જિનશું લાગ્યો અવિહત રંગ.
 સજ્જનશું જે પ્રીતીછ, છાની તે ન રખાય;
 પરિમલ કસ્તુરી તણોછ, મહી માંહે મહકાય. સોભાગી ૦ ૨
 આંગળીએ નવિ મેરૂ દંકાએ છાળડીએ રવિ તેજ;
 અંજલિમાં જિમ ગંગ ન માએ, મુજ મન તિમ પ્રભુ હેજ. સો ૦ ૩
 દુઓ છિયે નહિં અધર^૧ અરૂણ જિમ, ખાતાં પાન સુરંગ;
 પીવત ભર ભર પ્રભુશુભ પ્યાલા, તિમ મુજ પ્રેમ અભંગ. સો ૦ ૪
 હાંકો પ્રહુ^૨ પલાલશુંછ, ન રહે લહિ વિસ્તાર;
 વાચક યશ દહે પ્રભુતણોછ, તિમ મુજ પ્રેમ પ્રકાર. સો ૦ ૫

શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામીનું સ્તવન.

સાહેબા મોતીડો હમારો—એ દેશી.

સ્વામી તુમે કાંઈ કામણ કીધું, ચિતડું અમારું ચોરી લીધું;
સાહેબા વાસુપૂજ્ય જિણુંદા, મોહના વાસુપૂજ્યં એ આંકણી.
અમે પણ તુમશું કામણ કરશું, લકત્યે ગ્રહી મન ધરમાં ધરશું. ૧.
મન ધરમાં ધરીયા ધર શોભા, દેખત નિત્ય રહેશો સ્થિર શોભા;^૧
મન વૈકુંઠ અકુંઠિત^૨ લકતે, યોગી લાખે અનુભવ ચુકતે. સાં ૨
કલેશે વાસિત મન સંસાર, કલેશ રહિત મન તે ભવપાર;
જો વિશુદ્ધ મન ધર તુમે આવ્યા, પ્રભુ તો અમે નવનિધિ જુદિ પાયા. સાં ૩
સાત રાજ અળગા જઈ બેઠા, પણ લકત્યે ગામ મનમાં પેઠા;
અળગાને વળગ્યા જે રહેવું; તે લાણા ખડખડ^૩ દુઃખ સહેવું. સાં ૪
ધ્યાયક ધ્યેય ધ્યાન ગુણ એકે, ભેદભેદ^૪ કરશું હવે ટેકે;
ખીરનીરપરે તમશું મળશું, વાયક યશ કહે હેજે^૫ હળશું^૬. સાં ૫

શ્રી શાંતિજિન સ્તવન.

શાંતિ જિનેશ્વર સાહેબ વંદો, અનુભવ રસનો કંદોરે;
મુખને મટકે લોચન લટકે, મોહા સુર નર વૃંદોરે. શાંતિ ૧
મંજર દેખીને કાંઈ ટોકે, મેઘઘટા જેમ મોરોરે;
તેમ જિનપ્રતિમા નિરખી હરણું, વળી જેમ ચંદ ચકોરોરે. શાંતિ. ૨
જિનપ્રતિમા શ્રી જિનવર લાખી, સૂત્ર ઘણા છે સાખીરે;
સુર નર મુનિવર વંદન પૂજા, કરતા શિવ અભિલાષીરે. શાંતિ. ૩

૧ નિશ્ચયપણે. ૨ અસ્ખલિત. ૩ આકૃષ્ટતાભયુ^૧, ૪ અંતર ભેદ
ટાળશું. ૫ પ્રેમે. ૬ એકતા કરશું.

પ્રભુ રતન^૧ મુજ આપો તાતજી, જેમ નાવેરે સંતાપ;
 દાન દેયંતારે પ્રભુજી દેસર^૨ કિસી, આપો પદવીરે આપ સિદ્ધાં ૨
 ચરણ અંગુઠેરે મેરૂ કંપાવીયો, મોઢયાં સુરનારે માન;
 અષ્ટ કર્મનારે છગડા છતવા, દીધા વરસોરે દાન સિદ્ધાં ૩
 શાસન નાયક શિવસુખ દાયક, ત્રિશક્તિ કુખે રતન;
 સિદ્ધારથનોરે વંશ દીધાવીયો, પ્રભુજી તમે ધન્ય ધન્ય
 સાહેબ તુમે ધન્ય ધન્ય. સિદ્ધાં ૪
 વચક શેખર દીર્ઘવિજય શુર; પામી તામ પસાય;
 ધર્મતણે રક્ષ જિન ચોવેશમા, વિનયવિજય શુભ ગાય. સિદ્ધાં ૫

શ્રી મહાવીર સ્તવન.

(દશખાની દેશી.)

તાર હો તાર પ્રભુ મુજ સેવક લણી, જગતમાં એટલો સુખ્ય દીજે;
 દાસ અવશુભલયો જાણી પોતાતણો, દયાનિધિ વ્હીનપર દયા
 દીજે. તારાં ૧
 રાજ દ્રોણે ભરો મોહ વૈરી નહયો, લોકની રીતિમાં ઘણુંય જરાતો;
 ક્રોધ વશ ધમધમ્યો શુદ્ધ શુભ નવિ રમ્યો, ભમ્યો ભવમાંદિ હું
 વિષયમાતો^૫. તારાં ૨
 આઠર્થ^૧ આચરણ લોક ઉપચારથી, શાસ્ત્ર અભ્યાસ પણ કાંઈ દીધો;
 શુદ્ધ શ્રદ્ધાન વળી આત્મ અવલંબ વિનુ, તેહવો કાર્ય તિલો
 દે ન સિધો. તારાં ૩

૧ સમક્ષિત, જ્ઞાન અને ચારિત્ર. ૨ દેસર-લોક. ૩ મરીબ.
 ૪ આસક્તિ ગણો. ૫ વિષયમુખમાં મસ્ત થયેલો.

સ્વામી દર્શન સમો નિમિત્ત લહી નિર્મલો, જો ઉપાદાન જો શુચિ ન થાયે;
દોષ કે વસ્તુનો અહવા ઉદ્યમતણો, સ્વામિ સેવા સહી નિકટ
લાશે? તાર૦ ૪

સ્વામી ગુણ જોળખી સ્વામીને જે ભજે, દરિસણુ^૨ શુદ્ધતા તેહ પામે;
જ્ઞાન ચારિત્ર તપ વીર્ય ઉદ્ધાસથી, કર્મ જીપી વસે મુક્તિધામે તાર૦ ૫
જગત વત્સલ મહાવીર જનવર સુણી, ચિત્ત પ્રભુ ચરણને ચરણ વાસ્થો;
તારને બાપજી ગિરદ નિજ રાખવા, દાસની સેવના રખે જોસો. તાર૦ ૬
વિનતિ માનજો શક્તિ એ આપજો, ભાવ સ્યાદ્વાદતા શુદ્ધ બાસે;
સાધી સાધકદશા સિદ્ધતા અનુભવી, દેવચંદ્ર વિમલ પ્રભુતા પ્રકાશે. તાર૦ ૭

શ્રી વીરપ્રભુનું દીવાલીનું સ્તવન.

મારજદેશક મોક્ષનોરે, કેવળજ્ઞાન નિધાન;	
ભાવદયા સાગર પ્રભુરે, પર ઉપગારી પ્રધાનોરે,	
વીરપ્રભુ સિદ્ધ થયા, સંઘ સકલ આધારોરે;	
હવે ઈણુ ભારતમાં, કોણુ કરશે ઉપગારોરે.	વી૦ ૧
નાથ વિહૂણું સૈન્ય જયુરે, વીર વિહૂણોરે સંઘ;	
સાધે કોણુ આધારથીરે, પરમાનંદ અભંગોરે.	વી૦ ૨
માતા વિહૂણો બાળ જયુરે, અરહો પરહો અથડાય;	
વીર વિહૂણા જીવડારે, આકુલ આકુલ થાયરે.	વી૦ ૩
સંશયછેદક વીરનોરે, વિરહ તે કેમ અમાય;	
જે દીઠે સુખ ઉપજોરે, તે વીણુ કેમ કહેવાયરે.	વી૦ ૪
નિર્યામક ^૩ ભવ સમુદ્રનોરે, ઝમવ અટવી સત્થવાહ;	
તે પરમેશ્વર વિણુ મલેરે કેમ વાધે ઉત્સાહરે.	વી૦ ૫

ઢાળ પહેલી.

કાળ વાદ.

રાગ આશાવરી

શ્રી જિનશાપ્તન જગજયકારી, સ્યાદ્વાદ શુદ્ધ રૂપરે;
નય એકાંત મિથ્યાત નિવારણ, અકલ અલંગ અનૂપરે. શ્રીં ૧
એ આંકણી.

કોઈ કહે એક કાળતણે વશ, સકળ જગત ગતિ હોયરે;
કાળે ઉપજે કાળે વિણુસે, અવર ન કારણ કોયરે. શ્રીં ૨
કાળે ગર્ભ ધરે જગવનિતા, કાળે જન્મે પુત્તર;
કાળે બોલે કાળે ચાલે, કાળે ચાલે ધરસુતરે, શ્રીં ૩
કાળે દૂધ થકી દહીં થાયે, કાળે ફર પરિપાકરે;
વિવિધ પદારથ કાળ ઉપજાવે, કાળે સહુ થાય ખાખરે. શ્રીં ૪
જિન ચોવીશ ખાર ચકવર્તી, વાસુદેવ અને બલદેવરે;
કાળે કલિત કોઈ ન હીસે, જમ્મુ કરતા સુર સેવરે. શ્રીં ૫
ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણીઆરા, છએ જુઈ જુઈ ભાતરે;
પદ્મજતુ કાળ વિશેષ વિચારો, લિપ્ત લિપ્ત દિન રાતરે. શ્રીં ૬
કાળે બાળવિલાસ મનોહર, યૌવન કાળા કેશર;
વૃદ્ધપણુ વળી પદ્મી વયુ અતિ દુર્મલ, શક્તિ નહિ લવલેશરે. શ્રીં ૭

ઢાળ બીજી

સ્વભાવ વાદ.

ગિર્યા ગુણુ વીરજી—એ રેશી.

તવ સ્વભાવવાદી વહેજી, કાળ કિસ્યું કરે રંક;
વસ્તુ સ્વભાવે નીપજેજી, વિણુસે તિમજ નિઃશંક.
સુવિવેક વિચારી જુઓ, જુઓ વસ્તુ સ્વભાવ. એ આંકણી. ૧

છતે યોગ જોમનવલીજી, વાંજણી ન જણે બાળ;	સુ૦ ૨
મુછ નહિ મહિલા મુખેજી, કરતલ ઉગે ન વાળ.	
વિષ્ણુ સ્વભાવ નવિ નીપજેજી, કેમ પદારથ કોય;	સુ૦ ૩
આંખ ન લાગે લીંબડેજી, બાગ બસંતે જોય,	
મોર પિછ કુણુ ચીતરેજી, કોણુ કરે સંધ્યા રંગ;	સુ૦ ૪
અંજ વિવિધ સવિ જીવનાંજી, સુંદર નયન કુરંગ.	
કાંઠા બોર બખુલનાંજી, કોણે અણીયાલા કીધ,	સુ૦ ૫
રૂપ રંગ ગુણુ જૂનુઆજી, તરફલ ફૂલ પ્રસિદ્ધ.	
વિષધર મસ્તક નિત્ય વસેજી, મણિ હરે વિષ તતકાલ;	સુ૦ ૬
પર્વત ચિર ચલ વાયરોજી, ઉર્ધ્વ અગ્નિની જ્વાલ	
મત્સ્ય તુંબ જળમાં તરેજી, ખૂડે કાગ પહાણુ;	સુ૦ ૭
પંખી જાત ગયણે ફિરેજી, ઈશ્વીપરે સયલ વિનાણુ.	
વાયુ સુંઠથી ઉપશમેજી, હરકે કરે વિરેચ;	સુ૦ ૮
સીંછે નહિં કણુ કાંગડુજી, શક્તિ સ્વભાવ અનેક.	
દેશ વિશેષે કાઢનાંજી, ભૂમિમાં થાય પહાણુ;	સુ૦ ૯
શંખ અસ્થિનો નીપજેજી, ક્ષેત્ર સ્વભાવ પ્રમાણુ,	
રવિ *તાતો શશી શીતલોજી, ભવ્યાદિક બહુ ભાવ;	સુ૦ ૧૦
હ્રોમે દ્રવ્ય આપ આપણાંજી, ન તજે કોઈ સ્વભાવ.	

ઢાળ પાંચમી

ઉઘમ વાઢ.

- હવે ઉઘમવાઢી લણે ઝે, ઝે ચારે અસમર્થ તો; ૧
 સકલ પઢારથ સાધવા ઝે, ઝેક ઉઘમ સમરથ તો.
 ઉઘમ કરતાં માનવીઝે, શું નવિ સીજે કાજ તો ? ૨
 રામે રચણાયર^૧ તરીઝે, લીધું લંકા રાજ્ય તો.
 કરમ નિયત તે અનુસરે ઝે, જેહમાં શક્તિ ન હોય તો; ૩
 મ્હેલેલ વાઘ મુખે પંખીયાઝે, પિયુ પેસંતા જોય તો.
 વિણ ઉઘમ કિમ નીકળે ઝે, તિલ માંહેથી તેલ તો; ૪
 ઉઘમથી ઉંચી ચઢે ઝે, જીઝો ઝોકેંદ્રિય વેલ તો.
 ઉઘમ કરતાં ઝેક સમે ઝે, જેહ નવિ સીજે કાજ તો; ૫
 તે ફરી ઉઘમથી હુવે ઝે, જો નવિ આવે વાજ તો.
 ઉઘમ કરી ઝોચાં વિના ઝે નવિ રંધાયે અન્ન તો; ૬
 આવી ન પડે કોલોયો ઝે. મુખમાં પાખે જતન્ન^૨ તો.
 કર્મ પુત્ર ઉઘમ પિતા ઝે, ઉઘમે કીધાં કર્મ તો; ૭
 ઉઘમથી હરે ટલે ઝે, જીવો કર્મનો મર્મ તો.
 દ્રઢમહારી હત્યા કરી ઝે, કીધાં પાપ અનંત તો; ૮
 ઉઘમથી ષઢ માસમાં ઝે, આપ થયો હરિહંત તો.
 ટીપે ટીપે સર લરે ઝે, કાંકરે કાંકરે પાળ તો; ૯
 ગિરિ જેહવા ગઢ નીપજે ઝે, ઉઘમ શક્તિ નિહાલ તો.
 ઉઘમથી જલજિંદુઝો ઝે, કરે પાષાણમાં ઢામ તો; ૧૦
 ઉઘમથી વિઘા લણે ઝે, ઉઘમે જોડે ઢામ તો.

૧ સમુદ્ર-રત્નાકર. ૨ દેરાસર ઉપર કોરી કાઢેલા વાધના મુમખાં.

૩ યત્ન-પ્રયત્ન કર્યા વગર.

ઢાળ છઠી.

એ છંડી કીહા રાખી—એ દેશી.

એ પાંચે નય વાદ કરંતા, શ્રી જિન ચરણે આવે;
અમિયરસ જિન વાણી સુણીને, આનંદ અંગ ન માવેરે પ્રાણી.
સમકિત મતિ મન આણે, નય એકાંત મ તાણેરે પ્રાણી;
તે મિથ્યા મતિ જાણેરે પ્રાણી. સં ૧ એ આંકણી.

એ પાંચે સમુદાય મળ્યા વિષુ, કોઈ કાજ ન સીજે;
અંગુલી કર તણી પરે, જે જુજે તે રીજેરે પ્રાણી. સં ૨

આગ્રહ આણી કોઈ એકને, એહમાં દીજે વડાઈ;
પણ સેના મિલી રકલ રણાંગણ, જીતે સુભટ લડાઈરે પ્રાણી. સં ૩

તંતુ સ્વભાવે પટ ઉપજાવે, કાળ ક્રમેરે વણાય;
ભવિતવ્યતા હોય તો નિયજે, નહીંતો વિઘ્ન ઘણાંયરે પ્રાણી. સં ૪

તંતુવાય ઉઘમ લોકતાદિક, લાગ્ય સકલ સહકારી;
એમ પાંચે મળી સકલ પદારથ, ઉત્પત્તિ જુઓ વિચારીરે પ્રાણી. સં ૫

નિયતિ વશે હલુ કારમો થઈને, નિગોહ થકી નીકળીયો;
પુણ્યે મનુજ ભવાદિક પામી, સદ્ગુણે જઈ મળીયોરે પ્રાણી. સં ૬

ભવ સ્થિતિનો પરિપાક થયો તવ, પાંડિત વીર્ય ઉદ્ધસીયો;
ભવ્ય સ્વભાવે શિવગતિ પામી, શિવપુર જઈને વસીયોરે પ્રાણી. સં ૭

વર્દમાન જિન એણીપરે વિનયે, શાસનનાયક ગાયો;
સંઘ સકલ સુખ હોયે જોહથી, સ્વાદ્વાદરસ પાયોરે પ્રાણી. સં ૮

તોરણ બાંધ્યા જીવદયા તણાંજી, સાથીઓ પૂર્યો શ્રદ્ધા રૂપરે;
 ધૂપ ઘટા પ્રભુ ગુણ અનુમોહનાજી, દીપ મંગળ આઠ અનૂપરે. ૦૦ ૪
 સંવર પાણીએ અંગ પખાળ્યાજી, કેશર ચંદન ઉત્તમ ધ્યાનરે;
 આત્મરૂચિ મૃગમદ મહમહેજી, ચંચાચાર કુસુમ પ્રધાનરે. ૦૦ ૫
 બાવે પૂજેરે પાવન આત્માજી, પૂજે પરમેશ્વર પરમ પવિત્રરે;
 કારણ જોગે કારજ નીપજેજી, સ્વમાવિજય જિન આગમ રીતરે. ૬

શ્રી સીમંધર સ્વામીની સ્તુતિઓ.

૧

શ્રી સીમંધર જિનવર, સુખકર સાહેબ દેવ;
 અરિહંત સકળની, ભાવ ધરી કર્મ સેવ.
 સકળ આગમ પારગ, ગણધર લાખિત વાણી;
 જયવંતી આણી, જ્ઞાનવિમળ ગુણખાણી.

૨

મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં સીમંધર સ્વામી, સોનાદુર્ગ સિંહાસનજી;
 રૂપાનાં ત્યાં છત્ર બિરાજે, રત્નમણિના દીવા દીપેજી.
 કુંકુમ વરણી ત્યાં ગહુંલી બિરાજે, મોતીના અક્ષત સારાજી;
 ત્યાં બેઠા સીમંધર સ્વામી, બોલે મધુરી વાણીજી.
 કેસર ચંદન ભર્યાં કચોળાં, કસ્તુરી બરાસોજી.
 ચહેલી પૂજા અમારી હોજો, ઉગમતે પ્રભાતેજી.

શ્રીશત્રુંજય તીર્થની થાય.

(૧)

પુંડરિક મંડન ૧પાય પ્રણુમીજે, આદીશ્વર જિનચંદાણ,
નેમિ વિના ત્રેવીશ તીર્થકર, ગિરિ ચઢિયા આનંદાણ;
આગમ માંહિ પુંડરિક મહિમા, જાખ્યો જ્ઞાન દિનંદાણ;^૨
ચૈત્રી પુનમ દિન દેવી ચક્રેશ્વરી, સૌભાગ્ય ઘો સુખકંદાણ, ૧

(૨)

વિમલાચલ મંડન, જિનવર આદિ જિણુંદ.
નિર્મમ નિર્મોહી, કેવલ જ્ઞાનદિણુંદ;
જે પૂર્વ નવાણું, આવ્યા ધરી આણુંદ,
શત્રુંજય શિખરે, સમવસર્યા સુખકંદ. ૧

(૩)

શ્રી સિદ્ધાચલ મંડન, ઋષલ જિણુંદ દયાળ;
મરૂદેવા નંદન, વંદન કરે ત્રણ કાળ.
એ તીરથ બાણી, પૂર્વ નવાણું વાર;
આદીશ્વર આવ્યા, બાણી લાભ અપાર. ૧

શ્રી સિદ્ધચક્રની થાયો.

સિદ્ધચક્ર સેવો સુવિચાર^૩, આણી હૈડે હર્ષ અપાર, જેમ
લહો સુખ શ્રીકાર; મન શુદ્ધે નવ ઝોળી કીજે, અહોનિશ^૪ નવપદ

૧ શ્રી પુંડરિક ગિરિના અલંકારરૂપ. ૨ દેવજ્ઞાન દિવાકર-દેવળી
મહારાજ. ૩ સારી સમજ મેળવી. ૪ દિનરાત (સદાય).

ધ્યાન ધરીને; જિનવર પૂજા કરીને; પડિઝમણાં દોય ટંકના કરીને,
આઠે થોયે દેવ વાંદીને, ભૂમિ સંચારો કરીને; મૃષા^૧ તણો કરીને
પરિહાર, અંગે શીલ ધરીને સાર, દીને દાન અપાર. ૧

અરિહંત સિદ્ધ આચાર્ય નમીને, વાચક^૨ સર્વ સાધુ વંદીને,
દર્શન જ્ઞાન શુણીને; ચારિત્ર તપનું ધ્યાન ધરીને, અહોનિશ
નવપદ શુણુ ગણીને, ૪નવ આયંબિલ પણુ કરીને; નિશ્ચળ
રાખીને મન ઈશ, જપો પદ એક એકને ઈશ, નવકારવાળી વીશ;
દેહલે આયંબિલે પણુ કરીને, સત્તરલેહી^૩ જિનપૂજા રચીને, માનવ
ભવફળ લીને. ૨

સાતસેં કુપ્ટીના રોગ, નાઠા ૭ન્હવણુ લઈ સંયોગ દૂર હુવા
કર્મના ભોગ; કુપ્ટ અઠારે દૂરે જાય, હુઃખ દારિદ્ર સર્વો દૂર પલાય,
મનવંછિત ફળ થાય; નિર્ધનીયાને દે બહુ ધન, અપુત્રીયાને પુત્ર
રતન, જો સેવે શુદ્ધ મન; નવકાર સમો નહિ કોઈ મંત્ર, સિદ્ધચક્ર
સમો નહિ કોઈ જંત્ર, સેવો ભવિયણુ એકંત^૪. ૩

જો સેવ્યો મયણા શ્રીપાળ, ઉંખર રોગ ગયો તત્કાળ,
યામ્યા મંગળમાળ; શ્રીપાળ પેરે જે આરાધે, તસ ઘર દિન દિન
દોલત વાધે, અંતે શિવસુખ સાધે; વિમલેશ્વર જક્ષ સેવા (સાંનિધ્ય)
સારે, આપદા કષ્ટ સર્વો દૂર નિવારે, દોલત લક્ષ્મી વધારે; મેઘ-
વિજય કવિ રાયનો શીશ^૫, હૈકે બાવ ધરી જગીશ, વિનયવિજય
નિશદિશ^૬.

૧ જૂઠાં ખોલવાનો નિયમ કરવો. ૨ શુદ્ધ અભ્યાસ પાળવું.
૩ ઉપાધ્યાયજી. ૪ નવ દિવસ સુધી રસકસ શુ કરવું શુદ્ધ ભોજન એક-
વખત કરવું. ૫ સત્તર પ્રકારની પૂજા. ૬ કાઠીઆ. ૭ ન્હવલ છાંટવાયી.
૮ નિશ્ચ. ૯ શિષ્યે. ૧૦ રાત દિન.

શ્રી વીસ સ્થાનકની સ્તુતિ.

પૂછે ગૌતમ વીર જિણુંદા, સમવસરણુ બેઠા શુભ કંદા,
 પૂજિત અમર સુરિંદા,
 કેમ નિકાચે પદ જિનચંદા, કિણુ વિષ તપ કરતાં બહુ ફંદા,
 ટળે દૂરિત દંદા;
 તેા લાખે પ્રભુજી ગતનિંદા, સુણુ ગૌતમ વસુભૂતિ નંદા,
 નિર્મળ તપ અરવિંદા;
 વીશ સ્થાનક તપ કર મહંદા, જીમ તારક સમુદાયે ચંદા;
 તિમ એ તપ સવિ ઈંદા. ૧
 પ્રથમ પદ અરિહંત લણીજે, બીજે સિદ્ધ પવયણુપદ ત્રીજે,
 આચારજ થિર ઠવીજે;
 ઉપાધ્યાય ને સાધુ ગ્રહીજે, નાણુ દંત્રણુ પદ વિનય વહીજે,
 અગિઆરમે ચારિત્ર લીજે;
 બંભવયધારિણું ગણીજે, કિરિયાણું તવસ્સ કરીજે,
 ગોચમ જિણાણું લહીજે;
 ચારિત્ર નાણુ સુઅસ્સ તિત્થસ્સ ફીજે, ત્રીજે ભવ તપ કરત સુણીજે,
 એ સવિ જિન તપ લીજે. ૨
 આદિ નમો પદ સધળે ઠવીશ, બાર પંદર વળી બાર છત્રીશ,
 હશ પણુ વીશ સમવીશ;
 પાંચને સહસ્રક તેર ગણીશ, સિત્તેર નવ કિરિયા પચવીશ,
 બાર અઠાવીશ ચોવીશ;
 સત્તર એકાવન પીસ્તાલોશ, પાંચ લોગસ્સ કાઉસગ્ગ રહીશ,
 નવકારવાળી વીશ;
 એક એક પદે ઉપવાસજ વીશ, માસ પટે એક ઓળી કરીશ,
 એમ સિદ્ધાંત જગીશ. ૩

ચક્રતે એકાસણું તિવિહાર, છઠ્ઠું અઠ્ઠમ આસખમણ ઉદાર,
 પઠિકમણું દોય વાર;
 ઇત્યાદિક વિધિ શુદ્ધગમ ધાર, એક પદ આરાધન ભવપાર,
 ઉજમણું વિવિધ પ્રકાર;
 માતંગ યજ્ઞ કરે સનોહાર, દેવી સિદ્ધાર્થ શાસન સુખકાર,
 વિદન મિટાવણુ હાર;
 ક્ષમાવિજય જસ ઉપર ખ્યાર, શુભ ભવિયણુ ધર્મ આધાર,
 વીરવિજય જયકાર.

શ્રી શાંતિજિન થોય.

ગજપુરઅવતારા, વિશ્વસેનકુમારા,
 અવનિતલે ઉદારા; ચક્કવિલચ્છીધારા;
 પ્રતિદિવસ સવારા, સેવીયે શાંતિ સારાં,
 ભવજલધિ અપારા, પામીયે જેમ પારા. ૧
 જિનશુભ જસ મહિ, વાસના વિશ્વવહિ,
 મન સદન ચસહિ, માનવંતી નિસહિ,
 સકલકુશલવહિ, કુલકે વેગ કૂલી
 દુરગતિ તસ હહિ, તા સદા શ્રીમહૂલી. ૨
 જિનકથિત વિશાલા, સૂત્રશ્રેણી રસાલા,
 સકલસુખસુખાલા, મેળવા મુક્તિખાલા;
 પ્રવચનપદમાલા, હૃતિકા એદ્યાલા,
 હિર ધરી સુકુમાલા, મૂડીયે મોહબાલા. ૩
 અતિ ચપલ વખાણી, સૂત્રમાં જેમ પ્રમાણી,
 ભગવતિ પ્રહ્લાણી, વિદનહંતા નિર્વાણી;

જિનપદ લયટાણી, કોડીકલ્યાણપાણી,
ઉદયરતને બાણી. સુખદાતા મયાણી.

૪૮

અથ શંખેશ્વર પાર્શ્વજિન સ્તુતિ.

શંખેશ્વર પાસળ પૂજ્યે, નરભવનો લાહો લીજ્યે;
મનવંછિત પૂરણ સુરતર, જ્ય વામાસુત અલવેસર ॥ ૧ ॥
દોય^૧ રાતા જિનવર અતિ લલા, દોય^૨ ધોળા જિનવર શુભુનિલા;
દોય^૩ નીલા દોય^૪ શામલ કલા, સોજે^૫ જિન કંચન વર્ણુ લલા. ॥ ૨ ॥
આગમ તે જિનવર લાખીયો, ગણધર તે હર્ષડે રાખીયો;
તેહનો રસ જેણે ચાખીયો, તે હુઓ શિવમુખ સાખીયો. ॥ ૩ ॥
ધરણેંદ્ર રાય પદ્માવતી, પ્રભુ પાર્શ્વતણા શુણુ આવતી;
સહુ સંઘના સંકટ ચૂરતી, નયવિમલનાં વંછિત પૂરતી. ॥ ૪ ॥

બીજની થોય.

દિન સકલ મનોહર, બીજ દિવસ સુવિશેષ,
રાય રાણા પ્રણમે, ચંદ્ર તણી જીહાં રેખ;
તીહાં ચંદ્ર વિમાને, શાશ્વતા જિનવર જેહ,
હું બીજ તણે દિન, પ્રણમું આણી નેહ. ૧
અભિનંદન ચંદન, શીતળ શીતળનાથ,
અરનાથ સુમતિજિન, વાસુપૂજ્ય શિવ સાથ;

૧ પદ્મપ્રભુ અને વાસુપૂજ્ય. ૨ ચંદ્રપ્રભુ ને સુવિધિનાથ.

૩ મહિનાથ અને પાર્શ્વનાથ. ૪ મુનિસુવ્રત અને નેમિનાથ. ૫ બાકી.

રહેલા શ્રીમ્મુખભાદિક ૧૬.

આઠમ દિન કરીએ, અષ્ટ કર્મની હાથ.
અષ્ટ મંગલ થાયે, દિન દિન કોડ કલ્યાણ;
એમ સુખ સૂરિ કહે, જીવિત જન્મ પ્રમાણ.

એકાદશીની થાય

એકાદશી અતિ રૂઝડી, ગોવિંદ^૧ પૂજે નેમ;
કોણ કારણ એ પર્વ મોહોડું, કહો મુજશું તેમ.
જિનવર કલ્યાણક અતિ ઘણાં, એકસો ને પચાસ;
તેણે કારણ એ પર્વ મોહોડું, કરો મૌન ઉપવાસ.
અગીઆર શ્રાવક તણી પ્રતિમા, કહી તે જિનવર દેવ;
એકાદશી એમ અધિક સેવો, વતંગજી જીમ દેવ.
ચોવીશ જિનવર સ્વયં સુખકર, જેણા સુરતરૂ અંગ;
જેમ ગંગા નિર્મલ નીર જેહવો, કરો જિનશું રંગ
અગીઆર અંગ દખાવીએ, અગીઆર પાઠાં સાર;
અગીઆર કવલી વીંટણાં, કવણી પુજણી સાર.
આખખી અંગીર વિવિધ રંગી, શાસ્ત્રતણે અનુસાર;
એકાદશી એમ ઉજવો, જેમ પામીએ ભવધાર.
વર કમળ નયણી કમળ વચણી^૩ કમળ સુકોમળ કાય;
ભુજ હંડ અંડ અખંડ જેહને, સમરતાં સુખ થાય.
એકાદશી એમ મન વશી, ગણી હર્ષ પંડિત શિશ;
શાસન દેવી વિધન નિવારો, સંઘ તણાં નિશ દિશ.

શ્રી પર્યુષણની થાય.

મણિ રચિત સિંહાસન, બેઠા જગદાધાર;
 પર્યુષણ કરો, મહિમા અગમ અપાર.
 નિજ સુખથી દાખી, સાખી સુરનર વૃંદ;
 એ પર્વ પર્વમાં, જીમ તારામાં ચંદ. ૧
 નાગકેતુની પરે, કલ્પસાધના કીજે;
 મત નિયમ આખડી, શુર સુખ અધિકી લીજે.
 દોય ભેદે પૂજા, દાન પંચ પ્રકાર;
 કર પડિછમણાં ધર, શિયલ અખંડિત ધાર.
 જે ત્રિકરણુ શુદ્ધે, આરાધનવ વાર;
 ભવ સાત આઠ નવ, શેષ તાસ સંસાર.
 સહુ સૂત્ર શિરોમણિ, કલ્પસૂત્ર સુખકાર;
 તે શ્રવણે સુણીને, સફલ કરો અવતાર. ૩
 સહુ ચૈત્ય જીહાની, ખમત ખામણાં કીજે;
 કરી સાહમીવત્સલ, કુળતિ દ્વાર પટ લીજે.
 અઘાઈ મહોત્સવ, ચિદાનંદ ચિત્ત લાઈ;
 ઈશ કરતાં સંધને, શાસન દેવ સહાઈ. ૪

શ્રી પર્યુષણની થાય.

વરસ દિવસયાં અષાઠ ચોમાસું, તેહમાં વળી ભાદરવો માસ,
 આઠ દિવસ અતિ ખાસ;
 પર્વ પબ્જસણુ કરો ઉદ્ધાસ, અઘાઈધરનો કરવો ઉપવાસ;
 પોસહ લીજે શુર પાસ;

વડા કલ્પનો છઠ્ઠ કરીએ, તેહ તણો વખાણુ સુણીએ,
 ચૌદ સુપન વાંચીએ;
 ચડવેને દિન જન્મ વંચાય, જોગ્યવ મહોગ્યવ મંગલ ગવાય,
 વીર જિણેસરરાય. ૧
 બીજ દિને દીક્ષા અધિકાર, સાંજ સમય નિરવાણુ વિચાર,
 વીર તણો પરિવાર
 ત્રીજ દિને શ્રીપાર્શ્વ વિખ્યાત, વળી નેમિસરનો અવદાત,
 વળી નવ લવની વાત;
 ચોવિશે જિન અંતર તેવીશ, આદિજિનેશ્વર શ્રીજગદીશ,
 તાસ વખાણુ સુણીશ,
 ધવલ મંગલ ગીત ગહુંળી કરીએ, વળી પ્રભાવના નિત અનુસરીએ,
 અદ્દમ તય જય વરીએ. ૨
 આઠ દિવસ લગે અમર પળાવો, તેહ તણો ચડહો વજ્રડાવો,
 ધ્યાન ધરમ મન ભાવો;
 સંવત્સરી દિન સાર કહેવાય, સંઘ ચતુર્વિધ લેજો થાય,
 બારશે સૂત્ર સુણાય;
 ચિરાવલી ને સમાચરી, પટાવલી પ્રમાદ નિવારી;
 સાંભલજો નરનારી;
 આગમ સૂત્રને પ્રણમીશ, કલ્પસૂત્રશું પ્રેમ ધરીશ,
 શાસ્ત્ર સર્વે સુણીશ. ૩
 સત્તર લેદી જિન પૂજા રચાવો, નાટક કરા જોલ મચાવો;
 વિધિશું સ્નાત્ર લેણાવો;
 આઠંબરશું દેહરે જઈએ, સંવત્સરી પડિછંભાણું કરીએ,
 સંઘ સર્વને ખમીએ;

પારણે સાહમિવચ્છલ ઠીજે, યથાશક્તિએ દાનજ દીજે,
 પુન્ય લાંઠાર ભરીજે.;
 શ્રી વિજયદોમ સૂરિ ગણધાર, જસવન્તસાગર ગુરૂ ઉદાર,
 જિણુંદસાગર જયકાર. ૪

શ્રી પર્યુષણની થાય.

પુન્યનું પોષણ પાપનું શોષણ, પર્વ પળુસણ પામીશ,
 કલ્પ ઘરે પધરાવો સ્વામી, નારી કહે શિશ નામીશ;
 કુંવર ગયવર^૧ ખંધ ચઢાવી, ઢાલ નિશાન વજડાવોશ,
 સદ્ગુરૂ સંગે ચઢતે રંગે, વીર ચરિત્ર સુણાવોશ. ૧
 પ્રથમ વખાણે ધર્મ સારથિપદ, બીજે સુપના ચારણ,
 ત્રીજે સુપન પાઠક વળી ચોથે, વીર જનમ અધિકારણ;
 પાંચમે દીક્ષા છઠે શિવપદ, સાતમે જિન ત્રેવીશણ,
 આઠમે ચિરાવળી સંભળાવી, પિઉડા પૂરો જગીશણ. ૨
 છઠ્ઠે અઠમ અઠાઈ ઠીજે, જિનવર ચૈત્ય નમીજેણ,
 રવરસી પડિછમણું મુનિવંદન, સંઘ સયળ ખામીજેણ;
 આઠ દિવસ લગે અમર પળાવી; દાન સુપાત્રે દીજેણ;
 ભદ્રબાહુ ગુરૂ વયણ સુણીને જ્ઞાન સુધારસ પીજેણ. ૩
 તીરથમાં વિમલાચળ ગિરિમાં, મેરૂ મહીધર^૨ જેમણ,
 મુનિવર માંહી જિનવર મોટા, પર્વ પળુસણ તેમણ,
 અવસર પામી સાહમીવચ્છલ, બહુ પકવાન વડાઈણ,
 ખિમાવિજય જિન દેવી સિદ્ધાઈ, દિનદિન અધિક વધાઈણ. ૪

અથ ક્રોધની સજ્જાય.

કડવાં ફળ છે ક્રોધનાં જ્ઞાની એમ જાણે;
 રીસ તણા રસ બાણીએ, હલાહલ તોલે ॥ ૪૦ ॥ ૧ ॥
 ક્રોધે ક્રોડ પૂરવતાણું, સંજમ ફળ બાય;
 ક્રોધ સહિત તપ જે કરે, તે તો લેખે ન થાય ॥ ૪૦ ॥ ૨ ॥
 સાધુ ઘણા તપીયો હતો, ધરતો મન વૈરાગ;
 શિષ્યના ક્રોધ થકી થયો, ચંડકોશીએ નાગ ॥ ૪૦ ॥ ૩ ॥
 આગ ઉઠે જે ઘર થકી, તે પહેલું ઘર બાળે;
 જળનો જોગ જો નવિ મળે, તો પાસેનું પરબાળે ॥ ૪૦ ॥ ૪ ॥
 ક્રોધતણી ગતિ એહવી, કહે કેવળનાણી;
 હાણુ કરે જે હેતની, બળવળે એમ બાણી ॥ ૪૦ ॥ ૫ ॥
 ઉદયરત્ન કહે ક્રોધને, કાઠજો મળે સાહી;
 કાયા કરજો નિર્મળી, ઉપશમ રસ નાહી ૪૦ ॥ ૬ ॥

અથ માનની સજ્જાય.

રે જીવ માન ન કીજીયે, માને વિનય ન આવે રે;
 વિનય વિતા વિદ્યા નહીં, તો કિમ સમકિત પાવેરે ॥ ૪૦ ॥ ૧ ॥
 સમકિત વિષુ ચારિત્ર નહીં ચારિત્ર વિષુ નહીં સુકિતરે;
 સુકિતનાં સુખ છે. શાશ્વતાં, તે કેમ લહીએ જુકિત રે ॥ ૪૦ ॥ ૨ ॥
 વિનય વડો સંસારમાં, ગુણમાહે અધિકારીરે
 માને ગુણ બાળે મળી, પ્રાણી જો જો વિચારી રે ॥ ૪૦ ॥ ૩ ॥

માન કયું જો રાવણે, તે તો રામે માર્યોરે;
 દુર્યોધન ગરવે કરી, અંતે સવિ હાર્યો રે ॥ રે૦ ॥ ૪ ॥
 સુકાં લાકડા સારિખો, દુઃખદાયી એ ખોટોરે;
 ઉદયરત્ન કહે માનને, દેખે દેશવટો રે ॥ રે ॥ ૫ ॥

અથ માયાની સજ્જાય.

સમક્ષિતનું મૂળ બાણીએ જ, સત્ય વચન સાક્ષાત્;
 સાચામાં સમક્ષિત વસેજી, માયામાં મિથ્યાત્વરે ॥
 પ્રાણી મ કરીશ માયા લગાર ॥ ૧ ॥ એ આંકણી ॥
 સુખ મીઠો જુઠો મનેજી, કુડ કપટનો રે કોટ;
 જીભે તો જી જી કરે જી, ચિત્તમાંહે તાકે ચોટ રે ॥ પ્રા૦ ॥ ૨ ॥
 આપ ગરજે આધો પડે જી, પલ્લુ ન ધરે વિશ્વાસ;
 મનશું રાખે આંતરો જી, એ માયાનો પાશ રે ॥ પ્રા૦ ॥ ૩ ॥
 જેહશું બાંધે પ્રીતડી જી, તેહશું રહે પ્રતિકુળ;
 મેલ ન છંડે મનતણો જી, એ માયાનું મૂળ રે ॥ પ્રા૦ ॥ ૪ ॥
 તપ કીધો માયા કરી જી, મિત્રશું રાખ્યો ભેદ;
 મદ્ધિ નિનેશ્વર બાણીએ જી, તો પામ્યા સ્ત્રી વેદરે ॥ પ્રા૦ ॥ ૫ ॥
 ઉદયરત્ન કહે સાંભળોજી, મેલો માયાની ખુદ;
 સુક્ષિતપુરી બવાતણો જી, એ મારગ છે શુદ્ધ રે ॥ પ્રા૦ ॥ ૬ ॥

અથ લોભની સજ્જાય

તુમે લક્ષણ જો જો લોભનાંરે, લોભે મુનિજન પામે ક્ષોભનારે ॥
 લોભે ડાહ્યા મન ડાહ્યા કરે રે, લોભે દુર્ધર પથે સંચરેરે ॥ તુ
 ॥૧॥ તજે લોભ તેહનાં લઈં ભામણાં રે, વળી પાયે નમીને ઠડું
 ખામણાં રે ॥ લોભે મરબદા ન રહે કંહનીરે, તુમે સંગત મેલો
 તેહની રે ॥ તુ ॥ ૨ ॥ લોભે ઘર મેલી રણમાં મરે રે, લોભે
 હિંચ તે નીચું આચરે રે ॥ લોભે પાપ લણી પગલાં ભરે રે,
 લોભે અકરાજ કરતાં ન ઓસરે રે ॥ તુ ॥ ૩ ॥ લોભે મનડું
 ન રહે નિર્મળું રે, લોભે સગપણ નામે વેગળું રે ॥ લોભે ન રહે
 શ્રીતિને પાવડું રે, લોભે ધન મેળે બહુ એકડું રે ॥ તુ ॥ ૪ ॥
 લોભે પુત્ર પ્રત્યે પિતા હણે રે, લોભે હત્યા પાતિક નવિ ગણે રે ॥
 તે તો દામ તણે લોભે કરી રે, ઉપર મણિધર થાએ તે મરી રે ॥
 તુ ॥ ૫ ॥ જોતાં લોભનો થોભ દીસે નહીં રે જોવું સત્ર સિદ્ધાંતે
 કહું સહી રે લોભે ચકી સુભૂમ નામે જીવો રે, તે તો સમુદ્ર-
 માંહે ડુબી સુવો રે ॥ તુ ॥ ૬ ॥ એમ બાણીને લોભને છંડજો રે,
 એમ ધર્મશું મમતા મંડજો રે ॥ કવિ ઉદયરત્ન ભામે મુદાં રે,
 વંદુ લોભ તજે તેહને સદા રે ॥ તુ ॥ ૭ ॥

શ્રી અરણિક મુનિની સજ્જાય.

અરણિક મુનિવર ચાહ્યા ગોચરી, તડકેં દાઝે શિશોળી^૧
 પાય અણવાણે^૨રે વેલુ પરજલે, તન સુકુમાંલ મુનિશોળ. અ. ૧

સુખ કરમાયુંદે માલતી કુલ જ્યુ, ઉભો ગોખની હોઠાણ;
 અરે ખપેરે દીઠો એકલો, મોહી માનની દીઠાણ. અં ૨
 વચણ રંગીલીરે નયણે વીંધિયો, ઋષિ થંચ્યો તેણે ઠાણાણ;
 હાસીને કહે બારે ઉતાવળી, ઋષિ તેડી ઘેર આણાણ. અં ૩
 પાવન કીજેરે ઋષિ ઘર આંગણ, વહોરો મોહક સારાણ;
 નવજોખન રસ કાયા કાં દહો, સફલ કરો અવતારાણ, અં ૪
 અંદ્રવહનીએ^૧ ચારિત્રથી ચૂકવ્યો, સુખ વિલસે દિન રાતોણ;
 એઠો ગોખેરે રમતો સોગઠે, તવ દીડી નિજ માતોણ. અં ૫
 અરણિક અરણિક કરતી મા ફરે, ગલીયે ગલીયે ખબરોણ;
 કહો કેણે દીઠારે મારો અરણીયો, પુઠે લોક હબરોણ. અં ૬
 હું કાયર છું રે મોરી માવડી, ચારિત્ર ખાંડાની ધારોણ;
 ધિક્ધિક્ વિષયારે મારા જીવને, મેં કીધો અવિચારોણ. અં ૭
 ગોખથી ઉતરીરે જનનીને પાય પડ્યો, મનશું લાજ્યો અપારોણ;
 વચ્છ તુજ ન ઘટેરે ચારિત્રથી ચૂકવું, જેથી શિવ સુખ મારોણ. અં ૮
 એમ સમબલીરે પાછો વાળીયો, આણ્યો શુરની પાસોણ;
 સફશુર શીખ દીએરે બલીપરે, વૈરાગ્યે મન વાશ્યોણ. અં ૯
 અગ્નિ ધીખંતીરે ચિલા ઉપરે, અરણિકે અણસણ કીધુંણ;
 રૂપવિજય કહે ધન્ય એ મુનિવર, જેણે મનવાંછિત લીધુંણ. અં ૧૦

અથ આઠ મહની સજ્જાય.

મહ આઠ મહા મુનિ વારીએ, જે દુર્ગતિના દાતારોરે;
 શ્રી વીર જિજ્ઞેસર ઉપદીશે, બાળે સોહમ ગણધારોરે. મહં ૧
 હાંણ બતિનો મહ પહેલો કલો, પૂર્વે હરિકેશીએ કીધોરે;
 જઈ અંડાળ તણે કુલ ઉપનો, તપથી સવિ કારજ સીધોરે. મહં ૨

હાંજી કુળમદ બીજો દાખીયો, મરિયી ભવે કીધો પ્રાણીરે;
 કોઠા કોડી સાગર ભવમાં ભમ્યો, મદ મ કરો ઈમ મન બાણીરે. મદ૦૩
 હાંજી બળમદથી દુઃખ પામીયા, ^૧એણિક વસુભૂતિ જીવોરે;
 જઈ લોગવ્યાં દુઃખ નરકતણાં, સુખ પાઠંતા નિત્ય રીવોરે. મદ૦ ૪
 હાંજી સનતકુમાર નરેસરે, સુર આગળ રૂપ વખાણ્યુંરે;
 રોમ રોમ કાયા બગડી ગઈ, મદ ચોથાનું એ ટાણુંરે. મદ૦ ૫
 હાંજી સુનિવર સંજમ પાળતાં, તપનો મદ મનમાં આયોરે;
 થયા કૂરગડુ ઋષિ રાણ્યા, પામ્યા તપનો અંતરાયોરે. મદ૦ ૬
 હાંજી દેશ દશારણુનો ધણી, રાય દશારણુબદ્ર અભિમાનીરે;
 ઇંદ્રની ઋદ્ધિ દેખી બુઝીયો, સંસાર તણ થયો જ્ઞાનીરે. મદ૦ ૭
 હાંજી સ્થૂલભદ્રે વિદ્યાનો કર્યો, મદ સાતમો જે દુઃખદાઈરે;
 શ્રુત પૂરણ અર્થ નવિ પામીયા, ^૨બુઝ્યો માન તણી અધિકાઈરે મ૦૮
 હાંજી રાય સુભૂમ ખટખંડનો ધણી, લાલનો મદ કીધો અપારરે;
 હયગય રથ સવિ સાયર ગળ્યું, ગયો સાતમી નરક મબ્બરરે. મ૦ ૯
 એમ તન ધન જોખન રાજનો, મ ધરો મનમાં અહંકારોરે;
 એહ અધિર અસત્ય સવિ કારમું, કણમાં વિણુસે બહુ વારોરે. મ૦ ૧૦
 મદ આઠ નિવારો વ્રતધારી, પાળો સંજમ સુખકારીરે;
 કહે માનવિજય તે પામશે, અવિચળ પદવી નરનારીરે. મદ૦ ૧૧

અથ શીખામણુની સજ્જાય.

જીવ વાઈ છું મોરા વાલમા, પરનારીથી પ્રીતિ ન જોડ;
 પરનારીની સંગત નહીં ભલી, તારા કુલમાં લાગશે ખોડ. જી૦ ૧

૧ એણિક રાજનો જીવ, ૨ રાડો (કરુણાજનક). ૩ સ્વેતકર્ષ આપ
 અડાઇ કર્યાના ફળ જુઓ.

જીવ આ સંસાર છે કારમો^૧, દીસે છે આળપંપાળ;
 જીવ જોહું બાણી ચેતજે, આગળ માછીડે નાખી છે બાળ. ૭૦ ૨
 જીવ માતાપિતા બાઈ બેનડી, સહુ કુટુંબ તણે પરિવાર,
 જીવ વેતી વારે સહુ સગું, પછી લાંબા કીધા જૂહાર. ૭૦ ૩
 ડેહલી લગે સગી અંગના^૨, શેરી લગે સગી માય;
 જીવ સીમ લગે સાજન ભલો, પછી હંસ જોકીલો બાય. ૭૦ ૪
 જીવ બતાં થકાં નવી બાણીયું, નવી બણ્યો વાર કુવાર;
 જીવ ગાડું ભરીયું ઈંધણે, વળી જોખરી હાંડલી સાર. ૭૦ ૫
 જીવ આઠમ પાખી નવ જોળખી, જીવ બહુલાં કીધાં પાપ;
 જીવ સુમતિવિજય મુનિ જોમ ભણે, જીવ આવાગમન નિવાર. ૭૦ ૬

અથ આપસ્વભાવનો સજ્જાય.

આપ સ્વભાવમારે, અવધુ સદા મગનમે^૧ રહેના;
 જગત જીવ હે કર્માધિનાર^૨, અચરિજ કષ્ટઅ ન લીના. ॥આ॥ ૧
 તુમ નહીં કરે કોઈ નહીં તેરા, કયા કરે મેરા મેરા;
 તેરા હે સો તેરી પાસે, અવર સખ અનેરા. ॥ આ॥ ૨
 વધુ^૩ વિનાશી તું અવિનાશી, અળ હે ઈનકા વિલાસી;
 પવયુ સંગ જળ દુર નિકાસી, તળ તુમ શિવકા વાસી. ॥આ॥ ૩
 રાગ ને રીસા દોય ખવીસા, એ તુમ દુઃખકા દીસા;
 જળ તુમ ઈનકું દૂર કરીસા, તળ તુમ જગકા ઈસા.^૪ ॥આ॥ ૪
 પરકી આશા સદા નિરાશા, એ હે જગજન પાસા;
 તે કાટનકું કરો અભ્યાસા, લહો સદા સુખવાસા. ॥ આ॥ ૫

૧ ખોટો-અસાર, ૨ સ્ત્રી. ૩ કર્મને વશ પડેલા. ૪ સરીર, ૫
 સરીર મમતાને જ્યારે સર્વથા ટાળે-દૂર કરે. ૬ નાયક-પરમેશ્વર.

કબહીક કાજી કબહીક પાજી, કબહીક હુવા અપબ્રાજી; ૧
 કબહીક જગમે કીર્તિ ગાજી, સખ પુફ્ફલકી બાજી. ॥ આ૦ ॥ ૬
 શુદ્ધ ઉપયોગ ને સમતા ધારી, જ્ઞાન ધ્યાન મનોહારી;
 કર્મ કલંકકું દૂર નિવારી, જીવ વરે શિવ નારી. ॥ આ૦ ॥ ૭

શ્રી પ્રદેશી રાજની સજ્જાય.

શ્રી શંખેશ્વર પ્રભુમું પાસ, પ્રગટ પ્રભાવી પૂરે આશ;
 આધુશિરોમણિ કેશિકુમાર, મહામુનિવર મોટા ગણધાર. ॥ ૧ ॥
 સેતંબીર નગદિસમોસરે, પ્રશ્ન દસ પરદેશી કરે;
 સાંભળો સુર નરગ સંદેહ, પિતા અધરમી માહરો જોહ. ॥ ૨ ॥
 પાપ કરી નરગે તે ગયો, પાછો મુજ આવી નવિ કહ્યો;
 કેશી કહે નગરમંડાણ, સૂરિકંતા નારિ સુબાણ. ॥ ૩ ॥
 સેવંતી દીઠી વ્યભિચાર, તું કાં ન દીએ બાવા બાર;
 તિમ તેહને ન દીએ આવવા, પરમાધામી નરગે જોહવા. ॥ ૪ ॥
 વળી નૃપ કહે નથી સુરલોક, માતા માહરી ધરમીસલોક;
 ગઈ સરગે આવી નવિ કહ્યું, પુણ્યથકી ફલ એમ એ લહ્યું. ॥ ૫ ॥
 ગુરુ કહે બાપ તું મજ્જન કરી, ઉદેવકુલે સુચી વસ ધરી;
 જકોઈક શ્વપચ તેડે નવિ બાપ, તિમ સુર નાવે સુખ મહિમાય. ॥ ૬ ॥
 વહી સંશય મુજ જીવ સુરંગ, ચાર ગ્રહી અથ કોઠી અલંગ;
 ઘાલી જોયો નવિ દીઠો જીવ, કિહાં ગયો ગુરુ કહે સુણ પારથીવ. ॥ ૭ ॥
 ભૂમિગ્રહ ક્યેસી કોઈ ઢોલ, જતાડે શબ્દ મુણાય અતોલ;
 કુણુ મારગે તે શબ્દ નીકળ્યો, તિમ જીવ વાચુસમો અટકળ્યો. ॥ ૮ ॥

૧ નિબંધના લાયક. ૨. શ્વેતાગ્નિકા. ૩ (સ્નાન કરી) સારા વસ્ત્રો
 પહેરીને દેવમંદિરે (બાપ). ૪ તે વખતે કોઈ ચંડાળ તને તેડવા આવે
 તો તું જેમ ન બાપ. ૫ હે રાજ તું સાંભળ. ૬ બોંયરામાં. ૭ વખાડે.

વળી કહે તિહાં કીડા ઊપન્યા, જીવ કયે^૧ મારગ નિપન્યા;
 ગુરુ કહે લોહખંડ તપાવ્યો, અગ્નિ કયે છિદ્ર માંહે ઠંવ્યો. ॥ ૯ ॥
 વન્હી જીમ પધંકો લોહમાંહિ, તિમ જીવ ઉપન્યા કોઠીમાંહિ;
 વળી ભૂપતિ કહે વૃદ્ધ યુવાન, નાજો બાણુ ધરી એક તાન. ॥ ૧૦ ॥
 એક આસન એક દૂરે બાય, સરિખો જીવ તો અંતર કાય;
 જીવ પદારથ ઇંદ્રિય નહીં મહી, ગુરુ કહે સુણુ રાજન ગહગહી ॥ ૧૧ ॥
 તનુ ઉપગરણુ સવિ જૂનાં થયા, સરિખા જીવ પણુ કરમે થયા;
 વળી કહે એક દિન ચોર બાલીઓ, શૂલારોપ કરી ઊતારિઓ. ॥ ૧૨ ॥
 હિંસી તોલ્યો સરિખો થયો, જીવ અજીવ અધિકો નવિ લલ્યો;
 ગુરુ કહે હડો વાયે ભર્યો, કાલો તોલ્યો સમ ઉતર્યો. ॥ ૧૩ ॥
 તિમ એ જીવ ગુરુ લઘુ નવિ હોય, વળી રાબા જંપે ગુરુ જોય;
 ચોર થહી જોયો વધ કરી, ખંડોખંડ કરી ફિરી ફિરી. ॥ ૧૪ ॥
 નવિ લાધ્યો તે જીવ સુબાણુ, કર્યો નિશ્ચય મેં જીવ અઠાણુ;
 ગણુધર કહે અરણી પાપાણુ, અગ્નિમાંહિ અછે નૃપ બાણુ. ॥ ૧૫ ॥
 નવિ દીસે તે બાહિર મહીં, જીવ અછે પણુ દીસે નહીં;
 જંપે ભૂપતિ ઘટ પટ થંભ, દીસેછે પણુ જીવ અચંભ. ॥ ૧૬ ॥
 કાં નજર નાવે રે જીવ, તેણે મુજ મન સંશય અતીવ;
 આચારજ કહે સાંભળ ભૂપ, તરે હાલે છે વાયુ સરૂપ. ॥ ૧૭ ॥
 તરુ દીસે નવિ દીસે વાય, એહ સરૂપી જીવ કહેવાય;
 કહે નરપતિ કુંજર કુંથુઆ, સરીખા જીવ તો કાં જીજીઆ. ॥ ૧૮ ॥
 એક મોટો એક લઘુતર હોય, એ સંશય મુજ હૃદયે જોય;
 ગણુધર કહે દીવો ગૃહમાંહિ, અનુઆણુ કરે સઘળે ત્યાંહિ. ॥ ૧૯ ॥
 કુંડક મહેલ્યો તવ તિહાં, અનુઆણુ વ્યાપે વળી જીહાં;
 તિમ એ જીવ તનુ વ્યાપી રહ્યો, ગુરુલઘુ કાયાએ તિમ લલ્યો. ॥ ૨૦ ॥

દસમું પ્રશ્ન પૂછે નૃપ વલી, સાંભળો ગણનાયક મનરુલી;
 પેઢીગત કિમ મુકું ધર્મ, હોએ લાજ મુજ લાગે શર્મ. ॥ ૨૧ ॥
 ગુરુ કહે વ્યાપારી જીમ કોય, વ્યાપારે પોહોંચે તું જોય;
 લોહખાણી દેખી તે ભરે, વળી તિહાંથી આધા સંચરે. ॥ ૨૨ ॥
 ત્રાંબુ દેખી છંડી લોહ, એક ન છંડે આણી મોહ;
 રૂપું હેમ રચણ ધર્મ લીએ, એક ન છંડે લોહું લીએ. ॥ ૨૩ ॥
 ઘરે આવ્યા તે લીલા કરે, લોહગ્રાહક તે દુખીઓ કરે;
 તિમ કુમત છંડી આપણો, કહેણ કરો અમ જીમ સુખ ઘણો ॥ ૨૪ ॥
 તેહ વચન નિજ હઠિ ધરે, ગુરુ વંદી ચરણે આણસરે;
 સામી તેં મુજ તાર્યો આજ, ખેસાર્યો શિવપુરને રાજ. ॥ ૨૫ ॥
 ખાર વ્રત ગુરુકને ઉચરી, શુદ્ધ શ્રાવકના વ્રત આદરી;
 પહેલે દેવલોકે થયો દેવ, સુર્યાન નામ કરે સુરસેવ. ॥ ૨૬ ॥
 અવધિ કરી જોઈ જિનસંગ, બંત્રીસખદ્ધ નાટક ઉછરંગ;
 કરી વીરજિન વંદી જાય, ગોતમ પૂછે પ્રણમી પાય ॥ ૨૭ ॥
 સામી એ કુણ કિમ પામી ઋદ્ધિ, સકલ વાત કહી સુપ્રસિદ્ધિ;
 એક ભવાંતર મુગતિ જશે, અવિચલ સુખ પૂરાં પામશે. ॥ ૨૮ ॥
 રાયપસેણીમાંહિ અધિકાર, જોઈ કીધો એહ વિચાર;
 અધિકું જોઈ જો અહીં હોય, પાંડિત જન શુદ્ધ કરજો સોય. ॥ ૨૯ ॥
 ગુરુનામે લહીએ ગહગદ્, ગુરુનામે લઈએ શિવવદ્;
 એહવા ગુરુની સેવા મિલે; તો મનવંછિત આશા ફલે. ॥ ૩૦ ॥
 સંવત સત્તર પણવીસો સાર, આસાઠ સુદિ તેરસ રવિવાર;
 શ્રીજયવિજયપાંડિતસુપસાય, મેરવિજય રંગે ગુણુગાય. ॥ ૩૧ ॥

શ્રી સ્થાપના કુલક સંજ્ઞાયા.

- પૂર્વ નવમાંથી ઉદ્ધરી, જિમ લાખે શ્રીભદ્રાહુરે;
સ્થાપના કલપર અમે કહું, તિમ સાંભળજો સહુ સાહુરે. ૧
- પરમ શુદ્ધ વચણે મન દીજે, તો સુરતર કૃણ લીજે. એ ટેક.
લાલ વરણુ જે થાપના, માંહે રેખા શ્યામ તે જોયરે,
આયુ જ્ઞાન બહુ સુખ દીજો, તે તો નીલકંઠ^૨ સમ હોયરે. ૨
- પીત વરણુ જે થાપના, માંહે દીસે બિંદુ શ્વેતરે;
તેહ પખાલી પાઈજો, સર્વ રોગ વિલયનો હેતરે. ૩
- શ્વેત વરણુ જે થાપના, માંહે પીત બિંદુ તસ હોયરે;
નયન રોગ છાંટે ટળે, પીતાં ટળે શૂલ શરીરરે. ૪
- નીલ વરણુ જે થાપના, માંહે પીત બિંદુ તે સારરે;
તે પખાલી પાઈજો, હોય અહિ^૪ વિષનો ઉતારરે. ૫
- ટાળે વિશૂચિકા રોગ જે, ધૂત લાલ દીજો ધૂતવન્નરે;
રક્ત વર્ણુ પામે રહ્યો, મોહ માનવી કેરાં મન્નરે. ૬
- શુદ્ધ શ્વેત જે થાપના, માંહે દીસે રાતી રેખરે;
કંઠથંકી વિષ ઉતરે, વળી સિંજે કાર્ય અશેષરે. ૭
- અર્ધ રક્ત જે થાપના, વળી અર્ધ પીત પુરિપુષ્ટરે;
તેહ પખાળી છાંટીજો, હરે અક્ષિ રોગને દુષ્ટરે. ૮
- જંખૂવર્ણુ જે થાપના, માંહે સર્વ વર્ણુનાં બિંદુરે;
સર્વ સિદ્ધિ તેહથી હોયે, મોહ નરનારીના વૃંદરે. ૯
- જાતિ પુષ્પ સમ થાપના, સુતવંશ વધારે તેહરે;
મોર પિચ્છ સમ થાપના, વંછિત દીજો ન સંદેહરે, ૧૦

૧ ચાંદ પૂર્વધર યુગ પ્રધાન શ્રીમાન યશોભદ્રસૂરીશ્વરના પટોધર સિ-
ંધરતન. ૨ સ્થાપનાઆર્ય તરીકે જે અક્ષ (ગોળ શંખ-દક્ષિણાવર્ત) રા-
ખવા કરમાવેલ છે તેના ગુણનું જેમાં પ્રતિપાદન કરવામાં આવે છે તે
ગ્રંથ. ૩ મહાદેવ સદશ. ૪ સર્પ. ૫ ધીવર્ણુ સ્થાપના. ૬ નેત્ર.

સિદ્ધિ કરે ભય અપહરે, પારદ ^૧ સમ મિંદુ તે શ્યામરે;	
મધક સમ જે સ્થાપના, તે ટાળે અહિ વિષ ઠામરે.	૧૧
એક આવર્તે સુખ દીએ, બેહુ આવર્તે ભંગરે;	
ત્રિહું આવર્તે માન દે, ચિહું આવર્તે નહિ રંગરે.	૧૨
પંચ આવર્તે ભય હરે, છ આવર્તે દીએ રોગરે;	
સાત આવર્તે સુખ કરે, વળી ટાળે સઘળા રોગરે.	૧૩
રવિષમાવર્તે સુખ ફળ ભલું, સમ આવર્તે ફળ હીનરે;	
ધર્મ નાશ હોય તેહથી, એમ ભાળે તત્ત્વ પ્રવીણરે.	૧૪
એહ વસ્તુમાં થાપિયે, દક્ષિણ આવર્તે તેહરે;	
તે અખૂટ સઘળું હોય, કહે વાચક યશ ગુણગેહરે.	૧૫

॥ અથ પચ્ચિખપ્રતિક્રમણુ વિધિ ॥

પ્રથમ દેવસિદ્ધ પ્રતિક્રમણુમાં વંદિતુ કહી રહિયે ત્યાં મુધી
 સર્વ કહેલું; પણ ચૈત્યવંદન સલાહિતનું કહેવું અને થોથો સ્ના-
 તસ્થાની કહેવી. પછી ખમાસમણુ દર્ષને “દેવસિદ્ધ આલોષિઅ પ-
 ઠિષ્ઠંતા ઈચ્છાકારેણુ સંદિસક ભગવન્ ! પચ્ચિખમુહપત્તિ પડિલેહુ ?
 મુચ્છ” એમ કહી મુહપત્તિ પડિલેહવી, પછી વાંદણું બે દેવાં, પછી
 ઈચ્છાકારેણુ સંદિં ભગં અખલુકિઓહં સંખુદ્ધાખામણુણું અ-
 પિભંતર પચ્ચિખમં ખામેહં ? મુચ્છં ખામેમિ પચ્ચિખમં; ૪ પનરસ
 દિવસાણું, પનરસ રાઈઆણું, જંકિચિ અપત્તિયં કહી, ઈચ્છા-
 કારેણુ સં ભગં પચ્ચિખમં આલોહં ? મુચ્છં આલોએમિ ને મે
 પચ્ચિખઓ અઈઆરો કઓં કહી “ઈચ્છાકારેણુ સંદિં ભગં

૧. પારો. ૨ એકી એટલે ૧-૩-૫-૭ વિ. ૩. બેકી એટલે ૨-૪-૬ વિ.
 ૪ એક પચ્ચાણું (અંતોપચ્ચરસ) પનરસરાઈદિઆણું.

પજિખ અતિચાર આલોઉં ? ઇચ્છં ” એમ કહી અતિચાર કહિયે.
 પછી “ એવંકારે શ્રાવકતણે ધમે શ્રીસમક્ષિત મૂલ ખાર વ્રત એકસેઠ
 ચોવીથ તતિચાર માંહે જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસમાંહે સૂક્ષ્મ
 ખાદર બાણુતાં અચબાણુતાં હુઓ હોય, તે સંવે હું મને વચને કા-
 ચાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં ” કહી “ સંવસ્સવિ પજિખઅ હુ-
 ચિયાંતિઅ, દુખમાસિઅ, દુચ્ચિટ્ઠિઅ, ઇચ્છાકારેણુ સંદિસહ લગવન્ !
 ૧ ઇચ્છં તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં ” કહી, “ ઇચ્છકારિ લગવન્ ! પસા-
 ચકરી પજિખતપ પ્રસાદ કરોજી ” એમ ઉચ્ચાર કરીને આવી
 રીતે કહિયે : “ ચઉત્થેણુ, એક ઉપવાસ, જે આયાંણિલ, ત્રણુ નીવિ,
 ચાર એકાસણાં, આઠ જેઆસણાં, જે હજાર સન્નઝાય યથાશક્તિ
 તપ કરી પહોંચાડવો. ” પછી પ્રવેશર કર્યો હોય તો, ‘ પઘ્ઠિઓ’
 કહીએ અને કરવો હોય તો ‘ તહત્તિ ’ કહીએ, તથા ન કરવો
 હોય તો અણુબોલ્યા^૧ રહીએ. પછી વાંદણાં જે દેવાં. પછી “ ઇ-
 ચ્છાકાં અણુકુઓડહં પત્તેઅઆમણેણુ અખિલાંતરપજિખઅં
 ખામેઉં ? ઇચ્છં ખામેમિ પજિખઅં, ૪ પનરસ દિવસાણુ પનરસ
 રાઘઆણુ જંકિંચિ અપત્તિયં કહી વાંદણાં જે દેવાં. પછી દેવ-
 સિઅ આલોઈઅ પડિક્કંતા ઇચ્છાકાં સંદિં લગવન્ પજિખઅં
 પડિક્કમુ^૫ ? સમ્મં પડિક્કમામિ ઇચ્છં એમ કહી કરેમિલંતે સામાઈયં.
 કહી, ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં જો મે પજિખઓં કહેવું. પછી ખમા-
 સમણુ દઈ ઇચ્છાકારેણુ સંદિં પજિખસૂત્ર કહું ? એમ કહી નવકાર

૧ ગુરુપડિક્કમેહ કહે પછી. ૨ તપ.

૩ યથાશક્તિ કેટલાક બોલે છે. ૪ એક પખખાણું પનરસ દિવસાણુ
 પનરસરાઘઆણું. ૫ પજિખઅં પડિક્કમાવેહ ! ગુરુ કહે ‘ સમ્મં પડિક્કમેહ’
 શિષ્ય કહે ‘ ઇચ્છં, સમ્મં પડિક્કમામિ.’

ગણી સાધુ હોય તો પખિખસૂત્ર કહે અને સાધુ ન હોય તો ત્રણ નવકાર ગણીને શ્રાવક વંદિતુ કહે. પછી સુઅદેવયાની થાય કહેવી. પછી હેઠા બેસી જમણે ઠીંચણ ઉભો ડાબી, એક નવકાર ગણી, કરેમિભંતેં ઇચ્છામિ પડિં કહી વંદિતુ કહેવું. પછી કરેમિ ભંતેં ઇચ્છામિ ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં જે મે પખિખચોં તસ્સ ઉત્તરીં અ-સત્થં કહીને ખાર લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. તે લોગસ્સ અ-દેસુ નિરમલયરા સુધી કહેવા, અથવા અડતાળીશ નવકારનો કાઉ-સ્સગ્ગ કરી પારવો, પારીને પ્રકટ લોગસ્સ કહી, મુહપત્તિ પડિ-લેહીને વાંદણાં બે દેવાં. પછી ‘ ઇચ્છાકાં અખ્ખુઠિચ્છોડહં સમત-ખામણેણું અખિભંતર પખિખઅં ખામેહં ? ઇચ્છં ખામેમિ પખિખ-અં, એકપખખાણું, પનરસ રાઈઆણું પનરસદિવસાણું જંઠિંચિ અપત્તિઅં’ કહી, પછી ખમાસમણુ દઈને ઇચ્છાકાં પખિખ ખા-સણુ ખામું ? એમ કહી ખામણાં ચાર ખામવાં. પછી દેવસિ પ્રતિ-ક્રમણુમાં વંદિત કહ્યા પછી બે વાંદણાં દમ્ભે ત્યાંથી તે સામાયિક પારીએ ત્યાં સુધી સર્વ દેવસીની પેઠે બાણુવું, પણ સુઅદેવયાની થાયોને ઠેકાણે જ્ઞાનાદગની થાયો કહેવી. સ્તવન અનિતશાંતિનું કહેવું. સજ્જાયને ઠેકાણે ઉવસગ્ગહરં તથા સંસારદાવાની થાયો ચાર કહેવી અને લઘુશાંતિને ઠેકાણે મ્હોટી શાન્તિ કહેવી.

॥ ઇતિ પખિખપ્રતિક્રમણુ વિધિ. ॥

॥ અથ ચઉમાસી પ્રતિક્રમણુ વિધિ ॥

એમાં ઉપર કહ્યા મુજબ પજિખની વિધિ પ્રમાણે કરવું પણ એટલું વિશેષ જે બાર લોગસ્સના કાઉસ્સગને ઠેકાણે વીશ લોગસ્સનો કાઉસ્સગ કરવો અને પજિખના શબ્દને ઠેકાણે ચઉમાસીનો શબ્દ કહેવો તથા તપને ઠેકાણે “ છઠેણું, બે ઉપવાસ, ચાર આયંખિલ, છ નીવિ, આઠ એકાસણાં, સાંજ બેઆસણાં, ચાર હબાર સજ્જાય૦ ” એ રીતે કહેવું ॥ ઇતિ ॥

॥ અથ સંવત્સરી પ્રતિક્રમણુ વિધિ. ॥

એમાં ઉપર કહ્યા મુજબ પજિખની વિધિ પ્રમાણે કરવું; પણ એટલું વિશેષ જે બાર લોગસ્સના કાઉસ્સગને ઠેકાણે ચાળીશ લોગસ્સ અને એક નવકાર અથવા એકસો અને સાઠ (એકસઠ) નવકારનો કાઉસ્સગ કરવો અને તપને ઠેકાણે “ અઠમ-ભત્તં, ત્રણ ઉપવાસ, છ આયંખિલ, નવ નીવિ, બાર એકાસણાં, ચોવીશ બેઆસણાં અને છ હબાર સજ્જાય૦ ” એ રીતે કહેવું. અને પજિખના શબ્દને ઠેકાણે સંવત્સરીનો શબ્દ કહેવો.

॥ ઇતિ સંવત્સરી પ્રતિક્રમણુ વિધિ: ॥

पार्श्व जिन चैत्यवन्दनम्.

—००००००००—

ॐ नमः पार्श्वनाथाय, विश्वचिन्तामणीयते;
ह्रीं धरणेन्द्रवैरोट्या, पद्मादेवी युतायते ॥१॥

शान्तिवृष्टिमहापुष्टि-धृतिकीर्त्तिविधायिने;
ॐ ह्रीं द्विड्व्यालवेताल-सर्वाधिव्याधिनाशिने ॥२॥

जयाजिताख्याविजयाख्या, पराजितयान्वितः;
दिशां पालैर्गृह्यैश्च विद्यादेवीभिरन्वितः ॥३॥

ॐ असिआडसाय नमस्तत्र त्रैलोक्यनाथताम्;
चतुःषष्टि सुरेन्द्रास्ते, भासन्ते छत्रचामरैः ॥४॥

श्री शङ्खेश्वरमण्डन पार्श्वजिन ! प्रणतकल्पतरुकल्प !
चूरय दुष्टव्रातं, पूरय मे वाञ्छितं नाथ ! ॥५॥

००००००००

*પોસહ દેવાની વિધિ

પ્રથમ ખમાસમણુ દષ્ટ, પ્રકટ લોગસ કહેવા પર્વત ઈરિયાવહિ પડિશ્કમી, “ધ્વજાકારેણ સદિસહ ભગવન્ ! પોસહ મુહપત્તિ પડિ-
લેહું ?” એમ બોલી, ગુરુ આદેશ આપે એટલે “ધ્વજ” કહીને
મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી ખમાં “ધ્વજાં પોસહ સંદિસાહું ?”
“ધ્વજ” ખમાં “ધ્વજાં પોસહ ઠાઉ ?” પછી “ધ્વજ” કહી
બે હાથ જોડી નવકાર ગણી, “ધ્વજકારિ ભગવન્ પસાય કરી
પોસહકંઠક ઉચ્ચારાવોજી” કહેવું એટલે ગુરુ પોસહની કરમિભંતે
ઉચ્ચારાવે.

પછી ખમાસમણુ દષ્ટ “ધ્વજાં સામાયિક મુહપત્તિ પડિ-
લેહું ? ધ્વજ” કહી, મુહપત્તિ પડિલેહીને, ખમાં “ધ્વજાં
સામાયિક સંદિસાહું ?” ધ્વજ, કહી ખમાં ધ્વજાં સંદિં ભગં
સામાયિક ઠાઉ ?” “ધ્વજ” કહી બે હાથ જોડી નવકાર ગણી
“ધ્વજકારી ભગવન્ પસાય કરી સામાયિકકંઠક ઉચ્ચારાવોજી”
કહેવું. ગુરુ ‘કરમિ ભંતે સામાયિક’ નો પાઠ કહે. પછી ખમાં

* ધર્મની પુષ્ટિને જે ધારણ કરે તેને “પૌષધ” કહીએ, શ્રાવકના
બાર વ્રતમાં એ અગ્યારમું વ્રત છે. અષ્ટમી ચતુર્દશી વિગેરે પર્વ તિથિને
દિવસે ચાર પહોરનો અથવા આઠ પહોરનો કરવામાં આવે છે, તે પૌષ-
ધના મુખ્ય ચાર ભેદ છે. ૧ આહાર પૌષહ-ઉપવાસ વિગેરે તપ કરવો તે.
૨ શરીર સત્કાર પોસહ-શરીરની સ્નાન વિલેપનાદિવડે વિભૂષા-સત્કાર ન
કરવો તે. ૩ અહન્યર્થ પોસહ-શિયળ પાળવું તે અને ૪ અબ્યાપાર પોસ-
હ-સાવધ વ્યાપાર સર્વનો ત્યાગ કરવો તે. આ ચારે પ્રકારના પોસહના દેશથી
અને સર્વથી એમ બે બે ભેદ થતાં મુખ્ય આઠ ભેદ થાય છે અને સંયોગી
ભેદ ૮૦ થાય છે. પરંતુ પૂર્વાચાર્યની પરંપરાએ હાલમાં માત્ર આહાર પો-
સહજ દેશથી અને સર્વથી કરવામાં આવે છે. બાકીના ત્રણ પ્રકારના
પોસહ તો સર્વથીજ થઈ શકે છે. આહાર પોસહમાં ચૌવિહાર ઉપવાસ

ધ્રુવં “મિત્રણે સંદિસાહું ?” ધ્રુવં ખમાં ધ્રુવં “મિત્રણે ઠાઉ ?”
 ધ્રુવં ખમાં ધ્રુવં “સજ્જાય સંદિસાહું ?” , ધ્રુવં ખમાં
 ધ્રુવં “સજ્જાય કરું ?” ‘ધ્રુવ’ કહી, ત્રણ નવકાર ગણવા પછી
 ખમાં ધ્રુવં ‘બહુવેલ સંદિસાહું ?’ ‘ધ્રુવ’ ખમાં ધ્રુવં
 “બહુવેલ કરશું.” ‘ધ્રુવ’ ખમાં ધ્રુવં “પડિલેહણ કરું ?”
 ‘ધ્રુવ’ કહીને મુહપત્તિ વિગેરે પાંચ વાનાં પડિલેહવા. પોસહ
 લીધા અગાઉ ઘરે અથવા ઉપાશ્રયે પડિલેહણ કરી હોય તેણે અહિં
 તેમજ ઉપાધિ સંબંધિ આદેશ વખતે માત્ર મુહપત્તિજ પડિલેહવી
 (મુહપત્તિ ૫૦ બોલથી, ચરવાળો ૧૦ બોલથી, કટાસણું ૨૫
 બોલથી, સુત્રનો કંદોરો ૧૦ બોલથી અને ધોતિયું ૨૫ બોલથી
 પડિલેહવું) પછી ખમાસણુ દઈ, “ધ્રુવકારી લગવન પસાય
 કરી પડિલેહણ પડિલેહાવોજી” એમ કહી વડિલ (બ્રહ્મચર્યવ્રત
 ધારી) નું અણુપડિલેહું એક વચ્ચ (ઉત્તરાસન) પડિલેહવું. પછી

કરવો તે સર્વથી અને તિવિહાર ઉપવાસ, આયંબીલ, નીવી અને એકા-
 સણુ કરવું તે દેશથી સમજવો. માત્ર રાત્રિના ચાર પહોરનો પોસહ કરનારે
 પણ દિવસે એમાંનું કાંઈપણ વ્રત કરેલું હોવું જોઈએ, એવો નિયમ છે.

પોસહમાં ૧૮ દોષ ટાળવા તેનાં નામ.

પોસહમાં વ્રત વિનાના બીજા આવકનું પાણી ન પીવું.

૨. પોસહ નિમિત્તે સરસ આહાર લેવો નહિ.

૩ ઉત્તરપારણાને દિવસે વિવિધ પ્રકારની સામગ્રી મેળવવી નહીં.

૪. પોસહમાં અથવા પોસહ નિમિત્તે આગલે દિવસે દેહવિમૂષા કરવી
 નહિ.

૫. પોસહ નિમિત્તે વચ્ચ ધોવરાવવાં નહીં.

૬. પોસહ નિમિત્તે આભૂષણ ધડાવવાં નહીં અને પોસહમાં આભૂ-
 ષણ પહેરવાં નહીં.

૭. પોસહ નિમિત્તે વચ્ચ રંભાવવાં નહીં.

અમાઁ ઇચ્છાઁ “ ઉપધિ મુદ્ધપતિ પડિલેહું ? ” ‘ મુદ્ધ ’ કહી મુદ્ધ-
 વત્તિ પડિલેહવી. પછી અમાઁ ઇચ્છાઁ “ ઉપધિ સંદિસાહું ? ” ‘ મુદ્ધ ’
 કહી અમાઁ ઇચ્છાઁ “ ઉપધિ પડિલેહું ? ” ‘ મુદ્ધ ’ કહીને પૂર્વે પડિ-
 લેહતાં બાકી રહેલ ઉત્તરાસણ, માત્રું કરવા જવાનું વસ્ત્ર અને
 શાંત્રિ પોસહ કરવો હોય તો કામળી વિગેરે રૂપ-રૂપ બોલથી પ-
 ડિલેહવા. પછી એક જણે ડંડાસણ બાંધી લેવું. તેને પડિલેહી, ઇ-
 રિયાવહી પડિછમીને કાળે લેવો. કાળે શુદ્ધ કરીને એટલે તપા-
 સીને ત્યાંજ સ્થાપનાચાર્યની સન્મુખ ઉભા રહીને ઇરિયાવહી
 પડિછમવા. પછી કાળે ઉદ્ધરી યથાયોગ્ય સ્થાનકે અણુજાળહ જસુગઢો
 કહીને પરઠવવો. પરઠવ્યા પછી ત્રણ વાર વોસિરે કહેવું, પછી મૂળ-
 સ્થાનકે આવીને સૌ સાથે દેવ વાંદવા અને સજ્જાય કરવી.

-
૮. પોસહમાં શરીરપરથી મેલ ઉતારવો નહીં.
 ૯. પોસહમાં અકાળે શયન કરવું નહીં. નિદ્રા લેવી નહીં. (રાત્રીને
 બીજે પ્રહરે સંધારા પોરિસી બણાવીને નિદ્રા લેવી.)
 ૧૦. પોસહમાં સારી કે નહારી સ્ત્રી સંબંધી કથા કરવી નહીં.
 ૧૧. પોસહમાં આહારને સારો નહારો કહેવો નહીં.
 ૧૨. પોસહમાં સારી કે નહારી રાજકથા કે યુદ્ધ કથા કરવી નહીં.
 ૧૩. પોસહમાં દેશ કથા કરવી નહીં.
 ૧૪. પોસહમાં પુંજ્યા પડિલેલા વિના લઘુનીતિ વડીનીતિ પરઠવવી નહીં.
 ૧૫. પોસહમાં કોષ્ઠની નિંદા કરવી નહીં.
 ૧૬. પોસહમાં (વગર પોસાતી) માતા, પિતા, પુત્ર, ભાઈ સ્ત્રી
 વિગેરે સંબંધીઓ સાથે વાર્તાલાપ કરવો નહીં.
 ૧૭. પોસહમાં ચોર સંબંધી વાર્તા કરવી નહીં.
 ૧૮. પોસહમાં સ્ત્રીના અંગોપાંગ નિરખીને જોવા નહીં.
 આ અદાર દોષ જરૂર ટાળવા.

✽ પડિલેહણની વિધિ.

પ્રથમ ધરિયાવહી પડિક્કમીને ખમાસણુ દર્ધ “ ઈચ્છાં પડિલેહણુ કરું? ઇચ્છાં.” કહી, ઉભડક પગે બેસી મુદ્ધપત્તિ, ચરવળા, કટાસણુ તથા સઘળાં વસ્ત્રની એક સાથે પૂર્વે કદા તેટલા બોલથી પડિલેહણુ કરવી. પછી ડંડાસણુ લઈ, પડિલેહી કાળે લઈ શુદ્ધ કરી, ત્યાંજ ધરિયાવહી પડિક્કમીને “ આણબાણુહ બન્સુગ્ગહો ” કહી પરઠવવો. અને ત્યાર પછી પૂર્વોક્ત વિધિએ પોસહ લેવો; પણ તેમાં પડિલેહણુ ન કરવો. અને કાળે ન લેવો. છેવટે ‘ વિધિ કરતાં જે કાંઈ અવિધિ થઈ હોય તેનો મિચ્છામિ દુક્કડં ’ દર્ધને દેવ વાંદવા અને સજ્જાય કરવી.

* પોસહ કરવાને ઈચ્છનારે પ્રભાતમાં વહેલા ઉઠીને રાઈ પડિક્કમણુ જરૂર કરવું જોઈએ. વિધિના જાણુ શ્રાવકો તો પડિલેહણુ અને દેવવંદન પણ તે સાથે જ કરે છે. ત્યાર પછી જિનમંદિરની જોગવાઈ હોય તો જિન-પૂજા કરીને પછો ઉપાશ્રયે આવી ગુરૂ સમક્ષ પોસહ ઉચ્ચરવો. હાલમાં આ પ્રમાણે પ્રવૃત્તિ છે પરંતુ મુખ્ય વૃત્તિએ રાઈ પડિક્કમણુની સાથેજ, પ્રતિક્રમણુ કરી રહી, સામાયિક પાર્શ્વ સિવાય પોસહ ઉચ્ચારવો અને તેમાં પડિલેહણુના આદેશ વખતેજ પડિલેહણુ કરવી અને પછી દેવ વાંદવા અને સજ્જાય કરવી; પ્રતિક્રમણુ સાથે પડિલેહણુ ન કરનારને આ પ્રમાણે વિધિ કરવી.

૧ પોસહ લીધા અગાઉ કાળે લેનારને કાળે લીધા અગાઉ ધરિયાં પડિક્કમવા નહિ.

દેવ વાંદવાની વિધિ.

પ્રથમ ખમાસમણ દઈ, ધરિયાવહી પડિકકમી, લોગસમ કહી ઉત્તરાસણ નાખીને ખમાં ઇચ્છા ચૈત્યવંદન કરે ? ઇચ્છાં કહી ચૈત્યવંદન કરી નમુત્યુણું અને જયવીયરાય (આભવમખંડા સુધી) કહી, ખમાં દઈ ચૈત્યવંદન કરી, નમુત્યુણું કહી ચાવત ચાર થોઈઓ કહેવી. પછી નમુત્યુણું કહીને બીજી વાર ચાર થોઈઓ કહેવી, પછી નમુત્યુણું કહી, બે જાવંતિં કહી, સ્તવન (ઉવસ-ગહરં અથવા બીજું) કહેવું અને જયવીયરાય અરધા (આભવમખંડા સુધી) કહેવા. પછી ખમાં દઈ ચૈત્યવંદન કરી, નમુત્યુણું કહીને જયવીયરાય સંપૂર્ણ કહેવા. ત્યાર પછી વિધિ કરતા અવિધિ યઈ હોય તેનો મિચ્છામિ દુષ્ટકં દઈને, પ્રભાતના દેવવંદનમાં છેવટે સજ્જાય કહેવી (અપોરે અથા સાંજે ન કહેવી) તે સજ્જાયને માટે એક ખમાં દઈ ઇચ્છાં સજ્જાય કરે ? ઇચ્છાં કહી, નવકાર ગણીને ઉભડક પગે બેસીને એક જણ મન્હનિણાણુંની સજ્જાય કહે. (ત્યાર પછી નવકાર ન ગણવો.)

હવે છઠ્ઠી દિવસ ચડ્યા પછી પોરસી લણાવવી તેની વિધિ-પ્રથમ ખમાં ઇચ્છાં બહુપડિયુન્ના પોરિસિ ? કહી, બીજું ખમાં દઈ ધરિયાવહી પડિકકવા પછી ખમાં દઈ ઇચ્છાં પડિલેહણુ કરે ? ઇચ્છાં કહી મુહપત્તિ પડિલેહવી.

ત્યાર પછી ગુરૂ હોય તેમની સમક્ષ ? રાઈ મુહપત્તિ પડિલેહવી તેની વિધિ આ પ્રમાણે—

પ્રથમ ખમાં દઈ, ધરિયાવહી પડિકકમી, ખમાં દઈ ઇચ્છાં રાઈ મુહપત્તિ પડિલેહું ? ઇચ્છાં કહી મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી

આ વિધિ ગુરૂ સમક્ષ રાઈ પ્રતિક્રમણ કયું હોય તેને કરવાની નથી. તેમ ગુરૂ ન હોય ત્યારે પણ કરવાની નથી.

એ વાંદણાં દેવાં, પછી ઇન્છાં રાધય આવોઈ ? ઇન્છં કહી તેને
પાઠ કહેવો. પછી સંવત્સવિ રાધયં કહીને પંન્યાસ હોય તો તે-
મને એ વાંદણાં દેવાં, પંન્યાસ ન હોય તો એક અમાસમણુ દેવું.
પછી ઇન્છકાર સુહરાઈં કહીને અમાસમણુ દઈ અખ્લુદિઓઈં અમા-
વવું. એ વાંદણાં દેવા પછી ‘ઇન્છકારી ભગવન્ પસાય કરી પચ્ચખખા-
ણુનો આદેશ દેશેછ, એમ કહીને પચ્ચખખાણુ કરવું’ (લેવું).

સાંજની પડિલેહણુ વિધિ.

પ્રથમ અમાં દઈ ઇન્છાં ગહુપડિપુત્રા પોરિસી કહી
અમાં ઇન્છાં ઇરિયાવહીયં પડિછમામિ કહી, ઇરિયાવહી પડિછ-
મવા. પછી અમાં ઇન્છાં ગમણાગમણે આવોઈ ? ઇન્છં કહી
ગમણાગમણે આળોવવા. પછી અમાં ઇન્છાં પડિલેહણુ કરે ?
ઇન્છં કહી અમાં ઇન્છાં પોસહયાલા પ્રમાણું ? ઇન્છં કહીને
ઉપવાસવાળાઓએ સુહપત્તિ, કટાસણું ને ચરવળો પડિલેહવા, અને
બન્યા હોય તેણે કંદોરો, ધોતીયું સુધાં પાંચ વાનાં પડિલેહવા.
બન્યા હોય તેમણે ઇરિયાવહીયં પડિછમવા પછી અમાં
“ઇન્છકારી ભગવન્ પસાય કરી પડિલેહણુ પડિલેહાવોછ”
એમ કહીને વડીલનું એક વસ્ત્ર પડિલેહવું. પછી અમાં
ઇન્છાં ઉપધિ સુહપત્તિ પડિલેહું ? ઇન્છં કહી સુહપત્તિ પડિલેહીને
અમાં ઇન્છાં સજ્જાય કરે ? ઇન્છં કહી નવકાર ગણીને મન્ક-
જિણાણુંની સજ્જાય ઉમડક પગે બેસીને કહેવી. પછી આધું હોય
તો વાંદણાં દઈને પાણુહારનું પચ્ચખખાણુ કરે (ચૌવિહાર ઉપવાસ-
વાળાઓ તો પચ્ચખખાણુ કરવાનું નથી, પણ પ્રભાતે તિવિહાર ઉ-

પવાસનું પચ્ચખખાણુ લીધું હોય અને પાણી ન પીધું હોય તો આ વખતે ચૌવિહારનું પચ્ચખખાણુ કરે). પછી ખમા૦ ઇચ્છા૦ ઉપધિ સંહિસાહું ? ઇચ્છાં ખમા૦ ઇચ્છા૦ ઉપધિ પડિલેહું ? ઇચ્છાં કહી પ્રથમ પડિલેહતાં બાકી રહેલા વચ્ચોની પડિલેહણા કરે. તેમાં રાત્રિ પોસહ કરનાર પ્રથમ કામળી પડિલેહે. પડિલેહણુ થઈ રહે એટલે સર્વ ઉપધિ (વચ્ચાદિ) લઈ ને ઉભા થાય એટલે એક જણુ ઠંડાસણુ લાવી, પડિલેહી, ઇચ્છિયાવહી પડિછમી, કાળે લઈ શુદ્ધ કરી, ઇચ્છિયાવહી પડિછમીને વિધિયુક્ત પરઠવે. પછી સર્વે દેવ વાંદે.

રાત્રિ વડીનીતિ લઘુનીતિ વગેરે પરઠવવા યોગ્ય જગ્યા બોધ આવીને પ્રતિલેખન નિમિત્તે નીચે પ્રમાણે માંડલાં કરવાનાં છે. તેમાં પ્રથમ સંચારા પાસેની જગ્યાએ છ માંડલાં કરવાં—

૧ આઘાહે ૨આસન્ને ૩ઉચ્ચારે ૪પાસવળે ૫અળહિયાસે.

૨ આઘાહે આસન્ને પાસવળે અળહિયાસે.

૩ આઘાહે ૬મજ્જે ઉચ્ચારે પાસવળે અળહિયાસે.

૪ આઘાહે મજ્જે પાસવળે અળહિયાસે.

૫ આઘાહે ૭દૂરે ઉચ્ચારે પાસવળે અળહિયાસે.

૬ આઘાહે દૂરે પાસવળે અળહિયાસે.

૧ આઘાટ કારણે. ૨ નજીકમાં. ૩ વડીનીતિ. ૪ લઘુનીતિ. ૫ સહન ન થઈ શકે તો. અહીં પ્રમાણના કરે છું એ દરેક ઠેકાણે સંબંધ છે. ૬ વચ્ચે. ૭ છેડે.

ખીબા છ ઉપાશ્રયના ખારણાની તરફના માંડલા ઉપર પ્રમાણે
જોઈ કહેવા. પણ અણહિયાસે ને બદલે ‘અહિયાસે કહેવું’.

ત્રીબા છ માંડલા ઉપાશ્રયના ખારણા બહાર નજીક રહીને
કરવાનાં તથા ચોથા છ ઉપાશ્રયથી સો હાથને આશરે દૂર રહીને
કરવાનાં છે. તે બાર માંડલામાં ફક્ત આઘાટે ને બદલે ‘અનાઘાટે
શબ્દ કહેવો. બાકીના શબ્દો ઉપરના છ છ માંડલામાં લખ્યા
પ્રમાણે કહેવા. એ પ્રમાણે ૨૪ માંડલાં કર્યા પછી ઇરિયાવહી
પરિણમીને ચૈત્યવંદન કહેવા પૂર્વક પ્રતિક્રમાણ કરે.

૮ સહન ન થઈ શકે તો. ૯ આઘાટ કારણ ન હોય તો.

